STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00922

POYLE TSIEN SHRIFTEN

Ber Borochov

Permanent preservation of this book was made possible by
Eleazer Bromberg
in honor of
Aaron Bromberg, Pioneer Yiddish Teacher, 1910-1950

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. באראָכאָוו

געקליבענע שריפטן

II.

אונטער דער רעדאַקציע פון ב. לאָקער

ארויסגעגעבן פונ'ם באראָכאָוו־
ברענטש 14, אידיש־נאַציאָנאַלער
ארבעטער־פאַרבאַנד, ניו יאָרק.

B. BOROCHOW:
SELECTED WRITINGS

Published by the Borochow Branch 14,
Jewish National Workers Alliance,
189 Second Ave., New York City.

Copyright, 1928
by Liuba Borochow
Tel Aviv, Palestine

Astoria Press, 61 E. 4th St., New York

ב. באָראָכאָוו
געבוירן אין זאָלאָטאָנאָש, 21 יוני 1881,
געשטאָרבן אין קיעוו, 17 דעצעמבער 1917.

אינהאַלט

זייט

ביבליאָגראַפיע — IV

הקדמה — V

צו זיין אָנדענק

מ. א. באָראָכאָוו: זכרונות פון ב. באָראָכאָוו׳ס
קינדער־ און פריע יוגנט־יאָרן — XI

ליובע באָראָכאָוו: דיין אָפּשיד — XXX

י. בן צבי: פון די גרינדונגס־טעג — XXXIII

ש. קאַפּלאַנסקי: באָראָכאָוו אין דער געשיכטע פון אונזער באַוועגונג — XLIX

ערשטע אָפּטיילונג: גרינדונגס־צייט

פאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 2

די ראָל פונ׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם — 3

פּראָיעקט־פּראָגראַם פון י. ס. ד. א. פּ. פּועלי־ציון — 36

אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם — 50

צווייטע אָפּטיילונג: צווישן קאָנטר־רעוואָלוציע און וועלט־מלחמה

פאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 68

צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין בעלגיען — 69

די רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס — 92

די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע — 153

די שוועריקייטן פונ׳ם פּועלי־ציוניזם — 171

וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרויסשטויסונג? — 179

דריטע אָפּטיילונג: וועלט־מלחמה און רעוואָלוציע

פאָרבאַמערקונג: ב. ל. — 188

די עקנאָמישע אַנטוויקלונג פונ׳ם אידישן פאָלק — 189

נאַציאָנאַלע אָנמאַכט און נאַציאָנאַלע זעלבסטהילף — 204

אין קאַמף פאַר אידישע רעכט — 209

מיט׳ן פּנים צו דער ווירקלאַכקייט — 258

ארץ־ישראל אַלס לאַנד פאַר אידישע מאַסן — 263

דער טעראָריסט און דער וועכטער — 267

ארץ־ישראל אין אונזער פּראָגראַם און טאַקטיק — 271

צוויי שטרעמונגען אין פּועלי־ציוניזם — 275

דער סאָציאַליזם פון די היגע פּועלי־ציון — 281

ציוניסטן און פּועלי־ציוניסטן — 284

„איבערגעשאַצטע אַלע ווערטן“ — 293

פון באָסטאָן ביז פילאַדעלפיע — 298

בילדער: ב. באָראָכאָוו, ליובע און בער באָראָכאָוו, באָראָכאָוו אין עלטער פון דריי יאָר, באָראָכאָוו אין יאָר 1900.
פאַקסימילע פון ב. באָראָכאָוו׳ס כתב־יד.

ביבליאָגראַפיע

די „ראָל פונ'ם אַרבעטער־קלאַס..." איז געווען געדרוקט אין „פּראָלעטאַרישן געדאַנק" נומ. 3 (פעברואַר 1907) און אין „פאָרווערטס" נומ. 1 (מאַי 1907); דער „פּראָיעקט־פּראָגראַם" — אין „פאָרווערטס" נומ. 2 (יולי 1907); „אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם" — אין „פאָרווערטס" נומ. 2 און 3 (יולי 1907).

„צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין בעלגיע"" — אויס'ן זאַמלבוך „יוגנט־שטימע", אַרויסגעגעבן פונ'ם פּאַרטיי־פאַרלאַג „דער האַמער", ווילנע, 1908.

„די רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס" איז דערשינען אַלס אַ בראָשור אינ'ם עסטרייכישן פּאַרטיי־פאַרלאַג „בילדונג", סטאַניסלוי, 1911 (געדרוקט אין קראָקע). — אויפ'ן אויסערן שער־בלאַט איז דער נאָמען פון דער בראָשור: „די אידישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק (די רעגולירונג א. אז. וו.)".

„די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע" איז געווען געדרוקט אין פּעטערס־בורגער „ראַזסוועט" (אין רוסיש), אין 1911; 1918 אַרויסגעגעבן געוואָרן אַלס בראָשור דורכ'ן פאַרלאַג „וואָסטאָק", פּעטערסבורג.

„די שוועריקייטן פונ'ם פּועלי־ציוניזם" — „אידישער אַרבעטער", לעמבערג, 1913, נומער 49־50 (יובל־נומער).

„וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרוישסטוישונג?" — אַ ניט פאַרענדיקטער כתב־יד, געשריבן קנאַפּ פאַר דער וועלט־מלחמה.

„די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פונ'ם אידישן פאָלק" — „אידישער קעמפער", ניו יאָרק, 1916; 1918 אַרויסגעגעבן אלס אַ בראָשור אין אָדעס און וואַרשע.

„אין קאַמף פאַר אידישע רעכט" איז דערשינען אַלס בראָשור, אַרויס־געגעבן פונ'ם אידיש־נאַציאָנאַלן אַרבעטער־פאַרבאַנד פון אַמעריקע, ניו יאָרק, 1916. די בראָשור אַנטהאַלט אויך ביטראָגן פון א. טשעריקאָווער (די געשיכטע פון אידישער עמאַנציפּאַציע אין מערב־אייראָפּע; די אידישע רעכטלאָזיקייט אין רוסלאַנד) און פון ד. בן־גוריון (די אידישע רעכטלאָזיקייט אין רומעניע; די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין טערקיי). מיר האָבן אויסגעלאָזן די דאָזיקע קאַפּיטלאַך און עטלאַכע שורות אין דער הקדמה, וואָס באַציען זיך אויף זיי.

„ארץ־ישראל אין אונזער פּראָגראַם און טאַקטיק" איז אַן אויסצוג אויסן רעפעראַט, וואָס באָראָכאָוו האָט געהאַלטן אויפ'ן דריטן צוזאַמענפאָר פון די רוסישע פּועלי־ציון אין קיעוו, סעפּטעמבער 1917, פאַרצייכנט און אָפּגעדרוקט דורכ'ן דעלעגאַט און סעקרעטאַריאַט־מיטגליד פון דער קאָנפערענץ, חבר ש. הער, אינ'ם „פּעטראָגראַדער טאָגבלאַט" נומער 123, פונ'ם 13טן אָקטאָבער, 1917.

„מיט'ן פּנים צו דער ווירקלאַכקייט" — „אידישער קעמפער", 4טן מאַי, 1917. (וועגן די איבעריקע אַרטיקלען פון דער דריטער אָפּטיילונג, זע ביים סוף פון יעדן אַרטיקל.)

הקדמה

זיבעט צען יאָר, זינט דעם טאָג פֿון ב. באָראָכאָוו׳ס אַזוי יונגן און פּריצייטיקן טויט, רעדט מען וועגן אַ פֿולער אויסגאַבע פֿון זיינע ווערק. אָבער ביז היינט איז דאָס געבליבן אַ חלום. ס׳זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן איינצלנע אַרבעטן: אין רוסלאַנד, „אונזער פּלאַטפֿאָרם“ און „דער ווירטואַליזם“ (דער לעצטער אין רוסיש); אין בערלין האָט אַ פּאַראייניקטער באָראָכאָוו־קאָמיטעט אין 1923 אַרויסגעגעבן די אינטערעסאַנטע אויספֿאָרשונג „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפֿערן“. די פּועלי־ציון־פּאַרטיי אין אַמעריקע האָט אַפֿילו אַרויסגעגעבן אַן ערשטן בוך פֿון באָראָכאָוו׳ס פּועלי־ציון־שריפֿטן, אין וועלכן ס׳איז אַריינגעגאַנגען דער וויכטיקסטער טייל פֿון זיין טעאָרעטישער אַרבעט אינ׳ם גרינדונגס־פּעריאָד פֿון דער פּועלי־ציון באַוועגונג.*) אָבער מער ווי די דאָזיקע התחלה איז, צום באַדויערן, ניט אַרויסגעקומען.

און אַזוי איז ביז איצט, איבער צען יאָר נאָך באָראָכאָוו׳ס טויט, זיין גייסטיקע ירושה געבליבן ניט צונויפֿגעזאַמלט, נע ונד איבער איינצלנע אויסגאַבן, זאַמלביכער, בראָשורן, זשורנאַלן, צייטונגען, וואָס זיינען צום גרויסן טייל אַ יקר המציאות. ס׳זיינען פֿאַראַן אַפֿילו אַרבעטן, וואָס האָבן נאָך קיינמאָל די ליכטיקע וועלט ניט געזען.

צום טייל איז דער דאָזיקער טרויעריקער פֿאַקט צוריקצופֿירן אויף די אָביעקטיווע אומשטענדן, אין וועלכע די פּועלי־ציון־באַוועגונג האָט זיך געפֿונען אין אַלע די יאָרן. די נאָך־מלחמה־צייט, די רעוואָלוציאָנערע געשעענישן, די אויפֿטרייסלונגען, וואָס זיינען פֿאָרגעקומען אינ׳ם אידישן לעבן, די שפּאַלטונג פֿון דער באַוועגונג פֿון איין זייט און פֿון דער אַנדערער זייט די קאָלאָסאַלע אויפֿגאַבן, וואָס דווקא די איצטיקע צייט האָט אויף איר אַרויפֿגעלייגט סיי אין ארץ־ישראל, סיי אין די איבעריקע לענדער, — דאָס אַלץ האָט איר ניט געלאָזט קיין גענוג מעגלאַכקייטן און רו, אַז זי זאָל זיך קענען פֿאַרנעמען מיט׳ן צונויפֿזאַמלען און אַרויסגעבן אין אַ פּאַסיקער פֿאָרם באָראָכאָוו׳ס שריפֿטן און אַזוי אַוועקשטעלן אים יענעם שטאָלצן לעבעדיקן דענקמאָל, וואָס ער האָט זיך אַליין געשאַפֿן אין די ווייניקע, אָבער אַרבעטס־ און קאַמף־רייכע יאָרן פֿון זיין רייפֿן לעבן. דערפֿון איז אָבער אַרויסגעקומען אַ מאָדנער מצב. באָראָכאָוו לעבט אין דער באַוועגונג, זיין נאָמען איז פֿאַר טויזנטער אַ פֿאָן, אַ סימבאָל פֿאַר זייער לעבנס־

---

*) ד. ב. באָראָכאָוו „פּועלי־ציון־שריפֿטן“, ערשטער בוך, 1920, פּועלי־ציון פֿאַרלאַג, ניו יאָרק. אין דעם בוך זיינען אַריין די פֿאָלגנדע אַרבעטן: „די קלאַסן־אינטערעסן און די נאַציאָנאַלע פֿראַגע“, „וואָס ווילן די פּועלי־ציון“, „אונזער פּלאַטפֿאָרם“. אונזער באַנד איז דער המשך פֿון דעם דאָזיקן ערשטן בוך.

קוק און לעבנס־אויפגאבע: ער האט געהאט די זעלטענע זכיה, אז זיין נאמען זאל אריינגעוועבט ווערן אין דער באצייכענונג פון א גאנצער באוועגונג, שיעור נים פון א וועלט־אנשויאונג — באראכאוויזם. אויב עמיצער וויל זיך אבער באקענען גרינדלאך מיט זיין לעבנס־ווערק, לערנען דעם „באראכאוויזם" פונ'ם ערשטן קוואל, פון באראכאוו'ן אליין, און דערקענען אים אין אלע פאזן און מדרגות פון זיין אנטוויקלונג, איז דאס כמעט אן אוממעגלאכע זאך. דער דערמאנטער ערשטער בוך פועלי־ציון־שריפטן קען אים באקענען בלויז מיט'ן ערשטן פעריאד פון באראכאוו'ס טעארעטיש־אידעאישער ארבעט, אין די יארן 1905—1907. אוים די איבעריקע צען יאר זיינען צו קריגן — און אויך נים לייכט — בלויז איינצלנע, ארויסגעריסענע זאכן, וואס קענען נים פארפולן דאס גאנצע בילד. אזוי האט זיך געשאפן, אויב מ'קען אזוי זאגן, א צווייענדיקער באראכאוו, א נגלה — דער באראכאוו פון „אונזער פלאטפארם", און א נסתר — דער באראכאוו פון די גאנצע עלף יאר, זינט זיין אוועקפאר פון רוסלאנד ביז זיין צוריקקום אהין נאכ'ן פאל פונ'ם צאריזם.

דער דאזיקער מצב האט געעפנט טיר און טויער פאר אלערליי מיספארשטייעניש און איבערטרייבונגען. פון צוויי זייטן האט מען מטשטש געווען באראכאוו'ס אמת'ן בילד. פון איין זייט האבן „הונדערט־פראצענטיקע" מאנאפאליסטן אויף באראכאוויזם קאנאניזירט — און וואולגאריזירט! — יעדעס ווארט, וואס שטייט אין די שריפטן פונ'ם ערשטן פעריאד. „אונזער פלאטפארם" — דאס איז דאס לעצטע ווארט; רעווידירסטו אן אות פון דער דאזיקער תורה שבכתב, ביסטו אן אפיקורס, א בוגד אין הייליקן גייסט פון באראכאוויזם.*) פון דער אנדערער זייט האבן געשוואוירענע קריטיקער זיך צוגעוואוינט צו פארקלענערן, יא, מבטל צו זיין באראכאוו'ס באדייטונג. אויך זיי אידענטיפיצירן זיין לעבנס־ווערק מיט דער „פלאטפארם" און ווייזן אן אויף דער פארעלטערטקייט פון געוויסע טיילן פון דעם דאזיקן ווערק, אויף דיספראפארציעס אין זיין אויפבוי, אויף איבערחזרונגען און פאלעמישע עקסקורסן, וואס זיינען צו פארשטיין בלויז אוים דער צייט און סביבה, אין וועלכער די ארבעט איז געשריבן געווארן און וואס קענען נים פארדעקן דעם בלייבנדיקן וויסנשאפטלאכן און אידעאישן ווערט פונ'ם גרעסטן טייל פון זיינע גרונדגעדאנקען.

הצד השוה שבהם: זיי איגנארירן — יעדער צד צוליב אנדערע מאטיוון — באראכאוו'ס גאנצע ווייטערדיקע אנטוויקלונג, זיי מעקן אוים

*) איין־איינציקן יוצא מן הכלל האט מען יא דערלאזט — ניין, דערהויבן צו א הייליקן געבאט: די אפשאצונג פון דער פרינציפיעלער דערלאזבארקייט און פונ'ם פראקטישן ווערט פון דער באטייליקונג פון פועלי־ציון אין ציוניסטישן קאנגרעס. דא איז דוקא פארהייליקט געווארן דער שפעטערער באראכאוו, דער אנטי־קאנגרעסיסט. פאררופן זיך אויף דער צום טייל גלענצנדער ארגומענטאציע פון „אונזער פלאטפארם" פאר באטייליקן זיך אין קאנגרעס, ווערט פון דעם דאזיקן קרייז באטראכט פאר א ניט־קלענערער בגידה.

דעם גאנצן לעצטן יארצענדליק אויס זיין לעבן און לעבנס־ארבעט און דערמיט באגייען זיי דעם גרעסטן חטא קעגן דעם דאזיקן אומרואיקן גייסט, וואס האט ניט געוואוסט פון שטילשטאנד און אינטעלעקטועלער געזעטיקטקייט, נאר וועמעס בולט'סטער כאראקטער־שטריך ס'איז געווען: זוכן, פארשן און — אויב נויטיק — רעווידירן. מאכן א סוף — ריכטיקער אן אנהויב פון א סוף צו דעם געשילדערטן מצב, איז די אויפגאבע פון דעם דאזיקן באנד.

* *

עטלאכע ווערטער וועגן דער אויסוואל פונ'ם מאטעריאל.

דער ערשטער טייל, „צו זיין אנדענק", איז מער ווי א בלויזע דעקאראציע לכבוד באראכאוו'ס צענטן יארצייט. זיין אויפגאבע איז בעיקר, לייכטער צו מאכן פאר יענע לייענער, וואס האבן ניט דורכגעמאכט אליין, אדער כאטש מיטגעלעבט מיט דירעקטן אינטערעס דעם אזוי רייכן אין געשעענישן — סיי אינ'ם אלגעמיינעם, סיי אינ'ם אידישן לעבן — צייט־אפשניט צווישן די צוויי רוסישע רעוואלוציעס — 1905 און 1917. — צו פארשטיין די באדינגונגען און אטמאספערע, אויס וועלכער ס'איז ארויסגעוואקסן און אין וועלכער ס'האט זיך אפגעשפילט באראכאוו'ס טעארעטישע און פאליטישע טעטיגקייט, און אויף דעם אופן לייכטער ארייבצוטראכטן זיך אין די פראבלעמען, וואס ווערן באהאנדלט אין באראכאוו'ס שריפטן. מיר גלויבן, אז דער דאזיקער טייל איז א גוטער ארייבפיר אינ'ם אייגנטלאכן בוך, אין וועלכן באראכאוו אליין האט דאס ווארט.

דא איז די אויסוואל ניט געווען קיין לייכטע. ווארום דער מאטעריאל איז אזוי גרויס, אז אויסשעפן אים אין איין באנד, איז לגמרי אויסגעשלאסן. פון פארויס האבן מיר געמוזט ארויסנעמען פון דער איצטיקער אויסגאבע די פילאלאגישע, ליטעראריש־קריטישע, קולטור־היסטארישע, אלגעמיין־פילאזאפישע, עטישע א. א. געביטן, אויף וועלכע באראכאוו האט אויסגעשפרייט זיין שריפטשטעלערישע טעטיקייט. יא, אפילו די ארבעטן פון אן אלגעמיין־געזעלשאפטלאכן כאראקטער — רוסישע רעוואלוציע, וועלט־פאליטישע און מלחמה־פראגן וכדומה — האבן דערווייל געמוזט בלייבן אן א זייט. אונזער אויסוואל האט זיך געמוזט באגרעניצן אויף יענע ארבעטן, וועלכע האבן א דירעקטן שייכות צום מהות און צו די אויפגאבן פון דער אידישער ארבעטער־באוועגונג און אין א ברייטערן פארנעם פון דער אידישער פאלקס־פאליטיק בכלל; מיט אנדערע ווערטער: מיר האבן זיך באגרעניצט אויף אן אויסוואל פון באראכאוו'ס פועלי־ציוניסטישע שריפטן.

און אויך דא האבן מיר זיך געמוזט שטארק מצמצם זיין און ניט ארייננעמען פון איין זייט אלע ארבעטן פונ'ם פאר־פועלי־ציוניסטישן פעריאד, פון דער אנדערער זייט די צום טייל היינט נאך ווערטפולע בריף און ארטיקלען (אין „ראזסוועט", „ווארהייט" א. א.) אויס די פאר־מלחמה־

יאָרן און דעם גרעסטן טייל אַרטיקלען איבער די פאַרשידענע פראַגן פון אַלגעמיינער און פּראָלעטאַרישער אידישער פּאָליטיק אויס דער מלחמה־צייט. אפילו די אַרטיקלען איבער דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג און פון׳ם פּועלי־ציוניזם האָבן מיר געמוזט לאָזן פאַר אַ צווייטן באַנד. לסוף האָבן מיר — צוליב פינאַנציעלע און פאַרלאַגס־רעכנטלאַכע טעמים — ניט איבערגעדרוקט „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן״.

מיר רעכענען אָבער, אַז דער איצטיקער באַנד, צוזאַמען מיט דעם ערשטן באַנד פּועלי־ציון־שריפטן, און מיט דעם נאָר וואָס דערמאָנטן בוך, קען שוין געבן דעם אויפמערקזאַמען לייענער אַ גענוג קלאָר בילד וועגן באָראָכאָוו׳ן אַלס נאַציאָנאַל־פּראָלעטאַרישן טעאָרעטיקער, פּאָליטיקער און קעמפער.

* *

דער שרייבער פון די שורות — און מיט אים זיכער די גאַנצע פּועלי ציון־וועלט־באַוועגונג — פילט אַ טיפע דאַנקבאַרקייט צום באָראָכאָוו־ברענטש 14 (ניו יאָרק), פון׳ם אידיש־נאַציאָנאַלן אַרבעטער־פאַרבאַנד, וואָס האָט גענומען אויף זיך, אונטערצושטיצן די דאָזיקע מתנה די פאַרערער פון באָראָכאָוו׳ס נאָמען צו זיין צענטן יאָרצייט. קיין שענערן אופן, ווי צו פייערן דעם אָנדענק פון׳ם פירער, וועמעס נאָמען זייער אָרגאַניזאַציע טראָגט, האָבן די חברים ניט געקענט אויסקלייבן, ווי לאָזן אים ריידן דירעקט, אויף זיין אופן, צו דער אידישער אַרבעטערשאַפט און צו דער זוכנדיקער אינטעליגענץ און יוגנט. לאָמיר האָפן, אַז די פאַרשפּרייטונג פון׳ם ספר וועט זיין אַזעלכע, וואָס וועט מעגלאַך מאַכן, באַלד אַרויסצוגעבן ווייטערע בענדער.

איך דאַנק אויך האַרציק אַלע מיטאַרבעטער, בפרט דעם ליבן פאָטער און דער פרוי פון אונזער באָראָכאָוו, דעם חבר משה אהרן באָראָכאָוו און דער חברה ליובע באָראָכאָוו. זייערע ליבעפולע שורות וועלן זיכער נאָך שענער און טייערער מאַכן דעם ספר אין די אויגן פון זיינע טויזנטער תלמידים. חבר י. בן־צבי (ירושלים) האָט צוגעשטעלט אַ גרויסן טייל פון׳ם מאַטעריאַל; חבר ר. פּלאַטראַט — דער איניציאַטאָר פון דער גאַנצער אויסגאַבע — האָט אוועקגעגעבן אַ סך צייט און מי, כדי צו דערמעגלאַכן דאָס דערשיינען פון׳ם בוך; חבר ברוך צוקערמאַן האָט אויף זיך גענומען אַ טייל איבערזעצונגס־ און קאָרעקטור־אַרבעט, די חברים ישראל מערע־מינסקי און יצחק זאַר האָבן מיטגעהאָלפן אין דער איבערזעצונגס־אַרבעט, חבר י. שניידער — אין דער טעכנישער צוגרייטונג פון׳ם מאַטעריאַל.

זיי אַלעמען מיין חבר׳שן דאַנק.

ב. לאָקער.

ניו יאָרק, יאַנואַר 1928.

צו זיין אָנדענק

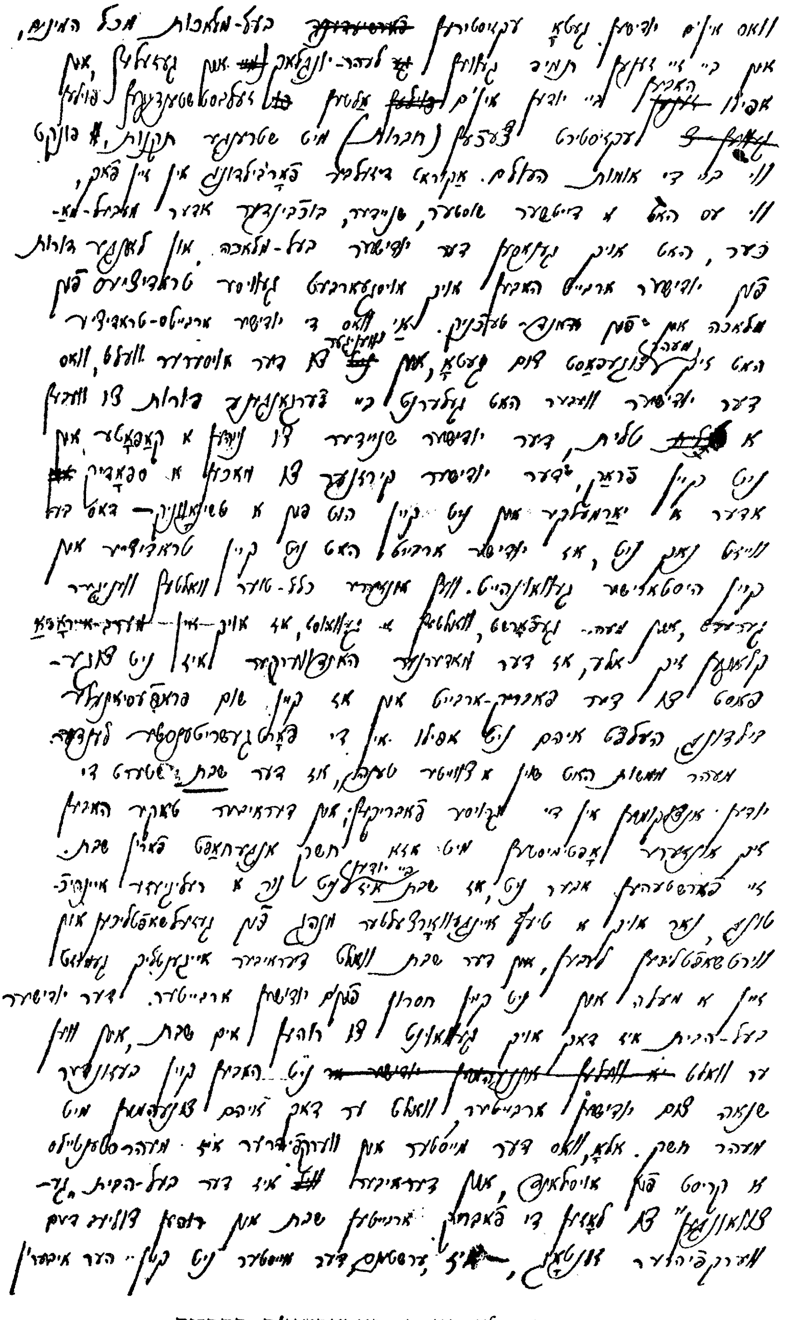

פאקסימילע פון ב. באראכאוו׳ס כתב־יד

(אוים דער ארבעט: „וואס קען מען טאָן קעגן דער ארויסשטויסונג".)

זכרונות

פון ב. באָראָכאָוו'ס קינדער־ און פריע יוגנט־יאָרן

גע׳שריבן פון זיין פאָטער

מ. א. באָראָכאָוו

ווערטער חבר ב. לאָקער:

איך בין געבעטן געוואָרן צו שרייבן די ביאָגראַפיע פון מיין זון בארי, צוליב דעם בוך, וואָס ווערט אַרויסגעגעבן צו זיין צענטן יאָרצייט, אונטער אייער רעדאַקציע. ווי ניט אין ערך אַ לייכטערע אויפגאַבע וואָלט געווען, ווען עס זאָל זיין פאַרקערט, אַז עס וואָלט אויסקומען באַרי'ן צו שרייבן זיין פאָטער'ס לעבנס־באַשרייבונג! אָבער דער שיקזאַל פרעגט דאָך ניט ביי אונז, וואָס איז גלייכער און וואָס איז לייכטער. אַלזאָ, נעם איך אויף זיך די אויפגאַבע, וואָס עס איז בשום אופן ניט צו ערוואַרטן, אַז זי זאָל געלייזט ווערן אויף אַ געהעריקן אופן. די שוועריקייט פאַר מיר צו ספּראַווען זיך מיט דער אויפגאַבע, הענגט אָפּ פון פיל אורזאַכן, און איינע פון די באַדייטנדסטע איז די, וואָס איך האָב קיין מאָל ניט גע־דענקט, אַז מיר וועט אַמאָל אויסקומען אַזעלכעס צו שרייבן, און, ממילא, האָב איך קיינע פאַרצייכענונגען אין דער דאָזיקער ריכטונג ניט געמאַכט און אין פאַרלויף פון יאָרן און אונטער דעם דרוק פון שווערע קלעפּ פון שיקזאַל זיינען אָפּגעווישט געוואָרן פון מיין זכרון געגצלאָך אָדער טייל־ווייז פיל מאָמענטן פון באַרי'ס לעבן, וואָס וואָלטן געקענט האָבן אַ באַ־דייטונג פאַר דער דערמאָנטער אויפגאַבע. דאָך, ווי געזאָגט, אַנטזאָג איך זיך ניט פון דער פאַרלאַנגטער אַרבעט, אין דער האָפנונג, אַז ביי אַ גע־וויסער אָנשטרענגונג פון מיין זכרון און טיילווייז מיט דער הילף פון דעם זכרון פון מיין פרוי, וועט מיר געלינגען אַרויסצוברענגען אַזעלכע ערשינע־רונגען, וואָס נאָר מיר, אַלס זיינע עלטערן, האָבן זיי געקענט באַזיצן. און ווען שפּעטער וועט אימיצער פון זיינע חברים און פריינט, צווישן וועלכע ער האָט אין זיין אויסוואַוקס מער פאַרקערט, ווי ביי זיינע עלטערן, אויב אימיצער פון זיי, זאָג איך, וועט אויף זיך נעמען אָנצושרייבן אַ פול־שטענדיקע ביאָגראַפיע, וועלן אים פיליכט מיינע ערשיינונגען העלפן אין זיין אַרבעט, און דאַן וועט שוין האָבן כדאי געווען מיין אָנשטרענגונג.

אַזוי ווי אָבער איך בין ניט קיין פּראָפעסיאָנעלער שרייבער, און די אַרבעט פון שרייבן מוז ביי מיר געטאָן ווערן, ווי דער העברעער וואָלט זיך אויסגעדריקט: בשעה שלא יום ולא לילה, איז די צייט צו קורץ פאַר

מיר אָנצושרייבן, אפילו אין די גרעניצן פון מיין קאָמפּעטענץ, א פולע ביאָגראַפיע פון בארי'ן; אויסער דעם איז אפשר ניט דער פּלאַץ אין דעם געפּלאַנטן זאַמל־בוך פאַר א פולער ביאָגראפיע. אלזא, האָב איך באשלאָסן אָנצושרייבן איצט אזוי פיל קאַפּיטלאַך, וויפיל עס וועט זיך לאָזן.

און איר, ווערטער חבר לאָקער, וועט זיך קענען באנוצן מיט אלע קאַפּיטלאַך, אָדער מיט אזוי פיל, וויפיל איר וועט געפינען פאַר צוועקמעסיק, לויט די אומשטענדן.

אום אָבער צו זיין מער־ווייניקער באוואָרנט, אז מיין שרייבן זאָל זיין באַזאָרגט מיט דער מעגלאָכסטער אָביעקטיוויטעט, וואָס אזא ארבעט פאָדערט, וועל איך זיך באנוצן מיט דער זעלבער מעטאָדע, ווי מאַנכע שרייבער טוען, אמת, מערסטנס אין הומאָריסטישע ארבעטן (דער וועג־ווייזער אין דעם איז, דאַכט זיך, געווען מענדעלע מוכר ספרים), צו שרייבן ווי א דריטע פּערזאָן. פּיליכט וועט דאָס ביז א געוויסן גראַד אויך פאַרלייכטערן די עמאָציאָנעלע שוועריקייטן.

ערגעבנסט,

משה אהרן באָראָכאָוו.

דעצעמבער, 1927.

1. בער באָראָכאָוו'ס געבורט

אין צייטן פון א שווערער פינסטערניש איז אויסגעקומען בער באָראָכאָוו'ן אָנצוקומען אויף דער ליכטיקער וועלט.

די באָמבע, וואָס האָט צעריסן אַלעקסאַנדער דעם צווייטן אין שטיקער, איז אויך געווען א סיגנאַל פאַר די פינסטערע כחות פון דעם רוסישן פאָלק צו צערייסן אין שטיקער דאָס לעבן פון זייערע אידישע שכנים. עס האָט זיך אָנגעהויבן א כוואַליע פון פּאָגראָמען, אמת, נאָך ניט אין אזא מאָס און ניט מיט יענער גרויזאַמקייט און ברוטאַליטעט, צו וועלכער די וויסנשאַפט פון פּאָגראָמעוועז האָט זיך אַנטוויקלט מיט א פּאָר צענדליק יאָר שפּעטער, דאָך אָבער שווער גענוג, אום אָנצוואַרפן א שרעק אויף די אידן פון דער גוואַלדיק גרויסער צו יענער צייט רוסישער אימפּעריע.

די סטאַטיסטיק פון יענער צייט האָט געהאַט צו פאַרצייכענען נאָר א דריי־פיר גרויסע פּאָגראָמען און א פּאָר צענדליק קלענערע פּאָגראָמעלאַך; דאָך האָט דער שרעק פאַר דער ווידערהאָלונג פון די פּאָגראָמען באהערשט אַלע אידישע געמיטער, און ניט געקוקט אויף דעם, וואָס די מאַכטהאָבער האָבן אַרויסגעלאָזן וואָרנונגען, אז נייע פּאָגראָמען וועלן שטרענג באַשטראָפט ווערן, האָט דער אידישער פאָלקס־אינסטינקט געפילט, אז די וואָרנונגען זיינען נאָר לפּנים, אָבער אז אין תוך גענומען קענען זיי ניט ערוואַרטן קיין באַשיצונג פון דער רעגירונג אין פאַל פון ווידערהאָלונג פון פּאָגראָמען. האָט מען כסדר געלעבט אין טויט־שרעק. אויף ביינאַכט, אָדער אַוועקגייענדיק פון הויז, פּלעגט מען ערגעץ פאַרשטעקן די מער

ווערטפולע זאכן אין אזעלכע פלעצער, וואו מען האט געדענקט, אז דער פאגראמשטשיק וועט זיי ניט קענען געפינען.

אומבאגרייפלאך זונדערבאר איז דעם מענטשנ׳ס נשמה! זיין ביסל ארעמקייט פלעגט ער זוכן צו באהאלטן, בעת דאס לעבן, דאס טייערסטע פון אלץ, האט געמוזט בלייבן אומבאשיצט!

אט אין יענער אומרואיקער צייט האבן די עלטערן פון בער באראכאוו געוואוינט אין זאלאטאנאש, פאלטאווער גובערניע, און צוזאמען מיט אלע אידן דארט און אומעטום אין רוסלאנד, געלעבט אין שרעק. יעדן אוונט ניט גלויבנדיק, אז מען וועט דערלעבן דעם מארגן, און אין דערווארטונגען פון די מעגלאכסטע אומגליקן האבן זיי דערווארט דאס אנקומען פון זייער ערשט קינד.

עס איז אלזא קיין וואונדער ניט, אז אין א געוויסן זונטיק ביינאכט, דעם 21טן יוני (ז׳ תמוז), אין יאר 1881, האט זיך דער צוקונפטיקער „גאון פון פאלטאווע" באוויזן אויף דער ליכטיקער וועלט אלס אן אומ־צייטיק, ניט אנטוויקלט ניי־געבוירן קינד, אזוי אז דאס אידישן אים האט געמוזט אפגעלייגט ווערן; מען האט אים פאר לאנגע וואכן געמוזט האלטן אין פעדערן און וואטע, ביז מען האט אים ערשט ארום שבת נחמו געקענט אריינברענגען בבריתו של אברהם אבינו.

2. בער באראכאוו׳ס ערשטע רייזע

אויסער די דירעקטע אומגליקן, וואס אונזער פאלק האט געליטן פון די פאגראמען, האבן די לעצטע פאראורזאכט אומצייליקע רואינירנדע נאכפאלגן. זיי האבן ארויפגעווארפן א פחד אויף דער אידישער באַ־פעלקערונג אין די קלענערע שטעט און דערפער. אן אפהענגיקייט, אן אפאטיע צו יעדער באשעפטיקונג. ווער עס האט ניט געהאט קיין באַ־שעפטיקונג — האט ניט געוואוסט צו וואס צו נעמען זיך; הגם אין געוויינלאכע צייטן, וואלט ער זיך געקענט ווי עס איז איינארדענען. פילע, וואס זיינען יא געווען באשעפטיקט, פלעגן ליקווידירן זייערע געשעפטן, אום צו זיין וואס ווייטער פון מעגלאכן אומגליק. ווער עס האט געקענט, איז געגאנגען נאך אויסלאנד. אויב ניט — איז אמווייניקסטן אין א גרויסער שטאט. עס האט זיך געדאכט, אז וואו עס איז דא א גרויסע אידישע באפעלקערונג איז מען זיכערער פון פאגראמען. עס זיינען זאגאר געווען פאלן, וואס איינוואוינער פון איין שטעטל האבן עמיגרירט אין אן אנדער שטעטל, דענקענדיק מיט דעם אויסמיידן א מעגלאכקייט פון איבערלעבן א פאגראם.

די פאמיליע פון בער באראכאוו איז אין פרילינג פון 1881 געקומען אין זאלאטאנאש, צו באזעצן זיך דארט. בער באראכאוו׳ס פאטער, משה אהרן באראכאוו, האט געפלאנט דארט אויפצועפענען א אידישע שולע. די אומזיכערע לאגע האט אבער געווירקט אויף די עלטערן פון ב. באראכאוו צו מאכן אן ענדערונג אין זייערע פלענער און אומצוקערן

זיך צוריק אין פּאָלטאַווע.

קיין גרויסאַרטיקע און צופיל מעבל האָבן זיי, אמת, ניט געהאַט, דאָך האָבן זייערע אומשטענדן זיי ניט ערלויבט צו לײַדן דעם אומפאַר־מײַדלאַכן פאַרלוסט, אויב מען זאָל די מטלטלין פאַרקויפן; אלזא איז באַשלאָסן געוואָרן צו פירן די זאַכן אין פּאָלטאַווע, און טאַקע ווידער, כדי צו שפּאָרן הוצאות — האָט מען געדונגען א פור, וואָס זאָל אַלעמען און אַלץ פאַרנעמען און אָפּפירן אויף ראש השנה קיין וועליקי בודושצי, א דאָרף ניט ווייט פון פּאָלטאַווע, צו די עלטערן פון ב. באַראַכאָוו'ס מוטער, כדי פון דאָרט נאָך יום טוב אריבערצופאָרן אין פּאָלטאַווע.

אַזוי האָט דאָס צוויי־דריי מאָנאַטנדיקע קינד דורכגעמאַכט מיט דער באַטייליקונג פון זײַנע עלטערן א צוויי־טאָגיקע רייזע אין א בויד, אָנגעלאָדן מיט א בעט, א טיש, עטלאַכע בענקלאַך און נאָך אַנדערע מטלטלים. דער רעזולטאַט פון אַזא אימפּראָוויזירטער נסיעה איז געווען, אַז דאָס קינד האָט זיך גוט פאַרקילט (עס איז געווען אין אלול־צײַט). די איינציקע פּאָזיטיווע ווירקונג פון יענער נסיעה איז פיליײַכט געווען דאָס, וואָס אין זײַנע שפּעטערע יאָרן האָט זיך ביי אים באַוויזן א גרויסע נייגונג צו נסיעות...

זײַן פאַרקילונג האָט זיך גראָד פון אָנפאַנג אין קיינע געוויינלאַכע סימפּטאָמען ניט ארויסגעוויזן. דאָס קינד פלעגט בײַנאַכט זייער וויינען. ווייבער, וואָס „וויסן", האָבן פאָראויסגעזאָגט, אַז אַזוי וועט ער וויינען, ביז ער וועט אַלט ווערן דריי חדשים. ווען די דריי חדשים זײַנען דורכגעגאַנגען און דאָס קינד האָט נים אויפגעהערט צו וויינען יעדע נאַכט, האָבן די זעלבע ווייבער, וואָס „וויסן", געזאָגט נביאות, אַז אַזוי וועט ער וויינען, ביז ער וועט אַלט ווערן זעקס מאָנאַטן. עס זײַנען אַפילו געווען אַזעלכע, וואָס האָבן „געטרייסט", אַז אין מאַנכע פאַלן וויינט א קינד ביז א יאָר.

אין גיכן איז אָבער דער מוטער פון דעם קינד קלאָר געוואָרן די אמת'ע סבה פון זײַן וויינען: ביי אים האָט זיך אַנטוויקלט א געשוויר אויפ'ן העלדזל. קיין צווייפל, אַז דאָס איז געווען א פועל־יוצא פון זײַן ערשטער נסיעה.

צו דעם קרעדיט פון די ווייבער, וואָס „וויסן", זאָל דאָ געזאָגט ווערן, אַז אויף וויפיל ב. באַראַכאָוו'ס פאָטער געדענקט, איז זײַן אײַנדרוק, אַז פּונקט צו זעקס חדשים האָט דאָס קינד אויפגעהערט וויינען און האָט זיך פולשטענדיק באַרואיקט.

3. בארי לייענט רוסיש צו דריי יאָר

ווען בארי ווערט אַלט צוויי יאָר מיט דריי חדשים באַקומט ער א שוועסטערל. ער ווערט מיט איר זייער פאַראינטערעסירט און ער העלפט אויס זײַן מוטער אין אויפפּאַסן אויף איר. צו יענער צײַט האָט אין יעדער הויז געמוזט זײַן א „דינסט"; בארי'ס מוטער אָבער קען זיך

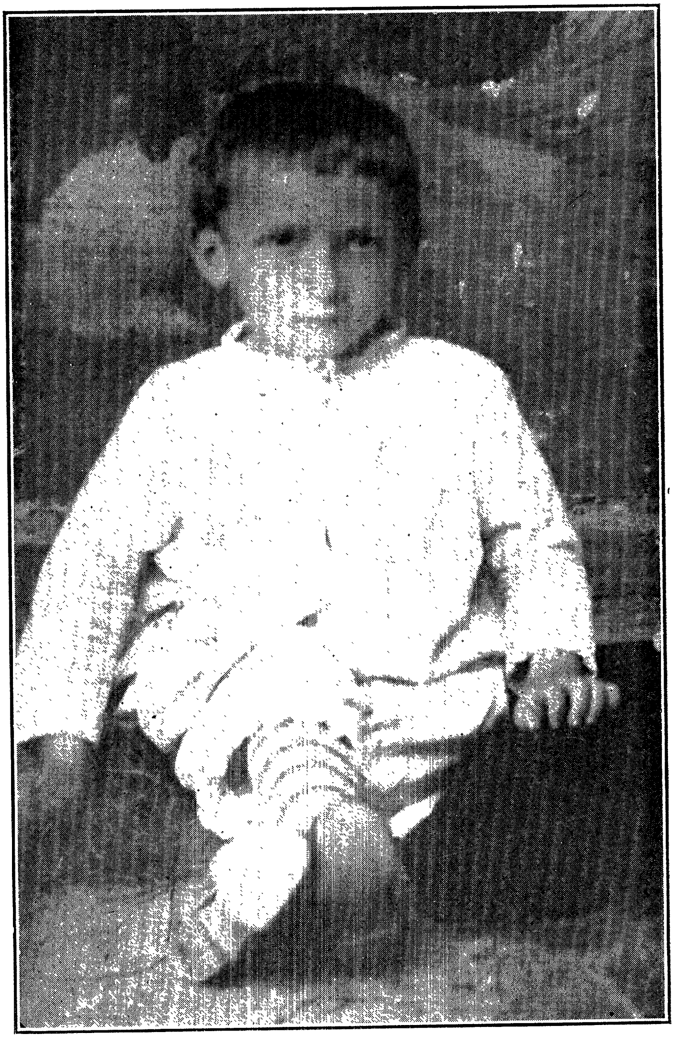

באָרעכאָוו אַלס קינד פון דריי יאָר (1884)

ניט ערלויבן צו שאַפן זיך מיט אַנדערע, און אויסער אין די קריטישע צוויי־דריי וואָכן, ווען עס איז אוממעגלאַך צו באַגיין זיך אָן זייטיקער הילף, טוט באַרי׳ס מוטער אין הויז אַלץ אַליין. דער קליינער באַרי וואונדערט זיך, פאַרוואָס זיין מוטער האָט ניט קיין ניאַניע פאַר זיין שוועסטערל. ער זעט, אַז אין יעדער וואוינונג אין הויף איז דאָ אַ ניאַניע צום קינד. די מוטער דערקלערט אים, אַז עס איז אַן אומרעכט אַרויפצולייגן אייגענע אַרבעט אויף פרעמדע; אַזוי לערנט זיך אוים דאָס קינד פון זיינע יונגע יאָרן צו וויסן, אַז יענע, וואָס לייגן אַרויף זייער אַרבעט אויף אַנדערע, ניט קיין אייגענע מענטשן, פירן זיך ניט מענטשלאַך. און ער דערפילט נאָך שטאַרקער די נויטיקייט צו העלפן זיין מוטער אָפּצוהיטן זיין קליין שוועסטערל.

צו דערזעלבער צייט פאַראינטערעסירט ער זיך מיט דער אַרבעט פון זיין פאָטער, וואָס לערנט מיט זיינע תלמידים. דאָס ערשטע אינטערעסירט אים דאָס זינגען. די קינדער זינגען דעם טראָפ פון דער סדרה און דער הפטרה, און באַרי ציט זיי נאָך אויף זיין דין קול׳כל. ער הויבט אָן בעטן אַ ביכל פון זיין פאָטער, און ווען ער קריגט עס, לויפט ער צו זיין מוטער, פרעגט ביי איר די באַדייטונג פון יעדן בוכשטאַב, און אין געציילטע עטלאַכע טעג, אין עלטער פון דריי־פיר יאָר, לייענט ער שוין געלויפיק אין זיין ביכעלע.

כאָטש די ערשטע צוויי־דריי יאָר האָט מען מיט אים אין הויז גערעדט אידיש, דאָך האָט זיך די לאַגע פלוצלונג געענדערט. צו יענער צייט האָט מען אָנגעהויבן אין גימנאַזיע אַרויסווייזן אומטאָלעראַנץ צו יענע אידישע תלמידים, וואָס האָבן געהאַט אַ אידישן אַקצענט, אַלס רעזולטאַט פון זייער אידיש ריידן, און מען פלעגט זיי וואַרפן אויף די איינטריט־עקזאַמענס, ניט געקוקט, וואָס זיי פלעגן גוט וויסן די שפּראַך גופא. די ווירקונג פון דעם דרוק האָט זיך גלייך דערפילט אויך אויף דעם קליינעם באַרי, ווייל מען האָט מיט אים גלייך אָנגעהויבן ריידן רוסיש אין הויז. באַרי האָט זיך אָבער באַלד אָריענטירט, און באַזונדערס — ווען ער האָט געקראָגן זיין ביכעלע, האָט „געזוברעט" יעדע דערציילונג, און שוין לערנט ער זיין שוועסטערל, וועלכע איז אויך דערווייליע אונטערגעוואַקסן און רעדט שוין רוסיש מיט איר ברודער׳ל, אַזוי נאַטירלאַך. אַז ווען זייער מוטער שפּאַצירט מיט זיי אין שטאָט־גאָרטן, נעמען זיי די שפּאַצירנדע קריסטן אָן, לויט זייער שפּראַך, פאַר קריסטלאַכע קינדער.

4. באַרי הייבט אָן אַלף־בית

אומגעפער צו יענער צייט האָבן זיך אָנגעהויבן צו באַווייזן נייע מעטאָדן אין אידישן לערנען. פון דער נאַטירלאַכער מעטאָדע פון עברית־בעברית האָט מען נאָך דאַן קיין אַנונג ניט געהאַט. אמת, עס האָבן זיך שוין דאַן, אָדער עטוואָס שפּעטער, געגומען דערטראָגן אין גלות ידיעות

פון „שפה־ברורה“־געזעלשאַפטן אין ארץ־ישראל, און אפילו וואו ניט וואו אין די גלות־לענדער, אָבער דאָס אַלץ איז געווען באַצוועקט פאַר דער־וואַקסענע, ניט פאַר קינדער. אַ ביכל אונטער'ן נאָמען „מסילה חדשה“, וואָס האָט געגעבן העברעאישע ווערטער און זאַצן איבערזעצט אין רוסיש, האָט זיך פאַרשלעפּט אין פּאָלטאַווע, און די פּאַרטגעשריטענע לערער האָבן זיך אויף דעם אַרויפגעוואָרפן, ווי אויף אַ ווּיכטיקן געווינס פאַר דער ערציאונג. פון אַזעלכע און ענלאַכע ביכלאַך, וואָס זיינען פון צייט צו צייט אַרויסגעגאַנגען, האָט באַרי אָנגעהויבן זיין אידישע בילדונג, וועלכע, אַרויסגעהאָלפן פון זיינע רוסישע קענטנישן, האָט דערמעגלאַכט, אַז איידער ער איז נאָך פיר יאָר אַלט געווען האָט ער שוין געזאָגט גאַנץ פיין עברי און אפילו ערוואָרבן אַ סאַלידן, פאַר זיין עלטער, ווערטער־שאַץ אין העברעאיש. אַזוי אַרום האָט אים כאַטש אין דעם אָפּגעגאָלטן, אַז דעם אלף בית מיט דעם קמץ אלף אָ האָט ער געגצלאַך אויסגעמיטן.

5. באַרי'ס צווייטע רייזע

ב. באַראָבאָוו'ס פאָטער האָט געדאַרפט פאָרן אין וואַרשע אין די אינטערעסן פון דרוקן דעם „ספר השמות“ פון יחזקאל בן יוסף מאַנדעל־שטאַם (דער פאָטער פון דעם באַרימטן אויגן־ספּעציאַליסט און ציוניסטישן פירער, דר. מאַקס מאַנדעלשטאַם פון קיעוו). אַזוי ווי אין געוויינלאַכע צייטן, אין מיטן זמן, איז פאַר אים געווען שווער אַוועקצופאָרן, האָט ער אונטערגענומען די רייזע אין דער בין־הזמנים־צייט פון פּסח. כדי די פאַמיליע, וואָס איז באַשטאַנען פון אים אַליין, פון זיין פרוי חיה רייכיל, און צוויי קינדער — באַרי און נאַדי, זאָלן ניט דאַרפן פּסח בלייבן אַליין, איז באַשלאָסן געוואָרן, אַז ער וועט זיי אַלעמען נעמען מיט זיך און ער וועט זיי אָפּשטעלן אין קרעמענטשוק, ביי זיין משפחה. עס איז אויך אָפּגערעדט געוואָרן, אַז דערנאָך זאָל די פרוי מיט די קינדער אַריבערפאָרן קיין פּראַכאָראָווקע (צווישן קרעמענטשוק און קיעוו), וואו זיי האָבן אויך געהאַט משפחה. דאָס איז טאַקע ניט ווייט פון זאָלאָטאָנאָש, באַרי'ס געבורט־שטאָט.

אין פּראַכאָראָווקע האָבן זיי געדאַרפט פאַרברענגען, ביז דער פאָטער וועט זיך אומקערן פון וואַרשע. די רייזע איז געווען זייער אינטערעסאַנט, ווייל דער דניעפּר איז געווען דעמאָלט זייער ברייט צעגאָסן. באַזונדערס האָט זיך דער קליינער באַרי (ער איז דעמאָלט אַלט געווען אַ יאָר זיבן־אַכט) געפילט גוט, ווען עס איז אויסגעקומען צו פאָרן אויף אַ געוויינלאַכער פישער־שיפל פון קאַניעוו (די נעענטסטע סטאַנציע) ביז פּראַכאָראָווקע. דאָ האָט ער געזען דאָס וואַסער אַזוי נאָענט צו זיך, אַז מען קען עס ממש מיט די הענט אָנטאַפּן. היינט האָט ער דאָ געהאַט די בעסטע געלעגנהייט צו באַקענען זיך מיט די אַלע פאָרמען פון וואַסער־ברעגן, אין וועלכע ער האָט געהאַט אַ שטאַרקע טעאָרעטישע ידיעה פון די געאָגראַפישע ביכער, אין וועלכע ער איז געווען שטאַרק באַהאַוונט. דאָ דערזעט ער פאַר זיך

אן אינזל, דאָ אַן אויסגוס, און נאָך, און נאָך.

זייענדיק שוין אויפ׳ן פּלאַץ ביי׳ דער מומע און פעטער, האָט ער כסדר גערעדט מיט זיי וועגן זיינע איינדרוקן. די איינדרוקן האָבן אים אזוי באַהערשט, אז אפילו ביים עסן פלעגט ער מער ריידן וועגן זיי, ווי באַשעפטיקן זיך מיט עסן. פון זיין דערציילן זיינען אָפט ארויסגעקומען גאַנץ קאָמישע געשעענישן. אזוי, זיצנדיק איינמאָל ביים טיש, האָט ער דער מוטער דערמאָנט א געוויסן פּלאַץ, וואו ער האָט זיך פאַראינטערעסירט מיט א ברעג-פאָרמע, און פרעגט ביי דער מוטער, אויב דאָס איז א פּאָלו־אָסטראָוו (האַלב־אינזל) אָדער א מים (א האַלב־אינזל אין א קלענער פאָרמע). די מומע, וואָס איז געווען א פּראָסטע אידענע, רופט זיך אָן: פע, חיה רייכיל, פאַרוואָס לאָזטו אים ריידן ביים טיש וועגן מיאוס׳קייטן? דער קליינער בארי האָט גלייך פאַרשטאַנען, אז זיין מומע האָט צונויפ־געמישט „מים“ מיט „מיש“ (מויז). ער האָט זיך צולאַכט און האָט איר, ווי זיין שטייגער, תיכף אויפגעקלערט איר טעות.

אין פּראָכאָראָווקע איז געווען א גרויסער לאַגער פון געהילץ, וואָס האָט באַלאַנגט צו א זאַלאָטנאָשער סוחר, ביי וועמען באָראָכאָוו׳ס פעטער, חיים מרדכי לאַנדאַ, איז געווען אן אָנגעשטעלטער. דאָרט איז געווען נאָך אן אָנגעשטעלטער, מיכל וועלוול, א למדן און אינטעליגענט, צייטנווייז אויך א שרייבער אין העברעאיש. ער האָט זייער ליב באַקומען דעם קליינעם בארי׳ן און פלעגט אים גערן מיטנעמען, ווען ער האָט דערפולט זיינע פאַרשידענע פליכטן, ארום די גרויסע הויכע הויפנס מיט פאַרשידענע געהילצן, וועלכע מען האָט געדאַרפט זוכן צו פאַרפעסטיקן און פאַרהיטן פון א מעגלאַכער קאַטאַסטראָפע איבער דער דראָענדער פאַרגרעסערונג פון דער פאַרפלייצונג.

אין נידעריקערע פלעצער זיינען שוין א סך שייטערן געהילץ גע־שטאַנען גאַנץ טיף אין וואַסער. צו אַזעלכע פלעצער פלעגט מען מוזן צו־פאָרן מיט א שיפל, און מיכל וועלוול האָט ניט געקענט אַנטזאָגן דעם קלוגינקן אינטערעסאַנטן בארי׳ן זיין פאַרלאַנג, צו נעמען אים מיט זיך אויפ׳ן שיפל. נאָך עטלאַכע אַזעלכע קורצע נסיעות האָט זיך בארי געפילט גאַנץ היימיש אין שיפל, פלעגט דאָרטן פריי ארומשפּאַצירן, בעת מיכל וועלוול פלעגט זיצן ביים רודער און מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט אויס־הערן בארי׳ס שילדערונגען פון זיין נסיעה אויפ׳ן פּאַראָכאָד.

אין איינער פון אַזעלכע נסיעות האָט בארי באַמערקט אן „אינזל“ גאַנץ ווייט פון דעם פּלאַץ, וואו זיי זיינען ארומגעפאָרן, און האָט געבעטן מיכל וועלוולען צופאָרן אהין, כדי צו האָבן די מעגלאַכקייט צו באַטראַכטן דעם אינזל פון דער נאָענט. מיכל וועלוול, וואָס האָט געוויינלאַך גערן דערפולט זיינע פאַרלאַנגען, האָט דאָס מאָל זיך אָפּגעזאָגט צו פאָרן אהין. בארי איז זיך גאַנץ רואיק צוגעגאַנגען צום אנדער ברעג פון שיפל און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפ׳ן בארט. מיכל וועלוול איז טויט געוואָרן פון שרעק און, ניט קענענדיק אַוועקלאָזן דעם רודער, האָט ער זיך אָנגעהויבן

בעטן ביי באַרי'ן, אַז ער זאָל אַראָפּגיין פון באַרט. אויף דעם האָט אים באַרי געענטפערט: פאָרט צום אינזל, וועל איך אַרונטערגיין פון באַרט. אמת, באַרי האָט דערנאָך פאַרלוירן די געלעגנהייט אַנטיילצונעמען אין ווייטערע נסיעות מיט מיכל וועלוועלען, אָבער זיין שטרעבונג צו זיין צוועק האָט ער גלענצנד דורכגעפירט.

ווען די מוטער, מוסרנ'דיק אים, האָט אים געזאָגט: זע, וואָס דו האָסט זיך אָנגעמאַכט: מיכל וועלוועל וויל דיך שוין מער מיט זיך ניט נעמען, האָט ער געענטפערט: ס'איז שוין ניט אינטערעסאַנט, דאָס וואַסער פאַלט שוין אָפּ, און ער וועט שוין מער ניט דאַרפן פאָרן, און דער פּאַפּאַ וועט באַלד קומען פון וואַרשע און מיר וועלן סיי ווי דאַרפן פאָרן אַהיים.

6. באַרי „פאָרט" קיין ארץ־ישראל. ער פאַרלירט זיינע קאַלאָשן.

באַרי ווערט שנעל פאַרטיק מיט'ן אַלפאַבעט און הייבט אָן לייענען ביכער. געלייענט האָט ער אַלץ. אַלע ביכער, וואָס האָבן זיך געפונען אין הויז, ביי פריינט, אַפילו אין דער שטאָט־ביבליאָטעק. ער איז אויך גיך געוואָרן דער מיטלפּונקט פון זיינע חברים, אידישע ווי ניט־אידישע. ניט נאָר קינדער פון זיין עלטער, נאָר אויך עלטערע קינדער פלעגן זיך אַרומקלייבן אַרום דעם קליינעם באַרי'ן. וועלכער פלעגט פריער דורכלייענען עפּעס פון בוך און דערנאָך פלעגט ער זיי דערקלערן אַלץ, וואָס ער האָט געדענקט, אַז זיינע צוהערער האָבן ניט גענוי פאַרשטאַנען.

ווי געזאָגט, ער פלעגט ניט איבערקלייבן; איז געקומען צום האַנט אַ בוך, וואָס ער האָט ניט פאַרשטאַנען, האָט עס אים ניט אָפּגעהאַלטן פון לייענען עס איינמאָל און צוויי מאָל און אָפט מערערע מאָל, און ווען ער האָט ענדלאַך אָנגעהויבן באַגרייפן מער ווייניקער דאָס געלייענטע, פלעגט ער ערשט דאַן קומען צו דער מוטער און צום פאָטער און בעטן דערקלערן די ווערטער, וואָס זיינען אים געבליבן אומפאַרשטענדלאַך.

מער פון אַלץ האָט ער זיך אין זיינע ערשטע קינדערשע יאָרן אינטערעסירט אין ביכער מיט רייזע־באַשרייבונגען. די באַשרייבונגען פון זשול ווערן און מיין ריד פון אייןּ זייט, און דער אינטערעס, וואָס האָט זיך אין אים דערוועקט דורך דער היימישער חבת־ציונ'דיקער אַטמאָספערע פון דער אַנדערער זייט, האָט אויף אים אַזוי געווירקט, אַז אין אַ געווויסן טאָג (ער האָט דעמאָלט געקענט זיין אַלט אַ יאָר 9—10) איז ער אַוועק מיט איינעם אַ שטענדיקן צוהערער פון זיינע דערציילונגען, צו זוכן דעם וועג נאָך ארץ ישראל. דער רעזולטאַט פון יענער „נסיעה" איז געווען, אַז די צוויי רייזנדע, וואָס האָבן גראַד אויסגעקליבן אַ קאַלטן האַרבסטיקן טאָג און וואָס האָבן זיך אונטערגענומען צו מאַכן די רייזע מיט זייערע אייגענע פיס, זיינען געפונען געוואָרן הינטער'ן שטאָט, און שפּעט ביינאַכט זיינען זיי געבראַכט געוואָרן דורך פרעמדע, יעדער צו זיינע עלטערן,

וואָס האָבן שוין געהאַלטן אין אַרומזוכן זיי מיט גרויס שרעק.

אויף דער „נסיעה" האָט ער פאַרלאָרן זיינע קאַלאָשן, וואָס זיינען געבליבן שטעקן אין איינעם פון די טיפע זומפּן, וואָס די „רייזנדע" האָבן באַגעגנט אויף זייער וועג. ער האָט דערפאַר באַקומען מער ווי די פאַר־דינטע באַלוינונג...

7. בארי „פאַרלירט" זיינע אונטערוועש

דורך זיין ליבשאַפט צו לערנען יעדן, ווער עס האָט נאָר געפילט די נויטיקייט פון וויסן, פלעגט אים אָפט אויסקומען צונויפקומען זיך מיט קינדער פון אָרעמסטע עלטערן, ווייל גראַד אַזוינע האָבן ניט געהאַט קיין מעגלאַכקייט צו קריגן קיין אונטערריכט. איינמאָל באַקאַנט זיך מיט אַזעלכע עלעמענטן, פלעגט ער שוין ווערן מיט זיי גאַנץ נאָענט באַפריינדעט, אַרומפירן זיך מיט זיי, וואו נאָר און ווען ער האָט געהאַט אַ געלעגנהייט דערצו, און צו יעדער צייט טאָקע ווידער באַלערנען זיי, ווי עס האָט זיך נאָר געלאָזן.

איינמאָל אין אַ הייסן זומער־טאָג איז ער אַוועק מיט איינינקע אַזעלכע פון זיינע פאַרערער צו דעם טייך וואַרקסלע באָדן זיך. ער האָט דאָן געמוזט זיין אין איינעם פון די ערשטע קלאַסן גימנאַזיע. ער האָט זייער לאַנג פאַרבראַכט ביים טייך, די מוטער האָט זיך שוין אָנגעהויבן באַאומרויקן: זי האָט געוואוסט, אַז ער האָט זיך שוין געמוזט, אין בעסטן פאַל, גוט אויסהונגערן, און דאָרט ביים טייך איז ניטאָ אַזאַ פּלאַץ, וואו מען קען עפּעס קויפן צום עסן. ענדלאַך איז ער דאָך געקומען אַהיים און די מוטער האָט גלייך באַמערקט, אַז פון אונטער זיינע אויבערשטע קליידער זעט זיך אַרויס דאָס נאַקעטע לייב.

— וואו איז דיין העמד, און וואו האָסטו אַהינגעטאָן דיינע גאַטקעס?

— האָט די מוטער אָנגעהויבן אין אויפרעגונג אים אויספרעגן.

— פאַרלוירן, — איז געווען זיין ענטפער.

— וואָס הייסט, דו האָסט פאַרלוירן? ווי פאַרלירט מען דאָס אונטערוועש? אפשר האָט מען דאָס ביי דיר צוגע'גנב'עט?

— ניין, ניט צוגע'גנב'עט.

— וואָס דען, באַרינקע? זאָג דעם אמת, איך וועל דיר גאָר ניט טאָן.

— איך האָב מיין אונטערוועש אַוועקגעגעבן צו . . . — און רופט אָן אַ געוויסן נאָמען פון איינעם פון זיינע חברים, וועלכן זיין מוטער האָט אויך געקענט, און האָט געוואוסט, אַז ער איז אַ נויטבאַדערפטיקער.

— פאַרוואָס־זשע האָסטו מיר געזאָגט ניט קיין אמת? דאָס האָט דיר דיין חבר געהייסן זאָגן אַ ליגן, צי דו האָסט אַליין אָפּגעקלערט, מיך אַזוי אָפּצונאַרן?

— איך האָב גאָר ניט געקלערט, אַז דו וועסט מיר פרעגן וועגן דעם, פאַרגעסן קלערן וועגן דעם. נו, האָסט מיך געפרעגט, האָב איך דיר געזאָגט...

— אַך, דו מוזט דאָך שוין זיין הונגעריק, וואָס האָסטו זיך אַזוי לאַנג געזאַמט?

— ער האָט לאַנג ניט געוואָלט נעמען, האָב איך אים געמוזט איינ־ריידן. איך האָב אים דערקלערט, אַז ער האָט דאָך ניט אינדערהיים קיין אַנדער העמד אויסער דער צעריסענער, וואָס איז געווען אויף אים. אוי, איז זיין העמד געווען צעריסן! און קיין גאַטקעס האָט ער גאָר ניט געהאַט. ער האָט מיר געזאָגט: דיין מאַמע וועט דאָך דיך שלאָגן. האָב איך אים געזאָגט: ניין, מיין מאַמע וועט מיך ניט שלאָגן; זי וועט מיר געבן אַנדערע וועש.

8. בארי הויבט אָן פאַרדינען געלט פון לעקציעס און מאַכט זיין לענגסטע נסיעה נאָך ארץ ישראל

ווען מען דאַרף אין גימנאַזיע זיך נוקם זיין אָן אַ לערער, איז באַרי פון די ערשטע אַנטייל צו נעמען אין דער דורכפירונג פון דעם אַקט; ער געפינט אָבער אויך אַלע מאָל אַ וועג, ווי אַזוי אַרויסצודרייען זיך פון שטראָף.

עפּעס האָט ער זיך פאַרזינדיקט, און דער לערער (דאַכט זיך דער דייטש) זעצט אים אַריין אין קאַרצער. ער געפינט אַ מעגלאַכקייט אַרויס־צוקריכן דורך אַ פענסטער, מישט זיך אויס מיט אַנדערע גימנאַזיסטן, וואָס זיינען אויף אַ קורצער צייט פאַרהאַלטן געוואָרן, און צוזאַמען מיט זיי גייט ער זיך אַרויס פון גימנאַזיע.

צו יענער צייט האָט ער זיך אָנגעהויבן פילן אַביסל מער אומאָפּהענגיק. ער געפינט זיך נאָך אין איינעם פון די נידעריקע־קלאַסן; לויט די רעגעלן פון גימנאַזיע קען ער נאָך ניט קריגן קיין רעקאָמענדאַציע פון דעם דירעקטאָר אָדער פון די לערער אַלס רעפעטיטאָר: אָבער זיין פאָטער, וואָס גיט העברעאישע לעקציעס, באַקומט ביי זיינע באַקאַנטע אייניקע תלמידים פאַר אים. באַרי איז דאָן אין דעם פעריאָד פון אַריבערגיין פון קינדהייט צו יונגער רייפקייט. זייענדיק אַלע מאָל צוגעלאָזן און פריינטלאַך מיט וועמען נאָר ער קומט אין באַרירונג, נעמט גאַנץ אָפט דאָס קינדערשע אין אים די אויבערהאַנט, און ער פאַרברענגט מיט זיינע תלמידים אין פאַרשידענע שפּילערייען. לערנענדיק זיי ניט נאָר זייערע געגנשטאַנדן, נאָר אויך קינדערשע קונצן און שטיפעריייען. די עלטערן פון אַזעלכע תלמידים באַקלאָגן זיך אויף אים פאַר זיין פאָטער, וועלכער רעדט אים אויס, דער־קלערנדיק אים אַז ער האַנדלט ניט ריכטיק. באַרי פאַרטיידיקט זיך, אַז קינדער דאַרפן לערנען פון פאַרגעניגן. דורך שפּיל (ער איז שוין ביי יענער צייט גוט אינפאָרמירט וועגן די לערעס און מעטאָדן פון רוסאָ, פעסטאַ־לאָצי א. ד. גל.), דאָך, אַזוי ווי זיין פאָטער באַשטייט, אַז ער האַנדלט ניט ריכטיק, ווערט באַרי׳ן איבערדריסיק דאָס גאַנצע לערנען מיט די קינדער לויט דעם מוסטער, ווי מען וויל אים אָנצייגן.

זיין פאטער, טיילווייז לויט פרינציפ און טיילווייז מיט דעם פאר־לאנג צו ווירקן אויף זיין זון, אז ער זאל זיך פילן זעלבסטשטענדיק און ממילא פירן זיך „לייטישער", לאזט אים זיין דער באלעבאס איבער זיינע פארדינסטן, אזוי אז ביי בארי'ן הויבט זיך אן באוויזן אן אייגענער רובל.

איצט, ווען בארי איז ארויס בשתיקה פון גימנאזיע־קארצער, וויסנדיק אז סיי פון די באאמטע פון גימנאזיע און סיי פון זיין פאטער וועט ער קיין „דערמוטיקונג" פאר זיין אנטלויפן ניט באקומען, זייענדיק אויך ניט צופרידן מיט זיין ראלע אלס ניט קיין אנערקענטער לערער, דערוועקט זיך ביי אים זיין ניט באפרידיקטער און דאך ניט אויסגלאשענער באגער — און ער באשליסט צו מאכן א צווייטן פרואוו פאר א רייזע נאך ארץ־ישראל.

דאס מאל האט ער טאקע געהאט געלט, און ער איז פארשוואונדן געווארן...

די עלטערן זיינע האבן איבערגעלעבט א צאל אומרואיקע טעג, פארשנ־דיק און זוכנדיק א שפור צו זייער פארשוואונדענעם זון — פון איין זייט, און פון דער אנדער זייט — טוענדיק אלץ מעגלאכס צו פארדעקן דאס געשעענע, כדי די באאמטע פון גימנאזיע זאלן זיך ניט דערוויסן וועגן זיין פארשווינדן, — ביז בארי'ס פאטער האט דערהאלטן פון ניקאלאיעוו א בריוו, אין וועלכן די גאנצע פאבלעמע איז אויפגעלייזט געווארן.

אין ניקאלאיעוו, וואוהין בארי איז געקומען מיט'ן באן און וואו זיינע געלט־מיטלען זיינען אויסגעשעפט געווארן, האט ער זיך געווענדעט צום ראבינער, אים דערקלערט דעם צוועק פון זיין רייזע און זיין וואונש, צו פארן נאך ארץ ישראל.

דער ראבינער, ה' באגראוו, גראד א יוגנט־פריינט פון בארי'ס פאטער, האט אים פריינטלאך אויפגענומען, האט אים דערקלערט די אוממעגלאכ־קייט דורכצופירן איצט זיין פארלאנג. צו דערזעלבער צייט האט ער אים אויך דערקלערט, אז ער איז זיין פאטער'ס א פריינט, און צוגעזאגט אים, אז ער וועט שרייבן צו זיין פאטער וועגן אים און אז קיין בייז וועט אים ניט געשען. דאס אלץ האט ה' באגראוו געשריבן צו בארי'ס פאטער, האט אים דערקלערט, ווען זיי קענען דערווארטן בארי'ס צוריקקער, און ער האט אים אריינגעזעצט אין באן און אוועקגעשיקט אהיים. צום גליק פון אלעמען זיינען דאס מאל קיין רעפרעסיווע מיטלען געגן בארי'ן ניט אנגענומען געווארן: די עלטערן האבן געטראכט, אז דאס איז ביי זייער זון אן איבערלאכער דראנג נאך דעם צוויבערהאפטן לאנד, וועלכן מען קען מיט קיין רעפרעסיעס ניט אויסווארצלען. זיי האבן אויך זיך באמיט צו פארגלעטן דעם פאל אין גימנאזיע — אביסל דורך פארדעקן דעם אמת און טיילווייז דורך פראטעקציע, און דער גאנצער ענין איז אריבער בשלום.

9. באריס צופיל לייענען ברענגט טרויעריקע רעזולטאטן

ווען בארי איז אריין אין גימנאזיע, האט ער זיך גענומען פלייסיק צו שטודירן אלע אויפגאבן פון די לערער: אבער צו דער זעלבער צייט

ליינט ער זייער פיל. ווען ער עסט, קוקט ער מיט א האלב אויג צום עסן און די אנדערע האלבע אדער אנדערהאלבן אויגן זיינען אריינגעטאן אין בוך. אין א קורצער צייט דערפילט ער, אז עפעס קומט פאר מיט זיינע אויגן אומגעוויינלאכס. ער ווערט עקזאמינירט פון א ספעציאליסט, וועלכער געפינט אויס, אז ער האט גענצלאך פארלוירן די קראפט פון זיין רעכטן אויג. ער דערקלערט אים, אז צו דעם אויג קען מען שוין ניט העלפן, אבער ער מוז ליינען וואס ווייניקער, כדי צו פארהיטן דאס צווייטע אויג פון אן ענלאכער קאטאסטראפע.

10. די צוגרייטונג צו אן אינקוויזיציע

דערווייל פאראינטערסירט זיך בארי מיט די סאציאלע פראגן, וואס ווערן באהאנדלט אין דער אונטער־ערדישער ליטעראטור. אמת, זיין פאטער איז אן אפיציעלע פערזאן. אלס לערער שטייט ער אונטער דער דירעקטער אויפזיכט פון די באאמטע (דיעקטאר און אינספעקטאר) פון פאלקס־בילדונג. אלס אזעלכער מוז ער זיין זייער צופארלעסלאך; ער מוז זיין א פיינט פון אלע, וואס טרעטן ארויס געגן דער עקזיסטירנדער ארדנונג; עס טאר זיך אין זיין הויז ניט געפינען קיין אומלעגאלע ליטעראטור. אבער גראד דערפאר איז ער פאררעכנט אלס לאיאלער געזעץ־היטער, און עס איז אים לייכטער ווי אנדערע צו נעמען אן אנטייל אין פארשידענע אונטער־ערדישע ענינים. ווען עס ווערט א חשד, אז מען האט געווארפן אן אויג אויף דעם קאנספיראטיוון דרוק, פירט מען אלץ פארזיכטיק אריבער ביינאכט צום לערער בארעכאוו, וועמען קיינעם וועט גאר ניט איינפאלן צו פארדעכטיקן אין קאנספיראציע. און די פאליציי, איבערפאלנדיק דעם פלאץ, וואו מיט א טאג פריער האט זיך געפונען דער דרוק, גייט אוועק מיט א נאז.

א געוויסן קאנספיראטאר קריטשעווסקי ווערט ענג אין דעם קווארטאל, וואו מען האט אויף אים געווארפן א פארדאכט, אז ער איז ניט כשר; ער ווערט אריינגענומען פון די בארעכאווס אלס עקסטערן־קווארטיראנט, באזארגט זיך מיט א מענטשלאכן שארבן און שטעלט אים אוועק אויפ'ן פענסטער, כדי אפצואוועגדן יעדן פארדאכט פון זיך.

די פאליציי מאכט א באזוך ביי א געוויסער סאציאליסטקע, פריילין פערלין, און מען געפינט ביי איר קאמפראמיטירנדע בריף פון איר חתן פיאלקאוו, א קאנספיראטאר־טעראריסט. עס גיט זיך איין חברה צו לאזן אים וויסן באצייטנס, איידער ער קומט צו זיין כלה, וואו פאליציי דערוואַרט אים שוין. קומט ער באלד אין דעם זיכערן הויז פון דעם לערער בארעכאוו, וואו חיה רייכיל בארעכאוו טוט אים איבער, הייסט אים אויסקוקן ווי א קראנקן, וועלכן מען מוז פירן אונטערן ארעם, און אזוי ארום ברענגט זי אים אין א זיכערן פלאץ און פון דארט פירט מען אים שוין אוועק מיט א פור צו א וואקזאל פון אן אנדער סטאנציע, ווייל אויפ'ן פאל־טאווער וואקזאל ווארט שוין אויף אים די פאליציי.

אַט די און ענלאַכע זאַכן זעט צו דער קליינער באַרי, פרעגט זיך נאָך װעגן אַלץ, באַקענט זיך מיט אומלעגאַלער ליטעראַטור. פון דער ליטעראַטור און פון געשפרעכן דערװיסט ער זיך, אַז װען מען אַרעסטירט אימיצן פון די סאָציאַליסטן, סטאַרעט מען זיך פון אים אַרויס־באַקומען נעמען פון זײנע חברים; אַז פּאָליציי שטעלט זיך אַפילו ניט אָפּ פון מאַטערן מיט כל׳ערליי ענויים, כדי דורך דעם צו צװינגען די אַרעסטירטע אַרויסצוגעבן זײערע חברים. באַרי׳ס פאַנטאַזיע שטעלט אים פאָר, אַז אים קען אויסקומען צו זײן אין אַ לאַגע, װאו ער װעט שטײן קעגן אַזאַ נסיון.

איין מאָל דערזעט די מוטער ביי באַרי׳ן אויף׳ן האַנט אַ גרויסע, טיפע אײטערנדיקע װאונד. — פון װאַנען איז דאָס צו דיר געקומען. באַרינקע? — זוכט די אַנגסטנדיקע מוטער צו דערגײן, און געפינט אויס, אַז דאָס האָט ער זיך געגרייט, צו קענען אויסהאַלטן שמערצן פון אינ־קװיזיציעס, און כדי צו זײן זיכער, אַז ער װעט זײנע חברים ניט פאַר־ראַטן, האָט ער זיך געברענט די האַנט אויף אַ ליכט, ביז ער האָט זיך אינערלאַך איבערצייגט, אַז ער װעט קענען אויסהאַלטן די גרעסטע יסורים און דאָך פאַרבלײבן אַ טרייער, איבערגעגעבענער חבר.

11. באַרי אַנטזאָגט זיך אַרײַנצוטרעטן אין אוניװערזיטעט

כמעט אַלע לערער פון דער גימנאַזיע האָבן באַרי׳ן זײער ליב געהאַט פאַר זײן שאַרפן מח און קלוגע אײנפאַלן, װאָס ער פלעגט אַרויסװײזן, אַפילו װען ער האָט אויף זיך געהאַט אַ שולד פון איבערטרעטן די דיסציפלין.

דער לערער פון דײטש, אַ גרויסער געלערנטער, האָט געזאָגט צו זײן מוטער: דײן זון האָט זײער אַ טײערע קאָפּ, ער איז אויך זײער אַ װאוילער; אָבער ער דערלויבט זיך שוין צופיל. ער העלפט אַרויס אַנדערע, װען מען טאָר דאָס ניט טאָן, און לאָזט זיך ניט דיסציפּלינירן. איך האָב אים זײער ליב פאַר זײנע גרויסע מעלות, אָבער איר מוזט אויפ־פּאַסן אויף אים, ער זאָל פאַלגן נאַטשאַלסטװאָ. אויב ניט, װעלן אים זײנע אַלע מעלות ניט העלפן און ער װעט ניט קענען פאַרטזעצן זײן בילדונג.

דער פראַנצויזישער לערער האָט זיך אויסגעדריקט, אַז ער װאָלט זיך געשאַצט איבערגליקלאַך, װען ער האָט אַזאַ זון װי באַראַכאָװ.

אַפילו דער דירעקטאָר פון גימנאַזיע, מאַרקאָװ, אַ באַװאוסטער אַנטי־סעמיט, אַז ער האָט געדאַרפט רעקאָמענדירן אײנעם פון זײנע בעסטע פריינט, אַ קריסט, אַ גוטן רעפעטיטאָר פאַר זײנע קינדער, האָט צו אים געשיקט דעם אידישן גימנאַזיסט באַראַכאָװ, װאָס איז געװען קעגן געזעץ. דאָך האָט זיך דער אַנטיסעמיטיזם אַרויסגעװיזן אין אַ סך האַנדלונגען בנוגע באַרי׳ן.

דער קורס פון לאַטײן ענדיקט זיך אין זעקסטן קלאַס. די שריפטלאַכע אַרבעטן פון די עקזאַמענס װערן פריער דורכגעקוקט פון די לערער און דעם דירעקטאָר; זיי שטעלן אָװעק זײערע צײכנס. די אַרבעטן װערן

דערנאָך אָפּגעשיקט אין קרייז. פּאָלטאַווער גימנאַזיע האָט באַלאַנגט צום קיעווער קרייז. די פּראָפעסאָרן פון קרייז מיט דעם דיען פון אוניווערזיטעט, וואו די סטודענטן וועלן דאַרפן לערנען, גיבן זייער אָפּשאַצונג און שיקן דערנאָך צוריק אין גימנאַזיע זייער מיינונג, אויב די צייכנס, וואָס די לערער פון גימנאַזיע האָבן אויסגעשטעלט, זיינען פאַרדינטע אָדער ניט. די באַמערקונגען קומען געוויינלאַך אָן אין גימנאַזיע, ווען די תלמידים זיינען שוין אין זיבעטן קלאַס. איז ווען באַרי איז געווען אין זיבעטן קלאַס, איז געווען דער קלאַסן־אַפּוטראָפּוס דער לערער פון מאַטעמאַטיקע, טשערנישעוויטש, זייער אַ ליבעראַלער מענטש, וועלכער האָט באַרי׳ן זייער ליב געהאַט. קומט דער טשערנישעוויטש איינמאָל אַריין מיט אַן אומעטיקן פּנים און באַקלאָגט זיך אויף אומגערעכטיקייטן, וואָס ווערן באַגאַנגען דאָרט, וואו עס איז אַמווייניקסטן צו דערוואַרטן אַזעלכעס — צווישן די לערער פונ׳ם יונגן דור. דערנאָך האָט ער דורכגעלייענט אַ פּאַפּיר, וואָס איז אָנגעקומען פון קרייז, וואו עס ווערט דערקלערט, אַז אין די לאַטיינישע עקזאַמענס זיינען צו דריי סטודענטן געגעבן געוואָרן ניט קיין פאַרדינטע צייכנס: צוויי האָבן געקראָגן העכערע צייכנס, ווי זיי האָבן פאַרדינט (די צוויי זיינען געווען קריסטן) און איינער האָט באַקומען אַ קלענערן צייכן, ווי אים קומט. „און די עולה איז באַגאַנגען געוואָרן קעגן אונזער הויך־געלערנטן באָראָכאָוו. איז עס ניט אַ גרויסע שאַנדע פאַר אונזער ציוויליזאַציע!" — האָט טשערנישעוויטש מיט אַנטריסטונג פאַרענדיקט.

באַרי האָט זיך אויפגעהויבן אַ בלייכער, האָט באַדאַנקט דעם לערער און באַמערקט: „אַזעלכעס איז אפשר נויטיק, כדי מען זאָל בעסער קענען אָפּשאַצן די ווירדיקע אייגנשאַפטן פון אונזער געשאַצטן קלאַסן־לערער."

דער דערמאָנטער פאַקט איז באַוואוסט געוואָרן צו באַרי׳ס פאָטער פון זיינעם אַ קריסטלאַכן תלמיד, מיט וועלכן ער האָט געלערנט העברע־איש. באַרי גופא פלעגט אַזעלכע פאַלן קיינמאָל אין הויז ניט דערציילן.

ווען באַרי האָט געהאַלטן ביי ענדיקן גימנאַזיע, אין יאָר 1900, האָט עס געהאַלטן דערביי, אַז ער זאָל קריגן דעם גאָלדענעם מעדאַל, וואָס ווערט יעדעס יאָר געגעבן צום בעסטן תלמיד. דער צווייטער נאָך באַרי׳ן איז געווען אַ קריסט, רינדענקאָ, באַרי׳ס אַ גוטער פריינט, אַ גאַנץ פייאיקער און אָרנטלאַכער יונגערמאַן; אָבער זיין פאָטער איז געווען אַ באַקאַנטער אידן־פיינט. דער אַנטיסעמיטישער און פאַרביסענער דירעקטאָר מאַרקאָוו האָט געזוכט אַ מיטל, אַוועקצונעמען פון באַרי׳ן דעם מעדאַל. דער דירעקטאָר איז אויך געווען דער לערער פון דער רוסישער שפּראַך און ליטעראַטור. ווען מען האָט פאַרגעבן די סטודענטן צו שרייבן אַ געוויסע אָפּהאַנדלונג אַלס לעצטער עקזאַמען, האָט באַרי דער־לאַנגט זיין פּאַפּיר דער ערשטער. דער דירעקטאָר האָט אַ זאָג געטאָן: אַזוי גיך? איך וואָלט אייך ראַטן, יונגערמאַן, איבערצוקוקן אייער שריפט. — איך האָב שוין איבערגעקוקט, איז געווען באַרי׳ס ענטפער. — פונדעסטוועגן וואָלט איך אייך ראַטן, עס איבערקוקן. באַרי, באַמערקנ־

דיק, אז מיט דעם אויסדרוק זוכט מארקאָוו צו צייגן, אז ער גלויבט אים ניט, האָט געענטפערט טראָציק: „איך דאַרף ניט איבערקוקן צ ו ו י מאָל.

דער דירעקטאָר האָט צוגענומען באַרי׳ס פּאַפּיר און האָט עס באַצייכנט מיט א דריי. עס פאַרשטייט זיך, אז פאַר אזא געגנשטאנד, וואָס מארקאָוו אליין האָט אים אלע מאָל געגעבן דעם צייכן פינף, האָט באַרי ניט גע־קענט פלוצלונג ווערן אזוי אומוויסנדיק, צו באַקומען א דריי. דאָס ערגסטע, וואָס ער האָט אים געקענט געבן, לויט אלע געזעצן פון לערערשן עטיקעט, וואָלט געדאַרפט זיין ניט ווייניקער ווי פיר. אָבער דאָס וואָלט מארקאָוו׳ן ניט געפירט צו זיין צוועק: זיין פיר וואָלט בטל געוואָרן צווישן דער גרויסער צאָל פינפן. אָבער א דריי האָט ניט געקענט בטל ווערן. מארקאָוו האָט אליין צוגעגעבן, אז דעם דריי האָט ער אים געגעבן פאַר זיין חוצפה.

ווען באַרי׳ס פאָטער האָט פאַרלאַנגט פון באַרי׳ן, אז ער זאָל זיך מעלדן אין אוניווערסיטעט, (דאָס איז דאַך דעמאָלט געווען דער ענד־צוועק פון שטודירן), האָט אים באַרי דערקלערט, אז אזעלכע „ליבע־ראַלע" פּערזאָנען, ווי מארקאָוו, געפינען זיך אויך אין די אוניווערזיטעטן, אזוי אז קיין גוטס פון דער אוניווערזיטעט־בילדונג קען מען סיי ווי ניט דערוואַרטן. אזוי ווי אין יענע צייטן האָבן זיך שוין אָנגעפאַנגען אומ־רוען אין די אוניווערזיטעטן, האָבן באַרי׳ס ארגומענטן געהאַט די גע־ווינשטע ווירקונג אויך אויף זיין פאָטער, וועלכער איז שוין מער ניט באַשטאַנען אויף זיין פאָדערונג.

12. באַרי שטייט צום פּריזיוו, פאַרלירט נאָכאַמאָל זיינע קלאַסן און טיילווייז אויך זיין פרייהייט.

אין יאָר 1902 שטייט באַרי צום פּריזיוו. לויט דעם באַשטאַנד פון זיין משפחה האָט ער די צווייטע פאַרלייכטערונג, און ווערט באַפרייט פון דעם רעגולערן דינסט. דאַן עקזאַמענירט מען זיין פיזישן צושטאַנד, אויב ער פאַסט זיך פאַר׳ן רעזערוו. דער דאָקטאָר טוט א קוק אין זיין רעכטער אויג און רופט אויס: „א גענצלאַך בלינדער מענטש!" ס׳פאַרשטייט זיך, אז ער וואָלט באַפרייט געוואָרן; ביי באַרי׳ן איז אָבער דער אמת, די וויקר־לאַכקייט, העכער פון אלץ, און ער רופט זיך אָן צום דאָקטאָר: „א מענטש האָט צוויי אויגן." די באַמערקונג האָט אים געקאָסט זיין פרייהייט פאַר עטלאַכע וואָכן, ווייל ער האָט געמוזט גיין אויף דער לערע מיט די אזוי־גערופענע ראַטניקעס, ביז אים האָט זיך איינגעגעבן צו איבערציינגן די העכערע באַאמטע, אז ד״ר דאָקטאָר האָט אים אומערלאַך באַוואַנדלט און ער איז באַפרייט געוואָרן.

גייענדיק פון פּריאָם, האָבן זיך די גוים פאַרטשעפּעט מיט די אידן, אָנגעהויבן זיי באַליידיקן. באַרי האָט גלייך אָרגאַניזירט א גרופּע פון אידן מיט אייניקע פאַרערער זיינע פון די קריסטן, און מען האָט אָנ־געפאַנגען א ריכטיקן געשלעג. געהאַלטן האָט עס, אז די גרויסע כאַפּטע

פון זייערע קעגנער זאָל זיך אָפּטראָגן. די פּאָליציי האָט עס אָבער באַמערקט און א לאָז געטאָן זיך צום שלאַכט־פּלאַץ. באָרי האָט אויסגערופן צו זיינע לייט: „עי, חברים, פון ווענמען, פון ווענמען, אָבער פון דער פּאָליציי קענען מיר נעווים קיין גערעכטיקייט ניט דערוואַרטן. טראָגט זיך אָפּ באַצייטנס." ער האָט אַלע חברים אַוועקגעלאָזט אין פּאַראַויס און דערנאָך האָט ער זיך שוין אויך געלאָזט לויפן. איינער פון די נאָכיאָגער, א שנעלער לויפער, האָט אים אָנגעיאָגט, אָנגעטראָטן אויפ׳ן קאַלאַש; באָרי האָט גלייך אַראָפּגעוואָרפן דעם געפּלאַצטן קאַלאַש פון׳ם פוס און איז ווייטער געלאָפן. דער נאָכיאָגער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויפהייבן דעם קאַלאַש, א וואָרף געטאָן אויף באָרי׳ן, אָבער דער קאַלאַש איז פאַרבייגעפלויגן. באָרי האָט זיך אומגעקוקט און באַמערקט, אַז איצט איז זיין נאָכפּאָלגער עטוואָס ווייטלאַך פון אים; ער האָט בליץ־שנעל אַראָפּגעכאַפּט דעם צווייטן קאַלאַש און גלייך געטראָפן מיט אים זיין פאַרפאָלגער אין פּנים, אַזוי, אַז יענער האָט זיך פאַרדרייט און באָרי׳ן איז שוין אויף אַזא אופן געלונגען צו אַנטלויפן אין גאַנצן. אַזוי אַרום האָט באָרי פאַרלוירן נאָך א פּאָר קאַלאַשן, אָבער דאָס מאָל האָט ער שוין קיין באַלוינונג ניט באַקומען...

13. באָרי, נאָך פאַר זיין חתונה, מאַכט זיין פאָטער פאַר א יידן.

בער באָראָכאָוו האָט זייער פרי אָנגעהויבן צו שרייבן. געשריבן האָט ער וועגן פאַרשידענע ענינים און אין פאַרשידענע שפּראַכן, אָבער מער פון אַלץ אין רוסיש. דאָס איז דאָך געווען די איינציקע שפּראַך, אין וועלכער ער האָט געקענט דערוואַרטן. אַז מען וועט אים דרוקן, ווייל אַלס געלערנטער איז ער באַוואוסט געוואָרן דורך רוסישע געלערנטע.*)

ער שיקט א פילאָסאָפישע אָפּהאַנדלונג דעם זשורנאַל „רוסקאיא מיסל". מען דריקט אים אויס זייער א שמייכלהאַפטע מיינונג וועגן זיין אַרבעט, אָבער מען ווייזט אָן געוויסע טעמים, פאַרוואָס גראַד איצט קען מען זיין ווערק ניט דרוקן; טעמים, אין קיין פאַל פון אים, באָרי׳ן, ניט אָפּהענגיקע; אָבער זיין לאַגע ווערט ניט לייכטער. ער קריגט דערמונטערונגען און אפילו צוזאָגן, אָבער ווייטער פון דעם גייט עס ניט.

איינמאָל קומט אַריין באָרי׳ס פאָטער צום באַוואוסטן העברעאישן געלערנטן און פּרוכטבאַרן שרייבער, אַלכסנדר זיסקינד ראַבינאָוויטש, וועלכער איז איצט אין ארץ ישראל, אָבער צו יענער צייט (אַרום יאָר 1900) האָט ער געוואוינט אין פּאָלטאַווע. רופט זיך אָן ראַבינאָוויטש צו מ. א.

*) אין אַנדערע עראינערונגען וועגן באָרי׳ן, וועלכע דער שרייבער פון די שורות האָט געשיקט צו ה׳ רעוואוצקי׳ן פאַר א זאַמל־בוך, וואָס די לינקע פּועלי־ציון גיבן אַרויס, ווערט באַשריבן ווי אַזוי א געוויסער רוסישער פּראָפעסאָר לעסעוויץ האָט באָרי׳ן געהאָלפן דורכצושלאָגן זיך א וועג צו באַרימטקייט אַלס געלערנטער.

באַראַכאָוו: „מזל־טוב אייך פאַר אייער אייניקל פון באַרי׳ן." באַרי איז צו יענער צייט נאָך ניט געווען פאַרהייראַט, ער איז נאָך אפילו ניט געווען פאַר׳קנס׳ט. מאָמענטאַן האָט זיך דער לערער באַראַכאָוו פאַר־לאָרן. ער האָט אָבער גלייך פאַרשטאַנען, אַז אַזאַ מזל טוב וואָלט אים ה׳ ראַבינאָוויטש ניט אָפּגעגעבן, און טאַקע גלייך גייט צו אים ראַבי־נאָוויטש צו מיט אַ בוך (אַן אַלמאַנאַך אין רוסיש, אַרויסגעגעבן פון דעם קרעמענטשוגער ראַבינער פריידענבערג), ווייזט אים אַן אַרטיקל פון באַרי׳ן און זאָגט: „איר זינדיקט דאָך אויך אונטער אין אַזעלכע זאַכן."

14. נאָכ׳ן קעשענעווער פּאָגראָם

אויב אין 1881 האָבן באַרי׳ס עלטערן צוזאַמען מיט אים עמיגרירט פון זאָלאָטאָנאָש קיין פּאָלטאַווע, האָט אָבער דער קעשענעווער פּאָגראָם באַוואוינן זיינע עלטערן צו נעמען דעם וואַנדער־שטעקן פאַר גאָר אַ ווייטער נסיעה. זיי האָבן באַשלאָסן צו עמיגרירן נאָך אַמעריקע. עס האָבן זיך אָנגעהויבן פאַרהאַנדלונגען און איבערדערנקונגען, אויב אַלע זאָלן גלייך פאָרן, אָדער נאָר געוויסע מיטגלידער פון דער משפּחה זאָלן דערווייל פאָרן. באַרי האָט אָבער דערקלערט, אַז ער קען בשום אופן ניט פאָרן. אונטער דער צייט איז ער אַ חתן געוואָרן פאַר דער איצטיקער מוטער פון זיינע צוויי קינדער, ליובאַ באַראַכאָוו, דעמאָלט ליובאַ מעלצער. אמת, ניט ער, ניט זיינע עלטערן אָדער זיין כלה׳ס עלטערן זיינען געווען אין אַ לאַגע, אַז מען זאָל קענען עמיגרירן אַלע צוזאַמען, און נאָך מיט אַ פאַרגרעסערטער משפּחה. דאָך, ביי אַ געוויסער אָנשטרענגונג פון יעדנס זייט וואָלט מען עס געקענט ווי עס איז דערמעגלאַכן. עס האָט זיך אָבער גלייך אַרויסגעוויזן, אַז אויסער דעם דערמאָנטן מאָטיוו, וואָס באַרי האָט לפנים אָנגעגעבן צו זיינע עלטערן, איז געווען זייער אַ טיפע סבה, וועלכע קיינער און קיין זאַך האָט ניט געקענט באַזייטיקן.

נאָך דעם קעשענעווער פּאָגראָם פון פּסח 1903 האָט זיך פאַרשפּרייט אַ פּאָגראָם־שרעק צווישן אַלע אידן אין רוסלאַנד, און דאָ און דאָרט האָבן זיך אָנגעהויבן גרינדן זעלבסט־שוץ־געזעלשאַפטן. פון זייטיקע קוואַלן האָבן זיך באַרי׳ס עלטערן דערוואוסט, אַז ער טיילט אויס געווען צו מיטגלידער פון דעם זעלבסט־שוץ. זיי האָבן אָבער ביי אים קיין זאַך ניט געפרעגט וועגן דעם, ווייל דאָס איז געווען גאַנץ קאָנספּיראַטיוו און עס איז צו זיי איבערגעגעבן געוואָרן בסודי סודות. אָבער ד ע ר פּעריאָד באַלאַנגט שוין צו דער צייט, ווען באַרי איז שוין געבליבן אין רוסלאַנד און זיינע עלטערן זיינען אוועקגעפאָרן קיין אַמעריקע. וועגן דער טעטיקייט אין דעם פלאַץ, וואָס באַרי האָט פאַרנומען אין דער זעלבסטשוץ־באַוועגונג, וועלן שוין געוויס זיינע חברים קענען געבן מער אינפאָרמאַציע און אַ בעסערע אָפּשאַצונג. אַלזאָ קענען מיט דעם אייגנטלאַך פאַרענדיקט ווערן די זכרונות, וואָס זיין פאָטער האָט אונטערנומען צו שרייבן וועגן אים.

דאָך בעט זיך אַ נאָכוואָרט, נאָך דעם אַלעמען, וואָס איז אויבן געזאָגט געוואָרן.

15. נאָכוואָרט

געגנוג אין דריטער פּערזאָן! נישקשה, כ'מעג פילן שטאַרקער די בימערקייט פון דעם פאַרלוסט. כ'האָב אַלס דער פאָטער פון אַזאַ אוצר געמעגט האָבן מער פאַרשטאַנד, ווי אַפּצוהיטן אים און ניט דערלאָזן צו דער מעגלאַכקייט פון אַזאַ טראַגישן, קאַטאַסטראָפאַלן סוף. אמת, מיט דעם מאַנעוור פון איבערגעבן אַלץ אין דריטער פּערזאָן האָט אויך ניט אַלע מאָל זיך מיר איינגעגעבן אָפּצואָוועגדן, צי פאַרקלענערן די טיפקייט פון מיין בראָך; מערערע מאָל איז מיר אויסגעקומען איבעררייסן מיין אַרבעט, ביז די זודיקע טרערן זיינען אָפּגעקילט געוואָרן אויף אַזוי פיל, אַז איך זאָל קענען ווייטער פאָרטזעצן. דאָך, באַרואיקנדיק זיך אַביסל, האָב איך טיילמאָל זיך אַזוי פאַרגעסן, אַז מיר האָט זיך אַפילו איינגעגעבן אַרויסצובאַרענגען אַ שפּאַס, אַ קאָמיזם. אין וואָס קען באַשטיין דעם לעזער'ס שולד, אַז ער זאָל דאַרפן באַלעסטיקט ווערן, באַשטראָפט זיין מיט טויטן ערנסט? ווי באַלד אָבער דער וויכטיקסטער טייל פון מיין אַרבעט איז שוין פאַרענדיקט, מעג איך ווידער פאַרזוכן דעם טעם פון דער ביטער־ניש, וואָס כ'האָב געפילט אין אָנפאַנג פון אָט דער שילדערונג.

אַלזאָ, צוריק צו נאַטירלאַכער אַרבעט. ווידער אין ערשטן פּערזאָן. איך האָב אין זינען געהאַט, צווישן אַנדערעס, אויך צו וואַרפן אַ ליכט אויף דער שיינבאַרער מעטאַמאָרפאָזע, אויף דעם באַשיינפּערלאַכן אומ־נאַטירלאַכן שפּרונג, וואָס מאַנכע פון די, וואָס שילדערן בער באָראָכאָוו'ן, שרייבן אים צו; איך גלויב, אַז ביז אַ געוויסער מאָס האָט זיך דאָס מיר איינגעגעבן. זיי וועלן אַפילו אויסגעפינען, אַז זיין פּועלי־ציוניזם און זיין שפּעטער אַנטפּלעקטע טעאָריע פון „סטיכישע נויטווענדיקייט" האָט געהאַט איר אורשפּרינגלאַכע יניקה אין יענער אַטמאָספערע, וואו ער האָט געהאַט צו פאַרקערן אין זיינע קינדער־יאָרן און וואו, טאַקע דורך דער „אומבאַוואוסטזיניקער" סטיכישער נויטווענדיקייט, עס האָבן זיך איינ־געלעבט די אידעען פון אַלוועלטלאַכן סאָציאַליזם זייט ביי זייט מיט די אידעען פון אולטראַ־ציוניזם.

איך וויל דאָ נאָך אָנצייגן אויף צוויי שפּעטערדיקע מאָמענטן פון ב. באָראָכאָוו'ס קורצן לעבן.

אין גיכן נאָך אונזער קומען קיין אַמעריקע, האָבן זיך אָנגעפאַנגען פאַרהאַנדלונגען וועגן באָרי'ס אַריבערקומען אַהער. באַזונדערס מעגלאַך האָט עס אויסגעזען נאָך זיין חתונה, און עס זיינען שוין געווען פאַרטיק אַלע פּלענער. פּלוצלונג באַקומען מיר אַ ידיעה, אַז דעם פּלאַן פון פאָרן אין אַמעריקע מוזן זיי דערוויילע אויפגעבן, ווייל די געשעענישן אין רוס־לאַנד (די איבערקערעניש אין 1905־1906) רופן אים אַהין. דערביי האָט

ער געבעטן אונזער ברכה פון עלטערן, אַז ער זאָל באַגליקן אין זיין וועג און אין זיינע האַנדלונגען. ער האָט אונז אויך געבעטן, אַז מיר זאָלן זיך ניט באַאומרואיקן, אויב ער וועט ניט שרייבן, ווייל ער וועט זיין זייער באַשעפטיקט; „אויב מיט אים וועט עפּעס פּאַסירן, וועלן מיר געוויס הערן פון דעם.“ ליידער, איז דאָס, אַביסל שפּעטער, מקוים געוואָרן...

ווען ער איז שוין געווען אין אַמעריקע, און איך האָב אַמאָל אין אַ געשפּרעך מיט אים אויסגעדריקט מיין פאַרדרוס און צער, פאַרוואָס איך בין צו אים זייער שטרענג געווען און פלעג אים שטאַרק באַשטראָפן פאַר יעדן „פאַרברעכן“ (די אַנדערע קינדער האָב איך זייער זעלטן באַשטראָפט, מאַנכע קיין מאָל מיט קיין האַנט ניט באַרירט), האָט ער, כדי צו באַרואיקן מיך, ווי זיין שטייגער איז אַלע מאָל געווען, געזאָגט: „איך וואָלט געוויס ניט געווען דאָס, וואָס איך בין, ווען ניט דיין שטרענגקייט“, דערביי דער־מאָנענדיק מיר שלמה המלך'ס „חוסך שבטו — שונא בנו“, און דעם רוסישן: „פאַר איין געשלאָגענעם גיט מען צוויי ניט־געשלאָגענע, און מען נעמט נאָך ניט.“

ליובע באַראַכאָוו:

דיין אָפּשיד

(אויס׳ן „בוך פון אונזער לעבן״)

„אין אַזאַ צייט איז ניט שווער צו שטאַרבן!״ — האָסטו אויסגערופן אין שטאַרקער באַגייסטערונג, לייענענדיק די ידיעות וועגן די געשעענישן אין רוסלאַנד, אין מערץ 1917. כ׳האָב זיך דערשראָקן פאַר דיין מוטיקער באַציאונג צום טויט, הגם פון קיין פּחד האָסטו קיינמאָל ניט געוואוסט...

ס׳האָט דיך געצויגן קיין רוסלאַנד. אָבער נאָך עטלאַכע חדשים האָט געדאַרפט געבוירן ווערן אונזער צווייט קינד. האָסטו גובר געווען דיין באַגער און באַשלאָסן אָפּצולייגן די נסיעה קיין רוסלאַנד און זיך איבער־צוגעבן דיין וויסנשאַפטלאַכער אַרבעט.

האָבן אָבער דיינע חברים אַנגעהויבן דיך רופן. יעדן טאָג פלעגן קומען טעלעגראַמעס. איינמאָל, דריי ביינאַכט, ווען דו ביזט געקומען פון אַ פאַרזאַמלונג און איך האָב דיר געוויזן די לעצטע צוויי טעלעגראַמעס, וואָס רופן דיך אַהין, האָסטו אויסגערופן: „איך קען דאָס ניט מער איבערטראָגן: איך מוז פאָרן.״ און וואָכן לאַנג האָב איך געוויינט, אָן אויפהער: וואָס זאָל איך טאָן? פאָרן מיט דיר? בלייבן?

דו האָסט מיר פאַרגעלייגט, צו בלייבן. אָבער וואָס וועט דאָ זיין מיט מיר, מיט די קינדער? ווי זאָל איך דאָ בלייבן מיט די צוויי קינדער־לאָך אָן דיר? ס׳וועט דאָך קיין שמייכל ניט קומען איבער מיינע ליפּן די גאַנצע צייט, וואָס דו וועסט זיין דאָרט אין רוסלאַנד און איך מיט די קינדער דאָ אין אַמעריקע. וויי, וואָס פאַר אַ טעות איך האָב געהאַט! נאַאיוו בין איך געווען. כ׳האָב ניט געוואוסט, וואָס ס׳וואַרט אויף מיר! זע, אַפילו ווען ס׳שטאַרבט אַוועק דער טייערסטער מענטש אין לעבן, לערנט זיין פרוי נאָך יאָרן ווידער שמייכלען — הגם אַפילו אַנדערש, ווי אַמאָל — אָבער דאָך שמייכלען און זיך פרייען מיט דער זון, מיט דער בלום, מיט׳ן זאַנפטן ווינטל, וואָס בלאָזט.

— „און טאָמער וועט זיך דיר טרעפן אַן אומגליק?״ — האָב איך פאַר דיר געוויינט.

— „אַן אומגליק קען זיך טרעפן אומעטום, אויך גייענדיק אין גאַס.״

און דו זאָגסט מיר אַנטשלאָסן:

— „אַ סאָלדאַט בין איך. מ׳רופט מיך און איך מוז גיין!״

זיינען מיר אַלע געפאָרן, דו, איך און אונזער ליכטיק מיידעלע, וואָס איז נאָך ניט אַלט געווען קיין פינף יאָר און וואָס האָט אַזוי מורא געהאַט פאַר רוסלאַנד, וואו „מ׳שיסט״ און „מ׳הונגערט״.

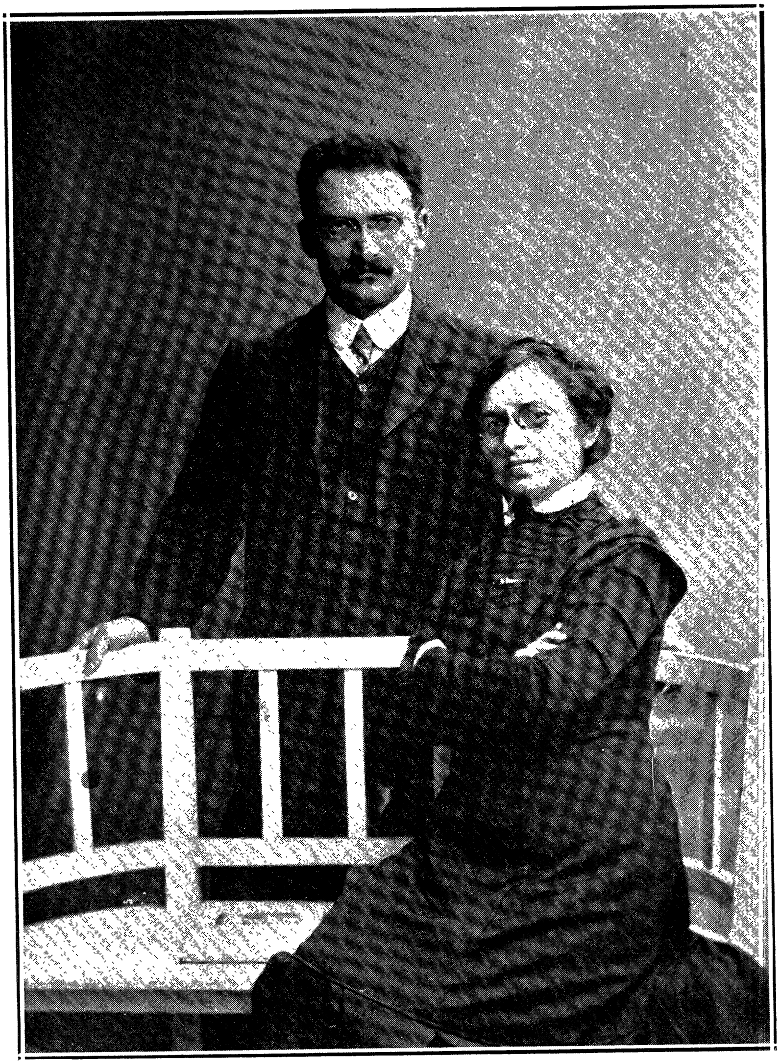

ליובע און בער באָראָכאָוו

איך האָב נעקוקט אויפ'ן קינד און דאָס הארץ האָט מיר פאַרקלעמט. וועט זי מיר ניט ערגעץ וואו פארלוירן גיין? אויפ'ן וועג? אין רוסלאַנד? דאָס הארץ האָט אין מיר געציטערט.

— קינד מיינס, זאָל פּאָפּאָ אַליין פאָרן אין רוסלאַנד און מיר זאָלן דאָ בלייבן? ציי זאָלן מיר אַלע פאָרן אין רוסלאַנד?

— איך וויל, אַז מיר זאָלן אַלע בלייבן דאָ. וועט ער פאָרן אַליין, וועט ער בענקען נאָך אונז. וועלן מיר אַלע פאָרן — וועלן מיר דערטרונקען ווערן.

— קינד מיינס, ווען פּאָפּאָ וואָלט דעמאָלט ניט געפאָרן אין רוסלאַנד, וואָלט ער זיכער ניט אַזוי שנעל פאַרלאָזט דאָס לעבן און אונז. — —

— דאָס שיף וועט אונז ברענגען אין צפון־אייראָפּע און פון דאָרט וועלן מיר זוכן אַ וועג צו קומען אין רוסלאַנד.

אָבער איך דאַרף דאָך געלעגן ווערן, אין עטלאַכע וואָכן בלויז. אַך, ווי שלעכט מיר איז. אַזוי פיל יאָרן האָבן מיר אָפּגעלעבט אָן זיכערקייט מיט'ן מאָרגנדיקן טאָג. איצט צום ערשטן מאָל האָבן מיר זיך עפּעס ווי ס'איז איינגעאָרדענט. און פּלוצים אַלץ איבערלאָזן, וואָגלען ווייט, ווייט, צו מלחמה, רעוואָלוציע, פּיין און שרעק.

צו וואָס האָב איך נאָר וואָס איבערגעקומען די שווערע קראַנקהייט, די געפערלאַכע אָפּעראַציע? וואָס וואַרט אויף אונז? וואָס וועט ווערן פון די קינדער? וואָס וועט זיין מיט אונז?

דו אָבער האָסט אינגאַנצן געלעבט מיט'ן געדאַנק וועגן רוסלאַנד. ס'האָט דיך געצויגן אַהין, דו האָסט קיין רו ניט געפונען. עלף יאָר ביזטו דאָרט ניט געוועזן.

* * *

מיר זיינען אַריבערגעפאָרן דעם אָקעאַן. איך בין געבליבן אין שוועדן. דו ביזט געפאָרן ווייטער. איך וואַרט אויף דיינע בריף. איך וואַרט אויף אַ קינד.

האַסטיק אַנטוויקלען זיך די געשעענישן.

* * *

דעם ערשטן אויגוסט ווערט געבוירן אונזער זונעלע. דו האָסט נאָך ניט באַקומען די דערלויבעניש, אַריינצופאָרן אין רוסלאַנד. באַקומענדיק די טעלעגראַמע, אַז דאָס קינד איז געבוירן, קומסטו צוריק קיין סטאָקהאָלם. פריילאַך, לוסטיק, אויפגעראַמט. „איך דאַנק דיר, טייערע, וואָס דו האָסט געבוירן אַזאַ פּראַכטיק באַשעפעניש."

— איך וואָלט עס קיינמאָל ניט וועלן איבערלאָזן! אַזוי וואָלט איך עס שטענדיק וועלן טראָגן אויף די הענט, — האָסטו געזאָגט דעם דריטן טאָג נאָך דיין צוריקקומען, דריקנדיק צום הארצן דיין קליינינקן זונעלע.

און דו האָסט זיך געגרייט צו פאָרן אין רוסלאַנד.

— ווי וועסטו בענקען נאָך אונז. — האָב איך געזאָגט מיט פרייד

און שמאַרץ. און טיף אין האַרצן האָט עפּעס אָנגעהויבן וועבן זיך אַ שטיקל האָפענונג, אפשר וועט דיין שטאַרקע ליבשאַפט דיך אָפּהאַלטן, אוועק־צופאָרן אין רוסלאַנד אָן אונז.

— וואָס קען מען טאָן? איצט איז אַ צייט, ווען מ׳מוז פאַרבייגן דאָס פּריוואַטע לעבן. אָט האָב איך אַזוי פיל יאָרן אָפּגעאַרבעט אויף מיינע פאָרשונגען, און איצט מוז איך זיי איבערגעבן דער צענזור, אין פרעמדע הענט.

און דו ביזט פון אונז אוועקגעפאָרן. נאָך ביי דיין לעבן זיינען פאַר־לוירן געוואָרן דיינע פאָרשונגען. און פונ׳ם לעבן ביזטו אוועק איינזאַם, ווייט פון אונז דרייען, ווייט פון מיר, פון דיין קליינער טעכטערל, ווייט פון דיין זונעלע, דעם פיר־חדשים׳דיקן.

י. בן־צבי:

פון די גרינדונגס־טעג

(יוגנט־זכרונות)

1

בער באָראָכאָוו'ן האָב איך נענטער געקענט זינט זיינע יוגנט־יאָרן, ווען ער איז אַלט געווען צוועלף אָדער דרייצן יאָר. אין דער היים און צווישן חברים פלעגט מען אים רופן פאַרצויגן אויף רוסיש — „באָריא“, און ערשט אין א שפּעטערער תקופה פון זיין לעבן, ווען ער איז, אין צוזאַמענהאַנג מיט זיינע אנשויאונגען און זיין געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט, אריבערגעגאַנגען פון רוסיש אויף אידיש, האָט זיך אויך זיין נאָמען געביטן אויף „בערל“. אָבער די שפּראַך, וואָס אין איר האָט ער גערעדט און געטראַכט, די שפּראַך פון גאַס און שול, וואָס אין איר איז אויפגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן דער רוב פון דער אידישער יוגנט אין אוקראַינע אין די ניינציקער יאָרן פונ'ם פאַרגאַנגענעם יאָרהונדערט, — איז געווען די רוסישע.

באָראָכאָוו'ס עלטערן זיינען פונ'ם פריערדיקן דור פון השכלה. דער פאָטער איז געווען א העברעאישער לערער אין פּאָלטאַווע — איצט איז ער א העברעאישער לערער אין אַמעריקע — און האָט פאַרדינט זיין ברויט דורך שווערער ארבעט טאָג און נאַכט, סיי אין שולן, סיי אין פּריוואַטע לעקציעס. אונטער'ן צאַרישן פּאָליטישן רעזשים, וואָס האָט גע'רודפ'ט מיט באַזונדערע גזרות די שטרעבונג פון די אידן נאָך בילדונג, פלעגט מען עס באַטראַכטן פאַר א גרויס גליק, אויב איינעם האָט זיך איינגעגעבן אריינצוברענגען זיין זון אין א רעגירונגס־גימנאַזיע. און קוים איז אַזאַ בחור אריין אין גימנאַזיע, פלעגט זיך דער פאָטער געוויינלאַך שוין ניט שטאַרק אינטערעסירן מיט זיין אידישער דערציאונג.

אזוי האָבן מיר געהאַט אין פּאָלטאַווע מענטשן, איבערגעגעבענע דעם געדאַנק פון חבת ציון, וואָס האָבן אַלע יאָרן געקעמפט קעגן דער אַסימילאַציע. קוים האָט זיי אָבער צוגעשפּילט דאָס גליק, אריינצוברענגען זייערע קינדער אין די רעגירונגס־שולעס (רוסישע, נאַטירלאַך), האָבן זיי פאַרנאַכלעסיקט זייער אידישע דערציאונג. אַן ענלאַכע זאַך האָט געטראָפן מיט'ן יונגן באָריא.

די אוקראַינישע גובערניע־שטאָט פּאָלטאַווע האָט זיך ניט אויסגע־

צייכנט מיט קיין מאסן־באַפעלקערונג און רעש׳דיקייט. אחוץ עטלאַכע מילן, האָט זי ניט פאַרמאָגט קיין פאַבריקן, נאָר בלויז קליינע מלאכה; אויך מיט קיין גרויסן מסחר האָט זי זיך ניט געקענט באַרימען, אחוץ עטלאַכע „יארידן" זומער־צייט, ווי למשל דער באַקאַנטער יאַריד אויף׳ן נאָמען פון אליהו הנביא. די דאָזיקע רואיקע און שטילע שטאָט האָט געלעבט בעיקר פונ׳ם מסחר מיט די אַרומיקע שטעטלאַך און דערפער. פון דעם האָבן געצויגן זייער פּרנסה דער רוב אידן, אַנדערע האָבן זיך באַשעפטיקט מיט מלאכה און פּשוט׳ער אַרבעט. מחמת דעם פעלן פון אַ לעבעדיקער עקאָנאָמישער באַוועגונג און פון אַ קענטיקן פּראָלעטאַריאַט, האָט זיך דאָ ניט אַנטוויקלט קיין זעלבשטענדיקע אַרבעטער־באַוועגונג, ניט ביי אידן, ניט ביי דער איבעריקער באַפעלקערונג. אָבער אויב ס׳איז ניט געווען קיין ממשות׳דיקער יסוד פאַר דער אַנטוויקלונג פון דער פּראָלעטאַרישער באַוועגונג, האָט שוין געזאָרגט דערפאַר די צאַרישע רעגירונג, וואָס האָט אויסגעקליבן די דאָזיקע שטילע שטאָט פאַר אַ פאַרשיקונגס־אָרט, פאַר אַ מין געטאָ פאַר רעוואָלוציאָנערן. אַזוי האָט געוואָלט דער גורל, אַז דאָ, אין פּאָלטאַווע, זאָלן זיך קאָנצענטרירן דורך דער גזרה פון דער מאַכט אַ סך פון די בעסטע כחות פון דער רוסישער אינטעליגענץ, מענטשן ווי דר. וואָלקענשטיין (פון דער אַלטער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ") מיט זיין פרוי, קאָראָלענקאָ מיט זיין הויז־געזינד, ביי וועמען ס׳איז געווען אַ מין פאַרזאַמלונגס־פּלאַץ פאַר אַלע אָנהענגער פונ׳ם פרייהייטס־געדאַנק; אַהער פלעגט מען פאַרשיקן אויך פּאָליטישע „פאַרברעכער" פון דער נייער תקופה, די גרינדער פון דער איסקרא און פון דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי, טאָלסטאָי׳ס אָנהענגער א. א. וו. צווישן אַנדערע געדענק איך, למשל, מאַרטאָוו, ברוך סטאָלפּנער א. א. וו.

אַ דאַנק איר באַזונדערן מזל האָט בכן פּאָלטאַווע זוכה געווען צו ערשט־ראַנגיקע אינטעלעקטועלע כחות, וואָס האָבן רעפּרעזענטירט פאַרשידענע שטראָמען אין דער רוסישער רעוואָלוציע. זייער איינפלוס איז געווען שטאַרק אויף די מוחות פונ׳ם יונגן דור, באַזונדערס אויף דער אידישער יוגנט, וואָס האָט זיך דערצויגן אין צוויי רעגירונגס־גימנאַזיעס און איין רעאַל־שול. איך געדענק נאָך פון מיינע קינדער־יאָרן די אָפטע לעקציעס אויף פילאָזאָפישע, געזעלשאַפטלאַכע, עקאָנאָמישע, קולטורעלע און פּאָליטישע טעמעס, וואָס פלעגן אָפּגעהאַלטן ווערן צום טייל לעגאַל, על פּי רוב אָבער ניט־לעגאַל, אין פּריוואַטע הייזער, שולן און בתי־מדרשים.

פּאָלטאַווע איז אָבער ניט נאָר געווען אַ רעוואָלוציאָנערע סביבה, פול מיט אַלגעמיינע סאָציאַלע און מענטשליכע אידעען, נאָר אויך אַ צענטער פון דער יונגער אידישער נאַציאָנאַלער באַוועגונג. די חבת־ציון האָט זיך געשאַפן אַ נעסט אין פּאָלטאַווע נאָך אין די אַכציקער יאָרן, און באָראָכאָוו׳ס פאָטער, משה אהרן באָראָכאָוו, איז געווען איינער פון יענעם אינטימן קרייז, וואָס האָט דורכגעטראַכט און אויסגעטראָגן דעם ציוניזם אין פּאָלטאַווע. האַנט אין האַנט מיט דער פּראַקטישער באַוועגונג פאַר ארץ־

ישראל (ס׳לעבן נאָך צווישן אונז אין ארץ ישראל עטלעכע פון די ערשטע בילו׳ים, צווישן זיי אויך פּאַלטאַווער), האָט דאָ אויפגעשפּראָצט אויך א קולטורעלע באַוועגונג און אַ גייסטיקע פּאַראינטערעסירונג מיט דער אידישער געשיכטע, מיט דער נייער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, די קולטור־ווערטן פונ׳ם אידנטום, העברעאישער דערציאונג, מאָדערניזירטע שולן, אידישע ביבליאָטעקן א. א. וו.

צווישן די דאָזיקע צוויי שטראָמען איז אויפגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן באָריא, וואָס איז געווען באַשענקט מיט אויסערגעוויינלעכע פיייקייטן. ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך די שטראַלן פון דער סאָציאַליס־טישער באַוועגונג און די שטראַלן פון דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג. צווישן „איסקרא״ *) פון איין זייט און „בני משה״ און חובבי ציון פון דער צווייטער זייט, האָט ער געמוזט זיך אויסהאַקן זיין וועג. אין אַ גלייכער לאַגע האָבן זיך געפונען אַ סך פון דער יוגנט אין זיין צייט, און אויך אין פריערדיקן דור. אַ טייל זיינען אַוועק רעכטס, אַ טייל לינקס. אָבער סיי די, סיי די האָבן זיך נאָכגעשלעפּט נאָך אַ פּ אַ ר ט י ק ע ר ז א ך און האָבן צוגעמאַכט די אויגן, כדי ניט צו זען, וואָס ס׳טוט זיך אין צווייטן לאַגער. די חסידים פון דער אַסימילאַציע ה אָ ב ן ז י ך נ י ט ו ו י ס נ ד י ק ג ע מ אַ כ ט וועגן דער עקזיסטענץ פון דער נאַציאָ־נאַלער פראַגע. זיי האָבן געטאָן ווי דער שטרויס־פויגל, וואָס באַהאַלט דעם קאָפּ און טראַכט, אַז קיינער זעט אים ניט. די אָנהענגער פונ׳ם אידישן נאַציאָנאַליזם ווידער האָבן מיט געוואַלט אַרויסגעריסן פון זייער קרייז דעם פּראָבלעם פון קלאַסן־קאַמף, וואָס עקזיסטירט אין דער אידישער און ניט־אידישער וועלט, און האָבן אים אָפּגעלייגט אויף לעתיד לבוא, צי ווייל זיי האָבן אומבאַוואוסטערהייט געהאַט אַן אומקלאָרע ראיה, צי ווייל זיי האָבן בכונה אַליין פאַרשמעלערט זייער האָריזאָנט. ניט די ערשטע און ניט די צווייטע האָבן ניט געגעבן דער זוכנדיקער יוגנט קיין פולן ענטפער אויף אַלע אירע באַדערפנישן און ספקות. אַ סך האָבן געפילט די סתירה פון די געגעבענע תשובות און די איינזייטיקייט פון די צוויי שטראָמען, ביז ס׳האָט זיך דורכגעבראָכן אַ וועג אַ נייער שטראָם, און זיך דערוואָרבן עקזיסטענץ־רעכט אין דער אידישער ווירקלאָכקייט. דער דאָזיקער נייער שטראָם, וואָס נעמט אַרום ביידע פראַגן, די נאַציאָנאַלע און די סאָציאַלע, איז — דער פּועלי־ציוניזם, אָדער דער סאָציאַליסטישער ציוניזם. פּאָלטאַווע איז געווען איינער פון די פּונקטן, וואָס פון זיי האָט זיך אַרויסגעריסן דער דאָזיקער קוואַל, און באָראָכאָוו — איינער פון די גרויסע מייסטער, וואָס האָט געגעבן דעם יונגן שטראָם זיין ריכטונג.

נאָך בעת ער האָט געלערנט אין גימנאַזיע, האָט ער זיך מחוץ פון די ווענט פון דער גימנאַזיע צוגעגרייט פאַר זיין שפּעטערדיקער טעטיקייט. שוין פון קינדרווייז אַן האָט ער זיך צונויפגעלייגט זיין גייסטיקן פאַרמעגן:

*) אַזוי איז דעמאָלט אָנגערופן געוואָרן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי, נאָך איר אומלעגאַלן אויסלענדישן אָרגאַן „איסקראַ״ (דער פונק).

אין מאַטעמאַטיק, נאַטור־וויסנשאַפט, שפּראַכן, געשיכטע, סאָציאָלאָגיע, עקאָנאָמיע, עטיק, לאָגיק, פילאָזאָפיע א. א. וו. די דאָזיקע תקופה האָט זיך געצויגן ביז צו זיין ניינצענטן לעבנס־יאָר. אין יענער צייט איז בערל נאָך געשטאַנען מחוץ פון וועלכער ס'איז פּאַרטיי. אָבער ער האָט זיך שוין דעמאָלט אויסגעצייכנט מיט זיין באַזונדערן געזעלשאַפטלאַכן חוש. מ'האָט אין אים שוין דעמאָלט געקאָנט דערקענען דעם שפּעטערן גייסטיקן פירער פון זיין דור. ווען בערל איז אַלט געווען זיבעצן אָדער אכצן יאָר האָט ער צונויפגעקליבן אַרום זיך אַ גרופּע יונגע לייט, פון זיין עלטער און איינגערע פון אים, און האָט געלערנט מיט זיי פילאָזאָפיע און היסטאָריע. באָראָכאָוו האָט זיך אויסגעצייכנט דורך טיפקייט און דרייסטקייט, דורך זיינע געדאַנקען גופא און דורכ'ן אופן, ווי ער האָט זיי אַרויסגעבראַכט. איך געדענק נאָך גוט יענע צייט, ווען מ'פלעג זאָגן אין שטאָט: „מ'קען ניט קריגן אין שטאָט די ווערק פון קאַנט און שאָפּענהויער, אַ סימן — אַז באָראָכאָוו מיט זיין חברה באַשעפטיקן זיך גראַד מיט דער דייטשער פילאָזאָפיע.״ אַן אַנדערטמאָל איז געוואָרן אַן אויסכאַפּעניש אויף ספרים וועגן עטיק — אַ סימן אַז באָראָכאָוו מיט זיינע חברים האַלטן גראַד ביי עטיק. זיינע לעקציעס וועגן איבסען — ווי וועגן די דריי גרויסע מאָראַ־ליסטן ניטשע, שטירנער און גיאָ, — האָבן זיך קונה שם געווען נאָך אין זיינע יוגנט־יאָרן. איך געדענק, אַז ס'איז אַמאָל געקומען קיין פּאָלטאַווע דער אַלטער פּראָפעסאָר פון פילאָזאָפיע לעסעוויטש. באָראָכאָוו, דעמאָלט אכצען יאָר אַלט, האָט זיך ניט צוריקגעהאַלטן אַרויסצוגיין אין אַ פּאָלעמיק מיט'ן באַרימטן פּראָפעסאָר, וועלכער האָט זיך טאַקע אויף אים דערקענט און אים געליובט אין די אויגן.

דאָס אַלץ איז געווען אין דער „פּאַר־היסטאָרישער״ תקופה, ד. ה. פאַר באָראָכאָוו'ס געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט. דאָס איז אָבער געווען זיין פילאָזאָפיש־טעאָרעטישע צוגרייטונג צו זיין שפּעטערער טעטיקייטס־תקופה. ווען ער איז געווען אין אכטן קלאַס גימנאַזיע (אַרום 1900 בערך), איז שטאַרקער געוואָרן זיין פאַרבינדונג מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי, און ער האָט זיך אין איר אַנגעשלאָסן אין פּאָלטאַווע, שפּעטער אין יעקאַטערינאָסלאַוו. אַזוי ווי בעיקר איז זיין טעטיקייט פאָרגעקומען אין יעקאַטערינאָסלאַוו, זיינען מיר ניט באַקאַנט די פּרטים פון יענער תקופה.*) איך ווייס בלויז, אַז ער האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זיינע

*) אין זיינע זכרונות (וואָס וועלן פּובליקירט ווערן אין אַ שפּעטערן באַנד), דערציילט באָראָכאָוו, אַז אין יאָר 1900 האָט ער צוזאַמען מיט שמעון דאָבין געגרינדעט אַ ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן אַרבעטער־פאַריין. דער ערשטער עפנטלאַכער אַרויסטריט פונ'ם פאַריין איז געווען די אָרגאַניזאַציע פונ'ם זעלבסט־שוץ (אגב דעם ערשטן זעלבסט־שוץ בכלל) בעת דעם קליינעם פּאָגראָם אין שטאָט, פּסח 1901; דער צווייטער אַרויסטריט איז געווען אַ סטרייק פון מענער־שניידער, סוכות 1901. 1903-1905 האָט זיך באָראָכאָוו דערוווייטערט פון די פּועלי־ציון צוליב דעם, וואָס זיי האָבן זיך, הגם ניט אָפיציעל, געשטעלט אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון „ניט־פּראָלע־לעטאַריזירונג״. (זע ווייטער, זייט 190, אַנמערקונג. — ב. ל.).

לעקציעס אין ענגע קרייזלאַך, סיי צווישן דער אינטעליגענץ, סיי צווישן די אַרבעטער. זיין אַרבעט אין דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע פאַלט אויס אין ווינטער 1900־1901. אָבער באַריא האָט, זעט אויס, ניט גע־פונען קיין פולע באַפרידיקונג אין דער דאָזיקער אַרבעט: צי דערפאַר, ווייל ער האָט געדאַרשט אונטערצוטונקען און פאַרטיפן זיך אין די קאָמ־פּליצירטקייטן פון דער סאָציאַליסטישער תורה און צו שעפּן פונ׳ם ערשטן, לעבעדיקן קוואַל — און ער האָט ניט באַפרידיקט זיין דורשט פון אַ צווייטער אָדער דריטער כלי און מיט׳ן דרייען זיך אַרום די גדולי הדור; אָדער גאָר, ווייל ער האָט ניט געפונען אין דער פּאַרטיי און אין איר ליטעראַטור קיין באַפרידיקנדיקע תשובה אויף דער נאַציאָנאַלער אידישער פראַגע, וואָס האָט אים ניט צורו געלאָזט. ער האָט געהאַט גענוג מוט, ניט צו באַהאַלטן די ספקות און איבערטראַכטענישן, וואָס האָבן אים גע־פייניקט, און דורכדעם האָט ער אַרויסגערופן געגן זיך דעם חשד מצד די דאָגמע־היטערס.

דער קעשענעווער פּאָגראָם איז אַראָפּגעפאַלן ווי אַ דונער אויף דער אידישער יוגנט ביים אָנהויב פונ׳ם צוואַנציקסטן יאָרהונדערט. מיט אַ פּאַס פון בלוט האָבן די געשעענישן אונטערגעשטראָכן די סתירה צווישן דער פאַלשער טעאָריע פון העכסטן קאָסמאָפּאָליטיזם און דעם פּראָבלעם פון דער ווירקלאַכקייט. די דאָזיקע געשעענישן האָבן אויך געגעבן אַ שטאַרקן שטויס דער פאַראינטערעסירונג פון בערל׳ען מיט׳ן נאַציאָנאַלן פּראָבלעם און דעם איבעררייסן די פאַרבינדונגען מיט׳ן גאָלדענעם וועג, וועלכער פירט צום תהום פון אַסימילאַציע.

איך געדענק ווייטער, אַז בערל׳ס פאַראינטערעסירונג איז געוואַקסן אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן וכוח, וואָס האָט זיך דערוועקט אַרום ביקערמאַנ׳ס אַנטי־ציוניסטישן אַרטיקל „אַ סיאָניזמו אי פּאַ פּאָוואָדו סיאָניזמאַ“, וועל־כער איז ערשינען אין זשורנאַל „רוסקאַיע באָגאַטסטוואָ“ אין 1902. באָראָכאָוו האָט געשריבן אַן אויספירלאַכן ענטפער־אַרטיקל, און איידער ער האָט אים איבערגעגעבן צום דרוק האָט ער אים פאָרגעלייענט עטלאַכע מאָל פאַר אַ געקליבענעם פובליקום פון די בעסטע כחות פון די פאַרשידענע פּאַרטייען. די דאָזיקע לעקציעס האָבן אַרויסגערופן שאַרפע וכוחים און אַ טעאָרעטישע פאַרטיפונג איז דער נאַציאָנאַלער פראַגע. די השפעה פון די דאָזיקע לעקציעס, אין וועלכע באָראָכאָוו האָט געגעבן אַן אַנאַליז פון די באַגריפן: נאַציאָנאַליזם און אינטערנאַציאָנאַליזם, קאָסמאָפּאָליטיזם און אַסימילאַציע, קלאַס און נאַציע א. א. וו. אויף דער פאָלטאַווער יוגנט איז געווען אַ שטאַרקע. באָראָכאָוו׳ס תשובה ביקערמאַנ׳ען האָט ניט זוכה געווען צו דערשיינען. (דער טעם איז געווען, וואָס די אַלגעמיינע רוסישע ציימונגען און זשורנאַלן זיינען געלעגן אין די הענט פון אַסימילאַטאָרישע אידן אָדער פון אַזעלכע רוסן, וואָס האָבן זיך אין די דאָזיקע פראַגן גערעכנט מיט דער מיינונג פון זייערע אידיש־אַסימילאַטאָרישע פריינט און לעזער, און האָבן דעריבער ניט געגעבן קיין פּלאַץ פאַר אַזעלכע שטאַרקע

נאציאנאלע גערענקען, וואס האבן געפונען זייער אויסדרוק ביי באראכאוו'ן.) אבער דער עצם אויפקלערונג און דער ברייטער וכוח, אין וועלכע ס'האבן זיך באטייליקט סיי אידן סיי „גויים", חברים פון „איסקרא" און פון דער סאציאל־רעוואלוציאנערער פארטיי, ציוניסטן און עקסטרעמע אסימילאטארן — דער עצם אויפקלערונג פון דער דאזיקער פראגע האט געגעבן באראכאוו'ן א רייכן מאטעריאל פאר זיינע שפעטערע ארבעטן אויפ'ן געביט פון באהאנדלען די אלע באגריפן, למשל אין „אונזער פלאטפארם", „קלאסן־אינטערעסן און נאציאנאלע פראגן", און א מאסע אנדערע ארבעטן.

בעת דעם דאזיקן וכוח האט באראכאוו, אויף וויפיל איך געדענק, זיך צוריקגעצויגן פון יעדער פרקטישער ארבעט און זיך אומגעקערט צו זיין טעארעטישער ארבעט, צו לייענען און שרייבן, רעפעראטן און חברים־שמועסן. צו יענער תקופה געהערן זיינע ערשטע ארבעטן. וואס זיינען דערשינען אין דרוק, ווי „וועגן דעם כאראקטער פונ'ם אידישן שכל", און די שריפט „צו דער פראגע וועגן ציון און טעריטאריע" (1905, נאכ'ן זעקסטן ציוניסטישן קאנגרעס.)

א נייע ענדערונג איז פארגעקומען ביי בערל'ען אין צוזאמענהאנג מיט'ן אוגאנדע־קריזיס. ער האט אנגענומען א שטעלונג קעגן דעם טעריטאריאליזם און האט באשלאסן צו ווידמען זיינע כחות צו פראקטישער ארבעט. דאס איז געווען סוף 1904. יונג און פול מיט פרישן כח, האט זיך באראכאוו אריינגעווארפן אין דער אגיטאציע פאר'ן ציוניזם. ער האט זיך ארויסגעוויזן אלס א גלענצנדער רעפערענט און ערשט־קלאסיקער דעבאטאנט. ער איז דורכגעפארן די מייסטע שטעט פון ליטע און פוילן, איז דערנאך ארומגעפארן איבער שטעט פון אוקראינע, וואלין און פאדאל, און אין משך פון עטלאכע חדשים האט ער זיך דערווארבן א גרויסן נאמען איבער דער גאנצער ברייט פונ'ם תחום. אינטערעסאנט איז, אז אויף דער דאזיקער נסיעה האט באראכאוו געהאלטן זיינע לעקציעס אויף רוסיש (אפילו אין ווילנער שול), ווייל ער האט נאך ניט באהערשט אין א גענוגנדער מאס אידיש.

באראכאוו'ס נסיעות האבן אים געבראכט אין פארבינדונג מיט די אידישע מאסן, מיט וועלכע ער האט זיך ניט געקענט באקענען אין פאלטאווע. דא האט ער זיך אויך צום ערשטן מאל באקענט מיט דער אידישער ארבעטער־פארטיי „בונד", וועלכער איז אפילו געווען עלטער אין יארן. האט אבער אנגענומען א נעגאטיווע שטעלונג צום עיקר־פראבלעם פונ'ם אידישן ארבעטער אלס איד און צו זיין שטרעבן נאך נאציאנאלער באפרייאונג און נאך דער פארזיכערונג פון זיין צוקונפט אויף א פעסטן באדן, נאך עקאנאמישער זעלבסטשטענדיקייט.

אין די געגנטן, אין וועלכע ס'זיינען געווען קאנצענטרירט די אידישע מאסן, בפרט די ארבעטנדיקע. האט באראכאוו געפונען דעם זיכערן באדן פאר דער סינטעטישער באוועגונג, וועלכע ער האט פון שטענדיק אז געטראגן אין הארצן. זיינע באגעגענישן און זיין דערפארונג מיט די ארבעטנ־

דיקע און דענקענדיקע פֿאָלקס־מאַסן אין פּוילן, ליטע און דעם דרום־מערב'דיקן ראַיאָן, האָט באַרייכערט זיין גייסטיקן פאַרמעגן דורך דער פּראַקטישער באַקאַנטשאַפט מיט'ן מצב פון'ם אידישן פֿאָלק. באַוואָפנט מיט די דאָזיקע כּלי־זין און מיט דעם דאָזיקן וויסן, איז באָראָכאָוו אַריינגעטראָטן אין דער גרינדונגס־תקופה פון דער פּאַרטיי, אין דער צווייטער העלפט פון תרס"ה (1905).

2

די דאָזיקע תקופה, ביי וועלכער מיר האַלטן איצט, איז די תקופה פון'ם אָנהויב פון דער קאָנסאָלידירונג פון'ם פּועלי־ציוניסטישען אָדער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן געדאַנק. פאַראיינען און אָרגאַניזאַציעס האָבן אַרויסגעשפּראָצט פון זיך אַליין גלייכצייטיק אין אַלע עקן פון רוסלאַנד און מחוץ רוסלאַנד: אין ווילנע, וואַרשע, אָדעס, מינסק, קרים, יעקאַטערינאָסלאַוו, ראָסטאָוו, אין צענטראַל רוסלאַנד, א. א.

אַלע די דאָזיקע אָרגאַניזאַציעס האָבן זיך דיפערענצירט לויט זייערע אַנשויאונגען און מאָטיוון, און נאָר דער איינציקער צענטראַלער געדאַנק — דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם, די פאַראייניקונג פון די צוויי שטרעבונגען, ציוניזם און סאָציאַליזם, צו אַן איינהייט — האָט זיי פאַראייניקט צו אַ באַזונדערער באַוועגונג. וואָס איז געווען אַנדערש ווי די גאַנץ־אַסימילאַטאָרישע, אָדער דריטל־ און פערטל־אַסימילאַטאָרישע פּראָלעטאַרישע באַוועגונג פון איין זייט, און די אַלגעמיינע נאַציאָנאַלע באַוועגונג, וועלכער ס'האָט געפעלט יעדע פאַרשטענדעניש פאַר קלאַסן־אינטערעסן און יעדע סאָציאַלע באַזירונג — פון דער צווייטער זייט. דער רוב פאַראיינען זיינען שוין דעמאָלט געווען באַקאַנט אונטער'ן נאָמען „פּועלי־ציון".

די דאָזיקע פּועלי־ציוניסטישע באַוועגונג האָט זיך פאַנאַנדערגעטיילט לויט דריי מאָמענטן: ע ר ש ט נ ס, לויט איר שטעלונג צום פּאָליטישן קאַמף „אויפ'ן אָרט". לויט'ן דעמאָלטיקן פּאַרטיי־זשאַרגאָן האָבן זיך די חברים בכן צוטיילט אין פּ."ק.'יסטן (ראשי תיבות פון פּאָליטישער קאַמף) און אַנטי־פּ."ק.'יסטן. צ ו ו י ט נ ס, לויט דער שטעלונג צו דער פראַגע וועגן דער נאַציאָנאַלער שפּראַך — העברעאיסטן און אידישיסטן. ד ר י ט נ ס, לויט דער שטעלונג צו ארץ ישראל און אוגאַנדע (נאָך אַ קורצער צייט האָט פאַרנומען דעם פּלאַץ פון אוגאַנדע די „טעריטאָריע").

צוליב פּולקייט דאַרף איך דאָ נאָך דערמאָנען צוויי עיקרים, בנוגע וועלכע די באַוועגונג האָט זיך פאַנאַנדערגעטיילט: אין דער שטעלונג צום ציוניסטישן קאָנגרעס און צו דער סאָציאַליסטישער וועלט־אַנשויאונג. אָבער די חילוקי דעות בנוגע דעם קאָנגרעס איז געקומען צום אָפענעם אויסדרוק ערשט אין אַ שפּעטערער תקופה, און דער אונטערשייד אין דער וועלט־אַנשויאונג (סאָציאַליסטיש, סאָציאַל־רעוואָלוציאָנער, מאַרקסיסטיש, רעוויזיאָניסטיש) האָט אַפילו געשפּילט אַ וויכטיקע, אָבער דאָך ניט קיין אַנטשיידנדיקע ראָלע. באַזונדערס איז אָפּגעווישט געוואָרן די באַדייטונג

פון די אידעאָלאָגישע חילוקים, זינט דער „סיימיזם“ איז געקומען אויף דער וועלט.

די ערשטע פאָרמאַציע, וואָס האָט זיך באַלד קאָנסאָלידירט, איז געווען די מינסקער ריכטונג, וואָס האָט זיך אויסגעצייכנט מיט איר נעגאַטיוועד שטעלונג צום פּאָליטישן קאַמף. זיי האָבן זיך באַגרענעצט בלויז אויף עקאָנאָמישער טעטיקייט און האָבן זיך געוואָלט האַלטן ווייט פון פּאָליטיק. אין דעם פּרט האָבן די מינסקער ניט געוואונען כמעט קיין שום אָנהענגער אין די פאַרשידענע טיילן פונ׳ם תחום און זיינען געבליבן פאַראיינזאַמט. אַלע איבעריקע פאַראיינען זיינען געווען נעשטימט פאַר׳ן פּאָליטישן קאַמף.

די צווייטע מחיצה איז, ווי געזאָגט, געווען די שפּראַכלאַכע. אַ סך פאַראיינען, בעיקר אין ליטע, זיינען געווען העברעאיסטישע, ד. ה. זיי האָבן אונטערגעשטראָכן, אַז העברעאיש איז די נאַציאָנאַלע שפּראַך. אַנדערע — ווי למשל די מינסקער ריכטונג, און דוכט זיך אויך די פּוילישע חברים, זיינען מער געווען געניינגט צו אידיש. אין אוקראַינע, ווי למשל אין פּאָלטאַווע און, אויב כ׳האָב ניט קיין טעות, אין יעקאַטערינאָסלאַוו, איז געווען אַ פּאָזיטיווע שטעלונג צו העברעאיש, הגם דאָרט איז קיינמאָל ניט געווען קיין נעגאַטיווע שטעלונג צו אידיש. אָבער דעם אמת מוז מען זאָגן, אַז אין דרום־רוסלאַנד (פּאָלטאַווע, קרים) זיינען דאָס אַלץ געווען אַבסטראַקטע פראַגן, ווייטע פון דער קאָנקרעטערווירקלאַבקייט; ווארום די הערשנדיקע שפּראַך צווישן די אדישע מאַסן איז געווען ניט העברעאיש און ניט אידיש, נאָר — רוסיש.

דער דריטער מאָמענט, וואָס האָט צוטיילט די באַוועגונג, איז געווען די פראַגע: „ציון אָדער טעריטאָריע“. זי האָט צוריסן די באַוועגונג אין צוויי טיילן, וואָס זיינען כמעט ניט געווען פאַרבונדן צווישן זיך. דער ערשטער האָט באַוויזן צו אָרגאַניזירן זיך דער טעריטאָריאַליסטישער טייל, וועלכער האָט אין זיין צייט ארויסגעגעבן די באַקאַנטע „דעקלאַראַציאָן“, וואָס די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון פלעגן זי רופן אויף ליצנ׳ישן לשון „דאָס ס.ס.׳ישע בענטשערל“, צוליב דעם מיניאַטור־פאָרמאַט, אין וועלכן זי איז געווען געדרוקט. דאָס באַווייזן זיך פון די טעריטאָריאַליסטישע ס. ס. (ציוניסטן־סאָציאַליסטן) אין אַן אָרגאַניזירטער פאָרם, האָט איבערראַשט די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון, ווייל די לעצטע האָבן נאָך ניט באַוויזן זיך צו אָרגאַניזירן. אַ דאַנק דעם דאָזיקן ביישפּיל האָט זיך אָנגעהויבן דער פּראָצעס פון אָרגאַניזירונג ביי די פּאַלעסטינישע פּועלי־ציון: אין דער פּאָלטאַוועד גובערניע, אין פּוילן, ליטע, קרים, אין דרום־מערב׳דיקן ראַיאָן. שווער איז אויך געווען די אויפגאַבע פון די ארץ־ישראל׳דיקע פּועלי־ציון; ווארום אומעטום האָבן זיי געהאַט אַ טאָפּעלע און דרייפאַכע מלחמה: אין ליטע מיט׳ן „בונד“ און מיט די „מינטשוקעס“ (מינסקער פּועלי־ציון, וואָס זיינען געווען קעגן פּאָליטישן קאַמף), אין פּוילן מיט׳ן „בונד“ און מיט די פּ. פּ. ס., אין דרום־רוסלאַנד מיט די „איסקראַ“ און מיט די ס. ר.,

און אויפ'ן גאַנצן פראָנט איז גאָך צוגעקומען אַ נייער שונא — אַ ציוניסטישע אַנטי־פּאַלעסטינישע פּאַרטיי, די פּאַרטיי ס. ס. און אַזוי האָט זיך אין דער דאָזיקער מלחמה און אונטער דעם דאָזיקן דרוק אַנטוויקלט אַ טיפער אינערלאַכער פּראָצעס, די קאָנ־סאָלידאַציע פון די אינערלאַכע כחות צו איין ארץ־ישראל'דיקער פּועלי־ציון־פּאַרטיי.

אין יענעם מאָמענט האָט זיך געדאַרפט צונויפקומען דער זיבעטער ציוניסטישער קאָנגרעס, דער ערשטער נאָך הערצל'ס טויט און נאָך אוגאַנדע. בעת דעם דאָזיקן קאָנגרעס, אויף וועלכן ס'האָבן זיך באַגעגנט פּועלי־ציון פון אַלע ריכטונגען און פון אַלע לענדער, איז אויף דער באַראַטונג אין ציוריך געלייגט געוואָרן דער יסוד צו אַן אייניקער פּאַרטיי. אין דער דאָזיקער באַראַטונג האָט זיך באַטייליקט אויך באָראָכאָוו. און דעמאָלט, גלויב איך, איז ביי אים געבוירן געוואָרן דער אינערלאַכער באַשלוס, צו פאַרבינדן זיין גורל מיט'ן גורל פון דער נייער באַוועגונג, פון דער ארץ־ישראל'דיקער פּועלי־ציון־פּאַרטיי.

אין יענעם מאָמענט האָט אָבער די יונגע באַוועגונג באַקומען אַ שטאַרקן קלאַפּ פון אינווייניק, אַ קלאַפּ, וואָס האָט געדראָעט זי חרוב צו מאַכן און פּאַרטיליקן. דאָס איז געווען אַ נייע שפּאַלטונג אינערהאַלב דער פּועלי־ציון פּאַרטיי. ס'האָט זיך געשאַפן די פּאַרטיי סיימיסטן אָדער י. ס. (יידישע סאָציאַליסטן). די דאָזיקע פּאַרטיי איז באַשאַפן געוואָרן דורך אַ זיווג פון צוויי פאַקטאָרן: פון איין זייט די אינטעליגענץ פון דעם קרייז, וואָס איז געווען באַקאַנט אונטער'ן נאָמען „אויפלעבונג" („וואָזראָזשדעניע"), על פּי רוב סטודענטן, וועלכע האָבן באַקומען זייער בילדונג אין אויסלענדישע אוניווערזיטעטן, און פון דער צווייטער זייט אַ גרויסער טייל פון דער אַרבעטער־מאַסע, וואָס האָט זיך אָנגעשלאָסן אָן די פּועלי־ציון. די סכנה פון דעם דאָזיקן קלאַפּ איז געווען גרעסער ווי די סכנה פון די ס. ס.; די לעצטע זיינען לכל הפּחות געווען באַקאַנט מיט זייער קלאָרער, נעגאַטיווער שטעלונג צו ארץ ישראל, און די מאַסע האָט אויף זיי געקוקט ווי אויף קעגנער און געוואוסט זיך צו רעכענען מיט זיי ווי מיט אַזעלכע. די סיימיסטן אָבער האָבן קיינמאָל ניט מודה געווען וועגן זייער נעגאַטיווער שטעלונג צו ארץ ישראל, נאָר פאַרקערט, זיי האָבן הויך פּראָקלאַמירט, אַז אין זייערע שורות איז דאָ פּלאַץ פאַר עקסטרעמע פּאַלעסטיניסטן, פּונקט ווי פאַר עקסטרעמע טעריטאָריאַליסטן. ביי זיי איז נאָך ניט געקומען די צייט צו פאַרענטפערן די דאָזיקע פראַגע: ארץ־ישראל אָדער טעריטאָריע, און זי שטייט ניט אויפ'ן סדר היום, כל זמן מיר האָבן נאָך ניט דערגרייכט די נ אַ צ י אָ נ אַ ל ־ פּ ע ר ס אָ נ אַ ל ע א ו י ט אָ נ אָ מ י ע. די דאָזיקע אויטאָנאָמיע איז, סיי צייטלאַך, סיי לאַגיש אַ פאַרבאַדינג פאַר דער פאַרווירקלאַכונג פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, אָן אַ חילוק, צי זי וועט פאַרווירקלאַכט ווערן אין ארץ ישראל אָדער אין אַן אַנדער לאַנד. דער קאַמף מיט די י. ס. איז געווען אַ סך

שווערער ווי דער קאמף מיט די ס. ס. אין זיין צייט. די ס. ס. האבן קאקעטירט מיט זייער ארטאדאקסאל - מארקסיסטישער שטעלונג צו דער גאנצער נאציאנאלער פראגע און האבן זיך וואס ווייניקער באנוצט מיט נאציאנאלער ארגומענטאציע, בשעת די י. ס. האבן, פארקערט, אונטער־געשטראכן זייער נאציאנאלע זייט, זיך א סך פארנומען מיט׳ן נאציאנאלן פראגראם אין גלות און פראקלאמירט אן אומ׳ברחמנות׳דיקן קאמף קעגן דער גאנצער אסימילאציע פון „איסקרא" און פ. ס. און קעגן דער האלבער אסימילאציע פונ׳ם „בונד". דאס אלץ האט זיי פארשאפט א גוטן נאמען צווישן די מאסן פון די פועלי־ציון, און אין משך פון א קורצער צייט האבן זיי געוואונען א העלפט פון דער פארטיי־אנהענגערשאפט; די פועלי־ציון זיינען געשטאנען פאר דער סכנה ניט נאר פון א שפאלטונג, נאר פון א פולער צעפאלונג.

צו די אלע אויבן־דערמאנטע שונאים איז בכן צוגעקומען נאך א קעגנער, וואס איז געווען געפערלאכער פון זיי אלע. און אין דעם דאזיקן פראצעס פון אינערלאכער מלחמה קעגן דער ליקווידאציע פונ׳ם פאלעס־טיניזם, פונקט ווי אונטער׳ן דרוק פון דער אויסערלאכער מלחמה קעגן דער אסימילאציע איז געבוירן געווארן די פארטיי פועלי־ציון.

באראכאוו איז צוריקגעקומען פונ׳ם זיבעטן ציוניסטישן קאנגרעס, וואוהין ער איז געפארן צוזאמען מיט זיין פרוי ליובע, פונקט צו דער ריכטיקער צייט, ווען ס׳איז אויסגעבראכן די ערשטע רוסישע רעוואלוציע און די כוואליע פון פאגראמען, וואס איז געקומען נאך איר. פארנדיק אין אויסלאנד איז באראכאוו נאך געשטאנען אין די שורות פונ׳ם אל־געמיינעם ציוניזם; *) קומענדיק צוריק האט ער זיך גלייך געשטעלט אין די שורות פונ׳ם פראלעטארישן ציוניזם און געשטעלט זיך פאר א ציל, צו שטארקן די דאזיקע שורות, וואס זיינען צעבראכן געווארן דורכ׳ן לעצטן פאררעט פון די סיימיסטן.

אפיציעל איז בארעכאוו צוגעטראטן צו דער פארטיי אויף דער ראיאן־בארעטונג אין פאלטאווע (נאוועמבער, 1905), וואו ער האט זיך באטייליקט אינ׳ם אויסארבעטן דאס נאציאנאל־סאציאליסטישע פראגראם פון דער פארטיי. די פאלטאווער בארעטונג איז געווען א ווענד־פונקט אינ׳ם גורל פון דער פארטיי; זי האט געגעבן א נייעם שטוים דער מלחמה מיט דער סיימיסטישער ליקווידאציע און געשאפן א נייע סטראטעגישע פעסטונג פאר׳ן פראלעטארישן פאלעסטיניזם. זי האט ניט בלויז באשאפן א נייעם פועלי־ציוניסטישן ראיאן, נאר געגעבן נייע לאזונגען און געשאפן א נייע קאמף־טריבונע, דעם רוסישן זשורנאל „יעווריעיסקאיא ראבאטשאיא כראניקא", וועלכער איז פון אנהויב געווען בלויז דער ארגאן פונ׳ם פאל־טאווער ראיאן, און ערשט שפעטער איז ער פארוואנדלט געווארן אין צענטראלן ארגאן פון דער באוועגונג אין רוסלאנד. אויף דער דאזיקער בארעטונג, וואס איך בין געווען איינער פון אירע צונויפרופער און אנפירער,

*) זע די באמערקונגען זייט XXXVI און 190. — ב. ל.

האָב איך צום ערשטן מאָל באַגעגנט מיין יוגנט־פריינט בער באָראָכאָוו אַלס פּאַרטיי־חבר.

באַלד נאָך דער באַראַטונג האָט זיך באָראָכאָוו מיט זיין גאַנצן פרישן יוגנט־כח אריינגעוואָרפן אין קאַמף קעגן די ס. ס. און סיימיסטן; זיין עיקר־ציל איז נאַטירלאַך געווען ניט דער צונויפשטויס גופא און דער ווערטער־נצחון, נאָר אַ סך אַ וויכטיקערע זאַך, די צוגרייטונג פונ׳ם אַל־רוסלענדישן צוזאַמענפאָר און די קאָנסטיטואירונג פון דער אַלרוסלענדישער פּאַרטיי.

דאָס איז געווען אין סאַמע ברען פון דער רעוואָלוציע. בעת דער פּאָל־טאַווער באַראַטונג האָט זיך אָנגעהויבן דער גרויסער פּאָליטישער סטרייק (די ערשטע האָבן פאַרסטרייקט די באַן־אַרבעטער). באַלד איז אָבער אויס־געבראָכן אַ שורה בלוטיקע פּאָגראָמען אויף די אידן. מיר איז אויסגעקומען צו זען מיט מיינע אויגן די רעזולטאַטן פונ׳ם שרעקלאַכן פּאָגראָם אין יעקאַטערינאָסלאַוו. איך בין אָנגעקומען אַהין צוליב פּאַרטיי־ענינים אויף מאָרגן נאָכ׳ן פּאָגראָם און האָב זיך באַטייליקט אין דער לויה פון זיבעציק פּאָגראָם־קדושים.

פון פּאָלטאַווע זיינען מיר, באָראָכאָוו און איך, געפאָרן אַלס דעלע־גאַטן פון דער באַראַטונג צו דער קאָנפערענץ פונ׳ם דרום־מערב־ראַיאָן, וואָס איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין בערדיטשעוו אין דעצעמבער, 1905. אַהער זיינען געקומען פאַרטרעטער פון פּועלי־ציון פון די ראַיאָנען פון קיעוו, פּאָדאָל, וואָלין און בעסאַראַביע. אונטער אויסערגעוויינלאַכע באַ־דינגונגען איז די באַראַטונג זיך צונויפגעקומען: בעת אין דרויסן זיינען ארומגעפלויגן, ווי ווילדע חיות, די קאָזאַקן און זיך נאָכגעיאָגט נאָך יעדן, וואָס האָט זיך דערוועגט שפּעט אין אָוונט ארויסצוגיין אין גאַס און איז שוין דערמיט אַליין געוואָרן חשוד, אַז ער האָט אַ שייכות צו די „דעמאָ־קראַטן", האָבן מיר זיך צונויפגעקוועטשט אין אַ קליין צימערל און ביים שיין פון אַ צאַנקענדיקן ליכטל האָבן מיר טעג און נעכט פאַרבראַכט אין טעאָרעטישן קאַמף.

באָראָכאָוו איז פּונקט געווען שווער קראַנק און האָט געמוזט ליגן אין בעט. די טעג זיינען געווען קאַלטע און נאַסע, און די נסיעה איז פאַר אים געווען געפערלאַך. אָבער ווער וועט דאָס זיך רעכענען מיט פּערזענלאַכע סכנות, בעת ס׳רופט דער אינטערעס פון דער פּאַרטיי? אין מיטן דער קראַנקהייט, ביי אַ הויכער טעמפּעראַטור, פאַרלאָזט ער זיין משפחה און פאָרט מיט מיר צו דער קאָנפערענץ. ער איז הייזעריק און קען קוים אויס־ריידן אַ וואָרט. צווישן איין זיצונג און דער צווייטער בין איך אים באַהילפיק ביים אָנווענדן פאַרשידענע רפואות צום האַלז און דערנאָך קערט ער זיך אום צום קאַמף־פּלאַץ.

ניט קוקנדיק אויף דער קראַנקהייט, ווערט באָראָכאָוו דער הויפּט־וואָרט־פירער פונ׳ם פּאַלעסטינישן צד און די צענטראַלע פּערזענלאַכקייט פון דער גאַנצער קאָנפערענץ. פונ׳ם צד שכנגד זיינען געקומען אַלע גדולים

צו דער גרויסער שלאַכט: איך געדענק נחום שטיף (וועלכער איז, דאַכט זיך, דעמאָלט באַקאַנט געווען אונטער׳ן נאָמען מארק), וולאַדימיר פאַברי־קאַנט (אַ סטודענט טעכנאָלאָג פון פּאָלטאַווע, איינער פון די הויפּט־פירער פון „וואָזראָזשדעניע"), ישראל־זרובבל א. א. דער קאַמף האָט זיך געצויגן לאַנג, איבער צען טעג. פאָרמעל איז די פּאַרטיי אַפילו נאָך געבליבן גאַנץ, אָבער אינ׳ם ראַיאָן זיינען שוין געווען צוויי צדדים, און גאָר אין גיכן איז פאָרגעקומען די פאַקטישע שפּאַלטונג. און איך בין פעסט איבער־צייגט, אויף׳ן יסוד פון מיין באַטייליקונג און פון מיינע ידיעות וועגן דעם דעמאָלטיקן מצב, אַז ווען ניט באָראָכאָוו׳ס קומען צו דער קאָנפערענץ און ווען ניט די פריער־אָפּגעהאַלטענע פּאָלטאַווער באַראַטונג, וואָלט דער דאָזיקער גאַנצער גרויסער ראַיאָן אַוועק מיט די סיימיסטן, און דער רעשט פון דער פּועלי־ציון פּאַרטיי וואָלט אינגאַנצן אונטערגעגאַנגען.

ד בערדיטשעווער שפּאַלטונג איז געווען נאָר אַ רינגעלע אין דער קאָנסאָלידירונג פון דער פּאַרטיי. באָראָכאָוו איז אַרומגעפאָרן אין ליטע און אין פאַרשידענע שטעט פונ׳ם דרום־מערב־ראַיאָן, האָט צוגעגרייט דעם באַדן טעאָרעטיש, און האָט פאַרבונדן די אַלע פּונקטן מיט אונזער צייט־ווייליקן צענטראַל־קאָמיטעט, וואָס איז געשאַפן געוואָרן אין פּאָלטאַווע. מיר זיינען אויך געווען פאַרבונדן מיט פּוילן, קרים, צענטראַל־רולאַנד. אַזוי זיינען צוביסלאַך צוגעגרייט געוואָרן די פאַרבינדונגען און דער מאַטעריאַל פאַר׳ן ערשטן אַלרוסישן צוזאַמענפאָר, וואָס איז באַקאַנט אַלס דער פּאָלטאַווער צוזאַמענפאָר. דער צוזאַמענפאָר האָט זיך געעפנט פּורים תרס״ו (1906) און האָט געלייגט דעם יסוד פאַר דער אַלרוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי פּועלי־ציון.

דער פּאָלטאַווער צוזאַמענפאָר האָט זיך באַשעפטיקט מיט צוויי ענינים: מיט׳ן קלאָר מאַכן די יסודות פונ׳ם פּועלי־ציוניזם און מיט׳ן פעסטשטעלן די אָרגאַניזאַטאָרישע פּרינציפּן פון דער פּאַרטיי. צען טעג האָט זיך געצויגן די קאָנפערענץ און האָט זיך געענדיקט אין איילעניש — אונטער׳ן דרוק פון באַלאַגערונגס־צושטאַנד, אַבלאַוועס אין דער גאַנצער שטאָט, נאָכשפּיאָנירונגען מצד שפּיאָנען און אפשר אויך פּראָוואָקאַטאָרם — מיט דער וואַל פונ׳ם צענטראַל־קאָמיטעט, אויף וועלכן ס׳איז אַרויפגעלייגט געוואָרן די אויפגאַבע, ניט נאָר דורכצופירן די באַשלוסן פונ׳ם צוזאַמענ־פאָר, נאָר אויך צו באַאַרבעטן די אידעאישע און טעאָרעטישע יסודות פונ׳ם פּועלי־ציוניזם. צווישן די מיטגלידער פונ׳ם צ. ק. איז געווען אויך באָראָכאָוו.

דער צוזאַמענפאָר איז אויסגעשפּירט געוואָרן דורך פּאָליציי, און עטלעכע פון די אָנפירער זיינען אַרעסטירט געוואָרן פאַר אַ געוויסער צייט, צווישן זיי אויך באָראָכאָוו. די אַנדערע מיטגלידער פונ׳ם צ. ק. האָבן אָבער באַוויזן אַרויסצובאַקומען זיך פון פּאָלטאַווע און האָבן זיך פאַרזאַמלט אין קאָנסטאַנטינאָגראַד, כדי צו באַאַרבעטן דאָס טעאָרעטישע פּראָגראַם פון דער נייער פּאַרטיי. אָבער נאָך אַ טאָג אָדער צוויי האָבן מיר דערזען, אַז

אין דעם קליינעם שטעטל זיינען די באַדינגונגען פאַר דער אַרבעט זייער שווערע מחמת דער סכנה פון אויסשפּיאָנירונג מצד דער פּאָליציי. מיר האָבן דעריבער אַריבערגעטראָגן אונזער אַרבעטס־פּלאַץ אין אַ ווייטערן פּונקט, וואָס איז געווען ווייטער פונ׳ם תחום המושב און פון די זוכנדיקע אויגן פון דער צאַרישער פּאָליציי. מיר זיינען אַוועקגעפאָרן קיין סעמפּי־טאָפּאָל, די הויפּט־שטאָט פון קרים, וואו ס׳האָט געוואוינט פעליקס מענטשיקאָווסקי (אַ מיטגליד פונ׳ם צ. ק., היינט אַרבעט ער אין ארץ־ישראל ביי דער ציוניסטישער אַגראַרישער פּאַרזוך־סטאַנציע און איז ווייט פון פּאָליטיק). דאָ האָבן מיר פאַרבראַכט קרוב צו דריי וואָכן מיט דער באַאַרבעטונג און פאַרמולירונג פון „אונזער פּלאַטפאָרם“.

אויסערלאַך האָבן מיר איינגעאָרדנט אונזער אַרבעט אַזוי, אַז מען זאָל זי אין שטאָט ניט באַמערקן. מיר זיינען די גאַנצע צייט געזעסן אין אַ באַזונדער צימער; עסן פלעגן מיר גיין יעדערער באַזונדער, כדי מ׳זאָל אויף אונז ניט ווערן אויפמערקזאַם. דעמאָלט זיינען גראָד פאָרגעקומען לעקציעס פון סיימיסטן, אָבער בלויז אויף איינער פון זיי איז באָראָכאָוו אַרויסגעטראָטן אין דער דיסקוסיע און איז באַלד פאַרשוואונדן, כדי מען זאָל ניט געוואָר ווערן, אַז מיר געפינען זיך אין שטאָט.

דער אינערלאַכער סדר פון אונזער אַרבעט איז על פּי רוב געווען אַזעלכער: באָראָכאָוו האָט פאָרגעלייענט, דערנאָך האָבן זיך אָנגעהויבן וכוחים, ביז מען געקומען צו אַ געוויסער מסקנה. אַלץ איז פאַרצייכנט און פאָרמולירט געוואָרן און אַזוי זיינען מיר געגאַנגען פון איין פראַגע צו דער צווייטער. פראַגן זיינען געשטאַנען פאַר אונז אַ סך: נאַציאָנאַליזם און אינטערנאַציאָנאַליזם; נאַציע און קלאַס; פילאָזאָפישער אַנאַליז פון די יסודות פון נאַציאָנאַליזם, — זיין סטאַטיק און דינאַמיק; די פראַגע פון אַסימילאַציע און קאָנקורענץ (דאָס איז געווען איינער פון די גרונט־שטיינער, אויף וועלכן די סיימיסטן האָבן אויפגעבויט זייער טעאָרעטישן בנין); דער סאָציאַל־עקאָנאָמישער אַנאַליז פון די פּראָלעטאַרישע פּאַר־טייען אין אידישן פאָלק; די יסודות פון דער פּערסאָנאַלער אויטאָנאָמיע פון אַ פאָלק וואָס געפינט זיך אין דער מינאָריטעט, און די יסודות פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, און, ניט צום סוף, די קומענדיקע רעאַליזירונג פונ׳ם ציוניזם דורך דער אָנשטרענגונג פון דעם אַרבעטנדיקן קלאַס, ניט נאָר אַלס ציל נאָר אַלס בהדרגה׳דיקער רעזולטאַט פון זיין נאַציאָנאַלער און קלאַסן־פּערספּעקטיוו. די דאָזיקע פּערספּעקטיוו קומט אויף צוויי וועגן: דורך דער שטאַרקונג פון זיין פּאָזיציע דאָ וואו ער לעבט און ווירקט איצט, און דורך דער שאַפונג פון זיין פּאָזיציע דאָרט, אין דעם לאַנד פון זיין צוקונפט.

דער דאָזיקער גאַנצער מאַטעריאַל, וואָס האָט זיך אָנגעזאַמלט אויס באָראָכאָוו׳ס רעפעראַטן און אויס די וכוחים, האָט געדינט אַלס רויער מאַטעריאַל פאַר באָראָכאָוו׳ן, וועלכער האָט אויפגעבויט פון אים איין סימעטרישן בנין און אים אָנגערופן מיט׳ן באַשיידענעם נאָמען „אונזער

פלאטפארם".

דער דאזיקער גאנצער טעארעטישער בנין, וועלכער האט זיך געשטיצט בלויז אויף דער גלות־ווירקלאכקייט — ווייל דעמאלט האבן מיר דאך נאך ניט געהאט קיין שום ארבעטער־פאזיציע אין ארץ ישראל — איז ניט געווען און האט ניט געקענט זיין קיין פולער, ווייל אין אים האט געפעלט זייער א וויכטיקער עיקר: די באזירונג אויף דער קאנקרעטער ארבעט און דעם קאנקרעטן לעבן פון ארץ ישראל. צוליב דעם היסטארישן אמת דארף געזאגט ווערן, אז דעמאלט האבן זיך שוין יא געהאט אנ־געהויבן די ערשטע פארבינדונגען צווישן אונז אין חוץ לארץ און די ערשטע חלוצים אין ארץ ישראל. דער שרייבער פון די דאזיקע זכרונות איז געווען דער ערשטער, וואס האט געהאט באזוכט אויף א קורצער צייט ארץ ישראל אין זומער 1904. דעמאלט האב איך זיך פארבונדן מיט די ערשטע עולים פון די ליטווישע חלוצים. עטלאכע חלוצים פון האמעל, מיטגלידער פון דעם זלעבסט־שוץ, וואס זיינען נאכ'ן פאגראם אוועקגעפארן קיין ארץ ישראל, האב איך באגעגנט אין דער פערמע סעדזשערא, דעם פארשטארבענעם חבר יחזקאל חאנקין אין ראשון־לציון אדער פתח־תקוה, די ברידער ישראל און אליעזר שוחט ביי דער ארבעט אדער שמירה אין די וויין־גערטנער פון ראשון־לציון. דאס איז געווען סוף תרס"ד. אבער בעת דער גרינדונג פון דער פארטיי, ווינטער תרפ"ו, זיינען שוין געקומען אין לאנד צענדליקער פון די נייע חלוצים פון פוילן, ליטע, און דרום־רוסלאנד, בפרט פון ראסטאוו. די דאזיקע גאנצע עליה איז געווען פון איין זייט א פראקטישער ענטפער אויף דער טעריטאריאליסטישער ליקווי־דאציע — און דא האט געשפילט א ניט קליינע ראל דער רוף פון אוסישקין און וויטקינ'ס בריוו, — פון דער צווייטער זייט זיינען צענדליקער חברים פון דעם זעלבסט־שוץ באלד נאך די שרעקלאכע פאגראמען אין דרום־רוסלאנד געפארן קיין ארץ ישראל.

בעת דעם צוזאמענפאר, און נאך פריער, זיינען מיר געשטאנען אין פארבינדונגען מיט די ערשטע חלוצים אין ארץ ישראל, און זייערע בריוו זיינען פארעפנטלאכט געווארן אין אונזערע אידישע און רוסישע צייטונגען. איך געדענק, אז מיר זיינען פריער געשטאנען אין פארבינדונג מיט ראס־טאווער חלוצים וואס זיינען אוועקגעפארן באלד נאך די פאגראמען, שפעטער, אין דעם ווילנער פעריאד, מיט חבר ד. בן־גוריון. אבער אונזערע פאזיציעס אין לאנד זיינען געווען ארעמע, און נאך ארעמער אונזערע ידיעות וועגן דעם, וואס עס קומט פאר אין לאנד. און דאס האט גורם געווען צו א סך פעלערן אין דער טעארעטישער באגרינדונג פון „אונזער פלאטפארם". פון דאנען נעמט זיך, למשל, באראכאוו'ס אפאזיציע קעגן אפענהיימער'ס געדאנק פון קאאפעראטיווער קאלאניזאציע, ביי וועלכער ער האט זיך א צייט לאנג געהאלטן. איך וויל דא ניט קריטיקירן און אפילו ניט איבער־געבן דעם תמצית פון באראכאוו'ס שיטה. פונדעסטוועגן דארף דא בא־מערקט ווערן, אז איינער פון די גרונט־עיקרים וואס איז פון אנהויב געווען

דער באַזונדערער קנין פון די פועלי־ציון און איז שפּעטער אָנגענומען געוואָרן פון דער גאַנצער אַרבעטערשאַפט אין לאַנד און אַלע אירע פאַר־בינדעטע אין חוץ לאָרץ, דער געדאַנק, אַז די גאולה פונ׳ם אידישן פאָלק און דער אויפבוי פון ארץ ישראל איז מעגלאַך נאָר דורכ׳ן אַרבעטער־קלאַס, — דער דאָזיקער געדאַנק איז צום ערשטן מאָל אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין „אונזער פּלאַטפאָרם“.

די פּלאַטפאָרם איז געדרוקט געוואָרן שטיקערווייז. דער אָנהויב אין די דריי נומערן פון „יעווריעסקאַיאַ ראַביאָטשאַיאַ כראָניקאַ“, דער המשך אין דעם צווייטן נומער „מאָלאָט“, וואָס איז דערשינען אין סימפעראָפּאָל. די דאָזיקע צוויי זשורנאַלן זיינען דערשינען אין רוסיש, און אַזוי איז די „פּלאַטפאָרם“ פאַרשפּרייט געוואָרן בלויז אין רוסישן אָריגינאַל. מיט׳ן אַריינדרינגען פון דער באַוועגונג פון דרום־רוסלאַנד קיין פּוילן און ליטע האָט זיך אָבער דערפילט דאָס באַדערפעניש אַרויסצוגעבן די „פּלאַטפאָרם“ אין אידיש. עס איז באַשטימט געוואָרן אַ רעדאַקציע אין לאָדזש, אויף אַרויסצוגעבן די „פּלאַטפאָרם“ אין דער איבערזעצונג פון זלמן רובאַשאָוו (זומער 1906). דער פּלאַן איז אָבער ניט אויסגעפירט געוואָרן, אַזוי אַז בלויז דער סוף פון דער „פּלאַטפאָרם‘ איז דעמאָלט דערשינען אין אידיש אין ווילנער „פאָרווערטס“ („די ראָל פון דעם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם“). די גאַנצע „פּלאַטפאָרם“ איז איבערזעצט געוואָרן אין אידיש ערשט נאָך דער מלחמה. אונטער די קאַפּיטלאַך פון דער „פּלאַטפאָרם“ פלעגט באָראָכאָוו זיך באַנוצן מיט דעם פּסעוודאָנים „שטענדיקער“, אָדער „פּאַסטאַיאַני“.

די פּאָלטאַווער תקופה האָט זיך געענדיקט מיט אַ פּלוצלונגדיקער קאַטאַסטראָפע. די פּאָליציי האָט אויסגעשפּיאָנירט דעם געווער־לאַגער פון דעם פועלי־ציוניסטישן זעלבסט־שוץ. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שאַרפע אויספאָרשונג וועגן די ענינים פון דער פּאַרטיי. דער שרייבער פון די שורות האָט געמוזט אַנטלויפן פון פּאָלטאַווע און די צאַרישע רעגירונג האָט אויס נקמה אַרעסטירט זיינע עלטערן און די גאַנצע משפחה. שפּעטער זיינען אַרעסטירט געוואָרן אויך דער אָפיציעלער אַרויסגעבער פון דער „כראָניק“, ל. מעלצער, אַ ברודער פון ליובע באָראָכאָוו, און באָראָכאָוו גופא. די איבעריקע מיטגלידער פון צ. ק. האָבן באַוויזן צו אַנטלויפן און אַריבערצופירן דעם צ. ק. קיין ווילנע. דאָס איז געווען די פּאָדערונג פון באָראָכאָוו פאַר זיין אַרעסט. אַזוי האָט זיך דער צענטער פון אונזער אַרבעט אַריבערגעטראָגן קיין ירושלים דליטע.

עס איז כדאי צו דערמאָנען, אַז אויך אין דער פּאָלטאַווער טורמע האָט באָראָכאָוו געפונען אַ מעגלאַכקייט פאַר פּאָליטישער אַרבעט. צווישן די אַרעסטאַנטן האָבן זיך געפונען אַ סך פּויערים, וואָס זיינען אַרעסטירט געוואָרן צוליב דער אַגראַריש־רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, און באָראָכאָוו האָט פאַר זיי געהאַלטן אַ שורה לעקציעס אויף פּאָליטישע און געזעלשאַפט־לאַכע טעמעס; וועגן די יסודות פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע און קלאַסן־

קאמף, נאַציאָנאַלער עקאָנאָמיע און סאָציאַליזם. ניט קיין סך ווייסן, אַז אין דער אוקראַינישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט זיך געשאַפן אַ באַזונדערע ריכטונג, וועלכע האָט פאַראייניקט די נאַציאָנאַל אוקראַינישע שטרעבונגען מיט׳ן סאָציאַליסטישן געדאַנק און האָט אָנגענומען אַלס אַ יסוד באָראָכאָוו׳ס געדאַנקען, וועלכע זיינען אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין דער בראָשור „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פראַגע". די דאָזיקע ריכטונג האָט זיך אַפילו אָנגערופן „באָראָכאָוויסטן".

אַ לאַנגע צייט איז באָראָכאָוו געזעסן אין טורמע, אָבער אויך פון דאָרט איז ער געשטאַנען מיט אונז אין פאַרבינדונג, ביז עס האָט זיך אונז צום סוף מיט גרויסע שוועריקייטן איינגעגעבן צו באַפרייען אים אויף ערבות ווינטער תרס"ז. נאָך אַ געוויסער צייט איז ער אוועק אין אין אויסלאַנד.

דערמיט האָט זיך פאַרענדיקט די פאַלטאַווער תקופה, די גרינדונגס־תקופה פון דער פאַרטיי, און עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ נייע תקופה, אין וועלכער די פאַרטיי איז געוואָרן אַ מאַסן־פאַרטיי, וואָס האָט געלעבט און געווירקט צווישן די אידישע מאַסן פונ׳ם תחום המושב.

ש. קאַפּלאַנסקי:

באָראָכאָוו אין דער געשיכטע פון אונזער באַוועגונג

איך האָב געפּרוּוט זיך פאַרטיפן אין באָראָכאָוו׳ס שריפטן, אויסצוגעפינען, וועלכע ווערטן אין זיינע שאַפונגען טראָגן אויף זיך דעם חותם פון אייביקייט, און וועלכע טיילן פון זיין געדאַנקען־בנין זיינען בלויז קינדער פון זיין צייט און תקופה און וועלן מיט זיי אַוועקגיין. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט פון דעם דאָזיקן פּרוּוו. לייענענדיק, וואָס באָראָכאָוו האָט געשריבן מיט צוואַנציק יאָר און נאָך מער צוריק, האָב איך זיך פון דאָס ניי איבערצייגט, אַז אַ סך פון באָראָכאָוו׳ס געדאַנקען, וועלכע האָבן אונז דעמאָלט, און אפילו ערשט מיט צען יאָר צוריק, אויסגעזען זייער ווייט פון דער ווירקלעכקייט, ווי אַ פאַריבערגייענדיקער טריבוט פון דעם דענקער און קעמפער צום גייסט פון זיין צייט און צו די באַדערפענישן פון פּאָלעמיק, — האָבן שפּעטער באַקומען אַ נביאישן ווערט. און פּונקט ווי אין טאָג פון באָראָכאָוו׳ס טויט איז געווען צו־פרי, אָפּצושאַצן אים און זיין היסטאָריש ווערק, אַזוי, דוכט זיך מיר, פאַרמאָגן מיר נאָך היינט אויך ניט די נויטיקע דיסטאַנץ צו זיין גייסטיקער אַרבעט, וואָס זאָל מאַכן מעגלעך פאַר אונז צו באַטראַכטן זיין פּערזענלעכקייט און זיינע אויפטואונגען אין זייער אמת׳ן היסטאָרישן ליכט.

מיר וועלן ניט געטריי זיין צום גייסט פון אונזער פאַרשטאָרבענעם פירער, אויב מיר לאָזן זיך אויפ׳ן וועג פון קאַנאָניזירן, פון פאַרשפּרייטן אַ טלית פון קדושה און פון אייביקן אמת איבער אַלץ, וואָס באָראָכאָוו האָט געשריבן און געזאָגט. פאַר מיר איז קלאָר, אַז פּונקט ווי מיר, וועלן די קומענדיקע דורות אין דער אידישער סאָציאַליסטישער באַוועגונג ניט נאָר לערנען פון באָראָכאָוו׳ן, נאָר אויך קריטיש זיך ראַנגלען מיט אים. אויך היינט איז פאַר אונז ניט פאַרבאָרגן, אַז ניט אַלע טיילן פון באָראָכאָוו׳ס תורה זיינען פון אַ גלייכן ווערט, און אויפ׳ן שטח פון אייביקייט זיינען דאָ תחומים און גרעניצן. אָפטמאָל דוכט זיך מיר, אַז די אויספאָרשונג, די פאַנאַנדערשיידונג פון דעם דענקער און דעם מסביר, פון דעם ווייטן אויסקוקער און דעם סביבה־צוגעבונדענעם צייטמענטשן, אַז דווקא די היסטאָרישע און וויסנשאַפטלעכע קריטיק וועט פאַר אונז אויפדעקן די אמת׳ע גאונות פון באָראָכאָוו.

אויב מיר ווילן דאָך זיך אַליין זאָגן, וואָס איז באָראָכאָוו געווען פאַר אונז און פאַר אונזער דור, וואָלט איך געזאָגט, אַז ער איז געווען ד ע ר

פאַרשער און דער דענקער פון דער אַנזאַג־תקופה אין דער פועלי־ציוניסטישער באַוועגונג. דער גורל האָט איבערגעריסן זיין לעבן אינ'ם מאָמענט, ווען מיר זיינען געשטאַנען אויפ'ן שוועל פון דער תקופה פון פאַרווירקלאַכונג. מיר קענען דעריבער ניט וויסן, צי די אויבן־כאַראַקטעריזירטע ראָלע איז געווען דער רעזולטאַט פון זיין פּערזענלאַכן מהות, אָדער פון אַ היסטאָרישער סיטואַציע. אין דער געשיכטע פונ'ם אידישן סאָציאַליזם וועט אָבער באָראָכאָוו פאַרנעמען בעיקר דעם דאָזיקן אָרט. אין דער אַנזאַג־תקופה, אין די צען יאָר פון זוכן, פון דיפערענציאַציע און קאָנצענטראַציע פון די צעשפּרייטע כחות אין אַלע גלות־לענדער, אין די צען אָרגאַניזירונגס־יאָרן פונ'ם וועלט־פאַרבאַנד פועלי־ציון, האָבן מיר פאַרמאָגט צוויי פּער־זענלאַכקייטן, וועלכע האָבן סימבאָליזירט די עיקר'דיקע עלעמענטן פון דער תקופה — דעם גייסט פון רעוואָלט אַנטקעגן דער אידישער און סאָציאַליסטישער ווירקלאַכקייט און דעם גייסט פון רעוואָלוציאָנערער פאָרשונג.

נחמן סירקין איז געווען דער אַנזאָגער פון רעוואָלט קעגן דעם גלות און קעגן דער גנוזלשאַפט, וואָס לעבט אויף עקספּלואַטאַציע; דער קעמפער קעגן די אַלטע מענטשלאַכע לעבנס־פאָרמען און קעגן דער קראַנקהאַפטער ירושה פונ'ם אידישן פאָלק. ער איז געווען דער פלאַ־מענדיקער פאַקל פונ'ם סאָציאַליסטישן ציוניזם, דער טרעגער פונ'ם מאָראַלישן פּאַטאָס פונ'ם נייעם שטראָם אין אידישן סאָציאַליזם, וועלכן ער האָט פאַרבונדן מיט די טיפענישן פון דער אידישער געשיכטע ביז צו די וואָרצלען פון דער אידישער נבואה. באָראָכאָוו איז געווען דער טרעגער פונ'ם אידעאישן און אינטעלעקטועלן פּאַטאָס פונ'ם פּראָלעטאַרישן ציוניזם. די ערשטע טריט פון דער פועלי־ציון־באַוועגונג זיינען פאַרבונדן מיט'ן אַנטפּלעקן די אידישע עקאָנאָמיק, מיט'ן אַנאַליז פון אונזער נאַציאָנאַלער עקאָנאָמיק אין גלות דורכ'ן מעסער פון סאָציאַליסטישער קריטיק. באָראָ־כאָוו האָט די דאָזיקע פועלי־ציוניסטישע קריטיק דערהויבן צו דער מדרגה פון אַ שיטה און מיט זיין מאַרקסיסטישער חריפות און בקיאות האָט ער אונז געגעבן אַן עקאָנאָמישן פּירוש צום ציוניסטישן געדאַנק און האָט באַלויכטן דעם וועג פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, וועלכע דערקענט אירע קלאַסן־ און נאַציאָנאַלע אויפגאַבן. ס'איז אַ פאַרדינסט פון באָראָכאָוו'ן און פון זיין גרויסער גייסטיקער אַרבעט, אויב דאָס סאָ־ציאַליסטישע ארץ־ישראל איז געוואָרן אין באַוואוסטזיין פון טויזנטער אידישע אַרבעטער און סאָציאַליסטן אַ היסטאָרישע נויטווענדיקייט.

אפשר קענען בלויז יענע פון אונז, וואָס זיינען אויפגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן אין יענער תקופה פון דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציע און פון דער גאָלדענער צייט אין דער אַנטוויקלונג פון דער סאָציאַליסטי־שער באַוועגונג אין מערב־אייראָפּע, אָפּשאַצן, וואָס דער פאָרשער און

דענקער באראכאוו האט אויפגעטאן פאר דער פועלי־ציון־באוועגונג און אין א הויכן מאס אויך פאר דער גאנצער אידישער ארבעטער־באוועגונג, וואס זוכט איר נאציאנאלן תיקון. דער רעוואלוציאנערער רצון איז אין יענער צייט סטימולירט געווארן דורך דער וויסנשאפטלאכער פארשונג; דאס דערקענען די כחות, וואס באהערשן דאס געזעלשאפטלאכע לעבן, איז געווארן א קוואל פון אמונה אינ׳ם באפרייאונגס־קאמף. דער אינטע־לעקטועלער פאטאס האט געבוירן דעם רעוואלוציאנערן פאטאס און האט גענעבן די קעמפער כח, צו שטארקן זיך איבער דעם אכזריות׳דיקן שונא. דעם דאזיקן פעסטן גלויבן אין דעם וויסנשאפטלאכן און היסטארישן אמת פון פועלי־ציוניזם האט באראכאוו דעמאלט געגעבן זיינע חברים. דעריבער איז באראכאוו ניט געבליבן בלויז דער באשאפער פון א שיטה, דער פארשער, וואס איז איינגעשלאסן אין זיין ארבעטס־צימער, — ער איז געווארן א לערער און קעמפער, א פירער און וועג־ווייזער. אין דער צייט פון דער טעריטאריאליסטישער און סיימיסטישער פארווירונג האט ער זיך באוויזן צווישן אונז און איז געווארן דער רעטער פונ׳ם פועלי־ציוניסטישן געדאנק אין רוסלאנד און דער גרינדער פון דער רוסלענדישער פארטיי. די כוואליעס פון גלויבן און בטחון, וואס באראכאוו האט ארויסגערופן אין דער מעטראפאליע פון דער אידישער ארבעטער־באוועגונג, האבן זיך פארשפרייט אויך איבער עסטרייך און אמעריקע און האבן געשטארקט די הענט פון אונזערע חברים אין די דאזיקע לענדער. און ווען מיר האבן זיך מיט צוואנציק יאר צוריק צוזאמענגעקליבן אין האג, צו גרינדן דעם אלוועלטלאכן פועלי־ציון־פארבאנד, איז שוין ביי זיין וויגעלע געשטאנען דער אינגסטער און צארטסטער צווייג פון דער באוועגונג — די ארץ־ישראל׳דיקע פועלי־ציון פארטיי, וואס איז באשאפן געווארן דורך באראכאוו׳ס תלמידים און טרעגער פון זייןווארט.

אזוי זיינען מיט באראכאוו׳ס נאמען פארבונדן אויך די ערשטע טריט פון אונזער רעאליזירונגס־ארבעט אין ארץ־ישראל. אמת, עס וואלט געווען א ניט־היסטארישע גוזמא צו זאגן, אז דער פראצעס פונ׳ם ווערן פון דער אידישער געזעלשאפט אין ארץ־ישראל אנטוויקלט זיך פינקטלאך, ווי באראכאוו האט פאראויסגעזען, אדער אז מיר גייען שטענדיק אין די וועגן, וואס באראכאוו האט אנגעוויזן. אין די פראגן פון פארווירקלאכונג זיינען מיר זיך זייער אפט, נאך ביי זיין לעבן, פאנאנדערגעגאנגען מיט אונזער גרויסן חבר. דער גאנג פון די געשעענישן האט שטארק געענדערט דעם אויסזען פון די ענינים, וועגן וועלכע מיר פלעגן זיך מיט אים מתוכח זיין. עס וואלט געווען אן אקט פון תמימות אדער פון סעקטאנטישער איינזייטיקייט, היינט צו דערקלערן מיט זיכערקייט, וואס עס וואלט געווען באראכאוו׳ס שטעלונג אין דער אדער יענער אקטועלער סיטואציע. די שווערע און אחריות־פולע אויפגאבע, צו רעאליזירן די בשורה פון רעוואלוציע, וואס מיר האבן געבראכט דעם אידישן ארבעטער און דעם אידישן פאלק אין די לעצטע צענדליקער יארן, צו געבן א ממשות׳דיקן אויסדרוק

צו די אידעאַלן, וועלכע מיר האָבן פּראָקלאַמירט אין דער תקופה פון אָנזאָג, אין אַ ווירקלאַכקייט, וואָס ווערט אויסגעהאַקט פון די שטיינער פון ארץ־ישראל, — די דאָזיקע אויפגאַבע ליגט אויף אונז. מיר וועלן אַ סך לערנען פון באָראָכאָוו׳ס גייסטיקער ירושה. מיר וועלן אָבער זיין שלעכטע און לאַ־יוצלח׳דיקע יורשים, אויב מיר וועלן זיך אָפּזאָגן פון אונזער חוב צו פאַרשטאַרקן, צו פאַרפעסטיקן מיט אונזערע אייגענע כחות דעם פאַרמעגן, וואָס אונז האָט איבערגעלאָזן יענער מענטש, וואָס האָט געטראָגן אונזער פאָן, דער מענטש, וואָס איז געווען דער הערשער אין אונזער געדאַנקען־וועלט אין דער תקופה פון בשורה און אָנזאָג פונ׳ם סאָציאַליסטישן ציוניזם.

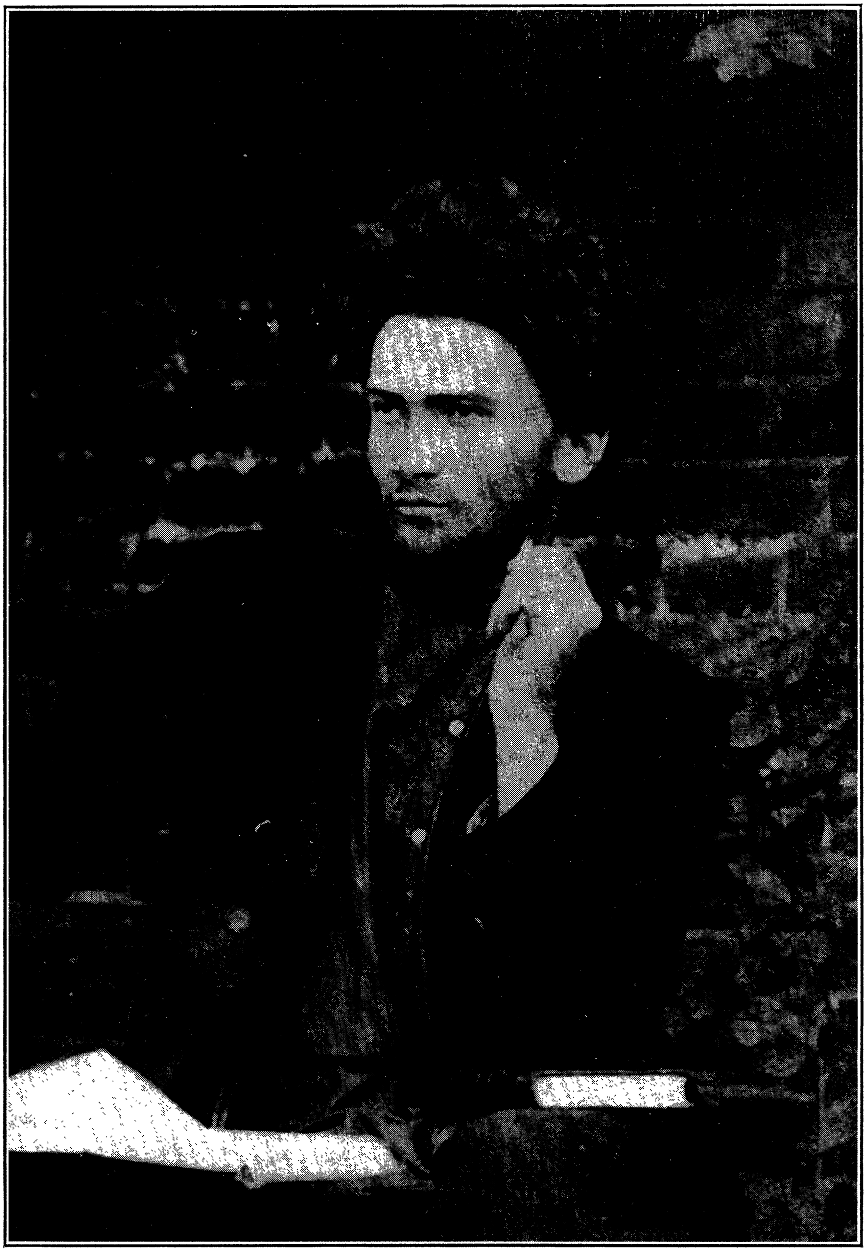

באָראָכאָוו אין יאָר 1900

ערשטע אָפּטיילונג:

גרינדונגס - צייט

פּאַרבאַמערקונג

מיט די אַרבעטן, וואָס גייען אַריין אין דער דאָזיקער אָפּטיילונג, פאַרענדיקט זיך דער ערשטער פּעריאָד פון באָראָכאָוו׳ס שאַפן אויפ׳ן געביט פון דער פּועלי־ציוניסטישער טעאָריע. דער אַרטיקל „די ראָל פון׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פון׳ם טעריטאָריאַליזם“ איז פאַקטיש דער אָפּשלוס פון „אונזער פּלאַטפאָרם“. די גאַנצע אָפּטיילונג בילדעט איין איינהייט מיט די אַרבעטן, וואָס זיינען אַריינגעגאַנגען אינ׳ם ערשטן באַנד פון באָראָכאָוו׳ס פּועלי־ציון־שריפטן (זע הקדמה).

פּונקט ווי „אונזער פּלאַטפאָרם“ בכלל, איז אויך דער לעצטער קאַפּיטל (און „אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם“) געשריבן אונטער אומשטענדן, וואָס האָבן ניט דער־לויבט צו לייגן גענוג אַכט אויף פּראָפּאָרציע און אַרכיטעקטאָניק. די אַרבעטן זיינען געבוירן געוואָרן אינ׳ם סאַמע ברען פון די פּאָליטישע געשעענישן און אינ׳ם ליידנשאַפטלאַכן אידעאישן געראַנגל מיט די שכנות׳דיקע פּראָלעטאַרישע ריכטונגען, וואָס איז אַזוי לעבעדיק געשילדערט אין בן־צבי׳ס „זכרונות“.

אין „די ראָל פון׳ם אַרבעטער־קלאַס אין דער רעאַליזירונג פון׳ם טעריטאָ־ריאַליזם“ פּרואווט באָראָכאָוו פאָרמולירן ק אָ נ ק ר ע ט די אויפגאַבן פון קאַמף און אַקטיווויטעט פון׳ם אידישן אַרבעטער־קלאַס בנוגע ארץ־ישראל. זיין בייסנדיקע קריטיק איז געווענדעט אין אַ גלייכער מאָס קעגן די ס. ס., ביי וועלכע דער פּראָלעטאַריאַט האָט בנוגע דעם טעריטאָריאַליזם גאָרניט וואָס צו טאָן, ביז די בירגערלאַכע טעריטאָריאַליסטן וועלן ניט אַרויסגעפינען אַ טעריטאָריע און באַקומען זי דורך דיפּלאָמאַטיע, ווי קעגן די „סיימיסטן“, ביי וועלכע דער טעריטאָריאַליזם איז בכלל אָפּגערוקט אין אַ ווייטער צוקונפט, „עד ביאת הסיום“. תיכף׳דיקער קאַמף און תיכף׳דיקע אַרבעט פאַר דער רעאַליזירונג פון׳ם ציוניזם — דאָס איז באָראָכאָוו׳ס עיקר־געדאַנק. אָננעמענדיק אַ פּריאָרי ארץ־ישראל אַלס די געגעבענע טעריטאָריע, וואו ס׳הויבט זיך שוין אָן קאָנצענטרירן די אידישע עמיגראַציע, זעט באָראָכאָוו די אויפגאַבע פון׳ם חוץ־לאָרץ׳דיקן אידישן פּראָלע־טאַריאַט אינ׳ם קאַמף פאַר דער גאַראַנטירונג פון פרייהייט פון אַיינוואַנדערונג מצד זייערע רעגירונגען, אין דער פינאַנציעלער מיטהילף פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען פאַר דער עמיגראַציע אין א״י, אין דער שאַפונג פון ספּעציעלע פאָנדן, אינפאָרמאַציע־ביוראָס א. א. די אייגנטלאַכע אויפגאַבע, צו דערגרייכן ד י ט ע ־ ר י ט אָ ר י אַ ל ע פּ אָ ל י ט י ש ע א ו י ט אָ נ אָ מ י ע פאַלט אָבער אויס אויפ׳ן רעוואָלוציאָנערן קאַמף פון׳ם אידישן אַרבעטער־קלאַס אין ארץ־ישראל גופא.

באָראָכאָוו איז אין יענער צייט קעגן „קינסטלאַכער קאָלאָניזאַציע“. דעם פּראָלעטאַריאַט שטעלט ער בעיקר „ב אַ פ ר ײ ע נ ד י ק ע“ און נאָר צום טייל „שאַפנדיקע“ אויפגאַבן. ער האָט שפּעטער — בפרט בעת דער וועלט־מלחמה און רוסישער רעוואָלוציע — אין אַ הויכן מאָס מאָדיפיצירט די דאָזיקע שטע־לונג (זע דריטע אָפּטיילונג).

פאַר אַ סך וועט זיין ניי באָראָכאָוו׳ס דעמאָלטיקע מיינונג, אַז די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן בכלל, און בפרט די אידישע מינאָריטעטן, וואָס וועלן פאַרבלייבן אין גלות נאָך דער רעאַליזירונג פון׳ם ציוניזם, וועלן זיך סוף כל סוף אַסימי־לירן. אין דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע האָט ער געזען בלויז אַ מיטל, צו פאַרקלענערן די רייבונגען צווישן מאַיאָריטעט און מינאָריטעט און דערמיט צו פאַרלייכטערן דעם אַסימילאַציע־פּראָצעס (זע „פּראָגראַם־פּראָיעקט“, זייט 48). ביים פעלן פון נאַציאָנאַלן דרוק האָט ער געגלויבט אין דער אַסימילאַציע פון עקאָנאָמיש און קולטורעל אָפּגעשטאַנענע פעלקער (אַפילו מערהייטן) צו העכער־שטייענדיקע שכנים. אויף דעם יסוד האָט ער פאָרויסגעזאָגט די אַסימילאַציע פון די אַראַבער צו די אידן אין א״י.

דער דאָזיקער גאַנצער געדאַנקען־קאָמפּלעקס איז פון דער פּאַרטיי אָפיציעל ניט אָנגענומען געוואָרן. באָראָכאָוו אַליין האָט אים שפּעטער רעווידירט.

ב. ל.

די ראָל פון דעם אַרבעטער-קלאַס אין דער רעאַליזירונג פונ׳ם טעריטאָריאַליזם

„יעדער צוועק קאָן דערגרייכט ווערן נאָר דורך דעם, וואָס ס׳אַנטשפּרעכט זיין אינערלאכער נאַטור: רעוואָלוציאָנערע צוועקן קאָנען ניט דערגרייכט ווערן דורך דיפּלאָמאַטישע מיטלען“, (פון לאַסאַל׳ס בריוו-אומבייט מיט מאַרקסן).
„דער טעריטאָריאַליזם איז אַ ד ע מ אָ ק ר אַ ט י ש ע רעוואָלוציע אינ׳ם אידישן לעבן“ (אונזער פּלאַטפאָרם).

דער אַרבעטער-קלאַס רעגולירט דורך זיין באַוואוסטזיניקן אַריינמישן זיך ניט אַלע מאָמענטן פון די סטיכיש-פליסנדע פּראָצעסן, ער רעגולירט נאָר די באַפרייענדע מאָמענטן — יענע, אין וועלכע עס אַנטהאַלט-זיך די דעמאָקראַטיזירונג פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט. די פּראָצעסן פון קאַפּיטאַליזירונג און דעמאָקראַטיזירונג — דאָס זיינען די צוויי זייטן פון דער פאָרקומענדער אַנטוויקלונג.

אין דער אידישער איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע, וואָס קאָנצענטרירט זיך סטיכיש, ווי אויך אינ׳ם סטיכיש-פאָרקומענדן וואוקס פון די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע, און דאָסגלייכן אין דער סטיכישער אויטאָנאָמיזירונג פון דער אידישער עקאָנאָמיק אין פּאַלעסטינע — דאַרפן מיר אונטערשיידן דיזעביידע פּראָצעסן. דער פּראָצעס פון קאַפּיטאַליזירונג אָדער אָנזאַמלונג פון די פּראָדוקטיוו-קרעפטן דריקט זיך אויס אין דעם פאַרמערן זיך פון די אידישע איינוואַנדערער און ישובים אין פּאַלעסטינע, אין דערווירטשאַפטלאַכער אַנטוויקלונג פונ׳ם לאַנד, וועלכע וועט, ווי ס׳וועט באַוויזן אינ׳ם 8-טן קאַפּיטל פון „אונזער פּלאַטפאָרם“, זיין אָפּהענגיג פון דעם וועלט-מאַרק, און ניט פון די באַדערפנישן פון די אָרטיקע איינוואוינער, און וועט זיך געפינען אין דעם פאַקטישן רשות פון דער אידישער באַפעלקערונג.

דיזער פּראָצעס איז אַ ש אַ פ ע נ ד ע ר אין דעם זין, וואָס ער באַשאַפט דעם אינהאַלט און די מאַטעריעלע באַזע פון דער קונפטיקער אויטאָנאָמער אידישער געזעלשאַפט. דאָס איז א פּראָצעס, א סטיכישער, ד. ה. ער וועט פליסן און אַנטוויקלען זיינע טענדענצן פון זיך אליין, אָביעקטיוו,

ניט אָפּהענגיג פון קיינע קינסטלאַכע פּלאַנען און פּראָיעקטן; צי פאַר־לאַנגען מיר דעם דאָזיקן פּראָצעס, אָדער ניין, צי שטרעבן צו אים די אידישע מאַסן באַוואוסטזיניק, אָדער גאָר אומבאַוואוסטזיניק וועלן זיי אריינגעצויגן ווערן אין אים — ער וועט סיי ווי סיי פאָרקומען און ער פאַנגט זיך שוין אָן אין אונזער צייט.

אָבער די אידישע בורזשואַזיע מישט זיך באַוואוסטזיניק אריין אין דיזן סטיכישן שאַפנדן שטראָם פון די געשעהענישן און אָרגאַניזירט אים באַוואוסטזיניק אין הסכם מיט אירע צילן. די אויבער־אַנשטאַלט, וועלכע וועט אָנפירן מיט אָט דער זייט טעטיקייט פון דער אידישער בורזשואַזיע, איז דער ציוניסטישער קאָנגרעס. די אויפגאַבע פונ׳ם ציוניסטישן קאָנגרעס איז — רעגולירן די איבערוואַנדערונג פון דעם אידישן קאַפּיטאַל נאָך פּאַלעסטינע און פאַרגרינגערן זיין אָנזאַמלונג און אַנטוויקלונג אינ׳ם לאַנד. דאָס איז די אויפגאַבע פון דעם בורזשואַזן ציוניזם.

פון דער אַנדער זייט, דער סטיכישער פּראָצעס פונ׳ם פאַרברייטערן און פאַרשטאַרקערן די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע וועט אין זיין גאַנצן מהלך זיך תמיד אָנשטויסן אויף א ווידערשטאַנד מצד די אַלטע לעבנס־פאָרמען ווי אין גלות, אַזוי אויך — באַזונדערס — אין פּאַלעסטינע. וואָס מער אָפּגעשטאַנען און רעאַקציאָנער ס׳איז די פּאָליטישע סטרוקטור פון די אויסוואַנדערונגס־לענדער, אַלץ שווערער וועט זיין דעם אידישן עמיגראַנט זיין טרויעריקער, מיט דערנער פאַרזייטער, וועג צו די נייע מקומות, אַלץ מער צרות און עינוים דערוואַרטן אים אויף דיזן וועג. וואָס מער אַזיאַטיש עס זיינען די לעבנס־פאָרמען אין פּאַלעסטינע גופא, אַלץ לענגער וועט אָפּגעהאַלטן ווערן, אַלץ קרענקלאַכער וועט פליסן דער פּראָצעס פון דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון דעם אידישן לעבן אין פּאַלעסטינע.

און אָט אַזוי, גלייכצייטיק מיט דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע, גלייכצייטיק מיט דעם, ווי עס וועלן אַלץ מער רייף ווערן יענע שאַפנדע טענדענציעס, וועלכע זיינען אָנגעוויזן אין אונזער פּראָגנאָז — וועט אויך וואַקסן די באַדערפעניש צו באַפרייען דיזן סטיכישן פּראָצעס פון די באַדינגונגען, וואָס האַלטן אים אָפּ, די באַדערפ־ניש צו דעמאָקראַטיזירן דעם לעבן דאָ, אין גלות, און אין פּאַלעסטינע. דער וואוקס פון די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע וועט ביסלאַכווייז אַרי־בערטראָגן דעם שווער־פונקט פונ׳ם גאַנצן אידישן לעבן אין פּאַלעסטינע, ווייל טאַקע נאָר אין אָט דעם לאַנד וועט נאָכ׳ן צוויי־טויזנט יאָריקן גלות צום ערשטן מאָל זיך אָנהויבן צו בויען אַן עקאָנאָמיש־אויטאָנאָמיע זעלבסט־שטענדיקע אידישע געזעלשאַפט, ווייל טאַקע נאָר דאָ וועלן ענדלאַך די אַזוי לאַנג און אכזריות׳דיק איינגעשמידטע כחות באַקומען א מער ברייטערן פּלאַץ, וואו זיי וועלן קענען זיך שאַרפער אַרויסווייזן און פריי פאַנאַנדער־שפּילן. די וויכטיקסטע אינטערעסן פון דער אידישער באַפעלקערונג אין

גלות וועלן זיין צוגעשמידט צו די באַדינגונגען פון דעם לעבן אין פּאַלעס־טינע און צו די באַדינגונגען פונ׳ם אריבערפאָרן אהין. דיזע באַדערפניש, צו באַפרייען די באַדינגונגען, בכדי די שאַפנדע פּראָצעסן פונ׳ם אָנזאַמלען די אידישע פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינע זאָלן קענען פריי פליסן — וועט זיך שטאַרק ארויסווייזן ביי אַלע פאַראינטערעסירטע קלאַסן פונ׳ם אידישן פאָלק: אי ביי א באַדייטענדן טייל פון דער מיטעלער בורזשואַזיע, אי ביי דער קליין־בורזשואַזיע, אי ביי די זיך פּראָלעטאַריזירנדיקע מאַסן. נאָר אַממערסטן אַקטיוו, אַממערסטן ווירקנד׳ וועט די באַדערפניש זיין ביי דעם פּראָלעטאַריאַט — ביי יענעם קלאַס, וועלכער איז מער ווי אַלע אַנדערע פעיאיק צו שמידן זיין גליק אַקטיוו און זעלבסטשטענדיק, — ביי יענעם קלאַס, וועלכער נעמט טאַקע אויף זיך די באַוואוסטזיניקע רעגולירונג פון אַלע באַפרייענדע פּראָצעסן פון אונזער לעבן. און ביי דעם ארבעטער קלאַס, ווייל ער איז אַממערסטן פעיאיק צו אָרגאַניזאַציע און דיסציפּלין, וועט זיין אויך דער גרעסטער כח, די גרעסטע מעגלאַכקייט, צו קעמפן פאַר דער באַפרידיקונג פון זיין דאָזיקער באַדערפעניש.

דיזער פּראָגנאָז, וועלכער איז אַנטוויקלט געוואָרן אין „אונזער פּלאַט־פאָרם“, פירט צום באַשלוס, דאַס דער טעריטאָריאַליזם איז אַ פּראָצעס, וועלכער קומט פאָר מיט א היסטאָרישער נויטווענדי־קייט. דאַס הייסט: אויף וויפיל עס איז בכלל מעגליך פאָראויסצוזען די צוקונפט אין דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג פון דער מענשהייט, האָבן מיר גענוג יסודות צו באַהויפּטן, דאַס דער טעריטאָריאַליזם וועט פאַר־ווירקלאַכט ווערן; אָבער ווי אַזוי, דאַס הייסט אין וועלכע באַשטימטע פאָרמען, דורך וועלכע באַשטימטע סטאַדיען און ווען נעמליך וועט דער טע־ריטאָריאַליזם פאַרווירקלאַכט ווערן, דאַס ווייסן מיר ניט, נאָר מיר ווייסן וואו, אויף וועלכער טעריטאָריע, און אויך ווייסן מיר אין אַלגעמיינע שטריכן

יענעם סטיכישן פּראָצעס, וועלכער וועט ברענגען צו אונזער ציל, צו דיזן וויכטיקסטן נאַציאָנאַלן פונקט פון אונזער פּראָגראַם־מינימום. מיר וועלן אָנ־מערקן אין דיזן סטיכישן פּראָצעס צוויי זייטן. פון איין זייט איז עס אַן אומאויפהערלאַכער גאַנג פון דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמי־זירונג פון דער קינפטיקער אידישער געזעלשאַפט, וועלכע אַנטוויקלט זיך אי־נערלאַך, — דאַס איז אַ שאַפנדער מאָמענט, וואָס קומט פאָר דורך דער אידישער איינוואַנדערונג, וועלכע קאָנצענטרירט זיך סטיכיש; דיזער פּראָצעס וויקלט נאָר ביסלאַכוויז פאַנאַנדער זיינע פּאָטענציעס. פון דער אַנדער זייט איז עס אַ קאַטאַסטראָפעלער פּראָצעס פון פּאָליטישער און עקאָנאָמישער באַפרייאונג, וועלכער פליסט דורך אין דער פאָרם פון קאַטאַסטראָפעס און איבערקערענישן — קליינע אָדער גרויסע — און וואָס אין זיין רעזולטאַט וועט זיך אויך באַקומען די פּאָליטישע טערי־

טאַריאַלע אויטאָנאָמיע פאַר דעם אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע*). אָט דיזער פּראָצעס פון באַפרייאונג רעגולירט זיך, הויפּטזעכלאַך, דורך דער טעטיקייט פון'ם פּראָלעטאַריאַט און, נעמלאַך, דורך דעם קלאַסנקאַמף.

אַלס דער רעזולטאַט פון דעם סטיכישן פּראָצעס, וועלכן מיר האָבן פאָראויס דערקענט אין אונזער פּראָגנאָז, וועט די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע פאַר'ן אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע אָנקומען אומפאַרמיידלאַך; אָבער וועלכע שטערונגען און מניעות וואַרטען אונטער דיזן פּראָצעס אויף זיין וועג, ווייסן מיר ניט, און מיר קאָנען נאָר טיילווייז זיי פאָראויסזען. די אויפגאַבע פון דעם באַוואוסטזיניקן אריינמישן זיך פון'ם אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון אין דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פון'ם טעריטאָריאַליזם איז צו באַזייטיקן די אַלע שטערונגען און מניעות און אויך, דערקענענדיק די געזעצן פון דיזן פּראָצעס, אָנצופירן מיט אים ווי מעגלאַך ערפאָלגרייכער.

לאָמיר קודם כל, באַטראַכטן די צווייטע זייט, דאָס אָנפירן מיט'ן גאַנג גופא פון דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פון'ם טעריטאָריאַליזם.

אין וואָס באַשטייט דיזער סטיכישער פּראָצעס? וואָסערע זיינען זיינע אַממערסטן אַלגעמיינע שטריכן, וועלכע אונז האָט זיך איינגעגעבן אויפצודעקן דורך אונזער פּראָגנאָז?

די אידישע עמיגראַציע ווענדעט זיך סטיכיש אין די לענדער פון דעם אַנטוויקלטן אָדער זיך אַנטוויקלענדיקן מאָדערנעם גרויסן קאַפּיטאַל, און כל זמן די אויסוואַנדערונגס־באַדערפניש ביי די ברייטע אידישע מאַסן געפינט פאַר זיך אַ באַפרידיקונג אין די דאָזיקע לענדער (אין ענגלאַנד, פאַראייניקטע שטאַטן, דרום אַפריקע), ביז יענער צייט איז אוממעגלאַך צו טראַכטן וועגן דעם קאָנצענטרירן די אידישע איינוואַנדערונג, ווי וועגן אַ רעאַלן פאַקט; ביז יענער צייט איז די טעריטאָריאַליסטישע קאָלאָניזאַציע נאָר אַן אידעע, נאָר אַ פאַרלאַנג. אָבער אַליין דער צוטרעט אין דיזע לענדער פון דעם אַנטוויקלטן קאַפּיטאַל ווערט אַלץ מער שווער, ריין־עקאָנאָמיש ווייזן ארויס דיזע פריערדיקע איינוואַנדערונגס־לענדער אַלץ

*) די קליינע איבערקערעכישן ווערן אָנגערופן רעפאָרמעס, און די גרויסע, וועלכע ענדערן־אום דעם קלאַסן אָדער נאַציאָנאַלן כאַראַקטער פון דער הערשאַפט אין לאַנד, וועלכע רייסן אַרויס די ממשלה פון די הענט פון איין קלאַס אָדער נאַציע לטובת דעם אַנדער קלאַס אָדער נאַציע, ווערן אָנגערופן רעוואָלוציעס. דערביי דאַרף מען נאַטירלאַך געדענקן, דאָס די „ממשלה פון אַ נאַציע" הייסט די ממשלה פון אויבעם אַ וועלכן עס איז קלאַס פון דיזער נאַציע: למשל, ביי היינטיקן טאָג געפינט זיך פּוילן אונטער דער ממשלה פון די רוסישע פּעאָדאַלן, און אַז זי וועט באַקומען אויטאָנאָמיע, וועט זי באַפרייט ווערן פון דער ממשלה פון דיזן קלאַס פון דער רוסישער נאַציע, — און אויף אַזאַ אופן, איז באַקומען טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע — אַ רעוואָלוציע, אויב אפילו די ממשלה וואָלט איבערגיין צו די פּוילישע פּעאָדאַלן.

אַ מער שטאַרקערן ווידערשטאַנד די פרעמדע איינוואַנדערער, און צוגלייך מיט דעם וואַקסן די יורידישע און פּאָליטישע שוועריקייטן פאַר׳ן אַריינ־פאָר. דער אַלוועלטלאַכער עמיגראַציאָנס־שטראָם, וועלכער באַשטייט פון וואַנדערער פון אַלע פעלקער פון דער „אַלטער וועלט", קערט זיך אָפּ אין נייע לענדער פון דער ברייטער ערד־אַרבעט. צוזאַמען מיט דעם קערט זיך אָפּ אין די לענדער פון דער ברייטער ערד־אַרבעט אויך די אידישע עמיגראַציאָנס־כוואַליע. נאָר די אידישע עמיגראַנטן, וועלכע זיינען ניט מסוגל גלייך איבערצוגיין צו די באַשעפטיקונגען פון ערד־אַרבעט, שטויסן זיך דאָ באַלד אָן אויף אַן עקאָנאָמישן ווידערשטאַנד, וועלכן עס איז אומ־מעגלאַך גובר צו זיין: די קאָנקורענץ אויף דעם אַלוועלטלאַכן ברויט־מאַרק שטויסט זיי אַרויס. די אויסוואַנדערונגס־באַדערפניש ביי אידן ווערט דאַך ניט שוואַכער און פאָדערט דרינגענד אַ באַפרידיקונג. — דאָס איינ־ציקע לאַנד, אין וועלכער עס איז מעגלאַך די אידישע איינוואַנדערונג, בלייבט פּאַלעסטינע, וואו עס הויבן זיך שוין טאַקע אָן סטיכיש קאָנ־צענטרירן דער אידישער קאַפּיטאַל און די אידישע אַרבעטס־קראַפט. אַ דאַנק די באַדינגונגען פון׳ם עקאָנאָמישן צושטאַנד פון פּאַלעסטינע, אַ דאַנק דער ווירטשאַפטלאַכער און קולטורעלער סטרוקטור פון איר אָרטיקער באַפעלקערונג, און אַ דאַנק די באַציאונגען צווישן איר און דעם וועלט־מאַרק, — וועלן די אידן זיין דער עקאָנאָמיש און קולטורעל הערשנדער עלעמענט אין פּאַלעסטינע. אַזוי וועט זיך סטיכיש אויפבויען דער עקאָ־נאָמיש־אויטאָנאָמער אידישער ישוב אין פּאַלעסטינע. אָט דעם ש אַ־פ ע נ ד ע ן פּראָצעס וועט אַנטשפּרעכן אויך דער ב אַ פ ר י י ע נ ד ע ר פּראָצעס פון׳ם קלאַסנקאַמף צווישן דעם אידישן קאַפּיטאַל און אַרבעטס־קראַפט אין פּאַלעסטינע; דער קלאַסנקאַמף צווישן דעם אידישן פּראָלע־טאַריאַט און דער בורזשואַזיע וועט ברענגען צו אַ קאַמף צווישן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט און דער טערקישער ביוראָקראַטיע, און וועט פ אַ ר־ו ו י ק ל ט ווערן דורך דעם נאַציאָנאַלן קאַמף צווישן דער אידישער באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע (צוזאַמען מיט דער אָרטיקער) געגן דער טערקישער הערשאַפט. אין רעזולטאַט פון דיזן באַפרייענדן פּראָצעס פון פּאָליטישן קאַמף, וואָס אין זיין אַוואַנגאַרד וועט שטיין דער אַרבעטער־קלאַס—וועט אויסגעקעמפּט ווערן די טעריטאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע פאַר דעם אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע.

פון דיזן קורצן איבערבליק איז שוין קלאָר די ראָל פון דעם פּראָ־לעטאַריאַט, אַלס דעם באַוואוסטזיניקן, אַקטיוון קעמפענדן קלאַס, — דעם קלאַס, וועלכער פירט זיין אייגענע זעלבסטשטענדיקע קלאַסן־פּאָליטיק, די פּאָליטיק פון קלאַסנקאַמף. אין אונזער פאַרשטייען דעם טעריטאָריאַליזם איז דער קלאַסנקאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט אַ נויטווענדיקער, אומפאַרמייד־לאַכער אָרגאַנישער עלעמענט, אָן וועלכן דער טעריטאָריאַליזם קאָן ניט פאַרווירקלאַכט ווערן; נאָך מער, אין אונזער היסטאָרישער פערספּעקטיוו פיגורירט דער פּראָלעטאַריאַט אַלס די צענטראַלע און הויפּט־אַקטיווע

פּערזאָן.

דערמיט אונטערשיידט זיך שאַרף אונזער פּראָגראַם פון דעם, ווי עס פאַרשטייען דעם ענין די ס. ס. און י. ס., וועלכע נויטן דעם אַרבעטער־קלאַס נאָר אונטערצושטופּן די בורזשואַזיע, געבן איר עצות אָדער אָנ־ צייגונגען, ווי די ס. ס., אָדער גאָר מיט געוואַלט געגן איר רצון, שטופּן זי צו דער טעריטאָריאַליסטישער אַרבעט, ווי עס שילדערן זיך טאַקע דעם ענין די סיימאָוועצעס. ביי זיי שטופּט דער פּראָלעטאַריאַט אָט די בורזשואַזיע צו דער טעריטאָריאַליסטישער פּראַקטיק — ד. ה. דער פּראָ־ לעטאַריאַט געפינט זיך פון הינטן, און די בורזשואַזיע פון פאָרנט, אינ'ם אַוואַנגאַרד. ביי אונז אָבער ציט צו דער פּראָ־ לעטאַריאַט די בורזשואַזיע צו דער טעריטאָריאַליסטישער אַרבעט, — ד. ה. די בורזשואַזיע געפינט זיך פון הינטן און דער פּראָלעטאַריאַט פון פאָרנט, אינ'ם אַוואַנגאַרד. ביי זיי איז אַקטיוו נאָר די בורזשואַזיע — זי אַרבעט, פירט אָן דיפּלאָמאַטישע אונטערהאַנדלונגען וכדומה, דער אַרבעטער־קלאַס אָבער רעדט נאָר און אַגיטירט. ביי אונז, אָבער, אין אונזער פּראָגנאָז זיינען אַקטיוו ביידע קלאַסן, יעדערער אויף זיין שטייגער, נאָר אַממערסטן אַקטיוו איז דער פּראָלעטאַריאַט: ניט נאָר ער אַגיטירט, נאָר ער קעמפט, אין יענעם פּשוט'ן און קלאָרן זין פון וואָרט, ווי למשל דער אַרבעטער־קלאַס אין רוסלאַנד, וועלכער, קעמפנדיק אוממיטלבאַר געגן די פאַרשטייער פון קאַפּיטאַל, קעמפט גלייכצייטיק אויך געגן דער רוסישער רעגירונג.

פון וואַנען־זשע נעמט זיך עס דיזער אונטערשייד צווישן אונז י. ס.־ ד. א. פּ. „פּועלי־ציון" מיט די אַנדערע, אין אמת'ן געערדעט, רעוויזיאָניס־ טישע שטרעמונגען, וועלכע געפינען זיך מיט אונז אין אַ נאָענטער שכנות פון דער רעכטער זייט, — ד. ה. מיט די ס. ס. און י. ס.? דער שורש פון דיזן אונטערשייד ליגט דעריין, וואָס לויט דער פאַרשטעלונג פון אונ־ זערע שכנים מצד רעכטס, איז דער טעריטאָריאַליזם נאָר אַן עקאָנאָמישער, נאָר אַ שאַפנדער פּראָצעס אינ'ם אידישן לעבן; זיי פאַרשטייען דעם טערי־ טאָריאַליזם. אַלס די באַשאַפונג פון אַ נייער אידי־ שער אויטאָנאָמער געזעלשאַפט. דערמיט גופא שטעלן זיי זיך אַ לגמרי אוממעגלאַכע אויפגאַבע, ווייל שאַפן וואָס עס זאָל ניט זיין, איז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט דער פּראָלעטאַריאַט ניט בכח, ווייל מיר לעבן נאָך ניט אין דעם פּעריאָד פון דער סאָציאַליס־ טישער דיקטאַטור פון דעם פּראָלעטאַריאַט.*) אַזוי ווי בכלל אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג איז די סטיכיטעט מיט אירע ווילדע סתירות מכריע די באַוואוסטזיניקייט, איז שווין לחלוטין אַ שטות צו שטעלן זיך פאַר אַן אויפגאַבע — באַשאַפן אַ נייע געזעל־ שאַפט, אפילו באַשאַפן די באַדינגונגען פאַר דעם אַנטשטיין

*) אַזוי ממש שילדערט זיך דעם ענין דער ה' ס. אין זיין פּשוט־ לעכערלאַכן אַרטיקל „איבער די רעאַליזירונג פון טעריטאָריאַליזם" („דער נייער וועג", נומ. 20, 21).

פון אַזאַ געזעלשאַפט, ווייל אין תוך אַריין איז עס איינס און דאָסזעלבע: קוים זיינען פאַראַן אַלע באַדינגונגען, איז שוין דערמיט אַלץ פאַראַן. באַשאַפן די באַדינגונגען פאַר דעם אַנטשטיין פון אַ נייער געזעלשאַפט — הייסט שוין באַשאַפן די געזעלשאַפט גופא. נאָר מענטשן, וועלכע ווייסן ניט קיין אלף־בית אין דער מאָדערנער וויסנשאַפט פון ערקענטניס־לערע, קאָנען מיינען, אַז באַשאַפן די באַדינגונגען אונטערשיידט זיך מיט עפּעס פון'ם באַשאַפן דעם באַדינגטן.

די שאַפנדע פּראָצעסן אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט זיינען אינגאַנצן סטיכישע פּראָצעסן, ד. ה. זיי פליסן דורך אין זייערע וויכטיקסטע שטריכן לגמרי אומאָפּהענגיק פון דעם באַוואוסטזיניקן און אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן אַריינמישן זיך: סטיכיש וועלן באַשאַפן ווערן די באַדינגונגען פאַר דער אידישער עקאָנאָמיש־אויטאָנאָמער געזעלשאַפט, סטיכיש וועט באַשאַפן ווערן אויך די געזעלשאַפט גופא. אין דיזע שאַפנדע סטיכישע פּראָצעסן, וועלכע פליסן דורך אומאויפהעבלאַך, גיבן זיך אונטער דעם באַוואוסטזיניקן רעגולירן נאָר די איינצעלהייטן: אין דעם טאַקע באַשטייט נעמלאַך די אויפגאַבע פון דער בורזשואַזיע. אַט פאַרוואָס ביי אונזערע שכנים מצד רעכטס פירט אויס די בורזשואַזיע די גאַנצע רעאַלע אַרבעט פון דער באַוועגונג, און דער פּראָלעטאַריאַט קומט אָפּ נאָר מיט'ן ריידן; אַט פאַרוואָס ביי זיי ווערט פריער דערגרייכט די פּאָליטישע אויטאָנאָמיע — דער „טשאַרטער", און די עקאָנאָמישע אויטאָנאָמיע ווערט באַשאַפן דערנאָך; אַט פאַרוואָס ביי זיי איז איבערגעדרייט מיט די פיס אַרויף דאָס מאַטעריאַליסטישע פאַרשטיין פון דער געשיכטע; אַט פאַרוואָס ביי זיי איז אויפ'ן לינקן זייט איבערגעקערט די קלאַסן־פּאָליטיק פון דעם פּראָלעטאַריאַט: אַט פאַרוואָס עס באַאומרואיקן זיי אַזוי שטאַרק די דיפּלאָמאַטיע און די פינאַנצן.

נאָך אונזער פאַרשטעלונג, אין געגנטייל, איז דער טעריטאָריאַליזם. אַלס אַן עקאָנאָמישע איבערקערעניש, אַלס די באַשאַפונג פון אַ נייער געזעלשאַפט, — די אויפגאַבע פון'ם סטיכישן פּראָצעס, און אים רעגולירט טיילווייז די בורזשואַזיע דורכ'ן אַלגעמיין־ציוניסטישן קאָנגרעס, וועלכער שטעלט פאַר מיט זיך, צוגלייך ווי אַ פּאַרלאַמענט (הגם דער קאָנגרעס, פאַרשטייט זיך, איז נאָך דערווייל גאַנץ ווייט פון צו זיין אַ פּאַרלאַמענט), אַ כלי־זיין פון דער בורזשואַזער פּאָליטיק. מיר וועלן נאָך קעמפן פאַר דעם, אַז דאָס דאָזיקע כלי־זיין זאָל זיין ווי מעגלאַך נוצלאַכער אויך פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס. אָבער אונזער אייגענע אויפגאַבע איז דער טעריטאָריאַליזם, אַלס אַ באַפרייענדער פּאָליטישער פּראָצעס. פאַרשטייענדיק דעם טעריטאָריאַליזם אַלס אַ דעמאָקראַטישע רעוואָלוציע אין דעם אידישן לעבן, באַהויפּטן מיר, דאָס ער וועט פאַרווירקלאַכט ווערן נאָר דורך דעם קלאַסנקאַמף פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. אָנצופירן מיט'ן קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט

— אַט דאָס איז די איינציקע אויפגאַבע פון י. ס. ד. א. פּ. „פּועלי־ציון“. ווי בכלל דער קאַמף פון דעם אַרבעטער־קלאַס, פּירט אויך דער קאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט סוף כל סוף צום סאָציאַליזם, — דעריבער איז דער סאָציאַליזם אונזער פּראָגראַם־מאַקסימום. אַזוי ווי דער קלאַסנ־קאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אויף זיין וועג צום סאָציאַליזם פּירט צו דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע, דעריבער נעמען מיר אריין דיזן פּונקט, אַלס איינעם פון די וויכטיקסטע, אין אונזער פּראָגראַם־מינימום. פאַר אונז איז דער טעריטאָריאַליזם אַ פּאָליטישע פאָדערונג, דאָס איז — די טעריטאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע, אַלס דער ווייטער רעזולטאַט פון׳ם סטיכישן פּראָצעס, אַלס די קרוין פון דער פּאָליטישער רעוואָלוציע, אין וועלכער עס וועט בראש מאַרשירן דער אַרבעטער־קלאַס. אין פולן הסכם מיט אונזער אַלגעמיינעם מאַטעריאַליסטישן בליק אויף דער גע־שיכטע, וועט די עקאָנאָמיש־אויטאָנאָמע אידישע געזעלשאַפט זיין דער יסוד, דער באַזיס, אויף וועלכן עס וועט ערשט שפּעטער, צום סוף, זיך דערהויבן דער אויבן־בנין פון דער פּאָליטישער טעריטאָריאַלער אויטאָ־נאָמיע; אנשטאַט פינאַנצן און דיפּלאָמאַטיע — שפּילט אין אונזער פּראָגנאָז די אַנגעזעענסטע ראָל דער קאַמף און די זעלבסט־טעטיקייט פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

איצט ווענדן מיר זיך צו דער אַנדער זייט פון דער פראַגע — צום קאַמף מיט די איינצעלנע שטערונגען און מניעות, וועלכע קאָנען זיך אונז טרעפן אויפ׳ן וועג. דאָ באַווייזן זיך קודם־כל די ריין־יורידישע מניעות, וועלכע שטערן דעם אריינפאָר גופא פון די אידישע איינוואַנדערער אין פּאַלעסטינע. מיר ריידן וועגן יענעם פאַרבאָט אויפ׳ן אריינפאָר פון די רוסישע און עסטרייכישע אידן, וועלכער איז ארויסגעלייגט געוואָרן דורך דעם סולטאַן. ביי היינטיקן טאָג פאַרבלייבט אַט דער פאַרבאָט אויפ׳ן פּאַפּיר, און די אידן, אין אַ גאַנץ גרויסער צאָל, פאָרן אריין אין פּאַלעסטינע, ניט באַגעגענענדיק קיינע ממשות׳דיקע שטערונגען. נאָר מיט דער צייט, בעת אין פּאַלעסטינע וועט זיך מיט אַ העלישן פלאַם־פייער פאַנאַנדער־פלאַקערן און ארויסווייזן זיינע רעוואָלוציאָנערע טענדענצן דער קאַמף פון די קלאַסן צווישן די אידישע איינוואַנדערער, וועט די טערקישע רעגירונג אָננעמען ערנסטערע מיטלען צו באַגרענעצן דעם אריינפאָר פון די רוסישע און עסטרייכישע אידן. דאַך, אַזעלכע מיני באַגרענעצונגען קאָנען ניט האָבן קיין פּאַקטישע באַדייטונג דערפאַר, ווייל זיי וועלן זיך שטיצן אויף די ריין־פּאָליטישע חשבונות פון די טערקישע הערשער, און ניט אויף די באַדערפנישן פון די פאָלקס־מאַסן, מיט וועלכע פּאַלעסטינע איז באַזעצט. און אַט דעריבער וועט מען דעם ווידערשטאַנד פון׳ם סולטאַן קאָנען גרינג גובר זיין. „די מלוכות, וואו די אידן וואוינען אין אַ גרויסער־צאָל, זיינען פאַראינטערעסירט אין דער לעזונג פון דער אידישער עמי־גראַציע. מיט דער דעמאָקראַטיזירונג פון דיזע מלוכות (רוסלאַנד און

עסטרייך) וועט אַלץ שטאַרקער אָנהויבן צו דערשיינען דיזע פאַראינטערע־סירטקייט. און שטיצנדיק זיך אויף איר, וועלן זיך די אידן דערשלאָגן דערצו, דאָס דיזע מלוכות זאָלן איינברעכן דעם סולטאַנ׳ס ווידערשטאַנד.״ „דער סולטאַן האָט ניט געקאָנט אָסר׳ן דעם אַריינפאָר אין פאַלעסטינע פון די ענגלישע אָדער אַמעריקאַנער אידן; אָבער די רוסישע און עסטרייכישע רעגירונגען פאַרטיידיקן ניט די רעכט פון זייערע אונטערטאַנען־אידן״ *). נאָך אין גלות, מיטהעלפנדיק דורך זיין קלאַסנקאַמף דער דעמאָקראַטיזירונג פון די מלוכות וואו ער געפינט זיך, באַשאַפט דער אידישער פראָלעטאַריאַט די פאָראויסזעצונגען פונ׳ם אויסקעמפן אָפענע טירן אין פאַלעסטינע.

ווייטער, דערשלאָגנדיק זיך פרייע רעכט אַריינצופאָרן אין פאַלעסטינע, נויטיקט זיך דער אידישער איינוואַנדערער פון די מער דעמאָקראַטישע לענדער פון אייראָפע אויך אין געוויסע גאַראַנטיעס פאַר דער אומבאַריר־לאַכקייט פון פערזאָן און באַוועגונג. און דיזע גאַראַנטיעס וועלן געגעבן ווערן אין אַ גענוגער מאָס דורך דעם שוץ פון יענע דעמאָקראַטישע מלוכות, אין וועלכע די אידן וועלן גערעכנט ווערן פאַר בירגער. דאָס וועט אָבער נאָר אין דער ערשטער צייט אויסקומען צו שטיצן זיך אויף דעם שוץ פון דער מעטראָפאָליע; אָבער די אַממערסטן וויכטיקע און ממשות׳־דיקע פרייהייטן וועט די אידישע באַפעלקערונג אין פאַלעסטינע מוזן אויס־קעמפן ביי דער טערקישער רעגירונג דורך אַ האַרטנעקיגן קאַמף. בראש פון אַט דער גאַנצער באַוועגונג וועט שטיין ווידער טאַקע דער רעוואָלוציאָ־נערער אַרבעטער־קלאַס.

פון דעם גאַנצן סכום פאַרוויקלטע באַדינגונגען קאָנען מיר אויך פאָראויסזען דעם אַריינמישן זיך פון די אייראָפּייאישע רעגירונגען אין די אינערלאַכע באַציאונגען צווישן פאַלעסטינע און דער טערקישער רעגירונג. פונ׳ם שטאַנדפונקט פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג — אין צוזאַמענ־האַנג מיט די אינטערעסן פונ׳ם וועלט־מאַרק, וועלכע וועלן זיין אַזוי ענג פאַרבונדן מיט פאַלעסטינע — דאַרפן מיר אַנערקענען, דאָס לסוף וועט דער אַלפעלקערלאַכער אַריינמישן זיך זיין גינסטיק פאַר דער באַפרייאונג פון פאַלעסטינע פון אונטער דער טערקישער ממשלה, פאַר דער דעמאָ־קראַטיזירונג פונ׳ם לעבן אין פאַלעסטינע און פאַר׳ן דערגרייכן די טערי־טאָריאַלע פאָליטישע אויטאָנאָמיע. נאָר אַזוי ווי אין דעם אַוואַנגאַרד פון דער באַפרייאונגס־באַוועגונג צווישן דער פאַלעסטינער באַפעלקערונג וועט שטיין דער פראָלעטאַריאַט, און די גאַנצע באַוועגונג וועט געפירט ווערן אונטער דעם סאָציאַליסטישן צייכן, — קאָן אין די ערשטע צייטן דער אַריינמישן זיך פון די בורזשואַזע רעגירונגען טראָגן אַ פיינטלאַכן כאַראַקטער פאַר אונז. נאַטירלאַך, העלפנדיק טערקיי געגן דעם פאַלעס־טינישן פראָלעטאַריאַט, וועלן די אייראָפּייאישע רעגירונגען גאָר ניט זיין בכח מיטצוהעלפן אַריינברייננגען אמת׳ע רו אינ׳ם לאַנד. סוף כל סוף

*) זע „אונזער פלאַטפאָרם״, קאַפּיטל ח.

וועט דער אַרבעטער־קלאַס, דורך זיין עקשנות'דיקן קאַמף, זיך דערשלאָגן אויך ביי די פּאַראינטערעסירטע פעלקער אַ גרינדלאַכן איבערבוי פון'ם לעבן אין פּאַלעסטינע אויף דעמאָקראַטישע יסודות, אויפ'ן גרונט פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע. אין דיזער הינזיכט קאָן דער אידישער פּראָלעטאַריאַט האָפן אויף מיטהילף מצד דעם אַלוועלטלאַכן אַרבעטער־קלאַס. מיר זאָגן עס, ניט מחמת אונזער אנערקענען די סאָלידאַריטעט; עס וואָלט געווען לעבערלאַך צו טראַכטן, דאַס צוליב דער סאָלידאַריטעט מיט דעם סאָציאַליסטישן פּראָלעטאַריאַט אין פּאַלעסטינע וועט דער אַר־בעטער־קלאַס פון דער גאַנצער וועלט אַרויסטרעטן צו פאַרטיידיקן די פאָדערונגען פון דער אידישער באַפרייאונגס־באַוועגונג און וועט נעמען אויף זיך אַלע יענע גרויסע שווערע קרבנות, וועלכע עס פאָדערט דער קאַמף מיט דער בורזשואזיע. נאָר, מיר ווייזן אָן אויף אַן אַנדער, אָביעקטיוון פּראָצעס: דער אַרבעטער־קלאַס פון דער גאַנצער וועלט ווערט אַלץ שטאַרקער דורכגעדרונגען מיט דעם אַנטי־מיליטאַריסטישן באַוואוסטזיין — פּשוט דערפאַר, ווייל די בורזשואזע מלחמות און די אַרמייען שלינגען איין אַ סך פּראָלעטאַרישע כחות, מענטשן און בלוטיקע געלט (שטייערן לטובת דעם מלחמה־בודזשעט). פאַרשטענדלאַך, מיר קאָנען האָפן, דאַס די אייראָפּיי־אישע אַרבעטער וועלן זען ניט צו דערלאָזן, די בורזשואזע רעגירונגען פון אייראָפּע זאָלן שיקן זעלנער — רעקרוטירטע פון דעמזעלבן אַרבעטער־פאָלק — און אַ באַוואפנטן פלאָט (וועלכער איז געבויט אויף די געלט פון דעמזעלבן אַרבעטער־פאָלק) אויף צו העלפן דער טערקישער ביוראָ־קראַטיע געגן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט.

אויב אָבער ביז יענער צייט, ווען די ברייטע אידישע מאַסן אין פּאַלעסטינע וועלן באַוואוסטזיניק אַרויסטרעטן צו פאַרטיידיקן די פאָדערונג פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, וועט טערקיי שוין אַליין מאַכן אַ פאָרטשריט אין דער דעמאָקראַטישער ריכטונג — וועט באַדייטענד פאַר־גרינגערט ווערן דער אידישער באַפעלקערונג אויסצוקעמפן די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע, און דאָס וועט פאַרגרינגערט ווערן אַלץ מער, וואָס דעמאָ־קראַטישער עס וועלן זיין די טערקישע אַנשטאַלטן אין יענער עפּאָכע.

נאָר אַן אַממערסטן ממשות'דיקע און אַקטיווע אונטערשטיצונג וועלן אַרויסווייזן דער קעמפנדיקער אידישער באַפעלקערונג פון פּאַלעסט'נע יענע אידן, וועלכע וועלן נאָך זיין אין גלות. דאָ וועט ווירקן די סאַמע דירעקטע, די סאַמע בלוטיקע פאַראינטערעסירטקייט פון'ם אומגעהויערן רוב פון די אידישע פאָלקס־מאַסן אין דער לעזונג פון דעם עמיגראַציאָנס־פּראָבלעם. וואָס שטאַרקער עס וועט זיך אַלץ אַרויסווייזן די אוממעגלאַכ־קייט אַריינצוקומען אין די פריערדיקע לענדער פון דער אידישער איינ־וואַנדערונג, וואָס מער פּאַלעסטינע וועט בלייבן דאָס איינציקע לאַנד, וועלכע איז נאָר אומשטאַנד אַריינצונעמען אין זיך די אידישע איינוואַנדע־רונג, — וועט דער שווער־פּונקט פון די אינטערעסן, מיט וועלכע עס איז פול דאָס אידישע לעבן, זיך אַלץ מער אַריבערטראָגן קיין פּאַלעסטינע. די

באַדינגונגען פונ'ם אַריינפאָר קיין פּאַלעסטינע, די באַדינגונגען פונ'ם לעבן אין לאַנד וועלן אַלץ נאָענטער אָנרירן די גאַנצע אידישע באַפעלקערונג פון גלות, וואָס על פּי רוב באַשטייט זי פון פּאָטענציעלע עמיגראַנטן, די בלוטיקע לייבלאַכע פאַראינטערעסירטקייט וועט אַרויסרופן אַן אַנטשפּרעכנ־דע טעטיקייט, וועלכע וועט זיך אויסדריקן אין באַשטימטע פּאָליטישע דערשיינונגען — אין אַגיטירן צו אָננעמען געוויסע מיטלען, אין אַרויס־שטעלן אַנטשפּרעכנדע פאָדערונגען, אין פאַרשפּרייטן לאָזונגען, אין וואַל־קאַמפּאַניעס, אין באַשטימטע מאַסן־פּראָטעסטן א. אַ. וו. אויף אַזאַ דרך, קאָן די אידישע באַפעלקערונג פון די גלות־לענדער זיך דערשלאָגן ביי אירע רעגירונגען, זיי זאָלן יורידיש באַשיצן די אַממערסטן עלעמענטאַרע רעכט פון די אידישע איינוואַנדערער אין פּאַלעסטינע און אָפענע טירן אין פּאַלעסטינע, זי קאָן מאַכן אויפמערקזאַם די מיינונג פון דער אייראָפּעאישער געזעלשאַפט אויפ'ן צושטאַנד פון די ענינים אין טערקיי און פּאַלעסטינע, אויסנוצן די אַלפּעלקערלאַכע פאַראינטערעסירטקייט אין די אידן־ און מזרח־פראַגן. פאַרשטענדלאַך, אַז וואָס גרעסערע פרייהייט פון נאַציאָנאַלער זעלבסט־באַשטימונג עס וועט פאַרמאָגן די אידישע באַפעלקערונג אין גלות, אַלץ גרינגער וועט איר זיין אויסצודריקן אירע אינטערעסן און פאַרטיידיקן זיי, אַלץ אַ שטאַרקערע און באַדייטנדערע אונטערשטיצונג וועט אַרויסווייזן די אידישע באַפעלקערונג פון גלות דער אידישער באַ־פעלקערונג פון פּאַלעסטינע. און מיט דעם פּאָליטישן ווילן פונ'ם אי־דישן פאָלק וועט מען זיך אַלץ מער רעכענען, וואָס מער אָרגאַני־זירט עס וועט זיין אָט דער ווילן גופא. דעריבער נעמען מיר אַריין אין אונזער פּראָגראַם אַ גאַנצע רייע פון נאַציאָנאַלע פאָדערונגען דאָ, אויף די ערטער, אין גלות, און די גרעסטע פון דיזע פאָדערונגען איז — די נאַציאָנאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע. עס איז אוממעגלאַך מיט ער־פאָלג צו אָרגאַניזירן דעם געזעלשאַפטלאַכן ווילן אויפ'ן באָדן פון אויס־געטראַכטע פּלענער און פּראָיעקטן, און דער אָרגאַניזירטער געזעלשאַפט־לאַכער ווילן קאָן ערשיינען נאָר דאָרט, וואו ער שטיצט זיך אויף סטיכישע אָביעקטיווע פּראָצעסן, וועלכע קומען שוין פאָר, פליסן שוין און נויטיקן זיך נאָר אין פּלאַנמעסיקער רעגולירונג. אַזוי, למשל, כל־זמן עס קומט פאָר נאָר אַ סטיכישע צעזייטע אויסוואַנדערונג, — איז מעגלאַך נאָר צו רעגולירן די אויסוואַנדערונג, אָבער ניט קאָנצענטרירן זי, עס איז מעגלאַך אָנצונעמען מיטלען צו באַשיצן די עמיגראַנטן, צו פאַרהיטן זיי פון פאַר־פאָלגונגען, — גוואַלדטאַטן און רמאות, — אָבער ניט ריכטן זיי אויף איין אָרט. פּלאַנמעסיק קאָנצענטרירן די איינוואַנדערונג איז מעגלאַך נאָר דאַן, ווען די איינוואַנדערונג הויבט שוין אָן אַליין זיך סטיכיש צו קאָנ־צענטרירן אויף אַ באַשטימטער טעריטאָריע. די ס. ס. און י. ס. פאַר־שטייען דאָס אָבער ניט. דעריבער זיינען זייערע פּלענער צו אָרגאַניזירן דעם געזעלשאַפטלאַכן ווילן פונ'ם אידישן פאָלק אוטאָפּיש געבויט: זיי גלוסט זיך צו אָרגאַניזירן דאָס אידישע פאָלק צוליב דיפּלאָמאַטיע און צו־

ליב אַנזאַמלען געלט־מיטלען. עס איז אַ שטות איינצושמועסן זיך, דאָס די אָרגאַניזירטע אידישע געזעלשאַפטלאַכע מיינונג זאָל קאָנען כלומר׳שט אַ פּאָדער טאָן אַ טעריטאָריע. אַ טעריטאָריע איז אַ שטיק ערד, אָבער ניט קיין פּאָליטישער אַנשטאַלט און ניט קיין פּאַראַגראַף פון דער געזעצגעבונג — דעריבער קאָן די טעריטאָריע ניט דינען אַלס אַ פּאָליטישער לאָזונג: אונזער לאָזונג איז — אַ טעריטאָריאַלע פּאָליטישע אויטאָנאָמיע אויף יענעם שטיק ערד, וועלכער וועט אונז פאַרגעשטעלט ווערן דורך דעם סטיכישן פּראָצעס.

אָט אַזאַ איז ביי אונז דער צוזאַמענהאַנג צווישן די סטיכישע פּראָצעסן פון דער אידישער דינאַמיק און אונזער פּלאַנמעסיקער אַרבעט דאָ און דאָרט. אַ צוזאַמענהאַנג אַ סטיכישער, און ניט קיין געקינסטעלטער, אַ צוזאַמענהאַנג אַ היסטאָרישער, און ניט קיין געאָגראַפישער, אַ צוזאַמענהאַנג אַ רעוואָלוציאָנערער, און ניט קיין דיפּלאָמאַטישער.*)

און טאַקע דערפאַר, וואָס דיזער צוזאַמענהאַנג איז אונז געגעבן געוואָרן סטיכיש, און איז אַלס אַזעלכער פאַראויסגעזען אין אונזער פּראָגנאָז, קומט אונז ניט אויס אים צו זוכן און ספּעציעל צו דערווייזן. דאָרט, וואו מענטשן זוכן פלייסיק אַ צוזאַמענהאַנג צווישן פאַרשיידענע זייטן פון זייער טעטיקייט אָדער פאַרשיידענע טיילן פון זייער פּראָגראַם — באַווייזט שוין דיזער זוכן גופא, דאָס די זאַך איז עפּעס ניט גלאַט. איינס פון דיביידע: אָדער מיר האָבן אַ קאָנקרעטן פּראָגנאָז און אַ קלאָר־אָנגעמערקטע היסטאָרישע פּערספּעקטיוו — דאַן איז דער צוזאַמענהאַנג צווישן דער קעגנוואַרט און צוקונפט, צווישן דער אַרבעט דאָ און דער אַרבעט דאָרט ממילא געגעבן געוואָרן און ווערט פאַרווירקלאַכט אין דער היסטאָרישער פּערספּעקטיוו פון דער אַנטוויקלונג פונ׳ם סטיכישן פּראָצעס; אָדער, פאַרקערט, דעם צוזאַמענהאַנג דאַרף מען ערשט פעסטשטעלן מיט עפּעס אַן אַנדער, געקינסטעלטן אופן, — הייסט עס, דאָס קיין פּראָגנאָז איז ניטאָ; אויף אַזאַ אופן איז, אָבער, אויך ניטאָ קיין צוזאַמענהאַנג, און די אַלע פאַרזוכן אויסצוגעפינען אים מוזן אומפאַרמיידלאַך פּלאַצן. און אויך אין דיזן פונקט, ווייזט זיך העל אַרויס דער שאַרפער אונטערשייד צווישן אונזער לינקן פליגל פונ׳ם פּראָלעטאַרישן ציוניזם און די, וועלכע געפינען זיך אויף זיין רעכטן פלאַנק, די ציונ.־סאָצ. און סיימיסטן. די ס. ס. — יענע זאָגן זיך טאַקע פּרינציפּיעל אָפּ איינצוזען אַ צוזאַמענהאַנג צווישן דער אַרבעט אין גלות און אויף דער טעריטאָריע, זיי געפעלט בעסער צו ריידן מכח פאַרשיידענע „צוויי פּלאַכהייטן“, אין וועלכע עס דרייט זיך דער קלאַסנקאַמף דאָ און די טעריטאָריאַליסטישע קאָלאָניזאַציע דאָרט. פיל פון די ציונ.־סאָצ. זיינען זיך אָפּן מודה ומתוודה, דאָס ביי זיי איז ניטאָ און עס קאָן גאָר ניט זיין קיין פּראָגנאָז, דאָכ ביי זיי איז ניטאָ און עס קאָן גאָר

*) גענויער וועגן דעם — אין „אונזער פּלאַטפאָרם“, קאַפּיטל ח.

ניט זיין קיין קלאָרע היסטאָרישע פּערספּעקטיוו. דער הער בערטאָלדי, דער אַנגעזעענסטער פֿאָרשטייער פֿון דיזער שטרעמונג, וועלכע גיט אַרויס אָפּן דעם ס.־ס.'יזם אַ סמיכה אויף היסטאָרישער און סאָציאַלער אָרימקייט, באַרימט זיך אַפֿילו מיט דעם, וואָס ביי אים פֿעלט אַ פּראָגנאָז; דיזע לעכערלאַכע גאווה דערגייט ביי דעם הער בערטאָלדי ביז דעם, דאָס אַפֿילו דעם אַוואַנטיוריזם, מיט וואָס עס איז אַזוי דורך און דורך דורכגעווייקט די גאַנצע אידעאָלאָגיע פֿון די ציוניסטן־סאָציאַליסטן, קליגט ער זיך איין אַרויסצושטעלן אַלס עפּעס אַ העכסט פֿיינע און חשוב'ע מעלה.*)

---

*) מיר קאָנען זיך ניט אָפּזאָגן פֿון צו אָנטאָן זיך אַ פֿאַרגעניגן און ברענגען אייניקע ציטאַטן פֿון די מליצות'דיקע אַרטיקלען פֿון דיזן טעריטאָריאַ־ליסטישן „טעאָרעטיקער", וועלכער לייקנט אָפּ די מעגלאַכקייט פֿון אַ טעריטאָריאַ־ליסטישער טעאָריע. „נאָר אַ שטרענגער היסטאָרישער מאַטעריאַליסט", — זאָגט ער אויף להכעיס זיין חבר אברהמי'ן — „האָט געקענט קומען צום שלוס, אַז פֿאַר אַ געגוויעס סאָציאָלאָגישעס פּראָוויסזען פֿעלט אין טעריטאָריאַליזם אַ וויכ־טיקער עלעמענט — די פּראָגרעסיווע אַנטוויקלונג פֿון די פּראָדוקציאָנס־קרעפֿטן"; „נאָר אַ שטרענגער מאַטעריאַליסט האָט געקענט קומען צו דער איבערצייגונג, אַז דער ווייסנשאַפֿטלאַכער טעריטאָריאַליזם אין זין פֿון אורזאַכלאַכן פֿאַרשטיין פֿון די ערשיינונגען וועט מוזן נאָכהינקען דעם פּראַקטישן, אַז אונזער טעאָריע... וועט מוזן לערנען פֿון דער פּראַקטיק און ניט אומגעקערט. נאָר אַ מאַטעריאַליסט האָט געקענט אויסרופֿן, אַז עס איז ווייסנשאַפֿטלאַך, צו גלויבן אין טעריטאָריאַליזם, דען גלויבן הייסט איצט, ניט האָבן אַ מאַרקסיסטישע קייט פֿון אורזאַכן און ווירקונגען און דאָך שטרעבן, און דאָך קעמפֿן..." (קורסיוו פֿון מחבר) („דער נייער וועג", נומ. 21, „וואָס מער באַוואוסט זיין".). אין דעם 13טן נומער „דער נייער וועג", זייט 555, ווענדט זיך דער ה' בערטאָלדי שטאָלץ צו די בונדאָווצעס (ד. ה. אייגנטלאַך צו אונז, ווייל מיר האָבן די ערשטע אַרויסגערוקט דיזע פֿאָרוואורפֿן די ס. ס., און די בונדאָווצעס האָבן זיי שוין שפּעטער אונטערגעכאַפּט). „אין דעם הינזיכט," — זאָגט בערטאָלדי, — „מוז איך צוגעבן די בונדיסטן, זיינען מיר ווירקלאַך אוטאָפּיסטן, אַוואַנטיוריסטן, פּראָזשעקטאָרן און א. וו. און א. וו. עס וועט אונז אַודאי ניט איינמאָל אויסקומען צו באַשטימען אַ לאַנד און עס נאָכדעם צו וואַרפֿן, ווי עס האָט אונז שוין פּאַסירט מיט פּאַלעסטינע, אָנצונעמען אַ באַשטימטן קאָלאָניזאַציאָנס־פּלאַן און אים אומענדערן, ווי עס האָט אונז נאָך ניט פּאַסירט, ווי עס קען אָבער לייכט פּאַסירן. און פֿונדעסטוועגן, קען איך זיי טרייסטן, זיינען מיר אַקוראַט אַזוינע אוטאָפּיסטן, ווי זיי וועלן זיין אין אַ ספּערע פֿון סאָציאַלן אַנטאַגאָניזם און סאָציאַלן ווידערשטאַנד אויפֿ'ן אַנדערן טאָג נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע" (קורסיוו פֿון מחבר). און ווירקלאַך, אַ האַסטיקע פֿאַנטאַזיע איז ביי דעם הער בערטאָלדי. די ראָל פֿון די ס. ס. איז, זעט איר, שוין איצט פּינקטלאַך אַזאַ, ווי די ראָל פֿון דעם פּראָלעטאַריאַט־דיקטאַטאָר אויפֿ'ן שוועל פֿון דער קומענדער סאָציאַליסטישער אָרדנונג. אַ רחמנות אויף דער קינפֿטיקער מענטשהייט, וועלכע איז פֿאַר'משפּט פֿאַר אַ קרבן פֿון די עקספּערימענטן אַ לאַ ס. ס. זיי האָבן, פֿאַרשטייט איר, פֿאַרוואָרפֿן פּאַלעסטינע, נאָך דעם ווי זיי האָבן זי איין מאָל אָנגעצייכנט — נאַטירלאַך, דאָס זיי האָבן דערצו אַ וויכטיקן מאָטיוו: דאָס, וואָס דר. הערצל האָט דערקלערט, אַז פּאַלעסטינע איז ניט דערגרייכבאַר. וועט אַ וועלכן עס איז זאַנגוויל'ז געפֿעלן ווערן עפּעס זאָגן, וועלן זיך די ס. ס.

נאר די ציוניסטן־סאציאליסטן זיינען, לכל הפחות, די לעצטע צייט אפנהארציק; די סיימיסטן אבער, וועלכע האבן אזוי פיל אנגעטומלט מיט זייער ניי־געפונענעם „צוזאמענהאנג“, וועלכע האבן דורך דער מינדלאכער אגיטאציע פאנאנדערגעפויקט אויף דער גאנצער וועלט, דאס ביי זיי איז שוין ענדלאך פאראן דער לאנג ארויסגעקוקטער צוזאמענהאנג, דערמאנען שוין אפילו ניט אין זייער ליטעראטור איצט וועגן דיזן צוזאמענהאנג. פון דעם אלעם איז צו זען, דאס די לעזונג פון דער פראגע אי וועגן דעם צוזאמענהאנג, אי אפילו וועגן דעם טעריטאריאליזם גופא, לייגן זיי אפ קלוג, עד ביאת הסיים. איבעריקענס, האלטן זיי נאך אלץ אין איין חזר'ן זייער פראזע: „דורך דער נאציאנאל־פאליטישער אויטאנאמיע צו דער טעריטאריאלער“, אן קיינע ווייטערדיקע פירושים. דאך איז קלאר, אז אי ביי די ס. ס. אי ביי די י. ס. שפילט די ראל פון א ווירקלאכן בריק צווישן דער קעגנווארט און דער צוקונפט — די ד י פ ל א מ א ט י ע: די נפקא־מיניה איז נאר דאס, וואס ווי די ס. ס. האפן, וועלן די אונטערהאנדלונגען מיט די מלוכות מכח טעריטאריאליסטישע עסקים פירן די פרייע טעריטאריאליסטישע ארגאניזאציעס, און ווי די י. ס. האפן, וועט זיי פירן דער סיים, וועלכער וועט פארמעגן א פאליטישן אויטאריטעט.*) נאך דער אידעאלאגיע פון אונזערע שכנים מצד רעכטס זיינען די אונטערהאנדלונגען מיט די בורזשואזע רעגירונגען אן א ו מ פ א ר מ י י ד־ ל א כ ע ר ת נ א י, אן וועלכן דער טעריטאריאליזם איז פשוט אומ־אויספירבאר.

ביי אזא לאגע איז גאנץ פארשטענדלאך, וואס אין זייער פראפאגאנדע און אגיטאציע, וועלכע זיי פירן צווישן דעם אידישן פ ר א ל ע ט א ר־ י א ט (!), אין זייערע לאזונגען און אויפרופן מוז זיך אנטהאלטן דער סם פון טיפער ערשיטערונג, אדער טאקע גאר פון ד ע מ א ר א ל י ז י ר ו נ ג. וואוהין און צו וואס רופן זיי דעם אידישן פ ר א ל ע ט א ר י א ט ? — דאס איז פאר זיי די געפערלאכסטע פראגע. לכתחילה קאן זיך אויסווייזן, דאס די ס. ס. רופן דעם אידישן פראלעטאריאט צום טעריטאריאליזם: אבער ביי זיי איז דאך איצט ניטא קיין שום פ ר א ל ע ט א ר י ש ע ארבעט, וועלכע זאל האבן א שייכות צום טערי־

א כאפ געבן אפצוזאגן זיך פון די פריערדיקע טעריטאריעס און אננעמען נייע. דערפאר אבער, זעט איר, בנוגע די קאלאניזאציאנס־פ ל ע נ ע ר, איז שוין זייער פאזיציע דערווייל א שטאנדהאפטע: אט איז שוין באלד גאנצע 4 חדשים, און זיי האלטן זיך נאך אלץ אן די פראיעקטן פון דעם הער ס. וואס פאר א צוזאמענהאנג צווישן דעם געגנווארט און דער צוקונפט קאן שוין זיין דארט, וואו מענטשן גרייטן זיך צו בייטן זייערע פלענער ווי האנדשו!

*) אדער, ווי עס דריקט זיך אויס דער חבר פ. פאלעסטינעץ, די נפקא־מינה איז דאס, וואס פאר די ס. ס. איז דער טעריטאריאליזם א פ ר י ו ו א ט ע אונטערנעמונג, און פאר די י. ס. איז ער א ק א ז י א נ ע אונטערנעמונג.

טאַריאַליזם. באמת, וואָס ליגן זיי פאַר צו טאָן פאַר׳ן טעריטאָריאַ־ליזם? פירן דיפּלאָמאַטישע אונטערהאַנדלונגען, פאַרנעמען זיך מיט קאָלאָניזאַציאָנס־פּראָיעקטן — אָבער מיט דאָס אַלץ קאָנען זיך דאָך ניט באַשעפטיקן אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס! רעגולירן די אידישע אויס־וואַנדערונג: אָבער כל זמן עס איז ניטאָ קיין טעריטאָריע, ד. ה. כל זמן עס קומט ניט פאָר קיין סטיכיש־קאָנצענטרירטע איינוואַנ־דערונג, האָט דאָס רעגולירן פון דער עמיגראַציע קיין שום שייכות ניט מיט׳ן טעריטאָריאַליזם. — נאָך מער, פירנדיק צו דער צעזייאונג פון דער עמיגראַציע, איז עס פּשוט דער היפך פון׳ם טעריטאָריאַליזם; דירעקט דאַרף זיך די טעריטאָריאַליסטישע אַרבעט אויסדריקן אין רעגולירן די איינוואַנדערונג, וואָס עס וואָלט שוין ממילא פירן צום רעגולירן די אויסוואַנדערונג. מיט זייערע לאָזונגען און אויפרופן טראָגן די ס.ס. אַריין אַן ערשיטערונג אין דעם טעריטאָריאַליסטישן באַוואוסטזיין פון די אַרבעטער־מאַסן: רופן צום טעריטאָריאַליזם און אין דערזעלבער צייט רופן צו דער צעזייאונג פון דער עמיגראַציע — דאָס הייסט פירן אַ זעלבסט־מערדערישע פּראָפּאַגאַנדע. נאָך די ס. ס. טוען נאָך עטוואָס ערגערס: זיי רופן די אידישע אַרבעטער אונטערצוהאַלטן די דיפּלאָמאַטישע פּאָליטיק פון די בורזשואַזע טעריטאָריאַליסטן. אויב אָט די גאַנצע דעמאָראַליזירונג פעלט אין דער פּלאַפּלעריי און אַגיטאַציע פון די סיימיסטן, איז עס נאָר דערפאַר, וואָס דער טעריטאָריאַליזם איז ביי זיי ניט מער, ווי פון מראית־עין וועגן. די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע דינט ביי זיי ניט מער, ווי פאַר אַן אַנטאַציאָנס־דעקאָראַציע, וועלכע ברענגט געוויס דעם אַרבעטער־קלאַס אויך ניט ווייניק שאָדן, לערנענדיק אים פאַר־שפּרייטן לאָזונגען, אין וועלכע עס ליגט זיך ניט אַריין קיין שום קאָנ־קרעטער אינהאַלט. די סיימיסטן רופן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט צו דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע איז גלות; דעם טעריטאָריאַליזם אָבער שטעלן זיי אַרויס אַלס אַ ווייטן אידעאַל, וואָס דער וועג צו אים איז לחלוטין אומבאַשטימט און ניט דייטלאַך. דערפון שטאַמט אויך אַ צווייטע סכנה פון דער סיימיסטישער אַגיטאַציע: אָפּלייגנדיק די רעאַלי־זירונג פון׳ם טעריטאָריאַליזם ביז דער אומבאַשטימטער צוקונפט, ליגן זיי אָפּ נאָך ווייטער דעם סאָציאַליזם, פאַר וועמען די טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע דינט דאָך נאָר אַלס אַ פריערדיקע שטופע.

די סיימיסטישע אַגיטאַציע פאַרגלעט אויף אַזאַ אופן דעם אונטער־שייד צווישן דעם טעריטאָריאַליזם און סאָציאַליזם, אַרויסשטעלנדיק דיזע ביידע אויפגאַבן אַלס מאַקסימאַלע און אָנצייכענענדיק ביידע פּראָ־גראַמען מיט אַזעלכע פאַנאַנדערגעשוואומענע און טונקעלע שטריכן, וועלכע האַלטן איין אין זיך אַ סכנה איינגאַנצן צו פאַרטונקלען, ווי דעם טעריטאָריאַ־ליסטישן, אַזוי אויך דעם סאָציאַליסטישן באַוואוסטזיין פון די אַרבעטער־מאַסן. אויסטיילנדיק מיט דער גאַנצער ענערגיע פון זייער פּראָפּאַגאַנדיס־טישן טאַלאַנט, באַלייכטנדיק מיט דער גאַנצער קראַפט פון׳ם אַנאַליז, וועלכן

זיי פאַרמאָגן, מער ניט ווי איין פונקט פון זייער פּראָגראַם־מיניטום (נעמ־לאך: „סיים"), זייען די י. ס. א געפערלאַכן מאָמענטאַליזם אין די רייען פונ'ם פּראָלעטאַריאַט, געווינענ אים צו, צוליב דער גוזמא'דיק־איבער־געשאַצטער קעגנוואַרט צו פאַרגעסן די צוקונפט. די היסטאָרישע פּער־ספּעקטיוו פון די סיימיסטן האָט זיך איבער ביי דער העל־שיינענדער רצועה פון די נאָענטסטע פאָדערונגען און אַלץ איבעריקע שווימט ארום אין דער נעבלדיקער ווייטעניש פון די „היסטאָרישע אידעאַלן" (טעריטאָריאַליזם און סאָציאַליזם), וואוהין עס זיינען פאַר דעם מאָדערנעם מענטשן טיר און טויער פאַרשטעלט.

צו וואָס־זשע רופן מיר דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט? א גרויסן טעות האָט יענער, וועלכער שרייבט אונז צו דעם אויפרוף צו עמיגרירן קיין פּאַלעסטינע. דאָס לאָזן מיר איבער, ווי מיר האָבען שוין ניט איינמאָל אָנגעוויזן, פאַר דעם סטיכישן פּראָצעס.

צוליב קלאָרקייט וועלן מיר דערמאָנען די באַציאונג פון דער ס. ד. צו דער קאָנצענטראַציע פון די קאַפּיטאַלן און פּראָדוקציע. איינזעענדיק אין דער קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע דעם וויכטיקסטן פון די סטיכישע כחות, וועלכע פירן צו דער רעאַליזירונג פון דעם סאָציאַליזם, ווענדן זיך, פונדעסטוועגן, ניט די ס. ד. מיט אַן אויפרוף צום ארבעטער־קלאַס — קאָנצענטרירן די פּראָדוקציע און די קאַפּיטאַלן. נאָר די ס. ד. רופט דעם פּראָלעטאַריאַט מיטצוהעלפן דעם אַלעם, וואָס פאַרגיכערט און פאַרגרינגערט די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן — נמצא, אויך דער קאָנצענטרירונג פונ'ם קאַפּיטאַל, קעמפן קעגן דעם אַלעם, וואָס שטערט און דריקט די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און די קאָנצענטרי־רונג פונ'ם קאַפּיטאַל. אזוי רופן אויך מיר דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט מיטצוהעלפן דעם אַלעם, וואָס פאַרגיכערט און פאַרגרינגערט די קאָנ־צענטרירטע אידישע איינוואַנדערונג קיין פּאַלעסטינע — דיזן וויכטיקסטן סטיכישן פאַקטאָר פון דער רעאַליזירונג פונ'ם טעריטאָריאַליזם, און צו קעמפן קעגן דעם אַלעם, וואָס שטערט און דריקט דיזע איינוואַנדערונג. אַלס די ס. ד. אָרגאַניזאַציע פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, רופן מיר אים צו ז ע ל ב ס ט ־ ט ע ט י ק י י ט אין אַלע אירע געשטאַלטן, צו דער אַנטוויקלונג און פאַרטיפונג פונ'ם קלאַסן־באַוואוסטזיין, צום ק ל א ס נ ־ ק א מ ף. דאָס איבעריקע וועט ממילא צוקומען א דאַנק די סטיכישע טענדענצן פון דער אידישער דינאַמיק. אונזער אויפרוף צום טעריטאָריאַליזם איז דער אויפרוף צום קלאַסנקאַמף; אונזער אויפרוף צום סאָציאַליזם איז אויך דאָסזעלבע.

אין זיין גאַנצער טעריטאָריאַליסטישער ארבעט און קאַמף וועט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, הגם א צוזאַמענגעבונדענער מיט דער ברייטער מאַסע פון דער קליין־בורזשואַזיע, זיין פונדעסטוועגן לגמרי זעלבסט־שטענדיק. צוזאַמען מיט דעם, ווי עס וועט בכלל סטיכיש אריבערגעטראָגן ווערן דער שווער־פּונקט פונ'ם אידישן לעבן פון גלות קיין פּאַלעסטינע,

וועט אויך אַהין ביסלאַכווייז זיך אַריבערטראַגן די סטראַטעגישע באַזע פון דעם אידישן קעמפענדן פּראָלעטאַריאַט. דער אידישער פּראָלעטאַריאַט אָר־גאַניזירט זיך סטיכיש אין דעם אַנטוויקלונגס־פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליס־טישער ווירטשאַפט און פאַראייניקט זיך דערביי, אָפּגעטיילט פון די אַר־בעטער פון אַנדערע נאַציאָנאַליטעטן, אין באַזונדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַני־זאַציעס. די אורזאַך פונ'ם באַזונדערן אָרגאַניזירן זיך פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז דאָס, וואָס עקאָנאָמיש איז זיין נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ אַ באַזונדערע, — אַ איזאָלירטע. ווייל עס שטייגט די עקאָנאָמישע איזאָ־לירונג פון דעם אידישן לעבן, דעריבער פאַרשטאַרקט זיך די באַדערפעניש אויך אין אַ באַזונדערער פּאָליטישער אָרגאַניזאַציע; און ווייל דיזע איזאָלירונג פאַרשפּרייט זיך אויף דער אידישער ווירטשאַפט אין אַלע גלות־לענדער, ווייל אומעטום ווערט אַרויסגערופן די אייגנאַרטיקע אַל־וועלטלאַכע אידן־פראַגע (די „קאָנסאָלידאַציע פון דער אידן־פראַגע") — דעריבער אַנטשטייט אויך אַ באַדערפעניש צו פאַראייניקן די אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע גלות־לענדער אין איין אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע. ווייל די סטראַטעגישע באַזע*) פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז אומעטום גלייך אומנאָרמאַל, אומעטום גלייך אומבאַפרידיקט, פאָדערט אומעטום פון דעם אידישן אַרבעטער אַ צו־גרויסע פאַרשווענדונג פון כחות אינ'ם קאַמף, און איז גורם אומעטום, אַז דיזער קאַמף זאָל זיין זייער ניט־פּראָדוקטיוו; ווייל די עמיגראַציאָנס־פּראָצעסן אינ'ם אידישן לעבן באַ־רירן אַלע אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, און ווייל דער סטיכישער פּראָצעס פון דער קאָנצענטרירונג פון די אידישע עמיגראַנטן אין פּאַלעסטינע טראָגט אַריבער דעם שווער־פּונקט פונ'ם גאַנצן אידישן לעבן — אַ דאַנק דעם אַלעם וואַקסט אויס אין דער פאַרהעלטניש צו דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע גלייכע, טיף סאָלידאַרע און געמיינזאַמע אויפ־גאַבן פאַר אַן אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. ביז איצט האָט קיין שום אידיש־פּראָלעטאַרישע פּאַרטיי זיך ניט געשטעלט אַט די אַלע היסטאָרישע אויפגאַבן — און אַט פאַרוואָס, און אַט צוליב וואָס מיר, י. ס. ד. פּועלי ציון, אָרגאַניזירן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין גלות און אין פּאַלעסטינע.

די אָרגאַניזאַציע פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט פאַרטיידיקט אַלע זיינע אינטערעסן און צוליב דעם באַנוצט זי זיך נאָר מיט איין מיטל — מיט'ן קלאַסנקאַמף. דער קלאַסנקאַמף פונ'ם פּראָלעטאַריאַט נעמט אָן פאַרשידענע פאָרמען: עקאָנאָמישע סטרייקן, די טעטיקייט פון די פּראָ־פעסיאָנעלע פאַראיינען, באָיקאָט, קאָאָפּעראַציע, דער פּאָליטישער קאַמף אינ'ם פּאַרלאַמענט און אויף'ן גאַס, כּל־ערליי פּאָליטישע דעמאָנסטראַציעס, פּאָליטישע סטרייקס און אויפשטאַנדן.

*) וועגן דער סטראַטעגישער באַזע גענויער — אין „אונזער פּלאַטפאָרם" קאַפּיטל ג'.

וואָס אנבאַלאַנגט דעם פּאָליטישן קאַמף, זיינען זיינע פאָרמען אָפּהענגיק ניט פון די קאָנקרעטע לאָזונגען און צילן, נאָר פון דער במציאות׳דיקער פאַרהעלטניס פון די געזעלשאַפטלאַכע כחות. למשל, בכדי אויסצוקעמפן דאָס אַלגעמיינע וואַל־רעכט קאָן דער אַרבעטער־קלאַס זיך באַנוצן מיט פאַרשידענע מיטלען — מיט׳ן קאַמף אין פּאַרלאַמענט, מיט אַ פּאָליטישן סטרייק, מיט דעמאָנסטראַציעס (מיטינגען, פּראָצעסיעס איבער די גאַסן, פּעטיציעס) א. ד. ג. — דאָס ווענדט זיך אָן דעם, אויף וויפיל גרינג אָדער שווער עס איז אין אָט דעם מאָמענט צו דערגרייכן אַ באַפרידיקונג, און פאָלגלאַד, אָן דעם, וואָס פאַר אָן אָנשטרענגונג פון כחות און וואָס פאַר אַ קאָמבינאַציעס פון זיי עס פאָדערט זיך צוליב דעם קאַמף. די לאָזונגען אָבער זיינען אָפּהענגיק פון די אָנרייפנדע באַדערפנישן ביי דעם אַרבעטער־קלאַס. — וויבאַלד די פאָרמען פון דעם פּאָליטישן קלאַסנקאַמף זיינען ניט אָפּהענגיק פון זיינע קאָנקרעטע לאָזונגען, הייסט עס, אַז אַריינטראָגנדיק אין אונזער פּראָגראַם נייע פּונקטן, נייע און באַזונדערע פאָדערונגען, זיינען מיר גאָר ניט מחויב אויסצוטראַכטן צוליב זיי וועלכע עס איז באַזונדערע פאָרמען פון קלאַסנקאַמף. אַזוי, למשל, ווען מיר, י. ס. ד. א. פּ. פּועלי־ציון, שטעלן אַרויס די פאָדערונגען פון אַ גאַראַנטירטער פרייהייט פאַר דעם אַריינפאָר קיין פּאַלעסטינע, אָדער אַ מער ווייטערע פאָדערונג פון אַ טעריטאָריאַלער פּאָליטישער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע — רופן מיר גאָר ניט די אידישע פּראָלעטאַריער צו קיינע באַזונדערע אופנים פונ׳ם קאַמף, פון וועלכע מען האָט קיינמאָל ניט געהערט. מיר מאַכן פולער אונזערע לאָזונגען און אונזער פּראָגראַם, מיר טראָגן אָבער ניט אַריין קיינע שינוים אין דעם קלאַסנקאַמף. דאָס פאַרשטייען ניט די ס. ס., וועלכע שטעלן זיך פאָר, דאָס פאַר דעם טעריטאָריאַליזם פאָדערן זיך כלומר׳שט אַזעלכע פאָרמען פון קלאַסנקאַמף פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, וועלכע זיינען נאָך אין דער געשיכטע ניט געהערט און ניט געזען געוואָרן.

אָן פּאָליטישע גאַראַנטיעס איז אוממעגלאַך אַ ברייטער שטראָם פון דער זיך קאָנצענטרירנדער איינוואַנדערונג און אַ פרייע אַנטוויקלונג פון דער אידישער ווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע; פּאָליטישע גאַראַנטיעס ווערן דערגרייכט דורכ׳ן פּאָליטישן קאַמף; אייניקע פון זיי ווערן דערגרייכט שוין דורכ׳ן קאַמף דאָ, אין גלות — דהיינו אַ גאַראַנטירטער פרייער אַריינפאָר קיין פּאַלעסטינע, און אייניקע וועלן דערגרייכט ווערן נאָר דורכ׳ן קאַמף דאָרט: צוערשט וועט די סטיכישע אַנטוויקלונג פון דער אידישער ווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע פליסן ביי ניט־פרייע באַדינגונגען, וועט זיין געדריקט, און נאָר אין רעזולטאַט פון אַ האַרטנעקיקן באַפרייאונגס־קאַמף וועלן באַשאַפן ווערן פרייע באַדינגונגען פאַר דעם ווייטערדיקן אומגעשטערטן וואוקס פון דער אידישער געזעלשאַפט. און ווייל בראש פון

אַט דער גאַנצער באַפרייאונגס־באַוועגונג וועט שטיין דער פּראָלעטאַריאַט, — זאָגן מיר דעריבער, אַז דער קלאַסנקאַמף פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט איז די וויכטיקסטע אָרגאַניזירנדע געווער, וואָס העלפט בכלל דער באַוואוסטזיניקער טעריטאָריאַליסטישער טעטיקייט אַרויסצובאַווייזן זיך. דורך דעם פּאָליטישן קאַמף פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט ווערן באַשאַפן די רעכטלאַכע גאַראַנטיעס און פרייהייטן, ד. ה. אומדירעקט רעגולירט זיך די אידישע איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע.

און וואָס אַנבאַלאַנגט דעם עקאָנאָמישן קאַמף, קאָנען דורך אים די אידישע אַרבעטער געוויסערמאַסן דירעקט רעגולירן די איינוואַנדערונג פון דער אידישער אַרבעטס־קראַפט אין פּאַלעסטינע. דהיינו, וואָס מער עס וועט רייף ווערן די באַדערפניש אין אַן אַלוועלטלאַכער אָרגאַניזאַציע פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, וועט זיך אַרויסווייזן אויך די באַדערפניש צו פאַראייניקן אַלע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס פון'ם אידישן אַרבעטער־קלאַס אין איין אַלוועלטלאַכעס גאַנצע. עס וועלן זיך פאַראייניקן איינער מיט'ן צווייטן די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען אין פאַרשידענע לענדער און וועלן איינער דעם אַנדערן אונטערשטיצן מיט וואָס נאָר מעגלאַך. אַט דיזע פאַראייניקטע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, אויסברענגענדיק אַ טייל פון זייערע מיטלען אויף צו פאַרבעסערן די לאַגע פון זייערע מיטגלידער אויף די ערטער, וועלן דעם אַנדער טייל פון זייערע מיטלען באַנוצן אויף צו פאַרגרינגערן פאַר זייערע מיטגלידער דאָס אַריבערפאָרן קיין פּאַלעסטינע, ד. ה. זיי וועלן גרינדן פאָנדן פאַר די עמיגראַנטן, אינפאָרמאַציאָנס־ און סטאַטיסטישע ביוראָס, קאָנטאָרן אויף אויסצוזוכן אַרבעט וכדומה. ווייל דער שווערפּונקט פון דעם אידישן לעבן וועט זיך אַלץ מער אַריבערטראָגן קיין פּאַלעסטינע, וועלן די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען מיט דער צייט געצוואונגען זיין צו גרינדן זייערע אָפּטיילונגען אין פּאַלעסטינע און אויף אַזאַ אופן דערפילן די אויבן־אָנגעוויזענע פונקציעס. — די איבערוואַנדערונג פון דער אידישער אַרבעטס־קראַפט קיין פּאַלעסטינע גייט אַריין, ווי אַן אָרגאַנישער טייל, אין'ם אַלגעמיינעם סכום פון יענע שאַפנדע מאָמענטן, פון וועלכע עס ווערט צונויפגעשטעלט דער סטיכישער פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פון'ם טעריטאָריאַליזם. אַלזאָ, די זעלבסטשטענדיקע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציעס פון'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט וועלן טיילווייז רעגולירן אויך די שאַפנדע מאָמענטן פון דער רעאַליזירונג פון'ם טעריטאָריאַליזם. די דערגרייכונג פון רעכטלאַכע גאַראַנטיעס און פּאָליטישע פרייהייטן פאַר דער איינוואַנדערונג פון די אידן אין פּאַלעסטינע און פאַר דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער ווירטשאַפט אין לאַנד גייט אַריין, ווי אַן אָרגאַנישער טייל, אין'ם אַלגעמיינעם סכום פון יענע באַפרייענדע מאָמענטן, פון וועלכע עס ווערט צונויפגעשטעלט דער סטיכישער פּראָצעס פון דער רעאַליזירונג פון'ם טעריטאָריאַליזם. הייסט עס, דער זעלבסטשטענדיקער (אין פאַרבאַנד מיט די פּראָלעטאַריער פון

אנדערע פעלקער און טיילווייז אויך אין פארבאנד מיט די ברייטע מאסן פון דער אידישער קליין־בורזשואזיע) **פאליטישער** קאמף פונ'ם אידישן פראלעטאריאט וועט רעגולירן די **באפרייענדע** מאמענטן פון דער רעאליזירונג פונ'ם טעריטאריאליזם.

איצט איז שוין ניט שווער זיך קלאר מאכן אונזער פארהעלטניס צו דעם בורזשואזן ציוניזם. דא דארף מען, קודם כל, באמערקן, דאס די בורזשואזע טעריטאריאליסטן און ציוניסטן, וועלכע זיינען אין אלגעמיין מסכים מיט'ן שטאנדפונקט פון סטיכישן פראצעס, מאכן, פונדעסטוועגן, אן אויסנאם פאר די **קאלאניזאציאנס**־פראצעסן: זיי האלטן, דאס די קאלאניזאציע קאן פארווירקלאכט ווערן נאר ביי דעם בכיוון'דיקן אריינמישן זיך פונ'ם ארגאניזירטן געזעלשאפטלאכן רצון. דיזער טעות ליגט אויך אינ'ם יסוד פון אלע ס.־ס.'ישע און י.־ס.'ישע בנינים. אפטמאל נעמט ער אן אזא מין פארם: מען דארף איינארדנען נאר די ערשטע טריט אינ'ם ענין פון דער אידישער קאלאניזאציע, מ'דארף פלאנמעסיק און באוואוסטזיניק דורכשלאגן א וועג, און דערנאך וועט זיך שוין ממילא אנהויבן דער סטיכישער פראצעס פון קאלאניזאציע אין א ברייטן מאס־שטאב. דא האבן מיר פאר זיך דאסזעלבע, וואס מיר האבן אויבן דער־קלערט — א השערה וועגן דער נויטיקייט צו שאפן **באדינגונגען** פאר דעם סטיכישן אנטשטיין פון דער נייער געזעלשאפט. מיר באהויפטן, דאס אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען אויך די קאלאני־זאציאנס־פראצעסן אינגאנצן סטיכישע און דאס די אממערסטן **קלוגע** קאלאניזאציע איז ניט יענע, וועלכע ווערט געפירט אממערסטן „**קלוג**", נאר יענע וועלכע פאסט זיך צו צו דער ריכטונג פון די סטיכישע איבער־וואנדערונגען פון די פאלקס־מאסן. און אין דעם איבערצייגט אונז די געשיכטע פון אלע קאלאניזאציעס אין דער נייער צייט. די באזעצונג פון אמעריקע, דרום־אפריקע און אויסטראליע איז פארגעקומען **סטיכיש**: די געצוואונגענע, אדער די פראטעקציאנעלע באזעצונג פון די נייע לענדער דורך דער מאכט פון די אייראפייאישע רעגירונגען האט ניט געבראכט צו קיינע רעזולטאטן, כל זמן אין די קאלאניעס האט זיך ניט געפונען אזא מין זאך, וואס זאל צוציען די ברייטע פאלקס־מאסן, וועלכע ווענדן זיך אין זייערע איבערוואנדערונגען אין דער ריכטונג, וואס געפינט זיך צווישן דער גרעסטער צוציאונג און דעם קלענסטן ווידערשטאנד. אין דרום־ און צענטראל־אמעריקע איז, עד היום, א העכסט שיטערע ווייסע באפעלקערונג, און די גראנדיעזע קאלאניזאציע פון די פאראייניקטע שטאטן איז, ווי עס איז אלעמען באוואוסט, פארגעקומען אן א וועלכן עס איז פלאן. די בא־זעצונג פון דרום־אפריקע איז פארגעקומען **קעגן** דער ווירקונג פון די מלוכות, און איז אממערסטן ערפאלגרייך אוועק נאכדעם, ווי מען האט דארט אנטדעקט אלמאזען און גאלד־גראבנס. דיזער צווייטער פאקטאר האט מיט זיך באדינגט אויך די קאלאניזאציע פון אויסטראליע. ווי ווייט ניט־ווירדיק עס איז די פלאנמעסיקייט אין פארגלייך מיט'ן סטיכישן

סטימול אינ׳ם ענין פון קאָלאָניזאַציע, באַווייזט זיך באַשיינפּערלאַך, ווען מיר פאַרגלייכן די אומערפאָלגרייכע, הגם פּלאַנמעסיק־פאַרטראַכטע קאָלאָניזאַציע פון אוגאַנדע דורך די ענגלענדער, מיט דעם וואונדערלאַך־געשווינטן וואוקס פון דער באַזעצונג אין קאַליפאָרניע, וועלכער איז באַדינגט דורך דעם, וואָס מען האָט דאָרטן אַנטדעקט גאָלד. אַלע מלוכה־פאַרזוכן פון די פאַראייניקטע שטאַטן צו קאָלאָניזירן דעם ווייטן מערב האָבן זיך אויסגעלאָזן מיט גאָרניט, ביז עס האָט זיך ניט געריכטעט די עמיגראַציע פון די גאָלד־זוכער אין קאַליפאָרניע; דיזער „מענטשלאַכער שטויב“, אַראָפּזעצנדיק זיך אונטערוועגנס אין די מדבריות פון׳ם „ווייטן מערב“, האָט סטיכיש געשאַפן באַדינגונגען פאַר דעם וואוקס פון מענטשלאַכע ישובים אין דיזן טייל פון די פאַראייניקטע שטאַטן. צו דעם האָט מיטגעהאָלפן אויך די איבערוואַנדערונג פון די מאָרמאָנער, וועלכע איז פאָרגעקומען געגן די תחבולות פון דער רעגירונג. די קאָלאָניזאַציע פון אַרגענטינע און פּאַטאַגאָניע האָט כמעט ניט עקזיסטירט ביז דעם לעצטן פערטל פון׳ם 19טן יאָרהונדערט, ווען דער אַגראַר־קריזיס אין אייראָפּע, וועלכער איז געווען באַדינגט דורך דעם סטיכישן וואוקס פון׳ם אינדוסטריעלן קאַפּיטאַליזם, האָט גלייכצייטיק פאַרטריבן אי די אייראָפּעאישע קאַפּיטאַלן, אי הונדערטער טויזנטער פּויערים אין די נייע לענדער פון דער ברייט זיך אַנטוויקלענדער ערד־אַרבעט.

די מלוכה שטעלט מיט זיך געווים פאַר אַ י י נ ע פון די מעכטיקסטע פאָרמען פון אָרגאַניזירן דעם געזעלשאַפטלאַכן רצון; נאָר אין דיזער פאָרם, אַ האָר ניט ווייניקער ווי אין יעדער אַנדערער, זעט זיך אַרויס דער סטיכיש־אַנטאַגאָניסטישער כאַראַקטער פון די געזעלשאַפטלאַכע פאַרהעלטניסן. דערהויבנדיק זיך איבער דער גאַנצער געזעלשאַפטלאַכער סטרוקטור שפּיגלט אָפּ אין זיך די מלוכה אינגאַנצן די דיסהאַרמאָניע פון דער ערשטער, און איר טעטיקייט און גורל זיינען אויך סטיכישע, פּונקט ווי איר יסוד איז סטיכיש. דעריבער איז זי, ווידער טאַקע, ביכולת נאָר צו רעגולירן די סטיכישע פּראָצעסן, אָבער ניט אימפּראָוויזירן זיי. צורייגנדיק דיזן אַלגעמיינעם געדאַנק צו די ערשיינונגען פון קאָלאָניזאַציע, דאַרפן מיר זאָגן, דאָס, למשל, ניט די קאָלאָניזאַציע פון אַלזשיר איז אַ פּועל־יוצא פון דעם, וואָס אַלזשיר איז פּאָליטיש אונטערטעניק פראַנקרייך, נאָר להיפך, די עמיגראַציאָנס־באַדערפניש פון די פראַנצויזישע פּויערים, וועלכע האָבן פאַרלאָרן זייער ערד אין אַ גאַנצער רייע ניט־געלונגענע רעוואָלוציעס, און די באַדערפניש פון׳ם יונגן פראַנצויזישן קאַפּיטאַל צו פאַרברייטערן דעם נאַציאָנאַלן מאַרק, — האָבן ג ע צ ו ו א ו נ ג ע ן פראַנקרייך צו דעראָבערן אַלזשיר. פּונקט דאָסזעלבע קאָנען מיר זאָגן אויך מכח דער באַזעצונג פון סיביר און דאָס איינגעמען פון טורקעסטאַן דורך דער רוסישער רעגירונג, מכח דאָס איינגעמען פון ניי־זעלאַנד דורך די ענגלענדער, מכח דעם פאַרכאַפּן פון קאָרעאַ און ליאַאָדון, דאָס פאַרנעמען פון פאָרמאָזאַ און אַ טייל סאַכאַלין מצד דער יאַפּאַנישער רעגירונג. קאָלאָ־

ניזאציע און עמיגראציע זיינען ביי היינטיקן טאג אונטערוואַרפן און פאלגן די געזעצן פון דער איבערוואנדערונג פונ׳ם קאפיטאל, ווען עס דינט אויך די מלוכה. „דער קעניג דענקט און דער קרעמער לענקט“, ווי עס דריקט זיך שארף אוים ניטשע. דערביי אבער טוט עס דער „קרעמער“ גופא סטיכיש, זייענדיק אריינגעצויגן אין דעם קרייז־גאנג פונ׳ם ווילדן און איינגארטיקן קאפיטאל.*)

דער גאנצער מאסיווער אפאראט פון דער מלוכה־ארגאניזאציע מיט איר גאנצער צווינגענדער מאכט איז מאכטלאז אינ׳ם קאמף קעגן דער סטיכיטעט. נאר די בורזשואזיע, וועלכע איז דורכגעדרונגען מיט׳ן סחורות־פעטישיזם, האט פאר זיך באשאפן אן אפגאט אויך פון דער מלוכה, פון דיזן, באמת, בלינדן כלי־זיין אין די הענט פון דער סטיכישער עוואלוציע — א כלי־זיין, וועלכער האט לחלוטין ניט קיין שום פראגנאז, א כלי־זיין, וועלכער לעבט אויסשליסלאך פון די אינטערעסן און שטרעבונגען פונ׳ם פאליטישן מאמענט. די קאלאניזאציע איז ביז איצט תמיד געווען אפ־הענגיק, ניט פונ׳ם ווילן און חשבונות פון דער רעגירונג, איר ערפאלג אדער אומערפאלג פלעגט שטענדיק באשטימט ווערן, אומאפהענגיק פון דער מלוכה־ווירקונג, דורך די סאציאל־עקאנאמישע באדינגונגען פון די איינוואנדערונגס־לענדער און דורך דער סאציאל־עקאנאמי־שער סטרוקטור פון דער אויסוואנדערער־מאסע. און פונדעסטוועגן, לייגן ארויף די בורזשואזע שטרעמונגען אינ׳ם טעריטאריא־ליזם (און די ס. ס. און סיימיסטן, וועלכע שטייען צו זיי צו) אלע זייערע האפנונגען אויף דער רעגירונג.**)

דא ליגט דער ערשטער פונקט, וועלכער באשטימט אונזער פאר־העלטנים צו די בורזשואזע ציוניסטן. מיר וועלן קעמפן קעגן יענער ציוניס־טישער טעטיקייט, וועלכע שטיצט זיך אויף דער דיפלאמאטיע, מיר וועלן קעמפן קעגן אלע טראדיציעס פון הערצל׳ס טשארטעריזם. פון דער צווייטער זייט, וועלן מיר קעמפן קעגן דער פאליטיק פון דער ציוניסטישער קאנספיראציע, וועלכע האט בדעה אונטערערדישע פארמען פון פארכאפן

---

*) איבעריקנס שטעלט פאר די קאלאניזאציע פון נייע וויסטע לענדער אין איין הינזיכט באזונדערע באקוועמלאכקייטן — פארשטייט זיך, ניט בכדי אימפראוויזירן, נאר בכדי צו רעגולירן: דאס איז — דאס פעלן פון א סטיכישער איינערציע פון צונויפגעלייגטע און איינגעפעסטיקטע סאציאלע פארמען. א דאנק דעם, ווייזט ארויס די געזעלשאפטלאכע מאטעריעלע און גייסטיקע קולטור א סך מער פראגרעסיווע שטריכן, און די אנטוויקלונג קומט ביי זיי פאר פיל גרינגער און מיט ווייניקער יסורים, ווי אין די אלטע געזעלשאפטן, וואו עס האבן זיך, מער אדער ווייניקער, איינגעהיט די איבערלעבונגען פון די אפשטארבנדע סאציאלע פארמען. אויף דיזן פאקט בויען די ס. ס. הרים וגבעות. נאר די צרה איז, ווידער טאקע, אין דעם, וואס די נייע געזעלשאפטן ווערן ניט געשאפן קינסטלאך.

**) „טשארטער“, „דיפלאמאטיע“, „סיום“ — דאס זיינען אלץ פארשידענע נוסחאות פון איין און דעמזעלבן פאליטישן פעטישיזם.

פּאַלעסטינע דורך שפּיצזיניקע פּלענער, צוגלייך אויך, געגן דער קאָנספּיראַטיווער דיפּלאָמאַטיע, מיט וועלכער עס פּאַרנעמען זיך נאָך אַלץ די ציוניסטישע רעדל־פירער, פירנדיק פאַר'ן נאָז די לייכט־גלויביקע פאָלקס־מאַסע, און אָפּנאַרנדיק זיך אַליין. דערפון, אָבער, איז ניט געדרונגען, דאָס די חובבי־ציון'דיקע פּאָליטיק פון „קליינע אַרבעט" וועט געפינען אין אונז אַ פריינד — פאַרקערט, עס איז ניטאָ נאָך אַ זאַך, וואָס זאָל אונז זיין מער פיינטלאַך און העסלאַך. האַלטנדיק, דאָס די אויפגאַבע פון די בורזשואַזע ציוניסטן איז צו רעגולירן דעם סטיכישן פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליזירונג פון פּאַלעסטינע דורך דער אידישער איינוואַנדערונג, וועלן מיר אונטערהאַלטן דאָס אַלץ, וואָס האַרמאָנירט מיט דיזער אויפגאַבע.

ברייט אוועקשטעלן די אינפאָרמאַציע אין פּאַלעסטינע — ווי שאַפן אינפאָרמאַציע־ביוראָס און ליטעראַרישע אינפאָרמאַציע, אָרגאַניזירן אויספאָרשונגען און אויסזוכונגען אין פּאַלעסטינע, און דער עיקר סאָציאַל־עקאָנאָמישע דערפאָרשונגען, שאַפן סטאַטיסטישע ביוראָס, קאָנטאָרן אויף געבן יורידישע הילף די איינוואַנדערער, אָרגאַניזירן קליין־ און גרויס־קרעדיט (חוץ אַגראַר־אַפּותיקאַ'עס, וועלכע פירן צו אַ קינסטלאַכן פאַנאַנדערבלאָזן פון די מקחים אויף ערד), — דאָס אַלץ וועט ביי אונז געפינען די ענערגישסטע שטיצע. דאָס אַלץ, וואָס עס פאַרגרינגערט און פאַרגיכערט די איבערוואַנדערונג פונ'ם קאַפּיטאַל אין פּאַלעסטינע, דאָס אוועקשטעלן די קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען אויף מאָדערנע טעכנישע יסודות און אויפ'ן באָדן פון דער פרייער געזעלשאַפטלאַכער איניציאַטיוו, דאָס איינאָרדנען ערפאָרונגס־סטאַנציעס און מוסטער־ווירטשאַפטן, וועלכע וועלן דינען אַלס אַ צענטער פון דער טעכנישער נאָכאַמונג און פאַר'ן אָביעקט פון דער טעכנישער קאָנקורענץ מצד די אידישע איינוואַנדערער, וועלכע וועלן אויף אַזאַ אופן העלפן דעם וואוקס פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן אין לאַנד; דאָס אַלץ, וואָס עס העלפט מיט דער עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון דער אידישער באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע — די אַרענדע פון צינזן דורך אַנשטאַלטן, וועלכע עס האָט געשאַפן די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, יעדע קאַפּיטאַליסטישע קאָנצעסיע — אָט דאָס זיינען, לויט אונזער מיינונג, די גאַנץ נענוג ברייטע טעטיקייטס־ראַמען פונ'ם ציוניסטישן קאָנגרעס. דאָס איז די ספערע פון זיין ווירקונג. ג ע ג ן דער מלוכה־אַפּוטרופּסות און פילאַנטראָפּיע, פּ אַ ר דער פרייער געזעלשאַפטלאַכער איניציאַטיוו — אָט אַזאַ איז אונזער טאַקטיק, ב נ ו ג ע ד ע ר ר ע אַ ל ע ר אַ ר ב ע ט פ ו ן ק אָ נ ג ר ע ס א י ן פּ אַ ל ע ס ט י נ ע. מיר וועלן שטרעבן צו דעם, אַז די ציוניסטישע טעטיקייט פון דער בורזשואַזיע זאָל טראָגן אַ העל־אויסגעדריקטן, ניט פאַרמאַסקירטן פּראַקטישן קאָמערציעלן כאַראַקטער. אויפ'ן באָדן פונ'ם גינסטיקן סטיכישן פּראָצעס וועט דיזע טעטיקייט אַליין שאַפן אויך די נויטיקע כחות און וועט צוציען די קאַפּיטאַלן. און אויב איר אַ ל ג ע מ יי נ ע ר דירעקטיוו איז דאָס ג ל י ק פ ו ן פ אָ ל ק, דאַרף איר נ אָ ע נ ט ס ט ע ר ציל שטענדיק זיין

— ר י ו ח.

אט דאס זיינען די אויבערשטע פרינציפן פון אונזער געמיינזאמער טעטיקייט מיט דער ציוניסטישער בורזשואזיע. אלס פארשטייער פון דעם פראלעטאריאט קאנען מיר, נאטירלאך, ניט ארגאניזירן אזעלכע מיני קאמערציעלע אונטערנעמונגען. מיר קאנען אויך קיין אנטייל ניט נעמען אין זייער ארגאניזירן; מיר זיינען אבער בכח זיי אונטערצוהאלטן מאראליש. דאס איז דיזעלבע פאזיציע, וועלכע עס פארטרעט בכלל די ס.־ד.־יע בנוגע צום ארגאניזירן געזעלשאפטלאכע ארבעט פאר ארבעטסלאזע — זי איז ניט ביכולת צו ארגאניזירן דיזע ארבעט, זי העלפט זיי אבער, ווי ווייט עס איז נאר מעגלאך. פונקט אזוי האלטן אויך מיר אונטער דאס אלץ, וואס עס שטעלט צו, אין בורזשואזע קאפיטאליסטישע און ניט פילאנטראפישע פארמען, ארבעט פאר אונזערע ארבעטסלאזע עמיגראנטן.

זעלבסט־פארשטענדלאך, דאס אונז וועט אויסקומען צו פירן מיט די בורזשואזע ציוניסטן אן עקשנות'דיקן קאמף ניט נאר אויפ'ן באדן פון אונזער פארשטייין די רעאלע ארבעט פונ'ם קאנגרעס, נאר אויך אויפ'ן באדן פון יענע עקאנאמישע און פאליטישע קאנפליקטן, וועלכע וועלן זיך פאנאנדערשפילן אין פאלעסטינע. עס איז גרינג צו זען, דאס דער קלאסנ־קאמף אין פאלעסטינע וועט זיך זייער געשווינט אנטוויקלען — אונטער דער ווירקונג פון צוויי שטענדיקע פאקטארן. ערשטנס, די מאסע, וועלכע וואנדערט אריין אין פאלעסטינע, קומט פון יענע לענדער, וואו די קלאסנ־אנטאגאניזמען האבן שוין לאנג באקומען א העלן און שארפן אויסדרוק. דער ארבעטער, וועלכער פארט קיין פאלעסטינע, האט נאך ערב זיין אוועקפארן איבערגעלעבט שטורמישע צוזאמענשטויסן מיט'ן בעל־הבית און האט זיך געפונען אין דער אדער יענער, פאליטישער אדער עקאנאמישער ארבעטער־ארגאניזאציע אין די גלות־לענדער; ער קומט אין פאלעסטינע מיט א מער אדער ווייניקער קלארן קלאסן־באוואוסטזיין. דער אונטער־נעמער, וועלכער וואנדערט איבער קיין פאלעסטינע, ברענגט אויך מיט זיך דערפארונג און געוואוינהייט אינ'ם קאמף געגן די ארבעטער;ביידע קומען זיי אין לאנד שוין פארטיקע, ניט צווייפלענדע, שונאים. צווייטנס, די אפ־הענגיקייט פון דער יונגער אידישער ווירטשאפט אין פאלעסטינע פונ'ם וועלט־מארק, פונ'ם וועלט־קאפיטאל דארף ווירקן, עס זאלן געשווינד און טיף פארשארפט ווערן די קלאסן־אנטאגאניזמען; דער וועלט־קאפיטאל, אלס די העכערע אנטוויקלונגס־פארם פונ'ם מאדערנעם ווירט־שאפטלאכן טיפ, אנטהאלט אין זיך אויך די העכסטע אנשטרענגונגס־מדרגה פון זיינע אינערלאכע געגנזאצן און זייער פרוכט — פון די אנטא־גאניזמען. דעריבער, אריינרייסנדיק זיך אין א וועלכע עס איז פעאדאלע ווירטשאפט און געמיינשאפט, צעשפאלט איר געשווינד דער וועלט־קאפיטאל, נאך דער ליניע פונ'ם קלאסן־אנטאגאניזם, און דאס קומט פאר אלץ גע־שווינדער, וואס שפעטער דאס דאזיקע לאנד פאלט ארונטער אונטער דער

ממשלה פון׳ם וועלט־מאַרק. באמת, דער וועלט־קאַפּיטאַל האָט אַן עקאָ־נאָמיש־ג י ו ו ע ל י ר נ ד ע (אויסגלייכענדע) טענדענץ, ער שטרעבט אויפצוהויבן אַלע טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן, וועלכע ער האָט נאָר פאַר־כאַפּט, ביז צו איין און דער זעלבער מדרגה פון דער טעכניק — און צו־זאַמען מיט דעם אויך פון דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג; און וואָס שפּע־טער עס טרעט אַרויף אַ וועלכעס עס איז לאַנד אויף דער אַרענע פון דער וועלט־קאָנקורענץ, אַלץ שטאַרקער קומט אים אויס אַנצושטרענגען זיינע כחות, בכדי פון איר ניט אַראָפּגעטריבן צו ווערן; דאָס וואָס עס פעלט אינ׳ם כמות, ווערט דאָ אַנגעיאָגט און אָפּגעצאָלט אינ׳ם איכות. דאָס זעען מיר אין רוסלאַנד, אין יאַפּאַן (טיילווייז אויך אויך כינע און פערסיע).

אָט אַזאַ, אויב ניט נאָך אַ מער אינטענסיווערע אַנטוויקלונג פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען ערוואַרטעט אויך פּאַלעסטינע. צו דעם קאַמף אין פּאַלעסטינע קאָנען ניט בלייבן גלייכגילטיק, ניט דער אידישער פּראָלע־טאַריאַט און ניט די אידישע בורזשואַזיע אין די גלות־לענדער — ווייל דער שווער־פונקט פון די אינטערעסן פון דיזעביידע קלאַסן טראָגט זיך בּיסלאַכוועיז איבער קיין פּאַלעסטינע. דאָ איז דער צווייטער פּונקט פון׳ם קאַמף צווישן דעם פּראָלעטאַרישן און בורזשואַזן ציוניזם. שוין ביי היינ־טיקן טאָג פאַרטונקלען מיט אַלע כחות די בורזשואַזע ציוניסטן פון איין זייט די קלאַסן־געגנזאַצן אין פּאַלעסטינע, אַרויסשטעלנדיק אויפ׳ן ערשטן פּראַנט די פיקציע פון „נאַציאָנאַלער ברודערשאַפט“ און „איינהייט פון די נאַציאָנאַלע אויפגאַבן“, דערקלערנדיק די קלאַסן־שנאה צווישן די אידישע איינוואוינער אין פּאַלעסטינע אויסשליסלאַך מיט דער רעוואָלוציאָנערער אַגיטאַציע אין רוסלאַנד; פון דער אַנדער זייט, האַלטן זיי אונטער מיט אַלע מעגלאַכקייטן די פּאַלעסטינישע בורזשואַזיע אין אירע אַרויסטרעטונגען געגן די פּראָלעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס. בלי שום ספק וועלן די בורזשואַזע ציוניסטן זיך סטאַרן אויסצונוצן די טעטיקייט פון דעם קאָנגרעס, בכדי צו ווירקן אויף די באַוואוסטזיניקע אַרבעטער־איינוואַנדערער, און מיר דאַרפן אויך אַנווענדן אַלע אונזערע כחות צו מאַכן אומשעדלאַך דעם קאָנ־גרעס פון דיזער זייט. דעם ספּעציפישן כלי־זיין פון דער בורזשואַז־ציוניס־טישער פּאָליטיק וועלן מיר דאַרפן סטאַרען זיך אויסצונוצן, בכדי צו פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון די געדונגענע אַרבעטער פון אַלע נאַציאָ־נאַליטעטן אין פּאַלעסטינע. וואָס ברייטער עס וועט זיין אַוועקגעשטעלט די אַרבעט פון׳ם קאָנגרעס אין פּאַלעסטינע, אַלץ אַ גרעסערן פּאַקטישן דרוק וועט ער קאָנען מאַכן אויף די אָרטיקע און אַנגעפאַרענע אַרבעטער, און אַלץ מער באַדן וועלן מיר האָבן פאַר׳ן תשובה־דרוק אויפ׳ן קאָנגרעס — דורכ׳ן קלאַסנקאַמף.

לסוף, בנוגע דעם פּאָליטישן קאַמף פאַר דער טעריטאָריאַלער אויטאָ־נאָמיע געגן דער טערקישער רעגירונג שטייען אונז פאַר באַציאונגען צו די בורזשואַזע ציוניסטן פיל מער פיינטלאַכע, איידער פריינטלאַכע. אודאי איז די אידישע בורזשואַזיע אויך פּאַראינטערעסירט צו באַפרייען פּאַלעס־

טינע פון דער טערקישער ממשלה, — אבער אויך דא, ווי אומעטום, זאגט זיך ארויס, שוין ביי היינטיקן טאג, די כאראקטעריסטישע בורזשואזע פחדנות, האלבקייט און ניט־אויסגעהאלטנקייט. ווי מיר האבן שוין אויבן געזען, שילדערן זיך דאס רוב בורזשואזע ציוניסטן די רעאליזירונג פונ׳ם ציוניזם אלס א פרידלאכן אומקרענקלאכן פראצעס פון אן עקאנאמיש־קולטורעלער „עראבערונג"; נאר אפילו יענע מינדערהייט פון די בורזשו־אזע ציוניסטן, וועלכע חלומ׳ט וועגן א רעוואלוציאנערן „פארכאפן" פא־לעסטינע, וויל זיך צוגרייטן צו דיזן „פארכאפן" בשתיקה, אזוי, דאס די טערקישע רעגירונג זאל קיין צייט ניט האבן אנצונעמען מיטלען. דעריבער קוקט מען אינ׳ם ציוניסטישן לאגער מיט מורא און שנאה אויף אונזער אפנהערציקייט, פאר זיך באשולדיקנדיק אונז טיף אין הארצן אין „פרא־וואקאציע"; נאר דערווייל ציטערן זיי עס ארויסצוריידן הויך, האפנדיק, דאס מיר וועלן דאך קלוגער ווערן און אויפהערן צו וועקן דעם חשד פון די טערקישע מושלים. אבער דאס לעבן וועט גיך צוקלאפן דיזע מורא און האפנונג — און דאן וועלן די בורזשואזע ציוניסטן אנהויבן צו ריידן, און דאן וועלן זיי אויפהויבן א „ויצעקו"... זיי וועלן זיך מיט כל המיטלען אפגרענעצן פון דער „צעהיצטער לייכטזיניקער יוגנט" — פארגעסנדיק דאס מיר האבן זיך שוין לאנג אפגעגרענעצט פון זיי; זיי וועלן דערקלערן אויף זייער קנעכטיש־ליבעראלן לשון וועגן זייערע אויסשליסלאך־פרידלאכע כוונות, און וועלן, ווי בכלל א ליבעראלע פארטיי אין אונזערע צייטן, מיט זייער טאקטיק נאר אפהאלטן דעם פראצעס פון פאלעסטינער באפרייאונג; פון דער אנדער זייט, אבער, וועט זיי דאס לעבן צווינגען געוויסערמאסן מיטצוהעלפן דעם קעמפענדן פראלעטאריאט פון פאלעסטינע. אין דיזער גאנצער צוויי־פנים׳דיקער פאליטיק וועלן זיי זיך סטארען, ווי דאס ליבע־ראלע ביגערטום פון אלע פעלקער אין דער מאדערנער וועלט, צו באקומען פון דער רעוואלוציע וואס מער נוצן פאר זיך, פאררעטעריש איבערלאזנדיק דעם פראלעטאריאט אליין אויפ׳ן שלאכטפעלד, ווען זיי וועט זיך נאר אויסדאכטן, דאס זיי האבן שוין באקומען אלץ, וואס עס איז נויטיק בכדי צו הערשן. די לעקציעס פון דער רוסלענדישער רעוואלוציע און פון אלע אנדערע, וועלכע זיינען פארגעקומען פאר איר, האבן אויף אונז א געוויסן רושם געלאזן: מיר ווייסן, דאס אין דער קינפטיקער פאלעסטינישער רע־וואלוציע וועט אונז אויסקומען צו פירן א פאליטישן קאמף אויף צוויי פראנטן מיט א מאל: געגן דער טערקישער ביוראקראטיע און געגן דער אידישער בורשואזיע. די רעוואלוציע, די דעמאקראטישע נאך איר כא־ראקטער, וועלן מיר זיך סטארען פארוואנדלען אין א דעמאקראטישער נאך אירע רעזולטאטן. מיר וועלן קעמפן פאר דער פולער אומ־באגרענעצטער פאלקס־ממשלה אין פאלעסטינע.

אונז שטייט נאך פאר צו באזייטיקן אייניקע מיספארשטענדניסן.

קעגן אונזער באהויפטונג, דאס דער טעריטאריאליזם ווערט פארווירק־לאכט דורכ׳ן קלאסנקאמף פונ׳ם אידישן פראלעטאריאט, שטעלט מען ארויס

די דערוווידערונג, דאָס יעדער קאַמף צווישן קלאַסן איז אַ קאַמף פאַר דער מאַכט און פאַר די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. בעת אָבער אין דעם טעריטאָריאַליזם זיינען פאַראינטערעסירט פאַרשידענע קלאַסן פונ'ם אידישן פאָלק, און דעריבער איז אויפ'ן באָדן פונ'ם טעריטאָריאַליזם אוממעגלאַך אַ קאַמף צווישן דעם פּראָלעטאַריאַט און דער בורזשואַזיע.*) דיזער בליק איז אַ רעוויזיאָניזם פון דעם סאַמע ערגסטן סאָרט; ווען דאָס וואָלט געווען ריכטיק, וואָלט די עקזיסטענץ פונ'ם **פּראָלעטאַרישן** ציוניזם געווען אַ לחלוטין'דיקע שטות'עריי, און אין דער רעאַליזירונג פונ'ם טעריטאָריאַליזם וואָלט דער אַרבעטער־קלאַס אויסגעקומען עפּעס נאָר ווי אַ מין נאָכשלעפּעניש נאָך דער בורזשואַזיע.**) בכדי צו צעשלאָגן דיזע חקירה, וועלן מיר נעמען אַלס אַ ביישפּיל די רוסישע רעוואָלוציע. אויך דאָ איז פאַראינטערעסירט ווייט ניט נאָר דער פּראָלעטאַריאַט, אויך דאָ איז די באַפרייאונגס־באַוועגונג, אַזוי צו זאָגן, אַ נאַציאָנאַלע; אויך אין רוסלאַנד געפינט זיך די מאַכט ניט ביי דער בורזשואַזיע. צי איז דען פון דעם אַלעם געדרונגען, דאָס די רוסישע רעוואָלוציע קומט פאַר ניט דורכ'ן קלאַסנקאַמף, נאָר דורך דיפּלאָמאַטיע? צי הייסט עס דען, דאָס דער רוסלענדישער פּראָלעטאַריאַט פירט ניט בשעת דער רעוואָלוציע זיין זעלבסטשטענדיקע קלאַסן־פּאָליטיק? יאָ, דערינען באַמיען זיך, אויף אַלערליי אופנים, צו איבערצייגן אונז די אַלע קליינבירגערלאַכע אידעאָלאָגן און פּראַזיאָרן, אָבער קיין סאָציאַל־דעמאָקראַט אין רוסלאַנד וועט זיך ניט שטעלן אויף אַזאַ שטאַנדפּונקט. און מיר דאַרפן קאַטעגאָריש אָפּוואַרפן יעדן ענלאַכן בורזשואַזן בליק אויף דעם טעריטאָריאַליזם. עס איז בכלל ניט ריכטיק, דאָס כלומר'שט **יעדער** קלאַסנקאַמף איז אַ קאַמף פאַר דער מאַכט. אין דעם **רעזולטאַט** פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען טרעפט אָפּט, אַז די מאַכט גייט איבער פון איין קלאַס צום צווייטן, אָבער **דירעקט** קאָן דער קאַמף צווישן די קלאַסן שטעלן פאַר זיך און פאַרווירקלאַכן אַנדערע צילן — אַנ'ערד, צו פאַרבעסערן איינפאַך די לאַגע פון די אונטערדריקטע שיכטן פון דער געזעלשאַפט. מיר נעמען אַלס אַ ביישפּיל דעם קאַמף פאַר דער רעגירונגס־פאַרזיכערונג פון די אַרבעטער, פאַר דער פאַבריקס־אינספּעקציע, פאַר דעם 8־שעה'דיקן אַרבעטס־טאָג — **דירעקט** האָבן די אַלע פאָדערונגען ניט בדעה צו פאַרכאַפּן די מאַכט, אָדער די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. אפילו די פּאָליטישע פאָדערונגען פון פרייהייט פון פאַראיינען און קאָאַליציעס שטעלן פאַר זיך ניט דירעקט דיזע אויפגאַבע. ווען דער אידישער אַרבעטער קעמפט קעגן דעם רוסלענדישן אַבסאָלוטיזם, גרייפט ער דאָך אָן צוליב דעם אומ־מיטלבאַר, דורך זיינע סטרייקס וכדומה, די אידישע בורזשואַזיע (אָפּ־

*) אַזאַ איז דער שטאַנדפּונקט פון די ס. ס. למשל, אינ'ם אַרטיקל פון א. ב., „קלאַסנקאַמף און טעריטאָריאַליזם“ („דער נייער וועג“, נום. 19, ז. 20־19).

**) אַזאַ בכבוד'יקן אָרט פאַרנעמט טאַקע באמת דער אַרבעטער־קלאַס אין דעם פּראָגראַם פון די ס. ס.

טער — די קליין־בורזשואַזיע), וועלכע ליידט דאָך אויך שרעקלאַך פון דעם אַבסאָלוטיזם און וואָלט גערן געוועזן פּטור צו ווערן פון אים, וועלכע פירט זאָגאָר, נאָך איר שטייגער נאָך, אַ קאַמף געגן דעם עקזיסטירענדן רעזשים. אין מער אָבער וויכטיקע פאַלן פון זיין קאַמף קאָן דער אַרבעטער־קלאַס אויסמיידן זיין נאָענטסטן שונא אין דער פּערזאָן פון די בעלי־בתים־אונטערנעמער, זיך אַ לאָז טאָן, אַ מאָל מיטציענדיק נאָך זיך אויך די בעלי־בתים, אויף די פאַרשטייער פון דער פּאָליטישער מאַכט (למשל, אויף דער פעאָדאַלער ביוראָקראַטיע) — און אויך דאָס הייסט קלאַסנקאַמף. דער אידישער אַרבעטער וועט קעמפן אויסצופירן ביי דער רוסישער, עסטרייכישער און אַנדערע רעגירונגען, זיי זאָלן פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון זייערע אונטערטאַנען אין פּאַלעסטינע: דער אידישער פּראָלעטאַריאַט וועט באַפרייען די באַפעלקערונג פון פּאַלעסטינע פון דער שליטה פון דער טערקישער ביוראָקראַטיע, אָדער (מעגלאַך) פון דער טערקישער בור־זשואַזיע: און דאָס אַלץ גייט אַריין אין דעם קרייז פון יענע דערשיינונגען, וועלכע טראָגן דעם נאָמען קלאַסנקאַמף: דאָס אַלץ וועט זיין אַ קלאַסנ־קאַמף אין אַלע זיינע פאָרמען פון דער עקאָנאָמישער און פּאָליטישער אָר־גאַניזירונג און זעלבסט־טעטיקייט פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט.

אַרויסגייענדיק פון דיזן טעות, דאָס דער טעריטאָריאַליזם איז כלומרשט אינגאַנצן אַ נאַציאָנאַלע באַוועגונג, דאַרף מען קומען צום וואַזראָזשדעניִשן באַשלוס, דאָס פאַר דער רעאַליזירונג פון דעם טעריטאָריאַליזם פאָדערט זיך, ניט אַ פרייע קלאַסן־אָרגאַניזאַציע פונ׳ם פּראָלעטאַריאַט, נאָר אַ באַ־זונדערע צווינגענדע נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע פון דעם גאַנצן אידישן פאָלק אינ׳ם געשטאַלט פון אַ סיים. נאָך אונזער פּראָגנאָז קומט אויס, דאָס די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע וואָלט געקאָנט זיין זייער נוצלאָך פאַר׳ן רעגולירן די איינוואַנדערונג, וועלכע קאָנצענטרירט זיך סטיכיש אין פּאַלעסטינע, אָבער ניט מער: אויך אָן דעם סיים וועט דער סטיכישער פּראָצעס טאָן דאָס זייניקע. — אויב אָבער עס זאָל ניט זיין קיין סטיכישער פּראָצעס, וועלן קיינע „סיימען“ אים ניט באַשאַפן און ניט זיין בכח פאַרצושטעלן אים אַלס אַזעלכן. אַרויסשטעלנדיק די פאָדערונג פון אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, פאַרשטייען מיר עס ניט אַלס אַ מיטל פאַר דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע, נאָר אַלס אַ זייער וויכטיקן זעלבשטענדיקן ציל: ביידע צילן, וועלכע זיינען מאַקסימאַלע, ד. ה. אַממערסטן וווייטסטע אין אונזער נאַציאָנאַלן מינימום־פּראָגראַם — די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע אין גלות און די טעריטאָריאַל־פּאָ־ליטישע אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינע — זיינען צוויי באַזונדערע אויפ־גאַבן. זיי קאָנען באַטראַכט ווערן אומדירעקט, פונ׳ם שטאַנדפּונקט פון זייער וווייטער קעגנזייטיקער ווירקונג, אַלס מיטלען איינס צוליב דאָס אַנדערע: דאָס הייסט, אַז וואָס מער רעכט מיר וועלן האָבן אין גלות, אַלץ גרינגער וועט אונז זיין צו דערוווערבן רעכט אין פּאַלעסטינע, און וואָס מער רעכט מיר וועלן האָבן אין פּאַלעסטינע — אַלץ פולער און

ברייטער וועלן זיין אונזערע אמת׳ע און ניט נאָר פּאַפּירענע רעכט אין גלות. ביי די סיימאָוועצעס ווערט צווישן דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער און דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פעסטגעשטעלט אַ צוזאַמענהאַנג פון אַ סיבה און אַ פּועל־יוצא (אָביעקטיוו), פון אַ מיטל און צוועק (סוביעקטיוו); ביי אונז, אָבער, איז אַ צוזאַמענהאַנג פון געגנווירקונג. דאָס איז אָבער ניט קיין פּראָגראַם־צוזאַמענהאַנג, נאָר אַ ריין־סטיכישער. ער ווירקט ניט אויף אונזער פּראָגראַם, אין וועלכן ביידע פאָדערונגען פיגורירן אַלס ניט־אָפּהענגיקע איינע פון דער אַנדערער.

לסוף, דאַרפן מיר נאָך באַטראַכטן די פראַגע, אויף וואָס פאַר אַן אופן קאָן דער קלאַסנקאַמף פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, וועלכער ווערט געפירט אויף אַ העכסט אומנאָרמאַלער סטראַטעגישער באַזע, פירן צו אַזאַ גראַנדיעזען רעזולטאַט, ווי אַ טעריטאָריעלע אויטאָנאָמיע פאַר דאָס אידישע פאָלק. אונזער טעאָריע וועגן דער אומנאָרמאַליטעט פון דער אידישער סטראַטעגישער באַזע איז גרינג צונויפצומישן מיט דער תורה פון די ס. ס., אַז דער קליין־פּראָדוקציאָנס־פּראָלעטאַריאַט קאָן כלומר׳שט ניט זיין, ווי זיי דריקן זיך אויס, דער „טרעגער פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג״, קאָן זיך ניט דערנענטערן צום סאָציאַליזם. נאָר דיזע צונויפמישונג וואָלט געווען אַ טיפער טעות. עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דאָס העכסט־אויבערפלעכלאַכע דענקען צו דערקלערן, ניט די פּאָליטיק דורך דער סאָציאָלאָגיע, ניט די פּאָטענץ דורך דער ווירקלאַכקייט, ניט די אויפגאַבע דורך דער באַדערפניש, ניט די צוקונפט דורך דער געגנוואַרט, נאָר פונקט קאַפּויר. ביי די ס. ס. גייט טאַקע בכלל די ערפאָרשונג פון דער אויפגאַבע צו דער באַדערפניש, פון דער פּאָטענץ צו דער ווירקלאַכקייט; למשל, זיי דערווייזן, דאָס דער טעריטאָריאַליזם איז ווינשבאַר און מעגלאַך, און דערפון דרינגען זיי אַרויס, דאָס די טעריטאָריאַליסטישע באַוועגונג וועט זיך אַנטוויקלען און פאַרענדיקן מיט ערפאָלג. אָפּגעבנדיק דעם חשוב׳סטן אָרט דעם „טשאַרטער״, בויען די ס. ס. די סאָציאָלאָגיע אויף דער פּאָליטיק און ניט פאַרקערט, ווי עס פאָדערט דער געזונטער שכל. פּונקט אַזוי שמועסן זיי זיך איין, דאָס זיי האָבן עפּעס וויכטיקס אויפגעטאָן מיט זייער תורה וועגן דער אוממעגלאַכקייט פאַר דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט צו גיין צום סאָציאַליזם. די דייטשע קליין־בורזשואַזיע, למשל, קאָן דאָך אויך ניט זיין די „טרעגערין פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג״ — צי הייסט עס דען, דאָס זי דאַרף האָבן אַ טעריטאָריע? דער סאָציאַליזם איז אַן אויפגאַבע פון דער צוקונפט, און דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז די ווירקלאַכקייט פון דער געגנוואַרט. און אויב מען זאָל דערלאָזן אַזוי ווי די ס. ס., דאָס דער אידישער פּראָלעטאַריאַט גייט כלומר׳שט ניט צום סאָציאַליזם, דאַן קאָן עס דינען אַלס אַ באַווייז נאָר פאַר אַן איינ־טעליגענטן, באַוואוסטזיניקן אַרבעטער, וועלכער איז באַקאַנט מיט דער טעאָריע פונ׳ם מאַרקסיזם, און דערצו נאָך שלעכט באַקאַנט; דאָס קאָן אָבער בשום אופן ניט דינען אַלס אַ

מאטיוו, וועלכער זאל טרייבן די ברייטע פראלעטארישע מאסן אויפ'ן וועג פונ'ם טעריטאריאליזם. אויב דער אידישער ארבעטער קאן ניט זיין איצט קיין „טרעגער פון דער סאציאליסטישער באוועגונג", דאן איז לעבערלאך ארויפצואווארפן אויף אים איצט סאציאליסטישע אויפגאבן; אויב נאר אויף דער טעריטאריע וועט ער זיך אויסהיילן פון זיין חולאת, פון „ניט־אינדוסטריאליזירונג", — וועט ער דאך נאר דארטן אויך ווערן סאציאליסטיש. אויב אבער דער אידישער ארבעטער פירט פונדעסטוועגן יא א פראלעטארישע קלאסנפאליטיק און קעמפט פאר'ן סאציאליזם אפילו איצט, נאך אין גלות — ווי דאס איז טאקע באמת — דאן צופאלט זיך די גאנצע ס.־ס.'ישע חקירה ווי א פוסטע פראזעאלאגיע. דער אידישער פראלעטאריאט איז אויך א מאדערנער פראלעטאריאט — עס פארשטייט זיך, ניט אין יענעם פארשפיצט־טיפזיניק־פילאזאפיש־אומפארשטענדלאכן זין, ווי די ס. ס. באנוצן, גלייך נאך קויטסקי'ן, דאס ווארט „מאדערנער", נאר אין יענעם זין, דאס דער אידישער פראלעטאריאט פירט א מאדערנעם קלאסנקאמף אין אלע זיינע פאליטישע און עקאנאמישע פארמען. און פירן פירט ער אים, ניט צוליב דעם, בכדי צו גיין צום סאציאליזם, נאר מחמת דעם, וואס די אנטוויקלונג פונ'ם קאפיטאליזם פארשארפט די געגנזאצן צווישן די ארבעטער און די בעלי־בתים; און דערפאר, ווייל דער אידישער פראלעטאריער פירט א קלאסנקאמף, דעריבער גייט ער צום סאציאליזם: דורך זיין קלאסנקאמף העלפט ער מיט צו קאנצענטרירן דעם קאפיטאל און צו פארשארפן די סאציאלע קלאסן־אנטאגאניזמען. גאר, וועט מען זאגן, די אידישע ווירטשאפט ווערט רואינירט מחמת דער קאנצענטרירונג פונ'ם קאפיטאל, און פירנדיק א קלאסנקאמף געגן זייערע עקספלואטאטארס, גראבן אונטער די אידישע ארבעטער גלייכצייטיק אי זייער אייגענע עקזיסטענץ, אי די עקזיסטענץ פונ'ם אידישן קאפיטאל. זייער ריכטיק: נאר צי הייסט עס דען, דאס דער אידישער פראלעטאריאט איז ניט קיין „טרעגער פון דער סאציאליסטישער באוועגונג"? ניין, דאס הייסט נאר, אז זיין לאגע אין גלות איז טיף טראגיש און פול מיט סתירות. דאס איז אבער בכלל ניט קיין אויסנאמלאכע דערשיינונג: דאס וואס עס איז ביי אידן א כראנישע קרענק, באגעגענען מיר אפט אין א שארפער פארם אויך ביי אנדערע פעלקער. וויפיל צענדליק־טויזנטער „טרעגער פון דער סאציאליסטישער באוועגונג" אין רוסלאנד זיינען איצט ארויסגעשלײדערט אויף יענער זייט פון עקאנאמישן לעבן און זיינען אונטערווארפן אלע יסורים פון ארבעטסלאזיקייט!

אבער וואס הייסט עס? א דאנק די שארפע קרענקלאכע באדינגונגען פון דער רוסישער רעאקציע איז די סטראטעגישע באזע פונ'ם רוסלענדישן פראלעטאריאט צייטווייליק העכסט־אומנארמאל און ניט־פראדוקטיוו; א דאנק די כראנישע קרענקלאכע באדינגונגען פונ'ם גלות — דער עקסטעריטאריאליטעט, דער נאציאנאלער קאנקורענץ און דער איזאלירונג, איז

די סטראַטעגישע באַזע פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט שטענדיק אומנאָרמאַל און ניט־פּראָדוקטיוו. ניט־פּראָדוקטיוו איז זי ניט אַבסאָלוט, נאָר פאַרהעלטנים מעסיק: דער אידישער אַרבעטער דורך זיין קאַמף פאַרבעסערט אויך זיין לאַגע, נאָר דיזע פאַרבעסערונג טראָגט נאָך אַ מער ציטוויייליקן כאַראַקטער און איז נאָך מער אומזיכער, איידער ביי זיינע ניט־אידישע חברים; און חוץ דעם, יעדע אַפילו אומבאַדייטנדע פאַרבעסערונג פאָדערט שטענדיק פון דעם אידישן אַרבעטער אַזאַ אומגעהויערע פאַרשווענדונג פון כחות, וועלכע ווערט קוים באַלוינט דורך די רעזולטאַטן.

נאָר אומנאָרמאַל איז די סטראַטעגישע באַזע פונ'ם אידישן אַרבעטער־קלאַס איז גלות נעמלאַך דערפאַר, וואָס דאָ באַשעפטיקט ער זיך אין די ענדלאַכע שטאַפּלען פון דעם ווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס *), דערפאַר וואָס דאָס אידישע ווירטשאַפטלאַכע לעבן האַלט זיך אויף אין די הינטער־געסלאַך פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. נאַטירלאַך, דאָס אין גלות קאָן דער אידישער אַרבעטער דורך זיין קלאַסנקאַמף נאָר מיטהעלפן דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַנדערע נאַציעס: בעת אָבער אים קומט אויס צו פאַרטיידיקן וועלכע עס איז זיינע אייגענע באַזונדערע אינטערעסן, אַפילו די העכסט נויטיקע, העכסט גערעכטע, איז ער ניט בכח לחלוטין צו גאָרניט זיך דערשלאָגן, אויב ער שטיצט זיך ניט דערביי אויף דער פאַראינטערעסירטקייט פון אַנדערע, ניט־אידישע גרופּן אין דיזעלביקע פאָדערונגען. למשל, מיר האָפן צו דערשלאָגן זיך אַ פריייען אַריינפאָר קיין פּאַלעסטינע, ד. ה. אַז די רוסישע רעגירונג, דהיינו, זאָל פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון אירע אידישע אונטערטאַנען אין טערקיי. עס פאַרשטייט זיך, דאָס וועט ניט פאָדערן פון דער רוסישער רעגירונג קיין באַזונדער גרויסע אָנשטרענגונג פון קרעפטן; נאָר אַפילו אָט־דעם אומבאַדייטענדן רעזולטאַט וואָלטן מיר זיך ניט דערשלאָגן דורך אונזער קאַמף, ווען די רוסישע געזעלשאַפט וואָלט אַליין ניט געווען פאַראינטערעסירט אין דער לעזונג פון דער אידן־פראַגע און אין דעם פאַרגרינגערן די אידישע עמיגראַציע. אָדער אַן אַנדער ביישפּיל: מיר רעכענען צו באַקומען אַ גאַנצע רייע נאַציאָנאַלע רעכט און אַפילו אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע, לאָמיר זאָגן, ווידער טאָקע אין רוסלאַנד: און אויך אין דיזן ענין פאַרלאָזן מיר זיך נאָר אויף דעם, וואָס פונקט אין אַזעלכע פאָדערונגען זיינען פאַראינטערעסירט אַנדערע אונטערדריקטע נאַציאָנאַליטעטן, וועלכע באַוואוינען רוסלאַנד, און וואָס מיט דער צייט וועט אויך אין די רייען פונ'ם

*) וועגן די באַגריפן „ענדלאַכע", „ערשטע" און „צווישן־ליגנדע" שטאַפּלען פונ'ם ווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס — זע „אונזער פּלאַטפאָרם", קאַפּיטל א. דעם דאָזיקן אונטערשייד האָבן מיר גענומען ביי „בעם־באַווערק"; נאָר פונקט דאָס, וואָס ער, דער אָנהענגער, פון דער טעאָריע פון „גרענץ־נוצן", רופט אָן ערשטע שטאַפּלען, הייסט ביי אונז מאַרקסיסטן, ביי אונז אָנהענגער פון דער טעאָריע פון „אַרבעטס־ווערט" — ענדלאַכע שטאַפּלען, און להיפך.

רוסלענדישן פּראָלעטאַריאַט אַריינדרינגען דאָס באַוואוסטזיין פון דער נויט־וועגדיקייט אין ראַדיקאַלע נאַציאָנאַלע רעפאָרמעס.

דאָס, וואָס דאָס אידישע לעבן אין גלות איז אָפּהענגיק פון׳ם לעבן פון די אַרומיקע פעלקער, איז אויך ניט קיין אויסנאַם־צופאַל אין לעבן. דער פוילישער אָדער דער אַרמענער פּראָלעטאַריאַט וואָלטן אויך ניט גע־קאָנט אַליין, אָן דער הילף פון אַנדערע עלעמענטן, פאַרטיידיקן זייערע באַזונדערע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען. נאָר פונדעסטוועגן, מיט זייערע איי־גענע כחות, אָן דער הילף מצד אַנדערע, קאָנען דער פוילישער אָדער דער אַרמענער פּראָלעטאַריאַט דערגרייכן פאַר זיך פיל מער, איידער דער אידי־שער פּראָלעטאַריאַט און דאָס גאַנצע אידישע פאָלק אין גלות מיט אייגענע כחות. הן בנוגע דער עקסטעריטאָריאַליטעט, הן בנוגע דער אָפּהענגיקייט פון די אַרומיקע פעלקער און הן בנוגע דער אומנאָרמאַליטעט פון דער סטראַטעגישער באַזע פאַר׳ן קלאַסנקאַמף, שטייען דאָס אידישע פאָלק און דער אידישער פּראָלעטאַריאַט פיל נידעריקער פון די אַנדערע פעלקער און אונטערשיידן זיך שטאַרק פון זיי. נאָר דיזער אונטערשייד איז ניט אין מ ה ו ת, נאָר אין דער מ ד ר ג ה, ער איז ניט אַזוי פיל אַן איכות׳־דיקער, וויפיל אַ כמות׳דיקער. אויך אַנדערע פעלקער זיינען טיילוויז עקס־טעריטאָריאַל, אין דעם זין וואָס כמעט ביי אַלע פעלקער זיינען פאַראַן טיילן, וועלכע זיינען צעזייט איבער פרעמדע טעריטאָריעס און וואוינען דאָרט אין אַ מיעוט, אָבער די אידן זיינען מער פון אַלע עקסטעריטאָריאַל; אויך ביי די אַנדערע פעלקער טרעפט אַ מאָל, דאָס די קלאַסן־סטרוקטור איז אומנאָרמאַל (אַזוי, למשל, זיינען די אַרמענער מער באַשעפטיקט אין די ענדלאַכע שטאַפּלען, איידער אין די ערשטע), אָבער ביי די אידן איז די קלאַסן־סטרוקטור אַממערסטן אומנאָרמאַל; אויך די אַנדערע פעלקער זיינען מער אָדער ווייניקער אָפּהענגיק פון די אַרומיקע, די אידן אָבער זיינען אָפּהענגיק פון די אַרומיקע פעלקער מער איידער אַ וועלכעס עס איז אַנדער פאָלק.

אַט דיזע אומגעהויערע כמות׳דיקע אָפּגעשטאַנענקייט פון׳ם אידישן פאָלק וועט ביסלאַכוויז אַלץ מער פאַרשווינדן, וואָס מער עס וועט וואַקסן די סטיכישע איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע. אין פּאַלעסטינע וועלן די אידן מיט דער צייט אַריינדרינגען אויך אין די ערשטע שטאַפּלען פון דעם ווירטשאַפטלאַכן פּראָצעס; נאָר וויכטיקער פאַר אַלץ איז דער אומשטאַנד, וועלכער איז פון אונז שוין אָנגעוויזן, דאָס, וואָס די אידישע ווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע וועט זיך אַנטוויקלען כמעט אומאָפּהענגיק פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג און פון דער אַנטוויקלונג פון טערקיי. אויף אַזאַ אופן, וועט אויך די סטראַטעגישע באַזע פון׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, אַריבערטראָגנ־דיק זיך קיין פּאַלעסטינע, פאַרלירן אירע ספּעציפישע אַנאָמאַליעס, און דער קלאַסנקאַמף פון די אידישע אַרבעטער וועט ענדלאַך ווערן גענוג פּראָדוקטיוו.

דער נאָרמאַלער אידישער פּראָלעטאַריאַט אין אַ נאָרמאַלער, ניט פאַר־קירצטער און ניט אָפּגעשטאַנענער נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט, וועט דורך זיין

קלאַסנקאַמף קענען זיך דערשלאָגן צו דיזן גראַנדיעזן רעזולטאַט — צו דער טעריטאָריאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע פאַר'ן אידישן פאָלק אין פּאַלע־סטינע. ער וועט קענען גובר זיין אַלע מכשולים און באַפרייען זיך און דעם גאַנצן אידישן פאָלק.

אין דיזער אַרבעט זיינער וועט זיך דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שטיצן ניט אויף פּראָיעקטן, און ניט אויף פּלענער, און ניט אויף דיפּלאָ־מאַטיע — נאָר בלויז אויף זיין קאַמף און אויף די סטיכישע פּראָצעסן פון דער קאָנצענטרירטער איינוואַנדערונג. די ראַדיקאַלע מהפּכה אינ'ם אידישן לעבן וועט פּאָרקומען ניט דורך דעם באַוואוסטזיין און אַגיטאַציע פון פּאַרטייען, ניט דורך סיימען און ניט דורך קאָנגרעסן, נאָר דורכ'ן סטיכישן פּראָצעס. סיימען אָבער, צוזאַמענפאָרן און פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציעס קאָנען נאָר העלפן דעם סטיכישן פּראָצעס, אָבער ניט פּאַרבייטן אים.

פּראָיעקט-פּראָגראַם פון צ. ק. פון י. ס. ד. א. פּ. „פּועלי-ציון"

די אַלגעמיינע פאָרמולן פון דער פּאַרטיי

1) דאָס פּראָגראַם־מאַקסימום פון פּאַרטיי איז — די פאַרגעזעל־שאַפטלאַכונג פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען און די איבערבויאונג פון דער געזעלשאַפט אויף סאָציאַליסטישע יסודות; דער איינציקער וועג, וועלכן די פּאַרטיי אנערקענט — איז דער פּאָליטישער קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין די רייען פון דער אַלוועלטלאַכער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע.

2) דער וויכטיקסטער פּונקט פון דעם פּראָגראַם־מינימום פון דער פּאַרטיי, וועלכער אונטערשיידט זי פון אַנדערע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטייען — איז די פאָדערונג פון אַ טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע אויף דעמאָקראַטישע יסודות פאַר'ן אידישן פאָלק אין פּאַלעסטינע.

3) דיזן פּונקט פון זיין פּראָגראַם־מינימום, צוגלייך ווי אויך זיינע אַלע אַנדערע פאָדערונגען, פאַרווירקלאַכט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט דורכ'ן קלאַסנקאַמף.

4) צווישן דעם קלאַסנקאַמף און דער פּאָליטישער דערציאונג פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין גלות פון איין זייט, און זיין קלאַסנקאַמף אין פּאַלעסטינע פון דער אַנדער זייט — עקזיסטירט אַ דירעקטער, זיך ניט־איבעררייסנדער סטיכישער צוזאַמענהאַנג, וועלכער שטיצט זיך אויף דער סטיכיש זיך קאָנצענטרירנדער איינוואַנדערונג פון אידן קיין פּאַלעס־טינע.

מ ב ו א

דער הויפּט־באַוועגנדער נערוו פון דער געשיכטע — די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער געזעלשאַפט, שטויסט זיך אָן אין איר גאַנג אויף פאַרשידענע מכשולים, אָפטמאָל אויך אַליין זיי אַרויס־רופנדיק, און מיט דער צייט צעשטערט זי דיזע מכשולים. דער קרענקלאַכער צוזאַמענשטויס מיט אַזעלכע מכשולים באַשאַפט גלייכצייטיק אויך קרענק־לאַכע געזעלשאַפטלאַכע פּראָגן און רופט אַרויס ברייטע געזעלשאַפטלאַכע באַוועגונגען, וואָס האָבן בדעה זיי צו לעזן; אין אונזער צייט שטעלן זיך אַוועק בראש פון אַזעלכע באַוועגונגען — פּאָליטישע פּאַרטייען און געזעל־שאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, אַלס די אויסדריקער פון דעם אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון. די י. ס. ד. א. פּ., וועלכע אָרגאַניזירט די רעוואָ־לוציאָנערע באַוועגונג פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט, שטרעבט צו געבן

אַז ענטפער אויף אַלע ברענענדע פראַגן פון אונזער צייט; די וועגן און שטרעבונגען פון דער פּאַרטיי געפינען זיך אין דער ריכטונג פון דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער מאָדערנער און קינפטיקער מענטשהייט. אין איר טעטיקייט רעכנט זיך די פּאַרטיי מיט די אינטערעסן פון דעם פּראָלעטאַריאַט — דעם קלאַס פון לוין־אַרבעטער, אַרויסגייענדיק פון דער איבערצייגונג, דאָס דער פּראָלעטאַריאַט איז דער איינציקער קלאַס, וועמענס אינטערעסן עם זיינען אינגאַנצן בהסכם מיט דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער געזעלשאַפט, דאָס נאָר ער איז בכח ראַדיקאַל צו לעזן אַלע קרענקלאַכע פראַגן פון דעם געזעלשאַפטלאַכן לעבן, גובר צו זיין אַלע מכשולים, וועלכע שטערן דער אַנזאַמלונג און דעם וואוקס פון דעם מענטשנ׳ס הערשאַפט איבער דער נאַטור און געשיכטע.

די סאָציאַלע פראַגע פון אונזער צייט

אַלע פראַגן פון אונזער צייט האָבן זייער שורש אין די אינערלאַכע ווידערשפּרוכן פון דעם קאַפּיטאַליסטישן פּראָדוקציאָנס־אופן. דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן באַדייט פון איין זייט, אַ הויכע מדרגה פון פּראָדוקטיוויטעט פון דער געזעלשאַפטלאַכער אַרבעט, אַ שנעלן וואוקס פון דעם מענטשנ׳ס הערשאַפט איבער דער נאַטור און אַ קאָלאָסאַלע עקאָנאָמיזירונג פון דער מענטשלאַכער ענערגיע; דיזער פּראָצעס דריקט זיך אויס אין דער אַלץ שטייגענדער קאָנצענטרירונג און סאָציאַליזירונג פון דער פּראָדוקציע. פון דער אַנדער זייט, שטיצט זיך דער קאַפּיטאַליזם, אַלס דער סחורות׳דיקער פּראָדוקציאָנס־אופן, אויף דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום פון די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער — אויף דיזן יורידישן אויסדרוק פון יענע פּראָדוקציאָנס־פאַרהעלטנישן, וועלכע זיינען אויסגעוואַקסן אויפ׳ן באָדן פון די פריערדיקע, ניט־קאָנצענטרירטע פּראָדוקציאָנס־אופנים. דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די מיטלען פון דער פּראָדוקציע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלץ וואַקסנדיקער סאָציאַליזירונג אירער — באַשאַפט די עקספּלואַטירונג פון דער אַרבעטס־קראַפט; ד. ה. די אייגנטימער פון די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער — די קאַפּיטאַליסטן — פאַררעכענען אין זייער טובה יענעם מערוועהרט, וועלכן עס שאַפן די אַרבעטער, וואָס זיינען אָפּגעריסן פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, וואָס עס כאַראַקטעריזירט די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען — אַנטשפּרעכט ניט די קאָנצענטרירנדע טענדענצן פון דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן, ווערט אַלץ אַ גרעסערע מניעה פאַר זיי און פירט צו דער אַנאַרכיע פון דער פּראָדוקציע, צו איר ניט־פּלאַנמעסיקייט. דיזער קאָנפליקט צווישן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאַנד פון די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען, דאָס וואָס עס ווערט פאַר־

שווענדט איבעריקע מענטשלאכע ענערגיע און דער מענטש איז סטיכיש פארשקלאפט דעם אנטאגאניסטישן שטראם פון דעם געזעלשאפטלאכן לעבן — דאס ברענגט ארויס אויף דער וועלט די אלגעמיינע סאציאלע פראגע פון אונזער צייט.

די פראדוקציאנס־באציאונגען פון דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט, שטיצנדיק זיך אויף עקספלואטאציע און קאנקורענץ, ארייגטראגנדיק צע־פאלונג און אנארכיע אין אלע ספערן פונ'ם געזעלשאפטלאכן לעבן, צע־שפאלטן זיי אומעטום, דורך א גרינטלאכן אינערלאכן ווידערשפרוך, צווישן די רעאקציאנערע און אפלעבנדע פארמען פון פראדוקציע פונ'ם אינדיווי־דועלן און די אנוואקסנדע, רעוואלוציאנערע פארמען פון קאנצענטרירונג און סאציאליזירונג. דיזער אינערלאכער אנטאגאניזם באשטימט די סאציאלע סטרוקטור פון דער מאדערנער געזעלשאפט, צעטיילנדיק זי אויף קלאסן מיט קעגנזעצלאכע אינטערעסן און פיינטלאכע אידעאלאגיעס. פון איין זייט איז דער טרעגער פון אלץ אינדיווידועלעס, אנארכישעס, פריוואט־אייגנטומלאכעס — דער רעאקציאנערער קלאס פון דער בורזשואזיע און גרויסע ערד־אייגנטימער, וועלכע נעמען אן אלץ א מער דייטלאכערן קא־פיטאליסטישן אנבליק; פון דער אנדער זייט, איז דער טרעגער פון אלץ קאלעקטיוויסטישעס, קאנצענטרירטעס, סאציאליסטישעס — דער רעווא־לוציאנערער קלאס פון לוין־ארבעטער; צווישן זיי — פארשידנארטיקע איבערבלייבונגען פון די פארגאנגענע סאציאלע פארמאציעס און דעקלאסיר־טע פון דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט — די שטאטישע און דארפישע קליין־בורזשואזיע, די זיך־פראלעטאריזירנדע מאסן, דער לומפן־פראלע־טאריאט — קלאסן מיט א ניט־ווירדיגער סאציאלער ווירקונג און מיט א ניט־שטאנדהאפטיקער געזעלשאפטלאכער פיזיאנאמיע: אט א אינדי־ווידואליסטישע, אט א סאציאליסטישע, אט א רעאקצאנערע, אט א רעווא־לוצאנערע. דער קאמף צווישן דיזע קלאסן אין אלע זיינע קאמבינאציעס פארשארפט זיך אלץ מיט דער אנטוויקלונג פון די פראדוקטיוו־קרעפטן פון דער מאדערנער געזעלשאפט. די קאנצענטרירונג פון דער פראדוקציע קומט פאר דורך דער אומ'ברחמנות'דיקער אינדיווידועלער קאנקורענץ, וועלכע שטויסט ארויס די קליין־בורזשואזיע — די שטאטישע און דארפישע — פון אירע עקאנאמישע פאזיציעס און פירט צו דער פראלעטאריזירונג פון די ברייטע פאלקס־מאסן. מיט'ן גאנג פון דער קאפיטאליסטישער פראדוקציע געפינט די אינדיווידועלע קאנקורענץ זיך א קארעקטיוו אין אלע מעגלאכע פארמען פון גרופן־קאנקורענץ, וועלכע ניט נאר וואס זי בא־זייטיקט ניט די אנארכיע פון דער פראדוקציע, נאר, להיפך, פארשטארקט זי נאך.

די אלגעמיינע באזונדערהייט פון דער קאפיטאליסטישער אנטוויקלונג — די אומאויפהערלאכע פארהעלטנישמעסיקע פארמערונג פון דעם שטענ־דיקן טייל פון קאפיטאל, וועלכער רעאליזירט זיך אין די פראדוקציאנס־מיטלען אויפ'ן חשבון פון דעם זיך־בייטענדן טייל, וועלכער ווערט רעאליזירט

אין דער מענטשלאַכער אַרבעטס־קראַפט — וואָס ס'איז גינסטיק אַ דאַנק דעם כמות מענטשלאַכע ענערגיע וואָס זי פאַרהיט, ווייזט אַרויס אויך איר שלעכטע זייט אין דעם, וואָס די באַדערפעניש פון דעם קאַפּיטאַל אין אַרבעטס־קראַפט שטייט אָפּ פון דעם רואינירונגס־פּראָצעס פון קליינע אייגנטימער; אַהער קומט צו אויך דאָס, וואָס די מער הויכע אַנטוויקלונגס־מדרגה פון דער טעכניק שאַפט אַ ברייטן פעלד פאַר דער קינדער־ און פרויען־אַרבעט. אויף אַזאַ אופן דערשיטערט דער קאַפּיטאַליזם די משפּחה און דאָס קליינע אייגנטום, און צוזאַמען מיט דעם ברענגט ער אַרבעטס־לאָזיקייט, פאַרגרעסערט די רעזערוו־אַרמיי און שטעלט אַוועק ברייטע מאַסן פון פּראָלעטאַריאַט און פון די צווישנשטייענדע קלאַסן אין אַן אַלץ מער שווערע אָפּהענגיקייט פון דעם קאַפּיטאַל. דיזע אָפּהענגיקייט פאַר־שאַרפט זיך נאָך מער אַ דאַנק די קריזיסן, וועלכע שפּילן זיך פאָנאַנדער פון צייט צו צייט, וואָס זייער שורש ליגט אין דער אַנאַרכיע פון דער פּראָדוקציע, וועלכע באַזייטיקט יעדע מעגלאַכקייט פון אַ הסכם צווישן דער געזעלשאַפטלאַכער פּראָדוקציע און קאָנסום. די קריזיסן — דיזע אומ־פאַרמיידלאַכע באַגלייטער פון דעם קאַפּיטאַליסטישן פּראָדוקציאָנס־אופן — פאַרגרעסערן די קאַדרען פון אַרבעטסלאָזע ביז קאָלאָסאַלע מאַסשטאַבן און מאַכן העכסט אומזיכער דעם קיום אַפילו פון יענע אַרבעטער, וועלכע פאַר־נעמען נאָך, מער אָדער ווייניקער, פעסטע פּאָזיציעס בעת'ן רואיקן פליסן פון דעם עקאָנאָמישן לעבן. אין צוזאַמענהאַנג מיט אַלע אָנגעוויזענע אומשטענדן ווערט טיפער און ברייטער דער תהום צווישן די עקספּלואַטאַ־טאָרס און די עקספּלואַטירטע, וואַקסט דער סאָציאַלער מהלך צווישן די פאַרמעגנדע און ניט־פאַרמעגנדע. זייענדיג אויסגעגראָבן דורך די אינער־לאַכע ווידערשפּרוכן פון דעם פּראָדוקציאָנס־אופן, אַנטוויקלט זיך דיזער מרחק אין צוויי קעגנזעצלאַכע ריכטונגען: פון איין זייט, דאָס אומ־אויפהערלאַכע פאַרהעלטניסמעסיקע (און אין דער צייט פון קריזיסן אויך אַבסאָלוטע) פאַלן פון דעם וואוילשטאַנד פון פּראָלעטאַריאַט, די שטייגנדע ניט־זיכערהייט זיינע און די לאַסט פון דער אָפּהענגיקייט פון קאַפּיטאַל — דאָס אַלץ וועקט זיין אומצופרידנהייט מיט דער עקזיסטירנדער זאַך־לאַגע; און פון דער אַנדער זייט, דער אומאויפהערלאַכער אַבסאָלוטער וואוקס פון דער צאָל און געשלאָסנהייט פון פּראָלעטאַריאַט, אין וואָס עס דריקט זיך אויס דער אומאויפהערלאַכער שטייגן פון דער באַדייטונג פון'ם פּראָ־לעטאַריאַט אין דעם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס גופא אַנשטאָט דער בור־זשואַזיע, וועלכע פאַרלירט אַלץ מער אירע אָרגאַניזירנדע פונקציעס, פאַר־וואַנדלט זיך אין אַ פּאַראַזיט פון דער געזעלשאַפט, ווערנדיק צעריסן דורך דער אינערלאַכער אומאויפהערלאַכער קאָנקורענץ, — דאָס גיט דעם פּראָ־לעטאַריאַט כח צוליב'ן קאַמף מיט דעם עקזיסטירענדן סדר און די ערבות פאַר זיין ענדלאַכן נצחון. די עקאָנאָמישע יסודות פון דער קאַפּיטאַליסטי־שער ווירטשאַפט געפינען פאַר זיך אַן אַנטשפּרעכענדן אויסדרוק אין דעם בוי פון דעם מאָדערנעם שטאַט: ער שטעלט מיט זיך פאָר די אָר־

גאַניזאַציע פון דער קלאַסן־הערשאַפט פון דער בורזשואַזיע. נאָר דאָס פּאָליטישע לעבן פון אונזער צייט טראָגט אויף זיך פיל סמנים פון יענעם פעריאָד, בעת די בורזשואַזיע האָט נאָך געקעמפט פאַר דער מאַכט קעגן דעם פעאָדאַליזם. די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציע, אַלס די העכערע מדרגה פון דער אַנטאַגאָניסטישער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן, איז געצוואונגען אין איר פליסן גובר צו זיין קודם־כל דעם ווידערשטאַנד פון די פריערדיקע סאָציאַלע פאָרמען; כל זמן עס נעמט אויף זיך דיזע אויפגאַבע דער קלאַס פון דער בורזשואַזיע, פילט ער אויס אַ רעוואָלוציאָנערע ראָל, פאַרניכטנדיק די פעאָדאַלע פּאָליטישע אָרדנונגען און איינפירנדיק אַנשטאָט זיי די דעמאָקראַטישע: פּאַרלאַמענטאַריזם און די פאַראַנטוואָרטלאַכקייט פון דער אויספילנדער (עקזעקוטיווער) מאַכט פאַר׳ן פאָלק. פון דעם מאָמענט אָבער, ווי אויף דער סצענע טרעט אַרויס אַ נייער רעוואָלוציאָנערער קלאַס — דער פּראָלעטאַריאַט, ווערט די בורזשואַזע שטאַטלאַכקייט רעאַקציאָנער, און דעם אַרבעטער־קלאַס קומט אויס צו קעמפן פאַר דער פאַרווירקלאַכונג, נאָך אין די ראַמען פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג, פון דעם אַם מערסטן פולן אַרויסבאַווייזן זיך פון דער דעמאָקראַטיע, פאַר׳ן איבערגעבן דעם פאָלק די גאַנצע געזעצגעבנדע, אויספירנדע און געריכטלאַכע מאַכט און פאַר דער פאַרניכטונג פון אַלע פאָרמען פון דרוק און פּריווילעגיעס. דער פּראָלעטאַריאַט נעמט אויף זיך אַלע באַפרייענדע אויפגאַבן, וועלכע זיינען ניט געלעזט דורך דער בורזשואַזיע און פאַרווירקלאַכט זיי דורך זיין קאַמף. דערביי גייט אַרויס דער אַרבעטער־קלאַס פון זיינע נויטיקסטע און נאָענטסטע אינטערעסן און שטרעבט אויפצוהויבן זיין וואוילשטאַנד שוין ביי היינטיקן טאָג, און נאָר אין דער אַנטוויקלונג פון זיין קאַמף וויקלען זיך פאַר אים פאַנאַנדער אַלץ מער ברייטערע באַפרייאונגס־פּערספּעקטיוון. טראָגנדיק לכתחילה אַ ריין עקאָנאָמישן כאַראַקטער, ווענדט זיך מיט דער צייט דער קלאַסנקאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט אויך געגן דעם עקזיסטירענדן פּאָליטישן סדר און באַקומט אויך אַליין אַ פּאָליטישן כאַראַקטער. אין דעם סך־הכל ווערט דיזער קאַמף פאַר דער מאַכט געלעזט דורך דעם דירעקטן ווירקן פון דעם אַרבעטער־קלאַס אויף דער הערשנדער בורזשואַזיע דורך סטרייקן און אויפשטאַנדן; נאָר שטרעבנדיק צו פּאַראַליזירן די בורזשואַזיע נוצט אויס דער פּראָלעטאַריאַט צוליב זיין קלאַסנקאַמף גלייכצייטיק אויך יענע כלי־זיין פון מאַכט, וועלכע זיינען געשאַפן דורך דער בורזשואַזיע: דעם פּאַרלאַמענטאַריזם און אַנדערע דעמאָקראַטישע איינריכטונגען. דורך זיין קלאַסנקאַמף רעגולירט דער אַרבעטער־קלאַס דעם סטיכישן באַפרייאונגס־פּראָצעס פון דער געזעלשאַפט־דעמאָקראַטיזירונג, וועלכע איז אַן אומפאַרמיידלאַכער פּועל־יוצא פון דער אומאויפהערלאַכער קאָנצענטרירונג און סאָציאַליזירונג פון דער פּראָדוקציע. אין זיין פּאָליטישן קאַמף ערווערבט דער אַרבעטער־קלאַס פּאָליטישע דערפאַרונג און פאַרפעסטיקט זיין דיסציפּלין, וועלכע וועט דינען אַלס דער מעכטיקער קאַמף־מיטל בעת׳ן קומענ־

דען פארכאַפּן די מאַכט דורך דעם פּראָלעטאַריאַט. דער קאָנפליקט צווישן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאַנד פון די פּראָדוקציאָנס־באַציאונגען, טראָגט אין זיך גופא די טענדענצן, וואָס פירן צו זיין לעזונג.

די סאָציאַלע פראַגע וועט פריער אָדער שפּעטער געלעזט ווערן דורך דעם, וואָס די קאָנצענטרירנדע טענדענצן וועלן לגמרי מנצח זיין די אַנאַרכישע און אינדיווידועלע פּראָדוקציאָנס־פאָרמען; מיט אַ היסטאָרי־שער אומפאַרמיידלאַכקייט דערנענטערט זיך דער מאָמענט פון דעם פּולן קראַך פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט. אין דיזן מאָמענט, וועט דער אַרבעטער־קלאַס, דערגרייכנדיק דעם קולמינאַציאָנס־פּונקט פון זיין אַנטוויקלונג, פאַרכאַפּן די מאַכט אין זיינע הענט און, אויסנוצנדיק זיין דיקטאַטור, וועט ער פאַרניכטן די קלאַסן־סטרוקטור פון דער געזעלשאַפט און דאָס פּערזענלאַכע אייגנטום אויף די מיטלען פון פּראָדוקציע און פאַרקער, וועט באַזייטיקן יעדע מעגלאַכקייט פון עקספּלואַטאַציע און אינ־דיווידועלער קאָנקורענץ.

אין דיזן מאָמענט וועלן פאַלן די צאַמען און מכשולים, וועלכע שטערן און פאַרהאַלטן די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער גע־זעלשאַפט; די שליטה איבער דער פּראָדוקציע וועט איבערגיין צו דעם באַוואוסטזיניקן און אָרגאַניזירטן געזעלשאַפטלאַכן רצון. דעם אָרט פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג וועט פאַרנעמען די סאָציאַליסטישע.

אינטערנאַציאָנאַליזם און נאַציאָנאַליזם פון פּראָלעטאַריאַט

אין דעם שוים פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג רייפן אָן אומ־אויפהערלאַך טעכנישע, עקאָנאָמישע, און פאָלגלאַך אויך אידעאָלאָגישע פאַרבאַדינגונגען פון אָט דער מהפּכה. פאַרכאַפּנדיק אַלץ אַ גרעסערן שטח פון דעם ערד־קוגל, פאַראייניקנדיק די ביז־אַהער צעוואָרפענע געזעלשאַפטן, ווירטשאַפטן און מערק אין איין וועלט־ווירטשאַפט און וועלט־מאַרק, שטעלט אוועק דער קאַפּיטאַליזם דעם אַרבעטער־קלאַס פון אַלע לענדער און פעלקער אין אייגנאַרטיקע באַדינגונגען פון עקאָנאָמישן קיום און דערמיט גופא פירט ער גלייך צו דעם, אַז די אַרבעטער־באַוועגונג זאָל אָננעמען אַן אינטערנאַציאָנאַלן כאַראַקטער. אַנערקענענדיק דיזע אומ־פאַרמיידלאַכע אַנטוויקלונגס־טענדענץ, האָבן די אַרבעטער־פּאַרטייען פון אַלע לענדער און נאַציעס שוין לאַנג אַרויסגערוקט דעם לאָזונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ברודערשאַפט פון פּראָלעטאַריאַט. דאָך שטעלט מיט זיך ניט פאָר דער וועג פון אַנטוויקלונג פון'ם אַרבעטער־קלאַס צום פולן אומבאַגרעניצטן אינטערנאַציאָנאַליזם קיין גראַדע, אויסגעהאַלטענע ליניע, נאָר זי קערט זיך אָפּט אָפּ פון פאַרשידענע זייטן, בייקומענדיק דעם אינערלאַכן ווידערשטאַנד פון קאָנקורענץ צווישן די אַרבעטער גופא. די אויסקריסטאַליזירונג פון דעם קלאַסן־באַוואוסטזיין פון פּראָלעטאַריאַט איז

א קרענקלאכער און פול מיט אינערלאכן קאמף פראצעס, וועלכער פאר־וויקלט זיך העכסט און דיפערענצירט זיך דורך יענע באזונדערע באדינגונגען, אין וועלכע יעדער באזונדער פאלק איז געשטעלט געווארן אין דעם גאנג פון זיין געשיכטלאכער אנטוויקלונג. דער קאפיטאליסטישער פראָ־דוקציאנס־אופן, קומענדיק צו פארנעמען דעם ארט פון די פריערדיקע אדער אפגעשטאנענע אופנים, האט געפונען די מענטשהייט ניט אן אייניקע, נאר א צעטיילטע אויף פעלקער: די פארשידנהייטן פון די פעלקער זיינען ארויסגעוואקסן פון פארשידנהייטן אין יענע קבוצים פראדוקציאנס־באדינגונגען, אין וועלכע עס האבן זיך צונויפגעלעבט און אנטוויקלט די באזונדערע פעלקער.

פונ׳ם סכום באדינגונגען פון דעם פראדוקציאנס־לעבן זיינען לכתחילה געווען אם מערסטן ווירקענד די נאטירלאכע (פיזיש־קלימאטישע, געאָ־גראפישע, ראסאווע) באדינגונגען; מיט דער צייט, וואס מער עם וואקסט די טעכניק, אלץ א גרעסערע ווירקונג באקומען די געזעלשאפטלאכע באַ־דינגונגען, די אינערלאכע און אויסערלאכע, צו וועלכע עס ווערט אויך פאר׳חשבונ׳ט דער צושטאנד פון די פראדוקציאנס־באציאונגען, וואס האט זיך אויסגעארבעט צו דעם איצטיקן מאמענט אין דעם געגעבענעם געזעל־שאפטלאכן גאנצן גופא, ווי אויך די לאגע, וואס דיזעם געזעלשאפטלאכע גאנצע פארנעמט צווישן די ארומיקע געזעלשאפטלאכע גאנצע. דער אל־געמיינער רעזערוואר פון אלע פראדוקציאנס־באדינגונגען אין דער טערי־טאריע: די פארמען פון געזעלשאפטלאכן לעבן און די סאציאלע אינ־טערעסן טראגן א נאציאנאלן כאראקטער אויף אזויפיל, אויף וויפיל זיי האבן א וועלכע עס איז פאזיטיווע אדער נעגאטיווע, דירעקטע אדער אומ־דירעקטע, נאענטע אדער ווייטע שייכות צו דער טעריטאריע. צופאסנדיק זיך צו דיזע טעריטאריאלע פראדוקציאנס־באדינגונגען, דיפערענצירט דער קאפיטאליזם זיינע פארמען לויט די נאציאנאליטעטן, און גלייכצייטיק מיט דער בהדרגה׳דיקער אויסבילדונג פון א וועלט־מארק און א וועלט־ווירט־שאפט בילדן זיך אוים אונטער זיי טעריטאריאל־נאציאנאלע ווירטשאפטן, וואס דורך זייער צונויפשמעלצונגס־פראצעס וועט פארקומען די אנט־וויקלונג פון דעם וועלט־קאפיטאל. צוזאמען מיט דעם רוקט ארוים די אנטוויקלונג פון דעם קאפיטאליזם די נאציאנאלע פראגן פון אונזער צייט, וועלכע אנטשטייען יעדן מאל, בעת עס קומט פאר א קאנפליקט צווישן דער אנטוויקלונג פון די פראדוקטיוו־קרעפטן און דעם צושטאנד פון די אויסערלאכע געזעלשאפטלאכע פראדוקציאנס־באדינגונגען. אין דעם יסוד פון דיזן קאנפליקט ליגט די ניט־גענוגקייט פון דער קאנצענטרירונג פון דער פראדוקציע, וועלכע איז דערגרייכט ביי דער היינטיקער אנטוויקלונג פון די פראדוקטיוו־קרעפטן; עס זיינען נאך ניט קאנצענטרירט די פראדוקציאנס־מיטלען, און נאך ווייניקער זיינען קאנצענטרירט אירע באדינגונגען. אין דעם רעכטלאכן געבים דריקט זיך אוים דיזע הנחה אינ׳ם סעפאראטן אייגנטום: סעפאראטע פערזענלאכע אייגנטום איז דער יסוד פון די

קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען, און סעפּעראַטע קאָלעקטיווע, דאָס נאַציאָנאַלע פאַרמעגן פון אַ טעריטאָריע, אַלס אַ רעזערוואואַר פון די פראָדוקציאָנס־באַדינגונגען — איז דער יסוד פון די נאַציאָנאַלע אַנטאַגאָניזמען. — אַזוי ווי די באַציאונג פון פאַרשידענע קלאַסן פון דער נאַציע צו דער טעריטאָריע איז פאַרשידן, און פאַרשידן זיינען די קלאַסן־אינטערעסן, וואָס זיינען צוזאַמענגעבונדן מיט דער טעריטאָריע, זיינען דעריבער אויך די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פאַרשידן ביי פאַרשידענע קלאַסן פון דער נאַציע, אַ דאַנק וואָס די נאַציאָנאַלע אַנטאַגאָניזמען קענען ניט פאַרשטאַנען ווערן אַנדערש, ווי אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פאַרשידנהייט און קאַמף פון די קלאַסן־אינטערעסן. די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דעם פראָלעטאַריאַט ווערן באַשטימט דורך דעם, וואָס די טעריטאָריע דינט אים פאַר אַן אַרבעטס־פּלאַץ און מיט דער אַנטוויקלונג פון די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען קריגט זי פאַר דעם פראָלעטאַריאַט אַ נייע באַדייטונג פון אַ סטראַטעגישער באַזע אין זיין אָרגאַניזירטן קאַמף קעגן קאַפּיטאַל.

דער נאַציאָנאַלער קאַמף ווערט תמיד געפירט צוליב די מאַטעריעלע באַדינגונגען פון דעם פראָדוקציאָנס־לעבן פון דער נאַציע, אַנדערש גערעדט, צוליב איר מאַטעריעלן באַזיץ. דער נאַציאָנאַלער קאַמף דריקט זיך אויס אין סך־הכל אין די דערשיינונגען פון נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ, וועלכע באַדינגט די נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג פון אונזער צייט. דער נאַציאָנאַלער דרוק הענגט שווער איבער דעם פראָלעטאַריאַט פון אַ אונטערדריקטער נאַציע, פאַרהאַלט דעם גאַנג פון זיין אַנטוויקלונג און פאַרקירצט זיין אַרבעטס־פּלאַץ און סטראַטעגישע באַזע. מיט דער אַנטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט ווערט דער קלאַסנקאַמף פון פראָלעטאַריאַט אָפּגעפאַרבט גלייכצייטיק אין אַ צווייענדיקער פאַרב: אין אַ אינטערנאַציאָנאַלע, אויף אַזויפיל אויף וויפיל דער קאַפּיטאַליזם כאַפּט אַרום און פאַראייניקט אַלע געזעלשאַפטן פון דער מאָדערנער וועלט, אומאָפּהענגיק פון די באַדינגונגען פון זייער פראָדוקציאָנס־לעבן; אין אַ נאַציאָנאַלע אויף אַזויפיל, אויף וויפיל עס עקזיסטירן פאָרט פאַרשידענע קבוצים פון פראָדוקציאָנס־באַדינגונגען ביי פאַרשידענע נאַציעס.

דער קלאַסנקאַמף פון פראָלעטאַריאַט פון אונטערדריקטע נאַציעס פירט מיט אַ היסטאָרישער נויטווענדיקייט דערצו, אַז אין זיין פראָגראַם זאָלן אַריינגעטראָגן ווערן פונקטן, וועלכע זיינען נוגע דער נאַציאָנאַלער באַפרייאונג, ד. ה. אין סך־הכל דאָס אומענדערן פון זיין סטראַטעגישער באַזע אין יענער ריכטונג, וואָס איז מער גינסטיק פאַר זיין קלאַסנקאַמף.

דאָס פראָגראַם־מאַקסימום פון יעדן באַוואוסטזיניקן פראָלעטאַריאַט איז די סאָציאַליזירונג פון די פראָדוקציאָנס־מיטלען און איבערבויאונג פון דער געזעלשאַפט אויף סאָציאַליסטישע יסודות; דאָס פראָגראַם־מאַקסימום איז אינטערנאַציאָנאַל. אין דעם פראָגראַם־מינימום אָבער פון די פראָלעטאַרישע אָרגאַניזאַציעס צווישן די אונטערדריקטע נאַציעס, גייט אַריין, אין איין שורה מיט די אַלגעמיינע אינטערנאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון

דער אַרבעטער־דעמאָקראַטיע, אויך די באַפרייאונג פון אונטער דעם נאַציאָ־נאַלן דרוק, אויף וויפיל דאָס איז בכלל מעגלאַך אין די ראַמען פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט.

די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט

די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט ווערן דורך אים פאַרווירקלאַכט, גלייך ווי זיינע אַלע אַנדערע פאָדערונגען, אין פּראָצעס פון זיין קלאַסנקאַמף; אויך זיי טראָגן אַ ריין־פּאָליטישן כאַראַקטער, ווייל דער מאָדערנער שטאַט דינט אַלס דער אַלגעמיינער און וויכטיקסטער דורכ־פירער פון דעם נאַציאָנאַלן דרוק. די פּאָליטישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון פּראָלעטאַריאַט פּאַסן זיך צו צו די טענדענצן פון אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון דער מענטשהייט.

דערזעלבער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן, וואָס האָט גע־בוירן די נאַציאָנאַלע פראַגע, צונויפשטויסנדיק די זיך פאַרברייטערנדע און קאָנצענטרירנדע פּראָדוקטיוו־קרעפטן מיט דער פאַרשידנהייט פון די פּראָ־דוקציאָנס־באַדינגונגען און מיט דער שמאָלקייט פון זייער ספערע — פירט דעסגלייכן צו דער אויסבילדונג פון גערדיכטע איינאַרטיקע נאַציאָנאַל־טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן און מלוכות אָדער געגנטן, אין וועלכע עס וועלן באַזייטיקט ווערן יעדע נאַציאָנאַלע הילוקים און עס וועלן פאַרשווינדן די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, צי דורך אַסימילאַציע, צי דורך אַ לגמרי'דיקער אַלזייטיקער אַרויסשטויסונג און עמיגראַציע. די ווייטערדיקע קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע וועט ברענגען אויך צו דער פאַראייניקונג פון די באַזונדערע טעריטאָריאַלע ווירטשאַפטן אין איין סטיכיש־אָרגאַניזירטן אַלוועלטלאַכן פּראָדוקציאָנס־גאַנצן. דיזע אומבייגזאַמע טענדענצן ווערן אָבער אָפּגעהאַלטן דורך די דערשיינונגען פון נאַציאָנאַלן דרוק, וועלכער פאַרהיט מיט גוואַלט דעם קיום פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, איזאָלירנדיק זיי פון דער אַרומיקער ספערע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען; נאָר די אַנט־וויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן וועט פריער אָדער שפּעטער בייקומען דיזע מכשולים. די אַנגרייפונג פון נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן, אַריינברייננגענדיק אין אַ כראָנישער רואינירונג דאָס גאַנצע געזעלשאַפטלאַכע לעבן אין אַ מלוכה מיט אַן איבערגעמישטן נאַציאָנאַלן באַשטאַנד פון דער באַפעלקערונג, באַשאַפט די נויטווענדיקייט פון אַן עפנטלאַך־רעכטלאַכער פאַנאַנדער־גרענצונג פון די ספערן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן, און די שטייגנדע געזעלשאַפטס־דעמאָקראַטיזירונג גיט אַ מעגלאַכקייט פאַר אַזאַ אַרט פאַנאַנדערגרענצונג. די פרייהייט פון נאַציאָנאַלער זעלבסט־באַשטימונג וועט עפענען אַ ברייטן וועג די ניוועלירנדע און טעריטאָריאַליזירנדע טענ־דענצן פון דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן.

דער פּראָצעס פון איינשלינגען אָדער אַרויסשטויסן די נאַציאָנאַלע מלוכות אָדער געגנטן, וועט דורכגיין דורך די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָ־

נאַציעס פאַר אַלע פעלקער, וועלכע וואוינען אין די איצטיקע מלוכות און געגנטן מיט אַ איבערגעמישטער נאַציאָנאַלער באַפעלקערונג. צו דיזן אַרט מלוכות געהערן, אין דער ערשטער ריי, עסטרייך און רוסלאַנד, וואו די ווייטערדיקע אַנטוויקלונג פון די נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן וועט טאַקע ברענגען מיט אַ היסטאָרישער נויטווענדיקייט צו דער פאַנאַנדערגרענצונג פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן אין דער פאָרם פון נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע.

אַזוי ווי אַט די זייט אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן באַווייזט זיך אַרויס העלער ווי אַלץ אויף די אינטערעסן פון פּראָלעטאַריאַט פון אונטערדריקטע נאַציעס, דעריבער רוקט ער דער ערשטער אַרויס אין זיין פּראָגראַם־מינימום קלאָרע פאָדערונגען פון נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע; נאָר שפּעטער שטייט צו צו דיזע פאָדערונגען אויך דער פּראָלעטאַריאַט פון די הערשנדע נאַציעס, ווייל נאָר די באַפרידיקונג פון די דאָזיקע פאָדערונגען באַפרייט די אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן פון יענע מכשולים, וועלכע אַנטשטייען מחמת דער נאַציאָנאַלער פראַגע.

די אידן־פראַגע

די אַנגעוויזענע טענדענצן באַקומען אַן אייגנאַרטיקע פאָרם אין דער אַנטוויקלונג פון דעם אידישן פאָלק, וועלכער שטעלט מיט זיך פאָר אומעטום, אַ דאַנק זיין עקסטערריטאָריאַליטעט, אַ מאַכטלאָזע נאַציאָנאַלע מינדערהייט; בעת זיין שטרעבונג אַריינצודרינגען און באַזעצן זיך אין דער ספערע פון פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען פון די אַרומיקע פעלקער, קאָן זיך דאָס אידישע פאָלק ערגעץ ניט, באַגלייך ווי אַנדערע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, שטיצן אויף דער הילף פון אַ ברידערלאַכער נאַציאָנאַלער מערהייט, וואָס פאַרנעמט אַ וועלכע עס איז טעריטאָריע. דיזער אומשטאַנד ליינט אַרויף די חתימה פון אַ באַזונדערער אַנאָמאַליע אויף דער גאַנצער געשיכטע פון דעם אידישן פאָלק אין גלות, און די ווידערשפּרוכן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג האָבן אויך געמוזט געבוירן באַזונדערע ספּעציפישע אַנאָמאַליעס אין דער ווירטשאַפטלאַכער אַנטוויקלונג פון דעם מאָדערנעם אידנטום.

די אידישע קליין־בורזשואַזיע ווערט אַרויסגעשטויסן פון איין זייט, דורך דער אַלגעמיינער סיבה — דורך דער ווירקונג פון דעם קאַפּיטאַליזם בכלל, פון דער אַנדער זייט, דורך איר ספּעציעל־אידישער נאַציאָנאַלער סיבה, וואָס איר מקור איז די עקסטערריטאָריאַליטעט פון'ם אידישן פאָלק — דורך דער ניט־צוגעפּאַסטקייט אויסצוהאַלטן די נאַציאָנאַלע קאָנקורענץ.

ווערנדיק רואינירט אין דעם פּרוכטלאָזן קאַמף געגן דער גרויס־אינדוסטריע, גייען אַרויס די אידישע מאַסן אויף דעם אַרבעטס־מאַרק, וואו זיי באַגעגענען אַ קאָנקורענץ מצד די זיך־פּראָלעטאַריזירנדע מאַסן פון

אַנדערע נאַציאָנאַליטעטן, און דערצו געפינען זיי שוין פאַרנומענע דורך דעם אָרטיקן פּראָלעטאַריאַט יענע אַלע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס זיינען אַם מערסטן נאָענט צו די גרינדלאַכע ווירטשאַפטלאַכע פּראָצעסן.

די אידן פאַרנעמען אָבער צווייגן, אַם מערסטן נאָענטע צו די ענד־לאַכע פונקטן פון די פאַרקער־פּראָצעסן און צו קאָנסום.

אַרום ד'יזע גרינדלאַכע ווירטשאַפטלאַכע סיבות גרופּירן זיך אייניקע בייזייטיקע פאַקטאָרן: פיזישע שוואַכקייט, דאָס פעלן פון טעכנישע ידיעות, ווי אויך צייטווייליקע מניעות (שבת, ביעלאָרוסישע טראַדיציעס וכדומה). אָט דיזע פאַקטאָרן פאַרהאַלטן נאָך מער דאָס אַריינטרעטן פון אידן אין די דאָזיקע מער פּאַדערשטע צווייגן; אין דערזעלבער צייט ציען זיך אַריין די אָרטיקע זיך־פּראָלעטאַריזירנדיקע עלעמענטן, שוין מחמת דער געוואוינהייט אַליין (לויט דעם מאַסן־געזעץ), אַלץ מער אין די פּאָדערשטע צווייגן.

אויף אַזאַ אופן איז די אידישע אַרבעט לגמרי אַרויסגעשטויסן פון דער אויסאַרבעטונג פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען (געוועב און מאַטעריאַלן פון פּראָדוקציע, וועגן און מיטלען פון פאַרקער); און אפילו אין דער פּראָ־דוקציע פון קאָנסום־מיטלען איז די אידישע אַרבעט אַרויסגעשטויסן פון דער מאַשין־פּראָדוקציע און איז אינגאַנצן אַריינגעטריבן אין דער קליינער און מאַנופאַקטור־פּראָדוקציע.

אַ דאַנק יענעם אַלגעמיינעם געזעץ פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנט־וויקלונג, וואָס דער שטענדיקער קאַפּיטאַל וואַקסט פאַרהעלטניסמעסיק אויפ'ן חשבון פון דעם בייטענדן קאַפּיטאַל — וואַקסט פאַרהעלטניסמעסיק די אויסאַרבעטונג פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען אויפ'ן חשבון פון דער פּראָ־דוקציע פון קאָנסום־פּראָדוקטן.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דיזן אַלגעמיינעם געזעץ, מחמת די ספּעציעלע באַזונדערהייטן פון די אידישע זיך־פּראָלעטאַריזירנדע מאַסן, בלייבן איבער פאַר דער אידישער אַרבעט די סאַמע אָפּגעשטאַנענע ווירטשאַפטלאַכע צווייגן, וואָס ווערן אינטענסיוו אַרויסגעשטויסן.

דער אידישער פּראָלעטאַריאַט איז אויף אַזאַ אופן דערוווייטערט פון די וויכטיקסטע פּראָדוקציאָנס־נערוון אין לאַנד און קאָן דעריבער ניט פירן קיין ריכטיקן און דערפאָלגרייכן קאַמף געגן קאַפּיטאַל.

אַ דאַנק דער נאַציאָנאַלער קאָנקורענץ, וועלכע ווערט פאַרוויקלט דורך אַ ריי אַנדערע בייזייטיקע און צייטווייליקע פאַקטאָרן, קריגן ניט די באַ־דערפנישן פון די אידישע ברייטע מאַסן קיין גענוגע באַפרידיקונג, הן אין כמות און הן אין איכות. דאָס רופט זיך אָפּ העכסט קרענקלאַך אויף די באַדינגונגען פון דער עקאָנאָמישער אַנטוויקלונג און דעם קלאַסנקאַמף פונ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט, באַשאַפנדיק אַן עקסטע אומבאַפרידנהייט פון זיין אַרבעטס־פּלאַץ און פאַרשמעלערנדיק זיין סטראַטעגישע באַזע אין עקאָנאָמישער און פּאָליטישער הינזיכט.

אויף אַזאַ אופן רייפט אָן ביי אַלע קלאַסן פון דעם אידישן פאָלק

אַלץ מער און מער אַ דויערנדער און קרענקלאַכער קאָנפליקט צווישן דער באַדערפניש און דער מעגלאַכקייט, וועלכער געפינט זיין אויסדרוק און אויסגאַנג אין דער וואַקסנדער אידישער עמיגראַציע, וואָס ווענדט זיך לכתחילה אין די לענדער פון דעם גרויס־אינדוסטריעלן קאַפּיטאַל. אין דיזער ריכטונג אירער לעזט ניט די אידישע עמיגראַציע דאָס נאַציאָנאַלע פּראָבלעם און טראָגט זי נאָר אַריבער אין נייע ערטער, וואו עס אַנט־שטייען אינגיכן די שטענדיקע באַגלייטער פון דער אידישער אַנאָמאַליע: נאַציאָנאַלע קאָנקורענץ, איזאָלאַציע און דאָס עמיגראַציאָנס־פּראָבלעם.

גלייכצייטיק מיט דעם, ווי די אידישע פּאָלקס־מאַסן פאַלן אונטער, אויף אַן אַלץ גרעסערן שטח פון דעם ערד־קוגל, דער אַלץ מער אינטענסיווער און אַלזייטיקער ארויסשטויסונג, פאַרלירט די אידן־פראַגע כסדר איר צע־וואָרפנקייט איבער פאַרשידענע לענדער און קאָנסאָלידירט זיך אין איין אַלוועלטלאַכע אידן־פראַגע.

טעריטאָריאַליזם

דיזעלבע עמיגראַציע, וואָס קאָנסאָלידירט די אַלוועלטלאַכע אידן־פראַגע, אַנטהאַלט אין זיך אויך די טענדענצן פון איר לעזונג. דער אידישער עמיגראַציאָנס־שטראָם, וועלכער האָט זיך ביז דער לעצטער צייט צוזאַמען מיט דער אַלוועלטלאַכער עמיגראַציאָנס־כוואַליע, וואָס איז געבוירן דורך דעם געזעץ פון באַפעלקערונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, געווענדט אין די לענדער פון דער גרויס־אינדוסטריע, הויבט זיך אָן שפּע־טער, צוזאַמען מיט דיזער אַלגעמיינער כוואַליע, אָפּצוקערן אין די לענדער פון דער זיך ברייט־אַנטוויקלענדער לאַנדווירטשאַפט. נאָר די אידן, אַלס שטענ־דיקע שטאָט־איינוואוינער, וואָס זיינען ניט מסוגל אַריבערצוגיין דירעקט צו דער לאַנדווירטשאַפט, ווערן דאָ גלייך אַרויסגעשטויסן אַ דאַנק דער קאָנקורענץ אויף דעם אַלוועלטלאַכן ברויט־מאַרק — און די איינציקע לאַנד, וואוהין עס קאָן גיין די ברייטע אידישע אימיגראַציע, בלייבט פּאַלעסטינע, וואו די אידן וועלן כסדר דורכמאַכן דעם אַריבערגאַנג פון די געוויינלאַכע פאַר זיי ענדלאַכע שטאַפּלען פון פּראָדוקציע צו די גרינדלאַכע און ערשטע — צו דער אויסאַרבעטונג פון די מיטלען און מאַטעריאַלן פון פּראָדוקציע. אַ דאַנק דעם מעמד פון פּאַלעסטינע אויפ׳ן וועלט־מאַרק, און דאַסגלייכן דער ווירטשאַפטלאַכער און קולטורעלער סטרוקטור פון איר אָרטיקער באַפעלקערונג, וועלן די אידישע ישובים אין פּאַלעסטינע זיין עקאָנאָמיש ניט־אָפּהענגיק פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג. צוליב דיזע אומשטענדן ווערט פּאַלעסטינע דער צענטער פון דער זיך סטיכיש־קאָנצענ־טרירנדער אידישער אימיגראַציע, וואָס איז איר רעזולטאַט וועט זיך אין דיזן לאַנד צונויפלייגן אַן עקאָנאָמיש־אויטאָנאָמישער אידישער ישוב. אַזוי פאַרווירקלאַכט זיך סטיכיש דער טעריטאָריאַליזם אַלס אַן עקאָנאָמישע מהפכה אינ׳ם אידישן לעבן. דיזן פּראָצעס וועט באַגלייטן דער קלאַסנ־

קאַמף צווישן דער אידישער אַרבעט און קאַפּיטאַל אין פּאַלעסטינע, וועלכער וועט ברייננען די באַפרייאונג פון פּאַלעסטינע פון אונטער דער טערקישער ממשלה אויף די יסודות פון טעריטאָריאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע. אַזוי וועט, דורך דעם קלאַסנקאַמף פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט, פאַרווירקלאַכט ווערן דער טעריטאָריאַליזם, אַלס אַ פּאָליטישע מהפּכה אינ׳ם אידישן לעבן.

רעכענענדיק זיך מיט דיזע טענדענצן פון דער אידישער עמיגראַציע, נעמט אַרייז דער אידישער פּראָלעטאַריאַט פון אַלע לענדער דעם טעריטאָריאַליזם אין זיין פּראָגראַם־מינימום, פאַרשטייענדיק דעם טעריטאָריאַליזם טאַקע אַלס אַ פּאָליטישע פאָדערונג פון טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר די אידישע ישובים אין פּאַלעסטינע. אַזוי בילדט זיך אויס דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם אַלס די באַפרייענדע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע באַוועגונג פון די אידישע אַרבעטער פון אַלע לענדער, וועלכע שטעלט זיך פאַר אַן אויפגאַבע, ניט קריגן אַ טעריטאָריע, און ניט איר קינסטלאַכע קאָלאָניזירונג, נאָר פּלאַנמעסיק צו רעגולירן די באַפרייענדע פּראָצעסן, וועלכע פאַרגרינגערן די סטיכישע קאָנצענטרירונג פון דער אידישער אימיגראַציע אין פּאַלעסטינע.

מיט דער פאַרברייטערונג און פאַרפעסטיקונג פון דער נייער טעריטאָריאַל־נאַציאָנאַלער אידישער ווירטשאַפט אין פּאַלעסטינע, וועט די אידישע באַפעלקערונג פון די גלות־לענדער אַלץ מער אָנווערן דעם כאַראַקטער פון אַ הילפלאָזער עקסטעריטאָריאַלער נאַציע, וועלכע איז מאַכטלאָז געגן דער נאַציאָנאַלער איזאָלאַציע, און וועט זיך אַלץ שטאַרקער דערנענטערן צו דעם טיפּ פון געוויינלאַכע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן. גלייך ווי אַלע נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, וועלכע שטיצן זיך אויף זייערע ברידערלאַכע טעריטאָריאַלע מערהייטן, וועט דער טייל פון דעם אידישן פאָלק, וואָס בלייבט אין גלות, קריגן די מעגלאַכקייט אַריינצודרינגען אין די אַרומיקע ספערן פון די פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען, און דורך נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, וועט ער איבערגיין צו אַסימילאַציע.*)

פאַראויסערקענענדיק אַלע אויבנאַנגעוויזענע טענדענצן פון דער געשיכטלאַכער אַנטוויקלונג פון די סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע פראַגן, די ראָל

---

*) אנערקענענדיק אויינשטימיק, דאָס די אָנרויפונג פון די נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן און די געזעלשאַפטס־דעמאָקראַטיזירונג פירן אומפאַרמיידלאַך צו דעם, עס זאָלן עפנטלאַך־רעכטלאַך פאַנאַנדערגעגרענצט ווערן די ספערן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן אין דער פאָרם פון נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג און נאַצ.־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, איז זיך פונדעסטוועגן דער צ. ק. פאַנאַנדערגעגאַנגען אין די מיינונגען בנוגע דער פראַגע 1) צי די קאָנצענטרירונג פון דער פּראָדוקציע פירט אומפאַרמיידלאַך צו דער אויסבילדונג פון איינאַרטיקע נאַציאָנאַלע מלוכות, און 2) צי די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע פירט צו דער אַסימילירונג פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן בכלל און פון דער אידישער, וואָס בלייבט איבער אין גלות, בפרט.

און אנטייל פון דעם פּראָלעטאַריאַט אינ'ם רעגולירן פון דיזע טענדענצן, אויפקלערנדיק זיך דעם אַנטוויקלונגס־גאַנג פון די אינטערעסן פון די אידישע פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער און פון דעם פּראָלעטאַריאַט פון אַלע נאַציעס, שטעלט די י. ס. ד. אַ. פּ. פאַר איר אויפגאַבע, אָרגאַניזירנדיק דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט און אָנפירנדיק מיט זיין קאַמף אין די רייען פון דער אַלוועלטלאַכער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, אָנווייזנדיק אים די גאַנצע ברייטקייט פון זיינע קלאָרע פּערספּעקטיוון — פאַרגרינגערן די אידישע אַרבעטער זייערע פאַרוויקלטע און פאַרפּלאָנטערטע היסטאָרישע וועגן.

אין איר קאַמף פאַר די נאָענטסטע און ווייטסטע, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע, סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון דעם אידישן פּראָ־לעטאַריאַט וועט די י. ס. ד. א. פּ. שטענדיק שאַרף אונטערשטרייכן די זעלבסטשטענדיקייט פון זיינע אינטערעסן, קעגנשטעלנדיק זיי דער גאַנצער בורזשואַזער וועלט בכלל און דער אידישער בורזשואַזיע בפרט. אונטער־האַלטנדיק אַלע באַפרייענדע באַוועגונגען פון דער בורזשואַזיע, הן סאָציאַלע און הן נאַציאָנאַלע, וועט אָבער די י. ס. ד. אי. פּ., נאָך אירע כחות נאָך אויפקלערן דעם פּראָלעטאַריאַט די האַלבקייט און דעם פאַררעטערישן כאַראַקטער פון דער בורזשואַזער דעמאָקראַטיע אין אַלע אירע פאָרמען, און וועט דערציען דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אין דער ריכטונג פון קלאָרן קלאַסן־זעלבסטבאַוואוסטזיין און זעלבסטשטענדיקער קלאַסן־אַקטיוויטעט.

אַ נייע פּשרות־פּראָגראַם

די „אידישע סאָציאַליסטישע ארבעטער פּארטיי" האָט עד היום נאָך ניט פארעפנטלאַכט איר פּראָגראַם. און איצט איז דערשינען אַ זאַמלבוך „סערפּ", וואו עס זיינען אויסגעדריקט געוואָרן די זאָגענאַנטע „סיימיס־טישע" פּרינציפּן, אין דעם ארטיקל „אונזערע אויפגאַבן" פון מ. באָריסאָוו. און אין דעם „פּראָיעקט־פּראָגראַם פון דער אידישער סאָציאַליסטישער ארבעטער פּארטיי". וואָס־זשע גיט אונז דאָס דאָזיקע שפּאָגל־נייע פּראָ־גראַם?

ערשטנס, האָבן מיר צו טאָן מיט אַ „סאָציאַליסטישער" פּארטיי, דעריבער אינטערעסירט אונז, ווי פארהאַלט זי זיך צו דער קלאַסן־אנשויאונג פון דעם פּראָלעטאַריאַט בנוגע דער געזעלשאַפטלאַכער אנטוויק־לונג פון דער מענטשהייט. דאָס הייסט, ווי פארהאַלט זיך די נייע פּארטיי צו דעם „היסטאָרישן מאַטעריאַליזם", ווי קוקט זי אויף די טענדענצן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אנטוויקלונג, ווי באַטראַכט זי דעם קלאַסנקאַמף?

אין רוסלאַנד האָבן זיך אַלע פּארטייען, וועלכע שטייען אויפ'ן קלאָר־אויסגעדריקטן קלאַסן־שטאַנדפּונקט פון'ם פּ ר אָ ל ע ט אַ ר י אַ ט, ד. ה. פון דעם לוין־ארבעטער־קלאַס, תמיד אָנגערופן „ס אָ צ י אַ ל ־ ד ע מ אָ ־ ק ר אַ ט י ש ע" פּארטייען — למשל, די ס.־ד. פון פּוילן און ליטע, לעט. ס.־ד., אוקראַינישע ס.־ד., י. ס.־ד. (פּועלי־ציון) און אנדערע. דיזע אַלע פּארטייען זיינען שטרענג־מארקסיסטיש, זיי אָנערקענען דעם היסטאָריש־מאַטעריאַליסטישן סדר פון פארשטיין די געשיכטע און דעם מארקסיסטישן אנאַליז פון די יסודות און פון דער אַנטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט. די צוקונפט פון דער גאַנצער מענטשהייט, ווי אויך פון איינצעלנע נאַציעס ווערט, לויט דער מיינונג פון די דאָזיקע (סאָציאַל־דעמאָקראַטישע) פּארטייען, געשאַפן דורכ'ן קאַמף פון דעם ל ו י ן ־ ארבעטער־קלאַס. און פארקערט, איז אין רוסלאַנד שוין פון לאַנג איינגע־פירט, דאָס סתם „סאָציאַליסטישע" רופן זיך אָן אַזעלכע פּארטייען, וועלכע פארברייטערן דעם באַגריף „ארבעטער־קלאַס" (אָדער פּראָלעטאַריאַט) און פארשטייען אונטער אים אויך אַלע ארבעטנדע עלעמענטן פון דער קליין־בורזשואַזיע, און באַזונדערס דאָס ארבעטנדע פּויערטום; אַזוי, דהיינו, האָבן מיר די פּ. פּ. ס., די סאָצ. פּאַר. „פּראָלעטאַריאַט", די רוסישע ס. ר., די רומענישע סאָצ. פּאַר. „דאַשנאַקצוטיון" וכדומה. (די ספּע־ציעל רוסישע פּארטייען פון דיזן סאָרט שטאַמען פון די אַמאָליקע „נאַ־ראָדניקעס"). די דאָזיקע פּארטייען לייקענען אין דעם מאַטעריאַליסטישן

שטאַנדפּונקט אויף דער געשיכטע און פּאַרבייטן אים מיט אַ פּסיכאָלאָגיש־רעאַליסטישן שטאַנדפּונקט. — נאָר אויב די ציוניסטן סאָציאַליסטן האָבן זיך געגעבן אַן אומבאַשטימטן נאָמען, זייענדיק נאָך אינגאַנצן סאָציאַל־דעמאָקראַטיש — איז דאָס פּשוט דערפאַר, ווייל די ס. ס., מחמת זייער אינערלאַכער טבע, זיינען זיך בכלל נוהג אַלץ צו טאָן בחפּזון, און אומגעלומפּערט; אויב די ס. ס. זאָגן עפּעס אַרויס, דאַרפן מיר, חלילה־וחס, גאָר ניט מיינען, דאָס זיי האָבן דערביי אַ באַשטימטע כונה; די סיימאָוורצעס אָבער, ווי מיר ווייסן, טוען דאָך אַלץ באַטראַכטערהייט — און דעריבער פרעגן מיר טאַקע, וואָס מיינען זיי מיט דעם נאָמען פון זייער פּאַרטיי? אי דער נאָמען גופא: „סאָציאַליסטישע פּאַרטיי", אי די ווירקלאַכע טאַקטיק פון די סיימאָווצעס, וועלכע זיינען גרויסע מחותנים מיט די ס. ר., אי לסוף אייניקע ערטער פון זייערע אַרטיקלען אין „וואָזראָזשדעניע", „פאָלקס־שטימע" און „סערפּ", ווייזן אונז, דאָס מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט אַ מין „נאַראָדניקער"־פּראָגראַם פון דעם ס.־ר.'ישן אַרט; אָבער פון דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם גופא קאָן מען דאָס קלאָר און דייטליך ניט אַרויסדרינגען. אַזוי, למשל, שרייבט זיך דאָ: „די סאָצ. פּאַרטיי פּאַרטרעט אומעטום באַוואוסטזיניק די אינטערעסן פון אַרבעט" *) — און דער לעזער ווייס ניט, צי פון סתם אַרבעט, צי פון לוין־אַרבעט. ווייטער געפינען מיר אַן עכט ס.־ר.'ישן אויסדרוק: „אָבער דערזעלבער פּראָצעס פון קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג באַשאַפט אַ גאַנצע רייע נ ע ג א ט י ו ו ע דערשיינונגען" **) — נאָר דאָס ס.־ר.'ישע ווערטל „נ ע ג א ט י ו ו ע דערשיינונגען" ווערט אויף דער צווייטער זייט פאַרביטן מיט אַ כמעט סאָציאַל־דעמאָקראַטישן און מאַרקסיסטישן באַגריף — „און דאָ ווערט אויפגעדעקט דער ג ר י נ ד ל א כ ע ר ו ו י ד ע ר ש פּ ר ו ך פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג". זייער ריכטיק: די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע רעדט טאַקע ניט וועגן „פּאָזיטיווע און נעגאַטיווע זייטן פון'ם קאַפּיטאַליזם", נאָר זי אַנאַליזירט זיינע א י נ ע ר ל א כ ע ו ו י ד ע ר ־ ש פּ ר ו כ ן. מיט איין וואָרט, דאָס נייע פּראָגראַם האָט גאַנץ קלוג אויסגעמיידט צו באַנוצן אַזעלכע קלאָרע און דייטלאַכע אויסדרוקן, וועלכע וואָלטן שוין אָן קיין ספק באַוויזן דער וועלט דעם אמת'ן פּרצוף פון די י. ס.

חוץ דעם, בנוגע דער אַגראַר־פראַגע אין רוסלאַנד, וואו ס'וואָלט זיך בולט'ער ווי אַלץ געקאָנט אַרויסווייזן צי זיינען זיי ס. ד. אָדער „נאַראָדניקעס", האָבן זיי געלאָזן די הויפּט־מאָמענטן פאַר אַ דיסקוסיאָנס־פראַגע, וואָס עס וואָלט מער געפּאַסט פאַר די ס. ד., ביי וועלכע עס איז נאָך אַ מחלוקת וועגן „נאַציאָנאַליזאַציע" און „מוניציפּאַליזאַציע" פון דער ערד, אָבער בשום אופן פּאַסט עס ניט פאַר ס. ר., ביי וועלכע עס עקזיסטירט

*) זאַמלבוך „סערפּ", ז. 261.
**) דאָרט.

א געמיינזאמער, פון זיי אַלעמען אנערקענטער שטאַנדפונקט — „סאָציאַליזאַציע״; און אַפילו דער פונקט פון דער ערד־קאָנפיסקאַציע (44 §) איז ביי זיי (ביי די י. ס.) אויסגעדריקט העכסט ניט קלאָר. דאָרט זאָגט זיך: „די קאָנפיסקאַציע פון שטאַטלאַכע, אודיעלנע, קאַבינעטנע, צערקאָווניע, מאָנאַסטירישע און פּריוואַט־אייגנטומלאַכע ערדן״..

די ס. ד. וואָלטן קיינמאָל ניט געשריבן סתם פּריוואַט־אייגנטום, ווייל עס עקזיסטירט א געוויסער מאַקסימום פון פּריוואַט־אייגנטום, וועלכער דאַרף, לויט דעם ס. ד. פּראָגראַם, ניט קאָנפיסקירט ווערן; און ס. ר., וועלכע פאָדערן די קאָנפיסקאַציע פון דער גאַנצער ערד, רעכענען אריין אויך דאָס שטאַטישע ערד־אייגנטום, און בכלל זאָגן זיי די גאַנצע ערד און חשבונ׳ען ניט אויס קיינע פּרטים. ווען די י. ס. זאָלן לכל הפחות זאָגן די גאַנצע פּריוואַט־אייגנטומלאַכע ערד, וואָלטן מיר נאָך געהאַט א סימן בכדי צו וויסן ווער זיי זיינען. אזוי אָבער מוזן מיר ווייטער קוועטשן מיט די פּלייצעס, ניט וויסנדיק וועמען האָבן מיר פאַר זיך: צי ס. ד. צי ס. ר.

צווייטנס, האָבן מיר צו טאָן מיט א אידישער פּאַרטיי. דאָ שווימען ארויף גאַנץ נאַטירלאַכע פראַגן: ווי פאַרהאַלט זיך די נייע פּאַרטיי צו דאָס אידישע נאַציאָנאַלע פּראָבלעם, מיט וואָס אונטערשיידט זי זיך אין אירע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פונ׳ם בונד, פון די ס. ס., פון י. ס. ד., ווי פאַרהאַלט זי זיך צום טערריטאָריאַליזם? ווי פאַרשטייט זי די נאַציאָנאַלע אידישע פאָדערונגען אין גלות?

פון דעם נייעם פּראָגראַם קאָנען מיר זען, אַז די פּאַרטיי איז טערריטאָריאַליסטיש: אזוי, ראשית, זאָגט זיך דאָרט, דאָס די סיבה פון די אידישע אַנאָמאַליעס באַשטייט אין דער עקסטעריטאָריאַליטעט פון דעם אידישן פאָלק*), ושנית האָבן מיר דאָרט אפילו אזא זאַץ**): „פאַר די אידן איז די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אויף די ערטער אין גלות נאָר אַן איבערגאַנגס־שטופע און דער פּראָצעס פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג, וועלכער פאַרפעסטיקט די אויטאָנאָמע יסודות פון דעם נאַציאָנאַלן לעבן, רוקט אַרויס אַליין אַנטשיידענער די היסטאָרישע נויטווענדיקייט פון דער טערריטאָריעלער קאָנצענטרירונג פון די אידן״. נאָר ווי ווייט איז דיזער טעריטאָריאַליזם פון יעדער רעאַליסטישער אויפפאַסונג! שוין אַליין דער באַגריף אַפילו פון היסטאָרישער נויטווענדיקייט איז ביי דער נייער פּאַרטיי עפּעס א גאַנץ מאָדנער. היסטאָרישע נויטווענדיקייט רופן זיי אַן דאָס, וואָס ס׳איז היסטאָריש ווינשבאַר; ווי אַז ערד דאָ און אויך אין אַן אַנדער אָרט, וואו עס רעדט זיך וועגן דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, זאָגט זיך, דאָס די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע באַקומט פאַר׳ן אידישן פּראָלעטאַריאַט און פאַר׳ן גאַנצן אידישן פאָלק א באַדייטונג פון אומ־

---

*) דאָרט, ז. 6.

**) דאָרט, ז. 266.

באַדינגטער היסטאָרישער נויטווענדיקייט".*)

ווי ביי די ס. ס., אַזוי איז אויך אין דעם פראָגראַם פון י. ס. א. פּ. דער טעריטאָריאַליזם נאָר א פרומער וואונש, אָבער ניט קיין היסטאָרישע נויטווענדיקייט, אין דעם זין פון א היסטאָריש־אומפאַרמיידלאַכן פּראָצעס: ווי ביי די ס. ס., אַזוי איז אויך ביי די סיימאָווצעס ניטאָ קיין רמז אויף די היסטאָרישע וועגן, ווי צו רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם. די נפקא־מינה באַשטייט נאָר אין דעם, וואָס די ס. ס. מאַטערן זיך נעבאַך אומזיסט אויסצוטראַכטן דעם „גרויסן עקאָנאָמיש־טעכנישן" קאָלאָניזאַציאָנס־פּלאַן, וועלכער זאָל זיי שוין ענדלאַך געבן די מעגלאַכקייט אַריבערצוגייין „פון געדאַנק צום טאַט און צו די געפאַרן פון'ם טאַט", — די י. ס. א. פּ. אָבער עסט זיך גאַנץ ווייניק אָפּ דאָס האַרץ איבער דעם, וואָס ביי איר פעלט א טעריטאָריאַליסטישע פּראַקטיק, און לייגט אָפּ די פּאַרוויקלאַכונג פון'ם טעריטאָריאַליזם ביז יענער צייט, ווען וועלכער די מאָדערנע מענטשהייט קאָן זיך נאָך קיין שום באַגריף ניט שאַפן.

אין דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם לעזן מיר א פאָלגענדן דעקרעט: „דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, און צוזאַמען מיט אים אויך דאָס גאַנצע אידישע פאָלק, ריכטעט זיך מיט דעם אָביעקטיוון גאַנג פון דער היסטאָרישער אַנטוויקלונג צו דער טעריטאָריאַלער קאָנצענטראַציע און צו דער פאַר־קערפערונג פון דער טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע ד אָ ר ט א ו ן ד אַ ן, ו ו אַ ו א ו ן ו ו ע ן (אונזער קורסיוו). עס וועט דערצו אָנ־געדייפט ווערן די רעאַלע קאָמבינאַציע פון די אַנטשפּרעכנדע היסטאָרישע קרעפטן" **). ס'פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז אַן ענטפער אויף „בענטש־ליכט", אָבער ניט אויף אַן ערנסטע פּראָגראַם־פראַגע.

בנוגע צו דעם, ווי אויבערפלעכלאַך עס פאַרהאַלטן זיך די סיימאָווצעס צום טעריטאָריאַליזם, איז העכסט כאַראַקטעריסטיש דער לייט־אַרטיקל פון ה' באָריסאָוו (אין זייער זאַמלבוך „סערפּ"), וואו פון 54 זייטן זיינען סך־הכל צוויי געווידמעט דער באַלויכטונג פון דעם טעריטאָריאַליזם. מער ווי דיזע 2 זייטן — 51־3 — און א פּאָר ווערטער אינ'ם פּראָיעקט־פּראָגראַם איז קיין וואָרט ניטאָ איבער'ן טעריטאָריאַליזם אין דעם גאַנצן זאַמלבוך, וועלכער באַשטייט פון 281 זייטן. ביי באָריסאָוו'ן לעזן מיר: „דער אויסבילדונגס־פּראָצעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, אַז־און־פאַר־זיך, איז איינע פון די נעגאַטיווע זייטן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנט־וויקלונג, ער שלינגט איין איבעריקע סאָציאַלע ענערגיע און רופט אַרויס רייבונגען, וועלכע שטערן דער נאָרמאַלער אַנטוויקלונג פון'ם קלאַסנקאַמף. דערפון דרינגט שוין אַרויס ממילא, אַז מיר זיינען טעריטאָריאַליסטן".***) ווייטער זאָגט ער: „די איינציקע לעזונג פון דער אידן־פראַגע איז די טעריטאָריאַלע קאָנצענטראַציע פון די אידישע מאַסן, און א רעאַלער בריק

*) דאָרט.
**) דאָרט, ז. 267.
***) דאָרט, ז. 51.

דערצו איז די בהדרגה'דיקע קאָנצענטרירונג פון דער אידישער עמיגראַציע. מיר וועלן זיך דאָ ניט נעמען איבער'חזר'ן די אַלע מאָטיוון, מחמת וועלכע מיר האַלטן ניט נאָר די לעזונג, נאָר אפילו די שטעלונג גופא פון דיזער פּראָבלעם פאַר זייער דערוויטערטע פון דעם איצטיקן מאָמענט, עס וועט אָבער קומען אַ מאָמענט, ווען . . . דער טעריטאָריאַליזם וועט ווערן אַן אָרדנונגס־אויפגאַבע פונ'ם אידנטום: עס וועט דאַן זיין . . . אַ פּראָדוקט פון אַ נאַציאָנאַלער אויפלעבונג און פון אַ פרייער אַנטוויקלונג פון די אידישע אינערלאַכע פאָלקס־כחות" *). און צום סוף: „מיר וועלן קעמפן מיט אַלע טעריטאָריאַליסטישע פּראָיעקטן און אונטערנעמונגען, וועלכע ווערן אַרויסגערוקט אין דעם איצטיקן מאָמענט. . . . מיר וועלן אָבער אין דער זעלבער צייט פריידיקן אונזער ענדלאַכן נאַציאָנאַלן אידעאַל און מיט אים באַלייכטן אַלע וואונדן און חסרונות פון אונזער היינטיקן נאַציאָנאַלן לעבן, וועלכע זיינען אַזוי אָרגאַניש פאַרבונדן מיט דער עקסטעריטאָריאַליטעט פון דער אידישער נאַציע. — אַזוי סינטעזירן מיר אונזער מאַקסימאַלע נאַציאָנאַלע פּראָגראַם מיט אונזער פּראָגראַם־מינימום" **). אָט דאָס איז אַלץ, וואָס דער הויפּט־טעאָרעטיקער, אויף וועלכן די פּאַרטיי האָט זיך פאַרלאָזן, ער זאָל דערציילן פאַר'ן עולם איר פּראָגראַם, האָט געפונען פאַר נויטיק צו זאָגן וועגן טעריטאָריאַליזם! דער סיימיסטישער „סינטעז" צווישן דער געגנוואַרט און צוקונפט, צווישן דעם גלות און דער טעריטאָריע באַשטייט, זעט איר, אין דעם, וואָס די סיימאָווצעס וועלן פריידיקן און אַגיטירן דעם טעריטאָריאַליזם. ניטאָ וואָס צו זאָגן, אַ גוטער סינטעז, — אפילו דער ס.־ס.'ישער איז שוין אויך פיל בעסער!

אין זייער מינדלאַכער אַגיטאַציע האָבן די סיימאָווצעס אָקאָרשט גאָר ניט לאַנג געשריען, דאָס ביי די ס. ס. איז ניטאָ קיין רעאַליזאַציע, און דערינען טאַקע ליגט, לויט דער דאַמאָלסדיקער סיימיסטישער אַגיטאַציע, דער הויפּט־חסרון פון דער ס.־ס.'ישער טעאָריע. ווען עס איז אָבער געקומען צו זייער אייגענעם תירוץ אויף דער קשיה האָט זיך אַרויסגעוויזן, דאָס די סיימיסטישע רעאַליזאַציע באַשטייט פּשוט אין דעם, וואָס זי זאָגט, דאָס מען דאַרף גאָר קיין רעאַליזאַציע ניט האָבן, — דער ענטפער באַשטייט אין דעם, דאָס אַן ענטפער איז גאָר לחלוטין ניט נויטיק און די קשיה איז גאָר קיין קשיה ניט...

ביי די סיימיסטן קומט אויס, דאָס דער טעריטאָריאַליזם איז ענלאַך צום סאָציאַליזם, און זיי זאָגן אונז צו אַ היבשן מהלך ביז'ן טעריטאָריאַליזם: פריער אַ לאַנגע וועג ביז'ן סיים און ערשט נאָכדעם אַ לאַנגע וועג צו דער טעריטאָריאַלער קאָנצענטרירונג. עס פאַרשטייט זיך, אויב מענטשן אינטערעסירט איצט גאַנץ ווייניק דער טעריטאָריאַליזם, מעג מען אים אָפּלייגן נאָך אויף ווייטער — ביז די מענטשהייט וועט אינגאַנצן אומ־

*) דאָרט, ז. 52-3.
**) דאָרט, ז. 53.

קומען אינאיינעם מיט דעם אָרגאַנישן לעבן אויף דער ערד. עס איז דאָך אָבער גאַנץ לעבערלאַך צו שאַפן אַ פּראָגראַם פאַר אַזאַ מין ווייטן אידעאַל. בעת מיר זאָגן, למשל, וועגן סאָציאַליזם, אַז ער איז אַ ווייטער היסטאָרישער אידעאַל, און אַז איצט קאָן מען נאָך ניט צוקומען צו זיין רעאַליזירונג, — ווייזן מיר דאָך אָן פונדעסטוועגן אויף די רעאַלע אָביעקטיווע טענדענצן, דורך וועלכע דער סאָציאַליזם ווערט בהדרגה'דיק, שטופנווייז פאַרווירקלאַכט אינ'ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן: מיר ווייזן אָן אויף דער וואַקסנדער פּראָ־דוקציאָנס־קאָנצענטרירונג, אויף דער סאָציאַליזירונג פון דער אַרבעט און מיטאַרבעט: מיר ווייזן אָן אויף דעם וואוקס פון פּראָלעטאַריאַט און פון זיין סאָציאַלער קראַפט און באַדייטונג, אויף דער סאָציאַלער אָפּשוואַכונג און פאַראַזיטירונג פון דער בורזשואַזיע: מיר לייגן ניט אָפּ די רעאַליזירונג פון סאָציאַליזם און די פראַגע גופא וועגן איר, — מיר ווייזן אָן, אַז דער סאָציאַליזם פאַרווירקלאַכט זיך שוין איצט, אַז אַלע זיינע עלעמענטן און באַשטאַנד־טיילן ווערן שוין אין דער מאָדערנער אָרדנונג געשאַפן, און די סאָציאַלע רעוואָלוציע וועט נאָר פאָרמולירן און דערפירן ביז'ן סוף דיזע שוין פאָרגעקומענע טענדענצן. דאָסזעלבע טוען מיר, י. ס. ד., אויך בנוגע דעם טעריטאָריאַליזם — מיר ווייזן אָן, דאָס שוין איצט הויבט זיך אָן אין פּאַלעסטינע אַ פּראָצעס פון עקאָנאָמישער אויטאָנאָמיזירונג פון דעם אידישן ישוב, דאָס דיזער ישוב ווערט אַלץ פעסטער און געדיכטער, דאָס שוין איצט הויבט זיך אָן אין פּאַלעסטינע יענער קלאַסנקאַמף, וועלכער וועט מיט דער צייט ברענגען אויך צו דער פּאָליטישער אויטאָנאָמיע פאַר דיזן ישוב. וואָס אָבער טוען די י. ס.? ווייזן זיי דען אָן אויף באַשטימטע אָביעקטיווע טענדענצן, דורך וועלכע עס ווערט שוין סטיכיש פאַרווירק־לאַכט דער טעריטאָריאַליזם? אַפילו וועגן דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, וועגן זייער „סיים“ האָבן זיי עס כמעט ניט דערוויזן: אַפילו דער „סיים“ איז ביי זיי ניט מער ווי אַ וואונש — אַ פּשיטאַ שוין דער טעריטאָריאַליזם. זיי האָבן אפילו מיט איין וואָרט ניט דערוויזן, אַז דאָס אידישע לעבן ווערט אויטאָנאָמיזירט דאָ אין גלות: נאָר לאָמיר אַפילו דערלאָזן, אַז דאָס איז ריכטיק, און דאָס אידישע לעבן ווערט דאָ שוין יאָ אויטאָנאָמיזירט, — צי דען אָבער האָבן מיר שוין דעריין אַ גאַראַנטיע, אַז דאָס אידישע לעבן ווערט שוין איצט אויך טעריטאָריאַליזירט?

צוויי מאָל איינס פון די צוויי.

איינס פון די צוויי, — אָדער די סיימאָווצעס זעען ש ו י ן דעם וועג ווי צו רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם — דאַן מוזן זיי אויך ש ו י ן אָנ־צייכענען די רעאַלע דערשיינונגען אינ'ם אידישן לעבן, וואו עס ווייזט זיך אַרויס די כסדר'דיקע טעריטאָריאַליזירונג פונ'ם אידישן פאָלק, ווי דאָס טוען די י. ס. ד.; אָדער זיי זעען נאָך איצט ניט דעם וועג צו דער פאַרווירקלאַכונג פונ'ם טעריטאָריאַליזם —

דאַן איז אויך איינס פון די צוויי — אָדער זיי טראַכטן ערנסט וועגן דעם טעריטאָריאַליזם. שטרעבן טאַקע צו אים און ער איז ביי זיי באמת

א ווינשבאַרער אידעאַל — דאָן מוזן זיי זוכן פאַרשידענע וועגן און פּלענער, ווי דעם טעריטאָריאַליזם אויסצופירן, טאָן ווי די ס. ס., וועלכע זיינען טאַקע אמת'ע טעריטאָריאַליסטן, נאָר זיי האָבן לײַדער ניט קיין קלאָרן באַגריף וועגן דעם וועג צו זיין פאַרווירקלאַכונג; אָדער די סיימאָוועצעס לייגן זיך אָפּ דעם טעריטאָריאַליזם ביז די ווייטע קינפטיקע דורות, ווי זיי טוען עס באמת. — דאָס הייסט אָבער, אז דער טעריטאָריאַליזם אייגנט־לאַך אינטערעסירט זיי קנאַפּ און, דאָס ער איז ביי זיי ניט מער ווי אַן אַגיטאַציאָנס־דעקאָראַציע.

מיר קאָנען מיטפילן, אויב איר ווילט, מיט די ס. ס. אין זייערע אינערלאַכע ליידן און ספקות, מיר פאַרשטייען אפילו די ס.־ס.'ישע אומ־געלומפּערטע גענג און זייער גאַנצע באַפּעניש; אונז איז אָבער העכסט פאַרדעכטלאַך דער גראָבער ליגן, וועלכער שטעקט אין'ם סיימיסטישן פּראָגראַם, דער פּרעטענציעזער אָפּאָרטוניזם, וועלכער לאָזט זיי ניט אינ־גאַנצן אָפּצוזאָגן זיך פון'ם טעריטאָריאַליזם און דיקטירט זיי זייערע קאָמ־פּראָמיסן און פשרות. יאָ טעריטאָריאַליזם און ניט טעריטאָריאַליזם, אליין טעריטאָריאַליסטן און קעמפן געגן יעדן טעריטאָריאַליזם, אי „קעמפן געגן טעריטאָריאַליסטישע פּראָיעקטן", אי „א י ג נ א ר י ר ן די טערי־טאָריאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס" *). — וואָס באַדייטעט דיזער חלום? איגנאָרירנדיק קעמפן, קעמפנדיק איגנאָרירן — וואָס איז דאָס פאַר א פּראָזעאַלאָגיע?

דיזער קאָמפּראָמיס אָבער דערקלערט זיך דורך דער זעלבער סיבה, וועלכע גיט אונז צו פאַרשטיין די סיימיסטישע שווינדלעריי בנוגע דעם קלאַסנקאַמף און דעם באַגריף „פּראָלעטאַריאַט". דער סיימיסטישער אינ־טעליגענץ איז תוך אריין געגומען, אַרט דער טעריטאָריאַליזם פּונקט אַזוי טיף, ווי עס אַרט אַן ערך דער סאָציאַליזם דעם קייזער פון דייטשלאַנד (וועלכער רעדט אויך וועגן סאָציאַליזם!) — מען מוז דאָך אָבער פאַר־כאַפּן די מאַסע, וועלכע האַלט זיך נאָך אַלץ צו שטאַרק פאַר די טעריטאָריאַ־ליסטישע טראַדיציעס. דערזעלבער קונץ, ווי פריער: אום צו באַרואיקן די מאַסע רעדט מען מכח דעם אַרבעטער־קלאַס און טאָן טוט מען אינאַיינעם מיט די נאַראָדניקעס; מען רעדט טאַקע מכח טעריטאָריאַליזם, און טאָן טוט מען ווי די בונדיסטן, נאָר מיט א ברייטערן פּראָגראַם דאָ, אין רוסלאַנד.

איצט וועלן מיר א קוק געבן, וואָס הערט זיך עפּעס ביי זיי וועגן דעם „סיים", אויף וועלכן זיי האָבן זיך די מאַנאָפּאָליע גענומען. „די אידישע סאָציאַליסטישע אַרבעטער פּאַרטיי" גיט איר ז ע ל ב ס ט ש ט ע נ ד י ק ע לעזונג דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין רוסלאַנד" — גיט אונז אָנצוהערעניש דער הער באָריסאָוו — „אונז רופט מען אַן „סיימיסטן", „סיימאָוועצעס" — באַרימט ער זיך. — „מיר האָבן גאָרניט געגן דעם נאָמען. ס'איז אָבער נויטיק אָנצואווייזן אויף זיין ניט־געגויקייט, דערויף, וואָס ער כאַפּט ניט אַרום

*) דאָרט.

ניט נאָר דעם גאַנצן אינהאַלט פון אונזערע אַנשויאונגען, נאָר אַפילו ניט זייער מהות. פון דעם גאַנצן בילד איז אַרויסגענומען געוואָרן נאָר איין שטריך, און עס וואָלט ניט זיין קיין גרונד צו ריידן וועגן דעם גאַנצן בילד נאָך דעם איין שטריך נאָך" *). ווי אַבער אַנדערש קאָן מען אָנרופן די י. ס. אַ. פּ., ווען צום ביישפּיל אין דעם לייט־אַרטיקל, אונטער'ן ברייטן טיטול „אונזערע אויפגאַבן", ווערט פאַרט גערעדט... נאָר וועגן „סיים"? ווען איר זוכט אומזיסט אין דער גאַנצער ליטעראַטור פון די סיימאָוועצעס, זיי זאָלן אייך אויסטייטשן זייער באַגריף וועגן אַרבעטער־קלאַס, וועגן טעריטאָריאַליזם — און איר געפינט נאָר „סיים", „סיים" און „סיים" — און דערצו נאָך אָן קיין שום וואַריאַציעס, מיט די זעלבע פּירושים, וועלכע מיר האָבן פון זיי געהערט שוין פּאַראַיאָרן. אַפילו, אויב אייך געפעלט, האָבן מיר פּאַראַיאָרן געהערט מער געדאַנקען, איידער איצט. דענסטמאָל איז נאָך געווען לכל הפּחות „נאַציאָנאַלע עקספּלואַטאַציע", „ענטאַרטונג און אויפלעבונג". — איצט זעען מיר שוין דאָס אויך ניט; פריער האָבן מיר נאָך געקאָנט זאָגן — סיימאָוועצעס זיינען וואָזראָזשדיענ־צעס וכדומה; איצט אָבער ווייסן מיר — אַז סיימאָוועצעס זיינען סיימאָוו־צעס, און מער גאָר ניט! בכלל קומט אויס נאָכ'ן שכל הישר, אַז אויב אַ פּאַרטיי האָט אַ „זעלבסטשטענדיקע" לעזונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע, דאַרף זיך אין איר פּראָגראַם אויסדריקן אויך איר זעלבסטשטענדיקע שטע־לונג פון דיזער פראַגע; ביי די סיימאָוועצעס אָבער הויבט זיך עס גאָר ניט אָן. נעמען מיר אָן ערך פאָלגענדע שטעלן: „די אומענדלאָך פאָר־קומענדע אַנטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע . . . פאַר־ענגט אַלץ מער פאַר דער בורזשואַזיע פון יעדער געגעבענער נאַציע די גרענעצן פון איר נאַציאָנאַלער ווירטשאַפט. . . . זי שטרעבט אונטערצו־וואַרפן אונטער איר הערשאַפט אַנדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזמען." **) — דאָ האָבן מיר נאָך יאָ צו טאָן מיט אַ ניט גאָר געוויינלאַכן באַגריף פון „נאַציאָנאַל־ווירטשאַפטלאַכע אָרגאַניזמען". און עס וואָלט אודאי קיין עולה ניט געווען, מיר זאָלן וויסן דעם פּירוש פון דעם, אָבער ניט אינ'ם פּראָגראַם און ניט אין דער ליטעראַטור פון דער פּאַרטיי איז דיזער באַגריף ניט אויסגעטייטשט, און אַלץ איבעריקע אינ'ם פּראָגראַם וועגן דער שטעלונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע איז שוין אויך אַזויפיל שאַבלאָנע און וואַכעדיק, דאָס אונטער די סיימיסטישע ווערטער וואָלטן זיך קאָנען אונטערשרייבן אַלע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען, אַפילו די באָלשעוויקעס פון דער ר. ס. ד. אַ. פּ., וועלכע זיינען באַוואוסט מיט זייער עקסט פיינטלאַכער פּאָזיציע צו יעדן נאַציאָנאַלן פּראָגראַם. „דיזע אַגרעסיווע טענדענצן פון די בור־זשואַזע קלאַסן רופן אַרויס אָדער גרויזאַמע מלחמות אָדער בעוואַפנטן שלום; אי דאָס ערשטע, אי דאָס צווייטע לייגט זיך אָן מיט זיין גאַנצן לאַסט

*) דאָרט, ז. 7.
**) דאָרט, ז. 262־63.

אויף די אַרבעטענדע מאַסן און דריקט זיך אויס אין דעם, וואָס די בורזשואַזיע פון די הערשנדע נאַציעס עקספּלואַטירט די שוואַכערע נאַציעס. אויסנוצנדיק זייער עקאָנאָמישע, פּאָליטישע און קולטורעלע איבערמאַכט, אוזורפּירן די הערשנדע נאַציעס אין פערזאָן פון זייערע עקספּלואַטירנדע קלאַסן אַלע מעלות פון דיזער שטאַטס־אָרגאַניזאַציע צוליב זייערע צוועקן, איגנאָרירנדיק די באַזונדערע אינטערעסן פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן, וועלכע וואוינען אין דער זעלבער מלוכה. די בורזשואַזיע פון די אונטערדריקטע נאַציעס . . . שטרעבט אַרויפצוּוואַרפן די גאַנצע לאַסט פון דעם נאַציאָנאַלן דרוק אויף די ניט־פּאַרמעגנדע קלאַסן. חוץ דעם, מיט איר פרייזן, פון איבערקלאַסן־פּאָליטיק און פון פאַרגעסן די קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען מחמת דעם אַלגעמיינעם שונא, פּרובט זי זיך צו פאַרטונקלען דאָס קלאַסן־באַוואוסטזיין פון פּראָלעטאַריאַט און דעזאָרגאַניזירן זיינע רייען. דיזע עקספּלואַטאַרישע און שאָווינסטישע שטרעבונגען פון דער בורזשואַזיע באַגעגענען אָבער אַן אַלץ ענערגישערן ווידערשטאַנד מצד דעם וואַקסענדן כח און באַוואוסטזיניקייט פון פּראָלעטאַריאַט.“ *) — אַלטע ווערטער, וועלכע דערווייזן גאָרניט און קאָנען גאָרניט אונטערצייכענען, שוואַכע ווערטער, מיט וועלכע יעדער, אפילו דער ערגסטער אַנטי־נאַציאָנאַליסט, קאָן מסכים זיין.

הגם די טעאָרעטישע באַגרינדונג פון דער נאַציאָנאַלער פראַגע איז אין דעם נייעם פּראָגראַם העכסט שוואַך געשטעלט, דאָך זיינען די פּראַקטישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען דער בעסטער טייל פון פּראָגראַם. דאָ זאָגן אַרוים די סיימאָוועצעס אויב ניט קיין נייעס, דאָך פאָרט אַן אייגענעם וואָרט. פונדעסטוועגן פעלט אויך דאָ קלאָרקייט און דייטלאַכקייט, און אויך דאָ איז זיך ניט באַגאַנגען אָן גאַנץ וויכטיקע פעלערן. אַזוי למשל לעזן מיר אין אָפּטיילונג 4: „די אַנערקענונג פון גלייכבאַרעכטיקונג פון די שפּראַכן פון אַלע אָן אויסנאַם נאַציעס אין שולע, אין געריכט און אַדמיניסטראַציע, אין פּריוואַטע דאָקומענטן, אין טעלעגראַפישן פאַרקער, אויף עפנטלאַכע פאַרזאַמלונגען און בכלל, אין אַלע איבעראַל אין׳ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן“ (אונזער קורסיוו). און אין § 23 האָבן מיר שוין אַ באַגרענצונג: „אויב אַ געגעבענע נאַציע דערגרייכט אין אַ וועלכן ס׳איז אָרט אַ באַשטימטן, פונ׳ם געזעץ באַשטעטיקטן, פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, מוזן די אָרגאַנען פון דער אָרטלאַכער מאַכט באַנוצן זיך מיט דער שפּראַך פון דיזער נאַציע אין אַלע מינדלאַכע און שריפטלאַכע פאַרהעלטנישן מיט אירע מיטגלידער.“ (אונזער קורסיוו). דאָ ליגט אַ בולט׳ע סתירה, און אַ גאַנץ לעבערלאַכע. פריער אַלע נאַציעס אָן אויסנאַם, און איצט שוין נאָר אַזעלכע נאַציעס,

*) דאָרט, ז. 263.

וועלכע דערגרייכן אַ געוויסן פּראָצענט. אָבער דאָס איז נאָך פון די קלייניקייטן.

פיל וויכטיקער זיינען די גרענעצן פון דער קאָמפּעטענץ, וועלכע דאַרף אָפּגעגעבן ווערן, לויט דעם נייעם פּראָגראַם, צו די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמיע איינריכטונגען. דאָ רעדט זיך אַזוי: „די ענינים און באַדערפנישן, וועלכע זיינען שייך אוממיטלבאַר אויסשליסלאַך נאָר אַ וועלכע ניט איז געגעבענער נאַציע, גייען אַריין אינ׳ם קרייז פון קאָמפּעטענץ פון אויטאָנאָמע איינריכטונגען“*), און ווייטער אין § 24: „יעדער פאָלק, וועלכער וואוינט אין רוסלענדישע גרענעצן . . . קאָנסטרואירט זיך אין אַן אויטאָנאָמע גרופּע, וועלכע באַפרידיקט און רעגולירט פאָלקאָם זעלבסטשטענדיק אַלע אירע נאַציאָנאַלע באַדערפנישן.“ — און נאָך אין אַנדערע § § זעען מיר, דאָס לויט דער סיימיסטישער מיינונג, נעמט אַרום די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אַלע נאַציאָנאַלע ענינים. ס׳איז דאָך אָבער זעלבסטפאַרשטענדלאַך, אַז אויב דער נאַציאָנאַלער דרוק און קאַמף שטאַמען ניט פון איינפאַכן ווילקיר אָדער קאַפּריז, נאָר פון טיפע אינטערעסן־קאָנפליקטן, האָט במילא קיין זין ניט דער געדאַנק, דאָס אַ וועלכער ס׳איז נאַציאָנאַלער אינטערעס באַרירט נאָר איין נאַציע, און מער קיינע ניט. למשל, די שולע: עס קומט דאָך פאָר אַ קאַמף איבער דער שולע, — הייסט עס, אַז ניט נאָר די אונטערדריקטע, נאָר אויך די הערשנדע נאַציעס זיינען פאַראינטערעסירט אין דעם, מיט וועלכער שפּראַך מען באַנוצט זיך אין דער דערציאונג פון דער יוגנט. דאַרף לויט דער סיימישער פאָרמולע אויסקומען (אויב זיי וועלן זיין קאָנסעקווענט), דאָס די דערציאונג און איבערהויפּט די קולטורעלע ענינים ליגן אויסער דער קאָמפּעטענץ פון דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע. און וואָס ס׳איז מער פון אַלץ מערקווירדיק, איז דאָס, וואָס אינ׳ם פּראָגראַם, וואו עס טאָר קיין איבעריק וואָרט און קיין אומדייטלאַכער אויסדרוק ניט געברויכט ווערן, ריידן די סיימאָווצעס וועגן „אַלע נאַציאָנאַלע ענינים, וועלכע באַרירן אויסשליסלאַך נאָר די געגעבענע נאַציעס“, — וואָס ס׳איז ניט מער ווי אַ שטות. און אין דעם לייט־אַרטיקל געפינען זיי פאַר נויטיק דוקא אָנצואווייזן אויף די אומבאַשטימטקייט פון דער נאַציאָנאַלער קאָמפּעטענץ. „עס וואָלט געווען אומזיסט פּטר׳ן צייט,“ — זאָגט הער באַריסאָוו, — „אויב איינער וואָלט זוכן אַזאַ אַבסטראַקטן, איין מאָל פאַר אַלע מאָל געגעבענעם קריטעריום, לויט וועלכן מען זאָל קאָנען אָן שום טעות באַשטימען די קאָמפּעטענץ־ספערע פון אַ געגעבענער נאַציע.“ — היינט פאַר וואָס־זשע „פּטר׳ט מען אומזיסט צייט“ אינ׳ם פּראָיעקט־פּראָגראַם, דאָרט, וואו אַלץ דאַרף זיין אויסגעדריקט קורץ, שאַרף און אָן טעות — און מען האָט מורא אָפּצושטעלן זיך גענויער אויף דער פראַגע

*) דאָרט, ז. 270.

אינ'ם לייט־אַרטיקל, דאָרט וואו יעדן ענין מעג מען דוקא און מען דאַרף אפילו באַטראַכטן באריכות?

אָבער גאָר אָן אַ קריטעריום קאָן מען דאָך פאָרט ניט בלייבן, דעריבער גיט אונז ה' באָריסאָוו גאָר אַ מאָדנעם קריטעריום: „אַלס דער איינציקער קאָמפּעטענטער אָרגאַן צו באַשטימען די מציאות פון אַזעלכע באַדערפנישן (וועלכע גייען אריין אין דער נאַציאָנאַלער קאָמפּעטענץ־ספערע. — ד.) זיינען נאָר די נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען... און די נאַציאָנאַלע סיימען." עפּעס כ'לעבן אַ מאָדנע פּאַרטיי, וועלכע זאָגט זיך אָפּ פון אַרויסצושטעלן אירע אייגענע פאָדערונגען און פאַרלאָזט זיך אויף אַ פאַרזאַמלונג. אונז איז דאָ קשה, מיר פאַרשטייען ניט: לויט דעם איינ־פאַכן שכל קומט אויס, אַז די גרינדונגס־פאַרזאַמלונג וועט באַשטיין פון פאַרשיידענע פּאַרטייען און פראַקציעס, און אויב קיינע פון דיזע פּאַרטייען וועט ניט אַהויסטרעטן מיט א י ר ע באַשטימטע קריטעריען אָדער לכל־הפחות מיט אַ דייטלאַכער איבערציילונג פון די קאָמפּעטענץ־ענינים פון דער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג וועט דאָך די לעצטע אַליין ניט קאָנען באַ־שטימען איר קאָמפּעטענץ; און אויב אַן אַנדער פּאַרטיי וועט טאַקע יאָ אַרויסטרעטן מיט אַזאַ קלאָרן און גענויען פאַרשלאַג, — אַ שיינעם פּנים וועט שוין האָבן די סיימיסטישע פראַקציע. ס'איז דאָך לעבערלאַך אָפּ־צוזאָגן זיך פון טראַכטן און פאַרלאָזן זיך אויף דעם קאָלעקטיוון גדאַנק: אויב איך וועל ניט טראַכטן, און דו וועסט ניט טראַכטן און ער וועט ניט טראַכטן — ווער זשע וועט טראַכטן? פון הימל וועט דאָך דער קאָלעק־טיווער גדאַנק ניט אַראָפּפאַלן! בכלל איז ביי די י. ס. דער סיים עפּעס אַ חידושים'דיקער אורים־ותומים. אין אַלע ענינים פאַרלאָזט מען זיך אויף אים. ווי מען זאָל רעאַליזירן דעם טעריטאָריאַליזם — וועט אָנווייזן דער סיים, די קאָמפּעטענץ פונ'ם סיים גופא, וועט אָנווייזן דער סיים. צי וועט שוין ניט אויסקומען פאַר איין וועג דעם סיים צו דערקלערן אונז, וואָס זיינען עס — אַליין די סיימאָוועצעס...

אין דער באַשטימונג פון דער קאָמפּעטענץ, אויב מען זאָל זיך מיט איר פאַרלאָזן אויף די נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען, וועלן אומ־באַדינגט אויסברעכן קאָנפליקטן צווישן פאַרשידענע נאַציעס. ווי אַזוי זשע וועלן דיזע קאָנפליקטן געלעזט ווערן? לויט דעם נייעם פּראָגראַם קומט אויס (§ 27), אַז לכתחילה וועלן זייער קאָמפּעטענץ באַשטימען אַליין די נאַציאָנאַלע גרינדונגספאַרזאַמלונגען, און ערשט נאָכדעם „באַקומען זיי די באַשטעטיקונג אין דעם סדר פון דער אַלגעמיינער געזעצגעבונג (ד. ה., פון שטאַטס־פּאַרלאַמענט); דערביי ווערט דורכגעפירט אַ גענויער הסכם פון די פאַרשידענע רעזאָלוציעס, וועלכע זיינען אָנגענומען פון די באַזונדערע נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען, ווי צווישן איינאַנדער, אַזוי אויך מיט די אַלגעמיינע יסודות פון דער דעמאָקראַטישער אָרדנונג, וועלכע זיינען באַשטימט דורך די אַלגעמיין־שטאַטלאַכע געזעצן." דער סיימיסטישער פאַרשלאַג איז, לויט אונזער מיינונג, צו פיל געדרייט. אַנ־

שטאָט דעם, דער שטאַטס פאַרלאַמענט זאָל זיך שפּעטער מאַטערן צו קאָמבינירן און אין הסכם ברענגען די פאַרשידענע פאַראַלנגען פון די באַזונדערע נאַציאָנאַלע גרינדונגס־פאַרזאַמלונגען, — וואָס עס קאָן נאָר פאַרפּלאָנטערן די אַרבעט און דעמאָראַליזירן די באַפעלקערונג — איז פיל איינפאַכער, דער שטאַטס־פאַרלאַמענט זאָל לכתחילה באַשטימען די קאָמפּעטענץ פון די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע איינריכטונגען. סיי ווי סיי פאַרלאָזן זיך דאָך די סיימאָוועס אויפ'ן שטאַטס־פאַרלאַמענט, אַלס די אויבערשטע אינסטאַנץ. און אַזוי ווי אונזער פאַרשלאַג איז פיל איינפאַכער, וועט עס טאַקע אַזוי זיין. עס פאַרשטייט זיך, אַז יעדער אויטאָנאָמער נאַציאָנאַלער פאַראיין דאַרף האָבן דאָס רעכט אַריינצוגיין אין פאַרלאַמענט יעדעס מאָל ווען ער וועט דאַרפן, מיט אַ פּעטיציע איבער דער פאַרברייטערונג פון זיין קאָמפּעטענץ.

ווי אַזוי אָבער ווערן איינגעאָרדנט די קאָנפליקטן צווישן די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע אינסטיטוטן פון פאַרשידענע פעלקער אָדער צווישן זיי און די טעריטאָריאַל־אויטאָנאָמע איינריכטונגען? דערצו דינט אין דעם נייעם פּראָגראַם אַ „באַזונדער אויבערשטער געריכט“. ווי אַזוי אָבער ווערט צוזאַמענגעשטעלט דיזער אויבערשטער געריכט — וועגן דעם איז קיין וואָרט ניטאָ ניט אינ'ם פּראָגראַם־פּראָיעקט און ניט אינ'ם לייט־אַרטיקל. מיר רעכענען פאַר דאָס בעסטע, אַז פאַר אַזאַ איינריכטונג זאָלן דינען שיעדס־געריכטן (בית־דין־שלישי), וועלכע זאָלן יעדעס מאָל איינגעאָרדנט ווערן ספּעציעל צו יעדן קאָנפליקט.

איצט, ספּעציעל וועגן די אידישע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען. מיר זיינען עד־היום געוואוינט געוועזן צו טראַכטן, דאָס ביי די י. ס. איז מער קיינע אַנדערע נאַציאָנאַלע פאָדערונגען אויסער דעם „סיים“ ניטאָ — ווייל אייגנטלאַך האָבן זיי דאָך איבער'ן „סיים“ דעם גאַנצן רעש זייערן אויפגעהויבן אין דער אידישער גאַס. איצט, אָבער, קומט ה' באַריסאָוו און גיט אונז צו וויסן, אַז „ניט נאָר וואָס זיי זעען ניט אינ'ם סיים אַן ענדלאַכע רפואה פון דער נאַציאָנאַלער אַנאָמאַליע פון אידן, נאָר דעם סיים אַליין מאָלן זיי זיך אויס, ניט אַלס אָנהויב, נאָר להיפך, אַלס ענדע פון אַ גאַנצער נעץ איינריכטונגען, וועלכע וועלן לעזן די אַלטעגלאַכע באַדערפנישן פונ'ם נאַציאָנאַלן קיום.“ *) וואָס־זשע זיינען דאָס עפּעס פאַר איינריכטונגען? ניט מער און ניט ווייניקער ווי... די אידישע קהילה. אי, וועט איר דאָך פרעגן: סטייטש, די קהילה איז דאָך ניט מער ווי איין איינריכטונג — וואו־זשע איז די צוגעזאָגטע „גאַנצע נעץ“? איז דער תירוץ אַ גאַנץ פּשוט'ער — עס וועלן דאָך זיין אַ סך קהילות: אין קישענעוו באַזונדער, אין ווילנע באַזונדער, אין וואַרשע ווייטער אַן אַנדערע און אין מאַזעפּעווקע ווידער אַן אַנדערע... אמת טאַקע, דאָס די פאָדערונג פון „סיים“ אַליין איז זיך זעלבער געגומען, איז נאָר אַ קנאַפּע גאַראַנטיע פאַר די אידישע

*) דאָרט, ז. 35.

נאציאנאלע רעכט אין גלות, דאס ער אליין נויטיקט זיך אין א גאנצע רייע דעמאקראטישע שטאטס־רעכטלאכע פאראויסזעצונגען און גאראנטיעס — און דאס האבן מיר טאקע תמיד ארויסגעשטעלט נעגן די סיימאווצעס (ח' פאסטאיאני אין „אונזער פלאטפארם", וכדומה): דעריבער האבן מיר טאקע שטענדיק אנגעוויזן, אז איזאלירט פון די נויטיקע גאראנטיעס, בלייבט דער „סיים" אן אוטאפיע ביי די י. ס. מיר פאדערן אלע מאל אויסער דעם „סיים" און גלייכבארעכטיקונג פון שפראך, אויך א פראפארציאנעלע פארטרעטונג פון אלע נאציעס אין די געזעצגעבערישע, געריכטלאכע און אדמיניסטראטיווע ארגאנען. דיזע וויכטיקסטע פאדערונג, אז וועלכער מיר האבן נאך קיין גאראנטיע ניט פאר די אינטערעסן פון די נאציאנאלע מינדערהייטן און באזונדערס פאר אידן — פעלט אין דעם נייעם פראגראם; און דעריבער קומט טאקע פארט אויס, אז די י. ס. שטעלן זיך פאר דעם סיים אלס אן אלץ היילנדע רפואה פאר אידן. ער קריגט ביי זיי א צורה פון א מין פעטיש, וועלכער איז בארופן צו היילן ניט נאר די חסרונות פונ'ם אידישן לעבן, נאר, ווי עס ווייזט אויס, אויך די דעפעקטן פונ'ם י.ס.־'ישן דענקען. כל זמן די ווירקלאכע מאכט איז אויסער דעם רשות און דער ווירקונג פון א געוויסער אונטערדריקטער גרופע, קאן איר אויטאנאמיע זייער ווייניק העלפן. ווייל אויטאנאם ווירקט זי נאר אויף אירע אינערלאכע ענינים, אבער ניט אויף אויסערלאכע שיכטן. זי קאן נאר בעסער פארזארגן אירע אינטערעסן, נאר ניט פארטיידיקן זיי.

אומגעלומפערט איז צוזאמענגעשטעלט דאס צעטל פון די קאמפעטענץ־ענינים פון דעם אידישן סיים (§ 38). מיר האבן למשל, פונקט ג): „ארגאניזירן די פראפעסיאנעלע בילדונג, בכדי אויפצוהויבן די טעכנישע פארבארייטונג פון אידישע ארבעטער" און באזונדער דערפון דעם פונקט ו): „ארגאניזירן די פארשפרייטונג פון לאנדווירטשאפטלאכע קענטניסן צווישן דער אידישער ארבעטנדער באפעלקערונג"; ס'קומט אויס, פונקט ווי די לאנדווירטשאפטלאכע קענטניסן וואלטן כלומר'שט ניט אריינגיין אונטער'ן באגריף „פראפעסיאנעלע דערציאונג". די סיימאווצעס האבן אריינגעטראגן אין זייער צעטל נאר איין פאדערונג, וועלכע אונטערשיידט זיי פונ'ם בונד — דאס איז פונקט ה): „אנפירן די עמיגראציאנס־ און אומוואנדערונגס־ענינים בכדי צו . . . רעגולירן דיזע וויכטיקע דערשיינונג פונ'ם אידישן פאלקס־לעבן אין דער ריכטונג פון טעריטאריאלער קאנצענטרירונג פון די אידישע פאלקס־מאסן." אבער אזוי ווי דער נאציאנאלער סיים קאן דאך בשום אופן ניט באקומען קיין פעלקער־רעכטלאכע (אינטערנאציאנאלע) קאמפעטענץ, ווייל די רוסישע מלוכה בלייבט פארט, הגם א פעדעראציע, דאך אן איינהייטלאכער סואווערענער פעלקער־רעכטלאכער סוביעקט, קאן שוין במילא דער אידישער סיים ניט פירן קיין קאלאניזאציאנס־פאליטיק אויסער די גרענעצן פון רוסלאנד און האט ניט דאס רעכט צו פירן אונטערהאנדלונגען מיט אנדערע מלוכות. דערפון מוזן מיר ארויס־

דרינגען, דאָס ענטוועדער די סיימאָוועצעס רעכענען צו קריגן אַ טעריטאָריע אין רוסלאַנד גופא, אויב זיי ריידן ערנסט, אָדער דער „סיים“, אַלס אַ וועג צום טעריטאָריאַליזם, איז ווידער ניט מער, ווי אַ ריינע אַגיטאַציאָנס־דעקאָראַציע. פון דער אַנדער זייט, פעלט ביי די סיימאָוועצעס יעדער רמז אויף יענע פונקציעס פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, וועלכע געהערען צו דער רעליגיע. אין § 12 פאָדערן זיי צו אָפּטיילן די רעליגיע פון דער נאַציאָנאַליטעט. נאָר דאָס איז גרינג צו פאָדערן אַבסטראַקט, אין דעם ווירקלאַכן לעבן אָבער שפּילט נאָך די רעליגיע עד־היום און וועט נאָך לאַנג שפּילן אַ גרויסע ראָל. אַזוי דהיינו, די פאָדערונג פון 42 שעה רו אַ וואָך — באַדייטעט ביי די קריסטלאַכע אַרבעטער זונטיק־רו (מיט אַ טייל שבת), ביי די מוסולמענישע — פרייטיק־רו (מיט אַ טייל דאָנערשטיק), ביי די אידישע — שבת־רו (מיט אַ טייל פרייטיק); מען דאַרף אויך ניט מיינען, דאָס כשר עסן איז שוין אינגאַנצן ניט אינטערעסאַנט פאַר דער אידישער פאָלקס־מאַסע. אויב די פראַגע פון כשר, פון מצה, א. ז. וו., קאָן מען נאָך פונדעסטוועגן אינגאַנצן אַוועקגעבן דער רעליגיעזער קהילה, באַשטייט שוין מיט'ן שבת־רו ניט אַזוי איינפאַך. אין פלוג קאָן זיך אויסווייזן, אַז אויב מיר זאָלן דורכפירן אַ געזעץ, דאָס יעדער אַרבעטער מעג זיך רוען דעם טאָג, וועלכן ער וויל, — איז שוין דיזע פראַגע לגמרי געלעזט; נאָר ערשטנס, האָבן מיר דאָ אַ גרויסע שוועריקייט מצד דער בורזשואַזיע פון די הערשנדע נאַציעס, וועלכע וועט מחמת קאָנקורענץ־טעמים שטאַרק קעמפן געגן אַזאַ געזעץ; און צווייטנס, ווען עס וועט זיך שוין אַפילו איינגעבן דורכצופירן אַזאַ געזעץ, מוז נאָך די פאַבריק־אינספעקטור זיין מחויב אכטונג צו געבן, אַז יעדער אַרבעטער זאָל אומבאַדינגט פייערן איין טאָג אין וואָך, ווייל פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס איז העכסט וויכטיק, קיינער זאָל ניט טאָרן אַרבעטן מער ווי לויט דעם געזעץ. זעלבסטפאַרשטענדלאַך, דאָס אויב יעדער אַרבעטער וועט זיך קאָנען באַשטימען זיין פרייען טאָג, ווי זיין האַרץ גלוסט, וועט קיין שום אינספּעקטור אין דער וועלט ניט קאָנען פאַרהיטן די אַרבעטער פון לוין־ברעכעריי און פון עקספּלואַטאַציע און די אויבער־שעה'דיקע אַרבעטן. דעריבער מוז פעסט באַשטימט זיין איין טאָג, אָדער, לויט די אונטערשיידן פון דער רעליגיע, איניקע געוויסע טעג צוליב רו. דאָס וועט מוזן זיין די זאַך פון דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע, און איר'ע איינריכטונגען וועלן אויך דאַרפן איינשטעלן אַ פאַבריק־ און ווערקשטאַט־אינספּעקטור. בכלל, מוזן איניקע פּ ר ט י ם פון דער אַרבעטער־געזעצגעבונג געהערן צו דער קאָמפּעטענץ פון די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע אינסטיטוטן.

אָבער ניט קוקנדיק אויף די אָנגעוויזענע פעלערן, איז דאָך דער נאַציאָנאַלער טייל פון דעם נייעם פּראָגראַם — דער בעסטער און דער קלאָרסטער. און אַזוי ווי די איבעריקע וויכטיקע טיילן פון דעם י. ס.'ישן פּראָגראַם טראָגן אַ בולט'ן כאַראַקטער פון פּשרות און שווינדלעריי, באַקומט זיך ניט ווילנדיק אַזאַ איינדרוק, דאָס אייגנטלאַך איז אין דעם נייעם פּראָגראַם,

חוץ דער נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע, גאָרניט ניטאָ.

אַפילו דער ריין פּאָליטישער טייל פון פּראָגראַם טראָגט אויף זיך די סימנים, אין בעסטן פאַל, פון געאיילטער בחפזונ'דיקער אַרבעט, און אפשר טאַקע פון עם־הארצות אין שטאַטס־וויסנשאַפט (זעלבסטפאַרשטענדלאַך, אין דער דעמאָקראַטישער הינזיכט). ס'איז אוממעגלאַך בקיצור אָנצוצייכענען אַלע וויכטיקע און קלענערע פעלערן, וועלכע די מחברים פון פּראָיעקט־פּראָגראַם האָבן אין אים דערלאָזן. מיר וועלן נאָר אָנווייזן אויף די מער בולט'ערע חסרונות.

אין § 4, וואו ס'רעכענען זיך אוים די גאַראַנטיעס פון פּערזאָן־אומבארירלאַכקייט, איז ניט אָנגעוויזן די געהיימנים און פרייהייט פון קאָרעספּאָנדענץ; אין § 5, לעזן מיר אַן אומגעלומפּערטן זאַץ: „די פאָלקאָמענע פאַרווירקלאַכונג פון דער א מ ת ' ע ר פאָלקס־הערשונג, וועלכערס לעצטער אויסדרוק איז די דעמאָקראַטישע רעפּובליק.“ וואָס איז דאָס פאַר אַ שפּראַך? אַפילו די צענזור־באַדינגונגען קאָנען אַזאַ שפּראַך ניט באַרעכטיקן. ס'קומט עפּעס אויס, אַז די „אמת'ע פאָלקס־הערשונג“ קאָן בכלל האָבן פאַרשידענע אויסדרוקן: נעענטערע און ווייטערע, און ערשט דער לעצטער פון זיי איז די דעמאָקראַטישע רעפּובליק, — אַז אַן אמת'ע פאָלק־הערשונג קאָן זיך כלומר'שט אויסגיסן אין אַן אַנדער פאָרם, אחוץ די דעמאָקראַטישע רעפּובליק! אינ'ם § 6 ווערט ניט דערמאָנט די פאָדערונג פון דיעטן (געהאַלט פאַר די דעפּוטאַטן), פון דעם, אַז די וואַלן מוזן פאָרקומען אין ימים־טובים, און עס ווערט ניט אָנגעוויזן דער משך פון דעם דעלעגירטן פולמאַכט (אין דאָס רוב סאָציאַליסטישע פּראָגראַמען ווערט אָנגעצייכנט אַ צוויי־יאָריקער משך). אין § 8 פעלט דער געריכט פון געשוואָרענע און דער דיסקוסיאָנס־יסוד אין דער אויספאָרשונג. דאָס לעצטע באַדייטעט ניט נאָר אַז די לכתחילה'דיקע אויספאָרשונג זאָל אָנגעפירט ווערן אומבאַדינגט בפרהסיא און עפנטלאַך (דאָס פאָדערן די סיימאָוצעס אויך), נאָר אַז די פאַרשטייער פון דער פּאַרטיידיקונג זאָלן אַנטייל נעמען צוזאַמען מיט דער פּראָקוראַטור און אויף גלייכע רעכט מיט איר אין דיזער לכתחילה'דיקער אויספאָרשונג. עס ווערט ניט דערמאָנט אינ'ם נייעם פּראָגראַם וועגן דער אומבאַדינגטער אָפּשאַפונג פון לייבשטראָף (צ. ב. אין קאַטאָרגע, וואו די אָבליגאַטאָרישע אַרבעט פון די אַרעסטירטע מוז פאַררעכנט ווערן פאַר אַ מין לייב־שטראָף). עס ווערט ניט דערמאָנט די פאָדערונג, אַז די פאַרשיקונגס־ערטער זאָלן געשטעלט ווערן אונטער'ן קאָנטראָל פון פּסיכיאַטרישע און פאָלקס־בילדונגס אינסטיטוטן. להיפך, פיגורירן אין דעמזעלבן פונקט פון דעם נייעם פּראָגראַם, אויף איין שורה מיט דיזע וויכטיקע פעלערן, אַזעלכע קליינינקייטן, ווי פאַר'משפט'ן בתנאי און באַפרייען פאַר'ן טערמין — קלייניקייטן, וועלכע אַפילו די רוסישע מיניסטאָרן זיינען שוין אויך מסכים...

אין דער אָפּטיילונג 5, וועגן דער אַרבעטער־געזעצגעבונג, געפינען מיר גאָרניט וועגן דעם אינסטיטוט פון פאַבריק־אינספּעקטריסן (צוליב אַכטונג־

געבן אויף די אינטערעסן פון די ארבעטערינס), וועגן דעם געזעצגעבערישן פארהיטן די אינטערעסן פון הויז־דינסטן, וועגן שיעדס־געריכטן און אויסגלייכונגס־קאמערן (אום צו לעזן די איינצעלנע קלענערע קאָנפליקטן צווישן ארבעטער און אונטערנעמער), וועגן די רעכט פון די פראָפעסיאָנעלע פאראיינען, וועגן דעם, אז די שטאַטלאַכע און געביטלאַכע אינסטיטוטן זאָלן פארזאָרגן ארבעט פאר די ארבעטסלאָזע. עס ווערט אפילו מיט איין ווארט ניט דערמאָנט די פרויען־פראַגע, וועלכע קאָן אָבער מיט דער איינ־פאַכער גלייכבארעכטיקונג ניט געלעזט ווערן.

דערפאר אָבער האָבן די סיימאָוועס באַגליקט די בירגער מיט א סך וואַלן. לויט'ן § 6 ווײַלט ער אין פאַרלאַמענט, לויט'ן § 7 ווייַלט ער שוין אין „א ל ע אינסטיטוטן, וועלכע עקזיסטירן נאָר אין דער מלוכה." לויט'ן § 8 ווייַלט ער די ריכטער. און אויך די פערזאָנען פון אדמיניסטראַ־טיווע שטעלעס, לויט'ן § 14 ווייַלט ער אין די געביטס־אינסטיטוטן, לויט'ן § 27 אין די נאַציאָנאַלע סיימען, לויט'ן § 32 אין די קהילה־קאָמיטעטן, לויט'ן § 34 אין די געביטס־קהילה־קאָמיטעטן. מען מעג זיין, זעט איר, וויפיל איר ווילט דעמאָקראַטיש, מען דאַרף דאָך אָבער אַמאָל אויפ'ן בירגער אויך רחמנות האָבן: וועלנדיק זיין א גוטער בירגער און אויספירן זיינע געזעלשאפטלאַכע פליכטן, וועט דאָך דעם בירגער נעבאך קיין צייט ניט בלייבן צוליב זיינע אייגענע געשעפטן, ער וועט דאָך פארשילטן די דעמאָקראַטיע אויב היינט וועט אים אויסקומען צו קלייבן א ריכטער, מאָרגן א פּריסטאַוו, איבערמאָרגן א גובערנאַטאָר, שפּעטער א פּאָסט־דירעקטאָר, א. ז. וו. כ'לעבן, נאָך גוט, וואָס די סיימאָוו־צעס האָבן דעם בירגער ניט מכבד געווען מיט אָבליגאַטאָרישע וואַל־פליכט... די סיימאָוועס זיינען ניט געקומען צום שכל אָנצואווייזן, אז אין די איינריכטונגען און שטעלעס, וועלכע פאָדערן א ספּעציעלע פּאָר־בארייטונג, געניטקייט אָדער אויפבילדונג, קאָן קיין ד י ר ע ק ט ע ר וואַל־רעכט ניט געברויכט ווערן, אז דעריבער מוז דאָ איינגעפירט ווערן אן אנדער וואַל־סדר. דער פרינציפּ דאַרף זיין: דער בירגער ווייַלט אַליין נאָר די אויבערשטע און אונטערשטע אינסטיטוטן פון יעדן געזעצגעבערישן פאַך (פון דער שטאַטס־מאַכט, פון דער טעריטאָריעלער און נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע און פון דער מוניציפּאַלער זעלבסטפאַרוואַלטונג, און אויך די נידעריקערע ריכטער; די אַדמיניסטראַציע און די העכערע ריכטערישע אינסטאַנצן מוזן שוין אָבער געווייַלט ווערן אויפ'ן אומדירעקטן שטייגער. אזוי דהיינו, דאַרפן די מיניסטאָרן פונ'ם פּאַרלאַמענט געווייַלט ווערן, די נידעריקסטע פּאָליציי — פון די מוניציפּאַליטעטן, די אויבערשטע אינ־סטאַנצן מוזן פון די אונטערשטע געווייַלט ווערן א. אז. וו.).

אין פאַרגלייך מיט די אָנגעוויזענע חסרונות מאַכט שוין גאָר א לעבערלאַכן איינדרוק, וועז אין דעם פּראָיעקט־פּראָגראַם, וואו עס ווערט ניט דערמאָנט דער געריכט פון געשוואָרענע, דער צוויי־יאָריקער פּאַר־לאַמענט, די ארבעט פאר ארבעטסלאָזע, לעזן מיר פונדעסטוועגן צום סוף

די העכסט־וויכטיקע פאָדערונגען וועגן באַלייכטונג און קאַנאַליזאַציע... עס פעלט נאָך די אַסעניזאַציע און די רעגולירונג פון פּראָסטיטוציע. אגב אורחא, וועגן פּראָסטיטוציע און אַלקאָהאָליזם וואָלט טאַקע געווים וויכטיקער געווען עפּעס צו זאָגן.

איינס פון די צוויי: אָדער דער פּראָיעקט־פּראָגראַם דאַרף אָנצייכענען נאָר די אַלגעמיינע שטריכן, ווי אַ שטייגער דער פריערדיקער פּראָיעקט־פּראָגראַם פון די י. ס. ד. — דאַן ווי קומט אַהער באַלייכטונג און קאַנאַליזאַציע? אָדער דער פּראָיעקט־פּראָגראַם ווייזט שוין אַן דעטאַל און אויספירלאַך אַלע פאָדערונגען פון פּאַרטיי — פאַר וואָס זשע פעלט די פרויען־פראַגע, די רעכט פון פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, וכדומה?

צווייטע אָפּטיילונג:

צווישן קאָנטער-רעוואָלוציע און וועלט-מלחמה

פאָרבאַמערקונג

אין דער אָפּטיילונג גייען אַריין אַרבעטן אויס דער צייט זינט באָראָכאָוו׳ס אַוועקפאָר פון רוסלאַנד (1907) ביז צום אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה.

די דאָזיקע אַרבעטן זיינען אַנטשטאַנען אונטער לגמרי אַנדערע באַדינגונגען, ווי בעת דעם ערשטן פּעריאָד. באָראָכאָוו אַליין איז געוואָרן עלטער און אויסגערייפטער. אין אויסלאַנד שטייט זיין אַרבעט ניט מער אַזוי דירעקט אונטער דער השפּעה פון די טעגלאַכע פּאָדערונגען פונ׳ם פּאַרטייען־קאַמף. דער קאַמף גופא האָט אָנגענומען אַן אַנדערן כאַראַקטער. פון איין זייט איז די פּאַרטיי ענדגילטיק קאָנסאָלידירט, דער אָנגריף פון די שכנות׳דיקע פּאַרטייען אויפ׳ן פּועלי־ציוניזם איז אָפּגעשלאָגן. פון דער אַנדערער זייט איז די רעוואָלוציאָנערע אַנטוויקלונג אין רוסלאַנד בכלל צייטווייליק אָפּגעשטעלט, אין אַלע רעוואָלוציאָנערע קרייזן הערשט אַ דעפּרעסיע. די אידישע סאָציאַליסטישע און דעמאָקראַטישע אינטעליגענץ — אויף וויפיל זי שטייט ניט בכלל אָפּ פון געזעלשאַפטלאַכע ענינים — וואַרפט זיך אויף קולטור־טרעגעריי און אַלגעמיינער כלל־טועריי.

דאָס אַלץ בלייבט ניט אָן אַ ווירקונג אויף באָראָכאָוו׳ס אַרבעטן. זיי טראָגן שוין ניט דעם „שטורם־ און דראַנג־כאַראַקטער“ ווי אין ערשטן פּעריאָד, זיי זיינען אָבער דערפאַר אויך אויסגערייפטער, סיסטעמאַטישער, פרייער פון פּאָלעמישן באַלאַסט און ווידערהאָלונגען. און וואו ס׳איז יאָ דאָ פּאָלעמיק, איז עס וויניקער אַרום טעאָרעטישע חילוקי דעות ווי אַרום קאָנקרעטע מעשים (ווי די עמיגראַציע־פּאָליטיק פון די ס. ס. אָדער די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע אין דער כלל־טועריי).

דאָ זיינען מיר טאַקע ביי אַ וויכטערן חילוק. אינ׳ם ערשטן פּעריאָד איבערוועגט די אַבסטראַקציע, דאָס פאָרמולירן פּראָבלעמען, סאָציאָלאָגישע אָדער עקאָנאָמישע געזעצן, און פעסטשטעלן בהסכם מיט זיי באַשטימטע טענדענצן און געזעצן אינ׳ם אידישן לעבן. אינ׳ם צווייטן פּעריאָד איבערוועגט די טענדענץ צו *קאָנקרעטקייט*; אַלזייטיק אויסצופאָרשן באַשטימטע, קאָנקרעטע פאַקטן, פעסטשטעלן זייערע צוזאַמענהאַנגען און געזעצמעסיקייטן און ערשט אויף דעם יסוד צו בויען אַלגעמיינע מסקנות. אינ׳ם ערשטן פּעריאָד: „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פראַגע“, אינ׳ם צווייטן — „די נאַציאָנאַלע פראַגע אין בעלגיע“.

אָדער: אינ׳ם *ערשטן* פּעריאָד, אין „אונזער פּלאַטפאָרם“, דער (באמת קלאַסישער) אַנאַליז — אַרויסגייענדיק פון אַלגעמיין־אָנגענומענע פאַקטן — פון דער אידישער עקאָנאָמיק און פון דער אומנאָרמאַלער „סטראַטעגישער באַזע“ פונ׳ם קלאַסנקאַמף פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. אינ׳ם *צווייטן* פּעריאָד, „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן“ — אַן אויספאָרשונג (אויפ׳ן יסוד פון אַ קאָלאָסאַלן רויען מאַטעריאַל) פון דער קאָנקרעטסטער פאָרם פונ׳ם קלאַסנקאַמף ביי אידן, פון די עקאָנאָמישע צונויפשטויסן צווישן קאַפּיטאַל און אַרבעט, און ערשט דערפון קומט אַרויס אַ קלאָר רעליעף בילד פון דער „סטראַטעגישער באַזע“ פונ׳ם קלאַסנקאַמף אויף דער אידישער גאַס.

אָבער פּונקט ווי אינ׳ם ערשטן פּעריאָד, אַזוי ווייזט זיך אונז באָראָכאָוו אויך דאָ אַלס דער פאַנאַטישער און אומדערשראָקענער אמת־זוכער און שונא פון פּאַראַלגעמיינערדיקע, פּאַרפלאַכנדיקע פאָרמולעס און שלאָג־ווערטער. ווער ווי ער זעט נאָך אינ׳ם קלאַסנקאַמף דעם טרייבנדיקן כח פון אַלע געזעלשאַפטלאַכע באַציאונגען און דעם איינציקן וועג פונ׳ם אַרבעטער־קלאַס, צו דערגרייכן זיינע היסטאָרישע צילן? אָבער ער דערזעט אינ׳ם אידישן לעבן אַ פּאָליטישע קאָנצענטראַציע פון כחות, ניט אויף דער קלאַסן־ליניע, נאָר אויף דער ליניע פון שנאת ציון — דעקט ער אויף אירע לעצטע מאַטעריעלע און מאַכט־פּאָליטישע וואָרצלען און רופט קעגן דער אַנטי־ציוניסטישער צו דער נאַציאָנאַלער קאָנצענטראַציע, ד. ה. צום באַוואוסטן אַריינטראָגן דעם ווייטן ציוניסטישן פּערספּעקטיוו אין *אַלע* צווייגן פון פאָלקס־אַרבעט. („די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע“ איז בכלל העכסט סימפּטאָמאַטיש פאַר באָראָכאָוו׳ס *אידעאישער* אַנטוויקלונג אין דעם פּעריאָד.)

כאַראַקטעריסטיש פאַר זיין אמת־פאַנאַטיזם ווי פאַר זיין שטאַרקן חוש פאַר רעאַליטעטן איז זיין שטעלונג צום פּלאַן וועגן עמיגראַציע־קאָנגרעס. ער באַקעמפט דעם ס.־ס.׳ישן „דיפּלאָמאַטישן“ שפּיל מיט די ווינער קהלה־אַסימילאַטאָרן און לאַכט אָפּ פון זייער נאַאיוון גלויבן, אַז דאָס איז „דעמאָקראַטישע“ עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. אָבער ער איז לגמרי ניט קעגן אַ קאָאָפּעראַציע מיט דער בורזשואַזיע אויפ׳ן עמיגראַציע־געביט, הגם ער ווייסט, אַז אַ לאַנגע צייט נאָך וועט דער ניט־דעמאָקראַטישער צד האָבן אין איר דעם איבערגעוויכט. אָבער ער וויל ניט קיין אילוזיעס; די דעמאָקראַטיע זאָל זיך זיין באַוואוסט וועגן די גרעניצן פון איר כח, ווייל דאָס איז דער איינציקער וועג, די גרעניצן אויסצוברייטערן און דעם כח צו פאַרשטאַרקן.

ב. ל.

צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין בעלגיען

עס איז זייער וויכטיק צו דערפאָרשן די נאַציאָנאַלע פראַגע אין אַלע אירע שאַטירונגען. פאַר אונז, אידישע פּראָלעטאַריער, וועלכע וואוינען אין רוסלאַנד, עקזיסטירט אַ נאַציאָנאַלע פראַגע אין רוסלאַנד — פאַר אונז, אידישע פּראָלעטאַריער, וועלכע ווייסן, אַז אונזער בע־סערע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע צוקונפט ליגט אין פּאַלעסטינאַ, עקזיס־טירט אַ נאַציאָנאַלע פראַגע אין טערקיי בכלל און אין ארץ־ישראל בפרט. אָבער דיזע ביידע נאַציאָנאַל־פראַגן, וואָס באַרירן אונז אַמטיפסטן, — די רוסלענדישע און די טערקישע, זיינען אַנטשטאַנען ביי ניט גענוג הויך אַנטוויקלטע פּראָדוקטיוו־קרעפטן, ניט אויף דער העכסטער מדרגה פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג. טערקיי איז שטאַרק אָפּגע־שטאַנען אין אַלע הינזיכטן, זי פאַרדינט בשום אופן ניט דעם נאָמען פון אַ קאַפּיטאַליטיש לאַנד. רוסלאַנד געהערט שוין געוויס צו דער אַלוועלטלאַכער משפחה פון די לענדער, וועלכע ציען זייער חיונה, עקס־פּלואַטירנדיק די אַרבעטס־קראַפט פון׳ם לוין־אַרבעטער, אָבער דאָך האָט זי נאָך אַנ׳איבער־גרויסע לאַנדווירטשאַפטלאַכע באַפעלקערונג און טראָגט נאָך הויפּטזעכלאַך דעם כאַראַקטער פון אַן אַגראַר־ווירטשאַפטלאַכן גאַנצן. אונזער נאַציאָנאַלן פּראָגראַם מוזן מיר צופּאַסן צו די איצט געגעבענע באַדינגונגען פון די ביידע לענדער. דער פּראָלעטאַריאַט קוקט אָבער אין דער ווייטער צוקונפט, און מוז בויען זיין פּראָגראַם ניט נאָר שטיצנדיק זיך אויף דער קעגנוואַרט, נאָר אויך אויף די טענדענצן פון דער צוקינפטיקער אַנטוויקלונג.

ווי אַזוי עס וועלן אָבער אויסקוקן די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אין דער צוקונפט, קאָנען מיר וויסן נאָר דאַן, ווען מיר וועלן דערפאָרשן די פאָרטגעשריטענע לענדער, וואו ס׳עקזיסטירט אויך די דאָזיקע פראַגע און האָט באַקומען איר ווייטערדיקע אַנטוויקלונג. אויב מיר ווילן אויס־מיידן פוסטע השערות און זיך שטיצן אויף גרינדלאַכן פאַקטישן מאַטע־ריאַל, קומט אונז אוים זיך צו ווענדן גלייך צו דיזע פאָרטגעשריטענע לענ־דער. איינע פון זיי — נעמליך עסטרייך — האָט מען אין דער רו־סישער און אידישער ליטעראַטור שוין גאַנץ גענוי באַשריבן; אַזוי ווי מיר קאָנען זאָגן, דאָס די קעגנוואַרט פון עסטרייך איז פאַר רוסלאַנד אַ גאַנץ נאָנטע צוקונפט — ווייל עסטרייך געפינט זיך ניט אויף אַ פיל העכערער מדרגה פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג, ווי רוס־לאַנד, — איז טאַקי זייער נוצלאַך זיך צו פאַנאַנדערקלייבן אין די עסט־רייכישע צושטאַנדן. דאָס האָט מען, זאָגן מיר, שוין גענוג געטאָן אין

דער ליטעראַטור. אָבער, ווידער טאַקע, אונז מוז אינטערעסירן ניט נאָר די נעכסטע צוקונפט פון דער נאַציאָנאַל־פראַגע; ניט נאָר מיר ברויכן צו באַלויכטן די לאַגע אין עסטרייך, וואו דער נאַציאָנאַלער קאַמף פלאַקערט שוין זייט זעכציק יאָר און קאָן נאָך אַלץ ניט קומען צו אַ באַפרידיקנדן אויסוועג; אונזער אויפגאַבע איז ניט נאָר צו דערפאָרשן, ווי עס זעט אויס דיזעס וויכטיקע פראָבלעם דאָרט, וואו עס איז נאָך גאַנץ ווייט פון זיין לייזונג; ניין — מיר מוזן נאָך זוכן, פיליינכט זיינען פאַראַן אַזוינע לענדער, וואו דער נאַציאָנאַלער קאַמף האָט אַמאָל געברענט, און איצט האָט ער זיך איינגעשטילט; מיר מוזן אַ קוק געבן, ווי עס זעען אויס די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אין אַזעלכע לענדער.

אַזאַ לאַנד עקזיסטירט; דאָס איז בעלגיען. מיר האָבן אָט ערשט געזאָגט, דאָס אין דער נאַציאָנאַלער הינזיכט איז עסטרייכ'ס קעגנוואַרט — רוסלאַנד'ס נ אָ ע נ ט ע צוקונפט; מיר קאָנען אויך זאָגן, דאָס אין דער נאַציאָנאַלער הינזיכט, איז בעלגיען'ס קעגנוואַרט — רוסלאַנד'ס ו ו י י ט ע ר ע צוקונפט. לערנענדיק די באַדינגונגען פון עסטרייך, באַקומען מיר די מעגלאַכקייט, צו שאַפן זיך אַ קלאָרערן באַגריף מכח די אַנטוויקלטע פאָרמען פונ'ם נאַציאָנאַלן ק א מ ף; לערנענדיק די בעלגישע באַדינגונגען, הויבן מיר אָן צו פאַרשטיין, צו וואָס עס ברענגט דער נאַציאָנאַלער פ ר י ד ן.

דעריבער געפינען מיר פאַר נוצלאַד, צו באַקענען די חברים־לעזער מיט דעם דאָזיקן קליינעם לאַנד, וועלכעס האָט אין זיך אַזוינע גרויסע קרעפטן, מיט'ן קליינעם פאָלק, וועלכער גיט אונז אַזעלכע גרויסע ביישפילן אין אַלע הינזיכטן פונ'ם געזעלשאַפטלאַכן לעבן*).

אין דער קאַפיטאַליסטישער הינזיכט איז בעלגיען (אויסער ענגלאַנד) דאָס אַנטוויקלטסטע לאַנד אין אייראָפאַ.

דאָס קאָנען מיר זען פון די פאָלגנדע ציפערן: די מ י ט ע ל ע ג ע ד י כ ט ק י י ט פ ו ן ד ע ר ב אַ פ ע ל ק ע ר ו נ ג איז געווען אין 1890 יאָר (ווען אין פיל לענדער זיינען געווען גלייכצייטיק פולע

---

*) מיר ברענגען די נאָכפאָלגנדיקע ציפערן בנוגע בעלגיען פון דער אָפיציעלער בעלגישער סטאַטיסטיק, וועלכע איז דערשינען אויפ'ן גרונט פון דער פאָלקסציילונג פון 31 דעצעמבער, 1900 יאָר, אין צוויי גרויסע בענדער. די ציפערן, וועלכע אָנבאַלאַנגען דייטשלאַנד, זיינען גענומען געוואָרן פון דער דייטשלענדישער סטאַטיסטיק פון 1895 יאָר, בנוגע וועלכע מיר האָבן אויסגענוצט אַנדערע קאָמפּילאַטיווע ווערק, און די עסטרייכישע ציפערן נעמען מיר פונ'ם זעקס־און־זעכציקסטן באַנד פון דער אָפיציעלער עסטרייכישער סטאַטיסטיק (אויפ'ן גרונט פון דער פאָלקסציילונג פון 31 דעצעמבער, 1900 יאָר). ווייטער, איז זייער וויכטיק אָנצואווייזן אונזערע לעזער, דאָס די בעלגישע סטאַטיסטיק גיט אָן נאָר אַ ב ס אָ ל ו ט ע ציפערן און ווען־ניט־ווען די פ ר אָ צ ע נ ט ן; די פראָצענטן האָבן מיר אַלזאָ אַליין אויסגערעכנט. אויסער דעם, געפינען זיך אין דער אָפיציעלער אויסגאַבע ד ר ו ק פ ע ל ע ר, וועלכע אונז איז אויסגעקומען אויסצובעסערן דורך פאַרשידענע פ אַ ר ג ל י י כ ו נ ג ע ן, וואָס האָט אונז אָבער אומעטום געלונגען.

אָדער טײלווײזע צײלונגען) : אין עסטרײך 79,6 מענטשן אויף איין קוואַד־ראַט־קילאָמעטער, אין פּרײסן 86, אין גאַנץ דײטשלאַנד 91,5, אין האָ־לאַנד 138,7, אין ענגלאַנד (מיט אועלס) 192, אין בעלגיען — 206; (אין רוסלאַנד איז די ציפער געווען אין 1897 יאָר — 19). אביסל שפּע־טער איז די מיטעלע געדיכטקײט געווען אין דײטשלאַנד (אין 1895 יאָר) 105 מענטשן אויף אַ קוואַדראַט־קילאָמעטער, און אין בעלגיען 240 אויף אַ קוואַדראַט־קילאָמעטער.

אָבער די געדיכטקײט פון דער באַפעלקערונג קען נאָך װײניק װאָס געבן. דעריבער װעלן מיר אָנװײזן אײניקע װיכטיקערע, שוין רײן עקאָנאָמישע ציפערן.

מיר װײסן, דאָס ביז דער לעצטער צײט איז די קאַפּיטאַליסטישע אַנטיקלונג געגאַנגען אַזוי, דאָס די אינדוסטריע האָט װאָס װײטער, אַלץ מער אָפּגערוקט אָן אַ זײט די לאַנדווירטשאַפט; דעריבער איז ביז יעצט יענעס לאַנד און יענעס פאָלק מער אַנטוויקלט, װעלכעס נעמט אַ גרעסערן אַנטײל אין דער אינדוסטריע, און אַ קלענערן אין דער לאַנד־ווירטשאַפט. לאָמיר פאַרגלײכן אין דער הינזיכט אײניקע לענדער.

עסטרײך איז אַ שטאַרק אָפּגעשטאַנענעס לאַנד, אויב מיר װעלן זי נעמען אין דורכשניט, ד. ה. אין מיטעלע ציפערן; אָבער אין עסט־רײך גופא זײנען פאַראַן צװײ הויך אַנטוויקלטע פעלקער — די דײטשן און די טשעכן. זעען מיר פון דער סטאַטיסטיק, דאָס אין 1900 יאָר האָבן פון 100 פערזאָנען, װאָס באַשעפטיקן זיך מיט װעלכן עס איז גע־שעפט, זיך באַטײליקט:

	אין דער לאַנדווירטשאַפט	אין דער אינדוסטריע האַנדל און טראַנספּאָרט
בײ די דײטשן	33,5	51,7
בײ די טשעכן	43,1	45,8

אין דײטשלאַנד אין 1895 יאָר האָט די לאַנדירטשאַפט נאָך גע־שפּילט אַ גאַנץ גרויסע ראָלע: פון 100 מענטשן, װאָס האָבן איבער־הויפּט װעלכע עס איז באַשעפטיקונג, האָבן זיך 36,2 באַשעפטיקט אין דער לאַנדווירטשאַפט. אין בעלגיען אָבער זײנען פון 100 באַשעפטיק־טע פערזאָנען אין 1900 יאָר סך הכל 22,7 געווען פאַרנומען אין דער לאַנדווירטשאַפט, 44,6 אין דער אינדוסטריע אַלײן, און די איבעריקע 32,7 זײנען געווען פאַרנומען אינ׳ם האַנדל, אין טראַנספּאָרט, אין די פרײע בארופן, אין פּריוואַטן, עפנטלאַכן און רעגירונגס־דינסט.

בשעת בײ די דײטשן אין דײטשלאַנד און אין עסטרײך זײנען אין דער לאַנדווירטשאַפט פאַרנומען אַביסל מער פון אַ דריטל, זײנען אין בעלגיען װײניקער פון אַ פערטל באַשעפטיקט אין דער אַגראַר־פּראָדוק־ציאָן.

בעלגיען איז אַ שטאַרק אינדוסטריאַליזירטעס לאַנד, פיל מער װי עסטרײך און אפילו װי

דייטשלאַנד.

דאָס זעלבע טרעט אַרויס, אויב ניט אין אַזוינע בולטע שטריכן, דאָך אויך אינ׳ם פּראָצענט פון די אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער.

פון 100 פּערזאָנען, וועלכע זיינען באַשעפטיקט אין דער אינדוסטריע איז די צאָל לוין־אַרבעטער:

אין דייטשלאַנד, 1895 יאָר — 75,1 (ד. ה. 3 אַרבעטער אויף 1 בעל־הבית אין דורכשניט).

ביי די עסטרייכער דייטשן אין 1900 יאָר — 78,3 (ד. ה. כמעט 4 אַרבעטער אויף איין ב״ב).

ביי די עסטרייכער טשעכן אין 1900 יאָר 80,9 (ד. ה. 4 אַרבעטער אויף 1 ב״ב).

אין בעלגיען אין 1900 יאָר 82,6 (ד. ה. מער ווי 4 אַרבעטער אויף 1 ב״ב אין דורכשניט).

דאָס באַווייזט, אַז אין בעלגיען איז שטאַרק אַנטוויקלט גראַדע די גרויסע אינדוסטריע (ווייל דאָס קומט אויס נאָר אין דורכשניט מער אַרבעטער, ווי אין דייטשלאַנד), און אַז די בעלגישע באַפעלקערונג האָט זיך שטאַרק און העכסט נאָרמאַל (לויט׳ן קאַפּיטאַליסטישן שטייגער) פּראָלעטאַריזירט.

בעלגיען איז אָבער ניט גלייכמעסיק אַנטוויקלט אין דער אינדוסטריעלער הינזיכט. בעלגיען איז אַדמיניסטראַטיוו צוטיילט אויף 9 פּראָווינצן, וועלכע מיר וועלן דאָ צוזאַמענשטעלן לויט דער צאָל פון זייער באַפעלקערונג:

טאַבעלע

פּראָווינץ	צאָל איינוואוינער אין 1866 יאָר	צאָל איינוואוינער אין 1900 יאָר
בראַבאַנט	813,552	1,263.535
ענאָ	845,438	1,140,954
מזרח־פלאַנדריען	805,835	1,029,971
ליעזש	557,194	826,175
אַנווערפּען	465,607	819,139
מערב־פלאַנדריען	642,217	805,236
נאַמיור	302,778	346.512
לימבורג	195,302	240,796
ליוקסעמבורג	199,910	219,210
גאַנץ בעלגיען:	4,827.833	7.074,910*)

*) פּאַלעסטינע איז אַקוראַט אַזוי גרויס, ווי בעלגיע; פּאַלעסטינע׳ס אויבער־פלעכע האַלט ביי 29,000 קוואַדראַט־קילאָמעטער, און בעלגיע׳ס פלעכע אויך דאָס

אין בעלגיען זיינע אָ פ י צ י ע ל אנערקענט דריי שפּראַכן — די פראַנצויזישע, די פלעמישע און די דייטשע; דיזע דריי שפּראַכן הייסן אויף דעם אָפיציעלן רעגירונגס־לשון „די דריי נאַציאָנאַלע שפּראַכן פון בעלגיען“; דאָ דאַרף מען אָבער ניט האָבן קיין טעות און ניט מיינען, דאָס דערמיט אנערקענט די רעגירונג דריי נאַציעס; ניין — זי רעכנט, אַז אין בעלגיען איז א י י ן נאַציע, נאָר די א י י ן נ אַ צ י ע רעדט אויף ד ר י י ש פּ ר אַ כ ן; אַזוי ווי די דייטשן זיינען אין אַלע פּראָווינצן גאָר אַ קליינער מיעוט, און די צוויי מערהייטן זיינען די פלעמען מיט די פראַנצויזן, וועלן מיר צעטיילן די 9 פּראָווינצן אויף צוויי קאַטעגאָריעס: 5 פלעמישע פּראָווינצן, וואו די מערהייט באַשטייט פון פלעמען (אַנטווערפּן, בראַבאַנט, מערב־פלאַנדריען, מזרח־פלאַנדריען און לימבורג), און 4 פראַנצויזישע פּראָווינצן, וואו די מערהייט באַשטייט פון פראַנצויזיש־שפּרעכנדע (ענאַ, ליעזש, ליוקסעמבורג און נאַמיור). אין די 5 פלעמישע פּראָווינצן זיינען (אין 1900) די נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע 2,790 טויזנט פּערזאָנען, און די גאַנצע באַפעלקערונג זייערע איז 4,159 טויזנט, ד. ה. די פלעמען זיינען דאָרט ניט ווייניקער, ווי 67 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג; אינגאַנצן וואוינען אין בעלגיען 2,822 טויזנט נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע; ד. ה. אין די איבעריקע 4 פּראָווינצן וואוינען נאָר די איבעריקע 32 טויזנט נאָר־פלעמיש שפּרעכנדע — גאָר און גאָר אַ קליינער מיעוט.

איצט נעמען מיר באַטראַכטן די עקאָנאָמישע לאַגע פון די פלעמישע און פון די פראַנצויזישע פּראָווינצן. אין פלוג קאָן זיך אויסווייזן, דאָס די פלעמישע פּראָווינצן זיינען העכער אַנטוויקלט, ווי די פראַנצויזישע, ווייל די ערשטע זיינען פיל געדיכטער באַפעלקערט: אין די פלעמישע פּראָווינצן קומט אויס 282 פּערזאָנען אויף אַ קוואַדראַט־קילאָמעטער, אין די פראַנצויזישע אָבער נאָר 172; פונדעסטוועגן, ווי מיר האָבן שוין פריער באַמערקט, קאָן די געדיכטקייט פון דער באַפעלקערונג גאָר ווייניק דינען אויף צו באַווייזן, צי אַ געוויסע געגנט איז מער אָדער ווייניקער קאַפּיטאַליסטיש אַנטוויקלט. דעריבער וועלן מיר מוזן נעענטער באַטראַכטן די עקאָנאָמישע סטרוקטור פון גאַנץ בעלגיען און פון די פלעמישע און פראַנצויזישע פּראָווינצן.

זעלבע; אָבער די מיטעלע געדיכטקייט פון בעלגיען איז 240 מענטשן אויף אַ קוו. קיל., און אין פּאַלעסטינע סך הכל 24 מענטשן אויף אַ קוו. קיל. מען דאַרף אָבער ניט מיינען, אַז אין בעלגיען איז אומעטום די גלייכע געדיכטקייט. אין דער גרעסטער פון די ניין פּראָווינצן — ליוקסעמבורג — וועלכע פאַרנעמט אַ זעקסט־חלק פון בעלגיען, איז די באַפעלקערונג גאָר שיטער, — סך הכל 50 מענטשן אויף אַ קוו. קיל.; אין פּאַלעסטינע זיינען אָבער פאַראַן ערטער, ווי יפו־ירושלים געביט, וואו די באַפעלקערונג איז פיל געדיכטער, ווי אין ליוקסעמבורג. אין בעלגיען וואוינען יעצט העכער 7 מיליאָן מענטשן; ד. ה. אַז מיט דער ווייטערער אַנטוויקלונג פון פּאַלעסטינע וועט זי אויך קענען פאַרנעמען מער פון 7 מיליאָן איינוואוינער (יעצט האַלט זי נאָר 700 טויזנט).

אין בעלגיען איז (אין 1900 יאָר):

טאַבעלע II.

די גאַנצע באַפעלקערונג	7,074,910
די באַשעפטיקטע באַפעלקערונג (ד. ה. די, וועלכע לעבט פון אייגענע הכנסות*)	3,071,301
די באַפעלקערונג, וועלכע איז באַשעפטיקט אין אינדוסטריע	1,372,251
פון איר — אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער	1,133,590
די באַפעלקערונג, וועלכע איז באַשעפטיקט אין דער לאַנדווירטשאַפט	697,372

לאָמיר איצט דיזע ציפערן אויסדריקן אין פראָצענטן.

טאַבעלע III.

אין גאַנץ בעלגיען:

דער פראָצענט פון די אינדוסטריעל־באַשעפטיקטע אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	44.6
דער פראָצענט פון די אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	36.9
דער פראָצענט פון די אינדוסטריעלע לוין־אַרבעטער אין פאַרגלייך מיט די אינדוסטריעל־באַשעפטיקטע	82.6
דער פראָצענט פון די לאַנדווירטשאַפטלאַך־באַשעפטיקטע אין פאַרגלייך מיט אַלע באַשעפטיקטע	22.7

די לאַנדווירטשאַפטלאַכע בעלגישע באַפעלקערונג, ווי מיר האָבן שוין געזאָגט, איז זייער קליין, א ביסל מער פון א פינפטל; זי באַשטייט פון זעלבסטשטענדיקע פויערים און פון באַטראַקעס. די צאָל פון די זעלבסט־שטענדיקע פויערים (אריינגערעכנט אהער אויך די ארענדאַטאָרס) איז אין גאַנץ בעלגיען 449,902, און פון די באַטראַקעס 247,470, ד. ה. 3 באַט־ראַקעס קומען אויס אויף 5 זעלבסטשטענדיקע. דערפון איז לייכט צו פאַרשטיין, דאָס די בעלגישע לאַנדווירטשאַפט טראָגט א קליינעם כאַראַקטער. דער גרויסער רוב פון די לאַנדווירטן זיינען קליינינקע פויערים־לאַך — און, ווי ס'איז באַוואוסט, זיינען די קליינע פויערים אין מערב־אייראָפּע אומעטום זייער רעאַקציאָנער, שרעקלאַך אָפּגעשטאַנען אין אַלע הינזיכטן. אין בעלגיען, ווי אומעטום, שטיצן זיך גראַדע די רעאַקציאָנערע און קלעריקאַלע פאַרטייען הויפּטזעכלאַך אויף די פויערים. דאָס מוזן מיר האָבן אין זינען, ווען מיר וועלן אריבערגיין צו פאַרגלייכן דעם פלעמישן טייל פון בעלגיען מיט'ן פראַנצויזישן.

*) צו דער ניט־באַשעפטיקטער באַפעלקערונג ווערן אין בעלגיען צוגערעכנט: קינדער און פרויען און אַלטע, וועלכע פאַרדינען זיך ניט אַליין, ווי אויך אַזוינע, וואָס לעבן פון פּריוואַטער אָדער עפנטלאַכער צדקה. אַלע איבעריקע רעכענען זיך פאַר באַשעפטיקט.

וואָס קומען פאַר אין דער אידישער עמיגראַציע און אין יענעם לאַנד, וואו

טאַבעלע IV.

1900 יאָהר

פּראָווינץ	די צאָהל בעשעפטיגטע	די צאָהל אינדוסטריעלע בעשעפטיגטע	די צאָהל אינדוסטריעלע לוין־אַרבייטער	די צאָהל לאַנדווירטשאַפטליך בעשעפטיגטע	דער פּראָצ. פֿון די אינדוסטריעלע בעשעפטיגטע צו אַלע בעשעפ.	דער פּראָצ. פֿון די אינד. לוין־אַרב. צו אַלע בעשעפטיגטע	דער פּראָצ. פֿון די אינדוסטר. לוין־אַרבייטער צו די אינדוסטר. בעשעפטיגטע	דער פּראָצ. פֿון די לאַנדווירטשאַפטליך בעשעפטיגטע צו אַלע בעשעפטיגטע
די פֿלעמישע פּראָווינצען:								
אַנטווערפּען . .	356660	141014	115852	80814	395	325	823	227
בראַבאַנט . . .	583692	226328	189351	112900	388	324	836	193
מערב־פֿלאַנדריען	386463	169939	134119	109871	439	347	788	284
מזרח־פֿלאַנדריען	499112	209571	171705	158616	419	345	819	318
לימבורג . . .	95566	22215	13471	43456	232	135	590	455
די פֿראַנצויזישע פּראָווינצען:								
הענאַ	528604	307431	263843	80254	581	499	859	152
ליעזש	385088	208404	181002	42979	541	470	870	111
לוקסעמבורג . .	90447	24864	15979	36637	274	177	64	405
נאַמור	145669	62485	48268	31845	429	331	774	211
אין אַלע 5 פֿלעמישע פּראָווינצען צוזאַמען	1921493	769067	624498	505657	400	328	812	263
אין גאַנץ בעלגיען	3071301	1372251	1133590	697372	446	369	826	227
אין אַלע 4 פֿראַנצויזישע פּראָווינצען צוזאַמען . . .	1149808	603184	509092	191715	524	442	84	167

קוקנדיק אויף די לעצטע עמודים, און הויפּטזעכליך אויף די אונ־טערשטע דריי שורות, זעען מיר, דאָס הגם גאַנץ בעלגיען איז שטאַרק אינ־דוסטריאַליזירט און אפילו אין די צוויי קלענסטע און אָפּגעשטאַנענסטע פּראָווינצען, לימבורג און ליוקסעמבורג — איז די אגראַר־באַפעלקערונג אויך פיל וויניקער פון אַ העלפט, דאָך קען מען באַמערקן וועזנטליכע אונטער־שיידן צווישן דעם פלעמישן און דעם פראַנצויזישן טייל פון בעלגיען.

אין דעם פּ ל ע מ י ש ן טייל איז א י ן ד ו ר כ ש נ י ט דער פּראָצענט פון דער ל אַ נ ד ו ו י ר ט ש אַ פ ט ל אַ כ ע ר באַפעלקערונג אויף 10 (ג ע נ ו י — 9,6) ג ר ע ס ע ר, ו ו י א י נ 'ם פ ר אַ נ־

צוויזישן טייל; פארקערט, דער פראָצענט פון דער אינדוסטריעלער באַפעלקערונג איז אינ׳ם פלעמישן טייל אויף 12.4 קלענער, ווי אינ׳ם פראנצויזישן טייל, ד. ה. דער פראנצויזישער טייל איז פיל מער אינדוסטריאליזירט, ווי דער פלעמישער; דאָס פלעמישע פאָלק איז א גוזמא מער באשעפטיקט אין דער לאנדווירטשאפט, ווי דאָס פראנצויזישע. אין איינצלנע פראָווינצן איז דער אונטערשייד נאָך קלערער. נעמען מיר די פלעמישע פראָווינצן מערב און מזרח־פלאנדריען מיט 28.4 פראָצענט און 31.8 פראָצענט אגראר־באַפעלקערונג, און די פראנצוזיישע פראָווינצן ענאָ און ליעזש מיט זייערע 15.2 און 11.1 פראָצענט. ד. ה. אין די גרעסטע פלעמישע פראָווינצן, אינ׳ם עכטן צענטער פון דער פלעמישער באַפעלקערונג, באַשעפטיקט זיך נאָך כמעט א דריטל מיט לאנדווירטשאפט; פארקערט, אין די גרעסטע פראנצויזישע פראָווינצן, אינ׳ם צענטער פון דער פראנצויזישער באַפעלקערונג, זיינען די לאנד־ווירטן פיל ווייניקער פון א זעקסט־חלק*). — דאָסזעלבע קענען מיר באמערקען בנוגע די פראָצענטן פון די לוין־ארבעטער, ד. ה. בנוגע דער אינדוסטרעלער פראָלעטאריזירונג: אינערהאלב דער אינדוסטריע אליין איז דער פראָצענט פון דער פלעמישער פראָלעטאריזירונג אויף 3.2 נידעריקער, ווי די פראנצויזישע פראָלעטאריזירונג, און אין פארגלייך מיט דער גאנצער באַפעלקערונג דריקט זיך אויס די פלעמישע אינדוסטריעלע פראָלעטאריזירונג אין 32.5 פראָצענט, און די פראנצויזישע — אין 44.2 פראָצענט, ד. ה. ביי די פראנצויזן איז דער באטרעפנדער פראָצענט אויף 12 גרעסער. ביי די פראנצויזן איז דער אינדוסטריעלער פראָלעטאריאט שוין כמעט א העלפט פונ׳ם גאנצן פאָלק, ביי די פלעמען אָבער נאָך ניט קיין דריטל.

לאָמיר נאָך זעהן דעם פראָצענט פון די יודעי־ספר אין בעלגיען, פון די, וועלכע קענען לעזן און שרייבן: אין 1900 יאָר איז געווען דער פראָצענט גראַמאָטנע:

---

*) מען קען אונז איינווענדן, דאָס אַ פראַנצויזישע פראָווינץ — ליוקסעמ־בורג — האָט אַ שטאַרקע לאַנדווירטשאַפט. אָבער פון דער טאַבעלע 1 קאָן דער לעזער באַלד אַיינזען, דאָס לויט איר באַפעלקערונג איז ליוקסעמבורג די קלענסטע פראָווינץ פון גאַנץ בעלגיען, און דערפאַר קען זי גאָר ניט באַווייזן: זי איז אין 5 מאָל קלענער פון ענאָ, מזרח־פלאַנדריען אָדער בראַבאַנט, און 15 מאָל קלענער פון זיי אַלע דריי צוזאַמען.

טאַבעלע V.

די פלעמישע פראָווינצן :		די פראַנצויזישע פראָווינצן :	
אַנטווערפּן	68		
בראַבאַנט	70	ענאָ	68
מערב־פלאַנדריען	61	ליעזש	74
מזרח־פלאַנדריען	61	ליוקסעמבורג	80
לימבורג	68	נאַמיור	79

פון וועלכער זייט מיר קומען ניט צו צו דיביידע פעלקער, איבער־צייגן מיר זיך ווידער און ווידער, דאָס די פלעמען זיינען מער אָפּגעשטאַנען, און די פראַנצויזן מער אַנטוויקלט אין אַלע הינזיכטן. אָבער דער גאַנצער אונטערשייד איז דאָך שוין אין 1900 יאָר געווען ניט אַזוי גרויס: ווי ניט ווי, דאָך זיינען ביידע פעלקער די אַנטוויקלטסטע אין גאַנץ אייראָפּע (אויסער ענגלאַנד), דאָך שטייען זיי שוין איצט גאַנץ נאָענט איינער צום צווייטן. זיי זיינען כמעט גאַנץ גלייך. דער אונטערשיד צווישן די פלעמען און פראַנצויזן איז נאָך אַ ביסל קלענער, ווי דער אונטערשייד צווישן די טשעכן מיט די דייטשן אין עסטרייך, און אַ גוזמא פיל קלענער, ווי דער אונטערשייד צווישן בעלגיען און דייטשלאַנד אַן ערך.

אויך אין דער צ אָ ל זייערער זיינען ביידע פעלקער כמעט גלייך (אין 1900 יאָר): אַזוינע, וואָסריידן נאָר פלעמיש, איז אין גאַנץ בעלגיען 2,822,005, און אַזוינע וואָס ריידן נאָר פראַנצויזיש — 2,574,805. ד י פ ל ע מ ע ן ז י י נ ע ן ט אַ ק ע אַ מ ע ר ה י י ט, נ אָ ר ד אָ ך א י ז ד י פ ר אַ נ צ ו י ז י ש ע מ י נ ד ע ר ה י י ט כ מ ע ט ג ל י י ך צ ו ד ע ר מ ע ר ה י י ט. בעלגיען באַשטייט פון אַ נאַ־ציאָנאַלער מערהייט און אַ נאַציאָנאַלער מינדערהייט. אָבער די ע ק אָ ־ נ אָ מ י ש ש ט אַ ר ק ע ר ע, ד י ק ו ל ט ו ר ע ל ־ אַ נ ט ו ו י ק ל ־ ט ע ר ע און דעריבער אויך די פּ אָ ל י ט י ש ־ ה ע ר ש נ ד ע נאַציע איז ניט, ווי אומעטום, די מערהייט, נאָר פאַרקערט ד י מ י נ ד ע ר ־ ה י י ט — ד י פ ר אַ נ צ ו י ז ן.

די איצטיקע לאַגע איז אָבער ניט אימער געווען אין בעלגיען. מיט 3—4 הונדערט יאָר צוריק, ווען בעלגיען איז געווען פאַראייניקט מיט האָלאַנד, האָבן ביידע לענדער צוזאַמען געהייסן נידערלאַנדען; דאַן איז די הערשנדע נאַציע געווען — די ה אָ ל ע נ ד ע ר, און אַזוי ווי די פלעמען ריידן דיזעלבע שפּראַך, ווי די האָלענדער (א י צ ט עקזיסטירט אַ קליינער אונטערשייד צווישן האָלענדיש און פלעמיש), האָבן די פלעמען אַנגעהערט צו דער הערשנדער נאַציע, און די איצטיקע פראַנצויזישע באַ־פעלקערונג פון בעלגיען, וועלכע רופט זיך אַן וואַלאָנען, איז דאַן געווען אונטערדריקט. אין יענע צייטן איז געראָדע די פ ל ע מ י ש ע אינ־דוסטריע געווען די העכסטע און באַרימטסטע א י ן ד ע ר ג אַ נ צ ע ר

וועלט; ווען די ענגלענדער האָבן געוואָלט אריינפירן ביי זיך די טעקסטיל־אינדוסטריע, האָבן זיי געמוזט אַנקומען צו די פלעמישע מייסטערס, וועלכע האָבן אויסגעלערנט די ענגלענדער, ווי אזוי מען דאַרף פירן דיזע אינדוסטריע. דאמאָלס זיינען די פלעמישע מאָלער, רעמבראַנדט, וואַן־דייק און אַנדערע געוועזן די גרעסטע אין דער וועלט, און דאָס וואַלאַנישע פאָלק האָט גאָר קיינעם ניט אינטערעסירט; דאָס איז געוועזן אַ שוואַכס, אַ שטילס, און האַלב־ווילדעס פויערים־פאָלק. פון דער צייט אָבער, ווען דער וועלט־האַנדל פון די נידערלאַנדען איז געפאַלן, ווען די נידערלענדישע האַפנס אַמסטערדאַם, ראָטערדאַם, אַנטווערפּן האָבן גע־מוזט אָפּגעבן די אויבערהאַנט צו די ענגלישע האַפנס, איז די פלעמישע אינדוסטריע געפאַלן צוזאַמען מיט דער האָלענדישער, און אַפילו נאָך שנעלער, ווי די האָלענדישע, און די וואַלאַנישע קולטור האָט אָנגעפאַנגען אַלץ מער זיך צו הויבן אין דער הויך צוזאַמען מיט דער אַנטוויקלונג פון פראַנקרייך, וועלכע האָט שטענדיק געהאַט אַ שטאַרקע ווירקונג אויף די וואַלאַנען. אינ׳ם משך פון 18טן יאָרהונדערט האָבן זיך די פלעמען אַלץ שטאַרקער אָפּגעגרענעצט עקאָנאָמיש פון די האָלענדער, און אַלץ מער אונטערגעפאַלן אונטער׳ן איינפלוס פון די וואַלאַנען.

די וואַלאַנישע אַנטוויקלונג איז געוועזן אַ פּועל־יוצא פון דער פראַנ־צויזישער, ווייל די וואַלאַנישע שפּראַך איז זייער נאָענט צו דער פראַנ־צויזישער: דער אונטערשייד איז פיל קלענער, ווי למשל, צווישן רוסיש און אוקראַיניש; דער אונטערשייד פון וואַלאַניש און פראַנצויזיש איז דערזעלבער, אַז ערך, ווי צווישן דעם ליטווישן און פּוילישן אידיש. די יונגע וואַלאַנישע בורזשואַזיע, די הענדלער. די אינדוסטריעלע אונטער־נעמער, די אינטעליגענץ האָבן באַקומען זייער עקאָנאָמישע שטיצע, ווי אויך זייער גייסטיקע חיונה פון פראַנקרייך, און דעריבער האָבן זיי פאַר־וואָרפן זייער אייגענע, די וואַלאַנישע שפּראַך, און איבערגענומען די פראַנ־צויזישע. דיזעלבע שפּראַך זיי פאַרשפּרייט איבער גאַנץ בעלגיען, ווייל זיי זיינען געוואָרן די הענדלער, די אונטערנעמער, די אינטעליגענטן אויך אין די פלעמישע פּראָווינצן, און זיי האָבן פאַרכאַפּט אַלע וויכטיקסטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס צווישן די פלעמען. אזוי האָבן זיך די פלעמען עקאָנאָמיש אָפּגעטיילט פון די האָלענדער. דערצו האָט נאָך מיטגעהאָלפן דער אומשטאַנד, וואָס ביידע בעלגישע פעלקער — די פלעמען און די וואַלאַנען, זיינען געבליבן קאַטויליש לויט זייער גלויבן, בשעת די האָלענדער האָבן זיך שוין לאַנג אָפּגעגעבן דער רעליגיעזער רעפאָרמאַציע. אָבער דיזער אידעאָלאָגישער מאָמענט איז געוועזן ניט מער ווי אַ צוגאָב צום עקאָנאָמישן: וואָס מער בעלגיען האָט זיך אינדוסטריאַליזירט, און האָלאַנד האָט אַלץ שנעלער פאַרלאָרן איר אַמאָליקע הענדלערישע און קאָלאָניזאַ־טאָרישע מאַכט, אַלץ שווערער איז געפאַלן דער האָלענדישער דרוק אויף ביידע פעלקער פון בעלגיען — ביז זיי זיינען אין 1830 יאָר, גלייכצייטיק מיט דער פראַנצויזישער יולי־רעוואָלוציע. אויפגעשטאַנען געגן דעם האָלענ־

דישן יאָר און אָראָפּגעוואָרפן אים פון זיך. זייט 1830 יאָר איז בעלגיען אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה.

אין דער דאָזיקער נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע האָט די וואַלאָנישע בורזשואַזיע געהאַט די אויבערהאַנט, און די פלעמען זיינען געווען פול־שטענדיק אונטער דער וואַלאָנישער העגעמאָניע. אויף אַזאַ אופן האָט די וואַלאָנישע בורזשואַזיע פאַרשטאַרקט איר פריער ערוואָרבענעם עקאָנאָמישן און קולטורעלן איינפלוס דורך דער פּאָליטישער הערשאַפט. די פראַנצויזישע שפּראַך איז געוואָרן די רעגירונגס־שפּראַך, זי האָט באַהערשט די שולן, די ליטעראַטור, דאָס געריכט, דאָס גאַנצע עפנטלאַכע לעבן. דאָס רוב באַאַמטע זיינען געווען פון וואַלאָנען. און ווען אַ פלעמער האָט שוין אַפילו יאָ געקאָנט דערגרייכן צו אַן אַדמיניסטראַטיווער שטעלע, האָט ער אויך געמוזט קענען פראַנצויזיש.

לאַנג האָט דאָס אָבער ניט געקאָנט דויערן. דאַן זיינען די הערשנדע וואַלאָנען געווען נאָך אַ פיל קלענערע מינדערהייט, ווי איצט. אין 1900 יאָר זיינען די פלעמען געווען מיט 3½ פּראָצענט מער, ווי די פראַנצויזן, אין 1866 יאָר (דעם ערשטן יאָר, ווען די בעלגישע סטאַטיסטיק האָט אָנגעהויבן ציילן די שפּראַכן) זיינען די פלעמען געווען נאָך מיט 7½ פּראָצענט מער פאַר די פראַנצויזן, און אין 1830 יאָר איז דער אונטערשייד אין צאָל געווען, אָן שום ספק, נאָך גרעסער און נאָך מער לטובה פון דער פלעמישער מערהייט. וואָס מער די פלעמען האָבן זיך אינדוסטריעל אַנט־וויקלט, אַלץ שווערער איז זיי אויסגעקומען איבערצוטראָגן די פראַנצויזישע הערשאַפט. עס האָט זיך פאַנאַנדערגעפלאַקערט אַ שטאַרקע נאַציאָנאַלע קאָנקורענץ צווישן די פלעמען מיט די פראַנצויזן, די פלעמישע בורזשואַזיע האָט אָנגעהויבן שטרעבן צו פאַרכאַפּן אונטער איר איינפלוס דעם פלעמישן מאַרק, אַרויסצושלעפּן די פלעמישע מאַסע פאַרברויכער און קויפער פון אונטער דער וואַלאָנישער בורזשואַזיע — עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שטאַר־קער קאַמף איבער דער ש פּ ר אַ ך. די פלעמען האָבן געפאָדערט, זייער שפּראַך זאָל אָנערקענט ווערן פון דער רעגירונג און זי זאָל זיין גלייך־באַרעכטיקט מיט דער פראַנצויזישער. עס איז געקומען, נאָך אַ שטאַרקן ווידערשטאַנד, דערצו, דאָס די פראַנצויזן האָבן געמוזט נאָכגעבן, און אין 1873 און 1878 יאָר האָבן די פלעמען אויסגעקעמפט אַ גאַנצע רייע גינסטיקע געזעצן. זייער שפּראַך איז איצט אָנערקענט געוואָרן פאַר גלייכבאַרעכטיקט: די באַאַמטע און ריכטער מוזן א ו מ ע ט ו ם קענען פלעמיש און פראַנ־צויזיש, יעדער בירגער מעג ריידן אין אַלע רעגירונגס־אַנשטאַלטן אויף ביידע שפּראַכן (זאָגאַר נאָך אויף דייטש), אַלע געזעצן, פאַראָרדנונגען און ד. גל. ווערען פאַרעפנטליכט אין ביידע שפּראַכן, און די פלעמען האָבן אייגענע פאָלקס־שולן, וואו די למודים ווערן געפירט אין פלעמיש. — איצט זיינען נאָך געבליבן אייניקע קלענערע שטרייט־פּונקטן, נאָר אין זיי איז שוין די בורזשואַזיע ניט באַזונדערס שטאַרק פאַראינטערעסירט, און מען קען זאָגן, דאָס דער נאַציאָנאַלער געראַנגל האָט זיך שוין איינגעשטילט

אין בעלגיען.

דעם קלאָרסטן סימן דערפון קאָן מען זען דעריז, וואָס דער אָר־גאַניזירטער ארבעטער־קלאַס האָט אין בעלגיען קיין מאָל ניט געוואוסט פון אַ שטאַרקער נאַציאָנאַל־פראַגע. די בעלגישע ארבעטער־פּאַרטיי האָט זיך אָרגאַניזירט אינ׳ם משך צייט פון 1879 ביז 1885 יאָר, ד. ה. שוין נאָך דעם, ווי די פלעמען האָבן באַקומען דאָס וויכטיקסטע, וואָס זיי האָבן געדאַרפט.

די פלעמען האָבן געפאָדערט נאַציאָנאַלע גלייכבארעכטי־קונג, אָבער ניט קיין נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע. פאַרוואָס? — ביי אונז, אידן, האָט מען זיך איינגערעדט, דאָס די אויטאָנאָמיע איז דער עיקר: לאָמיר זען, צי דאָס איז אַזוי אין בעלגיען. דאָ עקזיסטירט ניט קיין שפּור פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע אין דעם זין, דאָס אַ גאַנץ פאָלק זאָל צונויפשטעלן אַן אויטאָנאָמען פאַרבאַנד; אָבער אין בעלגיען איז תמיד געווען ברייט אַוועקגעשטעלט די אָרטיקע אויטאָנאָמיע, די טעריטאָריאַלע, — אַזוי ברייט, דאָס די אָרטיקע זעלבסט־פאַרוואַלטונג האָט שטענדיק געשטעלט פעסטע גרענעצן פאַר די צענטראַליסטישע טענ־דענצן פון דער קעניגלאַכער רעגירונג. אין די פלעמישע געגנטן, וואו די פלעמען זיינען אין אַ גרויסער מערהייט, זיינען זיי די בעל־בתים איבער דער אָרטיקער זעלבסט־פאַרוואַלטונג, און קאָנען אויף אַזאַ אופן אינגאַנצן אָדער כמעט אינגאַנצן אויטאָנאָם באַפרידיקן זייערע נאַציאָנאַלע באַ־דערפנישן; דאָסזעלבע מיט די וואַלאָנען אין די וואַלאָנישע געגנטן. ווייל ביידע פעלקער זיינען ניט עקסטעריטאָריאַל, נאָר פאַרקערט, יעדער פון זיי באַזעצט באַזונדערע געביטן, דעריבער איז פאַר זיי אַבסאָלוט ניט נויטיק די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע. אויף אַזאַ אופן זעען מיר, דאָס אַ נאַציאָנאַלער קאַמף צווישן צוויי פעלקער האָט זיך איינ־געשטילט אַ דאַנק דער נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטי־קונג און ברייטער אָרטיקער זעלבסטפאַרוואַטונג*.

אָבער כדי צו באַגרינדן די אַבסאָלוטע נויטווענדיקייט פון נאַציאָנאַלער, און ניט טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר אַלע פעלקער, טענה׳ט מען, דאָס די נאַציעס ווערן מיט׳ן גאַנג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג אומפאַרמיידלאַך אַליץ מער צונויפגעמישט, אַזוי, אַז אויף איין און דער זעלבער טעריטאָריע מוזן וואָס ווייטער וואוינען אַליץ מער נאַציעס צוזאַמען. ווען דאָס וואָלט זיין ריכטיק בנוגע אַלע פעלקער און אין אַלע באַדינגונגען, וואָלט דאָס געווים דינען אַלס גענינגנדער באַווייז פאַר דער אַבסאָ־לוטער נויטיקייט פון נאַציאָנאַלער, און ניט נאָר טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע פאַר אַלע פעלקער. אויב עס איז אָבער גאָר ניט ריכטיק,

*) צווישן אָרטיקער זעלבסט־פאַרוואַלטונג און טעריטאָריאַלער אויטאָנאָמיע איז דער אונטערשייד ניט אַזוי אין אינהאַלט ווי אין דער פאַרשפּרייטונג; אויב מיר האָבן צו טאָן מיט אַ גרויסן געביט מיט מיליאָנען איינוואוינער, רופט מען דאָס טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע.

דאָס אין דער טבע פון דער קאַפּיטאַליסטישערווירטשאַפט ליגט, די נאַציעס זאָלן זיך פאַרמישן, אָדער, אויב עס וועט זיך אַרויסווייזן, דאָס די גלייכבאַרעכטיקונג איז די והותר, כּדי די צונויפגעמישטע פעלקער זאָלן קומען גאָר צו אַן אַנדער פועל־יוצא, איידער מען שטעלט זיך פאָר בכלל, דאַן איז די פראַגע ניט אַזוי איינפאַך, דאַן מוזן מיר פּילייכט קומען גאָר צו אַנדערע פאַלגן.

לאָמיר אַלזאָ זען, ווי אַזוי האָבן זיך אַנטוויקלט די פאַקטישע שפּראַכן־פאַרהעלטנישן אין בעלגיען פאַר דער לעצטער צייט. די בעלגישע סטאַטיסטיק האָט ערשט פון 1866 יאָר אָנגעהויבן באַרעכענען די שפּראַכן, און דעריבער וועלן מיר פאַרגלייכן די ציפערן פון 1866 יאָר מיט די ציפערן פון 1900 יאָר. אַזוי ווי אין די פּראָווינצן ליוקסעמבורג און נאַמיור זיינען גאָר ווייניק פלעמען, ווייניקער פון 1 פּראָצענט (אין ליוקסעמבורק קומט אויס 1 פלעמער אויף 330 איינוואוינער, און אין נאַמיור — 1 פלעמער אויף 167 איינוואוינער), וועלן מיר דיזעביידע פּראָווינצן ניט אַנגעבן אין די ווייטערדיקע טאַבעלן.*)

אין 1866 יאָר האָט זיך די בעלגישע באַפעלקערונג געטיילט לויט די שפּראַכן אויפ׳ן פאָלגענדן אופן. (די צאָלן וועלכע זיינען ווייניקער פון 1000, האָבן מיר אַרויסגעוואָרפן):

ס׳פאַרשטייט זיך, דאָס די לעצטע קאַטעגאָריע — וועלכע קענען ריידן אי פראַנצויזיש, אי דייטש, אי פלעמיש, געהערן שוין דאָס רוב צו די הויכגעבילדעטע, וועלכע האָבן ספּעציעל געלערנט די שפּראַכן, — און דאָס האָט ווייניק שייכות צו דער נאַציאָנאַל־פראַגע. דאָך וועלן מיר נאָך דאַרפן האָבן אויך די דאָזיקע קאַטעגאָריע.

מיר גייען אַריבער צום 1900 יאָר.

אַזוי ווי אין 1900 יאָר האָט די בעלגישע סטאַטיסטיק נאָך אויסגערעכנט די צאָלן בנוגע דעם ערוואַקסענעם טייל פון דער באַפעלקערונג, אינ׳ם עלטער פון 15 יאָר און העכער, האָט זי באַקומען העכסט אינטערעסאַנטע מאַטעריאַלן, אָן וועלכע עס וואָלט זיין גאָר שווער צו פאַנאַנדערקלייבן זיך אין דער פראַגע, — מיר ברענגען נאָך איין

---

*) אין 1866 יאָר האָט מען אין בעלגיען צוגערעכנט אפילו די קינדער, וואָס זיינען אַלט ווייניקער פון 2 יאָר (און אויך די שטומע) צו דער שפּראַך פון זייערע עלטערן אָדער פאָרמונדן (אָפּיעקונעס). אין 1900 יאָר האָט מען אַזעלכע קינדער און שטומע צוגערעכנט צו די, וועלכע ריידן נאָך קיין שפּראַך ניט. דעריבער קומט אויס אַ ביסל ניט גענוי די פאַרגלייכונג פון די ציפערן, נאָר דער טעות איז שטענדיק ניט גרעסער פון אַ צוואַנציקסטן חלק פון יעדער איינצלנער ציפער, ווייל אַזעלכע קינדער איז אין בעלגיע ווייניקער ווי 5 פּראָצענט פון דער גאַנצער באַפעלקערונג. — מיר האָבן געפּרואווט נאָר אויסמיידן דעם טעות און אויסרעכענען גענויערע ציפערן; אָבער די בעלגישע סטאַטיסטיק איז דערצו ווייניק צוגעפּאַסט, און מיר האָבן געמוזט וואַרפן אין מיטן דיזע אומפּרוכטבאַרע און שווערע אַרבעט.

טאַבעלע VI.

פּראָווינצן		אַזוינע וואָס רעדן נור פֿראַנצויזיש	אַזוינע וואָס רעדן נור פֿלעמיש	אַזוינע וואָס רעדן נור דײַטש	אַזוינע וואָס רעדן פֿראַנצויזיש און פֿלעמיש	אַזוינע וואָס רעדן פֿראַנצויזיש און דײַטש	אַזוינע וואָס רעדן פֿלעמיש און דײַטש	אַזוינע וואָס רעדן אַלע דרײַ שפּראַכן
פֿלעמישע פּראָווינצן	אַנטווערפּען	3887	430403	—	28592	—	—	—
	מזרח-פֿלאַנדרן	7837	744251	—	51819	—	—	—
	מערב-פֿלאַנדריען	27559	564840	—	48677	—	—	—
	לימבורג	8734	173282	—	12476	—	—	—
	בראַבאַנט	216098	456175	1933	130722	2084	—	2092
וואַלאָנישע פּראָווינצן	ליעזש	499103	21490	10793	16338	7793	—	—
	ענאַ	810260	15476	—	17566	—	—	—
	גאַנץ בעלגיען	2041784	2406491	35356	308361	20448	1625	4966

טאַבעלע אין אַבסאָלוטע ציפֿערן און דאָן וועלן מיר שוין אַריבערגיין צו די פֿאַרגלייכונגען. סך־הכּל איז געווען אין בעלגיען אין 1900 יאָר 4,571,045 דערוואַקסענע, עלטער פֿון 15 יאָר; לויט דער שפּראַך האָבן זיך די ד ע ר ו ו אַ ק ס ע נ ע געטיילט אויף פֿאָלגענדן אופֿן:

*) די נײַנטע טאַבעלע גיט אָן די פּראָצענטועלע פֿאַרהעלטנישן. — מיר חזר'ן איבער, אַז דאָס גרויסע רוב פּראָצענטן האָבן מיר אַליין געמוזט אויסרעכענען, און אויב אַפֿילו די בעלגישע אָפֿיציעלע סטאַטיסטיק האָט אויס־גערעכנט די פּראָצענטן (נאָר פֿאַר ג אַ נ ץ בעלגיען), זײַנען אויך אירע רעכענונגען ניט גענוי און אַמאָל אַנטהאַלטן זיי אויך גרײַזן. דעריבער מוזן מיר געבן דעם לעזער אַזוי פֿיל ציפֿערן, כּדי ער זאָל קענען אַליין זען, צי מיר האָבן ריכטיק באַקומען די פּראָצענטן, וועלכע זײַנען נויטיק צו די פֿאַרגלײַכונגען. — אין דיזער נײַנטער טאַבעלע שטעלט פֿאַר יעדער איינצלנער ו ו ע ר ט י ־ ק אַ ל ע ר עמוד פֿון ציפֿערן אַ ג אַ נ צ ע אײנ ה י י ט, פֿאַר אַ גאַנץ יאָר; דעריבער איז די סומע פֿון יעדן איינצלנעם ווערטיקאַלן עמוד גלײַך צו 100 פּראָצענט.

טאַבעלע VII.

1900 יאָר.

	פּראָווינץ	אזוינע וואָס רעדן נור פראַנצויזיש	אזוינע וואָס רעדן נור פלעמיש	אזוינע וואָס רעדן נור דײַטש	אזוינע וואָס רעדן פראַנצויזיש און פלעמיש	אזוינע וואָס רעדן פראַנצויזיש און דײַטש	אזוינע וואָס רעדן פלעמיש און דײַטש	אזוינע וואָס רעדן אַלע דרײַ שפּראַכן
די פלעמישע פּראָווינצן	אַנטווערפּען	10035	630224	3675	104041	1798	3581	13024
	מזרח־פלאַנדריען	8164	843142	—	116638	—	—	3840
	מערב־פלאַנדריען	26982	605575	—	123121	—	—	2189
	לימבורג	8306	187340	—	23306	—	—	1316
	בראַבאַנט	305150	524030	3008	336847	10011	1818	16411
פראַנצויזישע פּראָווינצן	ליעזש	683060	15872	9863	46237	27694	—	4162
	נאַמור	1033959	15231	—	40828	2259	—	—
	גאַנץ בעלגיען	2574805	2822005	28314	801587	66497	7238	42889

פון דער טאַבעלע 9 זעען מיר, דאָס פאַר די לעצטע 34 יאָר, פון 1866 ביז 1900, איז אין אַלע פלעמישע פּראָווינצן אָדער געוואַקסן די צאָל נאָר פראַנצויזיש שפּרעכנדע, אָדער זי איז געבליבן די זעלבע. געוואַקסן איז זי, אגב, ניט שטאַרק. אין אַנטווערפּן איז זי געקאַסן פון 0.9 פּראָצענט ביז 1.2 פּראָצענט בײַ אַלעמען און 1.5 פּראָצענט בײַ די דערוואַקסענע. אָבער אין די איבעריקע פלעמישע פּראָווינצן איז די צאָל נאָר־פראַצויזיש־שפּרעכנדע געבליבן די זעלבע; אין מערב־פלאַנדריען און אין לימבורג איז זי אפילו אביסל פאַרקלענערט געוואָרן. נאָר, פאַרשטייט זיך, פון אזוינע קליינע פאַרענדערונגען, וועלכע דריקן זיך אויס פאַר 40 יאָר אין צענטע חלקים פון אַ פּראָצענט, קען מען גאָר ניט אַרויספירן. מיר האָבן דאָס פאָלקאָמע רעכט צו זאָגן, דאָס אין די פלעמישע פּראָווינצן איז די צאָל נאָר־פראַנצויזיש־שפּרעכנדע געבליבן פאַרהעלטניסמעסיק די זעלבע.

עטוואָס גאַנץ אַנדערעס באַמערקן מיר בײַ די פלעמען. די

טאַבעלע VIII

1900 יאָר.

פּראָווינצן	אַזוינע וואָס רעדן נור פראַנצויזיש	אַזוינע וואָס רעדן נור פלעמיש	אַזוינע וואָס רעדן נור דייטש	אַזוינע וואָס רעדן פראַנצויזיש און פלעמיש	אַזוינע וואָס רעדן פראַנצויזיש און דייטש	אַזוינע וואָס רעדן פלעמיש און דייטש	אַזוינע וואָס רעדן אַלע דריי שפּראַכן
אַנטווערפּען	8239	414730	3114	90090	1559	2990	11936
מזרח־פלאַנדריען	5915	572413	—	99875	—	—	3623
מערב־פלאַנדריען	18242	405115	—	104269	—	—	2080
לימבורג	6202	122292	—	26280	—	—	1265
בראַבאַנט	230328	338222	2571	274803	8950	1588	15219
ליעזש	493049	10881	6700	39787	23674	—	3048
ענאָ	763863	10480	—	34311	2022	—	—
גאַנץ בעלגיען	1896003	1874722	18385	673554	57279	6251	39870

צאָל נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע האָט זיך גראָדע אין די פלעמישע פּראָווינצן פאַר 36 יאָר שטאַרק פאַר־קלענערט: אין אַנטווערפּען איז די דאָזיקע צאָל געפאַלן פון 92.3 פּראָצענט ביז 76.8 פּראָצענט, — ד. ה. אויף 15½ פּראָצענט; אין מזרח־פלאַנדריען איז די צאָל נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע געפאַלן אויף 10½ פּראָצענט; אין מערב־פלאַנדריען אויף 13 פּראָצענט; אין לימבורג אויף 11 פּראָצענט, און אין בראַבאַנט — אויף 17 פּראָצענט.

דאָרט וואו כמעט די גאַנצע באַפעלקערונג באַשטייט פון פלעמען, פאַרשווינדט

באַמערקונגען צו טאַבעלע 9.

אין דער צאָל פון די ניט־שפּרעכנדע אויף די דריי שפּראַכן זיינען אין 1866 יאָר אַריין נאָר די שטומע און די אויסלענדער, אין 1900 אָבער אויך די קינדער, וועלכע זיינען נאָך ניט אַלט קיין צוויי יאָר.

כדי אויסצורעכענען די פּראָצענטן פאַר גאַנץ בעלגיען, האָבן מיר אַראָפּגעוואָרפן די ניט־שפּרעכנדע (ד. ה. אויך די קינדער אינגער פון צוויי יאָר); אַזוינע ניט־שפּרעכנדע זיינען דאָן געווען אין בעלגיען 350,263; דאָס האָבן מיר געטאָן צוליב דעם, עס זאָל זיין לייכטער צו פאַרגלייכן מיט די פּראָצענטן פון 1866 יאָר.

דערוואַקסענע הייסן יענע, וועלכע זיינען עלטער פון 15 יאָר.

טאבעללע IX.[*)]

די אומענדערונגען אין די בעלגישע שפראך-פערהעלטניסען אינ'ם משך צייט פון 1866 יאהר ביז'ן 1900 יאהר.

די פערטיילונג פון דער בעפעלקערונג לויט די שפראכען.	די פלעמישע פראָווינצען: אנטווערפען, 1866 יאהר	אנטווערפען, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	אנטווערפען, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג [11]	מזרח-פלאנדריען, 1866 יאהר	מזרח-פלאנדריען, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	מזרח-פלאנדריען, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג	מערב-פלאנדריען, 1866 יאהר	מערב-פלאנדריען, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	מערב-פלאנדריען, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג	לימבורג, 1866 יאהר	לימבורג, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	לימבורג, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג	בראבאנט, 1866 יאהר	בראבאנט, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	בראבאנט, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג	גאנץ בעלגיען[10], 1866 יאהר	גאנץ בעלגיען, 1900 יאהר, אלע איינוואהנער	גאנץ בעלגיען, 1900 יאהר, ערוואקסענע בעפעלקערונג
איינוואהנער וועלכע רעדן נור פראנצויזיש .	0,9	1,2	1,5	0,9	0,8	0,9	4,0	3,3	3,4	4,6	3,3	4,0	26,5	24,0	26,4	42,3	38,2	41,5
" " " נור פלעמיש . .	92,3	76,8	77,7	92,3	81,8	83,8	88,0	75,3	76,4	88,7	77,9	77,9	56,0	41,5	38,7	49,8	41,8	41,0
" " " נור דייטש . .	0,1	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,7	0,4	0,4
" " " פראנצ. און פלעמיש	6,0	12,7	16,9	6,4	11,3	14,6	7,5	15,4	19,7	6,1	12,0	16,7	15,9	26,7	31,5	6,4	11,9	14,7
" " " פראנצויזיש און דייטש	0,1	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,7	1,0	0'4	1,0	1,3
" " " פלעמיש און דייטש	0,2	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1
" " " אלע דריי שפראכען	0,1	1,6	2,2	0,1	0,4	0,5	0,1	0,2	0,4	0,1	0,4	0,8	0,2	1,3	1,7	0,1	0,6	0,9
" " " נים קען איינע פון דיזע דריי שפראכען [9])	0,3	6,7	0,2	0,3	5,7	0,1	0,3	5,8	0,1	0,3	6,4	0,1	0,9	5,5	0,2	0,3	6,0	0,1
צוזאמען	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ערגעץ אַט דער פֿאָלק — עס פֿאַרשווינדט לאַנגזאַם, אויף איין פּראָצענט אין דריי יאָר, נאָר זיי פֿאַרשווינדן דאָך. אויב ס'זאָל אַזוי דויערן נאָך אַ פּאָר הונדערט יאָר, וועט איינגאַנצן אומקומען פֿון דער וועלט די פֿלעמישע נאַציע. דאָס גייט אָבער נאָר די ערשטע צייט אַזוי לאַנגזאַם; וואָס ווייטער, לויפֿט דער פֿאַרשווינדונגס־פּראָצעס אַלץ שנעלער, — אין וואָס דער לעזער וועט זיך איבערצייגן צום סוף פֿון דעם אַרטיקל.

וואוהין פֿאַרשווינדן אָבער די פֿלעמען? לאָמיר זען די פֿערטע האָריזאָנטאַלע שורה פֿון די פּראָצענטן, יענע, וועלכע ריידן פֿלעמיש און פֿראַנצויזיש. זייער צאָל איז אומעטום פֿאַר די 34 יאָר שטאַרק געשטיגן. אין בראַבאַנט האָט זיך דיזע קאַטעגאָריע פֿאַרדאָפּלט, אין לימבורג און ביידע פֿלאַנדריען איז זי געוואָרן 2½ מאָל גרעסער, און אין אַנטווערפּען כמעט דריי מאָל גרעסער, ווי זי איז געווען 34 יאָר צוריק. אַט וואוהין עס פֿאַרשווינדן די פֿלעמען: זיי לערנען זיך אויס ריידן פֿראַנצויזיש.

מיר האָבן שוין פֿריער געזען, אַז די פֿלעמען זיינען אַ מערהייט אין בעלגיען. לאָמיר אַ קוק טאָן, צי זיי וועלן שטענדיק בלייבן אַ מערהייט? אפֿשר זיינען זיי שוין איצט, אין תוך אַריין גענומען, ניט קיין מערהייט? כדי דאָס צו דערגיין, וועלן מיר אַביסל פֿאַרענדערן אונזער טאַבעלע; מיר וועלן זען, וויפֿיל פּראָצענט ריידן איבערהויפּט פֿלעמיש — ד. ה. מיר וועלן נעמען ניט נאָר יענע, וועלכע ריידן נאָר־פֿלעמיש; ניין, מיר וועלן צו זיי צוגעבן יענע, וועלכע ריידן, חוץ פֿלעמיש, אויך אַן אַנדער שפּראַך. דאָס זעלבע וועלן מיר טאָן מיט די פֿראַנצויזן: צו יענע, וועלכע ריידן נאָר־פֿראַנצויזיש. וועלן מיר צוגעבן יענע, וועלכע ריידן, חוץ פֿראַנצויזיש, אויך אַן אַנדער שפּראַך.

פּרואוון מיר דאָס טאָן בנוגע צו מזרח־פֿלאַנדריען; דער לעזער קאָן דאָס מאַכן גאַנץ לייכט, אַראָפּשרייבנדיק פֿון דער 11טער טאַבעלע די אַנטשפּרעכנדע ציפֿערן און דערנאָך צונויפֿלייגנדיק זיי.

אין מזרח־פֿלאַנדריען האָבן גערעדט אין 1866 יאָר:

פֿלעמיש:		פֿראַנצויזיש:	
נאָר־פֿלעמיש	92.3%	נאָר פֿראַנצויזיש	0.9%
פֿלעמיש און פֿראַנצויזיש	6.4 "	פֿראַנצויזיש און פֿלעמיש	6.4 "
פֿלעמיש און דייטש	0.0 "	פֿראַנצויזיש און דייטש	0.0 "
אַלע דריי שפּראַכן	0.1 "	אַלע דריי שפּראַכן	0.1 "
סך הכל פֿלעמיש	98.8%	סך הכל פֿראַנצויזיש	7.4%

אין מזרח־פלאַנדריען האָבן גערעדט אין 1900 יאָר:

פלעמיש:		פראַנצויזיש:	
נאָר פלעמיש	81.8%	נאָר־פראַנצויזיש	1.8%
פלעמיש און פראַנצויזיש	11.3 "	פראַנצויזיש און פלעמיש	11.3 "
פלעמיש און דייטש	0.0 "	פראַנצויזיש און דייטש	0.0 "
אַלע דריי שפראַכן	0.4 "	אַלע דריי שפראַכן	0.4 "
ס"ה האָבן גערעדט פלעמיש	93.5%	ס"ה האָבן גערעדט פאַרנצ.	12.5%

אין מזרח־פלאַנדריען האָבן פון 100 דערוואַקסענע גערעדט אין 1900 יאָר:

פלעמיש:		פראַנצויזיש:	
נאָר־פלעמיש	83.8%	נאָר־פראַנצויזיש	0.9%
פלעמיש און פראַנצויזיש	14.6 "	פראַנצויזיש און פלעמיש	14.6 "
פלעמיש און דייטש	0.0 "	פראַנצויזיש און דייטש	0.1 "
אַלע דריי שפראַכן	0.5 "	אַלע דריי שפראַכן	0.5 "
סך־הכל ריידען פלעמיש	98,9%	סך־הכל ריידן פראַנצויזיש	16,1%

פאָלגאַד וועלן מיר אָנרופן „נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע" יענע, וועלכע ריידן קיין אַנדער שפּראַך ניט, אויסער פלעמיש, און איינפאַך „פלעמיש־שפּרעכנדע" יענע, וועלכע ריידן איבערהויפּט פלעמיש, אומאָפּהענגיק פון דעם, צי זיי ריידן נאָך אַ וועלכע עס איז אַנדער שפּראַך, צי ניט. דערפון איז קלאָר, אַז „פלעמיש־שפּרעכנדע" איז תמיד מער, ווי „נאָר־פלעמיש־שפּרעכנדע", ווייל די לעצטע זיינען נאָר אַ טייל פון די ערשטע. — דאָסזעלבע מכח „פראַנצויזיש־שפּרעכנדע" און „נאָר־פראַנצויזיש־שפּרעכנדע" — ווייל די לעצטע זיינען נאָר אַ טייל פון די ערשטע.

אויף אַזאַ אופן זעען מיר, דאָס אין מזרח־פלאַנדריען זיינען אין 1866 יאָר די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע געוועזן אין 13 מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע, און אין 34 יאָר אַרום זיינען זיי שוין געוועזן סך הכל אין 7½ מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע; אויב מיר נעמען אָבער די דערוואַקסענע, זעען מיר, דאָס צווישן זיי זיינען די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע שוין נאָר אין 6 מאָל ווייניקער, ווי די פלעמיש־שפּרעכנדע.

לויט דעם זעלבן שטייגער, ווי דער לעזער האָט צוזאַמען מיט אונז אויסגערעכנט די פאַרהעלטנישן פאַר מזרח־פלאַנדריען, קאָן ער אויך אויסרעכענען די פאַרהעלטניסן פאַר די איבעריקע פלעמישע פּראָווינצן. דאַן וועט ער זען, דאָס אויב אין אַנטווערפּען זיינען די פלעמיש־שפּרעכנדע געוועזן אין 1866 יאָר אין 14 מאָל מער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע, זיינען שוין אין 1900 יאָר געוועזן די פלעמיש־שפּרעכנדע נאָר אין 6 מאָל מער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע. אין מערב־פלאַנדריען זיינען די

פלעמיש־שפּרעכנדע געווען אין 1866 יאָר נאָך אין 9 מאָל, אין 1900 יאָר שוין נאָר אין 5 מאָל, און ביי די דערוואַקסענע שוין נאָר אין 4 מאָל צאָל־רייכער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע; און דאָס זעלבע אויך אין לימבורג און אין בראַבאַנט. זעען מיר, אַלזאָ, דאָס ביי די דערוואַקסענע פלעמער גייט דער פאַרשווינדונגס־פּראָצעס נאָך שנעלער, ווי ביי דער גאַנצער באַפעלקערונג.

און דאָס איז ניט שווער צו באַגרייפן: קינדווייז זיצט אַ קליינער פלעמער ביי זיך אין דער היים, און רעדט נאָך פלעמיש; ווען ער הויבט זיך אָבער אָן צו לערנען, פאַרשטייען אַליין זיינע עלטערן, אַז מען דאַרף אים אויך לערנען יענע שפּראַך, וועלכע איז די שפּראַך פון דעם קולטורעלסטן און אַנטוויקלטסטן עלעמענט אין דעם לאַנד — די שפּראַך פון די וואַלאָנען, און מיר זעען, אַז די דערוואַקסענע פלעמער פאַרלירן נאָך שנעלער זייער שפּראַך, אָדער זיי ערלערנען נאָך מער די פראַנצויזישע שפּראַך.

די פלעמער אַסימילירן זיך מיט די פראַנצויזן, און די דערוואַקסענע פלעמער אַסימילירן זיך נאָך מער, ווי די קינדער.

איצט וועלן מיר זיך ווענדן צו גאַנץ בעלגיען, און דורכמאַכן מיט אירע פּראָצענטן די זעלבע פּראָצעדור, וואָס מיר האָבן דורכגעמאַכט, אַלס ביישפּיל, מיט מזרח־פלאַנדריען. אין גאַנץ בעלגיען זיינען געווען אין 1866 יאָר 49.2 פּראָצענט פראַנצויזיש־שפּרעכנדע און 55.3 פּראָצענט פלעמיש־שפּרעכנדע; צום 1900 יאָר האָט זיך שוין די צאָל פון די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע פאַרגרעסערט ביז 51.7 פּראָצענט, און די צאָל פון די פלעמיש־שפּרעכנדע האָט זיך פאַרקלענערט ביז 54.4 פּראָצענט; דאָך בלייבט די פלעמישע באַפעלקערונג אַ מערהייט.

איצט נעמען מיר די דערוואַקסענע באַפעלקערונג. צווישן די דערוואַקסענע זיינען די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע אין 1900 יאָר געווען 58.4 פּראָצענט, און די פלעמיש־שפּרעכנדע זיינען שוין געווען סך־הכל 56.7 פּראָצענט, ד. ה. שוין אויף 1.7 פּראָצענט ווייניקער, ווי די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע.

ד. ה. אין דער גאַנצער באַפעלקערונג, אַריינגערעכנט אַהער אויך די קינדער, שאַפן נאָך די פלעמיש־שפּרעכנדע אַ מערהייט; אָבער צווישן דער דערוואַקסענער באַפעלקערונג זיינען זיי שוין געוואָרן אַ מינדערהייט.

דאָס באַווייזט אָם בולט'סטן, ווי ווייט עס איז פאַרגאַנגען דער פּראָצעס פון דער אַסימילאַציע. און וואָס ווייטער גייט ער אַלץ שנעלער. אַזוי, נעמען מיר די צאָלנער־פלעמיש־שפּרעכנ־

ד ע אין גאַנץ בעלגיען פאַר עטלאַכע יאָר : *)

פון 100 איינוואוינער אין בעלגיען האָבן גערעדט נאָר־פלעמיש :

אין 1866 יאָר	49.8 פראָצענט
אין 1880 "	47.5 "
אין 1890 "	45.2 "
אין 1900 "	41.8 "

דאָס הייסט : פון 1866 יאָר ביז 1880 יאָר, אין אַ משך פון 14 יאָר, זיינען פון די פלעמען אָפּגעפאַלן (פאַרהעלטניסמעסיק) 2.3 פראָצענט ; פון 1880 ביז 1890 יאָר — אין אַ משך פון 10 יאָר, אויך 2.3 פראָצענט (די זעלבע צאָל, ווי פריער אין אַ משך פון 14 יאָר) ; און אינ'ם משך פון 10 יאָר פון 1890 ביז 1900 יאָר זיינען שוין אָפּגעפאַלן פון די פלעמען (פאַרהעלטניסמעסיק) גאַנצע 3.4 פראָצענט. יעדע ווייטערדיקע 10 יאָר פאַלט אָפּ אַלץ מער, און דעריבער האָבן מיר פריער געזאָגט, דאָס די אַסימילירונג פון די פלעמער וועט זיך אַנטוויקלען פיל שנעלער, ווי עס קאָן זיך אויסווייזן אין פלוג.**)

די פלעמישע מ ע ר ה י י ט אַסימילירט זיך מ י ט דער וואַלאָנישער מ י נ ד ע ר ה י י ט, און גראָדע דאָרט, וואו די פלעמען שטעלן פאַר גאָר אַ גרויסע מערהייט, אין די פלעמישע פראָווינצן. אויב דער לעזער וועט זיך געבן אַ טרחה אויסצורעכענען די פראָצענטן פאַר די וואַלאָנישע פראָווינצן לויט די אַבסאָלוטע ציפערן, וואָס מיר האָבן פריער אָנגעגעבן (אין די טאַבעלן 6—8), וועט ער זיך קענען לייכט איבערצייגן, דאָס אין די וואַלאָנישע פראָווינצן זיינען די פראַנצויזיש־שפּרעכנדע אַ גרויסע מ ע ר ה י י ט, זיי זיינען געווען אַ מערהייט און בלייבן די זעלבע מערהייט, ווי פריער. עמיץ קאָן מיינען, דאָס די פלעמען לערנען זיך אויס ריידן פראַנצויזיש ניט דערפאַר, ווייל זיי אַסימילירן זיך, נאָר דערפאַר, ווייל פראַנצויזיש איז איבערהויפּט אַ קולטורעלע וועלט־שפּראַך, וועלכע מען לערנט ניט נאָר אין בעלגיען, נאָר זאָגאָר אויך אין רוסלאַנד אָדער אין יאַפּאַן. ער דאַרף אָבער ניט פאַרגעסן, דאָס די פראָצענטן וועלכע מיר האָבן געבראַכט, באַווייזן. אַז די פלעמישע פ אַ ל ק ס־מ אַ ס ן הויבן אָן צו ריידן פראַנצויזיש.

---

*) די ווייטערדיקע ציפערן נעמען מיר גלייך פון דער אָפיציעלער סטאַטיסטיק. מיר האָבן לכתחילה געזען צו באַשטעטיקן די ריכטיקייט פון די דאָזיקע ציפערן.

**) יעדער פּראָצעס, וועלכער האָט נאָר אַ צוקונפט, גייט אַזוי — פון אָנפאַנג לאַנגזאַם, און דאַן אַלץ שנעלער און שנעלער. דאָס זעלבע וועט זיין, צום ביישפּיל מיט דער אידישער אַיינוואַנדערונג נאָך פּאַלעסטינע : פריער איז זי, אין די 80־ער און 90־ער יאָרן געגאַנגען לאַנגזאַם, אין 1905־1906 פיל שנעלער, דאַן זיך אויף אַ ווילע אָפּגעשטעלט, און איצט הויבט זיך ווידער אָן נאָך אַ שטאַרקערע אידן־אַיינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינע.

ווען די פּלעמישע נאַציאָנאַליסטן האָבן געקעמפּט פאַר די רעכט פון דער פּלעמישער שפּראַך, האָבן זיי געהאָפט, דאָס די גלייכבאַרעכטיקונג וועט ברענגען צו דער נ א צ י א נ א ל ע ר אויפלעבונג, צו דעם, אַז די נאַציאָנאַלע קולטור זאָל זיך פאַרשטאַרקן ביי די פּלעמען. עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, דאָס אַן אָפּגעשטאַנענערעס פאָלק קאָן פאַרהיטן זיין קולטור נאָר כּל זמן עס איז אונטערדריקט, אַז אויב עס באַקומט אמת'ע גלייכבאַרעכטיקונג הויבט עס אָן זיך צו אַסימילירן מיט דער אַנטוויקלטערער באַפעלקערונג.

מיר רעזיומירן אונזערע באַטראַכטונגען. אין בעלגיען האָבן זיך אַרויסגעוויזן פאָלגענדע נאַציאָנאַלע באַציאונגען:

1) די נאַציאָנאַלע גלייכבאַרעכטיקונג האָט ניט נאָר ניט פאַרפעסטיקט די שוואַכערע נאַציע אין איר אָפּגעזונדערטקייט, נאָר פאַרקערט, זי האָט געבראַכט צום פאַרשווינדן פון דער נאַציע, צו דעם, זי זאָל זיך אַסימילירן מיט דעם שטאַרקערן פאָלק.

2) די פאַרמישונג פון די נאַציעס האָט געפירט מיט'ן גאַנג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג ניט צו נאַציאָנאַלער באַזונדערהייט און אויטאָנאָמיע, נאָר דורך גלייכבאַרעכטיקונג צו דער אַסימילאַציע.

3) דאָס איז מעגלאַך נאָר דערפאַר, ווייל צווישןביידע פעלקער איז ניטאָ קיין שטאַרקער עקאָנאָמישער אונטערשייד, ווייל ביידע פעלקער האָבן זיך עקאָנאָמיש נ אָ ר מ א ל אַנטוויקלט; ביי אַן אומנאָרמאַלער נאַציע וואָלט אַזאַ אַסימילאַציע געווען אוממעגלאַך.

4) ווען אין איין לאַנד טרעפן זיך אַן אָפּגעשטאַנענערע, מער לאַנדווירטשאַפטלאַכע נאַציע מיט אַ מער פאָרטגעשריטענער, מער אינדוסטריאַליזירטער, הויבט זיך אָן אַ קאַמף, וועלכער ברענגט דערנאָך צו גלייכבאַרעכטיקונג און דורך דעם צו נאַציאָנאַלער אַ ס י מ י ל אַ צ י ע.

דאָסזעלבע, קאָנען מיר האָפן, וועט פאַרקומען מיט דער צייט אויך אין עסטרייך, אין רוסלאַנד, אין טערקיי בכלל און אין פּאַלעסטינע בפרט.

וואָס אַנבאַלאַנגט אונזער פּאַראַגראַם, ווערט אונז קלאָר, דאָס ניט אַלעמאָל איז נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמע דער עיקר; דאָס ברייטע אַרטיקעזעלבסטפאַרוואַלטונג צוזאַמען מיט נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג זיינען גענוג, צו באַפרידיקן די נאַציאָנאַלע באַשטרעבונגען פון אַן אונטערדריקטן פאָלק, אויב דער דאָזיקער פאָלק איז נאָר אָפּגעשטאַנען אין זיין עקאָנאָמישער סטרוקטור, אָבער ער ליידט ניט פון קיין ספּעציפישע אַנאָמאַליען אין דער הינזיכט. דאָס איז וויכטיק צו האָבן אין זינען, אומעטום, סיי ווען מיר ריידן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין רוסלאַנד, סיי ווען מיר ריידן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין עסטרייך, צי אין טערקיי.

ספּעציעל אָבער מכח אונזערע אויפגאַבן אין פּאַלעסטינע, קומען מיר צו דער איבערצייגונג. דאָס א ו י ב איבעראַל וועלן זיך אַנטוויקלען די נאַציאָנאַלע פאַרהעלטנישן אַזוי ווי אין בעלגיען, מוז דאָסזעלבע אויך פאָרקומען אין פּאַלעסטינע, ד. ה. דאָרט וועט זיך אויך אַ מעהר אָפּגעשטאַנענע,

מער לאַנדווירטשאַפטלאַכע נאַציאָנאַלע מערהייט אַ ס י מ י ל י ר ן מיט אַ מער אַנטוויקלטער, מער אינדוסטריאַליזירטער נאַציאָנאַלער מינדערהייט: די אַראַבער וועלן זיך אַסימילירן מיט די אידן. דערפון איז קלאָר, דאָס א ו י ב אומעטום הערשן די זעלבע אַנטוויקלונגס־געזעצן, ווי אין בעלגיען, איז פאַר אונז, טעריטאָריאַליסטן, גאָר ניט נויטיק, אידן זאָלן אין פּאַלעס־טינע באַלד פון אָנפאַנג שאַפן אַ מערהייט: זיי דאַרפן דאָרט פאַרנעמען די וויכטיקסטע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, און אויב די אידן וועלן אפילו ניט זיין קיין מערהייט אין פּאַלעסטינע, אויב זיי וועלן אפילו ניט אריבער־גיין גלייך און איינפאַך צו דער לאַנדווירטשאַפט, באַדייטעט עס דאָך ניט קיין סכנה פאַר דער אידישער באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינע, — ביי איין באַדינגונג: אידן זאָלן ניט פאַרבלייבן אויך אין פּאַלעסטינע ביי זייער געוויינלאַכער לופט־ווירטשאַפט.

דאָס איז אַלץ גערעדט אויף דעם פאַל, א ו י ב אומעטום הערשן די זעלבע אַנטוויקלונגס־טענדענצן, ווי אין בעלגיען. אָבער אין דער דאָזיקער פראַגע איז שוין דאָ ניט קיין אָרט אריינצוגיין. צו דער פראַגע וועלן מיר זיך אומקערן אַן אַנדערש מאָל.

די רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע און דער עמיגראַציאָנס-קאָנגרעס

1. אין וואָס באַשטייט די עמיגראַציאָנס-רעגולירונג?

וואָס הייסט רעגולירן די עמיגראַציע? — אַלע אַנערקענען, אַז די עמיגראַציע איז אַ „סטיכייאישער פּראָצעס"; דיזער אויסדרוק האָט אָבער צוויי באַדייטונגען, וועלכע ערגענצן איינע די צווייטע. ערשטנס, הייסט דאָס, אַז דער עמיגרירנדער עלעמענט שטעלט זיך נים קיין ווייטן צוועק, וואָס זאָל באַהערשן זיין באַוואוסטזיין און זיינע באַוועגונגען. צווייטנס, אָבער, הייסט דאָס, אַז די עמיגראַציע פאָלגט נים אין איר גאַנג קיין שום פּלאַן אָדער סיסטעם, אַז זי גייט כאַאָטיש און פאַרשווענדט דערביי אַ גוזמא מענטשלאַכע קרעפטן, זי קאָסט פיל איבעריקע טרערן און בלוט. רעגולירן די עמיגראַציע הייסט אַלזאָ — צוגעבן איר דעם צוועק און דעם פּלאַן, וועלכע פעלן איר. מיט אַנדערע ווערטער באַדייט אויך די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע צוויי זאַכן, וועלכע ערגענצן איינע די צווייטע. ערשטנס, ווען מען רעגולירט די עמיגראַציע, קאָן מען דערביי שטרעבן צו שטעלן פאַר איר אַ געוויסן צוועק, אַפּווענדן זי פון אירע וועגן, אויף וועלכע זי גייט ביז אַהער, און ריכטן זי אין נייע לענדער. דאָס הייסט אָבער נים מער און נים ווייניקער, ווי פאַרוואַנדלען די עמיגראַציע אין קאָלאָניזאַציע, אויסנוצן דעם פליסנדן מענטשלאַכן מאַטע־ריאַל צוליב קאָלאָניזירן נייע לענדער. צווייטנס, אָבער, קען עס הייסן, אַז מען שטעלט זיך נים קיינע ווייטערע אויפגאַבן, ווי נאָר פאַרשפּאָרן יענע יסורים און אומגליקן, וועלכע די עמיגראַציע מאַכט אַן מחמת איר כאַאָטישן כאַראַקטער.

וואָס הייסט רעגולירן די אידישע עמיגראַציע?

וואָס אַנבאַלאַנגט אונז אידן, רעדט מען ביי אונז וועגן רעגולירן די עמיגראַציע הויפּטזעכלאַך אינ'ם צווייטן זין. עס איז טאַקע גאַנץ קלאָר, אַז דערווייל קען מען ביי אונז נאָר ווייניק טראַכטן וועגן אַזאַ רעגולירונג פון דער עמיגראַציע, וועלכע זאָל באַשטיין אין קאָלאָניזירן נייע לענדער. וויל מען רעגולירן די וואַנדערונג, מיינט מען דערמיט באַהערשן דעם גאַנצן עמיגראַציאָנס־שטראָם, פאַרענטפערן אַ גרויס פאָלקס־פּראָ־בלעם, היילן טיפע פאָלקס־וואונדן, ברענגען הילף דער ברייטער וואַנדערונגס־מאַסע. קאָלאָניזירן די גאַנצע עמיגרירנדע מאַסע איז אָבער בכלל אומ־

מעגלאַך, איבערהויפּט פּאָדערט עס אומגעהויערע קאַפּיטאַלן און אויסגעצייכנטע מענטשלאַכע קרעפטן, וואָס פעלן אויך ביי אַנדערע זעלבסטשטענדיקע מעכטיקע אומות און בפרט נאָך ביי אידן. נאַטירלאַך פּאָדערט יענער מין רעגולירונג וועלן מען זוכט נאָר ברייננגען אוממיטלבארע הילף די עמיגראַנטן. פיל וויניקער קרעפטען, גייסטיקע און מאַטעריעלע, איידער קאָלאָניזאַציע, ווארים קאָלאָניזירן הייסט ביי אַזא שטאַטישן פאָלק ווי אידן, ניט נאָר אָפּקירעווען די אידישע עמיגראַנטן אין אַנדערע לענדער, נאָר אויך אָפּווענדן זיי צו גאָר אַנדערע נייע אומגעוויינטלאַכע באַשעפטיקונגען און פּרנסות. קאָלאָניזירן הייסט געבן די מעגלאַכקייט אַ גרויסן טייל פון דעם אידישן פאָלק אַריבערגיין צו לאַנדווירטשאַפט און באַזעצן זיך געדיכט אויף אַ באַזונדערער טעריטאָריע. ס'איז לייכט פאַרשטענדלאַך, אַז אַזאַ אויפגאַבע, ריכטיקער געזאָגט אַזאַ איבערקערעניש — אין די יסודות פון אידישען לעבען, פּאָדערט אַ לאַנגע צייט, גאַנצע דורות מוזן אַרבעטן אויף דעם, ביז די קאָלאָניזאַציע זאָל ברענגען צו אַ געוויסן תכלית. ס'איז אויך בכלל נאָך אַ האַרבע שאלה, צי קען מען באַוואוסטזיניק און פּלאַנמעסיק פילעס דערגרייכן אויף דעם קאָלאָניזאַציאָנס־געביט, און בפרט נאָך ביי אידן. דאָס איז אָבער גאָר אַ זייטיקע קשיא, אונז אינטערעסירט אַצינד אַנ'אַנדער זייט פון דער פראַגע, און דאָס איז דער פאַקט, אַז ווען מען רעט ביי אונז מכח רעגולירען די עמיגראַציע, מיינט מען דערמיט קודם כל די אָרגאַניזירונג פון דירעקטער הילף פאַר די עמיגרירנדע מאַסן. וועגן קאָלאָניזאַציע קען מען אויך דערביי טראַכטן, לכל הפּחות פאַר אַ וויטערע צוקונפט, בשום אופן ניט גלייך אָנפאַנגען פון קאָלאָניזאַציע.

וואָס גיט די עמיגראַציע דעם אידישן פאָלק?

רעגולירנדיק די אידישע וואַנדערונג אויף אירע איצטיקע וועגן, וועלכע זי גייט פון זיך זעלבסט, טראַגט מען אַריין אויך געוויסע שנויים אין דעם עקאָנאָמישן מצב פון דער עמיגרירנדער מאַסע, אָבער אַלנפאַלס נאָר אַזוינע שנוים, וועלכע הענגען אָפּ פון דער עמיגראַציע זעלבסט, און ניט פון אונזערע באַוואוסטזיניקע צוועקן. אַליין די עמיגראַציע שטעלט מיט זיך אויך פאָר, ווען ניט אַ ראַדיקאַלע איבערקערעניש, איז דאָך אַ טיפע פאַרענדערונג אין די באַשעפטיקונגען און אין די פּרנסות פון די אידישע מאַסן; טיילווייז גייען זיי אַריבער אויף די נייע פלעצער אין די העכערע פאָרמען פון די זעלביקע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, אין וועלכע זיי האָבן זיך באַשעפטיקט אויף די ערטער פון זייער פריערדיקער וואוינונג, די קליינינקע דאָרינקע מלאכות פון רוסישן תחום המשב, פון גאַליציען און פון רומעניען ווערן אין אַמעריקע פאַרביטן אויף ריזיקע קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען מיט הונדערטער און טויזנטער אַרבייטער, מיט די פאָלקאָמסטע טעכנישע פאַרבעסערונגען, וואָס זיינען נאָר מעגלאַך אין די אידישע

פּאַכן, — אין שניידעריי, שוסטעריי און סטאָליער־פאַך, אין דער טאַבאַק אינדוסטריע. די עמיגראַציע גיט אַלזאָ די מעגלאַכקייט אַ געוויסן, גאַנץ גרויסן טייל פון דער אידישער באַפעלקערונג צו שטייגן אויף אַ העכערער מדרגה ניט פאַרענדערנדיק די עצם באַשעפטיקונגען אירע, אַנ׳אַנדערן קלע־נערן טייל עפנט זי אויך דעם וועג צום איבערגאַנג אין די פעסטערע און אויסזיכטס־רייכערע צווייגן פון דער פּראָדוקציאָן: אַזוי, צום ביישפּיל, באַקומען אידישע עמיגראַנטן געוויסערמאַסן אַ צוטריט צו לאַנדווירטשאַפט אין אַמעריקע, צו בערגבוי אין ענגלאַנד, א. ד. גל. און ווען אפילו די עמי־גראַציע פאַרענדערט ניט די יסודות פון דער אידישער עקאָנאָמיק — דאָס רוב פאַרבלייבן דאָך אונזערע עמיגראַנטן ביי זייערע שטענדיקע פּרנסות, ביי האַנדווערק און האַנדל. — דאָך ווערט דורך די עמיגראַציע באַפרידיגט אַ וויכטיקער טייל פון דער אידישער נויט. מענטשן, וואָס האָבן פאַרלאָרן דעם באָדן אין די אַלטע לענדער, באַקומען אַ נייעם באָדן פאַר זיך און דאָדורך באַפרייט די עמיגראַציע יענע אידישע מאַסן, וואָס בלייבן אויף די ערטער, פון איבעריקער קאָנקורענץ און איבעריקער דחקות.

אַלזאָ, איז די עמיגראַציע אַ מעכטיקער פאָרטשריט־פאַקטאָר אין דעם אידישן לעבן. זי ווירקט ניט רעוואָלוציאָנער, זי שטעלט מיט זיך ניט פאָר קיין מהפכה אין ווירטשאַפטלאַכער הינזיכט, אָבער אַ פּראָגרעס אַלנפאַלס. מיר האָבן דאָס רעכט ספקן, צי וועלן די פאַרבעסערונגען, וועל־כע די וואַנדערונג ברענגט מיט זיך, האָבן אַ גרויסע ממשות פאַר די ווייטערדיקע צוקונפט. מיר מעגן מיינען, אַז די עמיגראַציע גיט ניט קיין צופרידנשטעלנדיקע לעזונג, פאַר דעם אידישן ווירטשאַפטס־און ארבעטס־פּראָבלעם; מיר קענען זיין איבערצייגט, אַז דער באָדן וועלכן די אידישע וואַנדערער ערווערבן זיך, זאָגן מיר, אין אַמעריקע, איז ניט קיין פעסטער און סוף כל סוף וועלן אויך אונזערע אַמעריקאַנער ברידער מוזן אָנהויבן טראַכטן מכח נייע ערטער פאַר זיך, ווייל זייערע אויסזיכטן אין אַמעריקע וועלן אויסגעשעפּט ווערן. יעדנפאַלס אָבער דערווייל איז די עמיגראַציע אַ וואָלטאַט פאַר דעם אידישן פאָלק. די עמיגראַציע ראַטעוועט אַ געוויסן טייל אידישע מאַסן פון הונגער, דחקות און אימה, און עפנט פאַר זיי ברייטערע לעבנס־מעגלאַכקייטן. עס איז זייער וויכטיק צו האָבן אין זינען דעם דאָזיקן צווייענדיקן כאַראַקטער פון דער אידישער עמיגראַציע — וואָס זי איז ערשטנס, ניט קיין ראַדיקאַלע. נאָר אַ פּאַליאַטי־ווע פאַרענטפערונג פון דער אידישער ארבעטס־פּראַגע, און צווייטנס. וואָס זי שטעלט מיט זיך דאָך פאָר אַ געוויסן באַפרייענדן ענטפער אויף דער דאָזיקער פראַגע.

צוויי עקסטרעמען אינ׳ם פאַרשטיין די אידישע עמיגראַציע. — דער אוטאָפּיסטישער קוק אויף איר.

אָט דיזער רעאַליסטישער קוק אויף דעם אידישן עמי־גראַציאָנס־פּראָבלעם אונטערשיידט אונז פון די צוויי אַנטקעגנגעזעצטע

אנשויאונגען, וואס הערשן ביי געוויסע שטרעמונגען אינ'ם אידנטום, פון דעם אוטאפיסטישן און פון דעם פילאנטראפישן סוק אויף די וואנדערונג. צו די אוטאפיסטן געהערן א גרויסער טייל טעריטאריאליסטן, און צווישן זיי קודם כל די ס. ס. פילע טעריטאריאליסטן מיינען, אז די עמיגראציע איז דער איינציקער אנטוויקלונגס־פאקטאר אין דעם אידישן לעבן, אז זי טראגט אין זיך גופא די טעריטאריאליסטישע צוקונפט פון דעם אידישן פאלק, און אז דורך דער עמיגראציע און נאר דורך איר ווערן געלייזט אלע פראגן, וואס מאטערן און פייניקן אונזערע מאסן. כל זמן די טעריטאריאליסטן פארבלייבן ביי אזעלכע באהויפטונגען בנוגע די ווייטע צוקונפט, קען מען זיי נאך אין געפערלאכן אוטאפיזם ניט באשולדיקן, אבער ווען זיי טראגן אריבער דעם זעלביקן קוק אויף די קעגנווארט, באלד ווי זיי שטרעבן צו קאנצענטרירן די גאנצע פאלקס־ענערגיע אויף די פראגן פון עמיגראציע, באלד ווי זיי פריידיקן דעם אינדיפערענטיזם צו אלע לעבעדיקע אינטערעסן פון די לענדער וואו אידן וואוינען, ווערט זייער אוטאפיזם איינזייטיק און בפרוש שעדלאך. ביי אזא מין טעריטאריאליסט שטארבט אפ יעדעס געפיל צו דעם, וואס קומט פאר אין די לענדער וואו אידן לעבן, אים אינטערעסירט נאר די עמיגראציע, ווייל זי, די עמיגראציע, איז די איינציקע רעטערין פון פאלק. זיי מאלן זיך ניט אויס קיין אנדערע ארגאניזאציע פון די פאלקס־מאסן, ווי נאר אזא, וואס דינט צוליב דער עמיגראציע. דער גאנצער מח זייער איז באהערשט און דער האריזאנט פארדעקט דורך דאס קאלאסאלע וואנדערונגס־פראבלעם. דערפון מוז! דירעקט ליידן אלע אנדערע פאלקס־באדערפענישן אין אידנטום, וועלכע ליגן אויסערהאלב דעם קרייז פון עמיגראציאנס־פראצעסן. דערפון מוז ליידן אליין די עמיגראציע, ווייל מען באהאנדלט זי איינזייטיק און מען לייגט די אויפמערקזאמקייט נאר אויף יענער זייט אירער, וועלכע טראגט אין זיך די ראדיקאלע פערספעקטיוון. עס מוז פארלאזט ווערן דער גרויסער רוב פון די וואנדערונגס־מעגלאכקייטן, וואס זאגן ניט צו אזוי גיך אזא ראדיקאלע לייזונג. דער מחבר פון דיזע שורות איז אליין א ציוניסט, אויך, הייסט דאס, א טעריטאריאליסט, און באטראכט די עמיגראציע אלס די באפרייאונג־ברענגענדע קראפט אין דער אידישער צוקונפט. אבער ניט די עמיגראציע אין איר גאנצן, נאר א געוויסן צווייג פון איר, ניט דעם גאנצן וואנדערונגס־שטראם. נאר א געוויסע כוואליע אין אים, און דאס אויך ניט סתם, נאר ביי געוויסע באדינגונגען, וועלכע ליגן אויסערהאלב פונ'ם עמיגראציאנס־פראצעס. דער גרויסער קערפער פון דער אידישער וואנדערנדער מאסע בלייבט דערווייל נאך לחלוטין אומבאאריירט פון דיזער ציוניסטיש־קאלאניזאטארישער פערספעקטיוו, ער וועט זיך נאך לאנג גיין מיט זיין וועג, ער פאדערט א באזונדערע ארגאניזירונג און קראפט אנשטרענגונג, כדי איר צו רעגולירן און פלאנמעסיק אויסנוצן. דער מחבר געהערט צו יענער שטרעמונג אין דער אידישער ארבעטער־באוועגונג, וועלכע שטרעבט צו פארענטפערן אלע נויטן

פון דעם אידישן פאָלק, אָרגאַניזירן איט אומעטום, וואו עס וואוינט, און פאַר־פעסטיקן זיין פּאָזיציע אין אַלע געביטן פון געזעלשאַפטלאַכן לעבן.

דער פילאַנטראָפּישער קוק אויף די אידישע עמיגראַציע

ווי די ערשטע ריכטונג, די אוטאָפּיסטישע, איבערטרייבט שרעקלאַך די באַדייטונג פון דער עמיגראַציע פאַר דעם אידישן לעבן און איגנאָרירט דאָס אַלעס וואָס האָט ניט קיין שייכות צו איר, אַזוי שטאַרק איבערטרייבט אויך די צווייטע ריכטונג, וועלכע זעט ניט איין אין דער עמיגראַציע קיין שום פאַקטאָר פון דער נאַציאָנאַלער צוקונפט, און סטאַרעט זיך צו פאַרקלענערן ווי ווייט מעגלאַך איר ראָלע. די עמיגראַציע, טענה'ט מען, איז נאָר אַ קלייניקייט. זי באַרירט ניט דאָס פאָלק, נאָר איינצלנע יחידים, און רעגולירן די עמיגראַציע הייסט ניט טאָן אַ גרויסע פאָלקס־אַרבעט, פאַרבאַרייטן אַ ליכטיקערע צוקונפט פאַר דעם פאָלק נאָר פאַרקערט, דאָס הייסט נאָר העלפן די איינצלנע מענטשן, עטוואָס לייכטער מאַכן זייער טרויעריקן שיקזאַל. שטייענדיק אויף אַזאַ פילאַנטראָפּישן שטאַנדפּונקט, האָט מען פּשוט מורא צו ריידן וועגן וועלכע ניט איז נאַציאָנאַלע אָר־גאַניזאַציעס און נאַציאָנאַלע פּערספּעקטיוון אין דער עמיגראַציאָנס־רעג־לירונג. מען ציטערט פאַר יעדער שפּור פון באַגייסטערונג און אידעאַליזם אין אָט דער אַרבעט. אינטערעסאַנט איז אַנצואווייזן, אַז צו דיזער פילאַנ־טראָפּישער ריכטונג געהערן ניט נאָר די מערב־אייראָפּעאישע אידישע פילאַנטראָפּן, קאַפּיטאַליסטן, ניט נאָר די בורזשואַזיע פון מזרח, נאָר אויך — איניקע בונדאָוועצעס, איניקע פון יענע מענטשן, וואָס האַלטן זיך פאַר די הייסעסטע פאָלקס־קעמפער, וועלכע געהערן צום בעסטן דעמאָקראַטישן יחוס. אַזוי זאָגט ה. וו. מ., אַז „די עמיגראַציע איז אַ פאָלקס־צרה"*) און דעריבער מוז מען דאָ איילן און העלפן.

די עמיגראַציע איז אַ פאָלקס־צרה... אַ מערב אייראָפּייאישער פילאַנ־טראָפּ האַלט אויך אין איין קלאָגן זיך אַז די עמיגראַציע איז אַ צרה. די נפקא מינה פון גביר צום בונדיסטישן טאַלייראַן באשטייט נאָר אין דעם, וואָס פאַר דעם צווייטן איז דאָס אַ פאָלקס־צרה, בעת פאַר דעם ערשטן איז דאָס גלאַט אַ צרה, פון וועלכער ער קען ניט פּטור ווערן. גלייך ווי דער בעל צדקה, אַזוי איז אויך דער בונדיסט אומפּייאיק איינצוזען אין דער עמיגראַציע אַ וואָלטאַט, אַ רעטונג פאַר אַ גרויסן טייל פון אידישן פאָלק. גלייך מיט די גבירים ואדירים ציטערט ער ממש, מען זאָל חלילה ניט מאַכן קיין צו גרויסן רעש אַרום דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, מען זאָל

---

*) „אָטקל ב." נומ. 4, ז. 8. דאָסזעלבע מיט די זעלביגע ווערטער, זאָגט אויך אַרויס ה. וו. מעדעם אין „יעוו. אָב." נומ. 8. — נאַטירלאַך האַלטן זיך ניט אַלע געזינונגס־גענאָסן פון ה. וו. מעדעם פאַר די זעלבע מיינונג: אַזוי שטייט ה. פ. ליבמאַן („צייטפראַגן" נומ. 2.) אויף אַנ'אַנדער שטאַנדפּונקט, וועל־כער איז פיל נענטער צו אונזערן.

ניט אַנטדעקן אין איר קיין ווייטגייענדיקע אויסזיכטן פֿאַר'ן אידנטום. ער פֿאַרשטייט ניט, אַז די עמיגראַציע איז אַ דירעקטער היפּוך פֿון אַ צרה, אַז זי איז אַ היילונג, אַ רפֿואה פֿאַר די פֿאָלקס־צרות, זאָל זיין אַ סטיכישע רפֿואה, וועלכע קאָסט אָפּטמאָל אויך צו טייער און פֿאָדערט אָמאָל מער אָפּפֿער איידער ווען זי וואָלט געווען פּלאַנמעסיק אָרגאַניזירט און רעגולירט. ווען אַ פֿילאַנטראָפּ, זאָל זיין אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פֿילאַנטראָפּ, טרעט צו, צו דער עמיגראַציאָנס־פֿראַגע, וויל ער אויסגעפֿינען אַ רפֿואה קעגן אַ חלאת, ווייל ער קוקט אויף די עמיגראַציע, ווי אויף אַ קרענק. ווען מיר טרעטן צו צו דער עמיגראַציאָנס פֿראַגע, ווילן מיר אויסנוצן וואָס בעסער, וואָס ברייטער, די וואוויל־ברענגענדיקע ברכה, וואָס איז טיילווייז געגעבן געוואָרן אין דער עמיגראַציע. מיר ווילן די רפֿואה קרעפֿטיקער, דערפֿאָלגרייכער מאַכן. מיר ווילן ניט איבערטרייבן די היילנדיקע ווירקונג פֿון דער עמיגראַציע, ווי דאָס טוען די אָפּטימיסטן, מיר זיינען אָבער ווייט פֿון לייקענען איר אויסלייזנדיקע קראַפֿט.

וואָס זשע הייסט דאָס אַצינד רעגולירן די עמיגראַציע? פֿאַר דעם ראָמאַנטיקער הייסט דאָס מאַכן די עמיגראַציע פֿאַר אַ ווערקצייג צו באַפֿרייען דאָס גאַנצע פֿאָלק, באַהערשן זי כחומר ביד היוצר, קירעווען זי לויט זיין ווילן און לויט זיינע צוועקן, כדי צו קאָלאָניזירן די עמיגרירנדע מאַסן אויף אַ באַזונדערער טעריטאָריע. פֿאַר דעם פֿילאַנטראָפּישן בעל־צדקה הייסט דאָס, ווי ווייט מעגלאַך צו היילן אַ פֿאָלקס־קראַנקהייט, און פֿאַר אונז הייסט דאָס אויסצוגעפֿינען און אויסצונוצן די יעניקע היילנדע קרעפֿטן פֿון דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם, דורך וועלכע ער ווערט אָנגעוואָרן זיין כאַאָטישן כאַראַקטער און ארויסווייזן פֿאַר דעם פֿאָלק די גאַנצע וואוויל־טראָגנדיקע אויסזיכטן, וועלכע ער ברענגט אויך אַליין פֿון זיך, אויך אַצינד, אָן אונזער הילף. מיר ווילן באַוואוסטזיניק מאַכן די עמיגראַציאָנס־כוואַליעס, מיר ווילן זיי באַפֿרייען פֿון די שטערונגען, וואָס שטייען איר אויפ'ן וועג. פֿון דער אַנדערער זייט, שטרעבן מיר אויך צו באַשרענקען די עמיגראַציע אויף אַזוי פֿיל, אויף וויפֿיל זי שטאַמט פֿון אַזוינע אומנאָרמאַלע באַדינגונגען וועלכע וואָלטן קענען אָפּגעשאַפֿן ווערן דורך אַ געוויסע אָנשטרענגונג און דורך אַ רעגלמעסיקער ווירקונג.

אינדירעקטע רעגולירונג פֿון דער אידישער עמיגראַציע

יענע הינדערנישן און שטערונגען, וועלכע די עמיגראַציע באַגעגנט אויף איר וועג שטאַמען פֿון צוויי מינים סבות: פֿון איין זייט זיינען דאָס אומשטענדן וואָס קענען בשום אופֿן ניט באַאיינפֿלוסט ווערן דורך וועלכע ניט איז עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. און צווייטנס, אַזוינע וואָס וואָלטן קענען דורך איר יאָ אָפּגעשאַפֿן אָדער אָפּגעשוואַכט ווערן. צו די ערשטע געהערט קודם כל די פּאָליטישע לאַגע אין די אויסוואַנדערונגס־לענדער, און ספּעציעל דאָס פּאַספּאָרטן־סיסטעם; ווען דיזעס סיסטעם וואָלט אָפּגע־

שאַפֿן ווערן, וואָלטן די עמיגראַנטן פּטור געוואָרן פֿון אַ גאַנצער רייע יסורים, זיי וואָלטן קענען פֿריי פֿאָרן און וואָלטן ווייניקער ברויכן אויסגעריסן צו ווערן ביים „גנב'ענען די גרעניץ“ פֿון די הענט פֿון שווינדלערישע „שוואַרצערס“ און פֿון די גרעניץ־באַאמטע. דאָס פּאַספּאָרט־סיסטעם צאַפּט אויס אַ היפּש ביסל געלט און בלוט ביי אונזערע וואַנדערנדיקע מאַסן. ווייטער געהערט אַהערצו די אימיגראַציאָנס־געזעצגעבונג פֿון די איינוואַנדערונגס־לענדער. אויך אַ סדרה הינדערנישן, וואָס קען ניט באַזייטיקט ווערן דורך קיין שום עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק, ווערט באַשאַפֿן דורך די אַלגעמיינע אומוויסנקייט פֿון דעם פֿאָלק, און דאָס וואָלט געקענט באַזייטיקט ווערן נאָר דורך די געזעצגעבערישע פֿאַרשפּרייטונג פֿון אַלגעמיינער אומבאַצאָלטער פֿאָלקס־בילדונג. אין די איינוואַנדערונגס־לענדער שטויסן זיך די עמיגראַנטן אָפֿט אָן אויף פֿיינטלאַכע באַציאונג מצד די אָרטיקע אַרבעטער, וואָס באָיקאָטירן די אויסלענדער און ווילן זיי ניט צולאָזן צו די אָרטיקע אַרבעטער־פֿאַראיינען. אין דעם זיינען פֿיל שולדיק יענע באַדינגונגען, וועלכע צווינגען דעם איינוואַנדערער צו ווערן אין'ם נייעם לאַנד אַ לוין־דריקער און סטרייק־ברעכער: נאָך מער איז אָבער דערין שולדיק די קאָנקורענץ וועלכע הערשט אין אַלגעמיין צווישן אַרבעטער פֿון איין און דעמזעלבן פֿאַך; דאַן העכערן די עמיגראַנטן דעם פּרייז פֿון די דירות דורך דעם, וואָס זיי באַזעצן זיך אין געדיכטע מאַסן אין איינע און די זעלביקע שטעט און קוואַרטאַלן. אויף וויפֿיל אָט־די אַלע אומשטענדן שטאַמען פֿון די אינערלאַכע באַדינגונגען פֿון דער אידישע וואַנדערונג, קען זיך אַ פֿאַרנינפֿטיקע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק באַמיען זיי אויסצובעסערן; אָבער אחוץ דעם זיינען דאָ נאָך שולדיק אויך די איינגעבוירענע ניט־אידישע אַרבעטער, דער מאַנגל ביי זיי פֿון קלאַסן־באַוואוסטזיין און סאָלידאַריטעט־געפֿיל, און דאָ קען אַלזאָ די עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק אַלס אַזעלכע גאָרנישט אויפֿטאָן. און אָט־די אַלע הינזיכטן קען עטוואָס דערגרייכט ווערן אָדער דורך די דעמאָקראַטיזירונג פֿון דער געזעלשאַפֿט, אָדער דורך די אַנטוויקלונג פֿונ'ם פּראָלעטאַרישן קלאַסן־באַוואוסטזיין, אָדער עס קען בכלל דורך קיינע מיטלען גאָרנישט דערגרייכט ווערן כל זמן עס עקזיסטירט די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. און דאָס הייסט, אַז ווער עס וויל ווירקלאַך רעגולירן די עמיגראַציע, מוז אויך שטרעבן צו דעם, אַז די געהעריקע אויפֿמערקזאַמקייט זאָל געלייגט ווערן אויף די אַלגעמיינע פּאָליטישע טעטיקייט. קעמפֿענדיק פֿאַר די דעמאָקראַטישע רעכטס־פֿאָרמען, אַרבעטנדיק אויף דער דערציאונג פֿון דעם קלאַסן באַוואוסטזיין ביי די אַרבעטער, דערגרייכט מען אגב אויך אַ סך אַזוינע דערפֿאָלגן, וועלכע פֿירן צו דער **אינדירעקטער רעגולירונג פֿון דער עמיגראַציע**. אינדירעקט ווערט די עמיגראַציע רעגולירט דורך דעם, וואָס דער פּאָליטישער פּראָגרעס פֿון די אויסוואַנדערונגס־לענדער שוואַכט אָפּ יענע פֿאַקטאָרן (רעכטלאָזיקייט, פּאָגראָמען א. ד. גל.), וועלכע רופֿן

אַרויס ביי אידן שוין אַ צו גרויסעם עמיגראַציאָנס־באַדערפעניש; ווייטער שאַפט ער אַ פּ איינציקע מכשלים, וואָס שטערן דעם פרייען גאַנג פון דער עמיגראַציע. און דריטנס, דער וואוקס פון דעם קלאַסן־סאָלידאַריטעט ביי די ניט אידישע אַרבעטער ווירקט שוין פיל שוואַכער פיל ווייניקער באַדיי־טענד, אָבער אויך אין דער זעלבער ריכטונג, באַזייטיקנדיק אַ קליינעם טייל שוועריקייטן, וועלכע שטערן די אידישע עמיגראַנטן אין די איינוואַנדער־רונגס־לענדער. מיר אונטערשטרייכן אָט דיזע אינדירעקטע רעגולירונג כדי פון דאָס ניי צו באַטאָנען, אַז די עמיגראַציאָנס־פראַגע טאָר ניט פאַרנעמען די פולע אויפמערקזאַמקייט און די גאַנצע ענערגיע פון פאָלק, אַז אפילו פאַר דער עמיגראַציע אַליין וועט זיין געזינטער, ווען מען וועט אין אַכט נעמען אויך אַלע אַנדערע באַדערפענישן פון דעם גלות־אידנטום און ניט באַשרענקען זיך בלויז מיט איר.

די בירגערלאַכע און נאַציאָנאַלע עמאַנציפּאַציע פונ׳ם אידישן פאָלק איז אַ נויטיקער תנאי פאַר דער ראַציאָנאַלער לייזונג פון דעם עמיגראַ־ציאָנס־פּראָבלעם.

דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג

אַ פיל ברייטערן פעלד פון קאָנקרעטע אויפגאַבן, וואָס האָבן חוץ דעם אַ גלייכן שייכות צו דער עמיגרירנדער מאַסע, שטעלט מיט זיך פאַר די דירעקטע רעגולירונג פון דער עמיגראַציע. בשעת די אינדירעקטע רעגולירונג קען טיילוויז אויך אונמיטלבאַר היילן יענע וואונדן, וועלכע רופן אַרויס די עמיגראַציע, קען, הייסט דאָס, פאַר־בייטן מיט זיך די עמיגראַציע און זי דורך דעם אויך קלענער מאַכן, קען די דירעקטע רעגולירונג ניט אָפּשוואַכן די עמיגראַציע, ווייל זי היילט בשום אופן ניט יענע אַנאָמאַליען, וואָס רופן אַרויס די עמיגראַציע, און פאַר וועלכע די עמיגראַציע גיט די רפואה. די דירעקטע רעגולירונג שטרעבט איינפאַך צו באַזייטיקן יענע הינדערנישן, וועלכע שטייען אויפ׳ן וועג פון די עמיגראַנטן, און אויב זי וואָלט דערגרייכן איר צוועק, אויב זי וואָלט דיזע שטערונגען אָפּשאַפן, וואָלטן מיר מעגן לאַגיש (אַ פּריאָרי) דער־וואַרטן, אַז די עמיגראַציע זאָל זיך ערשט פאַרגרעסערן, ווייל אונז וואָלט לייכטער ווערן צו עמיגרירן. עס וואָלט געווען ביליגער און באַקוועמער צו פאַרלאָזן די אַלטע היים, און זיכערער וואָלט ווערן די צוקונפט אין די נייע היימען.

אין וואָס באַשטייט קאָנקרעט אַזאַ דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג? אום צו פאַרענטפערן דיזע שאלה, מוזן מיר זיך קלאָר מאַכן, וואָס שטערט דעם עמיגראַנט אין זיין רייזע, ווי אויך איידער דער רייזע און נאָך איר, ווען ער קומט שוין אויף די ערטער. פון וואַנען שטאַמט זיין שוואַכקייט, צוליב וועלכער ער קען ניט בייקומען די פאַרשידענע מכשלים אויף זיין וועג. שוואַך איז דער עמיגראַנט אין פילע הינזיכטן, וועלכע מען קאָן פאַרטיילן אין דריי הויפּט־גרופּן: עס פעלן אים ידיעות מכח די אַרבעטס־און לעבנס־באַדינגונגען אין די נייע לענדער, ער קען ניט

די שפּראַך, די געזעצן, די געזעלשאַפטלאַכע פאַרהעלטנישן ניט אין יענע לענדער, וואוהין ער פאָרט, ניט אין יענע, דורך וועלכע אים קומט אויס צו איבערפאָרן: צווייטנס, פעלט אים *איינפלוס*, יענע פּאָליטישע אָדער עקאָנאָמישע מאַכט, וועלכע וואָלט צווינגען די אַרומיקע וועלט צו רעכענען זיך מיט אים און באַהאַנדלען אים, ווי אַ מענטשן צו אַלעמען גלייך: דריטנס, איז ער אָרים, עס פעלן אים מזומנים, *געלט־מיטלען*, וועלכע וואָלטן דאָך קענען פיל אויסהעלפן אים, ניט קוקנדיק אויף זיין אומוויסנקייט און אָנמאַכט. און דאָס אַלעס שטאַמט דערפון, וואָס דער עמיגראַנט איז על פּי דרך הטבע איינזאַם, פאַראיינצלט, מוז אָנקומען צו זיינע אייגענע שוואַכע קרעפטן און מיטלען, וואָס די עמיגראַנטן־מאַסע שטעלט מיט זיך פאָר און קען נאָר פאַרשטעלן אַ דעזאָרגאַניזירטע טשערעדע, וואו יעדער איינצלנער מוז זאָרגן וועגן זיך און ציטערן פאַר זיך. אויסהעלפן די עמיגראַנטן אין אָט די אַלע הינזיכטן, געבן זיי די פעלנדע קענטנישן, איינפלוס און געלט — צו דעם איז נויטיק אַ געזעלשאַפטלאַכע *אָרגאַניזאַציע*, זאָל זיין די מלוכה אָדער אַ פרייע פּריוואַטע איינריכטונג, אָבער נאָר אַן אָרגאַניזאַציע, און בשום אופן ניט יחידים, קען ברענגען די עמיגראַנטן די נויטיקע הילף. איינצלנע פּערזאָנען קענען העכסטנס נעמען אויף זיך די איניציאַטיוו צו שאַפן אַזוינע אָרגאַניזאַציעס.

די ערשטע אויפגאַבע פון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז — געבן דעם עמיגראַנט די פעלנדע ידיעות. עס מוזן געגרינדעט ווערן אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָ׳ס צו געבן דעם עמיגראַנט נאָך איידער ער פאָרט אַוועק, גענויע און זיכערע אויסקונפט וועגן די אַרבייטס־און לעבנס־באַדינגונגען אין יענע לענדער, וואוהין ער וויל פאָרן און אין יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, אין וועלכע ער וויל אַריינטרעטן. דער עמיגראַנט מוז באַקומען די מעגלאַכקייט זיך פריי און באַוואוסטזיניק אויסקלייבן דאָס לאַנד, די שטאָט אָדער די באַשעפטיקונג, זיך אָפּגעבנדיק אַ קלאָרן דין וחשבון אין דעם, וואָס אים פּאַסט אַמבעסטן. ווייטער מוזן די אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָס באַקאַנט מאַכן דעם אויסוואַנדערער מכח די ביליגסטע מאַרשרוטן, מכח די הוצאות הדרך, די ביליגסטע אָדער באַקוועמסטע שיפן און אייזנבאַנען, אכסניות א ד. גל., מכח די קאָנטראָלסטאַנציעס, די מעדיצינישע אונטערזוכונגען אין די קאָנטאָרן, האַפנס און אין די איינוואַנדערונגס־שטעט, מכח די רעכטן און פליכטן, וואָס די געזעצן גיבן און לייגן אַרויף די וואַנדערער אין פאַרשידענע לענדער. אָט די ביוראָס מוזן געבן זייערע אויסקונפטן גאַנץ אומזיסט אָדער פאַר אַ קליינעם געצאָלט, זיי מוזן אָבער גענוג רייך זיין כדי אויסצוהאַלטן אין די ביוראָס באַצאָלטע סעקרעטאַרן, וועלכע דאַרפן זיין געניט אין דעם פאַך און אָפּגעבן דער רעגולירונגס־אַרבעט די גאַנצע צייט און די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט. אויסער די אוממיטלבאַרע אויסקונפטן אין די אינפאָרמאַציאָנסביוראָס מוזן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס אַרויסגעבן אַ פּעריאָדישע אינפאָרמאַציאָנס־ליטעראַטור, רעגיסטרירן די עמיגראַציע, פירן און

פארעפנטלאכן א גענויע עמיגראציאנס־סטאטיסטיק. אזוינע אנשטאלטן מוזן אויך געגרינדעט ווערן אין די טראנס־מיגראציאנס־לענדער, איבער וועלכע די עמיגראנטן פארן דורך, און נאך מער אין די איינוואנדערונגס־לענדער, ווייל נאר דא, אויפ'ן ארט, קען מען אם בעסטן וויסן די ארבעטס־פארהעלטנישן פון יעדן מאמענט, כדי דער עמיגראנט זאל גלייך נאך זיין אנקומען קענען געוואר ווערן, וואו און אויף וועלכע באדינגונגען ער קען קריגן ארבעט. די עמיגראציאנס ארגאניזאציע מוז גרינדן אומזיסטע און גוטע שפראך־קורסן נאך די בעסטע פעדאגאגישע מעטאדן, ווי אין די גרעסערע שטעט פון די אויס־ און איינוואנדערונגס־לענדער, אזוי אויך אויף די שיפן, וואו דער עמיגראנט, נאך דעם, ווי ער איז אפגעקומען זיין ים־קראנקייט, האט אביסל פרייע צייט בשעת דער רייזע. מיט דיזע קורסן דארפן אויך פארבונדן זיין לעקציעס איבער די לעבנס־באדינגונגען פון די נייע לענדער. אויך איז אפשר מעגלאך, אז אין די עקזיסטירנדע און ניי־געגרינדעטע פראפעסיאנעלע שולן זאל דער למוד זיין צוגעפאסט אויך געוויסערמאסן צו די עמיגראציאנס־באדערפענישן, אבער דאס איז שוין אפילו טעכניש א גאנץ שווערע זאך.

די צווייטע אויפגאבע איז — געבן די עמיגראנטן יענעם פאליטישן אוןווירטשאפטלאכן איינפלוס, וועלכן זיי באזיצן אליין ניט. קודם כל מוז דא די עמיגראציאנס־ארגאניזאציע באזארגן, אז די עמיגראנטן זאלן קענען לייכטער און ביליק באקומען די אויסלענדישע פעסער, אז די פרויען און קינדער פון די אוועקפארנדיקע זאלן ניט דארפן אויסגעריסן ווערן צוליב א פאס, עמיגראנטן, וואס דארפן שטיין צום פריזיוו, זאלן באפרייט ווערן פון מיליטער־דינסט (אדער פון דעם 300 רובל־שטראף, ווי אידישע זין אין רוסלאנד). — און פון דער צווייטער זייט זאלן די איינוואנדערער זיך לייכטער קענען נאטוראליזירן, ד. ה. באקומען דאס בירגער־רעכט אין זייער נייעם היים. אויפ'ן וועג פון דעם עמיגראנט מוזן די רעגולירונגס־אנשטאלטן זארגן צו באשיצן אים קעגן די אלע מעגלאכע שווינדלען און אומרעכטן, וואס ער לײדט מצד די שיפס־געזעלשאפטן און מצד זייערע אגענטן, וועלכע באגייען זיך מיט די עמיגראנטן אויף דעם שענדלאכסטן אופן. דער עמיגראנט זאל ניט אויסגעמוטשעט, ניט דערנידעריקט ווערן אין זיינע מענטשאלכע געפילן, ווייטער זאל ער בכלל ניט מוזן אנקומען צו יענע חברה־לייט, וואס צאפן ביי אים ארויס דאס ביסל געלט און אפטמאל אויך דאס ביסל בלוט, וואס ער באזיצט. דאסגלייכן מוז מען זיך דערשלאגן מענטשלאכע און געזעצלאכע באהאנדלונג פון די עמיגראנטן דורך די פארשיידענע בעאמטע אין וועג, אויפ'ן אייזנבאן און אין די שרעקלאכע (פרייסישע) קאנטראל־סטאנציעס, אין די קאנטארן ביי דער מעדיצינישער אונטערזוכונג, פון די מאטראסן אויפ'ן שיף, פון די איינוואנדערונגס־בעאמטע אין די האפנס פון די נייע לענדער. מיט אנדערע ווערטער, עס מוז ארגאניזירט ווערן ברייטע יורידישע הילף פאר די עמיגראנטן, ווי נאך איידער זייער אפפארן, אזוי אויך אין וועג און נאך דעם אנקומען אין דעם נייעם ארט. עס מוז איינגעארדנט ווערן אויך

ערנסטע מעדיצינישע הילף די עמיגראַנטן, באַזונדערס קעגן דער ים־קראַנק־הייט אויף די שיפן. מ'דאַרף איינאָרדנען גרינדלאַכע סאַניטאַרע אויפזיכט, כדי וואַנדערער זאָלן פאַרברענגען דעם וועג אין געזונטע באַדינגונגען אויף די שיפן, זיי זאָלן קריגן געזונטע שפּייז אויף די וואָקזאַלן פון די אייזנבאַנען און אויף די שיפן (פאַר פרומע אידן ספּעציעל — כשר עסן), זיי זאָלן ניט דאַרפן שלאָפן, ווי די הינער, אין שמוציקע דושנע אכסניות און קאַיוטן. מען דאַרף פועל'ן, אַז די דאָקטוירים, וואָס דינען ביי די שיפס־געזעלשאַפטן און אונטערזוכן די עמיגראַנטן, זאָלן זיי דערביי באַהאַנדלען היגיעניש, זאָלן צום ביישפּיל, מיט דיזעלבע פינגער, וואָס האָבן זיך אָט ערשט געפּאָרעט אין קראַנקע, טראַכאָמאַטישע אויגן, ניט קריכן אומגעוואַשענערהייט צו די געזונטע אויגן פון אַנדערע פּאַסאַזשירן. און ווען דער עמיגראַנט קומט שוין אָן אויפ'ן אָרט, האָבנדיק דורכגעגאַנגען די שבע מדורי גהינום פון דעם וועג און פון דער איינוואַנדערונגס־אונטערזוכונג מוזן די רעגולירונגס־אַנשטאַלטן אויסנוצן זייער איינפלוס כדי אויסצומיידן די אַרבייטסלאָזיקייט פון די עמיגראַנטן, זען, זיי זאָלן ניט פאַלן צו לאַסט אויף דער אָרטיקער באַפעלקערונג אַלס בעטלער און אויף די אָרטיקע אַרבעטערשאַפט אַלס לוין־דריקער אָדער גאָר שטרייק־ברעכער. צוליב דעם מוזן די רעגולירונגס־אַנשטאַלטן אין די איינוואַנדערונגס־לענדער באַזאָרגן די אַרבעטס־פאַרמיטלונג, ד. ה. העלפן די עמיגראַנטן צו געפינען אַרבעט אויף גוטע באַדינגונגען; אויך איז צו דעם צוועק זייער ווינשנסווערט, עס זאָלן געגרינדעט ווערן איינוואַנדערער־הייזער, וואו דער אימיגראַנט זאָל קענען ביליק אָדער אין קרעדיט, אָדער גאָר אומזיסט פאַרברענגען די ערשטע צייט, ביז ער אָרדנט זיך איין אין דעם נייעם לאַנד; אויך האָט מען שוין געפּרואווט מיט דערפאָלג (צ. ב. אין פּאַריז האָט דאָס איינגעאָרדנט ראָטשילד פאַר די אידישע עמיגראַנטן) צו בויען אַזוינע ווערקשטאַטן, וואו די עמיגראַנטן זאָלן גלייך באַקומען אַרבעט, ביז מען וועט פאַר זיי ניט אויסזוכן קיין אַנדער שטעלע. דורך דעם קעגן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס אפילו עטוואָס געווינען אין הכנסות, ווייל די עמיגראַנטן באַצאָלן מיט אַרבעט פאַר די דינסטן מצד די אַנשטאַלטן.

די דריטע אויפגאַבע איז — ברענגען דעם עמיגראַנט דירעקטע געלט־הילף, נאַטירלאַך, ניט אויף יענעם שענדלאַכן אופן, ווי די אידישע „קאָמיטעטן" אין מערב־אייראָפּע זיינען יוצא פאַר'ן עמיגראַנט מיט אַ פּאָר גראָשן, וואָס מען גיט אים, ער זאָל וואָס גיכער אַוועקפאָרן און פאַרשווינדן, נאָר אויף קאָמערציעלע יסודות. דאָס זאָל זיין ווירקלאַכע און ערלאַכע הילף. ה. בעטאָלדי האָט איז גאַנצער סעריע אַרטיקלען זייער שיין און קלאָר באַוויזן, אַז אַזאַ מין הילף איז מעגלאַך דורכצופירן אין לעבן, אויב מען זאָל זיך נאָר נעמען, ווי געהעריק, אויסנוצן יענעם געלט־שטראָם, וועלכן עס שטעלט מיט זיך פאָר די עמיגראַציע. ה. בערטאָלדי ווייזט נעמלאַך אויף, אַז דאָס זיינען, אייגנטלאַך, צוויי געלט־שטראָמען:

ערשטנס פירן עמיגראנטן געלט מיט זיך, מיט דעם דאזיקן געלט האלטן זיי אויף די כל־ערליי אגענטן, די פארשידענע קאנטארן, די באאמטע און די דאקטוירים פון די שיפס־געזעלשאפטן, זיי צאלן אויס מיט דעם געלט די הוצאות הדרך און שיפס־קארטן (אויב אפילו ניט אינגאנצן, ווען די שיפס־קארטן ווערן געקויפט אויף אויסצאלונגען). און דאך פארבלייבט ביי דער עמיגראנטן־מאסע נאך עטוואס מזומנים ביים אריינפארן אין דאס נייע לאנד; צווייטנס, שיקן די עמעגראנטן, נאך דעם, ווי זיי האבן זיך שוין איינגעארדנט אין לאנד, היפשע סומען אהיים צו די קרובים, און ביי אט־דעם געלט רייבן זיך ווידער פארשידענע אגענטן און גלאט זייטיקע גוטע ברידער, וואס איבערמיטלען דאס געלט צו די אדרעסאטן און לאזן ביי זיך א גרויסן טייל דערפון, אויסנוצנדיק די אומוויסנקייט און די אנמאכט פון די עמיגראנטן און זייערע משפחות.*) אט דעם דאפלטן רוח פון די עמיגראנטן־געלמער וואלט מען קענען ביי א ראציאנאלער, פארנינפטיקער פאליטיק ארויסרייסן פון די שווינדלערישע הענט, און אויף דעם באדן אוועקשטעלן א צוועקמעסיק סוחר׳יש איינגעארדנטן פינאנץ־אינסטיטוט. דער דאזיקער פינאנץ־אינסטיטוט מוז ארומנעמען פאלגענדע פונקציעס: נעמען אויף זי די פארמיטלונג (קאמיסיע) פון פארקויפן שיפס־קארטן, און באנוגנענענדיק זיך מיט א קלענערן ריוח, ווי די פריוואטע קאמיסיאנס־קאנטארן; עטוואס ביליקער פארקויפן די שיפס־קארטן פאר די עמיגראנטן: דערשלאגן זיך ראבאט (ערמעסיקונג) פון אייזנבאן־בילעטן פאר אויס־ און איינוואנדערער; באזארגן ביליקער, באקוועמער און זיכערער די ספעדיציאן פון באגאזש; גרינדן וועקסלער־שטיבלאך צו בייטן געלט פאר די עמיגראנטן לויט׳ן ריכטיקן קורס, כדי זיי זאלן ניט פארלירן דערביי ווי זיי פארלירן לע״ע ביים בייטן; געבן די עמיגראנטן קליינעם קרעדיט אויף די אדער יענע צרכים; אסעקורירן (פארסטראכירן) עמיגראנטן קעגן פארשידענע אומגליקן, וואס ווערן באדינגט דורך די עמיגראציע (קעגן שיפסבורד, קעגן בא׳גנב׳עט ווערן אויף וועג א. ד. גל.), און הויפטזאכלאך קעגן יענעם שרעק, פון וועלכן קיין וואנדערער איז ניט באווארנט — דאס איז קעגן דער ניט־אריינלאזונג אין לאנד. ווען יעדער עמיגראנט זאל זיך קעגן דעם פארזיכערן נאך פאר׳ן אפפארן, קען ער, אין פאל אויב ער ווערט ניט אריינגעלאזן און צוריקגעשיקט, באקומען א געוויסע סומע פאר דער צוריקרייזע, אדער פאר די ווייטערדיקע רייזע אין אנ׳אנדער לאנד אדער צוליב אומקערן די הוצאות, וואס די וואנדערונג האט אים אנגעמאכט. דאס וואלט אויסגעלייזט פילע הונדערטער עמיגראנטן, וואס ווערן יעדן יאר צוריקגעשיקט אהיים, פון איבעריקע ליידן און דאגות. אויך דעם צווייטן געלט־שטראם, וואס פליסט פון די עמיגראנטן אהיים צו די קרובים, קען דער פינאנץ־אינסטיטוט רעגולירן דורך דעם, וואס ער וועט אויף זיך נעמען דאס אריבערשיקן

---

*) בערטאלדי. דעמאקראטישע עמיגראציאנס־פאליטיק, 3 „דער פרווינט“, נומ. 15, 1910.

פון אָט דאָס געלט: דערביי וועט ער אויך באַקומען אַ געוויסן ריוח, אַלנפאַלס אַ פיל קלענערן פאַר יענעם. וועלכן עס ציען דערפון די פריוואַטע באַנקען און בפרט נאָך די שווינדלערישע חברה־לייט.

2. דורך וועמען און ווי אַזוי קען די עמיגראַציע רעגולירט ווערן?

ווער אוז דורך וועלכע מיטלען קען דורכפירן דאָס פּראָגראַם; וואָס קען און וועט דאָ מאַכן די מלוכה?

פון יענע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע קענען אויף זיך נעמען דורכפירן אָט־דאָס פּראָגראַם אינגאַנצן אָדער טיילווייז, קומען אין באַטראַכט פאָלגנדיקע פיר: די מלוכה, די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע איינריכטונגען, די פּראָפעסיאָנעלע פאַראייניגען און סתם פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס (קאַפּיטאַליסטישע, פילאַנטראָפּישע און נאַציאָנאַלע). וואָס אַנבאַלאַנגט די מלוכה, קען זי דאָ אויפטאָן מער פון אַלעמען, ווייל זי באַזיצט אָם מייסטן די נויטיקע קרעפטן (ידיעות, איינפלוס און קאַפּיטאַלן). די מלוכה קען גרינדן די בעסטע אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָס, איינריכטן אַ עמיגראַנטן־אינספּעקציע, וועלכע זאָל באַזאָרגן די יורידישע און מעדיציינישע הילף פאַר די עמיגראַנטן. זי קען דורך אַ צוואַנגס־שטייער אויף יעדן עמיגראַנט — שאַפן אַ פינאַנציעלן אינסטיטוט, און ווען דערצו וואָלטן נויטיק זיין אַקציאָנערע קאַפּיטאַלן און גרויסע הלוואות, קען אויך די מלוכה אַמבעסטן זיכערן די קאַפּיטאַלן מיט אירע אָבליגאַציעס, א. ד. גל. די מלוכה באַזיצט דעם נויטיקן אויטאָריטעט און צוטרוי ביי די פאָלקס־מאַסן, און ווען זי זאָל זיין געגוג דעמאָקראַטיש, קען מען ביי איר פועל׳ן אַ גינסטיקע עמיגראַנטן־געזעצגעבונג: אָפּשאַפונג פון דעם פּאַס־פּאַרטן־סיסטעם, פאַרשידענע לגאָטעס פאַר אויסוואַנדערער ביי די אייזנבאַנען, אַזאַ עמיגראַנטן־אינספּעקציע, וואָס זאָל זיין לחלוטין אומאָפּהענגיק פון די עקספּלואַטאַטאָרישע שיפס־קאָמפּאַניעס, כדי די אינספּעקטאָרן זאָלן האָבן דעם גענוגנדן מוט און ערלאַכקייט ווירקלאַך צו פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון די וואַנדערער. און הגם די געזעצן און צוואַנגס־מיטלען פון דער מלוכה באַציען זיך נאָר אויף דעם שטח פון איר אייגענער טעריטאָריע. דאָך האָט זי אויך דעם געהעריקן איינפלוס צו שטעלן זיך אין אָבליגאַטאָרישער פעלקער־רעכטלאַכער פאַרבינדונג מיט אַנדערע מלוכות, אום אויפ׳ן גרונט פון אינטערשטאַטלאַכע אָפּמאַכן צו באַשיצן די עמיגראַנטן אויך אין יענע לענדער, דורך וועלכע זיי קומט אויס צו פאָרן.

דאָס אַלעס איז די מלוכה פייאיק אויפצוטאָן; צי וועט זי אָבער דאָס אויך טאָן, און ווען יאָ, אין וועלכן מאָס וועט זי עס טאָן, הענגט אָפּ פון פאַרשידענע באַדינגונגען, וואָס זיינען ניט גלייך אין יעדן שטאַט אָדער צו יעדער צייט. בכלל, ווי דעמאָקראַטיש עס זאָל ניט זיין אַ קאַפּיטאַליסטישע אויסוואַנדערונגס־מלוכה, וועט זי דאָך תמיד מער פאַר־

היטן די אינטערעסן פון די קאפּיטאליסטישע שיפס קאמפּאניעס, איידער די אינטערעסן פון די אויסוואנדערנדע מאסן. אויך וויפיל ביי געוויסע באדינגונגען די אינטערעסן פון די שיפס-קאמפּאניעס פאדערן אליין די רעגולירונג פון דער עמיגראציע, קענען זיי לייכט פועל'ן, די רעגירונג זאל באוויליקן פאר די עמיגראנטן אזוינע לגאטעס, וועלכע זאלן די עמיגראנטן שטופּן צו באנוצן זיך מיט די היימישע שיפן, ניט אנקוקנדיק צו די אויסלענדישע האפנס, אזוי שטרעבן, צום ביישפּיל, איטאליען און עסט-רייך צו העכערן דעם מצב פון זייער אייגענעם דאמפּשיף-פארט דורך דעם. וואס זיי גיבן פארשידענע פּריווילעגיעס און שוץ פאר יענע עמיגראנטן, וועלכע פארן דורך די היימישע האפנס מיט היימישע שיפן. דייטשלאנד דערגייט אין דער הינזיכט אזוי ווייט און אכזריות'דיק, אז זי צווינגט פּאליציי-איש יעדן וואנדערער, וואס פארט איבער אירע גרעניצן, צו וואנ-דערן ניט אנדערש, ווי דורך די דייטשע פּארטן. אויך רוסלאנד פּרוווט די לעצטע צייט צו רעגולירן די עמיגראציע צו גונסטן פון די רוסלענדי-שע (הויפּטזעכלאך ליבויער) שיפס-געזעלשאפטן, און די פון מיניסטע-ריום צונויפגערופענע עמיגראציאנס-בעראטונג האט אפילו אויסגעארבעט א געזעץ-פּראיעקט, וועלכער וועט געבן עטלאכע אומבאדייטנדיקע פארבע-סערונגען פאר יענע עמיגראנטן, וואס פארן דורך רוסישע האפנס; אבער די רעגירונג וויל גאר קנאפּ זארגן פאר יענע, וואס פארן דורך אויסלענ-דישע האפנס. — די איינוואנדערונגס-מלוכות האבן ווידער טאקע גאר אנדערע אינטערעסן, וואס באשטימען זייער עמיגראציאנס-פּאליטיק, וועלכע באשטייט אן אנדערש מאל אין דעם. דאס די רעגירונג גיט פאר-שידענע לגאטעס פאר קאלאניסטן, אבער פיל אפטער באשטייט זייער עמי-גראציאנס-פּאליטיק אין ארויסגעבן ווי ווייט מעגלאך באשרענקונגס-געזעצן קעגן דער איינוואנדערונג. — עס איז בלי ספק, אז די מאדערנע מלוכות, וואס מער זיי דעמאקראטיזירן זיך, מוזן אלץ מער זיך אפּזאגן פון דעם אלטפרענקישן קוק אויף די עמיגראציע. ווי אויך א פארברעך מצד דעם בירגער און א שאדן פאר דער מלוכה, זיי ווערן דורך די אנטוויקלונג גע-צוואונגען בישלאכוויז אפּצושאפן יענע געזעצן, וועלכע האבן זיך בא-מיט צו באשרענקען די אויסוואנדערונג*); אויך נאך א ווייטערער דע-מאקראטיזירונגס-מדרגה הויבט שוין אן די רעגירונג פארשטיין, אז די עמיגראציע איז אין געוויסע הינזיכטן ניט נאר אנ'אומפארמיידלאכע צרה, נאר אויך א וואויל-ברענגענדע דערשיינונג אינ'ם פאלקס-לעבן, וועלכע מען דארף וואס פרייער מאכן, וואס ברייטער אויסנוצן צוליב דעם פאלק. צו אזא מין קוק האט שוין דערגרייכט ענגלאנד און געוויסערמאסן איטא-ליען. אין דיזע לענדער עקזיסטירט שוין א גאנץ גוט איינגעארדנטע עמיגראנטן-אינפארמאציע פון דער רעגירונג, אן עמיגראנטן-אינספּעקציע און אויך פינאנציעלע אינסטיטוטן, וועלכע לייסטן פאר די עמיגראנטן

---

*) אמאל פלעגט מען אפילו שרעקלאך באשטראפן די אויסוואנדערער אדער זייערע פארבליבענע קרובים.

פארשידענע קליינע דינסטן. שטיצנדיק זיך אויף די דאזיקע ביישפילן, טענה'ן אייניקע אידישע פובליציסטן, אז אויך פאר אונזער עמיגראציע מוזן מיר שטרעבן צו פאראינטערעסירן די מלוכה, און מיינען, אז די איינציקע ווירקזאמע פארם פון דער עמיגראציאנס־רעגולירונג איז די שטאטלאכע*). אבער, ערשטנס, פארשטייען זיי אליין אויך, אז פון דער איצטיקער מלוכה־ארדנונג אין רוסלאנד, און אפילו אין עסטרייך, קען מען כמעט גארניט דערווארטן. צווייטנס, מוזן אין די דאזיקע צוויי לענדער די אינטערעסן פון מיליטער־דינסט און אין רוסלאנד פון דעם פאס־פארט־סיסטעם און אנדערע פאליציייאישע ריקזיכטן נאך זייער א לאנגע צייט דינען פאר א ריזיקע שטערונג אין יעדן פארזוך ערנסט צו רעגולירן די עמיגראציע; ד. ה. אין דיזע לענדער וועלן פיל ריקזיכטן, וועלכע האבן קיין שום שייכות ניט מיט די באדערפענישן פון די וואנדערנדיקע מאסן, נאך זייער לאנג באשטימען די פאליטיק פון דער רעגירונג בנוגע צו דער עמיגראציע. און ווען אפילו די מלוכה־ארדנונג וועט זיך מיט דער צייט פארפאלקאמען און וועט מער אכטונג געבן אויף די לעבנס־נויטן פון די מאסן בכלל און פון די עמיגראנטן בפרט, וועט דאך אויך דעמאלט די רעגירונג מער באזארגן די אינטערעס; פון די שיפס־קאמפאניעס ווי פון די פאלקס־מאסן; אחוץ דעם, וועט זי די אידישע אינטערעסן אויך אין דעם פרט, ווי אין אלע איבעריקע הינזיכטן, באפרידיקן פיל שוואכער און מיט פיל וויניקער חשק, איידער די אינטערעסן פון די עמיגראנטן פון אנדערע פעלקער.

וואס קענען אויפטאן די אויטאנאמע נאציאנאלע איינריכטונגען?

הגם באדייטנד וויניקער, ווי דער שטאט, קענען דאך די אויטאנאמע נאציאנאלע איינריכטונגען פילעס אויפטאן אין דער הינזיכט פון רעגולירן די עמיגראציע. ניט באזיצנדיק דעם איינפלוס פון א זעלבסט־שטענדיקער מלוכה קענען זיי געוויס ניט ארויסגעבן קיין געזעצן מכח דער עמיגראציע, קענען אויך ניט אריינטרעטן אין אינטערשטאטלאכע אפמאכן: אבער אלנפאלס וואלט זיי גרינג זיין צו שאפן א געהעריקע אינ־פארמאציע, מינדלאכע און ליטערארישע, אוועקשטעלן אין די האפנס פון זייער מלוכה עמיגראציאנס־אינספעקטארן, גרינדן פינאנציעלע עמיגרא־ציאנס־אינסטיטוטן, אזוי ווי צ. ב. די טשעכישע נאציאנאלע באנק „באַ־העמיא“ האט דא ניט לאנג געגרינדעט ביי זיך אן'אפטיילונג ספעציעל צו באזארגן די פינאנציעלע נויטן פון די טשעכישע עמיגראנטן. אויך אין דער הינזיכט איז קלאר, אז אידן, כל זמן זיי באזיצן ניט קיין נא־ציאנאלע אויטאנאמיע און קיין ארגאנען פון נאציאנאלער זעלבסטפארוואל־טונג, קענען דערוייל גארניט דערווארטן אין אט־דער ריכטונג. די קהלה

---

*) צו דעם קוק נייגן זיך ה' ליטוואק („צייט פראגן“ נומ. 1.) און ה' וו. מ. („אטקל. ב.“ נומ. 4).

אָבער, וועלכע וועט מיט דער צייט בילדן דעם יסוד פון דער נאַציאָ־נאַלער אויטאָנאָמיע, איז דערווייל נאָך גאָר ניט נאַציאָנאַל, נאָר כמעט אויסשליסלאַך רעליגיעז, אין געוויסע לענדער (ווי אין רוסלאַנד) איז איר יורידישע לאַגע נאָך גאָר ניט באַשטימט, און דעריבער באַזיצט זי בכלל צו ווייניק אויטאָריטעט און קאַפּיטאַלן צו רעגולירן די אידישע וואַנ־דערונג. אונזערע קהלה־איינריכטונגען מוז מען ערשט ראַדיקאַל אי־בערבויען. זיי דעמאָקראַטיזירן, נאַציאָנאַליזירן און סעקולאַריזירן (פאַר־וואַלטלאַכן, עולמ'ש מאַכן), פריער איידער מען וועט זיי קענען אויס־נוצן צוליב דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. דערווייל אָבער קען מען פון זיי העכסטנס פאָדערן, זיי זאָלן עטוואָס מער אכטונג געבן אויף די עמיגראַציע און זאָלן אַנטייל נעמען אין יענע פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע קענען צו דעם צוועק געבילדעט ווערן.

די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען.

ביי נאָרמאַלע און פרייע אַנטוויקלונגס־באַדינגונגען פון דער אַר־בעטער־באַוועגונג פאַרנעמען זיך די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען צווישן אַנדערע, אויך מיט רייזע־אונטערשטיצונג פאַר זייערע מיטגלידער; אָבער אַזוי ווי דער ווירקונגס־קרייז פון דיזע פאַראיינען גייט ניט אַרויס אויסערהאַלב פון די מלוכה־גרעניצן, באַשרענקט זיך אַזאַ מין אונטער־שטיצונג נאָר מיט דער אינערלאַכער וואַנדערונג פון די אָרגאַניזירטע אַרבעטער, ד. ה. אינערהאַלב דעם שטאַט. דאָך איז מעגלאַך אַז ווען די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג וועט פון דאָס ניי אָנפאַנגען וואַקסן, זאָלן זיך די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען פון די אויסוואַנדערונגס־לענדער (אָדער די אידישע סעקציעס פון די אַלגעמיינע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען) שטעלן אין פאַרבינדונג מיט די אַנטשפּרעכנדיקע פאַראיינען פון די איינוואַנדערונגס־לענדער, כדי צו אונטערשטיצן געמיינזאַם יענע אידישע אָרגאַניזירטע אַרבעטער, וואָס פאָרן אַוועק איבער'ן ים. ווייטער, עקזיסטירן אומעטום ביי גוט איינגעאָרדנטע פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַ־ציעס, אינפאָרמאַציאָנס־ און פאַרמיטלונגס־ביוראָס פאַר די, וואָס זוכן אַרבעט, גאַנץ גלייך, צי זיינען די אַרבעטס־זוכנדע אָרגאַניזירט, צי ניט. אַט די דאָזיקע ביוראָס קענען זיך אויך שטעלן אין פאַרבינדונג מיט די פאַראיינען פון מעבר לים, כדי אַגב אויך צו אינפאָרמירן יענע אַרבעטער, וואָס ווילן עמיגרירן: ווען מען באַטראַכט אַט די דאָזיקע רעגולירונגס־אַרבעט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען גאַנץ אַבסטראַקט, קען זי זיך אויסווייזן גאַנץ פשוט און גאַנץ מעגלאַך. אָבער קאָנקרעט אַנטשטייען דאָ אפילו ביי די בעסטע פּאָליטישע באַדינגונגען גרויסע שוועריקייטן.

ערשטנס, איז זייער שווער צו באַשטימען, פאַר וועלכער פּאָליטיק זאָלן זיך האַלטן די אַרבעטער־פאַראיינען פון פאַרשידענע לענדער בנוגע צו

דער עמיגראַציע, בעת פאַר די אויסוואַנדערונגס־לענדער שטעלט מיט זיך
פאַר די עמיגראַציע געוויס אַ ווינשענסווערטע דערשיינונג, אַנ׳ערלייכטערונג
פאַר דעם לעבן און קאַמף פון די אַרבעטער, וואָס בלייבן אין דער היים,
— איז דאָס פאַר די איינוואַנדערונגס־לענדער אין פילע הינזיכטן גאָר
אַנדערש. אַ גאָר נייעס לאַנד, מיט אַ ווינציקער אַרבעטערשאַפט, נויטיקט
זיך טאַקע אין נייע אַרבעטער, כדי צו אַנטוויקלען די דאָרטיקע ווירטשאַפט
און כדי די פאַרגרעסערונג פון דער צאָל אַרבעטער זאָל זיי געבן מער כח
אין קאַמף קעגן דעם קאַפּיטאַל; אָבער אין אַ לאַנד מיט אַ שוין אויס־
געוואָקסענער אינדוסטריע שטעלט מיט זיך פאַר יעדער נייער אַרבעטער
נאָר אַ נייע קאָנקורענץ־געפאַר פאַר די אָרטיקע אַרבעטער; און אויך די
אָרטיקע אינדוסטריע ליידעט דאָן פון דעם, וואָס אירע קליינע קאָנקורענטן,
די הויז־בעל־מלאכות האַלטן זיך אויף דער שרעקלאַכער עקספּלואַטאַציע
פון די אָנמעכטיקע ניי־איינגעוואַנדערטע אַרבעטער. די פּראָפעסיאָנעלע
פאַראיינען פון די אויסוואַנדערונגס־לענדער זיינען פאַראינטערעסירט אין
פאַרלייכטערן די עמיגראַציע, בשעת די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען פון די
איינוואַנדערונגס־לענדער נויטיקן זיך אָפטמאָל, פאַרקערט, אין באַשרענ־
קען די איינוואַנדערונג; דעריבער וועלן די אויבנאָנגעוויזענע פאַרבינדונגען
צווישן די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס פון פאַרשידענע לענדער זייער
זעלטן פירן צו אַ ווירקלאַכן אויסגלייך. פאַר דער גאַנצער אַרבעטער־
באַוועגונג איז, נאַטירלאַך, זייער וויכטיק, אַז די אָרגאַניזאַציעס פון פאַר־
שידענע לענדער זאָלן זיך צונויפריידן און גיין אויף קעגנזייטיקע פשרות,
אַזוי, אַז די אויסוואַנדערונג זאָל אפילו אין אַ געוויסן מאָס געהאַלטן ווערן
אין ענגערע גרעניצן, אָבער דערפאַר זאָלן די איינוואַנדערנדע אַרבעטער
געניסן דעם שוץ און די הילף פון די אָרטיקע פאַראיינען; עס איז וויכטיק,
אַז דער אָנגעקומענער אַרבעטער זאָל קענען אַריינטרעטן אין פאַראיין
און ניט ברויכן צו ווערן אַ לוינדריקער אָדער אַ סטרייקברעכער. אָבער דאָך
קענען מיר וויינים־וואָס דערוואַרטן פון אַזוינע אונטערהאַנדלונגען. דאָס
ווערט באַזונדערס באַשיינפערלאַך, ווען מיר קוקן זיך צו צו דעם גורל פון
יענער רעזאָלוציע איבער די עמיגראַציאָנס־פראַגע, וועלכע איז אָנגענומען
געוואָרן אויף דעם אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן קאָנגרעס אין שטוט־
גאַרט. אין דער דיסקוסיע האָבן די פאַרטרעטער פון די אויסוואַנדערונגס
לענדער זייער ענערגיש געפאָדערט די פאָלקאָמע פרייהייט פון איינוואַנ־
דערונג, און זיי זיינען טאַקע געווען גערעכט, ווייל באַשרענקונגען קעגן
די אימיגראַציע ווידערשפּרעכן די פּרינציפּן פון פּראָלעטאַרישער סאָלידאַ־
ריטעט; אָבער די פאַרטרעטער פון די איינוואַנדערונגס־לענדער, און באַ־
זונדערס פון די אַמעריקאַנער סאָציאַליסטן, האָבן געפאָדערט געוויסע
באַשרענקונגען קעגן דער אימיגראַציע, און זיי זיינען אויך געווען גערעכט,
ווייל דער אַריינפאָר פון נייע רויע אומוויסנדע אָדער אָנמעכטיקע אַרבע־
טער, שטעלט מיט זיך פאָר אַנ׳אייביקע סכנה פאַר די אָרטיקע, מיט
אַזוי פיל מי אויפגעבויטע אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס. און דאָס איז דאָך

אויך שעדלאַך פאַר די אַנטוויקלונג פון דער פּראָלעטאַרישער סאָלידאַריטעט. די פאַרטרעטער פון די איינוואַנדערונגס־לענדער האָבן אויפ'ן קאָנגרעס געבילדעט אַ קליינע מינדערהייט און האָבן פיל נאָכגעגעבן דער מערהייט, אָבער אין אַמעריקע אַליין האָט די שטוטגאַרטער רעזאָלוציע קיין שום דערפאָלג ניט געהאַט, און די אַרבעטער פון די פאַראייניגטע שטאַטן פאַרבלייבן, ווי פריער, ביי זייערע פאָדערונגען צו באַשרענקען די איינוואַנדערונג.

צווייטנס, זיינען די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען ווייניק פּייאיס דערצו, אָנצופירן פאַרהאַנדלונגען מיט די אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס פון מעבר לים און צו דערגרייכן ווירקזאַמע אָפּמאַכן מיט זיי. די אידישע פאַראיינען וועלן קיין מאָל ניט זיין זעלבסטשטענדיק, זיי וועלן אַריינגיין, אַלס טייל, אין די אַלגעמיינע פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס פון רוסלאַנד, עסטרייך, רומעניען, און אָן דער הסכמה פון אָט די גרעסערע אינטערנאַציאָנאַלע פאַראיינען, פון זייערע צענטראַל־פאַרוואַלטונגען וועלן זיי ניט טאָרן זיך באַשעפטיקן מיט עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. דאַ האַנדלט זיך דאָך ניט וועגן ק ו ל ט ו ר ע ל ע אויטאָנאָמיע פון די אידישע סעקציעס אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, דאַ איז די רייד מכח אַ העכסט וויכטיקער און פאַראַנטוואָרטלאַכער פ י נ אַ נ צ י ע ל ע ר פונקציע, ווי די רייזע־אונטערשטיצונג און אַרבעטס־אינפאָרמאַציע פאַר אַרבעטער, וועלכע פאָרן איבער'ן אָקעאַן; און דיזע פראַגע וועט באַגעגענען זייער פּילע שוועריקייטן מצד די צענטראַלע פאַראיינען, וועלכע וועלן קוים מסכים זיין, אַז די אידישע אַרבעטער זאָלן געניסן אַזוינע גרויסע, טייער־קאָסטנדע פּריווילעגיעס אין פאַרגלייך מיט זייערע חברים פון אַנדערע נאַציעס, ביי וועלכע די עמיגראַציע איז פיל שוואַכער, ווי ביי אידן.

דריטנס, זיינען די אידישע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען, מחמת דעם קליין־האַנדווערקערישן כאַראַקטער פון דעם גרויסן רוב אידישע אַרבעטער אין מזרח־אייראָפּא, און צוליב דעם סעזאָן־כאַראַקטער פון דער אידישער אַרבעט, איבערהויפּט צו ווייניק שטאַנדהאַפט און צו שוואַך פינאַנציעל, כדי צו אונטערנעמען מיט ערפאָלג אַזאַ ווייטע און ברייטע אינפאָרמאַציאָנס און אונטערשטיצונגס־טעטיקייט, וועלכע פאָדערט זיך פאַר דער עמיגראַציע אין ווייטע לענדער.

פערטנס, — און דאָס איז פּילייכט די הויפּט־זאַך, — איז די פינאַנציעלע לייסטונגס־פּייאיקייט פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען אפילו אין בעסטן פאַל זייער באַשרענקט, מיט די סומען, וואָס זיינען אויפגעזאַמלט פון אַרבעטער־גראָשנס, מוזן זיי אָנפירן סטרייקן, אויסהאַלטן אַרבעטסלאָזע א. אז. וו. א. אז. וו. — אַלזאָ וועט יעדנפאַלס בלייבן פאַר די עמיגראַציאָנס־אונטערשטיצונג נאָר אַ קליינער פּראָצענט פון זייער בודזשעט, און דיזע באַשרענקונג פון זייער טעטיקייט באַגעגנט זיך נאָך מיט אַ צווייטער באַשרענקונג — נעמלאַך, וואָס די גאַנצע וואַנדערונגס־רעגולירונג, וועלכע קען אָנגעפירט ווערן פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און בכלל פון די

ארבעטער־ארגאניזאציעס, קען זיך באציען נאר אויף די ארבעטער־עמיגראציע: פון די אינפארמאציאנס־דינסטן פון דיזע פאראיינען קענען אפילו געניסן אלע ארבעטער, אבער מיט זייער דירעקטער פינאנציעלער אונטערשטיצונג האבן דאס רעכט זיך צו באנוצן נאר די ארגאניזירטע ארבעטער, וועלכע געהערן צו די דאזיקע ארגאניזאציעס און צאלן אין זיי רעגלמעסיק זייער מיטגלידס־שטייער. דאס הייסט, אלזא, אז די פראפעסיאנעלע פאראיינען פון די אידישע ארבעטער וועלן אפילו אין דער בעסערער צוקונפט קענען נאר אין א קליינעם מאס דערפילן די אויפגאבן פון דער עמיגראציאנס־רעגולירונג און דאס אויך נאר פאר א פארשווינדענד קליינעם טייל פון אלע אידישע עמיגראנטן, ווייל נאטירלאך באשטייט דער אומגעהייערער רוב עמיגראנטן ניט פון ארגאניזירטע ארבעטער. ס'איז אויך קלאר, אז די וואנדערנדע הענדלער און קליינע מייסטערלאך קענען פון די פראפעסיאנעלע פאראיינען שוין אבסאלוט קיין שום נוצן ניט באקומען.

די פרייע געזעלשאפטלאכע איניציאטיוו.

פון די פיר פארמען געזעלשאפטלאכע ארגאניזאציעס, וואס מיר האבן איבערגעציילט, וואלט אלזא די מלוכה זיין פייאיק נעמען אויף זיך אויספירן דאס גאנצע פראגראם פון דער דירעקטער עמיגראציאנס־רעגולירונג, אבער די מלוכה וועט דאס נאך אזוי גיך ניט טאן און דערווייל איז אויף איר דא ווייניק וואס צו האפן; די נאציאנאל־אויטאנאמע איינריכטונגען וואלטן קענען אויספירן א וויכטיקן טייל פון דעם פראגראם, אבער דערווייל, כל זמן אזוינע איינריכטונגען עקזיסטירן נאך גאר ניט ביי אונז, קען די קהלה, — דיזער קערן פון דער צוקונפטיקער אויטאנאמיע, — אויף זיך נעמען נאר א קליינעם טייל פונקציעס. און העכסטנס, צוטרעטן און מיטהעלפן יענע רעגולירונגס־ארגאניזאציעס, וואס וועלן אויף זיך פריי נעמען דעם גאנצן עניין. און צום סוף די פראפעסיאנעלע פאראיינען, וועלכע קענען דערווייל נאך לחלוטין גאר נישט טאן אין דער הינזיכט, וועלן אויך שפעטער זייער ווייניק פייאיק זיין צו דערפילן פון דעם גאנצן פראגראם. און ווען מיר גייען אריבער צו די *פרייע געזעלשאפטלאכע ארגאניזאציעס*, מוזן מיר קודם־כל פעסטשטעלן, אז וואס ווייניקער עס קענען אין דיזער הינזיכט אויפטאן די איבעריקע דריי געזעלשאפטלאכע קרעפטן, אלץ מער מוז אויף זיך נעמען די פרייע געזעלשאפטלאכע איניציאטיוו, כדי די נויטן פון די עמיגראנטן זאלן געהעריק באפרידיקט ווערן. ווי מיר האבן אט ערשט געזען, וועלן די מלוכה, די געמיינדע, די פראפעסיאנעלע פאראיינען לע"ע כמעט גאר נישט קענען אדער ניט וועלן מאכן; דעריבער קומט אויס דער פרייער געזעלשאפטלאכער איניציאטיוו צו נעמען אויף זיך דאס גאנצע אויבנגעשילדערטע פראגראם פון דער דירעקטער עמיגראציאנס־רעגולירונג.

צי קען זי דערפילן די אויפגאבן פון דער עמיגראציאנס־רעגולירונג?

דא מוזן מיר ווידער דערמאנען דעם דאפלטן כאראקטער פון דער עמיגראציע ביי אידן — וואס זי איז פון איין זייט א וואוילטאט פאר דאס פאלק, און פון דער צווייטער זייט דאך ניט קיין ראדיקאלע לייזונג פון פאלקס־נויט, נאר ניט מער ווי א פאליאטיוו. די עמיגראציע איז א העכסט־וואוילבענגענדער פאליאטיוו, אבער דאך א פאליאטיוו. און דאס זעלבע וואלט אויך זיין די ברייטע און אלזייטיקע עמיגראציאנס־רעגולירונג, ווי מיר האבן זי אויבן געשילדערט אין אונזער פראגראם: אזא מין רעגולירונג וואלט ברענגען א קרעפטיקע רפואה קעגן די צרות, פון וועלכע עס ליידעט אונזער עמיגראציע, אבער בשום אופן ניט קיין ראדיקאלע היילונג פון דיזע צרות: דאס וואלט געווען א שיינער, א ווירקזאמער פאליאטיוו קעגן א געוויסן טייל פון די פאלקס־ליידן, אבער, נאך דעם אלעם, דאך ניט מער ווי א פאליאטיוו. דאס הארבע, אומבארמהארציקע לעבן האט שוין לאנג אונז געזאלט אנלערנען, אז אין דעם איז קיין שום סתירה ניטא, אז מיר ברויכן האבן פאליאטיוון, ווייל קיין ראדיקאלע לייזונג פון אונזערע פראגן קענען מיר יעצט ניט דערגרייכן און ניט דערווארטן, אבער דאסזעלבע לעבן האט שוין אויך גענוג דייטלאך באוויזן, אז ווען מען מוז זיך באנוגענען מיט פאליאטיוון, קען מען אויך שטרעבן די דאזיקע פאליאטיוון מאכן וואס קרעפטיקער און וואס דערפאלגרייכער. א לעזער, וועלכער איז געוואוינט צו דענקען אייגזייטיק און מעטאפיזיש — „יא — יא, ניט — ניט, און אלעם איבעריקע שטאמט פונ׳ם שטן“ — וועט דאס, פיליכט, ניט פארשטיין, ווי קענען מיר ריידן וועגן א פאליאטיוו, ווי וועגן א ברכה, — אבער די אידישע מאסן פארשטייען דאס פון זייער לעבן, ווי ווייט ווינטשנסווערט וואלט זיין א גוטער פאליאטיוו אין דער עמיגראציאנס־פראגע. א ראדיקאלע לייזונג איז דא פשוט אוממעגלאך, ווייל די עמיגראציע מוז זיין א סטיכייאישער פראצעס. און דעריבער מוז אין איר אויך הערשן אן אנארכיע, א געוויסער תוהו ובוהו, כל־זמן עס עקזיסטירט די אלגעמיינע עקאנאמישע אנארכיע פון דער קאפיטאליסטישער פראדוקציע. ווארים די וואנדערונגס־אנארכיע איז ניט מער ווי א פרט פון דער אלגעמיינער אנארכיע, די עמיגראציע איז נאר א צווייטע זייט פון יענער דערשיינונג, וועלכע הייסט ארבעטסלאזיקייט. עס איז שוין גענוג באוואוסט, אז מכח א ראדיקאלער לייזונג פון דער ארבעטסלאזן־פראגע איז ניטא וואס צו ריידן אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט.

דא זיינען בכלל נאר מעגלאך פאליאטיוון. הייסט דאס דען אז מיר דארפן זיך אפזאגן און זיך אפשאקלען אינגאנצן פון די מעגלאכע פאליאטיוון דערפאר, ווייל זיי זיינען נאר פאליאטיוון? קיין בר־דעת וועט דאס ניט פאדערן. דאס איז איבערהויפט דער תהו ובהו, דער כאאס פון דער מאדערנער ארדנונג, דאס איז דאך איר טראגעדיע און איר אינער־

לאכער ווידערשפרוד, וואס זי רופט ארויס שווערע פראבלעמען. זי שאפט שארפע קאנפליקטן און העכסט־אנגעשטרענגטע באדערפענישן ביי די ברייטע מאסן. זי ברענגט דערצו, אז דיזע באדערפענישן זאלן זיך נויטן אין באלדיקער הילף און זאלן שרייען צום הימל. — און אין דערזעלבער צייט עפנט זי ניט קיין שום דירעקטע וועגן צו מילדערן דיזע שרייענדיקע נויט, קיין שום מיטלען צו באפרידיקן די ברענענדסטע באדערפענישן. און ביי אונז אידן קומט נאך צו צו דעם די טראגעדיע פון דעם גלות, זיין באזונדערע אייגנארטיקע אנארכיע, זיינע אייגנטימלאכע אינערלאכע ווי־דערשפרוכן. פון דער צוזאמענווירקונג פון די דאזיקע צוויי סבות, — פון דער קאפיטאליסטישער אנארכיע מיט דער גלות־אנמאכט אנטשטייט ביי אונז א דאפלטער אפגרונט צווישן דער ריזיקייט פון די פראבלעמען און דער ווינציקייט, אומבאדייטנדקייט פון זייער מעגלאכער פארענטפע־רונג. הייסט עס דען אבער, אז מיר טארן ניט ריידן מכח ר א ד י ק א־ל ע פ א ל י א ט י ו ו ן? פונקט דער היפך! ווייל עס זיינען דא די קאלאסאלע באדערפענישן און ווייל די מעגלאכע ענטפערן אויף זיי שטימען ניט מיט זייער גרויסקייט, דוקא דערפאר מעג מען ריידן וועגן פאליאטיוון פון פארשידענער קראפט. — און וואס נעענטער עס קומט צו דער ענטפער צום פראבלעם, וואס קלענער דער אפגרונט, אלץ קרעפ־טיקער איז דער פאליאטיוו, אויף וועלכן דער ענטפער ווייזט אן. אזוי, מאלן מיר זיך אויס אזא צושטאנד, ווען די אנמאכט פון גלות זאל שוין מער ניט ווירקן, עס זאל פארבלייבן פאר אונז אידן, ווי פאר אלע אי־בעריקע פעלקער נאר די קאפיטאליסטישע אנארכיע, מיר זאלן זיך אין אלע הינזיכטן אויסגלייכן מיט די אומות העולם, — דאס וואלט זיין דער ראדיקאלסטער פאליאטיוו אנטקעגן אונזערע פאלקס־צרות. און דיזער פאליאטיוו איז דער ציוניזם. מיר קענען זיך אבער אויך מאלן קלע־נערע פאליאטיוון. און דאס אויך איז פארשידענעם גראד. דער ר א־ד י ק א ל ס ט ע ר פ א ל י א ט י ו ו פאר אונזער עמיגראציאנס־פראב־לעם איז די קאנצענטרירטע קאלאניזאציע, וועלכע פירט צו דער פאר־ווירקלאכונג פון ציוניזם. דאס וואלט זיין אזא פאליאטיוו, וואס וואלט מיט זיך פארשטעלן אנ׳אמת׳ע איבערקערעניש אין די טיפסטע יסודות פון דעם אידישן לעבן. דאך שטעלן מיר זיך פאר, און א גרויסער טייל פון דעם אידישן פאלק גלויבט אין דעם, — אז די דאזיקע מהפכה קען דורכ־גיין אן דער הילף פון וועלכער ניט איז מלוכה־מאכט, און בלויז דורך ענערגישער טעטיקייט פון א פרייער געזעלשאפטלאכער ארגאניזאציע (ווי דער ציוניסטישער קאנגרעס, פארשידענע ציוניסטישע אונטערנעמונגען, דער וועלט־פארבאנד „פועלי־ציון“, פאלעסטינע־ארבעטער־פאנד א. ד. גל.); נאטירלאך, איז דערצו נויטיק די דאזיקע ארגאניזאציע זאל פירן א פאר־נינפטיקע פאליטיק, זי זאל זיך צופאסן צו די לעבנס־באדינגונגען, צו די סטיכייאישע, פון איר באוואוסטזיניקן ווילן אומאפהענגיקע פראצעסן,

דיזע אָרגאַניזאַציע אַרבעט. און יענער, ווער עס גיט נאָר צו, אַז דורך פֿרייע געזעלשאַפֿטלאַכע איניציאַטיווע קען דורכגעפֿירט ווערן אַזאַ ראַדיקאַלע אַרבעט, ווי די ציוניסטישע, מוז אויך מסכים זיין, אַז פֿיל ווייניקער קרעפֿטיקע פּאַליאַטיוון קענען אויך דערפֿילט ווערן דורך פֿרייע געזעלשאַפֿטלאַכע אָרגאַניזאַציעס. ווען עס וואָלט דערפֿילט געווען דאָס גאַנצע פּראָגראַם פֿון דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, וואָלט דערמיט געוויס אַריינגעטראָגן געוואָרן אין דאָס עמיגראַציאָנס־געביט אַ ראַדיקאַלע פֿאַרבעסערונג. דעריבער קענען מיר אויפֿשטעלן די פֿראַגע: *אויף וויפֿיל איז מעגלאַך אַ פֿרייע געזעלשאַפֿטלאַכע אָרגאַניזאַציע זאָל דורכפֿירן אַ ראַדיקאַל פּאַליאַטיווע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג? און — ווי אַזוי דאַרף געבויט ווערן יענע אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל זיין פֿיאַיק דאָס דורכצופֿירן?*

אויף ווי ווייט קען אַ פֿרייע אָרגאַניזאַציע רעגולירן די אידישע וואַנדערונג?

עס איז קלאָר, אַז אַ פֿרייע אָרגאַניזאַציע קען ניט מאַכן דאָס, וואָס מיר האָבן אויבן באַצייכנט אַלס *אינדירעקטע* עמיגראַציאָנס־רעגולירונג: זי קען ניט אָפּשוואַכן די רעכטלאָזיקייט, די פּאָגראָמען, דעם אַנטיסעמיטיזם, וועלכע פֿאַרשטאַרקן די אידישע עמיגראַציע; זי קען נאָר *דירעקט* רעגולירן די וואַנדערונג ד. ה. נאָר דערלייכטערן איר גאַנג. און פֿון יענע צוויי צילן, וועלכע ס'קען פֿאַרפֿאָלגן די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, — *די פֿאַרקלענערונג* אָדער *די דערלייכטערונג* פֿון דער אידישער עמיגראַציע — האָט די דירעקטע רעגולירונג אַ שייכות נאָר צו דעם צווייטן ציל: דעריבער קען אַ פֿרייע געזעלשאַפֿטלאַכע איניציאַטיוו נאָר דערלייכטערן די עמיגראַציע, און אויב זי וואָלט זיך געשטעלט דעם צוועק, די וואַנדערונג אָפּצושוואַכן, זי קלענער צו מאַכן, וואָלט זי אין דער ריכטונג גאָר נישט דערגרייכט. די פֿאַרקלענערונג און די דערלייכטערונג פֿון דער עמיגראַציע, ווען מען נעמט זיי ביידע צוזאַמען, בילדן מיט זיך דאָס, וואָס מען קען אָנרופֿן די *נאָרמאַליזירונג פֿון דער עמיגראַציע*: פֿון אָט דער נאָרמאַליזירונג קען, הייסט דאָס, אַ פֿרייע אָרגאַניזאַציע דורכפֿירן נאָר די פּאָזיטיווע זייט. דאָס אַליין איז אָבער אויך אַ ריזיקע אויפֿגאַבע. דאָס איז אַזאַ ברייטעס פֿעלד, דאָס דערצו ברויכט מען גאַנץ אומגעוויינלאַכע קראַפֿט־אָנשטרענגונג און באמת היסטאָרישע באַגייסטערונג, אויב מען שטרעבט צו דערפֿילן זי אין איר גאַנצן אומפֿאַנג. ה' וו. מ. האַלט אין איין איבער'חזר'ן, אַז די רעגולירונג פֿון דער עמיגראַציע איז אַנ'אָרימע „פּראָזע“, ווייל דאָ האַנדלט זיך דאָך נאָר וועגן שיפֿס־קאַרטן און באַגאַזש, ניטאָ פֿון וואָס נתפּעל צו ווערן, מען טאָר אָבער ניט אַריינ־

טראָגן קיין שום „ראָמאַנטיזם“. קיין שום באַגייסטערונג. גאַנץ דאָסזעלבע וואָלט מען קענען מיט דער זעלבער קלוגקייט און געלאַסנקייט באַהויפּטן אויך מכח דער טעטיקייט פון דער פּראָפעסיאָנעלער אָדער קאָאָפּעראַטיווער אָרגאַניזאַציע פון דעם אַרבעטער־קלאַס. דאָס אַלעס, מעג מען טענה'ן, איז דאָ די לאַנגווייליקסטע פּראָזע — פּינף קאָפּיקעס שכירות, אַ האַלבע שטונדע פון'ם אַרבעטס־טאָג, מיט אַ גראָשן ביליקער בולבעס, בעסער געבאַקענע בולקע — ניטאָ פון וואָס נתפּעל צו ווערן. אַ ראָמאַנטיקער איז יעדערער, ווער עס באַגייסטערט זיך צוליב אַזוינע קלייניקייטן! מיר קענען נאָר איינווענדן דעם ה' וו. מ., אַז אַלעס גרויסעס אין'ם לעבן אַנטשטייט און באַשטייט פון אַלטעגלאַכע קלייניקייטן און פון לאַנגווייליקער פּראָזע. די נפקא מינא איז אָבער, אויף וועלכע סאָציאַלע ברייט און אין וועלכע היסטאָרישע ווייט ס'פאַרשפּרייטן זיך די דאָזיקע „קלייניקייטן“. און היות די עמיגרירנדיקע מאַסן שטעלן מיט זיך פאָר אין סאָציאַלער הינזיכט אַ ברייטע געזעלשאַפטלאַכע שיכט, און אין היסטאָרישן זין האָט די עמיגראַציע פאַר זיך אויך אַ גאַנץ לאַנגע צוקונפט — קען מען ממילא די רעגולירונגס־אַרבעט ניט נידעריקער שעצן, ווי אַנ'ערך די קאָאָפּעראַטיווע, און ביליקע שיפס־קאַרטן ניט נידעריקער, ווי ביליקן קאַרטאָפל. פּרואוון מיר זיך נאָר פאָרשטעלן, וואָס פאַר אַן אַרבעט דאָס איז — רעגולירן די עמיגראַציע. ווי מיר האָבן זי אויסגערעכנט אויבן אין דעם רעגולירונגס־פּראָגראַם. אַנ'אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל דאָס אַלעס דערפילן, מוז זיין אַזוי קרעפטיק, אַזוי עלאַסטיש, באַוועגלאַך און ברייט פאַרצווייגט, זי זאָל קענען שריט ביי שריט פאָלגן נאָכ'ן עמיגראַנט אויף זיין דאָרנדיקן וועג, שטענדיק גרייט זיין צו איילן אים צו הילף באַלד ווי ער ליידט עטוואָס אין וועג, אָדער אים טרעפט זיך וועלכע ניט איז סכנה, די אָרגאַניזאַציע דאַרף דאָ תמיד שטיין מיט אָנגעגאַרטלטע לענדן, באַוואָפנט מיט איר גאַנצן איינפלוס און מיט איר גאַנצער באַגייסטערונג — יאָ, באַגייסטערונג, כדי צו אונטערשטיצן יעדן ליידנדן וואַנדערער, צו פאַרטיידיקן זיין מענטשלאַכע ערע, צו שיצן זיינע לעבעדיקסטע אינטערעסן. ווער קאָן אָנרופן פּראָזאַאיש אַזאַ אָנגעשטרענגטע אַרבעט. ווער וועט האָבן די העזה אויסצולאַכן די באַגייסטערונג, וואָס עס פאָדערט זיך כדי צו שאַפן אַזאַ אָרגאַניזאַציע? ווער וועט לייקענען, אַז דאָ פאָדערט זיך' הייסע ליבע צו דעם פאָלק. טיפער גלויבן אין די היילנדע קראַפט, אין די היסטאָרישע אויסזיכטן פון דער עמיגראַציאָנס־באַוועגונג, אַז די פירער פון אַזאַ אָרגאַניזאַציע מוזן זיין דורכגעדרונגען מיט דעם שטאַרקסטן און וואַרעמסטן אינטערעס צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע?

די מיטלען פון אַזאַ פרייער געזעלשאַפטלאַכער אָרגאַניזאַציע.

יאָ, דאָ איז נויטיק באַגייסטערונג. אַ פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע באַזיצט נאָר צו שוואַכע מיטלען, כדי זי זאָל קענען עטוואָס ראַדיקאַלעס אויספירן אין דער געהעריקער באַגייסטערונג, נאָר דורך די

מעכאַנישע קראַפט פון איר רעגולירונגס־אַפּאַראַט. וואָס אַמבאַלאַנגט ידיעות, איז אפשר נאָך מעגלאַך, אַזאַ אָרגאַניזאַציע זאָל זיי באַזיצן נאָך מער און נאָך בעסערע, זיכערערע, איידער אַ מלוכה־איינריכטונג: זי זאָל באַקומען דורך אירע פּאַרצווייגטע פיליאַלן אין דער גאַנצער וועלט די אויספירלאַכע אינפאָרמאַציע צוליב אירע קליענטן־עמיגראַנטן; וואָס אַמ־באַלאַנגט אָבער קאַפּיטאַלן און איינפלוס, קען זי זיך געוויס ניט גלייכן צו אַ מלוכה אָדער צו די אָרגאַנען פון נאַציאָנאַלער זעלבסטפאַרוואַלטונג. די גאַנצע ווירקונג און איינפלוס פון אַזאַ פּריוער אָרגאַניזאַציע קען זיך שטיצן נאָר אויף פּאָלגנדיקע מיטלען, וועלכע זי באַזיצט. ערשטנס, קען זי בויען אויף דער מאַכט פון אירע קאַפּיטאַלן, — נאַטירלאַך אויב די לעצטע זיינען גענוג גרויס. ניט באַזיצנדיק קיין שום צוואַנגס־מיטלען, מוז זי צוציען צו זיך דעם צוטרוי פון די עמיגראַנטן און די אַכטונג פון די רעגירונגען, פון די שיפס־קאָמפּאַניעס נאָר דורך איר רייכקייט, נאָר דורך איר קרעדיטפייאיקייט, מיט אירע קאַפּיטאַלן קען זי זיך באַ־נוצען מיט קלענערן ריוח, ווי די פּריוואַטע קאַנטאָרן, און אויף אַזאַ אופן בייקומען זיי דורך קאָנקורענץ: זי קען אויך פאַר די שיפס־קאָמפּאַ־ניעס פאָרשטעלן מיט זיך אַ מער זיכערן קאָנטראַהענט, ווי די פינאַנציעל שוואַכערע פּריוואַטע אונטערנעמער. ד. ה. קעגן די חברה־לייט, וועלכע עקספּלואַטירן די עמיגראַנטן־מאַסע, קען די פּרייע אָרגאַניזאַציע פירן נאָר אַ קאָנקורענץ־קאַמף, און ניט דירעקט פאַרפאָלגן זיי מיט דער מאַכט פון געזעץ. דאַן ווייטער, ווען זי וועט זיך שוין דערוואַרבן דאָס פאַרטרויען פון די מאַסן און אַ גרויסן אויטאָריטעט, וועט זי קענען אויך אַנווענדן קעגן די צופיל עקספּלואַטאַטאָרישע שיפס־געזעלשאַפטן דעם מיטל פון באָיקאָט: ד. ה. זי קען פאַרעפנטלאַכן די נעמען פון יענע קאָמפּאַניעס אָדער פון יענע שיפן, אויף וועלכע מען באַהאַנדלט שענדלאַך די עמיגראַנטן, פון יענע קאַנטאָרן וועלכע באַשווינדלען זייערע קליענטן; זי קען דערקלערן אויף זיי אַ באָיקאָט. אונטער דער באָיקאָט־דראָאונג וועט זי אימשטאַנד זיין צו צווינגען די קאַנטאָרן און קאָמפּאַניעס מאַכן די אָדער יענע הנחות פאַר די עמיגראַנטן. אַן איינפלוסרייכע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע וואָלט געקענט אפילו פועל'ן, אַז די שיפס־קאַרטן פון יענע געזעלשאַפטן, וועלכע האָבן זיך מיט איר געשטעלט אין פאַרבינדונג און האָבן באַוויליקט גע־וויסע הנחות, פאַר די עמיגראַנטן, זאָלן אויף זיך טראָגן אַ ספּעציעלן צייכן אָדער צעטל מיט דעם שטעמפּל פון דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע; אַזאַ צעטל („לעיבל") ווערט אָפט געברויכט פון די אַמעריקאַנער פּראָפע־סיאָנעלע פאַראיינען (ווערט אָנגעקלעפּט אויף די סחורות), כדי אָנצו־ווייזן, אַז דער קונה מעג דאָ זיכער זיין. דאָס די סחורה שטאַמט פון ערלאַ־כע הענט. אויף אַזאַ אופן וועלן די עמיגראַנטן קויפן נאָר יענע שיפס־קאַרטן, ד. ה., נאָר פון יענע שיפס־קאָמפּאַניעס, אויף וועלכע די אָרגאַ־ניזאַציע האָט געגעבן איר הכשר. — אויסערדעם, האָט נאָך די אָרגאַני־זאַציע אין איר רשות דאָס מיטל פון יורידישער הילף: ווען זי באַמערקט מצד די קאָמפּאַניעס, וועלכע ניט איז מיסברויכן און עבירות, וועלכע מען

קען געזעצליך פאַרפאַלגן, קען זי, שטיצנדיק זיך אויפ'ן געזעץ, צוציען די קאָמפּאַניע צום געריכט און צווינגען זי איינצוהאַלטן די רויבערישע אַפּעטיטן.

וועלכע פּאָליטישע שטערונגען קען אַ פריע אָרגאַניזאַציע ניט בייקומען?

ס'איז קלאָר, אַז כדי צו באַנוצן אַט די אַלע מיטלען, דעם פינאַנ־ציעלן דרוק, דעם גייסטיקן איינפלוס אויף די מאַסן, דעם באָיקאָט (און „לעיבל") און די יורידישע אריינ־מישונג, מוז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע, קודם כל לעגאַלי־זירט ווערן אין אַלע לענדער, וואו איר וועט אויסקומען צו אַרבעטן: מיט אַנדערע ווערטער, זי מוז פּועל'ן, די רעגירונגען זאָלן אָפיציעל געבן זייער הסכמה אויף איר עקזיסטענץ און אויף איר אַרבעט. דערביי וועט אומבאַדינגט ענטשטיין אַ גאַנצע רייע שוועריקייטן, וועלכע די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע איז ניט בכח אַפּצושאַפן. ערשטנס, האָבן מיר שוין געזען, אַז די רעגירונגען פאַלגן אין זייער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק גאַנץ אָפט אַזוינע אינטערעסן, וועלכע האָבן גאָר ניט צו טאָן מיט די באַדערפעניש[ן] פון די וואַנדערנדע מאַסן, און ווייל די פריע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע ווערט, אַ דאַנק דער לעגאַליזירונג, אָפּהענגיק פון די רעגירונגען, וועט זי זיך אויך מוזן רע־כענען מיט אַט דיזע פאַרשידענע מלוכה־אינטערעסן. אַזוי, אין רוסלאַנד וועט די אַדמיניסטראַציע געווים שטרעבן אויסצונוצן די רעגולירונגס־אַנ־שטאַלטן צוליב אירע פּאָליציייאישע צוועקן, די אַנשטאַלטן וועלן מוזן אַכטונג געבן אויף די מיליטער־פליכטן און אויף די פּאָליטישע כשרות פון די עמיגראַנטן, אין עסטרייך — אויף זייערע מיליטער־פליכטן. אין די פאַראייניקטע שטאַטן פון נאָרד אַמעריקע וועט מען מוזן זיך רעכענען מיט די איינוואַנדערונגס־באַשרענקונגען, און ס'איז אַ גרויסע פראַגע, ווי אַזוי די אַמעריקאַנער רעגירונג וועט נאָך בכלל אַ קוק טאָן אויף די טעטיקייט פון דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. דער לעצטער פאַרבאָט מצד דער אַמעריקאַנער רעגירונג קענן דאָס אריינפאָרן פון די גאַלוועסטאָ־נער אימיגראַנטן, ווייל דיזע אימיגראַנטן זיינען כלומרשט „פאַרקאָנטראַק־טירטע אַרבעטער", קען אויך סטראַשען יעדער אַנדערער רעגולירונגס־אָר־גאַניזאַציע. נאַטירלאַך שטאַמט דיזער קלאַפּ פון דער יט"א פון איר אייגענעם פעלער, וואָס זי האָט עס ניט באַזאָרגט לכתחילה צו באַקומען די הסכמה פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג. ס'איז אפילו פאַר אַלעמען געוועזן גאָר אומדערוואַרטעט, און מען האָט געמיינט, אַז די רייכע מומע האָט מסתמא אַלעס פון אָנפאַנג איינגעאָרדנט. היינט ווייזט זיך גאָר אַרויס, אַז זי האָט געטריבן לעבערלאַכע דיפּלאָמאַטיע, אפילו בנוגע צו דער אַמעריקאַנער רעגירונג. און דאָס ווייזט, ווי נויטיק עס איז צו באַ־טאָנען, אַז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס מוזן זיין לעגאַליזירט (ניט נאָר אין רוסלאַנד) און מוזן זיך רעכענען מיט די געזעצן פון אַלע לענדער,

וואו זיי ווילן אַרבעטן.

צווייטנס, ווייל די אָרגאַניזאַציע דאַרף זיין פאָלקאָם לעגאַל, וועט זי בשום אופן ניט קענען אינגאַנצן אָפּשאַפן די הילפלאָזיקייט פון די עמי־גראַנטן: כל זמן עס עקזיסטירט דאָס פּאַספּאָרטן־סיסטעם אין רוסלאַנד, איז רומעניען, דער מיליטער־דינסט אין רוסלאַנד, עסטרייך, אונגאַרן און רומעניען, כל זמן עס וועלן דויערן די פּאָליטישע פאַרפאָלגונגען קעגן איינצלנע פּערזאָנען אין רוסלאַנד. וועט אַ געוויסער טייל עמיגראַנטן נאָך אַלץ זיין געצוואונגען אָנקומען צו די „אַגענטן“, צו די „שוואַרצערס“, און וועט ניט קענען געניסן פון די וואוילטאַטן פון דער רעגולירונג. אָט־די אַלע אומשטענדן שאַפן מיט זיך די גרעסטע שוועריקייט פאַר דער עמי־גראַציאָנס־רעגולירונג און די פרייע אָרגאַניזאַציע דאַרף זיך שוין פון אָנפאַנג אָן אָפּזאָגן פון דעם געדאַנק — אינגאַנצן אָפּצושאַפן די געהיימע אַגענטן און אינגאַנצן צו באַשיצן די עמיגראַנטן קעגן עקספּלואַטאַציע. — אויך אין איר יורידישער אַריינמישונג איז די עמיגראַציע נאַטירלאַך באַשרענקט מיט די ראַמען פון די עקזיסטירנדיקע געזעצן: שאַפן נייע געזעצן קען זי ניט, דאָס ליגט ניט אין איר רשות. זי קען נאָר אויסנוצן יענע הנחות, וועלכע דאָס געזעץ האָט שוין אַליין געגעבן די עמיגראַנטן, און וועלכע די לעצטע קענען אָבער ניט געניסן מחמת זייער אומוויסנקייט און אָנמאַכט.

וועלכע היסטאָרישע גרעניצן קען די דירעקטע רעגולירונג ניט אַריבערשרייטן?

דאָס איז אַלץ גערעדט געוואָרן מכח דעם, וועלכע פּאָליטישע גרעניצן ווערן געשטעלט דער רעגולירונגס־אַרבעט דורך דעם וואָס אין איר רייסן זיך אַריין די פאַרשידענע זייטיקע מלוכה־אינטערעסן. אָבער אין אָט די גרעניצן וואָלט דאָך אַ פרייע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע געקענט פיל לייסטן ביי דער איבערגעבנקייט צו דער זאַך, ווען זי זאָל אָנגעפירט ווערן פון קאָמפּעטענטע מענטשן מיט אַ ברייטן קוק אויף די געזעל־שאַפטלאַכע פראַגן און מיט טיפן אינטערעס צו דער עמיגראַציע. פון אָנפאַנג, ווען די קאַפּיטאַלן און דער איינפלוס זיינען נאָך אומבאַדייטנד, קען זי ווייניק וואָס אויפטאָן, אָבער מיט דער צייט קען זי פיל קראַפט דערוואַרבן און דערפילן אַלץ אַ גרעסערן טייל פון דעם דירעקטן רעגו־לירונגס־פּראָגראַם. ווען מיט דער צייט וואָלטן אויך די רעגירונגען זיך געענדערט און דעמאָקראַטיזירט, וואָלטן אויך פאַלן פילע פּאָליטישע שטע־רונגען פון יענע, וואָס מיר האָבן אָט ערשט אויסגערעכנט. עס בלייבט אָבער אַ געוויסער היסטאָרישער גרעניץ, וואָס אים וועט קיין שום די־רעקטע רעגולירונגס־אַרבעט ניט קענען אַריבערטרעטן, און דיזער גרעניץ איז יענער ראַדיקאַלסטער פּאַליאַטיוו פאַר דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, וועל־כער באַשטייט אין קאָנצענטרירטער קאָלאָניזאַציע. ביז צו דיזן ראַ־דיקאַלן מיטל צו לייזן דאָס עמיגראַציאָנס־פּראָבלעם קען מען בשום אופן ניט דערגרייכן דורך די דירעקטע רעגולירונג פון דער עמיגראַציע. דיזע

רעגולירונג קען אריינטראָגן אין דעם וואנדערונגס־שטראָם אַ געוויסע פּלאַנמעסיקייט, אַפּשוואַכן דעם כאַאָס, וואָס הערשט אין איִם, אָבער ניט צוגעבן אים אויך אַן אויסן־ליגנדן צוועק, ניט אָפּקירעווען דעם שטראָם אין נייע פּוסטע אָדער שיטער־באַזעצטע לענדער. פּ א ר ו ו א נ ד ל ע ן ד י ע מ י ג ר א צ י ע א י ן ק אָ ל אָ נ י ז א צ י ע א י ז ד י ד י ר ע ק ט ע ר ע ג ו ל י ר ו נ ג נ י ט ב כ ח.

דער געדאַנק וועגן באַהערשן די עמיגראַציע.

דאַ שטויסן מיר זיך גלייך אָן אויף דער פראַגע, צי איז עס מעג־לאַך און אויף וויפיל מעגלאַך צו באַהערשן די עמיגראַציע. היות די עמי־גראַציע איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, פרעגט זיך אין אַלגעמיין, אויף וויפיל און ווי אַזוי איז עס מעגלאַך אַ סטיכייאישן פּראָצעס צו באַהערשן, צו מאַכן אים פאַר אַ ווערקצייג אין די הענט פון דעם באַוואוסטזיניקן מענטשלאַכן רצון? ס'איז קלאָר, אַז יעדע געשעעניש אין דער נאַטור און אין דער געזעלשאַפט, צו וועלבער דער ציל־באַוואוסטער מענטש האָט זיך נאָך ניט צוגערירט, איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, און די מאַכט פון דעם מענטשן איבער די נאַטור באַשטייט טאַקי גראָד אין דעם, וואָס דער מענטש לערנט זיך אויס אַלץ ברייטער צו באַהערשן די דאָזיקע סטי־כייאישע פּראָצעסן. אויף אַזאַ אופן מוזן מיר צוגעבן, אַז דער אויסדרוק „סטיכייאישער פּראָצעס" זאָגט נאָך ניט דאָס דער מענטש מיט זיין באַ־וואוסטזיין קען דאָ גאָר ניט אויפטאָן; דער אויסדרוק ווייזט אָן ניט מער ווי, אַז דער פּראָצעס, וועלכן מען מיינט, איז דערווייל נאָך ניט באַ־הערשט פון דעם מענטשן. ווען מיר וועלן געברויכן פּשוטע באַגריפן און ניט אריינ'חקר'ען זיך אין די פילאָזאָפישע דיסקוסיעס איבער די באַ־גריפן, באַהערשט דער מענטש די סטיכייאישע פּראָצעסן פון דער נאַטור דורך דעם, וואָס ער דערקענט און נוצט אויס די געזעצמעסיקייט פון דיזע פּראָצעסן; דער מענטש קען קינסטלאַך צוזאַמענשטעלן, קאָמבינירן דיזע געזעצמעסיקייטן און די פּראָצעסן, כדי צו באַקומען די ווירקונגען, וועלכע ער ווינשט. אָבער ער איז בכלל ניט אים שטאַנד קינסטלאַך צו שאַפן גאָר נייע, ניט עקזיסטירנדיקע פּראָצעסן און דיקטירן דער נאַ־טור אויסגעטראַכטע געזעצמעסיקייטן. צוועקמעסיק צו קאָמבינירן די גע־זעצן פון דער נאַטור, באַהערשן זי דורך קלוגע אונטערטעניקייט — דאָס איז אַלעס, וואָס דער בשר ודם קען דערגרייכן. אָבער אין דעם געזעל־שאַפטלאַכן לעבן איז עד היום די מאַכט פון'ם מענטשלאַכן באַוואוסטזיין נאָך מער באַגרעניצט דאָדורך, וואָס פילע פון די סטיכייאישע פּראָצעסן אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג טראָגן אַ כאַאָטישן כאַראַקטער, וואָס אין זיי הערשן אינערלאַכע ווידערשפּרוכן און אַנאַרכיע. איך וועל דאָ ווידער אויסמיידן אריינצולאָזן זיך אין פילאָזאָפישע (דערקענטניס־טעאָ־רעטישע) חקירות, ווי אַזוי און אין וועלכן זין קען מען ריידן וועגן אַנאַרכיע און כאַאָס דאָרט, וואו געוויסע טיפגרייפנדיקע געזעצמעסיקייטן

זיינען דאך שוין פעסטגעשטעלט געווארן: אין דעם ריין־פראקטישן זין, וועלכער אינטערעסירט אונז דא, באדייט די אנארכיע, דער תהו ובהו אינ'ם געזעלשאפטלאכן לעבן גאר ניט אנדערעס, ווי דאס, אז אזוינע כאאטישע פראצעסן לאזן זיך ניט באהערשן פון דעם מענטשנס ווילן, דאס זיי ווילן ניט פאלגן זיינע צוועקן. ווי מיר האבן פריער געזען, איז די עמיגראציאנס־אנארכיע ענג פארבונדן מיט דעם אלגעמיינעם תהו ובהו פון דער פראדוקציאן; דערפון איז קלאר, אז אפפירן באוואוסטערהייט דעם עמיגראציאנס־שטראם אויף נייע וועגן איז דער ארגאניזירטער געזעלשאפטלאכער רצון ניט מסוגל. איינגאנצן באהערשן אים איז אויסגעשלאסן. הייסט דאס דען אבער, אז דא קען מען גאר ניט דערגרייכן, און אז מען מוז זיך לחלוטין אפזאגן פון באהערשן די עמיגראציע? איך מיין דאס ניט.

אין די געזעלשאפטלאכע פראצעסן קען דער מענטש ניט קאמבינירן די געזעצמעסיקייטן לויט זיין ווילקיר, אבער אריינטראגן מער באוואוסטזיין, מער פלאנמעסיקייט, מער ארדנונג אין זייער גאנג קען ער דאך, — זלבספארשטענדלאך, ניט דער יחיד איז דאס בכח, נאר א קרעפטיקע געזלשאפטלאכע ארגאניזאציע. אט דאס איז טאקע דער אונטערשיד פון *באהערשן צו רעגולירן*: באהערשן באדייט מער מאכט, רעגולירן — ווייניקער מאכט. באהערשונג איז די ווייטערדיקע און העכערע שטופע פון דער רעגולירונג: דער אונטערשיד איז אין כמות, און ניט אין איכות. רעגולירן הייסט שוין טיילוויז באהערשן. דיזע באהערשונג ווערט אבער באשרענקט דורך דעם, וואס דער מענטש קען די וואנדערונג ניט אנפירן לויט זיין ווילן. ער איז נאר אימשטאנד זי רעגולירן, זי עקאנאמישער מאכן, פארשפארן די קרעפטן, וועלכע זי פארשווענדט, פארשפארן די יסורים, וועלכע זי מאכט אן: קורץ, די פרייע געזעלשאפטלאכע ארגאניזאציע מוז נאכאפלגן נאך דעם עמיגראציאנס־שטראם אויף יענע ריכטונגען, וועלכע ער נעמט אן אליין פון זיך, זי קען אים ניט פארשרייבן אזוינע ריכטונגען, וועלכע זי געפינט פאר בעסער. אזוי ווי די וואנדערונג ווענדט זיך דערווייל ניט אין איין־איינציקן צענטער, נאר זי גיסט זיך, פארקערט, פאנאנדער אויף אלע שבעה ימים, מוז אויך די רעגולירנדע ארגאניזאציע זיך צופאסן צו אט דעם סטיכייאישן גאנג פון דער עמיגראציע, צו איר צוזייאונג. א לאנגע צייט נאך מוזן מיר דערווארטן, אז די רעגולירונג פון דער עמיגראציע וועט באשטיין אין דעם, וואס ווי אירע קאנצענטרירנדיקע, אזוי אויך אירע צוזייענדע טענדענצן וועלן דורך די רעגולירונג דערלייכטערט ווערן. מען קען ניט זאגן סתם, אז די עמיגראציע צוזייט זיך פון זיך אליין: ניין, זי צוזייט זיך און זי קאנצענטרירט זיך אין איין און דיזעלבע צייט: דאס הייסט *זי קאנצענטרירט זיך אין פילע צענטערן*. אט א די צווייזייטיקייט פון דער אידישער וואנדערונג, איר פאליצענטריזם, ברענגט דערצו, וואס אויך די רעגולירונגס־ארגאניזאציע וועט פאר זיך האבן א ברירה פון די צוויי טענדענצן: די רעגולירונגס־

אָרגאַניזאַציע קען שטרעבן וואָס מער צו דערלייכטערן און צו באַפרייען די צוזייענדע טענדענצן פון דעם עמיגראַציאָנס־שטראָם, זי קען אָבער אויך זיך סטאַרען צו באַגינסטיקן די קאָנצענטרירנדע טענדענצן. פאַר יעדן טעריטאָריאַליסט איז קלאָר, אַז עס איז ווינשנסווערט די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך שטעלן אויף דעם צווייטן וועג.

אויב יאָ, אויב די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע קען יאָ מיטווירקן צו די קאָנצענטרירונגס־טענדענצן פון דעם וואַנדערונגס־שטראָם, מעג מען זיך פאַרט אויסמאָלן, אַז זי וועט מיט דער צייט אויך קענען זוכן נייע איינ־וואַנדערונגס־ערטער. און אין דעם פּרט וועט זי אויך מוזן פאָלגן דעם סטיכייאישן גאַנג פון דער וואַנדערונג, און וועגן אַפּווענדן אים אין גאָר נייע לענדער קען נאַטירלאַך קיין רייד ניט זיין. די אָרגאַניזאַציע מוז נאָר זיין אויף אַזוי וויט פאָראויסזיכטיק, זי זאָל קענען צווישן יענע לענדער, וואוהין עס צעשפרייט זיך די וואַנדערונג, אויסגעפינען דעם פּאַסנדסטן צענטער, יענעם, פאַר וועלכן די צוקונפט איז אַם מייסטן. די אָרגאַניזאַציע מוז פּייאיק זיין פאָראויסצוזען, מוז האָבן דעם מוט צו היסטאָרישע ווייטזיכטיקייט, און דעם שכל אויסצומיידן דערביי אויך יעדן אוטאָפּיזם. צי קען אַ רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זיין אויף אַזוי פיל קלוג און קרעפטיק, איז אַ גרויסע פראַגע; יעדנפאַלס, איז דאָס דער מאַקסימום, וועלכן זי קען דערגרייכן. זוכנדיק די נייע צוקונפטס־לענדער פון דער אידישער עמיגראַציע, ניט כדי די וואַנדערונג צו צוזייען, נאָר כדי זי ווי ווייט מעגלאַך צו קאָנצענטרירן, דערגייט די אָרגאַניזאַציע ביז דער העכסטער מדרגה פון דער רעגולירונג, און אויף אַזאַ אופן קומט זי צו יענעם שטריך, וועלכער טיילט אָפּ די עמיגראַציע פון דער קאָלאָניזאַציע. די לעצטע אָבער געהערט שוין בשום אופן ניט צו דעם טעטיקייטס־פעלד פון די רעגולירונגס־איינריכטונגען: דורך זייער טעטיקייט אין דער ווייטער צוקונפט וועלן זיי אפשר אימשטאַנד זיין אינדירעקט צו העלפן דער קאָלאָניזאַציע, דורך דעם וואָס זיי וועלן זיך סטאַרען צו דערלייכטערן די איינוואַנדערונג אין דאָס קאָלאָניזאַציאָנס־לאַנד, אָבער אָנפירן די קאָלאָניזאַציע וועלן זיי ניט קענען.

ציוניסטישע אויסזיכטן פון רעגולירונגס־אַרבעט.

דאָס איז אַלץ גערעדט געוואָרן אַבסטראַקט, מיר האָבן אין אַלגע־מיין אָנגעגרייט דעם גרעניץ ביז וועלכן עס קען גיין די עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג, עס איז אָבער אויך אין דער קאָנקרעטער ווירקלאַכקייט גאַנץ מעגלאַך, זי זאָל טאַקע דערגיין אָט ביז דיזן גרעניץ, און די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל טאַקע מיט דער צייט געצוואונגען ווערן זיך ווענדן צו ענערגישער קאָנצענטרירונגס־טעטיקייט. דאָס וועט פאָרקומען ביי פאָלגנ־דע צוויי באַדינגונגען: פון איין זייט דאַרפן אַלע פריערדיקע לענדער פון דער אידישער איינוואַנדערונג פאַרמאַכן זייערע טויערן פאַר אונזערע עמיגראַנטן, און פון דער צווייטער זייט דאַרף אַ נייעס לאַנד אַרויסווייזן

זיין פייאיקייט אַריינצונעמען אין זיך דעם אידישן וואַנדערער־שטראָם. די ערשטע באַדינגונג וועט צווינגען די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע צו זוכן נייע לענדער, און די צווייטע באַדינגונג וועט איר געבן די מעגלאַכ־קייט אַזאַ לאַנד צו געפינען. קיינע פון דיביידע באַדינגונגען געניגט ניט איינע אַליין, כדי צו דערפירן די רעגולירונגס־אַרבעט ביז צו ענערגישער און פּלאַנמעסיקער קאָנצענטראַציע. ווען אַלע ביזאַהעריקע איינוואַנדערונגס־לענדער וואָלטן שוין פאַרשלאָסן געוואָרן פאַר אונז, הייסט דאָס נאָר, אַז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע וואָלט מוזן אָנהויבן טראַכטן מכח נייע לענדער, אָבער געפינען זיי אַליין וואָלט זי ניט קענען: ווי מיר האָבן פריער געזאָגט, קען די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע ניט אַפּקירעווען די וואַנדערונג אין נייע ערטער. זי איז אימשטאַנד נאָר דערלייכטערן דעם גאַנג פון דער עמיגראַציע אין יענע לענדער, וואוהין זי פליסט פון זיך אַליין. ביידע באַדינגונגען ליגן אויסערהאַלב פון דעם אידישן עמ־גראַציאָנס־פּראָצעס, מיט וועלכן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע באַשעפטיגט זיך. אַליין אַרויסרופן אין לעבן אָדער פאַרבארייטן די צווייטע באַדינגונג קען זי אויך ניט. אַלזאָ, בלייבט אונז אויסצוואַרטן, ביז וואַנען די סטיכייאישע אַנטוויקלונג וועט אַליין צו שטאַנד ברענגען ביידע אָנגע־וויזענע תנאים. דאָ הייסט, מיט אַנדערע ווערטער, אַז די ר ע ג ו־ל י ר ו נ ג ס־אָ ר ג אַ נ י ז אַ צ י ע ד אַ ר ף א ו ן ק ע ן ז י ך נ י ט ש ט ע ל ן פ ו ן פ אָ ר ו י ס ד ע ם צ ו ו ע ק — צ ו ז ו כ ן נ י י ע א י י נ ו ו אַ נ ד ע ר ו נ ג ס־ל ע נ ד ע ר, זי דאַרף זיך לכתחילה באַשעפטיקן נאָר מיט דער רעגולירונג אַלס אַזעלכער. אָבער די געשיכטע קען זי מיט דער צייט ברענגען אויך צו אַ ברייטערער אַרבעט, וועלכע וועט שוין גרעניצן גלייך מיט דער קאָלאָניזאַציע.

דערווייל וואָלט דאָס זיין לגמרי שעדלאַך, ווען מיר וואָלטן פּרואוון שטעלן דער עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע אַזוינע ווייטע און צווייפלהאַפטע (פּראָבלעמאַטישע) אויפגאַבן, ווי אַנ׳ערך, די באַהערשונג פון דער עמיגראַ־ציע אָדער די פאַרוואַנדלונג פון עמיגראַציע אין קאָלאָניזאַציע. די וואַנ־דערונג באַרירט ברענענדיקע אַלטעגלאַכע אינטערעסן פון פאָלק, און די רעגולירונגס־אַרבעט דאַרף אויף זיי געבן אַ תשובה. מיר מעגן סטאַרן זיך, אַז די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל אַכטונג געבן אויף אַלע ריכטונ־גען אין וועלכע עס פליסט דער אידישער וואַנדערער־שטראָם; מיר מעגן פאָדערן, אַז די אַרבעט פון דער אָרגאַניזאַציע זאָל זיך ניט באַשרענקען מיט יענעם גרויסן רוב עמיגראַנטן, וואָס פאָרן נאָך אַמעריקע, נאָר זי זאָל זיך אויך באַציען אויף יענעם קליינעם צווייג, וועלכער גייט אין דעם נאָענטן מזרח און ספּעציעל אין פּאַלעסטינע; מיר מעגן פּרובירן און פאָרויסזאָגן, וואוהין די דאָזיקע אַרבעט וועט מיט דער צייט פירן, וועלכע נאַציאָנאַלע פּערספּעקטיוון זי עפנט פאַר׳ן פאָלק, אָבער שטעלן דער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע טעריטאָריאַליסטישע אָדער ציוניסטישע צוועקן טאָרן מיר ניט, ווייל דאָס וואָלט זי אָפּגעצויגן פון איר דירעקטן וועג

פון אַלטענגלאַנדער אַרבעט אויף דעם וועג פון פּריוואַטע עקספּערימענטן און אַוואַנטיורן.

דעמאָקראַטיע און פילאַנטראָפּיע אין דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע.

ווערליק מיר האָבן געשילדערט אין די ביזהעריקע אויספירונגען. איז קלאָר, אז מכח א ריין־קאַפּיטאַליסטישער רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע קען ניט זיין קיין רייד, ווייל אזא מין פרייע אָרגאַניזאַציע דאַרף שטרעבן ניט צו ריוח, נאָר צו דעם וואויל פון די וואַנדערנדע מאַסן. זי ברויכט האָבן אזא באַגייסטערונג און באַזיצן אזא צוטרוי מצד די מאַסן, וואָס פאַר אַן׳עקספּלואַטאַטאָרישער געזעלשאַפט איז דאָס גאָר אוממעגלאַך. וועגן דעם טראַכט מאַקע ביי אונז קיינער ניט. ביי אונז רעדט מען אָבער זייער פיל מכח א „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק״: און אין דעזעלבער צייט ווייסן מיר, אז ביז איצט האָט נאָך אונזער דעמאָקראַטיע גאָר נישט געטאָן צוליב רעגולירן די עמיגראַציע און אַלץ וואָס איז גאָר געמאַכט געוואָרן אין דער הינזיכט, שטאַמט דאָס פון די פילאַנטראָפּן, פון די אידישע „קולטוס־געמיינדן״ (קהילות) אין אויסלאַנד, פון אונזערע „רייכע מומעס״ ווי די אַליאַנס, די יק״א, יט״א א. ז. וו. אריבערגייענדיק צו דער פראַגע, ווי אַזוי דאַרף געבויט ווערן די פרייע רעגולירונגס אָרגאַניזאַציע, מוזן מיר זיך פאַנאַנדערקלייבן אין דעם, וואָס קענען אין דעם פּרט דערגרייכן די אידישע דעמאָקראַטיע און די אידישע פילאַנטראָפּיע, מיר דאַרפן אַנאַליזירן די אינטערעסן און די קרעפטן, ווי פון דער ערשטער אזוי אויך פון דער צווייטער. און דאָן ערשט וועלן מיר זען, וועלכע פאַר־בינדונג און קאָמבינירונג פון אונזערע געזעלשאַפטלאַכע קרעפטן איז נויטיג, כדי איינצואָרדנען א פאַרנינפטיקע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

צי קען די עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע זיין ריין־דעמאָקראַטיש?

די, וואָס שרייען ביי אונז אזוי פיל וועגן „דעמאָקראַטישע עמיגראַ־ציאָנס־פּאָליטיק״, האָבן גאָר ניט געפּרואווט זיך קלאָר צו מאַכן, וואָס הייסט דעמאָקראַטיע בכלל. „דעמאָקראַטיע איז קודם כל זעלבסט־הילף, זעלבסט־טעטיקייט, זעלבסט־אָרגאַניזירונג״*) — אָט דאָס מוזן מיר גע־דענקען, אויב מיר ווילן פאַרנינפטיג ריידן מכח עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. דעמאָקראַטיש איז נאָר דאָס, וואָס ס׳ווערט אָנגעפירט דורך די פאַר־אינטערעסירטע גופא; דעמאָקראַטיע באַדייט ניט הילף, נאָר זעלבסט־הילף, ניט רחמנות, נאָר קאַמף, זי באַדייט, אז ניט איינער זאָרגט וועגן א צווייטן, איין שיכט, איין קלאַס וועגן א צווייטן שיכט, נאָר דער

---

*) אפרים בלומענפעלד, וועגן ווינער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס („דאָס פרייע וואָרט״ 2, ז. 15).

פאַראינטערעסירטער פאָלקס־עלעמענט זאָרגט וועגן זיך אַליין. דער, וועגן וועמען מען זאָרגט, דאַרף זיין דער זעלבער, ווער עס זאָרגט, כדי עס זאָל מעגלאַך זיין אַ דעמאָקראַטישע טעטיקייט; אין דער דעמאָקראַטיע פאַלן צוזאַמען דער סוביעקט מיט דעם אָביעקט פון דער געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט. דאָרט אָבער, וואו אַזאַ צוזאַמענפאַלונג איז אוממעגלאַך, קען וועגן דעמאָקראַטיע קיין רייד ניט זיין. ווער בילדעט אָבער מיט זיך דעם אָביעקט פון דער עמיגראַציאָנס־רעגוליבונג? נאַטירלאַך, די עמיגראַנטן־מאַסע, וועגן איר דאַרף זאָרגן די רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. צי קען אָבער די דאָזיקע מאַסע זיין אויך דער ס ו ב י ע ק ט פון דער דאָזיקער רעגוולירונג, צו קען די עמיגראַנטן־מאַסע זיך אַליין רעגולירן? די דאָזיקע פראַגע שטעלן זיך קיין מאָל ניט יענע, וועלכע האַלטן אין איין אַגיטירן פאַר אַ דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק. זייערע קעגנער לייקענען אַנטשידן די פראַגע: אַזוי, זאָגט ה. וו. מעדעם, אַז „די עמיגראַנטן קענען זיין נאָר דער אָביעקט פון דער רעגולירונג, אָבער ניט איר סוביעקט“ *) און דעריבער דערלויבן זיך נאָר „ראָמאַנטיקער“ צו ריידן מכח דעמאָקראַטישער רעגולירונג. אין דעם ענין איז מעגלאַך נאָר פילאַנטראָפּיע. ה. וו. מעדעם באַגייט דעם זעלבן פעלער, ווי די „ראָמאַנטיקער“, ווי ער רופט זיי אָן (צ. ב., ה׳ בערטאָלדי), דערמיט וואָס ניט ער, ניט זיי אַנאַליזירן ניט טיפער דעם באַשטאַנד פון אָט דער עמיגרירנדער מאַסע.

די צוזאַמענשטעלונג פון דער עמיגרירנדער מאַסע.

פון וועמען זשע באַשטייט די עמיגרירנדע מאַסע? ריכטיקער געזאָגט וועלכע עמיגראַציאָנס־שטופן קען מען אין איר אויסטיילן? ערשטנס, זיינען דאָס די עמיגראַנטן אין ענגן זין פון וואָרט, ד. ה. מענטשן, וועלכע האָבן זיך שוין אויפגעהויבן פון אָרט, שוין געזעצט זיך אין באַן אָדער גאָר אויפ׳ן שיף, און נאָך ניט אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט. אייגנטלאַך, זיינען עס די פּאַסאַזשירן — דער ערשטער טייל פון דער עמיגרירנדער מאַסע. צווייטנס, געהערן צו איר יענע מענטשן, וועלכע האַלטן אין קלייבן זיך אין וועג אָדער וועלכע זיינען שוין אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט, אָבער נאָך ניט איינגעאָרדנט זיך דאָרטן: דאָס זיינען עמיגראַנטן אין ברייטערן זין פון וואָרט. דריטנס, קען מען אהער צורעכענען אויך יענע אַלע, ווער עס וועט נאָר מיט דער צייט אפשר פאָרן, ווייל זיינע לעבנס־יסודות אין דער אַלטער היים האָבן זיך שוין פאַנאַנדערגעשאָקלט, הגם דערווייל האַלטן זיי זיך גענוג פעסט, כדי נאָך ניט צו טראַכטן מכח עמיגרירן. דאָס זיינען פּ אָ ט ע נ צ י ע ל ע ע מ י ג ר אַ נ ט ן. עס זיינען פאַראַן אויך פילע אַזוינע, וואָס וואָלטן גערן אָוועקגעפאָרן, אָבער זיי האָבן ניט די נויטיקע

*) וו. מעדעם, וועגן דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע („יעוור. אָבאָזרעניע“ 1910, 9, ז. 5).

מיטלען — אַזוינע געהערן אויך צו די פּאָטענציעלע עמיגראַנטן. ווען ה׳ בערטאָלדי רעדט, אַנ׳ערך, וועגן דער דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק מיינט ער, אַז דאָס גאַנצע פאָלק קען גלייך צוגעצויגן ווערן צו דער רעגולירונגס־טעטיקייט, ד. ה. ביי אים באַשטייט דאָס גאַנצע אידישע פאָלק פון פּאָטענציעלע עמיגראַנטן. אַלזאָ, זיינען אידן אַן עמיגראַנטן־פאָלק, איז שוין קלאָר, אַז די עמיגראַנטן־מאַסע קען זיין דער סוביעקט פון דער רעגולירונג, זי קען זיך אַליין רעגולירן. אויף אַזאַ אופן פאַרברייטערט ער צו־שטאַרק דעם באַגריף „עמיגראַנט", אַזוי, אַז דיזער באַגריף פאַלט צוזאַמען מיט דעם באַגריף „איד". ה׳ וו. מעדעם, פאַרקערט, פאַרשטייט דעם באַגריף „עמיגראַנט" צו ענג, פאַר אים איז נאָר אַ פּאַסאַזשיר אַנ׳עמיגראַנט*), און ווי אַנ׳אמת׳ער בעל צדקה מיט אַ פילאַנטראַפּישן קוק אויף די עמיגראַציע, שטעלט ער זיך גאָר ניט פאָר, אַז די רעגולירונג זאָל זיין אַנדערש ווי אויף פילאַנטראַפּישע יסודות.

די דעמאָקראַטישע אינטערעסן אין דער עמיגראַציע.

ווען מיר פאַרשטייען אָבער דעם באַגריף עמיגראַנט און די ווירקונגען פון דער עמיגראַציע רעאַליסטיש, ניט אוטאָפּיסטיש און ניט פילאַנטראַפּיש, דאַן מוזן מיר אונטערשיידן גלייך מיט די פאַרשיידענע עמיגראַציאָנס־שטופן (פּאַסאַזשיר, סתם עמיגראַנט און פּאָטענציעלער עמיגראַנט) אויך פאַרשידענע גראַדן פ א ר א י נ ט ע ר ע ס י ר ט ק י י ט אין דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע און פאַרשידענע גראַדן קראַפט צו פאַרזאָרגן דיזע אינטערעסן. נאַטירלאַך זיינען די „פּאַסאַזשירן". די עמיגראַנטן, וואָס געפינען זיך אין וועג, אַם אוממיטלבאַרסטן פאַראינטערעסירט אין דעם רעגולירן די וואַנדערונג. זיי זיינען אָבער אומפּייאיק צו וועלכער ניט איז אָרגאַניזאַטאָרישער איניציאַטיוו אָדער צום קאַמף פאַר זייערע אינטערעסן. דער אינטערעס איז ביי זיי דער שטאַרקסטער, אָבער אין קראַפט זיינען זיי די שוואַכסטע פון דער גאַנצער וואַנדערער־אַרמיי. זיי קענען וועגן זיך אַליין ניט זאָרגן, זיי מוזן אַנדערע באַזאָרגן. די „פּאַסאַזשירן" אַלס אַזעלכע קענען זיין נאָר דער אָביעקט, אָבער ניט גלייכצייטיק דער סוביעקט פון דער רעגולירונג. די „אָרגאַניזאַציע פון פּאַסאַזשירן" איז, בלי ספק, אַ פּוסטער חלום. דאָס גרעסטע, וואָס זיי וואָלטן זיין אים שטאַנד דורכצופירן, איז איין מאָל אין אַ שמיטה אַ סטרייק אין דער עמיגראַנטן־קאָנטאָר אָדער אויפ׳ן שיף; איז אויך פאָדערט זיך צוליב אַזאַ סטרייק אַזוי פיל עמפּערונג, סאָלידאַריטעטס־געפיל און מוט, דאָס די עמיגראַנטן זיינען קוים פּייאיק אים אויסצוהאַלטן און צו געווינען. ווען די גאַנצע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג זאָל באַשטיין בלויז אין באַזאָרגן די וואַנדערער אין וועג, די „פּאַסאַזשירן", וואָלט דאָ געוויינטלאַך

*) פאַרגלייך וועגן דעם אינטערעסאַנטע אויספירונגען פון ה׳ מ. ב. ראַטנער „די עמיגראַציאָנס־פראַגען", (יעוור. אָבאָזר., 1910, 13).

ניט געוועז קיין שום רייד מכח דעמאקראטישער פאליטיק. ווי דעמאקראטיש זאלן אפילו ניט געבויט ווערן יענע עמיגראציאנס־איינריכטונגעז, וואס וואלטן זיך באשרענקען נאר מיט דער באזארגונג פון די „פאסאזשירן“, דאך וועט אין זיי מוזן הערשן א פילאנטראפישע געזינונג, ווייל דער עמיגראנט וועט תמיד אהין קומען מיט זיין פסיכאלאגיע פון אפהענגיקייט און הילפסלאזיקייט, און אפילו די בעסטע טוער וואלטן זיך מיט דער צייט צוגעוויינט צו באהאנדלען די עמיגראנטן אויפ'ן פילאנטראפישן שטייגער.

אבער ווי די עמיגראציאנס־פראגע, אזוי דאס דירעקטע רעגולירונגס־פראגראם, ווי אויך די טעטיקייט בנוגע צו אינדירעקטער רעגולירונג—זיינען פיל ברייטער פאר דער פשוט'ער פאסאזשירן־נויט. ניט נאר פאסאזשירן, ניט נאר סתם עמיגראנטן, נאר אויך די פאטענציעלע עמיגראנטן און אפילו דאס גאנצע אידישע פאלק זיינען דירעקט אדער אומדירעקט פאראינטערעסירט אין דער עמיגראציע און אין איר פארנינפטיקער רעגולירונג. — און דוקא דערפאר, ווייל די עמיגראציע איז ניט קיין פאלקס־צרה, נאר א פאלקס־ברכה. די עמיגראציע זאל נארמאליזירט ווערן, פארקלענערט ווערן, דארט וואו זי איז שוין צו גרויס, מחמת צופעליקע סבות, דערלייכטערט ווערן דארט וואו זי שטאמט פון טיפע און דויערנדיקע אורזאכן, — אין דעם זיינען פאראינטערעסירט די גאנצע אידישע פאלקס־מאסן. דער אינטערעס אין דעם איז, אלזא, א ריין דעמאקראטישער, דאס איז דער אינטערעס, די באדערפעניש פון פרייער אנטוויקלונג פון א ברייטער מאסן־דערשיינונג, וועלכע ברענגט אויסלייזונג פאר א גרויסן טייל פון די פאלקס־גויטן. נאטירלאך איז שוין דער אינטערעס פון די ברייטע, ניט דירעקט עמיגרירנדע מאסן, דערביי פיל שוואכער, ווי די פאראינטערעסירטקייט פון די פאסאזשירן אלס אזעלכע, פון די עמיגראנטן סתם און פון די פאטענציעלע עמיגראנטן: דערפאר איז אבער דא די ארגאניזירונגס־פייאיקייט און די ווירקונגס־קראפט שוין א גוזמא גרעסער. בכלל איז דאס אזוי אין דער עמיגראציאנס־פראגע, ווי אויך אין פילע אנדערע פראגן: וואס גרעסער עס איז די פאראינטערעסירטקייט פון א געוויסער שיכט, אלץ וויניקער קראפט באזיצט דיזע שיכט צו באשיצן אירע אינטערעסן. דאך איז דער אינטערעס פון פאלק אין דער הינזיכט גענוג שטארק און ברענענד, און, ווען א געוויסע רעגולירונגס־ארגאניזאציע זאל זיך ניט באגרעניצן מיט באדינען די פאסאזשירן, וואלט דיזע ארגאניזאציע געוויס קענען צוציען צו זיך די סימפאטיע און די מיטווירקונג פון די ברייטסטע שיכטן. אלזא איז אין דער עמיגראציאנס־פאליטיק דער גראד דעמאקראטיזירונג אפהענגיק פון דער ברייטקייט פון אירע אויפגאבן און פון דעם, ווי ווייט ווערן דורך דער רעגולירונגס־ארבעט באריהרט די אינטערעסן פון די מאסן. ווען דאס פאלק זאל אויף זיך נעמען די רעגולירונג פון דער עמיגראציע וואלט דאס ניט הייסן, אז איין שיכט וועט זארגן וועגן דער צווייטער, נאר אז דאס פאלק וועט וועגן

זיך אליין זארגן און זיך אליין באדינען. דא וואלט קענען צוזאמענ־פאלן דער סוביעקט מיט דעם אביעקט פון דער רעגולירונגס־טעטיקייט, דאס וואלט געווען באמת א זעלבסטטעטיקייט, א זעלבסטהילף. די דירעקטע עמיגראציאנס־רעגולירונג, ווען זי ווערט געשטעלט אויף אזוינע יסודות, דארף מען באטראכטן ווי א מין קעגנזייטיקע הילף און קעגנזייטיקע אסע־קוראנץ פאר עמיגראציע, קודם כל מצד די פאטענציעלע עמיגראנטן און ווייטער אויך פון יענע אומגעהויערע פאלקס־שיכטן, וועלכע עמיגרירן אליין ניט, זיינען אבער אינדירעקט פאראינטערעסירט אין דער נארמאליזירונג פון די עמיגראציאנס־פראצעסן.

אידעאל און ווירקלאכקייט אין דער עמיגראציאנס־פאליטיק.

אין דעם זין וואלט געווען, אבסטראקט גערעדט, גאנץ באגרייפלאך א דעמאקראטישע עמיגראציאנס־פאליטיק. דא זעען מיר ווידעראמאל די אנאלאגיע צווישן דער וואנדערונגס־ און דער ארבעטסלאזן־פראגע. פונקט אזוי ווי די פאסאזשירן און סתם עמיגראנטן זיינען אויך די ארבעטסלאזע אומפייאיק זיך פעסט צו ארגאניזירן און זיך אליין צו באזארגן; דאס הייסט אבער ניט, אז אין דער ארבעטסלאזן־פראגע איז מעגלאך נאר פילאנטראפיע, נאר צדקה, פארקערט, ווייל אין דער ארבעטסלאזן־פראגע זיינען ברענענד פאראינטערעסירט ניט נאר די ארבעטסלאזע, נאר אויך די באשעפטיקטע ארבעטער, און ניט נאר דערפאר ווייל יעדער ארבע־טער איז פאטענציעל ארבעטסלאז, נאר אויך א דאנק פילע אנדערע אינ־טערעסן־פארבידונגען, דוקא דערפאר איז גאנץ מעגלאך א דעמאקראטישע ארבעטסלאזן־פאליטיק מצד די פראפעסיאנעלע פאראיינען, וועלכע באַ־שטייט אין קעגנזייטיקער הילף און קעגנזייטיקער אסעקוראנץ; דערפאר קען אויך געמאלט ווערן א דעמאקראטישע ארבעטסלאזן־פאליטיק מצד דער מלוכה.

אונזער דירעקטעם רעגולירונגס־פראגראם, וואס מיר האבן אויבן פאַ־נאנדערגעוויקלט, איז גענוג ברייט, כדי צו באפרידיקן דעם ברייטסטן אינטערעסן־קרייז, וועלכער איז פארבונדן מיט דער עמיגראציע. אויפ'ן גרונט פון דעם פראגראם וואלט מעגלאך זיין א דעמאקראטישע עמיגרא־ציאנס־פאליטיק. ליידער אבער איז אזא פאליטיק מעגלאך נאר ביי גרוי־סער דערפארונג, איינפלוס און קאפיטאלן, וועלכע אונזער דעמאקראטיע באזיצט ניט און קען ניט באזיצן. רייז־דעמאקראטישע עמיגראציאנס־פאַ־ליטיק איז באגרייפלאך על פי שכל הישר, זי איז אבער אין דער ווירק־לאכקייט אוממעגלאך, און ניט נאר ביי אונז, נאר אויך ביי אנדערע פעל־קער. ווען זי איז אויך שוין גאר דעמאקראטיש, איז דאס נאר דאן, ווען זי ווערט געפירט דורך די פראפעסיאנעלע פאראיינען. אבער מיר האבן געזען, ווי אומגעניגנד איז יענער טייל פון דעם רעגולירונגס־פראגראם, וועלכן זיי זיינען בכח אויף זיך צו נעמען. אין אלגעמיין אבער קען מען אן דעם אנטייל פון קאפיטאל און פון די קאפיטאליסטן ניט דערפילן די ריזיקע

אויפגאַבן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. **אַ פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל אימשטאַנד זיין צו רעגולירן די עמיגראַציע, קען ניט זיין ריין־דעמאָקראַטיש.** נאָר אַ מלוכה אָדער די פּאָליטישע אָרגאַנען פון נאַציאָנאַלער זעלבסט־פאַרוואַלטונג, ווען זיי וואָלטן זיין געבויט דעמאָקראַטיש, וואָלטן אויך קענען דעמאָקראַטיש אַוועקשטעלן אַ ברייטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג; און דערפון זעען מיר ווידער טאַקי, אַז אונזערע הייסע מגידים פון דער „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“ וואָלטן דאַרפן עטוואָס מער זיך אינטערעסירן אויך מיט דער בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער עמאַנציפּאַציע פון דעם אידישן פאָלק אין די גלות־לענדער. דיזע עמאַנציפּאַציע איז אַ נויטיקער תנאי פאַר דער פאַרנינפטיקער פּאָליטיק ניט נאָר אין דער אינדירעקטער, נאָר אויך ווי מיר זעען איצט, אין דער דירעקטער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג.

די בהדרגה'דיקע דעמאָקראַטיזירונג פון דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

ווי מיר האָבן געזען, וואַקסן די דעמאָקראַטיזירונגס־אויסזיכטן אין אונזער ענין צוזאַמען מיט דעם אומפאַנג פון יענעם רעגולירונגס־פּראָגראַם וועלכער ווערט באַזאָרגט דורך דער עמיגראַציאָנס־אָרגאַניזאַציע. דערפון איז שוין אין אַלגעמיין, אָן ווייטערדיקע פּרטים קלאָר, אַז די דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק קען זיך ניט איינאָרדענען מיט אַ מאָל, עס פאָדערט זיך אַ לאַנגע צייט ביז די פונקציעס פון דער רעגולירונגס־אַנשטאַלט וועלן אויסוואַקסן ביז דעם גאַנצן שטח פון יענע פאָלקס־אינטערעסן, וואָס ווערן באַרירט דורך די עמיגראַציע. די דעמאָקראַטיזירונג פון די פרייע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציעס וועט אַלזאָ פאָרקומען בהדרגה'דיק, שטופנווייז און דער אָנפאַנג מוז זיין גאָר ווייניק דעמאָקראַטיש, ווייל פון אָנהויב מוז מען ערשט באַזאָרגן די נויטן פון די פּאַסאַזשירן אין וועג, אין בעסטן פאַל פון יענע עמיגראַנטן (סתם עמיגראַנטן) וועלכע זיינען שוין גרייט אויפהויבן זיך פון אָרט. דאָס זיינען עלעמענטן, וועלכע קענען זיך אַליין ניט אויסהאַלטן און מוזן אָנקומען צו פרעמדער שטיצע. דעריבער איז די ערשטע צייט אַ דעמאָקראַטישע פירונג פון די רעגולירונגס־אַנשטאַלטן לגמרי אוממעגלאַך. די גאַנצע אַרבעט מוז דאָ ליגן אין פילאַנטראָפּישע הענט. די דעמאָקראַטיע קען דאָ, העכסטנס, סטאַרען זיך צו קאָנטראָלירן אַזוי אָדער אַנדערש די טעטיקייט פון די פילאַנטראָפּישע חברות, אָבער דאָס וועט זי אויך ניט לייכט דערגרייכן, ווייל עס איז דאָך פאָרט שווער צו באַקומען אַ קאָנטראָל איבער אַזאַ געביט, וואו מען אַרבעט אַליין ניט און וואו מען קען אַליין גאָר ניט אַרבעטן. אויסערדעם איז טאַקע די פילאַנטראָפּיע פיל גלייכער און פיל פּאַסנדער איידער די דעמאָקראַטיע אומעטום, וואו עס האַנדלט זיך וועגן הילף און ניט זעלבסטהילף, ווייל דאָס דירעקטע טעטיקייטס־פעלד פון דער אָרגאַני־

זירטער דעמאָקראַטיע איז קאַמף, און ביי איר הערשן תמיד די אינטער־רעסן פון קאַמף איבער די ענינים פון הילף, פון צדקה.

מיר זעען טאַקע, אז די אָרגאַניזירטע דעמאָקראַטיע איז פּשוט אומ־פייאיק אָנצופירן וועלכע ניט איז הילפס־אַקציאָן, און אז זי נעמט זיך שוין יאָ פאַר איר, טוט זי אָן צרות, אָדער זי פאַרכאַפּט דיזע אַקציאָן אין די הענט פון איינצלנע פּאַרטייען און סטאַרעט זיך ארויסצושטויסן די פּאַרטייאישע קעגנער. די דעמאָקראַטיע איז קיין מאָל ניט גאַנץ אייניק, זי איז צוטיילט לויט קלאַסן — די קליין־בירגערלאַכע און די סאָציאַליסטי־שע דעמאָקראַטיע, און אפילו די לעצטע טיילט זיך אויך אין פיינטלאַכע לאַגערן לויט פאַרשידענע פּראָגראַמען. פּרוּווט אָקאַרשט אַוועקצושטעלן די פאַרטרעטער פון אונזער דעמאָקראַטיע, זיי זאָלן באַזאָרגן די הילף פאַר די נשרפים, צי וועט דערפון ארויסקומען א גרויסע פּעולה? קיינעם וואָלט גאַר ניט איינפאַלן אזא זאַך. אַן ענלאַך בילד שטעלט מיט זיך פאַר אויך די עמיגראַציאָנס־פראַגע. אין אויסלאַנד עקזיסטירן „קאָמי־טעטן" פאַר אידישע עמיגראַנטן, אַנגעפירט דורך די מערב־אייראָפּעאישע קהילות און קאַפּיטאַליסטן־פילאַנטראָפּן, און עס עקזיסטירן אויך אין פאַר־שידענע שטעט „עמיגראַנטן־קאַסן" וואָס ווערן אויסגעהאַלטן פון די „רו־סישע" (ד. ה. הויפּטזאַכלאַך אידישע) סטודענטן און אַרבעטער. די ער־שטע זיינען געבויט פילאַנטראָפּיש און ביוראָקראַטיש, די צווייטע — דעמאָקראַטיש. אָבער ווער פון די רוסישע אידן אין אויסלאַנד ווייסט ניט, אז אויב אַן'עמיגראַנט, אָן אונטערשיד פון פּאַרטיי און פּאָליטישער איבערצייגונג, וויל באַקומען וועלכע ניט איז שטיצע, דאַרף ער זיך ווענדן צו די פילאַנטראָפּישע „קאָמיטעטן". אָבער ניט צו די סטודענטישע „קאַסן"? ווארום די „קאַסן" אונטערשטיצן ניט אַלע עמיגראַנטן, נאָר מיט באַשטימטע איבערצייגונגען, און ווען זיי זיינען שוין „אומפּאַרטייאיש", פאַלן זיי דאָך אריין צו דער אָדער יענער פּאַרטיי, און ווערן פון איר אויסגענוצט.

די אַלוועלטלאַכע אידישע פילאַנטראָפּיע.

אויב אין דער ערשטע צייט מוז די פילאַנטראָפּיע האָבן די גאַנצע ממשלה איבער די דירעקטע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, וועט זי אויך שפּע־טער, ביי דער גרעסערער דעמאָקראַטיזירונג פון דער אַרבעט, דאָך ניט קענען אָפּגעשאַפן ווערן, ווייל די דעמאָקראַטיע וועט קיין מאָל ניט באַ־זיצן אזוי פיל ידיעות, איינפלוס און קאַפּיטאַלן (קרעדיט), זי זאָל קענען אַליין באַשטיין, אָן דער הילף פון דער גרויסער בורזשואַזיע. דערווייל אָבער ליגט די גאַנצע זאַך אין די הענט פון דער פילאַנטראָפּיע און אונ־זערע דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס האָבן זיך גאַר ניט באַשעפטיקט און גאַר ניט אינטערעסירט מיט דער רעגולירונג פון דער עמיגראַציע און מיט דער טעטיקייט פון יענע חברות און קאָמיטעטן, וועלכע האָבן

געארבעט אין דעם עניז. מכח דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגרא־ציע איז בכלל נאך כמעט גאר ניט געטאן געווארן, אבער דאס ביסל, וואס מען טוט יא, שטאמט פון אונזערע פילאנטראפן. ווער זשע זיי־נען זיי, און וועלכע אינטערעסן זייערע ווערן באריררט דורך די עמי־גראציע? ה׳ א. ליטוואק מיינט, אז דאס איז די „אידישע אינטערנאציא־נאלע גרויסקאפיטאליסטישע פילאנטראפיע“*) — זי שאפט אפ די אלע עמיגראציאנס־קאמיטעטן און „רעגולירט“ די עמיגראציע פון די מזרח־איי־ראפייאישע אידן. אבער וועלכע אינטערעסן באוועגן די דאזיקע „אינטער־נאציאנאלע“ חבריא, אויף דעם שטעלט זיך ה. ליטוואק ניט אפ, און דער־פאר קומט ביי אים אויס די גאנצע אידישע פילאנטראפיע גאנץ גלייך אין דער גאנצער וועלט, ער אונטערשיידט ניט אירע פארשידענע טיילן, פונקט אזוי ווי ה׳ מעדעם אדער ה׳ בערטאלדי אנאליזירן ניט די צוזא־מענשטעלונג פון דער עמיגרירנדיקער מאסע. ווען די דאזיקע „אינטער־נאציאנאלע אידישע פילאנטראפיע“ וואלט מיט זיך אין דער אמת׳ן פאר־געשטעלט אזא איינארטיקע און אייניקע מאסע, ווי וואלט מען דאס קע־נען דערקלערן, פאר וואס זי איז צוטיילט אין פארשידענע חברות און געזעלשאפטן, וועלכע קאנקורירן צווישן זיך גאנץ אפט זייער אומ׳ברחמנות׳־דיק, און באמיען זיך איינע מער אויסשפיינען זיך פאר׳ן עולם, ווי די צווייטע? און זאגן מיר, אז די גאנצע חבריא איז באהערשט פון א ריין־פילאנטראפישן אינטערעס, פון וואנען זשע, ווידער טאקע, נעמט זיך אט די דאזיקע קאנקורענץ? מילא די באצאלטע דינער און באאמטע פון אט די פארשידענע געזעלשאפטן קאנקורירן דערפאר, ווייל זיי זיינען בלוטיק פאראינטערעסירט אין דעם דערפאלג פון יענע איינריכטונגען, וואו זיי דינען. מילא די אנגעשטעלטע קאנקורירן פאר עולם הזה; ניט שוין־זשע קאנקורירן זייערע בעלי בתים, די גרויסע גבירים און בעל צדקות, נאר פאר עולם הבא?

די נאציאנאלע אינטערעסן פון דער אידישער בורזשואזיע.

ביי די אומות העולם איז דער גרויסער קאפיטאל פעסט פארבונדן מיט דעם גאנצן לעבן פון זיין נאציאן, ער הערשט איבער דאס פאלק און פארטרעט אים מיט זיך; ער באזיצט די גאנצע פאליטישע און עקא־נאמישע מאכט און דעריבער איז ער אוממיטלבאר פאראינטערעסירט, אז

*) א. ליטוואק, וועגן עמיגראציאנס־קאנגרעס („צייט־פראגן“ 1, ז. 77). דאסזעלבע מיינט אויך ה׳ בערטאלדי אין זיין ארטיקלען־סעריע „פאראויניקן אדער בויען“ („פריינד“, 1909, באזונדערס, קאפ. 3; „אלוועלטלאכע אידישע פילאנטראפיע און אלוועלטלאכע אידישע דעמאקראטיע“, „פריינט“ 1909, 138) ה. בערטאלדי באמיט זיך ניט צו אנאליזירן די סאציאלע צוזאמענשטעלונג ניט פון דער פילאנטראפיע און ניט פון דער „דעמאקראטיע“. ער באטראכט יעדע באזונדער ווי אנ׳איינהייטלאכע גרויס, דאס איז דער געוויינטלאכער פעלער פון די עמיגראציאנס־פובליציסטן.

די מאַכט און דאָס אָנזען פון זיין נאַציאָן אין דער וועלט זאָל וואַקסן אָן אַ ברעג. כדי צו פאַרטונקלען און פאַרטויבן די קלאַסן־קעגנזאַצן אין דער נאַציאָן, מוז דער קאַפּיטאַל באַזונדערס שטאַרק אונטערשטרייכן די בלומרשטע נאַציאָנאַלע אייניקייט, די בורזשואַזיע איז מער נאַציאָנאַל, מער שאָוויניסטיש, מער מיליטאַריסטיש פאַר די איבעריקע קלאַסן און גרופּן פון פאָלק. דער ענגער עקאָנאָמישער צוזאַמענהאַנג צווישן דער בורזשואַזיע מיט די אַנדערע קלאַסן פון דער געזעלשאַפט דערקלערט אונז זייער לייכט די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק פון דעם גרויסן קאַפּיטאַל ביי אַנדערע פעלקער; אַ דאַנק אָט דעם עקאָנאָמישן אינטערעסן־צוזאַמענהאַנג, אַ דאַנק דער שטאַרקייט און לעבעדיקייט פון דיזע אינטערעסן טראָגט די טעטיקייט פון די הערשנדיקע קלאַסן ביי אַנדערע פעלקער אַ נאַציאָנאַלן און פּאָליטישן כאַראַקטער. די כלל־טעטיקייט פון דער גרויסער אידישער בורזשואַזיע איז אָבער גאָר אַנ'אַנדערע, זי טראָגט אַ רעליגיעזן און פילאַנטראָפּישן כאַראַקטער. בשעת ביי די הערשנדיקע קלאַסן פון אַנדערע אומות שטייט די אמונה נאָר אויף דעם צווייטן פּלאַן אין פאַרגלייך מיט דער נאַציאָן, און די פילאַנטראָפּיע ד. ה. דער „אָרגאַניזירטער רחמנות" שפּילט גאָר אַ קליינע ראָלע, טרעטן אַרויס די פאַרהעלטנישן ביי אידן אין דעם דירעקטן היפּך פון דעם: ביי אידן שטייט די נאַציאָן נאָר אויף דעם צווייטן פּלאַן אין פאַרגלייך מיט דער אמונה, און די פּאָליטיק פאַרנעמט כמעט גאָר קיין פּלאַץ ניט אין דער כלל־טעטיקייט פון אונזערע פּני. דאָס שטאַמט דערפון, וואָס דער אידישער גרויס־קאַפּיטאַל גייט אַריין אַלס עלעמענט כמעט אויסשליסלאַך אין די ניט־אידישע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וועלכע האָבן ניט צו טאָן מיט דעם אידישן אַרבעטער און מיט דעם אידישן קאָנסומענט. דעריבער איז דער אידישער גרויס־קאַפּיטאַליסט פיל שטאַרקער און פיל אָפטער פאַרבונדן ווירטשאַפטלאַך מיט די אַרומיקע פעלקער, ווי מיט דער אידישער נאַציאָן; אויף זיין פאַבריק אַרבעטן זייער זעלטן אידן, אין זיין קראָם אָדער באַנק דינען חוץ אידישע אַנגעשטעלטע גאַנץ אָפט אויך ניט־אידישע: זיין קונד, זיין קליענט איז אָפטמאָל אָדער גאָר מערסטנסטייל דער „גוי"; מיט „גויים" פירט ער געשעפטן, מיט „גויים" האַנדלט ער, זיין אידעאַל איז, ווייסנדיק אָדער ניט ווייסנדיק, במזיד צי בשוגג, צו ווערן אַנ'„אייגענער" אויף דעם „גוי'אישן" מאַרק און אין דער „גוי'אישער" געזעלשאַפט. די אידישע מאַסן מיט זייער שפּראַך און מנהגים זיינען אים פרעמד. עס איז לחלוטין אויסגעשלאָסן, אַז ביי אַ אידישן גביר זאָל זיין אַ ריינער נאַציאָנאַל־אידישער אינטערעס, און אַז דיזער אינטערעס זאָל באַהערשן זיין באַוואוסטזיין און זיין לעבן, ווי מיר זעען דאָס מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן און אידעאָלאָגיע ביי דער גרויס־בורזשואַזיע פון אַנדערע פעלקער. דער נאַציאָנאַל־אידישער אינטערעס ביי אונזערע נגידים איז אין בעסטן פאַל נאָר אַ טיילווייזער, אַ זייטיקער און אַ שוואַכער, אויב ער פעלט ניט אינגאַנצן; און ווען ער איז שוין דאָ, איז ער אויך שטענדיק פאַרבונדן מיט אַ צווייטן אַנטי־

נאַציאָנאַלן אינטערעס. דער אידישער קאַפּיטאַליסט מעג פילן און דענקען נאַציאָנאַל, האַנדלען וועט ער תמיד אין די אָדער יענע וויכטיקע הינזיכטן אַנטי־נאַציאָנאַל. דער נאַציאָנאַלער אינטערעס פאַרבינדט אים זייער שוואַך מיט דעם אידישן פאָלק, און דער אַנטינאַציאָנאַלער אינטערעס זיינער טרייבט אים פון פאָלק, צווינגט אים צו זוכן ווי ווייט מעגלאַך צו צעררייסן יענע פעדים, וועלכע פאַרבינדן אים נאָך מיט דעם אידישן פאָלק.

די קוועלן, פאָרמען און שטופּן פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן ביי די אידישע גבירים.

די אידישע אינטערעסן־ספערע פון אונזער גביר נעמט זיך פון אַ גאַנץ פאַרפלאָנטערטן סכום פאַרהעלטנישן. ערשטנס, ווערט אונזער נגיד צוגעבונדן צו זיין פאָלק דורך די רעליגיעזע טראַדיציע פון געמיינזאַמען גלויבן און מנהגים. דיזן פאַקטאָר קאָן מען אָנרופן פּ אַ ז י ט י װ , אָבער ער ווערט אַלץ מער אָפּגעשוואַכט דורך דער אַסימילאַציע. צווייטנס, ווירקט דאָ אַנ׳אַנדערער פּאָזיטיווער פאַקטאָר, — דאָס איז יענער ע ק אָ־נ אָ מ י ש ע ר צ ו ז אַ מ ע נ ה אַ נ ג, וועלכער עקזיסטירט אין די אידישע ווירטשאַפטס־געביטן, אין דעם אידישן האַנדל און אינדוסטריע: אויף וויפיל דער אידישער גרויס־קאַפּיטאַל האָט צו טאָן מיט אידישע אַרבעטער, מיט אידישע האַנדלס־אַנגעשטעלטע און מיט אידישע קונדן און קליענטן, אויף אַזוי פיל זיינען אויך די מאַטעריעלע אינטערעסן פון דעם אידישן נגיד געוויסערמאָסן פאַרבונדן מיט דעם שיקזאַל פון דעם אידישן פאָלק. ווי מיר ווייסן, איז אָבער דער דאָזיקער פאַקטאָר גאַנץ שוואַך, און ער וואָלט דורך די אַסימילאַציע אויך אינגאַנצן פאַרשווינדן, ווען ניט אַ דריטער, ר י י ן ־ נ ע ג אַ ט י װ ע ר מאָמענט, וועלכער שטאַמט פון דעם אַ נ ט י ס ע מ י ט י ז ם . די אַנטוויקלונג פון דעם אַנטיסעמיטיזם און פון דעם אידן־האָס בכלל ווירקט נאַציאָנאַליזירנד אויף אַלע שיכטן פון דעם אידישן פאָלק, און מער פון אַלץ אויף דער אינטעליגענץ. דער אַנטיסעמיטישער דרוק אויף אונזערע גבירים איז טאַקי אַליין גאַנץ אומבאַדייטנד, מיט אים קען מען שוין ווי ניט איז אויסקומען, אָבער דער אינטעליגענט, דער מעדיקער, דער יוריסט, אינזשענער, דער שרייבער און געלערנטער, דער קינסטלער און דער קאַנדידאַט אויף פאַרשידענע שטעלן און ווירדן — זיי פילן זייער שאַרף די פאַראַכטונג און שנאה פון די „גוים“, זיי ליידן אין זייערע ברענענדסטע נויטן פון דער רעכטלאָזיקייט אָדער פון ניט־גלייכבאַרעכטיקונג, פון גזירות און באַיקאָטן. די ליידן פון די פאָלקמאַסן דערגייען זייער ווייניק צו די אויערן און אויגן, צו דעם האַרצן און קעשענע פון אונזער גביר, אָבער מיט דעם אידישן אינטעליגענט שטייט ער אין ענגער פאַרבינדונג, און די נאַציאָנאַליזירנדע ווירקונג פון דעם אַנטיסעמיטיזם גיט זיך אַריבער פון דער אידישער אינטעליגענץ צו דעם אידישן גרויס־קאַפּיטאַל.

נאַטירלאַך, ווירקן אָט די אַלע פאַקטאָרן ניט אין קיין גלייכער מאָס אויף פאַרשידענע טיילן פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע. קודם־כל קומט דאָ די גרויסע טיילונג צווישן די מזרח־און מערב־אידן: אין אַלגעמיין ווירקן אַלע אָנגעוויזענע פאַקטאָרן פיל שטאַרקער אין מזרח, איידער אין מערב; אָבער דאָ קומען אויך ווייטערדיקע טיילונגען. יענער טייל מזרח־אידן, וועלכער האָט עמיגרירט איבער׳ן ים, האָט מיט זיך אהין אַריבערגעבראַכט אויך די נאַציאָנאַליזירנדע קרעפטן פון לעבעדיקער טראַדיציע, פון ענגערן עקאָנאָמישן צוזאַמענהאַנג און פון הייסן נאַציאָנאַלן געפיל, און דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז אונזער גרויס־בורזשואַזיע אין אַמעריקא זאָל אַזוי טיף לעבן מיט אידישע אינטערעסן, ווי דאָס איז נאָר בכלל מעגלאַך ביי אונזערע גבירים. אויך אין מזרח זיינען ניט אַלע שיכטן פון דער אידישער אינטעליגענץ און בורזשואַזיע גלייך באַרירט פון די נאַציאָנאַליזירנדע טענדענצן, און ניט נאָר אין גאַליציען אָדער רומעניען, נאָר אויך אין רוסלאַנד און אַמעריקא איז דער נאַציאָנאַלער תהום (אַ חוץ דעם סאָציאַלן) צווישן די נגידים מיט די מאַסן זייער גרויס. דאָך, בלי ספק, באַשעפטיקן זיך אונזערע פּני אין מזרח־אייראָפּע, טערקיי און אַמעריקא פיל ענערגישער מיט די אידישע כלל־ענינים, ווי אין מערב־אייראָפּע.

אומאָפּהענגיק פון די דאָזיקע אונטערשידן, קענען מיר באַמערקן פילע געמיינזאַמע זייטן אין דער כלל־טעטיקייט פון אונזערע אדירים אין פאַרשידענע לענדער. דער אַלגעמיינסטער שטריך פון זייער טעטיקייט איז, — אַז זיי שטרעבן און האָבן טאַקי די מאַכט צו פאַרטרעטן מיט זיך די כלל־ישראל־אינטערעסן: זיי זיינען די „פּני“, זיי האָבן די העגעמאָניע איבער די אידישע ענינים, זיי האַלטן אין זייער רשות די אידישע געמיינדע, זיי באַזאָרגן די אידישע אמונה און אירע מנהגים, זיי פירן די אידישע צדקה־גדולה, זיי זיינען זיך משתדל פאַר די אידישע „רעכט“, זיי „קעמפן“ קעגן דעם אַנטיסעמיטיזם. און ווייל ביי אידן פעלט דאָס נאַציאָנאַל־פּאָליטישע לעבן, טראָגט זייער טעטיקייט ניט קיין פּאָליטישן כאַראַקטער. דאָס, וואָס ביי אַנדערע אומות נעמט אויף זי די מלוכה, דאָס פירט דורך ביי אידן די קהלה און די פרייע איניציאַטיוו פון די פּני. און ווייל די שטאַרקסטע אינטערעסן פון אונזערע נגידים ליגן דאָך אויסערהאַלב דעם אידנטום, ווייל זיי זיינען צו שוואַך פאַרבונדן מיט די אידישע מאַסן, ווייל זייער אידישער אינטערעס איז צו קליין, דעריבער נעמען אָן זייערע באַציאונגען צו די אידישע מאַסן *אַ פּילאַנטראָפּישעם אויסזען*. אָבער מיר דאַרפן זיך ניט לאָזן נאַרן דורך דעם אויסערלאַכן שיין: אין דער ווירקלאַכקייט ווערט די טעטיקייט פון אונזערע בעל־צדקות געטריבן דורך ווירקלאַכע אינטערעסן, דאָס איז ניט רחמנות, ניט באַרמהאַרציקייט, נאָר דער פאַרפּלאָנטעטער סכום פון טראַדיציע, ווירטשאַפטלאַכן צוזאַמענהאַנג און פּחד פאַר׳ן אַנטיסעמיטיזם — דער שורש פון אונזער באַרימטער צדקה־גדולה. דער אומגליק איז אָבער,

וואָס די טרייבנדיקע אינטערעסן זיינען צו־שוואַד, ווירקן ניט אומאונטער־בראָכן, ווירקן ניט טיף און פּלאַנמעסיק, און דעריבער ווייזט זיך אויס, אַז מיר האָבן צו טאָן מיט פילאַנטראָפּיע, מיט צדקה־געפילן, מיט ניט־פאַראינטערעסירטקייט.

ווען דיזע כלל־מאַכער „זאָרגן" וועגן די אידישע מאַסן, באַציען זיי זיך באמת'ן ניט פאַראינטערעסירט און גלייכגילטיק צו דעם גורל פון די אידישע מאַסן, זיי „זאָרגן" אומגערן, געצוואונגענערהייט, אָן אַ ברעקל ליבע און חשק צו דער זאַך פון פאָלק; נאָר דאָס אויך אויף אַ פאַרשי־דענעם אופן. דער גרעסטער רוב מערב־אייראָפּייאישע מאַגנאַטן פון משה רבינו'ס גלויבן איז כמעט אינגאַנצן אַסימילירט. זיי אַרן לגמרי ניט די נויטן פון די פאָלקס־מאַסן. און פון דעם אויבנאַנגעוויזענעם צווייזייטיקן נאַציאָנאַל־אידישן אינטערעס ווירקט אויף זייער „צדקה־טעטיקייט" ניט די נאַציאָנאַליזירנדיקע, נאָר די אַנטי־נאַציאָנאַלע זייט. זיי ווילן פּטור ווערן פון די אידישע מאַסן מיט זייערע נויטן, זיי שטרעבן דורך „צדקה" שטיל מאַכן די אידנפראַגע; דערלאַנגענדיק אַ קליינע נדבה דעם „שנאָ־רער" פון מזרח, מיינען זיי יוצא זיין פאַר זייער גאַנצער אידישקייט. זייער אינטערעס איז אַנטינאַציאָנאַל און זייער באַציאונג צום אידישן פאָלק איז אַנטיסעמיטיש, זיי האַסן און פאַראַכטן די מאַסן, וועלכע קו־מען אָן צו זייער הילף, זיי וואָלטן וועלן מיט זייער צדקה פאַרניכטן דעם פאָלק. און ווייל זיי זיינען, דיזע מאַגנאַטן, אויסגעצייכנט „לאָיאַל" צו זייערע רעגירונגען, ווייל זיי זיינען פאַרביסענע „פּאַטריאָטן" פון זייערע פאַרשידענע „פאָטערלענדער", שטרעבן זיי דורך זייער צדקה דורכ־פירן די אימפּעריאַליסטישע „ציוויליזאַטאָרישע" באַשטרעבונגען פון דיזע פאַרשידענע „פאָטערלענדער". אַזוי פלאַנצט איין אומעטום די פראַנצוי־זישע „אַליאַנס" דעם פראַנצויזישן איינפלוס און דינט טריי דער עקס־פּאַנסיאָנס־פּאָליטיק פון פראַנקרייכ'ס קאַפּיטאַל; פאַרקערט, דער דייטשער „הילפספאַראיין" טרייבט איבעראַל אַ דייטשע אימפּעריאַליס־טישע פּאָליטיק. די אַליאַנס וויל אַלע מזרח־אידן מאַכן פאַר עכטע פראַנ־צויזן, דער הילפספאַראיין פאַר עכטע דייטשן. און דינענדיק טריי יעדע איר „פאָטערלאַנד", מוזן דיזע פילאַנטראָפּישע חברות קעמפן צווישן זיך, אָנפירן אַ פאַרביסענע קאָנקורענץ.

עס זיינען אָבער אויך דאָ פילע אַנדערע שאַטירונגען, און ניט נאָר פאַרשידענע שאַטירונגען לויט זייער אונטערשיד אין נאַציאָנאַלער שטי־מונג, בילדן זיך אויס צו פאַרשידענע קעגנערישע חברות, נאָר אויך אינער־האַלב פון יעדער חברה זיינען פאַרטראַטן שיכטן מיט גאַנץ פאַרשידענע נאַציאָנאַלע אינטערעסן. אַזוי איז צ. ב. דער „הילפספאַראיין פון די דייטשע אידן" מער נאַציאָנאַל, ווי די „אַליאַנס". די אויסלענדישע „יק"א" איז בפירוש אַנטינאַציאָנאַל און כמעט אַנטיסעמיטיש, בעת איר רוסלענדישע אָפּטיילונג. „יק"א", טראָגט אַן ערלאַכן נאַציאָנאַלן פּרצוף. אַט די אַלע שטופּן און שאַטירונגען, מיט זייערע אַלערהאַנט געזעלשאַפטן

שטעלן מיט זיך צונויף צוזאַמען די „אַלוועלטלאַכע אידישע פילאַנטראָ־פיע", ווייל דער אַלוועלטלאַכער כאַראַקטער פון דער אידן־פראַגע און פון דעם אידנטום צווינגט דיזע חברות צו פאַרשפּרייטן זייער טעטיקייט אויף אַלע לענדער פון דער וועלט, אָדער לכל הפחות צו קאָאָרדינירן זייער טעטיקייט, פאַרגעסנדיק, ווי ווייט מעגלאַך, זייער קאָנקורענץ פאַר דעם פראַנצויזישן אָדער דייטשן „פּאַטריאָטיזם".

די עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע.

אָט די דאָזיקע צדקה־אַרבעט פון אונזער בורזשואַזיע ווערט אָנגע־ווענדעט אויך צו דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע. די עמי־גראַציע איז די וויכטיקסטע פון יענע קרעפטן, וועלכע מאַכן פון דער אידן־פראַגע אַ וועלט־פראַגע. די עמיגראַציע איז איינע פון די גרעסטע שטערונגען פאַר דער אַסימילאַציע, איינער פון די מעכטיקסטע נאַציאָנאַליזירונגס־פאַק־טאָרן אין דעם אידישן לעבן. אויך אין דעם, ווי אַזוי פאַרשידענע טיילן פון דער אידישער בורזשואַזיע באַציען זיך צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, ווירקן פאַרשידענע אינטערעסן. אין מזרח־אייראָפּע מאַכט די עמיגראַ־ציע די אידישע מאַסן עטוואָס שיטערער, און ווייל פאַר דעם גביר איז ווינשנסווערט, אידן זאָלן ניט צו געדיכט לעבן, מוז דער מזרח־אייראָפּעאי־שער נגיד אין תוך אַריין סימפּאַטיזירן מיט דער עמיגראַציע, ער מוז אויף איר קוקן מיט אַ שטיקל האָפנונג, אַז דורך איר וועט אַ טייל אידן פאַרלאָזן די מזרח־לענדער און די אידן־פראַגע וועט אָפּגעשוואַכט ווערן. דעריבער איז דער מזרח־אידישער גביר פאַראינטערעסירט אין דעם, די עמיגראַציע אין איר גאַנצן אומפאַנג צו דערלייכטערן, באַזאָרגן ניט נאָר יענע זייטן פון דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, וואָס באַרירן די עמיגראַנטן אין ענגן זין פון וואָרט („פּאַסאַזשירן" און „סתם עמיגראַנטן"), נאָר אויך די אינטערעסן פון דער פּאָטענציעל־וואַנדערנדיקער מאַסע; ער וואָלט זיך ניט אָפּזאָגן אויסצופירן דאָס דירעקטע רעגולירונגס־פּראָגראַם אין זיין גאַנצן אומפאַנג, ווען עס וואָלט ניט פאָדערן צו פיל מי. פאַרקערט, פאַר די מערב־אייראָפּעאישע אידן איז די וואַנדערונג אַ ביטערע צרה, ווייל צוזאַמען מיט איר פּעקלט זיך אַריבער קיין מערב די אידישע נויט, די קאָנקורענץ פון די אידישע קליינע הענדלער און בעלי מלאכות מיט די ניט־אידישע, צוזאַמען מיט איר קומט די סכנה פון שטאַרקן עקאָנאָמישן אַנטיסעמיטיזם. דער גביר פון מערב־אייראָפּע שטרעבט קלענער צו מאַכן די אידישע וואַנדערונג, און דאָ פאַלט אַריין זיין אינטערעס אין אַ שאַרפער סתירה מיט זיך אַליין: ווירקן אויף דער עמיגראַציע קען דער אידישער מאַגנאַט נאָר דורך דירעקטער רעגולירונג, די לעצטע אָבער האָט די אומאַנגענעמע טבע צו דערלייכטערן די עמיגראַציע און ממילא האָט דאָס שוין די טענדענץ זי צו פאַרגרעסערן... ווי־זשע קען ער זיך אויסהעלפן אַנטקעגן דער דאָזיקער מכה? נאָר דורך דעם, וואָס ער וועט

די עמיגראַציע טאַקע רעגולירן, אָבער נאָר אַזוי זי רעגולירן, אַז די גאַנצע רעגולירונג זאָל טויגן אויף כּפּרות. ווייל די עמיגראַציע פּאַרפּעסטיקט יענעם נאַציאָנאַלן צוזאַמענהאַנג מיט דעם אידנטום, פון וועלכן דער מערב׳ישער נגיד חלש׳ט פּטור צו ווערן. דערפאַר טרייבט אים זיין קלאַסן־אינסטינקט צו שוואַכער און נישטיקער רעגולירונגס־פּאָליטיק. זיין רע־גולירונגס־אינטערעס איז זייער ענג, אים אַרט גאָר ניט, וואָס דער עמי־גראַנט האָט געהאַט אויסצושטיין פון אָנפאַנג רייזע, און וואָס וועט אים באַשערט זיין אין דער נייער היים. אים קימערט דער עמיגראַנט נאָר כּל־זמן דער לעצטער געפינט זיך אויף דער רייזע אין די דורכוואַנדע־רונגס־לענדער פון מערב־אייראָפּע: דאָס הייסט, פון דעם אומגעהויערן סכום עמיגראַציאָנס־אינטערעסן באַרירן דעם מערב־אייראָפּייאישן גביר דער עיקר די נויטן פון די „פּאַסאַזשירן“, און דאָס גאַנצע איבעריקע רעגולירונגס־פּראָגראַם גייט אים גאָר קנאַפּ אָן. אין די אײַנוואַנדערונגס־לענדער זיי־נען שוין די רעגולירונגס־אינטערעסן ביי דער אידישער בורזשואַזיע פּיל ברייטער; כּדי ניט צו דערלאָזן זיך איינצוואַרצלען דעם אידישן דלות, וואָס שרעקט מיט דעם אַנטיסעמיטיזם און מיט אַנדערע צרות, מוז מען באַזאָרגן די איינוואַנדערער מיט שטעלעס א. ד. גל. מען מוז אַלזאָ שטיצן דעם עמיגראַנט אַ לאַנגע צייט נאָך דעם, ווי ער איז שוין געוואָרן אויס פּאַסאַזשיר. מען מוז אויך זען, ווי ווייט מעגלאַך, צו צעזייען די אידישע איינוואַנדערונג, ווייל דורך דעם, וואָס זי קאָנצענטרירט זיך אין אייניקע גרעסערע שטעט, אַנטשטייען נייע געטאָס, נייע נעסטן פון אי־דישע פראַגן און פון אַנטיסעמיטיזם. וועלנדיק אויסמיידן דאָס אַלעס, מוז דער אַמעריקאַנער אידישער מאַגנאַט שטרעבן צו אַזאַ עמיגראַציאָנס־רעגו־לירונג, וועלכע זאָל אַרומנעמען אַ ברייטן טייל פון דעם רעגולירונגס־פּראָגראַם, און דערצו נאָך צוגעבן אַ ספּעציעלע שטרעבונג — די וואַנ־דערונג צו צעזייען.

דער דאָזיקער אונטערשיד פון די אינטערעסן ווייזט זיך בולט אַרויס אין דער טעטיקייט פון די עמיגראַציאָנס־חברות אין פאַרשידענע לענדער. בשעת די „קאָמיטעטן“ אין מערב־אייראָפּע האָבן אין זינען נאָר דעם עמיגראַנט אַלס פּאַסאַזשיר און באַגרעניצן זיך מיט דעם, וואָס זיי גיבן אים עטוואָס צו־שטייער אויפ׳ן בילעט, אָדער זיי באַזאָרגן אַ געוויסן שוץ פאַר די אידישע פּאַסאַזשירן (אַז אָך און וויי צו דעם שוץ!) — שטעלן זיך די רוסלענדישע עמיגראַציאָנס־געזעלשאַפטן, ווי די „איק׳א“ און „יט׳א“, פּיל ברייטערע און פּיל ערנסטערע אויפגאַבן. קוקט דורך, אַז ערך, די טאַגעס־אָרדנונג פון דעם ליבויער צוזאַמענפאָר פון דער „יקא“, און איר וועט גלייך זען, אַז זי שטרעבט צו פאַרווירקלאַכן אַ באַדייטנדן טייל פון דעם די־רעקטן רעגולירונגס־פּראָגראַם. זי דענקט צו באַזאָרגן ניט נאָר „פּאַסאַזשירן“. נאָר אויך עמיגראַנטן בכלל, און אפילו נאָך ברייטערע אינטערעסן, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער עמיגראַציע: די טאַגעס־אָרדנונג רעדט אפילו פון „אָפּציען די עמיגראַנטן פון איבערפולטע צענטערן“. נאַטירלאַך,

אַלס געטרייע און לאָיאַלע רוסישע פּאַטריאָטן, אָרדנט מען איין דעם צוזאַמענפאָר אין ליבוי, און מען טראַכט צו אונטערשטיצן די פאָטערלאַנדישע (ליבויער) שיפּפאַרט.

אַלוועלטלאַכע פילאַנטראָפּישע רעגולירונגס־טעטיקייט.

ווי די גאַנצע כלל־ישראל־טעטיקייט פון די אידישע קאַפּיטאַליסטן, אַזוי טראָגט אויך זייער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג אַ פילאַנטראָפּישן כאַראַקטער, און ווידער טאַקע ניט דערפאַר, ווייל דאָס איז אַן אַנטערעסנלאָזע פּאָליטיק, נאָר ווייל די אינטערעסן אַליין זיינען צו שוואַך און קענען ניט גורם זיין צו אַן'עכט־פּאָליטישער טעטיקייט. אויך דאָ סטאַרען זיך די צדקה־חברות און קאָנקורירן צווישן זיך ניט פאַר עולם הבא נאָר טאַקע פאַר עולם הזה, אָבער דער טרייבנדיקער אינטערעס איז אַזוי בלאָס און אַזוי בלוט־אָרים, אַז ער זעט אויס ווי פּשוט'ע גלייכגילטיקייט, און דעריבער ווי פילאַנטראָפּיע. וואָס פעסטער עס איז אָבער דער נאַציאָנאַלער צוזאַמענהאַנג (דורך טראַדיציע, דורך די ווירטשאַפטלאַכע לאַגע און אַנטיסעמיטיזם) צווישן דעם אידישן קאַפּיטאַל מיט דער אידישער מאַסע, אויף אַזוי פיל ערנסטער איז דער רעגולירונגס־אינטערעס, און אויף אַזוי פיל ווייניקער לאָזט זיך פילן פילאַנטראָפּישע גלייכגילטיקייט אין דער רעגולירונגס־אַרבעט. ווידער טאַקע איז דער ריין־פילאַנטראָפּישער שיין שטאַרקער ביי די מערב־אייראָפּעאישע פּני, ווי ביי די רוסלענדישע און אַמעריקאַנישע. און דאָך, ניט קוקנדיק אויף אָט די פאַרשידנהייטן, לאָזן זיך דיזע אינטערעסן לייכט האַרמאָניש קאָאָרדינירן, און די רעגולירונגס־טעטיקייט פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע, פון די רייכע קהלות מיט די „רייכע מומעס" פון דער גאַנצער וועלט, קען זיך צונויפבינדן צו איין אַלוועלטלאַכע „פילאַנטראָפּישע" וואַנדערונגס־רעגולירונג. ווען איין און דיזעלבע אַלוועלטלאַכע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זאָל זיך שטעלן דעם צוועק — אי צו דערלייכטערן די עמיגראַציע פון רוסלאַנד, גאַליציען, רומעניען, אי ניט לאָזן די וואַנדערער זיך אָפּצושטעלן און באַזעצן זיך אויפ'ן וועג אין די גרעסערע צענטערן פון מערב־אייראָפּע, נאָר שטופּן זיי ווייטער איבער'ן ים, אי ניט צולאָזן די אָנזאַמלונג פון נייע אידישע מאַסן אין די איבערפולטע געטאָס פון אַמעריקע — וואָלט זי צופרידנגעשטעלט די וואונשן פון די כל'ערליי טיילן פון דער אידישער גרויס־בורזשואַזיע אין אַלע לענדער. און גלייכצייטיק וואָלט אַזאַ רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע דערפולט אַ היפּשן טייל פון דעם דירעקטן רעגולירונגס־פּראָגראַם, באַזאָרגט די ברענענדסטע באַדערפנישן פון אַלע באַשטאַנדטיילן פון דער אידישער עמיגרירנדיקער מאַסע. אַ פּרוּוו פון אַזאַ אַלוועלטלאַכער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג שטעלט מיט זיך פאָר די „יט'א", נאָר איר אַרבעט האָט זיך ביז איצט באַשרענקט מיט איין גאַלוועסטאָנישער איינוואַנדערונג און האָט אונמיטלבאַר געדינט נאָר דעם וואונש פון די אַמעריקאַנער אידישע מיליאָנערן — צו צוזייען די עמיגראַציע. אין

דער לעצטער צייט לאָזן זיך באַמערקן פאַרזוכן צו קאָאָרדינירן און אפילו פאַראייניקן די פאַרשידענע, צווישן זיך קאָנקורירנדיקע עמיגראַציאָנס־חברות צו איין אַלוועלטלאַכער פילאַנטראָפּישער רעגולירונגס־טעטיקייט. די דאָזיקע פאַרזוכן פאַרבינדן זיך לע"ע מיט דער אַגיטאַציע פאַר אַנ'עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס. מיר מיינען אָבער, אַז יעצט איז נאָך ניט געקומען די צייט פאַר אַזאַ אַלוועלטלאַכער פאַראייניקונג, און איינפאַך דערפאַר, וואָס די אידישע גרויס־בורזשואַזיע איז דערווייל נאָך צו גלייכגילטיק צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, צו שוואַד אין איר פאַראינטערעסירט. הגם דיזער אינטערעס איז ביי די מזרח־אייראָפּייאישע פּני פיל ערנסטער און ערלאַכער, ווי ביי זייערע מערב־אייראָפּייאישע „גלויבנסגענאָסן", דאָך זייענען זיי אַלע אייניק אין דעם באַוואוסטזיין, אָדער ווייניקסטנס אין דעם געפיל, דאָס די עמיגראַציע איז אַ סטיכייאישער פּראָצעס, וועלכן צו באַהערשן פאָדערט זיך אַזוי פיל געלט און מי, אַז עס לוינט אפשר גאָר ניט דער גאַנצער עסק. דער אינטערעס איז דאָ; אָבער די אויפגאַבע איז פאַר אָט דעם אינטערעס צו ברייט און צו שווער. און כדי די ברייטקייט פון דער אויפגאַבע זאָל אויפהערן אָפּצושרעקן דיזע לייט, מוז זייער אינטערעס צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע מער אויסוואַקסן, עס מוז רייפער ווערן זייער אומצופרידנקייט מיט דעם איצטיקן צושטאַנד פון דער אידישער וואַנדערונג, עס מוז זיך פאַרפעסטיקן און פאַרטיפן זייער נאַציאָנאַלער צוזאַמענהאַנג מיט דעם אידישן פאָלק.

די נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציע צוליב דער רעגולירונג פון דער אידישער עמיגראַציע.

מיר זעען, אַז די פרייע געזעלשאַפטלאַכע אָרגאַניזאַציע צו רעגולירן די אידישע וואַנדערונג קען ניט געבויט ווערן אויף ריין דעמאָקראַטישע יסודות, און אויך ניט אויף ריין פילאַנטראָפּישע. צוליב דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז ביי אונז נויטיק די דערפאַרונג, איינפלוס און קאַפּיטאַל (אָדער קרעדיט), וועלכע פעלן לגמרי ביי דער אידישער דעמאָקראַטיע, און וועלן איר אויך תמיד פעלן, ווי אָרגאַניזירט, ווי סאָלידאַריש און קרעפטיק זי זאָל ניט ווערן מיט דער צייט; פון דער צווייטער זייט אָבער פאָדערט די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג טיפע און ברייטע פאַראינטערעסירטקייט אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, הייסע באַגייסטערונג און איבערגעבנהייט, אָפּפערוויליקייט, וועלכע פעלן לגמרי ביי דער אידישער פילאַנטראָפּיע, און וועלן איר פעלן שטענדיק, ווי נאַציאָנאַליזירט, ווי ערנסט זי זאָל ניט ווערן מיט דער צייט. ווי גייט מען אַרויס פון אָט־דעם פאַר'כשופ'טן קרייז? ווי שאַפט מען אָפּ די דאָזיקע איינזייטיקייט פון דער פילאַנטראָפּיע אוו פון דער דעמאָקראַטיע? אויף דיזער פראַגע איז מעגלאַך נאָר איין ממשות'דיקער ענטפער, אוז אים האָבן געגעבן ה' בערטאָלדי מיט זיינע פריינט (און דאָס איז טאַקי איינער פון זייערע גרעסטע פאַרדינסטן): ד אָ ס א י ז ד ע ר ג ע ד א נ ק מ כ ח פ א ר־

איניקן און קעגנזייטיק דערגאַנצן די קרעפטן און די מעלות פון דער פילאַנטראָפּיע מיט דער דעמאָקראַטיע. דאָס הייסט: שאַפן ניט קיין „רעמאָקראַטישע“, ווי די ס״ס רופן דאָס אַן, נאָר אַ נאַציאָנאַלע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק, דורך אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע. ס'איז נויטיק, אַז די דעמאָקראַטיע זאָל אין דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג אַרבעטן צוזאַמען מיט דער פילאַנטראָפּיע. און נאַטירלאַך קען אַזאַ מין מיטאַרבעט ניט זיין דעמאָקראַטיש, ווייל די פילאַנטראָפּיע, וועלכע האָט אין איר רשות די נויטיקע אָביעקטיווע קרעפטן פון דער רעגולירונג, דעם איינפלוס און דאָס געלט, וועט תמיד באַזיצן די אויבערהאַנט איבער דער דעמאָקראַטיע. נאָר מענטשן, וועלכע באַטויבן זיך און צוטומלען דעם עולם מיט שרייענדיקע פראַזן, מענטשן, וואָס האָבן קיינמאָל ניט געפּרואווט אַריינטראַכטן זיך אין דעם, וואָס זיי ריידן, קענען דאָ איינזען אַ „דעמאָקראַטישע“ עמיגראַציאָנס־רעגולירונג.

אָט ווי עס רעדט אַן אָפּטימיסטישער אוטאָפּיסט, וועמעס מח איז באַהערשט פון דעם וואָס ער מאָלט זיך אויס אַלס שיין און געהויבן, און האָט דעריבער פאַרלאָרן יעדן ווירקלאַכקייטס־געפיל: „אָט האָבן מיר די פּעטערבורגער געזעלשאַפט, אָט האָבן מיר די יט״א און אפילו די יק״א... ווער זאָגט אונז, אַז זיי וועלן זיך אַרויסזאָגן קעגן אַן עפנטלאַכן קאָנטראָל?... ווער זאָגט אונז, אַז די קיעווער עמיגראַציאָנס־געזעלשאַפט וועט זיין קעגן דעמאָקראַטיזם, קעגן אַ פּאַקטישן קאָנטראָל און אַ פּאַקטישן איינפלוס פון דער אידישער עפנטלאַכקייט איבער איר אַרבעט?“ („פריינט“ 1910, נומ. 162, בערטאָלדי וואָלט זיין אַ ברעקל קאָנסעקווענטער, רעגולירונג“ 4). ווען ה' בערטאָלדי וואָלט זיין אַ ברעקל קאָנסעקווענטער, וואָלט ער אונז דאַרפן איינריידן, אַז אָט די אַלע פילאַנטראָפּישע געזעלשאַפטן וועלן ניט נאָר צולאָזן אַ קאָנטראָל איבער זיך, נאָך מער, זיי וועלן זיך בעטן רחמים — קומט און קאָנטראָלירט אונז!... דער פּעסימיסט דענקט אויך ניט מער רעאַליסטיש. אַזוי טענה'ן ה' א. ליטוואַק און ה' פּ. ליבמאַן אין איין קול, אַז „די אידישע דעמאָקראַטיע האָט ניט קיין שום מיטלען, ניט קיין פּאָליטישע און ניט קיין עקאָנאָמישע, צו ווירקן אויף די שיף'ס מיט די ראָטשילדס. פאַר דער אידישער געזעלשאַפטלאַכער מיינונג ווערן די דאָזיקע געלט־זעק געוויים ניט נתפּעל“...*) אַ מענטש האָט קיין מאָל ניט געזען קיין איין פאַרזוך מצד דער דעמאָקראַטיע צו ווירקן אויף די פילאַנטראָפּישע גדולים, און ביי אים איז רעכט אַ זאָג צו טאָן, אַז „מיר האָבן קיין שום מיטלען ניט“. אַז די געזעלשאַפטלאַכע מיינונג קען ניט האָבן קיין שום שליטה איבער אונזערע חברה־לייט. קענטיק אַז אונזערע „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“ האַלטן ניט באַזונדערס שטאַרק פון אידישער דעמאָקראַטיע... און אין דערזעלבער צייט איז עם רעכט ביי ה' ליט־

*) א. ליטוואַק אין „צייט פראַגן“ נומ. 1, ז. 78; דאָסזעלבע פּ. ליבמאַן אין „צייט פראַגן„ נומ. 2, ז. 70.

וואָס צו שמועסן מכח דעם „מאָראַלישן (!) וועקסל“, וועלכן „אונזערע פאָלקס־מאַסן וועלן שוין וויסן ווי אויפצומאָנען“ פון די קאָוונער רעדל־פירער, און דערזעלבער ה׳ ליטוואַק ווערט אָקאָרשט ניט נתפעל פון דער וואונדערמאַכט פון דעם דאָזיקן „מאָראַלישן וועקסל“.·. איבעריק קאָנסעק־ווענט איז ה׳ ליטוואַק, אַ דאַנק דעם רבש״ע, ניט, און אים פאַלט גאָר ניט איין, אַז אויב מען קען „מאָראַליש“ „דריקן אויף די פירער פון דער קהלה“ אין רוסלאַנד, קען מען שוין, דורך די רוסלענדישע פּני, דריקן אויך אויף זייערע מערב׳ישע גוטע פריינט, אויף די שיף׳ס מיט די ראָט־שילד׳ס. ה׳ ליטוואַק מיט זיינע פריינט האָבן ניט קיין באַגריף וועגן דעם נאַציאָנאַלן אינטערעסן־צוזאַמענהאַנג פון דעם אידישן גרויס־קאַפּיטאַל מיט דעם אידישן פאָלק. דער דאָזיקער צוזאַמענהאַנג איז טאַקע זייער שוואַך, אָבער ער עקזיסטירט פאָרט, און דאָרט, וואו עס זיינען פאַראַן אינ־טערעסן, ווי שוואַך זיי זאָלן ניט זיין, איז אויך מעגלאַך צו דריקן אויף די דאָזיקע אינטערעסן.

ווי מיר האָבן ביזאַהער געזען, זיינען דיזע אינטערעסן ביי די אידישע גבירים ניט גלייך אינטענסיוו; יענע טיילן פון דער גרויס־בורזשואַזיע, וועלכע זיינען מער נאַציאָנאַל לויט זייערע אינטערעסן, לאָזן זיך לייכטער באַאיינפלוסן פון דער געזעלשאַפטלאַכער מיינונג, איידער די מער אַסי־מילירטע, מער אָפּגעריסענע טיילן; און דורך די מער פאַראינטערעסירטע קען מען שוין ווירקן אויף די ווייניקער פאַראינטערעסירטע, אַזוי, אַז סוף כל סוף, ווען נאָר די אידישע געזעלשאַפטלאַכע מיינונג וואָלט זיין גוט אָרגאַניזירט, וואָלט זי קענען צווינגען אונזערע פּני צו רעכענען זיך מיט איר. געוויס, הייסט דאָס ניט, אַז די „דעמאָקראַטיזאַציע“ וועט זיך אונז איינגעבן אַזוי לייכט, ווי עס חלומ׳ט זיך אַ ה׳ בערטאָלדי, אָבער די לאַגע איז אויך ניט אַזוי ביטער, ווי עס קומט אוים לויט ה׳ ליטוואַק, און עס איז גאָר ניט ריכטיק, אַז ווען ניט די קמיעה פון „מאָראַלישע וועקס־לען“, בלייבן מיר שוין גאָר אויסגעשטעלט.

ווירקן אויף דער פילאַנטראָפּיע, דערשלאָגן זיך צו אַ קאָנטראָל און צו אַן איינפלוס איבער דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג וועט די דעמאָקראַ־טיע קענען, ווען זי וועט זיין גענוג שטייף אָרגאַניזירט און ווען דער נאַציאָנאַלער אינטערעסן־צוזאַמענהאַנג פון דער אידישער גרויס־בורזשואַ־זיע מיט דעם פאָלק וועט זיך אַזוי ווייט פאַרשטאַרקן, אַז ער זאָל זיין בכח צו צווינגען די ערשטע זיך צוהערן צו דער שטים פון פאָלק. און דאָס וועט טאַקע קומען מיט דער צייט. די אַלץ שטייגנדע פאַרשאַר־פונג פון דער אידן־פראַגע און פון דעם אידן־האַס מצד דער קליין־בור־זשואַזיע און דער רעגירונג אין אַלע לענדער, ווי אויך די שטענדיקע אי־דישע וואַנדערונג וועלן אַלץ טיפער פאַרבינדן די אידישע קאַפּיטאַליסטן מיט זייער נאַציאָן; דער קאַפּיטאַל וועט זיך נאַציאָנאַליזירן, זיין אידישע כלל־טעטיקייט וועט דעריבער מוזן אָננעמען אַלץ מער אַן׳ערנסטערן פּאָלי־טישן און נאַציאָנאַלן כאַראַקטער. אויב אפילו די אידישע גרויס־בורזשו־

אזיע וועט טאַקי אין גלות קיין מאָל ניט ווערן אזוי ענג פאַרבונדן מיט איר פאָלק, ווי מיר זעען דאָס ביי אַנדערע, טעריטאָריאַלע פעלקער, דאָך וועט די באַציאונג נאָרמאַלער ווערן. שוין איצט זעען מיר, ווי גרויסע אידישע בעל־צדקות הויבן אָן, זאָגאַר אין די מערב־לענדער, מנדב זיין ניט אויף פילאַנטראָפּיע, נאָר אויף נאַציאָנאַלע צוועקן; עס טרעפט זיך שוין פון צייט צו צייט, אַז אַ גביר שפּענדעט, אַנשטאָט פאַר אַ שול אָדער אַ שפּיטאָל, אויף נאַציאָנאַל־פאָנד, אויף אַ אידישן גימנאַזיום אין פּאַלעסטינע, אויף אַ אידיש־נאַציאָנאַלן וואָל־פאָנד. עס לאָזן זיך שוין ווען ניט ווען מערקן נאָך בולט'ערע סימנים פון נאַציאָנאַלער שטימונג, ווי צ. ב. איניקע קאַפּיטאַליסטן אין עסטרייך (לוסיען ברונער א. אנד.), וואָס טרעטן אַרויס עפנטלאָך פאַר די רעכט פון דער אידישער שפּראַך, פאַר „מאַמע לשון". און די קליינע סימנים ברענגען אונז די ידיעה פון דער ווייטערער צוקונפט, ווען די אידישע פילאַנטראָפּיע וועט זיך אַלץ מער און מער „דע־פילאַנטראָפּיזירן".

נאָך שנעלער פאַר דיזער דעפילאַנטראָפּיזאַציע פון דער אידישער פילאַנטראָפּיע וועט גיין די נאַציאָנאַליזירונג פון אַלע אַנדערע שיכטן פון אידישן פאָלק, די פאַרפעסטיקונג פון די דעמאָקראַטישע און ספּעציעל אַרבעטער־אָרגאַניזאַציעס, און די מאַסן וועלן באַקומען אַלץ מער מאַכט צו ווירקן אויף דער אידישער פילאַנטראָפּיע, צו נאַציאָנאַליזירן די צדקה גדולה. ווען ניט די „דעמאָקראַטישע". איז דאָך די נאַציאָנאַלע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק וועלכע וועט פאַראייניקן די מעלות פון דער פילאַנטראָפּיע (דערפאַרונג, איינפלוס און קאַפּיטאַל) מיט די מעלות פון דער דעמאָקראַטיע (הייסער אינטערעס, ליבע, באַגייסטערונג), ניט קיין טרוים, ניט קיין בלאָף, נאָר אַ היסטאָרישע זאַך, וועלכע מוז קומען מיט דער צייט, און וועלכע מען מוז שוין איצט אָנהויבן פאַרצובאַרייטן.

די אויפגאַבן און וועגן פון אַ נאַציאָנאַלער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

די איניציאַטיוו צו אַזאַ פאַרבינדונג פון דער אידישער פילאַנטראָפּיע מיט דער דעמאָקראַטיע קען ניט אַרויסגיין פון דער פילאַנטראָפּיע. די לעצטע קען זיך אַליין באַשטיין אין דער עמיגראַציאָנס־פראַגע, ווי אין אַלע אַנדערע, און אַליין וועלן די גבירים קיין מאָל ניט פאַלן אויף דעם געדאַנק, צו דערנענטערן זיך מיט די מאַסן, נאָר פאַרקערט, זיי וועלן זיך נאָך לאַנג ברעקלען און איינשפּאַרן, ביז וואַנען דער דעמאָקראַטיע וועט זיך איינגעבן צו נושא חן זיין אין די אויגן פון די גדולים בישראל. די דערנענטערונג וועט אויך ניט זיין קיין פאָלקאָמע, ווייל שליסן שלום וועלן ביידע צדדים קיין מאָל ניט קענען. אַלזאָ מוזן מיר זיך דיזע צוזאַמענאַרבעט פאָרשטעלן גיכער ווי אַ שטענדיקן קאַמף, איידער ווי אַ פרידלאַכע קאָאָרדינירונג. כל זמן אָבער די דעמאָקראַטיע איז ניט אימשטאַנד צו צווינגען די בעל־צדקות נוטה צו זיין צו דער געמיינזאַמער

אַרבעט, וועט די לעצטע ניט צו שטאַנד קומען; נאָר דורך אומאונטער־בראָכענעם דראַנג, נאָר דורך אָנגעשטרענגטן קאַמף וועט די וואַקסנדיקע דעמאָקראַטיע באַוויזן צו מנצח זיין די גלייכגילטיקייט פון דער פילאַנ־טראָפּיע, איר העזה און עקשנות. צו דעם איז אַלזאָ נויטיק אַ ברייטע און אינטענסיווע פאָלקס־באַוועגונג, וועלכע זאָל אַרומכאַפּן אַלע שיכטן פון דעם פאָלק און גרייט זיין אויסצושטיין הארבע מלחמות מיט די איינ־גע'עקשנ'טע פילאַנטראָפּן. מיט גוטן וועט מען ביי זיי ניט אויסנעמען. נאָר דורך אַ פאָלקס־באַוועגונג, וועלכע זאָל זיך שטעלן דעם צוועק צו דערגרייכן אַ פּערנינפטיקע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און צו שאַפן אַ נאַ־ציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע, נאָר פון אַזאַ באַוועגונג און ניט פון פּובליציסטישע שמועסן מיט דיפּלאָמאַטישע הינטערגעדאַנקען, קען שטאַ־מען אַן'ערפאָלגרייכע איניציאַטיוו צו דער שאַפונג פון אַזאַ נאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציע. דער איינציקער מיטל פון אַזאַ פאָלקס־באַוועגונג וועט זיין די ערשטע צייט ניט דער אינערלאַכער, דיפּלאָמאַטישער דראַנג אויף די צדקה־חברות, נאָר דער דראַנג פון אויסן, דורך ברייטע מאַניפעסטאַ־ציעס און קאַמף, דורך דעם איינפלוס פון דער געזעלשאַפטלאַכער מיינונג, דורך עפנטלאַכן באָיקאָט און פּראָטעסטן קעגן די איינגעשפּאַרטע כלל־טוער.

דאָ קומען אָבער די „ניכטערע" פּובליציסטן פון פילאַנטראָפּישן לאַ־גער, זאָל זיין מצד פון די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" פילאַנטראָפּן, און טענה'ן, אַז אַזאַ מין פאָלקס־באַוועגונג איז לגמרי אוממעגלאַך. ה' וו. מעדעם אַרגומענטירט, אַז אַ פאָלקס־באַוועגונג איז אוממעגלאַך אָן אַ וויטן פּרינציפּיעלן צוועק, אַ פאָלקס־באַוועגונג נויטיקט זיך אין פּער־ספּעקטיוון, און היות די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז ניט מער, ווי אַ פּאַליאַטיוו און זי עפנט ניט קיינע וויטע נאַציאָנאַלע אויסזיכטן, איז ממילא ניטאָ וואָס צו ריידן מכח אַ פאָלקס־באַוועגונג. אַ ניכטערער מענטש איז ה' וו. מעדעם! און אַ הייסער ליבהאָבער פון צדקה. אין אַן „איינזאַמן טעט־אַ־טעט" מיט די ס. ס. וויל ער פאַר קיין גליקן ניט; ער וויל ניט אַנדערש, ווי זיצן ביי איין טיש מיט די פילאַנטראָפּן, מיט די „רעעלע מענטשן", און ניט מיט דעמאָקראַטישע אינגלאַך. בכבוד'יקע חשוב'ע בעל צדקות — נאָר פאַר זיי האָט ער אָפּשיי... אָבער ער פאַר־געסט, אַז ברייטע פאָלקס־באַוועגונגען אַנטשטייען אין דער געשיכטע אַרום גאַנץ קנאַפּע צוועקן מיט גאָר שמאָלע אויסזיכטן; ער פאַרגעסט הפנים פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַוועגונג, וועלכע האָט אין מערב־איירא־פּע טאַקע געליטן אַ גרויסע מפּלה, ווען זי האָט זיך געשטעלט וויטע אוטאָפּיסטישע אויפגאַבן, און איז, פאַרקערט, אויסגעוואַקסן צו אַ פּרעכ־טיקער וואונדערבאַרער פאָלקס־אָרגאַניזאַציע באַלד ווי זי האָט זיך גע־שטעלט אויף דעם רעעלן פּראַקטישן באָדן. ווידער מיינט ער מן הסתם, אַז יעדע פאָלקס־באַוועגונג מוז אָננעמען אַ געשטאַלט פון אַ געשלאָסע־נער פּאַרטיי; אַ באַוועגונג אָן אַ פּאַרטיי, אַ באַוועגונג פון פאַרשידענע

פּאַרטייען, וועלכע קעמפּפן פאַר אַ געמיינזאַמע זאַך, — דאָס קען ניט פאַרטראָגן זיין פּאַרטיי־פּאַטריאָטישע נשמה. ער מיינט אַ באַוועגונג צוליב אַריינטראָגן אַ ברעקל נחמה אין דעם עמיגראַנטס שווערן גורל; יאָ, אַזאַ באַוועגונג איז אוממעגלאַך, ווייל דאָס פאָלק האַנדלט קיין מאָל ניט פילאַנטראָפּיש. אָבער די רעגולירונג פון דער עמיגראַציע הייסט ווייט־ווייט מער, איידער די באַרמהאַרציקע פאַרזאָרגונג פון שיפס־קאַרטן און באַגאַזש פאַר אומגליקלאַכע וואַנדרער. ה׳ וו. מעדעם האָט טאַקע אַ גוט האַרץ, פול מיט רחמנות צו די ליידנדיקע עמיגראַנטן, אָבער דעם תוך פון עמיגראַציאָנס־רעגולירונג פאַרשטייט ער ניט בעסער, ווי דעם תוך פון אַ פאָלקס־באַוועגונג. די עמיגראַציאָנס־רעגולירונג פאַרענטפערט אַ גרויסע פאָלקס־פּראָבלעם, זאָל זיין כאָטש מיט פּאַליאַטיוון; דערפאַר איז אַרום דער עמיגראַציע מעגלאַך אַ פאָלקס־באַוועגונג, און אַ ברייטע פאָלקס־באַוועגונג, וואו עס וועלן זיך באַטייליקן פאַרשידענע פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס גלייכצייטיק.

IV. דער אַלוועלטלאַכער אידישער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס

די איצטיקע אויפגאַבע פון דער אידישער דעמאָקראַטיע אין דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

מיר האָבן געזען, פון וואָס עס ליידעט ביי אונז די איצטיקע עמיגראַציאָנס־רעגולירונג, פאַר וואָס זי טראָגט אַ פילאַנטראָפּישן, און ניט קיין נאַציאָנאַלן כאַראַקטער, פאַר וואָס זי ווערט געפירט אַזוי שוואַך, אַזוי צעוואָרפן. די סבה איז — די ניט־אָרגאַניזירטקייט פון דער אידישער דעמאָקראַטיע און די גלייכגילטיקייט פון דער אידישער פילאַנטראָפּיע צו דער עמיגראַציאָנס־פראַגע. מיר האָבן אויך דער־פון אַרויסגענומען, אַז כדי צו שאַפן אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע זיינען נויטיק צוויי תנאים: די פעסטע אָרגאַניזירונג פון דער אידישער דעמאָקראַטיע און די נאַציאָנאַליזירונג פון אונזער גרויס־בורזשואַזיע; ביי דיזע באַדינגונגען וועט די דעמאָקראַטיע ערשט פאַרמאָגן די מאַכט צו צווינגען די בעל צדקות צו רעכענען זיך מיט איר און צוצולאָזן זי צו אַ ווירקלאַכער קאָנטראָל איבער די עמיגראַציאָנס־אַרבעט. ווי מיר ווייסן, וועט דיא פילאַנטראָפּיע ניט קענען און בשום אויפן ניט וועלן נעמען אויף זיך די איניציאַטיווע פון קאָאָרדינאַציע מיט דער דעמאָקראַטיע, די דאָזיקע איניציאַטיווע מוז שטאַמען פון אַ ברייטער פאָלקס־באַוועגונג אין וועלכער עס

דאַרפֿן זיך באַטייליקן אַלע אידישע פּראָלעטאַרישע פּאַרטייען און אַנדערע דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציעס. פרעגט זיך אַליין די קשיא: פון וואַנען זאָל מען איצט אָנהויבן? וואָס זאָל איצט אונטערנעמען די אידישע דע־מאָקראַטיע? פון אונזערע אויספירונגען איז שוין קלאָר, אַז די נאָענטסטע אויפגאַבע פון אונזער דעמאָקראַטיע אין דעם איצטיקן מאָמענט איז — אָרגאַניזירן זיך אליין, פאַראייניקן אָדער לכל הפחות דערנענטערן און קאָ־אָרדינירן אַלע דעמאָקראַטישע און קודם כל פּראָלעטאַרישע קרעפטן אין אונזער פאָלק, כדי צווישן פילע אַנדערע געמיינזאַמע אַרבעטן אויך אויפ־הויבן אַ ברייטע פאָלקס־באַוועגונג צוליב דער נאַציאָנאַלער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג. אַזאַ באַוועגונג וועט מיט דער צייט צווינגען די פילאַנטראָ־פּיע אָפּצוטרעטן פון אירע פאַר'עקשנ'טע ביוראָקראַטישע גענג און צו שאַפן צוזאַמען מיט דער דעמאָקראַטיע אַ נאַציאָנאַלע רעגולירונגס־אָרגאַ־ניזאַציע. דאָס איז דער איינציקער וועג פון אַ ווירקלאַך דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

דער דיפּלאָמאַטישער וועג פון דער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

ליידער אָבער האָט מען אין דער ווירקלאַכקייט אויסגעקליבן גאָר אַנ'אַנדערן וועג, דורך וועלכן מען האָפט צו פאַראייניקן די פילאַנטראָפּיע מיט דער דעמאָקראַטיע צוליב געמיינזאַמער עמיגראַציאָנס־טעטיקייט. דאָס איז דער וועג פון דעם „אַלוועלטלאַכן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס", וועגן וועלכן מען טומלט אין דער אידישער פרעסע שוין זייט צוויי יאָר. דאָ הויבט מען אָן ניט פון אָרגאַניזירן די דעמאָקראַטיע, נאָר מיטאַמאָל טאַקע פון פאַראייניקן ביידע צדדים, און פאַראייניקן וויל מען ניט דורך אָפע־נעם ערלאַכן קאַמף, נאָר דורך דיפּלאָמאַטישע המצאות. און אַזוי ווי לע"ע איז נאָך אונזער פילאַנטראָפּיע אַליין דעזאָרגאַניזירט און צוטיילט אויף קאָנקורירנדיקע חברות, וויל מען גלייכצייטיק מיט איין שלאָג דער־גרייכן אויך אַ צווייטן צוועק; צונויפפירן און פאַראייניקן דיזע חברות, ד. ה. אָרגאַניזירן די פילאַנטראָפּ גופא. אונזערע עמיגראַציאָנס־פּובלי־ציסטן ריידן אין דעם עולם, אַז נאָר אַזוי וועט מען דערגרייכן אַ „דעמאָ־קראַטישע עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק". ווען מיר וועלן זיך ניט לאָזן באַטויבן פון דעם געפּילדער, וואָס מען האָט אויפגעהויבן אין דער פרעסע, וועט אונז קלאָר זיין אַ גאַנצע סדרה סתירות, וואָס שטעקן אין דעם גאַנצן פּלאַן.

קודם כל מוז אַ פאַרנינפטיקע רעגולירונגס־אָרגאַניזאַציע פאַראייניקן די מעלות, ווי פון דער דעמאָקראַטיע, אַזוי אויך פון דער פילאַנטראָ־פּיע: פון דער ערשטער מוז זי נעמען איר הייסע פאַראינטערעסירטקייט און באַגייסטערונג, פון דער צווייטער — דערפאַרונג, איינפלוס און קאַ־פּיטאַלן. דאָ וויל מען אָבער גאָר פאַראייניקן די חסרונות פון ביידע. מען וויל די גלייכגילטיקייט פון דער איצטיקער פילאַנטראָפּיע דערגאַנצן

דורך די דעזאָרגאַניזירטקייט פון דער איצטיקער דעמאָקראַטיע. און צו דיזן משונה׳דיקן גדאַנק קומט נאָך צו אַ פאָלקאָמן איגנאָרירן פון דער פילאַנטראָפּישער פּסיכאָלאָגיע; כדי אַן קאַמף צו דערשלאָגן זיך פאַר דער דעמאָקראַטיע אַ ווירקלאַכן איינפלוס אין די עמיגראַציאָנס־ענינים, מוז מען פאַראויסזעצן איינס פון די צוויי: אָדער אונזערע בעל־צדקות זיינען שוין לכתחילה אַזוי דעמאָקראַטיש געשטימט, זיי זאָלן פרייוויליק דערלאָזן אַנ־עפנטלאַכן קאָנטראָל איבער זייער אַרבעט, אָדער זיי זיינען אַזוי פיל נאַ־איוו און אַזוי נאַריש תקיף ביי זיך, אַז זיי זאָלן גאָר ניט באַמערקן ווי מען נאַרט זיי אַריין דיפּלאָמאַטיש אין זאַק און ווי מען גיט אָפּ דער דעמאָקראַטיע די שליטה איבער זייער אַרבעט. נאָר אַ מענטש מיט אַזאַ „שעפערישער“ פאַנטאַזיע ווי אַן ערך הער בערטאָלדי, קען גלויבן אין דיזע צוויי זאַכן. דעם גאַנצן פּלאַן וויל מען דורכפירן גראָד יעצט, ווען אונזער דעמאָקראַטיע איז אַבסאָלוט דעזאָרגאַניזירט, ווען מיט איר רעכנט מען זיך אין אונזערע אידישע „הויכע פענסטער“ נאָך ווייניקער, ווי אין די אַמאָליקע יאָרן.

איין אַלגעמיינעם כלל מוז מען געדענקען אין דער גאַנצער פראַגע: אין דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג איז די פילאַנטראָפּיע דער אָם ווייניקסטן פאַראינטערעסירטער צד און גלייכצייטיק פאַרמאָגט זי די גרעסטע נויי־טיקע קרעפטן צוליב דער רעגולירונגס־טעטיקייט. די דעמאָקראַטיע איז, פאַרקערט, דער פאַראינטערעסירטסטער צד. איז דען ניט קלאָר, אַז דער שוואַכער מוז אָפּהענגען פון דעם שטאַרקן און דער מער פאַראינטערע־סירטער פון דעם מער אינדיפערענטן.

דאָס איז אָבער ניט קלאָר פאַר אייניקע עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן. פון אונזער דעזאָרגאַניזירטער דעמאָקראַטיע קען ממילא ניט שטאַמען די איניציאַטיוו פון צונויפרופן דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס; די איניציאַטיוו געהערט טאַקע גאָר ניט וועלכער ניט איז פּאָליטישער פּאַרטיי, נאָר פּשוט איינצלנע י ח י ד י ם. זיי, די פּאָר יחידים, שטעלן זיך דעם צוועק — מנצח צו זיין דעם אינדיפערענטיזם פון די גראָבע קעשענעס, צונויפפירן די שיריים פון דער דעמאָקראַטיע מיט די שטאָלצע „ר י י כ ע מ ו מ ע ס“, און קודם כל — די „מומעס“ מיט די „פעטערס“ צווישן זיך צונויפפירן. אָט דאָס איז דער דיפּלאָמאַטישער, — ריכטיקער געזאָגט, שדכנ׳ישער וועג, אויף וועלכן עס האָבן זיך געשטעלט די דאָזיקע יחידים. דאָס איז, נאַטירלאַך, ניט די דיפּלאָמאַטיע פון שטאַרקייט, וועלכע שטעלט דעם צווייטן צד פאַר שוין פאַרווירקלאַכטע מעשים, פאַר פאַקטן, מיט וועל־כע ער ווערט געצוואונגען זיך צו רעכענען; ניין, דאָס איז דיפּלאָמאַטיע פון שוואַכקייט. דיזע יחידים האָבן עס צונויפגעקלאַפּט דאָס ווינער אי־ניציאַטיוו־קאָמיטע. זיי באַמיען זיך עס צו שאַפן אַ פאָלקס־מאַנדאַט פאַר די ווינער קהל׳ניקעס און אַסימילאַטאָרן. דער גאַנצער ליאַרם מכח דער „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק“ קען האָבן נאָר דעם פּועל יוצא, וואָס די פאָלקס־מאַסן וועלן דורך די שיינע רייד פון ה׳ בערטאָלדי באַסור־

מען דעם צוטרויען צו די ווינער „פּני", און וועלן מיינען, אַז די אַסימילאַטאָרישע פילאַנטראָפּן ווילן טאַקי ווירקלאַך באַגליקן דאָס אידישע פאָלק. ווען די אַנמעכטיקסטע דיפּלאָמאַטיע־טרייבעריי פאַרהילט זיך אין אַ מאַנטל פון דעמאָקראַטישער פראַזעאָלאָגיע, איז באמת שוין שווער זיך אויסצומאָלן נאָך אַ גרעסערע סכנה פאַר דער ווירקלאַכער דעמאָקראַטיע.

וואָס קען אויפטאָן דאָס ווינער „איניציאַטיוו־קאָמיטע"

אַ דאַנק די וואונדערבאַרע דיפּלאָמאַטישע פייאיקייטן פון אונזערע עמיגראַציאָנס־פּובליציסטן זיצט איצט אין ווין אַ „איניציאַטיוו קאָמיטעט", וועלכער וועט, אים ירצה השם ומומע יק"א, צונויפרופן דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס. דער בריימער עולם, אויפגערודערט דורך די הייסע קאָנגרעס־דרשות פון ה' בערטאָלדי מיט זיינע פריינט, אינטערעסירט זיך נאַטירלאַך צו וויסן, ווי האַלט עס מיט דעם קאָנגרעס, צי וועט ער טאַקע פאָרקומען, צי וועט דאָס זיין ווירקלאַך אַ פאָלקס־קאָנגרעס אָדער בלויז אַ נישטיקע קאָנפערענץ פון עטלאַכע „פּני", וואָס וועלן קומען פאַרברייגגען אין ווין אַ פאָר שיינע אוונטן? דער אידישער המון האָט דאָס רעכט זיך צו אינטערעסירן ניט נאָר מיט דעם, וואָס ה' בערטאָלדי מאָלט זיך אויס אין זיין „שעפּערישער" פאַנטאַזיע וועגן דעם קאָנגרעס, נאָר אויך, וואָס דער קאָנגרעס וועט זיין אין דער ווירקלאַכקייט; ווייל, ווי באַוואוסט, רעכנט זיך די ווירקלאַכקייט גאַנץ קנאַפּ מיט דער שעפּערישער פאַנטאַזיע און מיט אירע שיינע חלומות. אָבער כדי צו קענען זאָגן אַ דעה אין אָט די פראַגן וואָלט מען דאַרפן גענוי וויסן די איצטיקע רעאַלע געזעלשאַפטלאַכע קרעפטן, דעם געגעבענעם מענטשלאַכן מאַטעריאַל, און די פאַרשידענערהייט צונויפגעפּלאָנטערטע אינטערעסן פון כל־ערליי גרופּן, גרופּעלאַך און גלאַט חשוב'ע פּערזאָנען. אין דיזער הינזיכט טרייבן די איניציאַטאָרן פון קאָנגרעס אַזאַ פּאָליטיק, אַז דאָס פּובליקום זאָל זיך פון גאָר ניט דערוויסן, ווייל דאָס קאָן חלילה „שאַטן דעם קאָנגרעס"; דעריבער וויסן מיר ניט גענוי, ווער זיינען זיינע פריינט און ווער זיינען זיינע שונאים. אַלץ ווערט געטאָן און געשפּראָכן בחדרי חדרים, הינטער די קוליסן, וואוהין דער ניט־פאַרטרויטער טאָר ניט אַריינקוקן. נאָר פון צייט צו צייט דערשיינט עפּעס אין דער פּרעסע אַ האַלב־אָפיציעלער רמז, אַז דער אָדער יענער פון די „פּני" האָט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר דעם אנטייל אין קאָנגרעס, אַז די אָדער יענע „רייכע מומע" האַלט יאָ אָדער ניט פון דעם שדוך. צי וועט אַזאַ מין טאַקטיק פירן ווירקלאַך צו „דעמאָקראַטישער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק", מעג מען שטאַרק צווייפלען. ווייל דער איינציקער וועג צו אָרגאַניזירן די דעמאָקראַטיע איז — באַקאַנט צו מאַכן דאָס פאָלק מיט דעם א מ ת. דאָ אָבער ציטערט מען פאַר דעם אמת, ווי פאַר סם המות. די רעדל־פירער, ווי אויך דער גרעסטער טייל פון דער אידישער פּרעסע האַלטן זיך פאַר דעם פּרינציפּ: „היטן דעם קאָנגרעס", עס זאָל אים

חלילה ניט געשען קיין עין הרע, גלייך אזוי, ווי ביי דער צווייטער מלוכה־דומע האבן די קאדעטן ארויסגעגעבן דעם לאזונג „היטן די דומע“. איך מיין אבער, אז דער אמת קען דעם פאלק בשום אופן ניט שאטן, און האב ניט מורא ארויסצוזאגן אפילו וועגן דעם עמיגראציאנס־קאנגרעס דאס, וואס איך האלט פאר ריכטיג.

באטראכטנדיק אלע טאטזאכן, וואס אנבאלאנגט די דיפלאמאטישע טאקטיק פון אונזערע עמיגראציאנס־פובליציסטן, דעם טומל וואס זיי האבן אויפגעהויבן, און די אומבאשטימטע, גלייכגילטיקע האלטונג פון די ווינער קהל'ניקעס, וועלכע האבן אויף זיך גענומען צונויפרופן דעם קאנגרעס, מוז מען מסכים זיין, אז דער עמיגראציאנס־קאנגרעס איז פון אנפאנג אן אריינגעפאלן אין שוואכע און אומפייאיקע הענט. און ווידער טאקע זיינען דעריין שולדיק ניט די יחידים, וועלכע האבן זיך מיט אזא התלהבות גענומען צו דער זאך, נאר די ניט־ארגאניזירטקייט פון אונזער דעמאקראטיע און דער אינדיפערענטיזם פון אונזער פילאנטראפיע. דורך דיזע צוויי פאקטארן ווערט געבילדעט א פוסטער רוים ארום דער טעטיקייט פון דעם ווינער קאמיטעט, וואס רופט צונויף דעם קאנגרעס, און אין א געזעלשאפטלאכער פוסטקייט קען ניט אויסוואקסן קיין ממשות'דיקע געזעלשאפטלאכע טאט. ווען אלע פראלעטארישע פארטייען אויף דער אידישער גאס, האנט ביי האנט מיט אלע דעמאקראטישע עלעמענטן, וואלטן אפילו געמאכט די גרעסטע אנשטרענגונג, וואלטן זיי אויך אין בעסטן פאל אפשר געקענט זיך דערשלאגן צו א מער־ווייניקער דעמאקראטישער פארטרעטונג אויפ'ן קאנגרעס, דאס וואלט נאך אבער זיין זייער ווייט פון „דעמאקראטישער“, אדער לכל הפחות נאציאנאלער עמיגראציאנס־פאליטיק. איך האב דא ניט קיין פלאץ זיך איינצולאזן אין פארשידענע השערות מכח די מעגלאכע רעזולטאטן פון דער יעצטיקער אגיטאציע; קלאר איז אבער יעדנפאלס, אז כל זמן מיר האבן צו טאן מיט דער גלייכגילטיקייט פון אונזער גרויס־בורזשואזיע צו די עמיגראציאנס־ענינים, הענגט אפ דער גורל פון דער גאנצער אונטערנעמונג ניט פון די וואונשן פון אונזערע דעמאקראטישע שיכטן, נאר פון די אינטערעסן פון אונזערע „פני“: וועט זיי לוינען צוצולאזן די דעמאקראטיע צו דער עמיגראציאנס־טעטיקייט, וועלן זיי צונויפרופן א ווירקלאכן קאנגרעס; א ניט, איז בכלל נאך א גרויסע קשיא, צי וועלן די ווינער אסימילאטארן נוטה זיין צו ברעכן זיך דעם קאפ איבער די עמיגראציאנס־ענינים.

דער פלאן פון אן עמיגראציאנס־באנק

אבער די סטראטעגן פון דעם עמיגראציאנס־פובליציסטישן לאגער האבן א „פלאן“, מיט וועלכן זיי מיינען גלענצענד דורכצופירן די גאנ־

צע קאָמפּאַניע; דאָס איז דער פּלאַן פון אַ עמיגראַציאָנס־באַנק, וועלכער וועט זיך געפינען אין די הענט פון פאָלק, ווי עס פאַרזיכערט אונז ה׳ בערטאָלדי מיט זיינע פריינט. ווי אַזוי קענען אָבער די פאָלקסמאַסן באַקומען דעם צוטריט צו דעם באַנק? גאַנץ איינפאַך — דורך אַקציעס: יעדער, ווער עס באַזיצט אַנ׳אַקציע, האָט אַ שטיקל דעה אין דער פירונג פון דעם פינאַנץ־אינסטיטוט. דערביי פאַרשטייען ניט אונזערע עמי־גראַציאָנס־פינאַנסיסטן נאָר איין קליניקייט, — אַז אויב די אידישע גבירים און די צדקה־חברות וואָלטן שוין יאָ איינגיין דערויף, צו גרינדן אַזאַ מין אינסטיטוט אויף אַקציעס, וואָלטן זיי אויך זאָרגן וועגן דעם, אַז די מערהייט פון די אַקציעס זאָל זיין קאָנצענטרירט אין זייערע איי־גענע הענט, און ניט ביי דעם פאָלק. מען דאַרף זיין צו שטאַרק נאַאיוו, כדי צו האָפן, אַז די בורזשואַזיע זאָל מסכים זיין צוצולאָזן די פאָלקס־מאַסן צו אַווירקלאַכן איינפלוס אויף אירע פינאַנציעלע אָפּעראַציעס.

נאָר פון דער ריין פינאַנציעלער זייט באַשטייט די זאַך נאָך ערגער. אַ באַנק איז בכלל מעגלאַך נאָר פאַר אַזוינע אונטערנעמונגען, וועלכע פאָדערן פיל ג ר ו נ ט ק א פּ י ט א ל, און עס האָט אין אַלגעמיין קיין זין ניט צו גרינדן אַ באַנק צוליב אַזוינע פונקציעס, וועלכע זאָלן פאָדערן הויפּטזאַכלאַך צ י ר ק ו ל י ר נ ד ע ס ק א פּ י ט א ל. דאָרט, וואו געלט גייט אַוועק יעדע מינוט און קערט זיך ניט אום דורך די זעלבע אָפּעראַציעס, נאָר מוז שטענדיק צופליסן פון אַלץ נייע און נייע קוועלן און מוז פאַרשטעקן אַלץ נייע און נייע לעכער, דאָרט קען מען בכלל ניט ריידן וועגן אַ „באַנק“ אָדער וועגן „אַקציעס“. לאָמיר זיך אָבער צוקוקן, אין וואָס וועט באַשטיין די טעטיקייט פון בערטאָל־די׳ס „עמיגראַציאָנס־באַנק“. מיר האָבן שוין אויבן בקיצור אויסגעציילט זיינע פונקציעס, און פון יענעם איבערבליק (קאַפּ. 1) איז אַרויסצונעמען, אַז דער דאָזיקער פינאַנץ־אינסטיטוט וועט ניט קענען אויסהאַלטן קיין דויערנדע אונטערנעמונגען מיט אַ געוויסן גרונט־קאַפּיטאַל, ער וועט נאָר באַזאָרגן לויפנדע נויטן פון שטענדיק פליסנדן מענטשן־מאַטעריאַל. די עמיגראַציע איז אַ שטראָם, דאָס געלט פון די עמיגראַנטן איז אַ געלט־שטראָם, און פון אַ געלט־שטראָם קען מען בשום אופן ניט אויסמאַכן קיין „פיקסן“, פעסטן, גרונט־קאַפּיטאַל. אין דעם דאָזיקן פינאַנץ־אינסטי־טוט מוז דאָס געלט פאַרוואַנדעט ווערן, דער עיקר, אויף קורץ־דויערנדע, שנעל זיך פאַרווירקליכנדע אָפּעראַציעס, פון וועלכע יעדע איינצלנע קען זיך ניט שטעלן ווייטע אויסזיכטן און צוועקן, סיידן מיר זאָלן רעכענען, אַז אונזער „באַנק“ וועט בויען אייגענע עמיגראַנטן־היימען, אייגענע ווערק־שטאַטן און אייגענע שיפן. אפשר מיינט טאַקע בערטאָלדי אַזאַ מין באַנק; צום אומגליק אָבער פאַרמאָגן אונזערע בעל צדקות ניט אַזאַ דרייסטע „שעפערישע“ פאַנטאַזיע.

וועט אונזער פינאַנץ־אינסטיטוט נעמען אויף זיך די קאָמיסיע צו פאַרמיטלען דעם פאַרקויף פון שיפסקאַרטן, וועט ער עקספּעדירן באַ־

גאַזש, איבערשיקן געלט, פאַרסטראַבּירן די אויסוואַנדערער אויפ'ן פאַל פון צוריקגעשיקט ווערן, וועט ער צאָלן די עמיגראַציאָנס־אינספּעקטאָרן און אויסהאַלטן פאַרשידענע ביוראָס. הויפּטזאַכלאַך צוליב אינפאָרמאַציע. — דאָס אַלץ איז פליסענדעס, צירקולירענדעס קאַפּיטאַל, צו דעם זיינען ניט נויטיק אַקציעס, און אויף דעם קען ניט געבויט ווערן אַ באַנק. אַנ'עמיגראַציאָנס באַנק, וואָס זיין הויפּט־אויפגאַבע זאָל זיין צו באַדי־נען אַזאַ פליסנדן און וואַנדערנדן מאַטעריאַל — דאָס איז גלאַט אַן אוממעגלאַכע זאַך.

אַזאַ מין פינאַנץ־אינסטיטוט קען מען זיך פאָרשטעלן, אויב מיר ווילן בלייבן אויפ'ן גרונט פון ניכטערע רעאַלע באַטראַכטונגען, אין צוויי אופנים: אָדער ער וועט זיין גאַנץ זעלבסטשטענדיק, דאַמאָלס איז עס ניט קיין באַנק, נאָר אַ מין עמיגראַנטן־קאַסע פאַר קרעדיט און פאַרזיכערונג אין גרויסן מאַסשטאַב, אָדער דער אינסטיטוט זאָל זיין נאָר אַנ'אָפּטיילונג פון אַנ'אַנדער פינאַנציעלער אונטערנעמונג, וועלכע האָט פיל ברייטערע צוועקן, ווי באַזאָרגן עמיגראַנטן, נאָר באַשעפטיקט זיך אַגב אויך מיט וואַנדערונגס־ענינים. אין דעם צווייטן פאַל קען דאָס זיין אַנ'אָפּטיילונג פון אַ באַנק, אָבער דאָך ניט קיין באַנק פאַר זיך; און חוץ דעם, מאַקי נאָר אַ קליינע, ווייניק וואָס באַדייטנדע אָפּ־טיילונג אין דעם ברייטן סכום פון די באַנק־פונקציעס. לאָמיר זיך פאָרט צוערשט אָפּשטעלן אויף דעם דאָזיקן צווייטן פאַל. כּדי אים צו פאַר־ווירקלאַכן, ברויכן מיר לכתחילה באַזיצן וועלכן ניט איז נאַציאָנאַלן באַנק; אַזעלכן אָבער האָבן מיר ניט, סיידן מיר זאָלן מיינען, אַז דער ציוניסטי־שער קאָלאָניזאַציאָנס־באַנק וועט מעגן, וועט קענען און וועלן נעמען אויף זיך אויך די רעגולירונג פון דער גרויסער אידישער וואַנדערונג אויסער־האַלב פּלשתינא מיט אירע שכנ'ישע לענדער. בלייבט אונז נאָר צו גרינדן גאָר אַ נייע נאַציאָנאַלע באַנק, וועלכע זאָל זיך אויך אַגב באַ־שעפטיקן מיט עמיגראַציאָנס־ענינים, אַנ'ערך נאָך אין אַ ברייטערער מאָס, ווי דאָס טוט יעצט דער טשעכישער נאַציאָנאַלער באַנק „באָהעמיאַ“. איך פאַרשפּאָר אַנצואווייזן, אַז אויפ'ן סמך פון די עמיגראַציאָנס־אינטערעסן אַליין איז דאָס אידישע פאָלק גאָר ניט מסוגל צו דער ריזיקער קרעפטן־אָנשטרענגונג, וואָס פאָדערט זיך, כּדי צו שאַפן אַ נאַציאָנאַלן באַנק; און אויב עס איז אפילו יאָ מעגלאַך, מיר זאָלן מיט דער צייט באַזיצן אַזאַ באַנק, אַזוי ווי דאָס געפינען מיר ביי די פּוילן און טשעכן, דאָך בלייבט אונז נאָך אַ היבשער מהלך ביז צו יענער צייט.

אַ אידיש־נאַציאָנאַלע עמיגראַנטן־קאַסע

פאַרבלייבן מיר, הייסט דאָס, דערווייל ביי אַ מין נאַציאָנאַ־לער עמיגראַנטן־קאַסע: דאָס איז דער מאַקסימום, פון וועלכן מען מעג שמועסן לע"ע. איך חזר איבער

און באטאן, אז דאס איז דער מאקסימום. אזא מין קאסע עקזיסטירט אין איטאליען, וואו די רעגירונג נעמט פון יעדן עמיגראנט א געוויסע קליינע שטייער (אנ'ערך אנדערהאלבן רובל), כדי אויסצוהאלטן די עמיגראציאנס־אינספעקציע א. ד. גל. ווען די אידישע עמיגראציאנס־ארגאניזאציע זאל זיך אוועקשטעלן אויף שטארקע פיס און דערווערבן צוטרוי ביי די מאסן, וואלט זי אויך קענען אוועקלייגן אויף די עמיגראנטן א געוויסן שטייער צו דעקן אירע הוצאות. דיזער שטייער קען נאטירלאך גענומען ווערן פון עמיגראנטן אין ענגסטן זין פון ווארט, ד. ה. פון „פאסאזשירן“; חוץ דעם קענען נאך די אינדירעקט פאראינטערעסירטע פאלקסשיכטן אויך בייטראגן צו דער גאנצער ארגאניזאציע זייערע מיטגלידסשטייערן, און דאס וואלט געווים זיין א וועג צו דעמאקראטיזירן די טעטיקייט פון דער רעגולירונגס־ארגאניזאציע. אויף אזוי פיל זיינען גערעכט ה' בערטאלדי, ה' דאווידאוויטש און אנדערע, וועלכע פארנעמען זיך מיט דעם פלאן פון אן עמיגראציאנס־פינאנץ־אינסטיטוט, און אין דעם באשטייט טאקע, גאנץ אומאפהענגיק פון זייערע אוטאפיסטיש איבערטריבענע האפנונגען, זייער צווייטער גרויסער פארדינסט אין דער עמיגראציאנס־פראגע.

זייערע האפנונגען זיינען אבער איבערטריבן, אויף וויפיל זיי ווילן זיך ניט רעכענען מיט די שוועריקייטן פון דעם פלאן. די דעמאקראטיע, אלס אזעלכע, איז ניט אימשטאנד צו גרינדן אזא קאסע, און נאר די אידישע קאפיטאליסטן מיט זייערע „רייכע מומעס“ קענען נעמען אויף זיך דורכצופירן די זאך אין לעבן: ווייל גלייך מיט אמאל קען ניט א נייע פינאנציעלע איינריכטונג אזוי שטארק צוציען צו זיך די סימפאטיעס פון אונזערע ארימע פאלקס־מאסן, אז זיי זאלן פייאיק זיין קומען מיט צאלרייכע מיטגלידס־בייטראגן א. ד. גל. לכתחילה וועט דער נייער פינאנץ־אינסטיטוט נאך האבן גאר ווייניק מיטגלידער און פארמאגן גאר קליינע קאפיטאלן, און וועט אומבאדינגט מוזן אנקומען צו דער הילף פון די גראבע קעשענעס. מען דארף דערביי אבער אויך געדענקען דעם אונטערשיד צווישן קאפיטאליסטיש־סוחר'ישער און שווינדלעריש־רויבערישער עקספלואטאציע: די עמיגראנטן ווערן פון פארשידענע פריוואטע קאנטארן און אגענטן אייגנטלאך ניט עקספלואטירט, נאר פשוט בארויבט און באשווינדלט, און אויב מיר זאלן באוויזן אינגאנצן צו באזייטיקן דיזע אגענטן מיט זייערע שווינדלען, וואלט דערמיט אויך באזייטיקט געווארן א גרויסער טייל ריוח פון זייערע מאכינאציעס. די אגענטן באדינען ניט ווי געהעריק די נויטן פון די וואנדערער, אלזא, האבן זיי ביי זייער „ארבעט“ גאנץ ווייניק הוצאות און זיי קוועטשן אויס דורך כל'ערליי שווינדל אן אומגעהויערן פראפיט: די רעגולירונגס־ארגאניזאציע, צי ער זאל זיין ריין־פילאנטראפיש, צי נאציאנאל, מוז, פארקערט, האבן גרויסע הוצאות, ווייל זי וועט שטרעבן ווירקלאך צו באפרידיקן די עמיגראנטן־נויטן. און אין דערזעלבער צייט מוז זי אויך

שטרעבן וואס וויניקער צו עקספלואטירן דעם עמיגראנט, וואס ביליקער געבן אים אירע דינסטן. און טאמער וועט דער פינאנץ־אינסטיטוט דער־לייגן צו זיינע אפעראציעס און ער וועט זיך אליין ניט קענען אויס־האלטן: די דעפיציטן מוזן שטענדיק גערעקט ווערן פון זייטיקע קוועלן. איז דערפון געדרונגען, אז די שליטה איבער דאס געלט און איבער די פונקציעס פון אונזער נאציאנאלער עמיגראנטן־קאסע וועט דאך פאר־בלייבן ביי אונזערע „רייבע מומעס", וועלכע וועלן זי ניט נאר גרינדן, נאר אויך שפעטער אונטערשטיצן.

* * *

איך רעזומיר: עס איז נאך ניט געקומען די צייט פאר א ברייטער נאציאנאלער ארגאניזאציע צו רעגולירן די אידישע וואנדערונג, נאך ניט געקומען די צייט צו פאראייניקן די מעלות פון דער דעמאקראטיע מיט די מעלות פון דער פילאנטראפיע, ווייל ניט רייף זיינען נאך ביי־דע מיט זייערע קרעפטן. איך האב געשטרעבט קלאר צו מאכן דעם אונטערשיד פון דעם ריין פילאנטראפישן שטאנדפונקט, אז מען מוז וואס גיכער איילן צו הילף די אומגליקלאכע עמיגראנטן, און דעם ריין־נאציאנאלן שטאנדפונקט, אז מען דארף שאפן א רעגולירונגס־ארגאניזא־ציע אויף א ברייטן געזעלשאפטלאכן יסוד. לע"ע זיינען זיך נאך ביי־דע שטאנדפונקטן שטארק סותר איינער דעם צווייטן, ווייל, כל־זמן אונ־זער דעמאקראטיע איז דעזארגאניזירט און די פילאנטראפיע גלייכגיל־טיק, קען ניט אנטשטיין א נאציאנאלע ארגאניזאציע, און מען מוז זיך באנוגענען מיט דעם, וואס א ו נ ז ע ר ע וואנדערער זאלן באקומען וואו־ניט־וואו וואסערע ס'איז הילף. איך האב געשטרעבט קאלטבלוטיק צו אנאליזירן די טענדענצן פון דער ווייטערדיקער אנטוויקלונג; און פון מיין אנאליז איז ארויסצונעמען, אז מיט דער צייט וועט זיך די דאזי־קע סתירה ביסלאכווייז אויף אזוי פיל אויסגלייכן, אזביידע שטאנד־פונקטן וועלן זיך קעגנזייטיק דערגאנצן און עס וועט מעגלאך ווערן א פרוכטבארע קאארדינירונג פון אלע אידישע געזעלשאפטלאכע קרעפטן.

אט דאס איז דער ט ע א ר ע ט י ש ע ר סך־הכל פון מיין בראַ־שור.

אין וואס באשטייט אבער איר פ ר א ק ט י ש ע ר פועל־יוצא?

דא טאר מען אויך ניט פארגעסן דעם פילאנטראפישן שטאנד־פונקט מיט דעם נאציאנאלן, ווי דאס טוט, למשל, הער בערטאלדי, וועל־כער שמועסט איין דעם עולם, אז דער עמיגראציאנס־קאנגרעס וועט ברענגען א ישועה אונזער עמיגראנטן־מאסע, און אן אומענדלאכע ברכה אונזער דעמאקראטיע. דארפן מיר אינגאנצן פארווארפן דעם שטאנד־פונקט פון ריינעם רחמנות? דארפן מיר געלאסן צוקוקן די ליידן פון די וואנדערנדע ברידער, וואס דיזע ליידן קענען ניט היינט־מארגן ווערן אויך די ליידן פון יעדן איינצלנעם פון אונז? דארפן מיר רואיק ווארטן, ביז ס'וועט קומען א גינסטיקערע צייט, ביז די דעמאקראטיע וועט זיין

ארגאניזירט און די גרויס־בורזשואזיע מער נאציאנאליזירט? נאטירלאך, ניין. דער מחבר פון דיזער בראזשור איז גאר ניט קיין קעגנער פון דעם געפלאנטן עמיגראציאנס־קאנגרעס: אדרבה, ער באגריסט דיזע אונטער־נעמונג, ווייל אזא קאנגרעס איז דאס בעסטע מיטל עפעס יא צו מאכן צוליב דער אידישער עמיגראציע. איך בין א קעגנער ניט פון דעם קאנ־גרעס, נאר פון די אומגעלומפערטע דרשות. מיין כונה איז ניט מער, ווי אפצוקילן די האפנונגען, כדי צו פארהיטן פאר גרויסע און שעדלאכע אנטוישונגען.

פון דעם דעמאקראטישן שטאנדפונקט אבער איז די זאך ניט אזוי איינפאך. איך בין א אנטשידענער קעגנער פון יענעם פילאנטראפיש־פעסימיסטישן קוק, וועלכער לייקנט יעדע פאלקס באוועגונג אויפ'ן פעלד פון עמיגראציאנס־פאליטיק (וו. מעדעם, א. ליטוואק און זייערע פריינט). אבער מיר האבן פאר זיך נאר איין איינציקן וועג פאר אזא פאלקס־באַ־וועגונג, און דאס איז דער וועג פון ארגאניזירן די דעמאקראטיע. און ארום דעם עמיגראציאנס־קאנגרעס, אלס א זעלכן, לאזט זיך דערווייל די אידישע דעמאקראטיע ניט ארגאניזירן. מחמת דער דיפלאמאטישער פארשווייגונגס־טאקטיק פון די איניציאטארן פון קאנגרעס, קען מען בכלל נאך גאר ניט וויסן, אויף וועלכער וועלט ער איז, און צי וועט ער ווירקלאך צונויפגערופן ווערן. אויב אבער יא — און דאס וואלט געווען זייער ווינטשנסווערט פאר די עמיגראנטן — אזוי וועט ער לכתחילה געבן נאר א קליינעם שטויס דער דעמאקראטיע צו ארגאניזירן זיך ארום דער עמיגראציאנס־ארבעט. יעדנפאלס וועט דער עמיגראציאנס־קאנגרעס העלפן צו ארגאניזירן זיך אויך דער פילאנטראפיע, און די לעצטע וועט דורך דעם מער געווינען ווי די דעמאקראטיע.

איך בין אויך אויסן געווען אנצואווייזן אויף די גרויסע סכנות פון דעם דיפלאמאטישן וועג, מיט וועלכן עס גייען אציגד איינציקע יחידים, וואס געהערן אליין צו דעם דעמאקראטישן לאגער און פארשטייען אבער ניט די ווירקלאכע אינטערעסן פון דער דעמאקראטיע. דיזע עמיגרא־ציאנס־פובליציסטן באמיען זיך צו געווינען דאס פארטרויען פון די פאלקס־מאסן פאר עטלאכע ווינער „פני“, וועלכע אינטערעסירן זיך מיט דעם עמיגראציאנס־קאנגרעס, צו שאפן א פאלקס־מאנדאט פאר די ווינער קהל'־ניקעס. א דאנק דעם דיפלאמאטישן פארשווייגן פון דעם אמת דורך די „דעמאקראטישע“ עמיגראציאנס־פובליציסטן, באקומען די מאסן אין רוס־לאנד און אמעריקע א צו גרויסן און געפערלאכן צוטרוי צו די אומ־ריינע און ווייט ניט פאלקספריינטלאכע מערב־אייראפייאישע מאגנאטן.

* * *

צולעצט א פאר ווערטער pro domo mea, פאר מיינע אייגענע, פאר דער משפחה, צו וועלכער איך געהער.

וועגן דער אידישער עמיגראציאנס־פאליטיק איז פאר די לעצטע צוויי יאר אויסגעוואקסן אזא גרויסע ליטעראטור, וואס מיט די גע־

שריבענע בלעטער וואָלט מען געווים געקאָנט אויסשפרייטן דעם גאנצן וועג פון קיעוו ביז גאַלוועסטאָן... און מיט מיין בראָשור בין איך גאָר ניט אויסן צו העלפן נאָך לענגער מאכן דעם דאָזיקן פאס פאפיר און דערפירן אים אזש ביז אויסטראַליען... ניין. אזוי ווי די אידישע פרע־סע האט זיך געלאָזט פארפירן און זוכט צו פארבאַרגן דעם אמת מכח די געזעלשאפטלאכע קרייזן, וועלכע גרופירן זיך ארום דעם געפּלאנטן עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, — געפין איך פאר נויטיק צו ווארענען, מען זאָל ניט איבערטרייבן די אויסזיכטן פון דער עמיגראַציאָנס־רעגולירונג און ניט אריינגאָרן דאס פאָלק אין דער נעץ פון די אסימילאַטאָריש־פילאנ־טראָפישע טרייבערייען.

מיר ווילן אַלע, אז דער עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס זאָל זיך וואָס גיכער צונויפקומען. אָבער מיר ווילן אויך אַלע, מען זאָל אונז ניט בלענדן די אויגן.

דעריבער מוזן מיר זיך שאַרף צוקוקן און צוהערן צו דעם, וואָס ס'ווערט איצט געטאָן. מיר מוזן זען, ווי ווייט מעגלאַך, אויסצונוצן די אגיטאַציע פאר דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס, פארשטאַרקן די דעמאָקראַ־טישע פארטרעטונג אויף דעם קאָנגרעס, פארגרעסערן אונזער איינפלוס אויף זיין אַרבעט. און בשעת איניקע דיפּלאָמאַטישע יחידים זוכן דורך פשרות און פארשווייגונג צו פאראינמערעסירן די אידישע פילאנטראָפיע, מוזן מיר אנשטרענגען אַלע קרעפטן, כדי אָפּן צו אָרגאַניזירן די אידישע דעמאָקראַטיע. נאָר דורך דעם וועט פארשווינדן די געזעלשאפטלאכע פּוסטקייט, וועלכע רינגלט אַרום דעם עמיגראַציאָנס־קאָנגרעס מיט זיינע איניציאַטאָרן, און נאָר אויף אזא אופן וועט געעפנט ווערן אַ נייע שיטה אין אונזער עמיגראַציאָנס־פּאָליטיק.

די אַנטי־ציוניסטישע קאָנצענטראַציע

1.

דער געזעלשאַפטלעכער באַראָמעטער פון אַלע גלות־לענדער זאָגט אַז, אַז עס קומט אַ שטורם. דער געוואַלדיקער יקרות אויף די לעבנס־מיטלען, וואָס האַלט אומעטום די מאַסן אין שטענדיקער אויפרעגונג, די קאָלאָסאַלע פאַרשווענדונגען פון אַלע מלוכות אויף מיליטאַריסטישע צוועקן, די פיבערהאַפטע און ערפאָלגלאָזע אָנשטרענגונגען פון דער דיפּלאָמאַטיע איינצוהאַלטן די אָנגעזאַמלטע מלחמה־געפילן, דער אַלץ וואַקסנדיקער עול פון די שטייערן, די אַלגעמיינע העכערונג פון קאַפּיטאַל־פּראָצענטן און די אָנגעשראָקענע שטימונג אויף דער בערזע — דאָס אַלץ באַווייזט, אַז עס איז נאָענט דער סוף פון דער אינדוסטריעלער אויפלעבונג, וואָס האָט אָנגעהאַלטן די לעצטע יאָרן. אין דער פּערספּעקטיוו זעט זיך אַ קריזיס, וועלכן עס וועלן ניט קאָנען פאַרמיידן קיינע מינים אונטערנעמער־פאַראייניקונגען, אַז אַלגעמיינער קראַך, אַלגעמיינע אומרוען. אין דער לופט שמעקט מיט אַנטשיידענע געשעענישן, מיט אום׳ברחמנות׳דיקן קאַמף און מיט פראַנק און פרייער התלהבות. עס קומט אַ נייער אַקט אין דער וועלט־געשיכטלעכער דראַמע, און די גרעסטע קרענקלאַכע דערשיטערונגען איז באַשערט, ווי עס שיינט, צו איבערלעבן די לענדער מיט אידישע מאַסן־באַפעלקערונגען: מזרח אייראָפּע און צפון אַמעריקע.

ניכטערע מענטשן וועלן ניט דערוואַרטן, אַז די אָנקומענדיקע געשעענישן וועלן שוין ברענגען צום „לעצטן אַנטשיידענעם קאַמף“, אַז מיט דעם נייעם בלאַט וועלט־געשיכטע, וואָס עפנט זיך איצט, וועט זיך שוין פאַרענדיקן די אַלגעמיינע גאולה, די העכסטע שטופע פון דעם מענטשלאַכן גן עדן אויף דער ערד. מיר גייען נאָך ניט אַנטקעגן דעם לעצטן נצחון פון אנורא־מאזדא איבער אנגרא־מיינוס׳ן; עס זיינען נאָך ניט רייף געוואָרן די באַפרייאונגס־כחות פון די פעלקער פאַר׳ן נצחון איבער דער סאָציאַלער סטיכיע.

להיפּוך — די פאָרשטייענדיקע תקופה פון אַלגעמיינעם ענטוזיאַזם און משיח־האָפנונגען וועט זיך נאָך ענדיקן מיט׳ן צוזאַמענברוך פון די אילוזיעס און אַ נייער ירידה. דאָס וועט זיין ניט מער ווי אַ דערפרייענדיקער און פיינלאַכער עטאַפּ אין דער אַנטוויקלונג און אין דעם צעפאַל פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. אָבער ווי איינע פון די שטורם־כוואַליעס, וואָס קומען פאַר דעם זיגרייכן ניינטן וואַל, וועט אויך דאָס איבערלאָזן טיפע ריסן אין די כוואַליע־שניידער פון דער אַלטער וועלט. און אין דעם טאַקע שטעקט זיין היסטאָרישער זין און ווערט.

דער אומרו, וואָס כאַפּט אַרום אַלע געזעלשאַפטלאַכע שיכטן און

אַלע פעלקער, פירט צו דער קאָנצענטראַציע פון די קרוב'ישע, צווישן זיך נאָענטע גרופּן. די קאָנצענטראַציע קומט פאָר לויט די האָריזאָנטאַלע קלאַסן־ליניען פון דער מענטשהייט און לויט די ווערטיקאַלע — נאַציאָנאַלע — שניטן.

וועלכע איבערגרופּירונגען פון די אינערלאַכע כחות קאָנען מיר דערוואַרטן אין אונזער פאָלק? וואָס פאַר אַ שנויים אין דער געזעלשאַפטלאַכער פּסיכאָלאָגיע פון אידנטום וועלן אַרויסרופן אַט אַ די פּראָצעסן?

פאַר דעם נאָכדענקענדן מענטשן וועלן די דאָזיקע פראַגן ניט דערשיינען איבעריק.

* *
*

אין תקופות פון געזעלשאַפטלאַכן אויפשוואונג און חורבן לעבט איבער דאָס אידנטום, אַלס שוואַכסטער און באַדנלאָזער צווישן די זיך צונויפשטויסנדע עלעמענטן, די שטאַרקסטע דערשיטערונגען און ברענגט די גרעסטע צאָל קרבנות אויפ'ן מזבח פון „פּראָגרעס". דעריבער דריקט זיך אויס די קאָנצענטראַציע אינ'ם אידנטום אין העכסט נערוועזע, פיבערהאַפטע איבערלעבונגען און נעמט אָן ספּעציפישע פאָרמען.

ביי אַנדערע פעלקער פון אונזער צייט קומט פאָר די קאָנצענטראַציע אין אַזעלכע פאַלן לויט דער קלאַסן־ליניע. עס דערנענטערן זיך די הערשנדיקע שיכטן, בילדענדיק אַ רעאַקציאָנערן בלאָק; עס דערנענטערן זיך אויף אַ געמיינזאַמער רעוואָלוציאָנערער פּלאַטפאָרם די צעזייטע און צעשפּרייטע גרופּן פון דער אונטערדריקטער באַפעלקערונג.

די קאָנצענטראַציע איז אָפט ניט גאַנץ, די פאַראייניקונג געלינגט ניט שטענדיק, עס פאַרבלייבן מיינונגס־פאַרשיידנהייטן און רייסערייען, אָבער די נטיה פון קלאַסן־עלעמענטן זיך צונויפבינדן איז קלאָר. אויך איצט זעט מען די דאָזיקע נטיה אין פאַרשידענע לענדער. ביי די אידן אָבער קומט די קאָנצענטראַציע פאָר ניט לויט די קלאַסן־ליניען, נאָר לויט נאַציאָנאַלע שטרעמונגען. אין אונזער פאָלק צעפלאַקערט זיך ניט קיין קאַמף צווישן פּראָלעטאַריאַט און בורזשואַזיע אָדער צווישן דער שטאַט־באַפעלקערונג און גרויסן אַגראַריער, נאָר צווישן דעם ציוניזם און די צום גלות צוגעבונדענע גרופּן פון אַלע קלאַסן. און פריער פאַר אַלץ הויבט זיך אָן די קאָנצענטראַציע אין די רייען פון די אַנטי־ציוניסטן.

מיט דעם וויל איך בשום אופן ניט זאָגן, אַז ביי אידן איז ניטאָ קיין קלאַסן־קאַמף, להיפוך: ביי אונז קומט פאָר דער דאָזיקער קאַמף מער אָנגעשטרענגט און פאַרכאַפּט פיל ברייטערע מאַסן, ווי ביי אַנדערע פעלקער. אָבער דער קלאַסן־קאַמף אינ'ם אידישן פאָלק האָט אַ קנאַפּן סאָציאַלן תוכן, איז אָרעם אין היסטאָרישע פּערספּעקטיוון. ביי אונז איז זייער שטאַרק

דער עקאָנאָמישער קאַמף צווישן די קלאַסן. אַזוי, למשל, זיינען אין משך פון 5 יאָרן (1900—1904) צווישן די אידישע אַרבעטער אין תחום־המושב פאָרגעקומען 1780 סטרייקס אין צענדליקער טויזנטער ווערקשטאַטן פון האַנטווערקער, האַנדלס־אונטערנעמונגען און פאַבריקן.*) פאַר די זעלבע 5 יאָר האָט די אָפיציעלע סטאַטיסטיק פאַררעגיסטרירט אין גאַנצן אייראָפּעאישן רוסלאַנד סך הכל 481 סטרייקס (פון פאַרשידענע נאַציעס) אין 1030 פאַבריק־אונטערנעמונגען: אין בעלגיען זיינען אין משך פון די זעלבע 5 יאָר פאָרגעקומען ניט מער ווי 487 סטרייקס, אין דער שווייץ זיינען אין משך פון 41 יאָר (1861-1900) פאָרגעקומען ניט מער ווי 1001 סטרייקס. פאַר די דערמאָנטע 5 יאָר האָבן געסטרייקט דורכשניטלאַך אַ יאָר אויף יעדע 1000 אַרבעטער: אין דייטשלאַנד — 11 מאָל, אין בעלגיען — 14, אין גרויס־בריטאַניע — 15, עסטרייך — 21, פראַנקרייך — 30, אין אייראָפּעאישן רוסלאַנד — 26, און ביי די אידן פון „תחום המושב“ — 58.

מ׳קאָן אויך ניט זאָגן, אַז דער קאַמף איז געווען ניט געלונגען פאַר די אידישע אַרבעטער. להיפוך! בשעת אין בעלגיען האָבן נאָר 7.5 פּראָצענט סטרייקנדיקע אַרבעטער אָפּגעהאַלטן אַ פולן נצחון איבער די בעלי־בתים, אין עסטרייך — 9 פּראָצ., אין פראַנקרייך — 13 פּראָצ., אין גרויס־בריטאַניען — 30 פּראָצ., אין דייטשלאַנד — 49,5 פּראָצ., אין אייראָפּעאישן רוסלאַנד — 26 פּראָצ., האָבן ביי אידן פון „תוחם“ אָפּגעהאַלטן 63,5 פּראָצענט פון די סטרייקנדיקע אַ פולשטענדיקן זיג, 22,5 פּראָצ — אַ טייל־ווייזן דערפאָלג און נאָר 14 פּראָצ. האָבן געליטן אַ פולע מפּלה.

זייער גרויס איז אויך די אָנגעשטרענגטקייט פון די עקאָנאָמישע קאָנפליקטן צווישן די אַרבעטער און אַרבעטגעבער אין תחום־המושב. דאָס קאָן מען זען אפילו ווען מ׳פאַרגלייכט די „ווידערשטאַנדס־קאַפּיציענטן“ פון די סטרייקס. למשל, אין משך פון די דערמאָנטע 5 יאָר איז אויסגעקומען אין גאַנצן אייראָפּעאישן רוסלאַנד דורכשניטלאַך 4.7 פאַרלאָרענע אַרבעטס־טעג אויף יעדן איינעם פון די סטרייקנדיקע אַרבעטער, און ביי אידן פון תחום־המושב — 9,5 טעג, ד. ה. דער ווידערשטאַנדס־כח פון די צדדים אין די צוזאַמענשטויסן ביי אידן איז צוויי מאָל גרעסער, ווי ביי די אַרומיקע פעלקער.

אַלזאָ, אויפ׳ן עקאָנאָמישן געביט שטייט, ברוך־השם, אונזער קלאַסן־

*) די ציפערן וועגן סטרייקס פון אידישע אַרבעטער ברענג איך אויפ׳ן יסוד פון אַ סטאַטיסטישער פאָרשונג, וועלכע איך האָב ספּעציעל אונטערגענומען און וועלכע איז נאָך ניט פאַרעפנטלאַכט (די דאָזיקע העכסט־וויכטיקע אַרבעט איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אין יאָר 1923 אין בערלין אונטערן נאָמען: „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפערן.—ב. ל.). די מאָדנע באַהויפּטונג פון י. לעשצינסקי, אַז די אידישע אַרבעטער זיינען ווייניקער פון אַנדערע געניייגט צו סטרייקס, שטייט אין אַ שרעקלאַכן ווידערשפּרוך צו די אַלעמען באַקאַנטע פאַקטן און באַזירט דורכאויס אויף מיספאַרשטענדנישן.

קאַמף לגמרי ניט אַפּ פון אַנדערע פעלקער. אין דעם זין זיינען מיר זיי אפילו „פאַרלאָפן דעם וועג“.

אָבער סטרייקס, באָיקאָטן, לאָקאוטן, כלערליי מינים פון סאַבאָטאַזש. אַמ־אַ די אַלע צאָללאָזע גרויסע און נישטיקע אויסדרוקן פון עקאָנאָמישע אַנטאַגאָניזמען אין דעם תחום־המושב — זיינען די איינציקע פאָרם פון קלאַסן־קאַמף א י נ ע ר ה א ל ב פון דעם אידישן פאָלק. דאָגעגן אָבער אויף אַנדערע געביטן פון קלאַסן־קאַמף באַשטייט ביי אונז דער ענין גאָר ניט גלענצנד.

ביי אונז איז ניטאָ — און ביי די געוויינלאַכע גלות־תנאים איז עס אוממעגלאַך — ק י י ן פ אָ ל י ט י ש ע ר ק ל אַ ס ן ־ ק אַ מ ף, ווייל דאָס אידישע פאָלק, אַלס גאַנצעס, איז אָפּגעריסן פון מלוכה־בוי און פון פּאָליטישער הערשאַפט. אונזערע קלאַסן, יעדער פון זיין באַזונדערן שטאַנדפּונקט, נעמען אַנטייל אין דעם פּאָליטישן קאַמף פון די ארומיקע פעלקער. דער אידישער פראָלעטאַריאַט קאָן ארויסטרעטן קעגן דער בור־זשואַזיע בכלל און ב ת ו כ ם קעגן דער אידישער בורזשואַזיע. אָבער דאָס איז ניט קיין קאַמף פאַר הערשאַפט אינערהאַלב פונ׳ם אידנטום, ווייל דאָ איז ניטאָ ביי וועמען אָפּצונעמען די הערשאַפט, און ס׳וואָלט ניט געווען וועמען איבערצוגעבן זי אינ׳ם פאַל פון נצחון. נאָר די עקאָנאָמישע קלאַסן־אַנטאַגאָניזמען צעשפּילן זיך אינערהאַלב פון אידישן פאָלק, די פּאָליטישע סכסוכים אָבער צילן פאַרביי און געפינען אַנהאַלטס־פּונקטן אין דרויסן.

אמת, ביי אונז עקזיסטירט אַ ק ה ל ה מיט אירע איינריכטונגען, און מיר שטרעבן צוצוגעבן איר פּאָליטישע פאָרמען; מיר חלומ׳ען, סוף כל סוף, פון אַ נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע אין גלות. אָבער די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע פאַרניינט טאַקע דעריבער פּרינציפּיעל אונזער צעזייט־ און צעשפּרייטקייט, ווייל כדי צו דערגרייכן איר, איז נויטווענדיק די אַנטוויקלונג פון פּאָליטישן קלאַסן־קאַמף אינערהאַלב פון פאָלק. און דאָס קומט פאָר, טראָץ דעם, וואָס אונזערע „סיימיסטן“ האָבן אַזוי ניט אויפמערקזאַם איבערגעשריבן פון די עסטרייכישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן, כפרט ביי שפּרינגער׳ן . . .

איך וועל נערן צוגעבן, אַז ווען מיר דערגרייכן נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע אין גלות, באַקומען מיר אויך אַ וועלכע ס׳איז שטיצפּלעצע פאַר׳ן פּאָליטישן קלאַסן־קאַמף אינערהאַלב פון אידישן פאָלק. אָבער די דאָזיקע פּלעצע וועט זיין צושמאָל און צו־אָרעם מיט סאָציאַלע מאָמענטן, און דעריבער וועט אויך אונזער פּאָליטישער קאַמף אינערהאַלב און ארום די אויטאָנאָמע־איינריכטונגען פונ׳ם אידישן פאָלק אונז ניט קאָנען פאַרבייטן יענעם מקור און צענטער פון פּאָליטישן לעבן, וועלכן אַנדערע פעלקער האָבן אין זייער טעריטאָריאַלער קאָנצענטראַציע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם איז קיין וואונדער ניט, וואָס ביי אונז איז אייגנטלאַך ניטאָ קיין קאַמף פון ק ל אַ ס ן ־ א י ד ע אָ ל אָ ג י ע ס. די קלאַסן פון אונזער פאָלק האָבן, געוויס, אַ פאַרשידנאַרטיקע פּסיכיק

און פיינטלאַכע אידעאַלן, אָבער זייער קלאַסן־אינהאַלט קומט ניט פון׳ם אידישן, נאָר פון׳ם ארומיקן לעבן. די דאָזיקע אידעאַלן זיינען — אין קעגנזאַץ צו די באַהויפּטונגען פון אונזערע נאַציאָנאַליסטן־באַשולדיקער — ניט אַבסטראַקט, ניט קיין פּראָדוקטן פון קאָפּ, פון ראַציאָנאַלן כאַראַקטער; ניין, — זיי זיינען ניט זעלטן פול מיט לעבעדיקן, אַקטיוון און שעפערישן אינהאַלט, ווייל זיי שטאַמען פון׳ם לעבן; אָבער דאָס לעבן, פון וועלכן מיר נעמען אונזער סאָציאַליזם, ראַדיקאַליזם, ליבעראַליזם, קלעריקאַליזם, — איז ניט דאָס אידישע לעבן. דאָס איז דאָס לעבן פון אַנדערע פעלקער, וואָס שפּיגלט זיך אָפּ אין אונזערע אידעאָלאָגיעס. ווייל מיר קומען מיט אים אין באַרירונג, מיר באַטייליקן זיך אין אים.

און אַזוי אַרום האָבן מיר אינערהאַלב פון אידישן פאָלק אַנשטאָט די אָפּוועזנדע פאָרמען פון קלאַסן־קאַמף אַ אידעאישן — טיילווייז אויך אַ פּאָליטישן — קאַמף צווישן נאַציאָנאַלע שטרעמונגען. אַמאָל איז דער דאָזיקער קאַמף געווען צווישן השכלה און אָרטאָדאָקסן, שפּעטער צווישן ציוניזם און אַסימילאַציע, איצט — צווישן ציוניזם און דעם צובונד צום גלות בכלל. עס איז ניט נויטיק צו דערווייזן, אַז ביי היינטיקן טאָג האָט די אַסימילאַציע, אַלס אַזעלכע, פאַרלאָרן יעדע אידעאָלאָגיע. פון איר געוועזענעם אידעאישן מאַנטעלע זיינען אפשר געבליבן רעשטלאַך און שמאַטעס, וועלכע ווערן אָן סיסטעם און אומגעלומפּערט אָנגעטשעפּעט אויף אַנדערע, ווייניקער נייע, מער פּראָגרעסיווע אידעאָלאָגיעס. אויב מיט 15—20 יאָר צוריק זיינען אַלע שונאים פון ציוניזם, אָן חילוק פון קלאַסן, געשטאַנען אויפ׳ן באָדן פון פּרינציפּיעלן אָפּזאָג פון דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פון׳ם אידישן פאָלק, שטייט איצט קעגן דעם ציוניזם אַ שונא, וואָס אונטער זיין פאָן קומען זיך צונויף טרעגער פון פאַרשידענע, אָבער מערסטנטייל דאָך נאַציאָנאַל־אידישע אידעאָלאָגיעס. דאָ זעט מען די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אידעאָלאָגיע פון דער „זשאַרגאָן“־קולטור און אויטאָנאָמיע, דאָ איז אויך דער בירגערלאַכער ראַדיקאַליזם פון אַלע ניואַנסן און דער שטרענג־נאַציאָנאַלער סיימיזם, און אפילו דער צע־שוואומענער טעריטאָריאַליזם פון מענטשן, וואָס ליידן אויף אַ פאַרעלטער־טער שנאה צו ארץ־ישראל. וואָס איז דאָ אַלגעמיינעס אין אָט־אָ דעם געמיש פון פאַרזאָנען און ריכטונגען? — איין נעגאַטיווער פאַקט פון שנאה צום ציוניזם.

שוין דער לויפנדער מאָמענט האָט אונז געבראַכט אַ תהום פון פאַקטן, וואָס באַשטעטיקן, אַז אין יענעם לאַגער קומט פאָר אַ קאָנצענטראַציע. און כ׳מיין, אַז די אָנקומענדיקע תקופה פון סאָציאַלע דערשיטערונגען ביי די אַרומיקע פעלקער און ביי אידן וועט נאָך פאַרשטאַרקן די אַנטי־ציוי־ניסטישע קאָנצענטראַציע.

אין די קומענדיקע פּרקים וועט די דאָזיקע קאָנצענטראַציע באַקומען אַ גענויע סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישע באַלייכטונג.

2.

די פֿאָרמען פֿון דער אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע.

צו דער צייט, ווען דער ציוניזם איז אַנטשטאַנען אַלס מאָדערנע פּאָזיטיווע אידעאָלאָגיע (חבת־ציון און שפּעטער הערצליזם), זיינען אין אידנטום געווען צוויי אידעאָלאָגיעס: די אָרטאָדאָקסישע אידעאָלאָגיע פֿון נאַציאָנאַלער אויפֿריכטונג על־פּי נס, — דער משיח־געדאַנק, — און די השכלה־אידעאָלאָגיע פֿון צופּאַסן דעם אידן צו דער אַלמענטשלאַכער קול־טור. מיר האָבן זיך שוין לאַנג אויסגעלערנט צו אונטערשיידן אַסימילאַציע אַלס פֿאַקט און אַסימילאַטאָרישקייט אַלס אידעאָלאָגישע באַרעכטיקונג פֿון דעם פֿאַקט. עמבריאָניש אָדער טיילווייז האָט די אַסימילאַציע אַלס פֿאַקט, אַלס ממשות'דיקער פּראָצעס, אַנגעריירט אַלע גרופּן פֿונ'ם אידישן פֿאָלק, אָן אויסנאַם. אין איר פֿולער פֿאַרענדיגטער פֿאָרם אָבער איז די אַסימילאַציע דער באַקוועמער און מיט עולם־הזה רייכער וועג פֿון יענע יחידים־איבער־לויפֿער, וואָס האָבן גאָרניט קיין אינטערעס אינ'ם אידישן פֿאָלק. להיפּוך — די אידעאָלאָגיע פֿון אַסימילאַטאָרישקייט ווייזט אַמאָל אַרויס אַ גרויסן, אַפֿט אויך אָן אַלץ־דורכדרינגענדן אינטערעס צום גורל פֿונ'ם אידישן פֿאָלק, כאָטש מערסטנטייל דינט זי נאָר אַלס באַגרינדונג פֿון קאַלטער באַציאונג צום אייגענעם פֿאָלק. אַ איד, וואָס איז למעשה אַסימילירט אין פֿיל הינזיכטן, קאָן זיין אַ פֿאַרברענטער שונא פֿון אַסימילאַטאָרישער אידעאָ־לאָגיע, און אַ טיפּישער איד, וואָס האָט איינגעהיט אַלע אינדיווידועלע אייגנשאַפֿטן פֿונ'ם אידישן פֿאָלק, קאָן זיין איר פֿאַרברענטער אָנהענגער. קורץ, מיר ריידן וועגן דער אַסימילאַטאָרישער אידעאָלאָגיע אַלס איינער פֿון די מעגלאַכע לייזונגען פֿון דער אידישער פֿראַגע.

אָט־אָ די לייזונג, וואָס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן דורך די השכלה־לייט אין אָנגעשטרענגטן קאַמף קעגן דער אָרטאָדאָקסיע, איז געווען ביז'ן אַנטשטיין פֿונ'ם ציוניזם די איינציקע אידעאָלאָגיע פֿון די אויבערשטע טיילן פֿון דער נאַציע, וואָס זיינען אַממערסטן געקומען אין דירעקטע פֿאַר־בינדונגען מיט די ענלאַכע שיכטן פֿון די אַרומיקע פֿעלקער. דאָס איז געווען אַ דירעקטער המשך פֿון אַלטמאָדישן אידישן שתדלן — און די ערשטע אַסימילאַטאָרן האָבן זיך, באמת, געפֿילט אַלס פֿאָרטרעטער פֿונ'ם אידישן פֿאָלק, אַלס זיינע פֿאַרטיידיקער ביי די מאַכטהאָבנדע, אָדער ביי דער אינטעליגענטישער געזעלשאַפֿט פֿון דער הערשנדער באַפֿעלקערונג. די מאַסן־אידן זיינען פֿאַרבליבן פֿולשטענדיק פֿרעמד דער דאָזיקער אידעאָ־לאָגיע און אָן אַ חלק אין דער דאָזיקער פּאָליטיק.

די השכלה האָט געהאַט גרויסע פֿאַרדינסטן ביים אידישן פֿאָלק און זי טאַקע האָט אָפּגעריייניקט דעם באָדן פֿאַר די שפּעטערדיקע וועלטלאַכע באַוועגונגען אין אידנטום. אָבער דער ציוניזם האָט — מיט'ן אויפֿלעבן די איינגעדרעמלטע האָפֿנונגען פֿון די אידישע מאַסן — זיך אומדערוואַרט

אריינגעריסן אין דער משכיל׳ישער אידיליע. די גלייכצייטיק מיט אים אנטשטאַנענע עמיגראַציע־באַוועגונג, און שפּעטער אויך די אַרבעטער־באַוועגונג, האָבן אָנגעהויבן סטיכיש אונטערצורייסן די אַזוי אויך גאַנץ שוואַכע יסודות פון דער אַסימילאַציע. די אַסימילאַציע, וואָס האָט ביז דאַן געהאַט דעם מאָנאָפּאָל אויף „מאָדערניזם", „אייראָפּעאיזם" און „פּראָגרעס" אינ׳ם אידנטום, האָט זיך פּלוצלונג אָנגעשטויסן אויף מעכטיקע קולטור־שטראָמען, וואָס זיינען געפלאָסן פאַרביי איר אין אידישן פאָלקס־לעבן. די סטעאַרין־ליכטל פון משכיליזם האָט זיך אָנגעהויבן צו טונקלען ביים שיין פון דער נייער פרימאָרגן־זון פון דער ברייטער אויפקלערונג, וועלכע איז געקומען אויף דער אידישער גאַס אַ דאַנק דער אַגיטאַציע פונ׳ם ציוניזם, דער אַרבעטער־באַוועגונג און דער עמיגראַציע.

דער ציוניזם האָט איבערזעצט אויף אַ שפּראַך פון ערדישן שאַפן דאָס, וואָס דאָס פאָלק האָט ביז דאַן אויפגענומען אַלס טראַנסצעדענטע, הימלישע צוזאָגן, ער האָט די אידישע מאַסן באַלויכטן דעם תוך פון זייער עבר און זייערע צוקונפטיקע וועגן אויף דער ערד. די אַרבעטער־באַוועגונג האָט צוגעצויגן די מאַסן צו די אַלמענטשלאַכע אידעאַלן, צונויפגעפלעכטנדיק זייער לעבן מיט די האָפנונגען און קאַמף, וואָס האָבן באַאומרואיקט די גרויסע וועלט. די עמיגראַציע־ פּראָצעסן האָבן מיט זייערע פיבערהאַפטע איבער־לעבענישן און בולט׳ע לעקציעס באַלערנט די סאַמע אָפּגעשטאַנענע גרופּן, מעכטיק עפענענדיק פאַר זיי ברייטע וועלט־האָריזאָנטן. וואָס פאַר אַ באַ־דייטונג האָט דען די קינסטלאַך־אויסגעהאָדעוועטע קולטור־טרעגעריי פון דער השכלה־אינטעליגענץ אין פאַרגלייך מיט אָט־אָ דער סטיכישער און לעבעדיקער מאַסן־קולטור!

די לופט־שלעסער פון דער אַסימילאַציע, וועלכע האָבן זיך געהאַלטן נאָר אַ דאַנק דעם פאַקטישן מאָנאָפּאָל, האָבן אָנגעהויבן צעפאַלן. צום אָנהויב פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע איז די דאָזיקע אידעאָלאָגיע שוין געלעגן אין חורבות, און איר לעבעדיקער קערנדל — די צוגעבונדנ־קייט צום גלות — איז אריבער בירושה צו אַנדערע שטרעמונגען. די פריערדיקע גלייכגילטיקייט צום אידישן כלל האָט אָפּגעטראָטן איר פּלאַץ דעם אייגנאַרטיקן גלות־נאַציאָנאַליזם, וועלכער האָט זיך אין 1905 שוין פאַרפעסטיקט אין דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט אין רוסלאַנד, טייל־ווייז אויך אין גאַליציען. אויף די שיפן פון די אַטלאַנטישע געזעלשאַפטן האָט ער אָנגעהויבן איבערוואַנדערן אויך קיין אַמעריקע.

מען דאַרף אונטערשיידן צווישן די דריי פאָרמען פון גלות־נאַציאָנאַ־ליזם. אין דער ערשטער ריי — האָבן מיר דאָ אַ ניט־קאָנסעקווענטע אַסימי־לאַטאָרישקייט, וועלכע באַמיט זיך מיט אַ פּוסטן וואָרט „נאַציע" צודעקן די אָפּוועזנהייט פון וועלכן ס׳איז נאַציאָנאַלן תוך; דאָס איז — דער אויטאָנאָמיזם פון דער בונדישער אינטעליגענץ אין דער ערשטער שטופע פון זיין אַנטוויקלונג (ביז 1907—1908) און דער איצטיקער ריין־ווערטלאַכער נאַציאָנאַליזם פון די אייבערשטע פון דער אידישער אינטעליגענץ (למשל,

די לייט פון „נאָווי וואָסכאָד", אָדער די ה"ה ביקערמאַן, מאַרגאָלין א. א.) ; צווייטנס, קומט זייער אַפּט דער גלות־נאַציאָנאַליזם, באמת, אַלס אַ ניט־קאָנסעקוועטער, אַ ניט־דערטראַכטער ציוניזם ; אַזוי זעט אויס דער קעמפערישער נאַציאָנאַליזם פון די לעצטע 2—3 יאָר מיט זיינע לאָזונגען : „אידישע שפּראַך, קולטור און אויטאָנאָמיע".*) ענדלאַך — אַהער מוז מען אויך צורעכענען דעם אַבסטראַקטן טעריטאָריאַליזם, פאַר וועלכן די גאַנצע אידישע פראַגע און דאָס גאַנצע לעבן פון'ם אידישן פאָלק שעפּט זיך אויס מיט דער עמיגראַציע. ווי טיף אונזערע טעריטאָריאַליסטן זאָלן ניט פיינט האָבן דעם גלות, זיינען זיי דאָך מיט דער גאַנצער נשמה צוגעבונן צום גלות. אין גלות פיניקט זיי נאָר דער באַיקאָט, פּאָגראָמען, עמיגראַציע. זייער פאַרשטיין דעם אידישן פּראָבלעם איז ניט נאַציאָנאַל און ניט היסטאָ־ריש, אַפילו ניט עקאָנאָמיסטיש, נאָר פּשוט געאָגראַפיש. ווער ס'דערפירט דאָס אידישע פּראָבלעם צו אַ פראַגע וועגן אַ נחלה, באָדן, ערגעץ־וואו ביי די אַנטיפּאָדן, יענער האָט נאָך ניט פאַרענדיגט די חשבונות מיט'ן גלות.

דאָס צושטיין פון אידישע מאַסן צו דער אַלמענטשלאַכער באַוועגונג, זייער אַרויסטרעטן אויף'ן ערשטן פּלאַן פון געזעלשאַפטלאַכן אינטערעס — האָט אָפּגערייניקט די אידעאָלאָגישע אַטמאָספערע פון דער אידישער גאַס, און אין דער תקופה פון דער רעוואָלוציע זיינען אויף'ן שלאַכט־פעלד פאַר־בליבן צוויי אידעאָלאָגיעס : ציוניזם און — צוגעבונדנקייט צום גלות, פאַרפּוצט אין בונטע קליידער פון נאַציאָנאַליזם.. די קאָנצענטראַציע פון גלות־האָפנונגען אין די רעוואָלוציאָנערע יאָרן איז טאַקע געווען דער ערשטער נסיון פון דער אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע. אָבער די אינ־ווייניקסטע קעגנזאַצן און די כאַאָטישע כחות פון דער היינטיקער אָרדנונג, פון איין זייט, און פון אידישער צעזייטקייט, פון דער צווייטער, האָבן דער דאַזיקער קאָנצענטראַציע ניט דערלאָזן צו קומען צו שטאַנד. די קאָנצענטראַציע איז ניט קיין צונויפשמעלצונג, זי איז קיינמאָל ניט געווען און קאָן ניט זיין פּולקאָם, אָבער די טענדענץ איז אויבן־אויף.

פון די פאַרשידענע פאָרמען פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע וועלן מיר קודם־כל פאַרצייכענען די אַליאַנץ אויף'ן פּאָליטישן באָדן. אין משך פון דער גאַנצער פאַרבאַרייטונגס־תקופה פון דער רוסלענדישער רעוואָ־לוציע און בעת דער רעוואָלוציע גופא האָבן מיר געזען אַ בונד צווישן די אידעאָלאָגן פון גלות אין די פּראָלעטאַרישע און בירגערלאַכע קרייזן. דער „בונד" האָט געהאַלטן זיין קאַמף מיט אַלע מיטלען קעגן ציוניזם — פאַר־לוימדונג איינגעשלאָסן — כמעט פאַר זיין הויפּט־אויפגאַבע און פאַרדינסט ; און מיר האָבן אויך געזען, ווי ענערגיש די אַסימילאַטאָרישע און האַלב־אַסימילאַטאָרישע קרייזן פון דער אידישער בורזשואַזיע האָבן געגעבן מאָראַ־לישע און מאַטעריעלע אונטערשטיצונג זייער פּראָלעטאַרישן קרוב, פאַקטיש

---

*) אַלס ניט־קאָנסעקווענטן ציוניזם מוז מען אויך באַצייכענען דעם „גייס־טיקן נאַציאָנאַליזם" פון ה' ש. דובנאָוו מיט זיין טיפזיניקן פרואוו צו באַגרינדן די נאַציאָנאַלע אידעאַליזירונג פון גלות.

רעכענענדיק זי מיט אים, אַלס מיט דעם „איינציקן פאָרשטייער“ פון די אידישע אַרבעטער. אַ ניט גאָר געלונגענעם פּרואוו צו שאַפן אַן אַלגע־מיינעם בלאָק פון דיזעלבע עלעמנטן, אָן אונטערשיד פון קלאַסן, האָבן מיר געזען בשעת דעם וואַל־קאַמף צו דער צווייטער דומע. די קעגנזייטיקע סימפּאַטיעס לאָזן זיך פילן אויך איצט. די גרופּיסטן, באַפולמעכטיקטע פון קאָוונע באַראַטונג*), און ווי זיי הייסן דאָרט, פּרעטענדירן צו זיין די „איינציקע פאַרטרעטער“ פון די אידן אין „תחום־המושב“. אָבער אַן איינ־ציקער קאָן מען דאָך ניט זיין זאַלבעצווייט. פון דאַנען קומט דאָך אַרויס דער לעבנס־געזעץ: איינציקע פון אַלע קלאַסן, דערנענטערט אייך . . .

אין גאַליציע, וואו דאָס פּאָליטישע לעבן ברענט אויף כמעט אויס־שליסלאַך בשעת וואַל־קאַמפן, האָבן מיר געזען, אין 1907 און באַזונדערס אין 1911, דעם סאָלידאַרישן אויפטריט פון די גמינע־אַסימילאַטאָרן מיט די חסידים און סאָציאַל־דעמאָקראַטן. איןביידע פאַלן האָבן זיך אין אַט־אַ דער פאַרנעמער געזעלשאַפט באַטייליקט מיט גרויס אייפער די גאַליצישע בונדיסטן, און דער בלאָק איז געווען געווענדעט קעגן דעם ציוניזם. אַלס רעזולטאַט פון דעם פאָרוואַל־האַנדל זעען מיר איצט אַ ווייטערדיקן שריט פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע: די אָקאָרשט פאַרגעקומענע פאַר־אייניקונג פון גאַליצישע בונדיסטן מיט די שאַרפסטע קעגנער פון דער אי־דישער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, וואָס האָבן ביז איצט געבילדעט די „אידישע סעקציע“ ביי די פּ. פּ. ס.

אַ סך ווייניקער לאָזט זיך מערקן די קאָנצענטראַציע פון אַנטי־ציוני־סטישע עלעמנטן אויפ'ן געביט פון געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט.

דאָך איז ניטאָ קיין ספק, אַז אַזעלכע אָרגאַניזאַציעס פון אידישע כחות, ווי „איקא“, מפיצי־השכלה, לייַ־ און שפּאָר־קאַסעס, די פאַרשטאַרבענע ליטעראַרישע געזעלשאַפט, אינפאָרמאַציאָנס־ביוראָ פאַר עמיגראַנטן — שטעלן מיט זיך פאָר די צענטרען, אַרום וועלכע ס'גרופּירן זיך די פאַר־שידנאַרטיקסטע עלעמענטן; און דאָ קומט פאָר אַ שטומער, אָבער אָנגעשטרענגטער קאַמף פאַר אויבערהערשאַפט צווישן די אַנטי־ציוניסטישע גרופּן, וואָס האָבן דאָרט ביז איצט רעגירט, און די ציוניסטן, וואָס הויבן זיך אָן באַווייזן דאָרט. דערווייל הערשט אין די דאָזיקע איינריכטונגען אַ בולט'ער גייסט פון שנאה צום ציוניזם. סיי ביי די אָנפירער פון די אינסטיטוציעס — ביי די איינפלוסרייכע פילאַנטראָפּן און „עסקנים“ — אַזוי אויך ביי די באַאַמטע און פּראָווינץ־טוער גיט אָן דעם טאָן די גלות־אידעאָלאָגיע. אונזערע געזעלשאַפטלאַכע ענינים ווערן נאָך אַלץ אַזוי אָוועקגעשטעלט, פּונקט ווי דער גורל פון די אידישע מאַסן איז לעולם־ועד פאַרבונדן מיט'ן גלות־לעבן, פּונקט ווי שטאַרקן און אָרגאַניזירן דעם

---

*) גרופּיסטן — אָנהענגער פון דער האַלב־אַסימילאַטאָרישער בורזשואַזער פּאַרטיי אין רוסלאַנד „פאָלקס־גרופּע“. די קאָוונער באַראַטונג — אַ באַראַטונג פון אַ גרופּע קיינעם ניט פאַראַנטוואָרטלאַכע רוסיש־אידישע כלל־טוער, וואָס איז פאָרגעקומען אין קאָוונע און גערעדט אין נאָמען פון כל ישראל. — ב. ל.

גאַנצע אידישע פראַגע און דאָס גאַנצע לעבן פונ'ם אידישן פאָלק שעפּט זיך גלות־אידנטום איז די איינציקע אויפגאַבע פון אונזער אינטעליגענץ. די הערשנדע אידייע פון דער אינטעליגענץ, וואָס גרופּירט זיך אַרום אונזערע קהל'שע ענינים, איז — די דערגרייכונג פון גלייכבאַרעכטיקונג. אויך אויף אָט־דעם געביט זעען מיר שטילשווייגנדיקע „קלאַסן־מיטאַרבעט".

טשיקאַווע זיינען די פאָרמען פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע אויפ'ן געביט פון ליטעראַטור. די מחוץ פון ציוניזם שטייענדיקע בורזשואַזע און אַרבעטער־עלעמענטן האָבן, אַזוי ווי צונויפגערעדט זיך, נאָך מיט אַ פּאָר יאָר צוריק געפירט מיט אַ זעלטענער איינמוטיקייט אַ קאַמף קעגן דעם ציוניזם אין דער אָדער יענער פאָרם. עס איז באַצייכנסווערט, אַז אָט־די קלאַסן־„קעגנער" מיידן אויס ביז היינט אָנצופאַלן איינער אויפ'ן צווייטן. דער גאַנצער אידעאַישער אָנגריף פונ'ם „בונד" קעגן דער אידי־שער „בורזשואַזיע" האָט נאָר אין זינען — דעם ציוניזם. פונקט ווי בור־זשואַזיע און ציוניזם זאָלן זיין סינאָנימען. קאָמישער פון אַלץ האָבן גע־קלונגען די אַפּלאָדיסמענטן פון די בירגערלאַכע אַסימילאַטאָרן פאַר אָט־דער אידענטיפיצירונג. אמת, דורכ'ן סיסטעמאַטישן באַפאַלן דעם ציוניזם האָבן זיך פון צייט צו צייט דורכגעריסן נאָטן קעגן דער בורזשואַזיע בכלל, אפילו דער אַסימילאַטאָרישער. אָבער די בורזשואַזע פאַרבינדעטע פונ'ם „איינציקן פאַרטרעטער" האָבן גרויסמוטיק געקוקט אויף זיינע אַרויסטרע־טונגען, פאַרשטייענדיק אויסגעצייכנט, אַז אַזעלכע שטיפערייען זיינען נאָר „פּראָ פאָרמאַ", נאָר צוליב'ן „גענפער פּחד", קיינמאָל זיינען די אַסימילאַ־טאָרן און די גלות־נאַציאָנאַליסטן פון דעם „בעלי־בתישן" קרייז ניט באַ־פאַלן זייער פּראָלעטאַרישן מיטקעמפּער, זיי האָבן מער ווי שוואַך אָפּגע־שלאָגן זיינע אַטאַקעס. אייניקע פּרעסע־אָרגאַנען האַלטן זיך נאָך ביז היינטיקן טאָג אָן דער טאַקטיק.*)

עס איז כדאי צו באַמערקן, אַז אויפ'ן ליטעראַרישן געביט איז פיל שווערער דורכצופירן די קאָנצענטראַציע, ווי אויף אַלע אַנדערע געביטן. אין דער פּאָליטיק טוט מען און אין ליטעראַטור — רעדט מען. מ'קאָן פירן אַזעלכע עסקים, וואָס האָבן גאָרניט געמיינזאַמעס מיט'ן קלאַסן־קאַמף, אָבער ריידן וועגן קלאַסן־קאַמף דאַרף מען דאָך. מ'קאָן ניט פאַרוואַרפן די אידעאָלאָגן פון גלות־נאַציאָנאַליזם, אַז זיי האָבן ניט גענוג געדולד צו די רייד פון זייערע מאַרקסיסטישע פריינט; זיי וואָלטן געוועזן גרייט צו געבן די לעצטע — פאַרשטייט זיך נאָר אויף וויפיל ס'דערלויבן די אומשטענדן — די פולע פרייהייט פונ'ם וואָרט אין זייער פּרעסע. אַזאַ קאָמבינאַציע איז אָבער ניט אָננעמבאַר דוקא פאַר זייערע „אָרטאָדאָק־סאַלע" פאַרבינדעטע. ביי פרייהייט פון געדרוקטן וואָרט וואָלט גאָר קיין רייד ניט געקאָנט זיין וועגן דער איצט צו־שטאַנד־קומענדער פאַראייניקונג פון אַזאַ פאַרשידנפאַרביקן עולם אונטער איין ליטעראַרישן דאַך.

דאָס אידישע פאָלק איז קליין און צאָל, איז נישטיק מיט זיין פאַר־

*) מ'וואָלט געקאָנט ברענגען פיל פאַקטן פון אָט־דער מערקווירדיקער סביבה.

העלטניסמעסיקער סאָציאַל־פּאָליטישער וואָג. דעריבער קומען אויס אַלע זיינע לעבנס־פּראָצעסן ניט באַדיי׳טנד. די פאַקטן פון אַנטי־ציוניסטישער קאַנצענטראַציע, וואָס מיר האָבן דאָ דערמאָנט, קאָנען אויך אויסזען אַלס אַזעלכע, אויף וועלכע ס׳לוינט זיך ניט אָפּצושטעלן. אָבער, ערשטנס, דורך דאָס נישטיקע און ניט־באַמערקבאַרע ברעכט זיך דורך אַ וועג די געשיכטע. דאָס, וואָס אונזער געשיכטע אין גלות גלאַנצט ניט אַרויס מיט איר העלקייט, פאַרקלענערט ניט אַבסאָלוט די היסטאָרישע באַדייטונג פון די דערמאָנטע דערשיינונגען פאַר׳ן אידישן פאָלק. צווייטנס, דאַרף מען נאָר אַ טראַכט טאָן, וואָס פאַר אַ השפּעה אויפ׳ן פאָלקס־לעבן עס האָט אונזער אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ, כדי צו באַגרייפן, וואָס פאַר אַן אַנטשיידנדע באַדייטונג זי קאָן האָבן פאַר אונזער גאַנצן עתיד. די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט פאַר זיך אַליין גענומען די אַרבעטער־באַוועגונג און די עמיגראַציע־רעגולירונג. זי רעגירט אין דער קהלה און אין אַנדערע איינריכטונגען, זי דערשיינט אומעטום, וואו מ׳טרעט צו צו וועלכע ס׳איז שריט פון זעלבסטאָרגאַניזאַציע און זעלבסטהילף. און דערפאָלג האָט זי, ווייל זי איז סאָלידאַריש, ווייל אפילו יענער חלק אירער, וועלכער האַלט זיך אין איין שווערן מיט׳ן קלאַסן־קאַמף, פּראַקטיצירט אין דער אמת׳ן קלאַסן־קאָאָפּעראַציע. די אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט ניט קיין מורא פאַר קלאַסן־פאַרשידנהייטן, זי סאַנקציאָנירט זיי גאַנץ גערן, זי לאָזט צו אין אירע רייען קריטיק־פרייהייט, אַבי נאָר צו גאַראַנטירן אַקציאָנס־איינהייט. אַט־אָ דער קעגנזייטיקער טאַקט אַנטפּלעקט באַשיינפּערלאַך, אַז די פאַרבינדעטע פּאַרטיידיקן דאָ געמיינזאַמע, ביידן טייערע ווערטן אינ׳ם אידישן לעבן, אַז זיי זיינען געצוואונגען געמיינזאַם צו פּאַרטיידיקן די פּאָזיציעס, וואָס זיי האָבן שוין פאַרנומען.

אין דעם קומענדיקן פּרק וועלן מיר באַטראַכטן די מאַטעריעלע יסודות פון דער סאָלידאַריטעט.

3.

דער קאַמף פאַר הערשאַפט אין מאָדערנעם אידנטום

אין מיינע באַטראַכטונגען האָב איך אין זינען דעם מזרח־אידנטום. דאָס מערב־אידנטום איז אָפּגעריסן פון עצם קאָלעקטיוון לעבן פון אונזער פאָלק. דעריבער קאָן ער אויפנעמען פון די אַ־ציטיקע אידעאָלאָגיעס אין אידנטום אָדער די אומבאַדינגטע אַסימילאַציע, אָדער אַן אַבסטראַקטן, לעבנס־לאָזן ציוניזם. די פּראָבלעמען פון אַ נאַציאָנאַלן קאָלעקטיוון לעבן, זיין אַנטוויקלונג אין גלות — זיינען כמעט גאַנץ פרעמד דעם אידן פון מערב. דעריבער געפינט אין דער סביבה ניט קיין באָדן אפילו דער גלות־נאַציאָנאַליזם.

מיט וואָס, איינגנטלאַך, קאָן מען דערקלערן די טיפע שנאה צווישן ציוניזם און די אַזוי־גערופענע גלות׳יסטן פון אַלע פאַרבן אין רוסלאַנד און אין גאַליציע? די שנאה איז פיל שאַרפער, ווי פון געוויינלאַכע

אידעאישע אונטערשידן. ס'וואלט געווען זייער נאאיוו צו מיינען, אז די אומאויפהערלאכע אטאקעס אויפ'ן ציוניזם מצד די בונדיסטן, אדער דער ווילדער קאמף פון די פאראייניקטע גמינע־לייט, חסידים און סאציאל־דעמאקראטן אין גאליציע קעגן דעם ציוניזם ציען זייער יניקה נאר פון טעארעטישע מיינונגספארשידנהייטן. דאס בלוט, וואס איז פאר־גאסן געווארן אויף די גאסן פון דראהאביטש,*) איז דער שטארקסטער פראטעסט קעגן אזא אומשולדיקן פירוש אויף דעם קאמף, וואס קומט פאר אויף דער אידישער גאס.

עס איז קלאר, אז דאס איז א קאמף פאר הערשאפט, פאר רעאלער מאכט אין לעבן, א פארביטערטער קאנפליקט פון מאטעריעלע אינטערעסן. אבער עס איז פונקט אזוי קלאר, א מיר האבן דא צו טאן מיט א צוזא־מענשטויס ניט פון קלאסן־אינטערעסן, נאר פון עפעס אנדערש. דער ציוניזם אליין האט ניט קיין איבער־קלאסן־כאראקטער, אבער דער קאמף צווישן אים און, אויב מ'קאן אזוי זאגן, גלות'יזם טראגט פונקט אזא איבער־קלאסן־כאראקטער, ווי דער קאמף פון פריידענקעריי קעגן קלעריקאליזם ביי די פעלקער פון אייראפע; טראץ דעם, וואס די פריידענקעריי פון דער ראדיקאלער בורזשואזיע און פונ'ם באוואוסטזיניקן פראלעטאריאט איז ווייט ניט איינס און דאסזעלבע.

עס איז ניטא נאך אזא פאלק אין דער וועלט, וואו די יחידים זאלן זיין אזוי פייאיק, אזוי פלינק, עקשנות'דיק, בויגזאם און פילזייטיק אין קאמף פאר פערזענלאכן קיום, ווי אידן. און עס איז ניטא אין דער וועלט נאך אזא פאלק, וואס זאל זיין אזוי שוואך און צעקראכן, ווייך און ניט־שטאנדהאפטיק אינ'ם קאמף פאר נאציאנאלער באפעסטיקונג, ווי אידן. אויסערגעווינלאכער כח פון פרט און ביי־שפיללאזע שוואכקייט פונ'ם כלל — דאס איז איינע פון די סתירות פונ'ם אידישן פאלק אין גלות. צי קאן מען דען אויסמעסטן דעם תהום פון ענערגיע, וואס איז פארבארגן אין די טיפע־נישן פון די אידישע מאסן? אבער דאס איז די ענערגיע פון פערזענלאכע טאלאנטן און צעברעקלטע אנשטרענגונגען, וועלכע אונזער פאלק ווייס ניט, ווי צו פארוואנדלען אין דער ענערגיע פון קאלעקטיוון שאפן. אויף אט־א דעם פרט, וואס איז דורכגעדרונגען מיט'ן ניט־באוואוסטזיניקן קאר־ריעריזם, וואס דורשט צו באקומען פאר זיך „א באדן" אפילו פאר'ן פרייז פון צערייסן מיט'ן שלים־מזלדיקן, ארימען און באדנלאזן קאלעקטיוו, — אויף אים שפארט זיך עס אן די אסימילאציע־אידעאלאגיע אין אלע אירע נוסחאות. פון דער אנדער זייט איז קלאר, אז דער אידישער קאלעקטיוו אלס גאנצער, וואס ווערט איבערגעלאזן אויף הפקר פון דעם פרט, וועלכער האט זיך ארויסגערוקט א דאנק זיין גלאף נאך פערזענלאכן דערפאלג, אז אט־דער קאלעקטיוו נויטיקט זיך, מ'זאל אים שטארקן, אויסגלייכן,

*) זע זייט 233.

פאַראייניקן און מאַכן זעלבסטשטענדיק. און אויפ'ן דאָזיקן קאָלעקטיוו האַלט זיך טאַקע די ציוניסטישע אידעאָלאָגיע אין אַלע אירע שאַטירונגען. אָט־אָ דאָ, אין דעם שטומען אַנטאַגאָניזם צווישען דעם דערפאָלגרייכן יחיד און דעם אומגליקלאַכן פאָלק, דאַרף מען זוכן די „מאַטעריעלע" אינטערעסן־קעגנזאַצן, וואָס רופן ארויס דעם צוזאַמענשטויס פון אידעאָלאָגיעס ביי אידן.

די אַסימילאַציע איז זיך קיינמאָל ניט געווען באַוואוסט פון דעם אַנטאַגאָניזם צווישן פּרט און כלל. אָבער ווען דער ציוניזם האָט גערופן מקריב צו זיין פּערזענלאַכע קאַריערעס צוליב דער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג, האָבן די אַסימילאַטאָרן אינסטינקטיוו דערשפּירט די סכנה פון דער אַגיטאַציע און האָבן זיך באַוואָפנט מיט'ן גאַנצן אַרסענאַל פון שרעק־ווערטער („רעאַקציע", „שאָוויניזם", „ענגקייט" א. אַ.), כדי אָפּצוהיטן די קאַריעריסטישע רעכט פון פּרט. דער ציוניזם האָט זיך סומך געווען, אויך ניט אַלעמאָל בולט, אויף אָט־דער סתירה צווישן יחיד און כלל און האָט פון איר געשעפּט זיין אידעאַליזם. דער גלות־נאַציאָנאַליזם פּרובירט, אַליין ניט ווויסנדיק עס, צו מאַכן שלום צווישן דעם פּרט און כלל אין אידנטום.

דער פּרט, וועלכן ס'שמייכלט צו „אַ ברייטער פעלד" — פאַר דערפאָלג, פאַר אַנטוויקלען זיין טאַלאַנט אָדער פאַר עקספּלאָאַטאַציע — אין דער אויסערלאַכער וועלט, וויל זיך ניט אָפּרייסן פונ'ם איינגעזעסענעם פּלאַץ, פאַר אים איז דער גלות — די היים, די ניט־אידישע סביבה — דאָס פאָטערלאַנד. אָבער דאָס אידישע פאָלק, אַלס היסטאָרישער אָרגאַניזם, אַלס מאַטעריעלע און גייסטיקע טראַדיציע, אַלס לעבנס־שטייגער און קולטור־פּסיכאָלאָגישער טיפּ — דריקט דאָך אויף יעדן פּרט. אמת, אינ'ם אידישן פאָלק איז דאָ זייער ווייניק פון אַ פעסטער מאַטעריעלער טראַדיציע, ווייניק פאַרשטיינערטע פּראָדוקטן פון קאָלעקטיוון שאַפן פון פריערדיקע דורות, ווייניק לעבנסשטייגער, וואָס זאָל זיך אַליין אַנטוויקלען, — ווייניק אייגנאַרטיקייט: און מיר פאַרמאָגן דאָך גאָרניט פון דעם כח פון באָדן, פון שוואַרצערדיקער צוציאונגס־קראַפט. דערפאַר אָבער האָבן מיר מער קולטור־טראַדיציעס — אין דעם גייסטיקן וועזן, אין די געדאַנקען־געוואוינהייטען, טעמפּעראַמענט און אידעאישער ירושה. די דאָזיקע טראַדיציע לאָזט זעלטן ארויס אַ יחיד פון אירע איינקלאַמערנדע אָרעמס. אין אַלגעמיין און אינגאַנצן גענומען, קומט אויס דעם אידישן פּרט מיט אַלע זיינע קאַריעריסטישע האָפנונגען צו בלייבן שטעקן אינערהאַלב פון פאָלק. פון דאַנען שטאַמען די אינווייניקסטע סתירות פון דער אַסימילאַציע.

פון דער אַנדער זייט — הערשט אויך איבער'ן אידישן קאָלעקטיוו די נויטווענדיקייט זיך צו פאַרפעסטיקן, לאָזן וואָרצלען אין דער אַרומיקער סביבה, צוזאַמענבינדן זיך מיט דער אינע־טער שוואַרצערד פון די שכנות'־

דיקע פעלקער. א גאַנץ פאָלק קאָן ניט לעבן, ווי אין אַן אכסניה. פון דאַנען שטאַמען די אינערלאַכע סתירות אינ'ם ציוניזם.

די אַסימילאַציע האָט באַוויזן שנעלער און עפּעס אומבאַמערקבארער, ווי דער ציוניזם, זיך אַן עצה צו געבן מיט דער דערמאָנטער סתירה; נאָכדעם ווי די אידעאָלאָגן פון דער אַסימילאַציע האָבן זיך איבערצייגט אין דער אוממעגלאַכקייט צו באַקומען אַ באָדן אונטער די פיס דורך ריין־אינדיווידועלע אָנשטרענגונגען, האָבן זיי אָנגעהויבן אינסטינקטיוו אָנ־צוטאַפּן יענע וועגן, אין וועלכע ס'גייען די מאַסן אין זייער סטיכישן שטרעבן, זיך צו באַפעסטיקן אין גלות. די אַסימילאַטאָרן — די דירעקטע יורשים פון די אַלטע איינפלוסרייכע שפּיצן פון אידישן פאָלק, פון די אידישע גבירים און קהל־לייט, ווי אויך פון דער ישיבה־בחור'ישער נאַקעטקייט — זיי האָבן מיט'ן כח פון היסטאָרישן איבערגאַנג געפונען פאַר זיך אָפן אַלע וועגן צו די אידישע מאַסן, צו די אַנשטאַלטן און אָרגאַ־ניזאַציעס פון אונזער פאָלק. די טאַטעס האָבן געהערשט אין די קהלות, אין דער צדקה־גדולה, אין חנוך; זייערע קינדער און אייניקלאך טאַקע האָבן פאַרכאַפּט די מאָדערנע „געזעלשאַפטן", זעלבסטהילף־אָרגאַניזאַציעס און אַרבעטער־פאַרבאַנדן. די קינדער האָבן באַוויזן אויסצונוצן די אָרגאַ־ניזאַטאָרישע געוואוינהייטן, וועלכע זיי האָבן באַקומען בירושה, כדי צו פאַרשטאַרקן זייערע אייגענע פּאָזיציעס אינ'ם אידישן פאָלק, און אויף אַזאַ אופן, אַלס „איינציקע פאַרטרעטער" פון גאַנצן אידישן פאָלק, אָדער פון איינצעלנע פון זיינע קלאַסן, האָבן זיי זיך דערשלאָגן די אָנערקענונג מצד די אַנטשפּרעכנדע גרופּן פון אַנדערע פעלקער.

ניט האָבנדיק לכתחילה קיין שום ווילן צו דינען דעם אידישן פאָלק, קומענדיק צום פאָלק נאָר אַ דאַנק דעם דורכפאַל פון דער פּערזענלאַכער, קאַריעריסטישער אַסימילאַציע, האָט אָט־די אינטעליגענץ, טאַלאַנטירט און אַקטיוו, געבראַכט די אידישע מאַסן, אין אַ באַשטימטער מאָס, אַ דיר־רעקטן, ממשות'דיקן נוצן. זי האָט אָרגאַניזירט צדקה, ביליקן קרעדיט, בילדונג, סטאַטיסטישע אָנקעטן, עמיגראַציע־ אינפאָרמאַציע און זי האָט אויך אָנגעפירט סטריקס און פּאָליטישע אַרבעטער־אַרויסטרע־טונגען. זי האָט כמעט מאָנאָפּאָליזירט די אידישע קהל'שע עסקים — לויט דער היסטאָרישער חזקה פון ערשטן פאַרכאַפּ. און דאָס אַלץ נאָר צוליב איין ציל — זיך דערשלאָגן די אַנערקענונג מצד די אַרומיקע פעלקער. דורכמאַכן, זיך שטיצנדיק אויפ'ן אידישן פאָלק, דעם אומדירעקטן וועג צו פּערזענלאַכער „איינוואָרצלונג" אין גלות.

אונזער גלות'יסטישע אינטעליגענץ, וועלכע איז אין דער נשמה פאַר־בליבן, ווי פריער, טיף־גלייכגילטיק צום גורל פונ'ם פאָלק, האָט אַזוי אַרום באַוויזן צו דינען דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט, ניט ברענגענדיק קיין קרבנות פאַר'ן קאָלעקטיוו. אדרבה — די פּערזענלאַכע קאַריערע האָט זיך דאָ אויף אַ גליקלאַכן אופן צונויפגעפלאָכטן מיט'ן נוצן פון קהל.

דאָס ווערטפולע, וואָס די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט מיט איר טעטיגקייט געבראַכט די אידישע מאַסן, איז געווען ניט פעסט, אויבערפלעכלאַך, ווייל איר טעטיקייט איז געווען צוגעפּאַסט צו די גלות־גרעניצן. זי באַפרידיקט נאָר די נאָענטסטע לויפנדע נויטן, און ניט די מאַסן אין זייער כלל, נאָר באַזונדערע גרופּן און איינצלנע יחידים; זי באַשרענקט זיך אויף קליינלאַכער טאָג־טעגלאַכקייט. אין דער דאָזיקער גאַנצער טעטיקייט — סיי פון דער בורזשואַזער און סיי פון דער פּראָלעטאַרישער אינטעליגענץ — איז ניטאָ קיין אידעאַל און סיסטעם, ווייל דער אויסגאַנגס־פּונקט איז ניט דער נאַציאָנאַלער קאָלעקטיוו, נאָר די דאגה פאַר אַ פּערזאָן און פון מאָמענט.

די מאַסן גיט עס עפּעס דאָך, אָבער אונזער גלות'יסטישע אינטעליגענץ דאַרף ניט מער, ווי הערשן איבער די מאַסן, זיך באַנוצן כאָטש טיילווייז מיט זייער צוטרוי, און ניט אַזוי דעם אמת'ן פאַרטרויען, ווי דאָס רעכט צו רעקלאַמירן דעם דאָזיקן צוטרוי כלפּי דער אויסערלאַכער וועלט. די דאָזיקע אינטעליגענץ האָט באַשאַפן אויף דער אידישער גאַס אַן אומאָנגענעמע אַטמאָספערע פון שרייענדיקער רעקלאַמע און פאַרטייאישער שמוץ־קאָנקורענץ. אָט פאַרוואָס זי איז אַזוי אויבערפלעכלאַך אין איר אידעאָלאָגיע, מיידט זי אויס אַזוי אָרגאַניש יעדן פּרואוו צו פאַרטיפן זיך אין די יסודות פונ'ם אידישן לעבן, גיט זי זיך אַזוי פאַנאַטיש אָפּ דער פעלשונג פון די אידעאישע ווערטן פונ'ם אידישן פאָלק, מורא האָבנדיק צו קוקן דעם גרויזאַמען אמת גלייך אין די אויגן. מ'דאַרף דאָך זיין די „איינציקע פאַרטרעטער" כלפּי דער שטאַרקער און צוציענדיקער אויסערלאַכער וועלט, און צוליב דעם איז נויטיק — אַז „אין דעם אידישן פאָלק, וואָס איז אָנפאַרטרויט אונזער אויפזיכט, זאָל אַלץ זיין בשלום".

די עקסטרעמע לייכטקייט און ניט־אידעאישקייט פון אָט דער אידעאָלאָגיע האָט מעגלאַך געמאַכט פאַר דער אינטעליגענץ, וועלכע האָט זי געשאַפן, זיך אָפּצוזאָגן מיט אַ לייכטן האַרץ פון דער אַסימילאַציע. דאָ האָט דער חורבן פון דער אַסימילאַציע ניט אַרויסגערופן קיין טרערן און בייענקשאַפטסזכרונות, האָט ניט צעשלאָגן קיין פערזענלאַכע לעבנס און קאַריערעס.*) ניט אומזיסט פאַראייניקט דאָ אַזוי גלענצענד דער פּרט זיין פערזענלאַכן ערפאָלג מיט די געזעלשאַפטלאַכע ענינים. די דאָזיקע אינטעליגענץ באַשטייט פון „פּראַקטיקער" און „דיפּלאָמאַטן", לויט ירושה און באַרוף. אייניקלאַך פון די שתדלנים און קהל'שע קאַכלעפל, זיינען זיי — אַלץ איינס אינ'ם בורזשואַזן און פּראָלעטאַרישן לאַגער — געבוירענע פּראָזעלאָגן און אָפּאָרטוניסטן.

מיט איר איינגאַרטיקער פלינקייט האָט די אינטעליגענץ נאָך פאַר דער רוסלענדישער רעוואָלוציע זיך איבערגערוקט פון אַסימילאַטאָרישקייט

*) די טרערן אויפ'ן זעקסטן ציוניסטישן קאָנגרעס וועלן פאַרבלייבן אַן אייביקער סימן פון דער טיפקייט פון ציוניסטישע איבערלעבונגען, פון דער טראַגעדיע פון קאָלעקטיווע געפילן און האָפנונגען.

און „קאָסמאָפּאָליטיזם“ צו ניט־אויפריכטיקן, האַלביקן גלות־נאַציאָנאַליזם.

דער ציוניזם, דאַגעגן, האָט דורכגעמאַכט אַן אַנדער עוואָלוציע. ער איז געשאַפן געוואָרן דורך דעם עמפּינדלאַכן טייל פון דער אידישער אינ־טעליגענץ, וועלכע האָט אונטער'ן דרוק פון די גרויזאַמע קלעפּ פון געזעל־שאַפטלאַכן און מלוכה־אַנטיסעמיטיזם טיף דערשפּירט, אַז מען קען ניט צונויפבינדן גליק פון'ם פאָלק מיט פּערזענלאַכן קאַריעריזם. זי האָט שאַרף אַפּגעוואָרפן דעם גלות, איינזעענדיק אין אים די הויפּט־סיבה פון די אידישע ליידן און די פּרוכטלאָזיקייט פון אידישן שאַפן. די ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט זיך אין איר ראַדיקאַליזם אַרויסגעוויזן בלינד און טויב צו דעם פּאָזיטיוון, וואָס האָט זיך געשאַפן אין טאָג־טעגלאַכן לעבן פון די אידישע מאַסן! אויטאָפּיסטיש צוגעשמידט צום אויפלעבונגס־אידעאַל אין אייגענעם לאַנד, האָט זיך דער בליק פון די דאָזיקע אידעאַלאָגן אויפגעהויבן הויך איבער די לויפנדע מאָמענט־באַדערפניש. די ערשטע 20 יאָר איז פאַר די ציוניסטן געווען פרעמד יעדער געדאַנק פון פאַרכאַפּן און פאַר־פעסטיקן די פּאָזיציעס אין די גלות־לענדער. פון אַ נויטוועדיקן צוזאַמענ־בונד צווישן פּערזענלאַכער פאַראינטערעסירונג און די כלל ענינים. אויף דעם, וואָס עס טוט זיך אין גלות, און אויף אַלע גלות ערשיינונגען — דעם עקאָנאָמישן קאַמף פון די אַרבעטער. דעם קאַמף פאַר בירגערלאַכער פריי־הייט, דער אַנטוויקלונג פון דער אידישער שפּראַך, עמיגראַציע — האָבן די ציוניסטן געקוקט ווי אויף עפּעס פּרוכטלאָזעס, פרעמדעס. ווייל, אַלץ וואָס מען דאַרף טאָן, איז — דאָרטן, אין דער היסטאָרישער היים פון אידישן פאָלק. דאָרט —ציון, דאָ — גלות. און וואָס קאָן זיין גוטס פון גלות?

דערווייל האָבן די אַנטי־ציוניסטישע עלעמענטן אַלץ מער און מער אַריינגענומען אין זייערע הענט די אָרגאַניזירטע אויסדרוקן פון געזעל־שאַפטלאַכן לעבן, און די עקסטרעמע פלאַכקייט, ממש דלות פון געדאַנק, האָט זיך ביי זיי פאַראייניקט מיט אַ גרויסן פּראַקטישן חוש און אָרגאַני־זאַציאָנעלער געשיקטקייט. דער ציוניזם ווידער, דווקא ערב די סאַמע שווערע דערשיטערונגען, וועלכע עס האָט איבערגעלעבט דאָס אידנטום אין אונזער צייט, — האָט זיך אַרויסגעוויזן קראַנק אויף אָרגאַניזאַציאָנעלער אָנמאַכט, טראָץ דער דרייסטקייט און דורכדרינגלאַכקייט פון געדאַנק.

אין פריערדיקן אַרטיקל האָבן מיר געזען, אַז די רעוואָלוציאָנערע יאָרן האָבן אונז געבראַכט דעם ערשטן, ניט גאַנץ געלונגענעם נסיון פון אַנטי־ציוניסטישער קאָנצענטראַציע.

יעדע תקופה פון סאָציאַלע דערשיטערונגען אין דער אַרומיקער וועלט עפנט פאַר'ן אידישן פאָלק נייע ד ע ר ש י ט ע ר ו נ ג ע ן — און נייע ה אָ פ נ ו נ ג ע ן, גרויסע געפאַרן — און רייצענדע פּ ע ר ס פּ ע ק־ט י ו ו ן . . . דער ציוניזם האָט זיך געשטיצט אויף אָט די סכנות און דאגות, בעת דער גלות'יזם האָט זיך געשטיצט אויף די פּערספּעקטיוון און האָפנונגען...

לכתחילה האָט דער ציוניזם זיך באַמיט צו איגנאָרירן די דאָזיקע

האָפנונגען און פּערספּעקטיוון, ר'האָט מיט אַ קרענקלאַכער פרייד אונטער־געכאַפּט אַלץ, וואָס איז געווען טראַגיש און גרויזאַם אין די פאָלקס־איבער־לעבונגען, כדי צו נישט צו מאַכן די דאָזיקע האָפנונגען. זיינע שונאים האָבן דאַגעגן אונטערגעשאַצט די סכנה, האָבן באַגעגנט די דערשיטערונגען מיט אַ בייזוויליקן געלעכטער און זיך געקליגלט אין באַרואיקנדער זעלבסט־נאַרעריי: דאָס איז ניט געווען מוטיקייט, וואָס אָנערקענט די אחריות, נאָר לייכטזין, וואָס פאַרמאַכט די אויגן ביים ברעג פון תהום. און קיינער, קיינער אין דער אידישער גאַס האָ ניט אַ געשריי געטאָן: מיט אַ הויך־געהויבענעם קאָפּ גייען מיר באַגעגנען דאָס, וואָס ס'דערוואַרט אונז!

און דער ציוניזם האָט זיך געגריזשעט, געפירט אַ אידעאישן קאַמף אין אַ צייט, ווען זיינע שונאים האָבן געבויט פעסטונגען אינ'ם לעבן. דאַן — אין אָט־די פינסטערע, און דאָך ליכטיקע, שטראַלנדיקע יאָרן — זיינען אָפּגעפאַלן פונ'ם ציוניזם איינער נאָכ'ן צווייטן די לעבעדיקסטע און אַנטוויקלטסטע עלעמענטן. פון דעם ציוניזם האָט זיך אָפּגעטיילט אַ נייע פאָרם פון גלות־נאַציאָנאַליזם, אַ טיפערע, דרייסטערע און אויפריכטיקערע ווי דער ווערטער־נאַציאָנאַליזם פון די האַלב־אַסימילאַטאָרן. אַרבעטער, וואָס זיינען געבליבן אינ'ם ציוניזם, זיינען מיט דער נשמה אַוועק פון זיינע מעשים, זוכנדיק אויף זייער אייגענעם באַזונדערן קלאַסן־וועג די פאַר־איינִיקונג פון די באַפרייאונגס־אויפגאַבן פון דעם מאָמענט מיט'ן אידעאַל פון אויפלעבן דאָס פאָלק אין זיין אייגן לאַנד. ענדלאַך, ווען די אַלגעמיינע אויפלעבונג האָט מיט זיך אַוועקגעשלעפּט די סאַמע ראַדיקאַלע און ניכטערע, האָט זיך אויך דער הויפּט־קאָרפּוס פון דער ציוניסטישער אַרמיי אַ לאָז געטאָן אין קאַמף פאַר מעגלאַכע פּאָזיציעס אין גלות. די העלסינגפאָרסער פּראָגראַם אין רוסלאַנד און די פאָרמירונג פון אַ אידישער נאַציאָנאַלער פּאַרטיי אין עסטרייך באַצייכענען מיט זיך אַ נייע ריכטונג אין דער ציוני־סטישער פּאָליטיק.

אַזוי אַרום האָט דער ציוניזם סוף־כל־סוף אָנגעהויבן באַהערשן די אינווייניקסטע סתירה פון זיין ראַלע. אנשטאָט דעם אוטאָפּישן חלום, מיט איין שפּרונג — מיט איין וואונדערפולן גלגול — געזונט צו מאַכן דעם פאָלקס־קאָלעקטיוו, האָט דער ציוניזם איינגעשלאָסן אין קרייז פון זיינע שטרעבונגען די אויפגאַבע צו פאַרשטאַרקן דעם אידישן ישוב אין די גלות־לענדער.

דער ציוניזם איז געוואָרן סינטעטיש און אינטעגראַל, ר'האָט אומ־געפאַסט די אַנטוויקלונג פון אידישן כלל אין אַלע ריכטונגען, אין גלות און אין ארץ־ישראל, היינט און מאָרגן.

אָבער אָט־די אויפגאַבע איז געווען פּסיכאָלאָגיש אַזוי ניי פאַר דער מערהייט ציוניסטן, אַז זיי זיינען איז משך פון די לעצטע עטלאַכע יאָרן קוים צוגעטראָטן צו איר לייזונג. דאָ זיינען, אַוודאי, ניט ווייניק שולדיק אויך די ניט־גינסטיקע אויסערלאַכע תנאים — הויפּטזעכלאַך אין רוס־לאַנד, און אויך דאָס, וואָס אומעטום האָבן די וויכטיקסטע פּאָזיציעס אין

דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט געהערט די שונאים פון ראַדיקאַלן אויפלעבן פון אידישן פאָלק. נאָר מער פון אַלץ דאַרף מען עס פאַרשרייבן אופי'ן חשבון פון דער פסיכאָלאָגישער ניט־צוגעפּאַסטקייט פון די ציוניסטן צו דער נייער לאַגע. די ציוניסטן, אויב מ'זאָל ניט רעכענען די פּועלי־ציון, וועלכע האָבן עס שוין לאַנג פאַרשטאַנען און בויען געהעריק זייער טאַקטיק, — האָבן זיך נאָך ניט צוגעוואוינט צום געדאַנק, אַז דעם ציוניזם שטייט פאַר אַ ק אַ מ ף פ אַ ר מ אַ כ ט אינערהאַלב דעם לעבן פון די מאַסן, פאַר דער הערשאַפט אין דער אידישער געזעלשאַפטלאַכקייט.

אַ דאַנק דעם קאַמף־אינסטינקט, וועלכער איז אַזוי געוויינלאַך ביי אַרבעטער, האָט דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם פון זיין התחלה אָן גראַד־ליניק פאַרפאָלגט איין ציל: באַהערשן אַלע פּאָזיציעס אינ'ם אידישן פּראָלעטאַריאַט און שאַפן נייע. און אויב זיין אויפגאַבע האָט זיך ניט איינגעגעבן ביז איצט, איז עס לכתחליה צוליב דער גוואַלדיקער צעשפּליטערונג אין זיינע רייען (ס. ס., סיימיסטן, פּועלי־ציון). און איצט, ווען דאָס לעבן האָט די צעשפּליטערונג געמאַכט צו נישט, שטערן שווערע אויסערלאַכע תנאים. מ'דאַרף ניט פאַרגעסן, אַז דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם עקזיסטירט אין גאָר דער וועלט מיט אייגענע כחות, ניט ווי דער „איינציקער פאַרטרעטער" מיט זיין מיוחס'דיקער משפּחה, דער אידישער און ניט־אידישער.

מיט איין וואָרט, דער ציוניזם דאַרף אַריינכאַפּן אין זיינע הענט דאָס, מיט וואָס זיינע שונאים באַנוצן זיך לרעה דער אויפלעבונג פון דער אידישער נאַציע. די פּאָזיציעס, וואָס די אַנטי־ציוניסטישע אינטעליגענץ האָט פאַרנומען, זיינען דאָך ניט אָפּגענומען געוואָרן ביים ציוניזם, זיי זיינען פשוט קיינמאָל ביי אים ניט געווען. און מערקווירדיק — דאָרט, וואו דער ציוניזם מאַכט פּרואוון אַריינצודרינגען אין דער לעבעדיקער אידישער פּראַקטיק — באַגעגנט ער כסדר אַ וואַרימען מאַסן־אָפּקלאַנג. אַזוי איז עס געווען אויך ביי דעם וואַל־קאַמף צו דער ערשטער און צווייטער דומע, און אין גאַליציע — דאָס יאָר און מיט פיר יאָר פריער. דער ציוניזם האָט אָבער ביז איצט ניט געקאָנט אויסנוצן דאָרטן יענע ענערגיע פון מיטגעפיל, וועלכע איז פאַרבאָרגן אין די ברייטע אידישע מאַסן.

אויפ'ן שוועל פון דעם נייעם פּרק פון דער אַלוועלטלאַכער און אידישער געשיכטע, ווען דאָס אידישע פאָלק דערוואַרטן נייע שווערע סכנות און נייע רייצנדע פּערספּעקטיוון, שטייען מיר פאַר דער פראַגע: ווי אַזוי באַזיגט מען די אָרגאַניזאַטאָרישע שוואַכקייט פונ'ם ציוניזם? ווי אַזוי אַנטוויקלט מען דעם מאַקסימום פון פּרוכטבאַרער טעטיקייט פון יענע טיפע סימפּאַטיעס, וועלכע דער אידעאַל פון אויפלעבונג אין דער אייגענער היים באַגעגנט איז די פאָלקס־מאַסן?

די תשובה איז: נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ק אָ נ צ ע נ ט ר אַ צ י ע ק ע ג ן ד ע ר אַ נ ט י־צ י ו נ י ס ט י ש ע ר ק אָ נ צ ע נ־ ט ר אַ צ י ע.

די שוועריקייטן פונ׳ם פּועלי־ציוניזם

.1

אויף אַ יובל־אָוונט פון דער פּועלי־ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין וואַרשע האָט זיך אַן אַלטער טוער פון דער באַוועגונג, אַן איבערגעגעבענער אַרבעטער, געקלאָגט: אוי, ווי שווער איז צו זיין אַ פּועל־ציון! שוין גרינגער צו זיין אַ ס. ס., אַ סאָציאַליסט־טעריטאָריאַליסט, נאָך גרינגער אַ בונדאָוועץ, אַ זש. פּ. ס.׳אָוועץ, דאָס איז אַזוי גרינג. דאָ דאַרף מען ניט טראַכטן, דאָ פאַרשפּאָרט מען צו לערנען זיך, אָבער אַ פּועל־ציון, אוי ווי שווער און אחריות׳דיק דאָס איז!

מיר אַלע פילן דאָס אָפּטמאָל, מיר קענען אינגאַנצן פאַרשטיין די קלאָג פון אונזער געטרייען חבר, נישט קוקנדיק אויף דער שווערקייט איז ער דאָך געווען און געבליבן אַ פּועל ציון, און ער באַצאָלט אַצינד זיין פּאַרטיי־איבערגעבנקייט מיט אַ לעבנסלאַנגער פאַרשיקונג קיין סיביר. און מיר אַלע שטייען פעסט ביי אונזערע פּרינציפּן, ניט קוקנדיק אויף זייער שווערקייט. אין וואָס־זשע באַשטייט אָט די צרה און אָט דער גליק אונזערער, וואָס אונזער אויפגאַבע איז אַזוי שווער, אַזוי קאָמפּליצירט און אַזוי טייער פאַר אונז אַלעמען?

פאַראַן אַ געזעץ אין דער נאַטור — דאָס געזעץ פון קראַפט־פאַר־שפּאָרונג: איטלאַכע באַשעפעניש שטרעבט צו דערגרייכן מיט וואָס ווייניקער קראַפט־פאַרלוסט, מיט וואָס קלענערע אָנשטרענגונגען וואָס אַ גרעסערן דערפאָלג. דאָס דאָזיקע געזעץ הערשט איבער דער גאַנצער לעבעדיקער (אָרגאַנישער) וועלט, און אפשר אפילו איבער דער טויטער (אַנאָרגאַנישער) וועלט (אויב מ׳זאָל אַזוי אויסטייטשן האַמילטאָנס ענערגעטישן גרונטגעזעץ איבער דעם קלענסטן אינטעגראַל ביי דער באַוועגונג פון מאָלעקולן). יעדנפאַלס פירט זיך די גאַנצע לעבעדיקע וועלט לויט אָט דעם דאָזיקן כלל פון קראַפט־פאַרשפּאָרונג; אי דער וואוקס פון די פלאַנצן, אי די פאַרשפּרייטונג פון זייערע וואָרצלען, אי די באַוועגונגען פון די מיקראָסקאָפּישע בריאות, אי די געפילן און אינסטינקטן פון די חיות, אי דאָס אומבאַוואוסטזיניקע, אי דאָס באַוואוסטזיניקע לעבען פונ׳ם מענטשן. אין דער גאַנצער מענטשלאַכער קולטור, אין דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטס־טעכניק, פון דער וויסנשאַפט, מאָראַל און קונסט, אין דער געשיכטע פון די אידעען־שטרעמונגען און געזעלשאַפטלאַכע באַוועגונגען, אין די פאָרמען פון נאַציאָנאַלן קאַמף און קלאַסן־קאַמף, — אומעטום זעען מיר די ווירקונג פון דעם מעכאַנישן געזעץ: די מענטשהייט

שטרעבט אויף אַלע געביטן פון איר טעטיגקייט צו דערגרייכן וואָס גרעסערע רעזולטאַטן מיט וואָס קלענערער פאַרשווענדונג פון ענערגיע.

די דאָזיקע שטרעבונג צו דער אָפּשפּאָרונג פון קראַפט איז אַליין פאַר זיך נישט קיין איינפאַכע, נאָר אַ קאָמפּליצירטע דערשיינונג, ס'איז נישטאָ קיין אַבסאָלוטע מאָס פון אָפּשפּאָרונג, איר גרויס הענגט אָפּ פון די באַדינגונגען. אַז איך מוז דורכמאַכן אַ מהלך צווישן צוויי פּונקטן, איז, אַבסטראַקט גערעדט, דער קורצסטער וועג, ווען איך זאָל זיך לאָזן אויף אַ גראַדער ליניע, גלייך צום צוועק. דאָס איז אָבער אַזוי נאָר אין דער הוילער אַבסטראַקציע, אָפּגעריסן פון דער פאַרפּלאָנטערטער ווירקלאַכקייט. שטעלט זיך פאָר, אַז צווישן ביידע פּונקטן געפינט זיך אַ מכשול, אַ שטייגער אַ באַרג אָדער אַ טייך: קלאָר, אַז דעמאָלט איז די גראַדע ליניע גאָר נישט דער קורצסטער און גאָר נישט דער גרינגסטער וועג, — און כדי צו פאַרשפּאָרן אומנויטיגע אָנשטרענגונגען, מוז איך מאַכן אַנ'אומוועג, אָדער גאָר דורכגראָבן אַ טונעל, אָוועקלייגן אַ בריק. דאָס הייסט, מיט אַנדערע ווערטער, אַז איינפאַכקייט איז נישט תמיד דער אמת'ער וועג צו פאַרשפּאָרן קראַפט, אַז איינפאַך און אמת זיינען ווייט נישט איינס און דאָסזעלביקע. אדרבא, די לעבנס־באַדינגונגען פונ'ם יחיד און פונ'ם כלל זיינען אַזוי פאַרדרייט און פאַרפּלאָנטערט, אַז מיט איינפאַכע פּשוט'ע וועגן קען מען כמעט קיין שום פּעולה נישט דערגרייכן, חוץ דעם איינציקן תכלית, וואָס מ'צעברעכט זיך די האַלז נאָך איידער מ'קומט צום צוועק.

פונדעסטוועגן, אַ דאַנק דאָס געזעץ פון קראַפט־אָפּשפּאָרונג שטרעבט דער מענטש קודם כל זיך ווי ווייט מעגלאַך איינפאַכער צו מאַכן די אַרבעט, ער זוכט פון אָנהויב צו גיין מיט'ן קורצסטן וועג, מיט'ן גראַדן דרך, און אים דוכט זיך, אַז אָט־אָט 'ערגרייכט ער זיינע צילן. און ערשט שפּעטער לערנט אים די לעבנס־דערפאַרונג אַלץ מער און מער צוצופּאַסן זיך צו די קאָמפּליצירטע באַדינגונגען, אָנצואווענדן אַלץ פיינערע, קלוגערע, פאַרשידנאַרטיגערע מיטלען צו די צוועקן. איטלאַכע זאַך איז אַזוי אין דער געשיכטע פון יחיד און כלל. אַמאָל האָט דער מענטש געזוכט גובר צו זיין דעם שטח פון דער ערד מיט די איינפאַכסטע מיטלען פון טראַנספּאָרט, דורך פערד, קעמלען, און זעגל־שיפן. איצט איז אָבער די טראַנספּאָרט־טעכניק אַזוי פאַרפּלאָנטערט און דיפערענצירט געוואָרן דורך אייזנבאַנען, דאַמפשיפן, אויטאָמאָבילן און עראָפּלאַנען, אַז קיין מענטשלאַכעם לעבן וואָלט ניט קלעקן, זיך כאָטש — אויסצולערנען אָט די אַלע מיטלען צו באַהערשן. אַלץ, אַלץ ווערט קאָמפּליצירט, פאַרפּלאָנטערט.

דערפון האָבן מיר אַ וויכטיקע מסקנה: *די אַנטוויקלונג פון דער מענטשלאַכער קולטור דריקט זיך אויס נישט אין דער פאַראיינפאַכונג, נאָר אין פאַרפיינערונג און דיפערענצירונג פון די אַרבעטס־ און דענק־מעטאָדן*: איינפאַכקייט פון געדאַנק און איינפאַכקייט פון קאַמפּס־טאַקטיק איז אַ באַוויז פון אָפּגעשטאַנענקייט.

דערצו קומט נאָך אָבער נאָך אַ צווייטע זייט פון דערזעלבער פראַגע, דער גענויער פון קראַפט־פאַרשפּאָרונג באַטייט נישט נאָר וואָס ווייניקער קרעפטן אָפּצושפּאָרן, נאָר אויך וואָס מער רעזולטאַטן צו דערציִלן. די איינפאַכסטע און אַם מערסטן אַבסטראַקטע פאָרם וואָלט געווען די: דאָס איינפאַכסטע טאָן איז גאָרנישט טאָן, דאָס איינפאַכסטע דענקען איז גאָר־נישט דענקען. אַזוי וואָלטן מיר זיך ווירקלאָך אָפּגעשפּאָרט די גאַנצע ענערגיע. שטרעבט מען אָבער צו וועלכע ניט איז צוועקן, ווערט דער מאָס פון אָפּשפּאָרן באַרעכנט לויט דעם צוועק. און דער אידעאַל פון דער מענטשלאַכער טעטיגקייט איז: מינימום פון אָנשטרענגונג ביי מאַקסימום פון פּראָדוקטיוויטעט. אַט־דיביידע אונטערגעשטראָכענע זייטן פונ׳ם אַלגעמיינעם לעבנס־געזעץ האָט דער מאַרקסיזם אויסגעדריקט אין זיין באַ־קאַנטן כּלל, אַז די געשיכטע פון דער מענטשהייט שטיצט זיך אויף דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטן.

ווי געזאָגט, האָט זיך אונזער חבר באַקלאָגט אַז ס׳איז שווער צו זיין אַ פּועלי־ציוניסט. אודאי איז גרינגער צו זיין אַ ס. ס.־אָווער, אָדער אַ זש. פּ. ס. — ווייל דער פּועלי־ציוניסטישער געדאַנק און די פּועלי ציוניס־טישע פּראַקטיק זיינען מער קאָמפּליצירט, מער פאַרפיינערט און דיפערענ־צירט, איידער די געדאַנק־ און קאַמף־מעטאָדן פון די איבעריגע אידישע פּאַרטייען. לויט דעם איצטיקן היסטאָרישן מאָמענט פונ׳ם אידישן לעבן, צוגעפּאַסט צו די פאַרפלאָנטערטע באַדינגונגען פונ׳ם גלות און פון דער אידישער אויפלעבונג, שטעלט מיט זיך פאָר דאָס פּראָגראַם פון די פּועלי ציון, דעם מעגלאַכסטן מינימום פון אָנשטרענ־גונג ביי אַ מאַקסימום פון פּראָדוקטיוויטעט. אודאי זעצט פאַראויס, זאָגן מיר דאָס בונדיסטישע פּראָגראַם אַ קלענערע אָנשטרענגונג פון די גייסטיקע און פיזישע כּחות פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַ־ריאַט, דערפאַר אָבער באַנוגענען זיי זיך מיט אַ נאָך פיל קלענערן מאָס פון פּראָדוקטיוויטעט. מיר ווילן דאָס אידישע לעבן, די אידישע ארבעט און אידישע ענערגיע מאַכן פּראָדוקטיוו אויף אַלע געביטן פון דער מענטשלאַכער קולטור. מיר ווילן זיך ניט באַנוגענען מיט יענע רעזולטאַטן, וואָס קאָנען דערגרייכט ווערן בלויז אין די ראַמען פונ׳ם גלות־לעבן. אָבער אויך דאָ אין גלות אַנטפּלעקן מיר פאַר דעם אידישן אַרבעטער פיל ווייטערע האָרי־זאָנטן, איידער די איבעריקע אידישע פּאַרטייען. ביי די ס. ס. הויבן זיך אָן און עס ענדיקן זיך די אידישע גלות־פּראָבלעמען מיט דער עמיגראַ־ציאָנס־פראַגע; ביי די בונדיסטן איז דאָס גלות אפילו אָן אַן ערך ברייטער ווי ביי די ס. ס. דאָך לעבט זיך אוים זייער פּראָגראַם און זייער טעטיג־קייט מיט יענע קאַמף־מעטאָדן, וועלכע קאָנען דריקן דירעקט אויף דער בורזשואַזיע אָדער אויף דער מלוכה־מאַכט. די ס. ס. טוען פּאָזיטיווע אַרבעט נאָר בנוגע צו די אידישע עמיגראַנטן, און די בונדיסטן נאָר בנוגע סטרייקנדע אידישע אַרבעטער. די פּועלי ציון להיפך, נישט קוקנדיק אויף זייערע דערווייל שוואַכע כּחות, באַמיען זיך צו טאָן פּאָזיטיווע אַרבעט

בנוגע צו אַלע ווירטשאַפטלאַכע, קולטורלע און פּאָליטישע באַדערפנישן פון אידישן פּראָלעטאַריאַט. און אויב מיר פאַרגלייכן די פּאָזיטיווע ארבעט פון די פּועלי ציון מיט די פּאָזיטיווע ארבעטן פון אנדערע פּאַר־טייען, זעען מיר, אַז די קאָמפּליצירטקייט פון אונזער פּראָגראַם שאַדט לחלוטין נישט צו זיין לעבנס־פייאיגקייט. וויפיל ס. ס. ריידן וועגן רעגו־לירונג פון דער עמיגראַציע, דאָך לאָזן זיי איבער די גאַנצע פּראַקטישע אַרבעט אויף דעם געביט צו די בירגערלאַכע טעריטאָריאַליסטן און אַסימי־לאַטאָרן, בעת די פּועלי־ציון באַנוגענען זיך ניט מיט הוילער אַגיטאַציע און האָבן שוין אַליין — פאַר אַ קורצער צייט — עפּעס דאָך אויפגעטאָן מיט זעלבסטשטענדיגע מיטלען (פּאַלעסטינאַ־אַרבעטער פאָנד, אינפאָרמאַ־ציאָנס־ביוראָ אין יפו). וויפיל די בונדאָוצעס האַלטן אין איין אַגיטירן פאַר דער אידישער שפּראַך, ליטעראַטור און פּאָלק שול, זינט זיי עקזיס־טירן אַלס אָרגאַניזירטע פּאַרטיי, האָבן זיי דאָך פאַר דער לאַנגער צייט ניט אויפגעטאָן קיין צענט'חלק דערפון, וואָס די יונגע פּועלי־ציון אויף אַלע געביטן פון אידישער קולטור, וויסנשאַפט און דערציאונג.

דאָס אַלץ איז אַ באַווייז, אַז צווישן אַלע אידישע פּאַרטייען, סיי בירגערלאַכע, סיי פּראָלעטאַרישע, שטעלן מיט זיך פאַר די פּועלי ציון דעם העכסטן אַנטוויקלונגס־טיפּ, וואָס איז מעגלאַך אין דעם הײַנטיקן מאָמענט אין דער אידישער געשיכטע. דעריבער איז טאַקי אַזוי שווער צו זיין אַ פּועלי ציוניסט. ניט נאָר דער פּועלי־ציוניסטישער געדאַנק, נאָר אויך די פּראַקטיק, וועלכע וואַקסט אויס פון אים און צו וועלכער ער פּאַסט זיך אַלץ מער און מער צו, פאַרלאַנגען פון דעם אידישן אַרבעטער די גרעסטע אָנשטרענגונג פון זיינע גייסטיגע און מאַטעריעלע כחות; דאָך איז די דאָזיקע אָנשטרענגונג מינימאַל, אין פאַרגלייך מיט יענער אַלצדינג ארומנעמענדיגער פּראָדוקטיוויטעט פון אידישן לעבן, צו וועלכע די פּועלי ציון שטרעבן. די פּראַקטישע שוועריגקייטן פון אונזער טאַקטיק און אָר־גאַניזאַציע וועלן מיר לאָזן אויף אַן אַנדערש מאָל, דערווייל אָבער לאָמיר זיך אָפּשטעלן אויף די טעאָרעטישע שוועריגקייטן פון אונזער פּראָגראַם.

2.

דער פּרימיטיווער, ניט גענוג אַנטוויקלטער געדאַנק שטעלט זיך פאָר, אַז דער אמת מוז זיין איינפאַך. קאָמפּליצירטע, גענוי־באַגרינדעטע גע־דאַנקען מאַכן אויף דעם אומגעבילדעטן מאַן דעם איינדרוק פון קאָפּ־דרייעניש און סכאָלאַסטיק. דאָ קומען מיר צו דער פראַגע וועגן דער אַזוי־גערופענער „קאָנסעקווענץ“ אין פּראָגראַם און טאַקטיק פון געזעל־שאַפטלאַכע באַוועגונגען. דער איינפאַכער, ווייניק באַוואוסטזיניקער אידי־שער אַרבעטער שטעלט זיך פאָר, אַז קאָנסעקווענץ איז איינס פון די צוויי: אָדער דאָ אָדער דאָרט, אָדער גלות אָדער ציון. פאַראייניקן ביידע זאַכן, הייסט ביי אים טאַנצן אויף צוויי חתונות. דאָס אידישע פּאָלק האָט אַ גלייכוואָרט וועגן דעם באַגריף פון קאָנסעקווענץ: אַז איינער זאָגט ה י י נ ט

אזוי און מ אָ ר ג ן אזוי, איז ער קאָנסעקווענט; זאָגט ער אָבער ה י י נ ט אזוי און מאָרגן א ז ו י איז ער נישט קאָנסעקווענט. ווי־זשע איז אָבער דער דין, אויב איינער זאָגט ה י י נ ט א ז ו י א ו ן א ז ו י און מאָרגן א ז ו י א ו ן א ז ו י? מכח דעם האָט דאָס פאָלק זיין תשובה ניט געגעבן. ס'קומט אָבער אָפט אויס, דוקא אויף אזא אופן קאָנסעקווענט צו זיין. אָט איז למשל דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם קאָנסעקווענט אין דעם דאָזיקן זין, און די אַנאַרכיסטן, וואָס ווילן פאַראיינפאַכן די אַרבעטער־באַוועגונג באַשולדיקן דעם וויסנשאַפטלאַכן סאָציאַליזם, אז ער איז נישט קאָנסעקווענט. ווען די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וואָלט היינט זאָגן „ס אָ צ י אַ ל ע ר ע וו אָ ל ו צ י ע" און מאָרגן זאָל זי זאָגן „ס אָ־צ י אַ ל ע ר ע פ אָ ר ם", וואָלט זי געווים געווען נישט אויסגעהאַלטן און די אַנאַרכיסטן וואָלטן געווען גערעכט אין זייער קריטיק. זי פאַרבינדט אָבער אין איר פּראָגראַם אי די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע אי דעם קאַמף פאַר אַלטעגלאַכע רעפאָרמען; אויף אזא אופן איז דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם אודאי מער קאָמפּליצירט איידער די אַנאַרכיסטישע „טעאָריע" און די פשוט'ע מוחות קענען אפשר אזא קאָמפּליצירטקייט ניט משיג זיין, פונדעסטוועגן בלייבט זי אויסגעהאַלטן און קאָנסעקווענט. אויך דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם שטייט תמיד פאַר דער האַרבער שאלה, מכח דער בריק צווישן דער רעפאָרם און דער רעוואָלוציע, אויך ער האָט זיין פּראָגע מכח „דאָ און דאָרט", און דערביי איז אויך ביי אים דער „דאָ" אין דער געגנוואַרט און דער „דאָרט" אין דער צוקונפט. פונקט אזוי ווי ביי די פועלי־ציון שטייט פון לאַנג די האַרבע שאלה מכח דער בריק צווישן דעם גלות און ציון; פונקט אזוי איז דער פועלי־ציוניסטישער פּראָגראַם שטאַרק קאָמפּליצירט און פונדעסטוועגן הערט ער נישט אויף צו זיין קאָנסעקווענט.

דאָס גאַנצע מוז זיין רייכער אין עלעמענטן און אויך אין שוועריגקייטן, איידער זיינער אַ טייל. דער סאָציאַליזם גייט אַריין אַלס אַ טייל אין דעם גאַנצן סכום פון דעם פועלי ציוניסטישן פּראָגראַם, וועלכער באַשטייט אייגנטלאַך פון צוויי חלקים: סאָציאַליזם און ציוניזם. דעריבער איז קלאָר, אז אַלע שוועריגקייטן פון דער סאָציאַליסטישער אידעע גייען אַריין אינגאַנצן אין דעם פועלי ציוניזם, און דערצו קומען נאָך דאָרט אַריין די שוועריגקייטן פון דער ציוניסטישער אידעע. דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם פאַרלאַנגט פון אונז, אז אַלע אונזערע אידעאַלן און פאָדערונגען זאָלן אויפגעבויט ווערן אויף די אָביעקטיווע טענדענצן פון דער ווירקלאַכקייט, ד. ה. עס איז נישט גענוג, עפּעס צו וועלן, צו עפּעס צו שטרעבן. ניט גענוג, אז די יחידים אָדער אפילו די מאַסן זאָלן פילן אַ באַדערפעניש אין עפּעס, נאָר ס'איז נויטיג אז די באַדערפענישן און וואונשן וואָס גייען אַריין אין פּאַרטיי־פּראָגראַם זאָלן זיין בהסכם מיט דער היסטאָרישער ווירקלאַכקייט. אָט אַ יענע אָביעקטיווע טענדענצן, אויף וועלכע עס ווערט געבויט אַ געשיכטלאַכער אידעאַל, רופן זיך אָן „די היסטאָרישע

נויטוועגדיקייט פון דעם דאָזיקן אידעאַל". אין דעם זינען פאַרלאַנגט פון אונז דער וויסנשאַפטלאַכער קוק, אַז ביי דער אויפלעבונג פון די אידישע מאַסן אין גלות, ביי זייער נייעם לעבן אין פאַלעסטינא זאָלן זיין „היסטאָרישע נויטוועגדיקייטן", ד. ה., אַז זיי זאָלן אַנטשפּרעכן ניט נאָר אונזערע וואונשן, נאָר אויך די פאַקטן פון דעם אידישן לעבן. און דערמיט האָבן מיר די ערשטע גרויסע שוועריקייטן פון דעם פּועלי ציוניסטישן פּראָגראַם: דער אידישער אַרבעטער, וואָס שטעלט זיך אונטער דער פאָן פון פּועלי־ציון, מוז זיין גענוג איבערצייגט, אַז דער סאָציאַליזם און ציוניזם, דאָס סאָציאַלע פּראָגראַם דאָ און דאָס נאַציאָנאַלע פּראָגראַם דאָרט, זיינען נישט נאָר שיינע אידעאַלן, נאָר אויך ווירקלאַכקייטן אָדער לכל הפּחות אָביעקטיווע מעגלאַכקייטן.

איצט שטעלן מיר זיך פאָר, וואָס דער וויסנשאַפטלאַכער סאָציאַליזם פאַרלאַנגט פון יעדן איינציקן פּועלי ציון: ער מוז זיך קלאָר מאַכן פון איין זייט די באַדינגונגען, אין וועלכע עס לעבט די סאָציאַלע באַוועגונג פון אונזער צייט, ער מוז קודם פאַרשטיין, אין וואָס עס באַשטייט די היסטאָרישע נויטוועגדיקייט פון'ם סאָציאַליזם. און פון דער אַנדערער זייט מוז ער גאַנץ גענוי באַגרייפן די עקאָנאָמישע און קולטורעלע לאַגע פון'ם אידישן אַרבעטער־קלאַס און די באַדינגונגען פון זיין אויפלעבונג. פון דער דריטער זייט אָבער מוז דער פּועלי ציוניסט גלייכצייטיג זיך גענוי פאַנאַנדערקלייבן אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע פון אונזער צייט בכלל און אין דער אידנפראַגע בפרט. ווי איר זעט, פאַרלאַנגט דער פּועלי־ציוניזם נישט קיין קלייניגקייט פון זיינע טרעגער. דאָס מיינט אָבער נישט, אַז אַ פּועלי־ציון מוז זיין אַ גאון פון וויסנשאַפט און אַ גוואַלדיקער טעאָרעטיקער. אויך דער סאָציאַליזם אַליין פאָר זיך זעצט פאָראויס אַ ריזיקע גייסטיקע אַרבעט ביי איטלאַכן פּראָלעטאַריער, וואָס שטעלט זיך אונטער זיין פאָהן. פונדעסטוועגן הייסט עס נישט, אַז יעדער איינצלנער פּועלי ציוניסט מוז קענען אויף אויסווייניק די גאַנצע סאָציאַליסטישע ליטעראַטור און די גאַנצע פּועלי־ציוניסטישע און אַנטי־פּועלי־ציוניסטישע ליטעראַטור און זייז אַ מומחה אין אַלע פראַגן פון סאָציאַליסטישן לעבן און פון דער פּועלי־ציוניסטישער באַוועגונג פון אַלע איינצלנע פעלקער און לענדער. דורך דעם אַליין, וואָס דער אַרבעטער באַטייליקט זיך אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אין איר פּראָפּאַגאַנדע און אירע אַקציאָנען, בילדט זיך אויס אין אים אַ סאָציאַליסטישער אינסטינקט און אַן אַלגעמיין סאָציאַליסטיש באַוואוסטזיין, וואָס איז וויכטיקער פאַר טויזנטער ליטעראַטורן. אָט אין דעם באַשטייט דער מהות פון דער אַזוי־גערופענער סאָציאַליסטישער דערציאונג, און דער פאַקט, אַז די מאַסן באַטייליקן זיך אין דער סאָציאַליסטישער דערציאונג, און וואָס זי פאַרשפּרייט זיך אַלץ ווייטער און טיפער, איז שוין פאַר זיך אַ באַווייז פון איר היסטאָרישער נויטוועגדיגקייט. די היסטאָרישע נויטוועגדיגקייט פון'ם סאָציאַליסטישן אידעאַל קען נישט באַוויזן ווערן מיט אַ מאַטעמאַטישער גענויקייט, דאָס מענטשלאַכע וויסן איז

נאָך נישט אזוי ווייט געקומען, אז מיר זאָלן קאָנען פאָראויסזען היסטאָרי־שע אַנטוויקלונגען מיט דערזעלבער גענויקייט ווי צוויי מאָל צוויי איז פיר. ס'איז אַ טעות צו רעכענען אז מארקס אָדער אַן אַנדערער טעאָרעטיקער האָט באַוויזן מיט באַשיינפּערלאַכע ראיות די גאַנצע היסטאָרישע נויטוועג־דיגקייט פון דעם סאָציאַליזם. ביכער און טעאָריעס זיינען בכלל נישט מסוגל די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט צו ב א ו ו י י ז ן. זיי קענען נִיט מער, ווי א י ל ו ס ט ר י ר ן ז י, גענויער דערקלערן און צוגעבן צו דעם פאַרשידענע פירושים. וואָס די טעאָריע קאָן נישט טאָן, טוט דאָס לעבן גופא. ד ע ר ו ו י י ז ן, אז די קלאַסן־סכסוכים און סתירות צווישן ארבעטער און קאפּיטאַליסטן מוזן ווערן אַלץ שאַרפער איין אַלע לענדער, קענען נישט אפילו טויזענטער בענדער, אָבער דאָס לעבן גופא זאָרגט וועגן אזא באַווייז; דער באַוואוסטזיניקער ארבעטער שפּירט אויף שריט און טריט מיט זיין סאָציאַליסטישן אינסטינקט ווי די קלאַסן־סכסוכים ווערן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. און פּונקט אזוי זאָרגט אונזער באַוועגונג פאַר דער פּועלי־ציוניסטישער דערציאונג פון אירע מיט־גלידער, און עס ארבעט זיך אויס אַ פּועלי ציוניסטישער אינסטינקט און אַ פּועלי־ציוניסטישער באַוואוסטזיין, וועלכע קענען בעסער ווי טויזנטער ביכער באַזיגן די טעאָרעטישע שווערִיגקייטן פון אונזער פּראָגראַם.

ב א ו ו י י ז ן די היסטאָרישע נויטוועגדיגקייט פונ׳ם פּועלי ציוניזם וועלן נישט קענען אפילו טויזנטער ביכער, גלייך ווי טויזנטער ביכער קענען עס נישט טאָן בנוגע דעם סאָציאַליזם. די פּועלי ציוניסטישע ליטעראַטור קען אונזער פּראָגראַם נישט מער ווי א י ל ו ס ט ר י ר ן, גענויער ד ע ר ק ל ע ר ן און צוגעבן צו אים פאַרשידענע פירושים. דער פאַקט אַליין, וואָס אונזער באַוועגונג וואַקסט און פאַרשפּרייט זיך אַלץ ברייטער און טיפער, דאָס איז שוין פאַר זיך דער בעסטער באַווייז פון איר היסטאָרישער נויטוועגדיגקייט. הכלל די היסטאָרישע נויטווענדיגקייט באַשטייט ניט אין ט ע אָ ר ע ט י ש ע ב א ו ו י י ז ן פון די אָביעקטיווע טענדענצן, נאָר אין די פ א ק ט ן פ ו ן ל ע ב ן ג ו פ א. דער וואוקס פון דעם נאַציאָנאַלן באַוואוסטזיין ביי די אידישע מאַסן, דער שטייגנדיקער שטאַלץ פון דער אידישער פערזענלאַכקייט, די באַוועגונג פאַר אידישע רעכט, וועלכע שטאַרקט זיך אַלץ מער און מער אין אַלע לענדער; ווייטער, די פאַרפעסטיקונג פון די אידישע ארבעטער־פּאָזיציעס אין פּאַלעסטינא, — דאָס אַלץ זיינען אָביעקטיווע פאַקטן, ווירקלאַכע טענ־דענצן, וואָס דריקן זיך אויס טעאָרעטיש אין אונזער פּועלי־ציוניסטישן פּראָגראַם פונ׳ם אַלוועלטלאַכן אידישן פּראָלעטאַריאַט. די טעאָריע מוז נאָר די דאָזיקע פאַקטן זאַמלען, גענויער דערקלערן און פאַרבינדן איינעם מיט׳ן צווייטן. אַ שווערע אויפגאַבע, אמת שווערער, ווי ביי אַלע אַנדערע פּאַרטייען, וואָס באַנוגענען זיך מיט שמאָלערע אויסזיכטן און אָרימערע קאַמפן, אָבער ניט קיין אוממעגלאַכע אויפגאַבע, ווייל הינטער דער טעאָריע שטייט דאָס לעבן און די אָרגאַניזירטע פּראָלעטאַרישע פּראַקטיק. די טעאָ־

ריע איז ניט מער, ווי אַ שפּיגל און ווערקצייג פון דער פּראַקטיק. פּונקט ווי דער סאָציאַליזם, וועט אויך דער פּועלי ציוניזם גובר זיין זיינע טעאָרעטישע שוועריגקייטן אין דעם מאָס, אין וועלכן ער וועט פאַרשטאַרקן, פאַרברייטערן און פאַרטיפערן זיין פּראַקטיק. און די צען־יאָריקע געשיכטע פון אונזער עלטסטן אָרגאַן, פון'ם „אידישן אַרבעטער" זאָגט אונז עדות, אַז אפשר איז טאַקע ש ו ו ע ר צו זיין פּועלי־ציוניסטיש, אָבער מ ע ג ל א ך איז דאָס דאָך.

וואָס קען מען טאָן קעגן דער אַרויסשטויסונג?

דאָס איז שוין אַן׳אַלטע צרה, אַז אידישע אַרבעטער און אַרבעטאָרינס, וואָס האָבן אָפּגעהאַרעוועט זייערע יאָרן אויף דער אויפבויאונג פון אַ אידישער אינדוסטריע, זעען זיך אין אַ שיינעם פרימאָרגן אַרויסגעשטויסן פון דער פאַבריק, וואָס איז דורכגעווייקט מיט זייער שווייס און בלוט, און דערוויסן זיך, אַז די באַלעבאַטים נעמען צו קריסטן אויף זייער אָרט. דאָס פּאַסירט הויפּטזאַכלאַך, בשעת דער פאַבריקאַנט הע־כערט די טעכניק פון דער פּראָדוקציאָן און פאַרבייט האַנט־אַרבעט אויף מאַשין־אַרבעט. עס האָט זיך אפילו איינגעשטעלט אַ כלל, אַז אידן זיינען נית זוכה צו דערלאָזן ווערן צו די מאַשינען און אַז זייער גורל איז בלויז די אָפּגעשטאַנענע און אָפּשטאַרבנדיקע האַנט־פּראָדוקציאָן.

עס עקזיסטירט צווישן די אידישע אַרבעטער אַ שטרעמונג, וועלכע האָט שוין מיט צען יאָר צוריק אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער דאָזיקער דערשיינונג און האָט גערופן ערנסט אַ טראַכט צו טאָן מכח דעם, וואָס אידישע אַרבעטער ווערן אַרויסגעשטויסן פון די העכערע פּראָדוקציאָנס־פאָרמען. און עס איז געוועזן ביי אונז אַ פיינטלאַכע שטרעמונג, וועלכע האַלט זי נאָך עד היום פאַר דער איינציקער פאַרטרעטערין פונ׳ם אידישן פּראָלעטאַריאַט. זי האָט תמיד אויסגעלאַכט די ערשטע שטרעמונג, גע־זאָגט זלזולים אויף אירע געדאַנקען און טעטיקייט. נאָר דאָס לעבן האָט באַוויזן, אַז מיר זיינען גערעכט, און האָט געצוואונגען אפילו קעגנער זיך אַביסל נענטער צוקוקן צו דער ווירקלאַכקייט. און אַצינד, ווען די אַרויס־שטויסונג פון אידישע אַרבעטער האָט אָנגענומען אַ סכנה׳דיקע גרויס פון אַ מאַסן־עפּידעמיע, בעת פון אַלע זייטן קומען שרעקלאַכע ידיעות וועגן אי־דישע וועבער, קאַמאַשנמאַכער און טאַבאַק־אַרבעטער, וואָס ווערן אַרויס־געוואָרפן אויף דער גאַס — איצט ערשט האָט מען זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף און אָנגעהויבן זיך אינטערעסירן מיט דער אַלטער מכה פון דעם אידישן פּראָלעטאַריער. און זעלבסטפאַרשטענדלאַך, די מענטשן וואָס האָבן אָט ערשט דערזען די וואונד, האָבן געמוזט נשתומם און צעטומלט ווערן. זיי פאַרשטייען נית זיך פאַנאַנדערצוקלייבן אין די סבות פון דער אַנ־געוויזענער קראַנקהייט און אין מיטלען, ווי אַזוי זי צו היילן.

1

פון וואַנען שטאַמט אָט די טראַגישע דערשיינונג אינ׳ם אידישן אַר־בעטער־לעבן, וואָס אידישע הענט ווערן נית צוגעלאָזן צו די מאַשינען און צו דער גרויסער אינדוסטריע? מען האָט שוין פון לאַנג גע־זוכט דאָס צו דערקלערן דורך אַ גאַנצע סדרה אורזאַכן. אונזערע אָפּטי־

מיסטן, וועלכע זוכן פון אַלע אידישע צרות צו מאַכן אַ קליינקייט, האָבן זיך, נאַטירלאַך, מיט גרויס חשק אָפּגעשטעלט אויף אומבאַדייטנדיקע און זייטיקע סבות. אַזוי טענה'ן פילע אָפּטימיסטן, אַז די אורזאַך איז דער מאַנגל פון פּראָפעסיאָנעלער בילדונג, די אָפּנייגונג פון די אידן פאַר שווערער אָנגעשטרענגטער פיזישער אַרבייט וכדומה און זיי באַהויפּטן, אַז ווען מען זאָל בעסער אויסבילדן די אידישע אַרבעטער אין פּראָפעסיאָנעלע שולן, וואָלטן שוין מער קיין מניעות ניט געווען פאַר אונז אַריינצודרינגען אין די העכערע פּראָדוקציאָנס־צווייגן. יענע פּובליציסטן און כלל־טוער, וואָס מיינען אַזוי, האָבן פּשוט ניט קיין שום השגה, סיי מכח דער געשיכטע פון דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס, סיי מכח די געזעצן פון דער קאַפּיטאַליסטישער אַנטוויקלונג. ערשטנס איז אַ גרויסער טעות, אַז צוליב מאַנגל פון פאַך־קענטעניש ווערט מען ניט אויפגענומען אין אַ פאַבריק — זיינען דען יענע פויערים־בחורים און מיידלאַך, וואָס פילן אָן די גרויסע פאַבריקן, גרויסע קענער און ספּעציאַליסטן? פאַרקערט, די מאָדערנע מאַשינען האָבן געבראַכט דערצו, אַז אומעטום פאָדערן זיך נאָר אומאַנטוויקלטע פּראָסטע אַרבעטער־קרעפטן און נאָר די מייסטערס מיט די טעכניקער מוזן זיין אָפּריער צוגעגרייט צו זייער פאַך. צווייטנס, זיינען אידישע פּראָלעטאַריער ניט פון דער הויילער הויט געוואָרן לוין־אַרבעטער, נאָר עם דויערט שוין הונדערטער און טויזנטער יאָרן, וואָס אינ'ם אידישן געטאָ עקזיסטירן בעל־מלאכות מכל המינים און ביי זיי זיינען תמיד געווען לער־יונגלאַך און געזעלן און אפילו האָבן ביי אידן אינ'ם אַלטן זעלבסטשטענדיקן פּוילן עקזיסטירט צעכן (חברות) מיט שטרענגע תקנות, פּונקט ווי ביי די אומות העולם. אַקוראַט די זעלבע פאַרבילדונג אין זיין פאַך, ווי עס האָט אַ דייטשער שוסטער, שניידער, בוכבינדער אָדער מעבל־מאַכער, האָט אויך געגאַסן דער אידישער בעל־מלאכה. און לאַנגע דורות פון אידישער אַרבעט האָבן אויך אויסגעאַרבעט געוויסע טראַדיציעס פון מלאכה און פון האַנט־טעכניק. אי, וואָס די אידישע אַרבעטס־טראַדיציע האָט זיך מער צוגעפּאַסט צום געטאָ און ווייניקער צו דער אויסערער וועלט, וואָס דער אידישער וועבער האָט געלערנט אין די פאַרגאַנגענע דורות צו וועבן אַ טלית, דער אידישער שנייד̇ער צו נייען אַ קאַפּאָטע און ניט קיין פראַק, דער אידישער קירזשנער צו מאַכן אַ ספּאָדיק אָדער אַ יאַרמולקע און ניט קיין הוט פון אַ טשינאָוניק — דאָס באַווייזט נאָך ניט, אַז אידישע אַרבעט האָט ניט קיין טראַדיציע און קיין היסטאָרישע געוואוינהייט. ווען אונזערע כלל־טוער וואָלטן ווייניקער גערעדט און מערער געפאָרשט, וואָלטן זיי געוואוסט, אַז אויך אין מערב אייראָפּע קלאַגן זיך אַלע, אַז דער מאָדערנער האַנדווערקער איז ניט צוגעפּאַסט צו דער פאַבריקאַרבעט און אַז קיין שום פּראָפעסיאָנעלע בילדונג העלפט אים ניט אפילו אין די פאָרטגעשריטנסטע לענדער.

מער ממשות האָט שוין אַ צווייטע טענה, אַז דער שבת שטערט די אידן אַנצוקומען אין די גרויסע פאַבריקן; און דעריבער טאַקי האָבן

זיך אונזערע אָפּטימיסטן מיט אַזאַ חשק אַנגעכאַפּט פאַר׳ן שבת. זיי פאַרשטייען אָבער ניט, אַז שבת ביי אונז אידן איז ניט נאָר אַ רעליגיעזע איינריכטונג, נאָר אויך אַ טיף איינגעוואָרצלטער מנהג פון געזעלשאַפטלאַכן און ווירטשאַפטלאַכן לעבן, און דער שבת וואָלט דעריבער איינגנטלאַך געמוזט זיין אַ מעלה און ניט קיין חסרון פון אידישן אַרבעטער. דער אידישער בעל־הבית איז דאָך אויך געוואוינט צו רוען אים שבת און ווען ער וואָלט ניט האָבן קיין באַזונדערע שנאה צום אידישן אַרבעטער, וואָלט ער דאָך אים צונעמען מיט מער חשק. אלא, וואָס, דער מייסטער און ווערקפירער איז מערסטנסטייל אַ קריסט פון אויסלאַנד און דעריבער איז דער בעל הבית „געצוואונגען" צו לאָזן די פאַבריק אַרבעטן שבת און רוען צוליב דעם ווערקפירער, זונטאָג. איז, ערשטנס, דער מייסטער ניט קיין האַר איבער׳ן בעל הבית און צווייטנס, שפּאָרן זיך די אידישע אַרבעטער גאָרניט איין דוקא צו רוען שבת. וויפיל פאַלן זיינען שוין פאָרגעקומען, ווען אידישע אַרבעטער זיינען מסכים געווען צו אַרבעטן אום שבת און דאָך האָט עס גאָרניט געהאָלפן.

אַ דריטע סבה גיט מען אָן, וואָס אידישע אַרבעטער זיינען מער קולטורעל איידער די פויערים, זיי פאָדערן מער לוין און בעסערע באַהאַנדלונג, און דער עיקר, וואָס אידישע אַרבעטער זיינען די גרויסע סטרייקערס. דערפאַר זאָל דער אידישער קאַפּיטאַליסט מורא האָבן צו באַשעפטיקן ביי זיך אידן, ווייל זיי סטרייקן צו אָפט און ער ליידט פון דעם גרויסע היזקות. ס׳איז טאַקי ריכטיק, אַז אידישע אַרבעטער סטרייקן מער, ווי אַלע אַנדערע אַרבעטער: דאָס ווייסן אַליין די אידישע אַרבעטער און זייערע ניט אידישע חברים און די בעלי בתים גופא (נאָר יעקב לעשטשינסקי ווייסט דאָס ניט. אויפ׳ן גרונט פון לחלוטין מיספאַרשטאַנענע ציפערן דוכט זיך אים, אַז רוואיקער און דערשלאָגענער, ווי אַ אידישער אַרבעטער איז שוין גאָר ניטאָ אין דער וועלט...). אַזוי, למשל, אין די פינף יאָר 1900־1904 האָבן אין דורכשניט פון 1000 אַרבעטער געסטרייקט: אין דייטשלאַנד 55, אין בעלגיען 70, ענגלאַנד 75, אין פראַנקרייך 150 אין גאַנץ רוסלאַנד 130. ביי אידן אָבער (אין רוסלאַנד) 240; קומט אויס, אַלזאָ, אַז אונזערע בעלי בתים זיינען גערעכט, ווען זיי קלאָגן זיך אויף זייערע „סטרייקערס"? ניין. ווייל דאָס רוב „סטרייקער" זיינען ביי אידן בעלי מלאכות־אַרבעטער און ניט קיין אַרבעטער אין דער גרויס־אינדוסטריע. דאָס זעט מען פון פאָלגנדיקע ציפערן: אינ׳ם האַנטוווערק זיינען 81 פּראָצענט פון די סטרייקן אַרויסגערופן געוואָרן פון די אַרבעטער גופא (אַנגריפס־סטרייקן) און נאָר 17,5 פּראָצענט פון די אַרבעטער זיינען אַרויסגערופן אין די סטרייקן דורך די בעלי בתים (אָפּוועהרסטרייקן). אין דערזעלבער צייט אָבער זיינען אין די קלענערע און מיטעלערע פאַבריקן 50 פּראָצענט פון די סטרייקן אַרויסגערופן געוואָרן דורך די בעלי בתים און אין די גרעסטע פאַבריקן

(איבער 200 ארבעטער) זיינען דורך די שולד פון די בעלי בתים ארויס אין סטרייק גאנצע 67,5 פראצענט פון די סטרייקנדע אידישע ארבע־טער, און נאר 25 פראצענט פון זיי האבן זיך באטייליקט אין אנגריפס־סטרייקן *) און דער דערפאלג פון די אי־דישע „סטרייקער" איז ניט גלייך ביי בעלי מלאכות און אין די פאב־ריקן: בשעת ביי די האנטווערקער זיינען 72.7 פראצענט פון אלע סטרייקן פאלשטענדיק געלונגען פאר די ארבעטער און נאר 7,9 פראצענט זיינען געווען אין גאנצן פארשפילט, האבן ביי די קליינע פאבריקאנטן (20 ביז 50 ארבעטער) די ארבעטער געוואונען אין 68.7 פראצ. פון די סטרייקן און פארשפילט 14.9 פראצ., ביי די מיטעלערע פאבריקן (51 ביז 200 ארבעטער) געוואונען נאר 56.9 פראצ. און פארשפילט 20.7 פראצ. און אין די גאר גרויסע פאבריקן (איבער 200 ארבעטער) האבן 27,6 פראצ. פון די סטרייקער געוואונען און פארשפילט האבן גאנצע 41.7.

פון די דאזיקע ציפערן איז ארויסצונעמען, ווי פאלש זיינען די יללות פון אונזערע גרויסע קאפיטאליסטן, אז זיי קענען ניט אויסהאלטן די „חוצפה" פון די אידישע ארבעטער, וואס האלטן כלומרשט אין איין סטרייקן. אויב עמיצער וואלט זיך שוין יא מעגן באקלאגן, איז דאס דער קליינער בעל־הבית, דער האנטווערקער, ווייל ביי אים סטרייקן טאקע די אידישע ארבעטער זייער אפט. דער גרויסער גביר אבער מעג זיך שעצן גליקלאך אין דער הינזיכט. פונדעסטוועגן זעען מיר, אז דער האנטווערקער לעבט מיט דעם אידישן ארבעטער, הגם דער לעצטער איז א „סטרייקער". דער בעל הבית לויפט טאקע יעדע מינוט צו דער פא־ליציי, ער ליידט אויך היזקות פון די סטרייקן, און דאך פארבייט ער ניט דעם אידישן ארבעטער אויף א קריסט. און ווער שטופט ארויס דעם אידישן ארבעטער? דאס איז אונזער גביר, דער „הער פאבריקאנט". ער בארופט זיך דאס אויף דעם עקאנאמישן קאמף פון די אידישע ארבע־טער, כדי צו בארואיקן דאס נאציאנאלע געוויסן פון דער אידישער געזעלשאפט.

2

ווילן מיר דערגיין די אמת'ע סבות פון אט דער דערשיינונג, מוזן מיר קודם כל פאנאנדערשיידן אין איר צוויי זייטן: ערשטנס, האבן מיר דא צו טאן מיט אנ'אלגעמיינעם כלל, אז אידישע ארבעט איז היסטאריש אפגעריסן פון דער נאטור (לאנדווירטשאפט) פון דער אורפראדוקציאן

*) די דאזיקע ציפערן באציען זיך צו די אידישע סטרייקן אין רוסלאנד אין 4־1900 יאר און זיינען ארויסגענומען פון א ספעציעלער אונטערזוכונג איבער דעם עקאנאמישן קאמף פון די אידישע ארבעטער, אויף וועלכער דער מחבר ארבעט זייט 7 יאר. די דאזיקע אונטערזוכונג איז נאך ניט פארעפנטלאכט געווארן. (זע באמערקונג זייט 155.—ב. ל.).

(באַרגבוי, וואַלד־ווירטשאַפט) און פון יענער אינדוסטריע, וואו עס ווערן אויסגעאַרבעט די פּראָדוקציאָנס־ און טראַנספּאָרט־מיטלען (מעטאַלגיסעריי, מאַשינענבוי, דאַמפשיפן און באַנענבוי). די אידן זיינען דורך יאָרהונדערטער דערווייטערט פון די אורשפּרינגלאַכע וויכטיקסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגן אויף וועלכע עס שטיצט זיך דער גאַנצער בנין פון דער מענטשלאַכער ווירטשאַפט; און די אידן זיינען קאָנצענטרירט נאָר אין די שוואַכסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס ליגן אויף דער אויבערפלאַך פון דעם ווירטשאַפטלאַכן בנין — אין דער פּראָדוקציאָן פון געברויכסמיטלען. בנוגע צו דער דערשיינונג לאָזט זיך ניט ריידן מכח אַרויסשטויסונג. אידן זיינען ניט אַרויסגעשטויסן געוואָרן פון מעטאַלגיסעריי צו שלאָסעריי, פון באַנענבוי צו בעל עגלות, פון לאַנדווירטשאַפט צו שניידעריי, שוסטעריי, טאַבאַק אינדוסטריע, פון וואַלדווירטשאַפט צו שוועבעלאַך־אינדוסטריע, ניין, זינט עס עקזיסטירט דער גלות זיינען אידן פּשוט ניט געווען אין דער אור־פּראָדוקציע. און דאָס איז שולדיק ניט דער שבת און ניט דער עקאָנאָמישער קאַמף פון די אידישע אַרבעטער, נאָר די גאַנצע אייגנאַרטיקע געשיכטע פון דעם אידנטום אין די גלות־לענדער.

די אָפּגעריסנקייט אונזערע פון דער נאַטור און פון די גרונט־סטאַדיען פונ׳ם פּראָדוקציאָנס־פּראָצעס איז די הויפּט־אייגנטימלאַכקייט פונ׳ם עקאָנאָמישן אידישן לעבן אין אַלע גלות־לענדער. אָבער אין די קאַפּיטאַליסטישע לענדער זעען מיר אויך אַ צווייטע זייטיקע אַנאָמאַליע, אַ חלאַת פון צווייטן גראַד, וועלכער באַשטייט אין דער אויבנאָנגעוויזענער אַרויסשטויסונג. אפילו אין יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואו אידן געפינען זיך פון תמיד אָן, ווייל מען זיי ניט צולאָזן צו די העכערע, אַנטוויקלטע פאָרמען פון דער מאָדערנער טעכניק. אָט די דאָזיקע צווייטע דערשיינונג איז שוין גאָרניט קיין היסטאָרישע, און אויך זיינען שוין גאָרניט שולדיק די צווייטוויזנטיאָריקע וואַנדערונגען, וועלכע האָבן גורם געווען צו דער ערשטער הויפּט־אַנאָמאַליע.ביידע דערשיינונגען מישט מען שטענדיק צונויף, און דעפון שטאַמען גרויסע מיספאַרשטענדניסן. מיר וועלן אונטערשיידן ביידע דערשיינונגען דורך דעם, וואָס די ערשטע וועלן מיר אָנרופן *איזאָלאַציע* פון די אידישע מאַסן און די צווייטע וועלן מיר רופן איינפאַך *אַרויסשטויסונג*.

די סבה פון דער איזאָלאַציע ווייסן מיר שוין, וואָס איז אָבער די סבה פון דער צווייטער, זייטיקער דערשיינונג? דאָס איז נאָר די *אַסימילאַטאָרישע טענדענץ פון דער אידישער גרויסבורזשואַזיע*. דער אידישער פאַבריקאַנט, ווען ער קלייבט זיך צו ווערן גאָר אַ גרויסער גביר, ווייל ער וואָס גיכער און וואָס שאַרפער צורייסן מיט דער אידישער סביבה, פון וועלכער ער איז אויסגעוואַקסן. דאָס איז אים נויטיק צוליב צווי טעמים: ראשית שטרעבט ער באַהערשן דעם „גויאישן" מאַרק און ער וויל זיין אויפ׳ן מאַרק גלייך צו זיינע „גויאישע" קאָנקורענטן. זיין „אידנטום" איז אין דעם פרט אַ

שװערע מניעה, מ׳װיל אים ניט אנערקענען פאר גלייך צו „לייטן" און ער חלשט ממש צו דערװייזן זיין „גױאישן" פאטריאטיזם און עכט־בלוטי־קייט. צװייטנס, אויף װיפיל ער איז טראדיציאנעל פארבונדן מיט דעם אידישן פאלק, זוכט ער אויסנוצן זיין איינפלוס, כדי צו „פארטרעטן" דאס אידנטום פאר דער אויסערער װעלט, זיין איינפלוס אין דער קהלה, אין די צדקה־חברות און אז. װ. באנוצט ער, אום צו פארניכטן דאס אידנטום און צוטרעטן מיט די פיס די פאלקס־מאסן און די געזעלשאפט־לאכע מיינונג. און װאס װייניקער ער װעט זיין פארבונדן געזעלשאפטלאך מיט אידן, אלץ װייניקער מעג ער מורא האבן פאר דעם קאנטראל פון די אידישע מאסן. אט װייל ער װיל װערן „גלייך צו גוים" און זיך לגמרי באפרייען פון דעם אידישן קאנטראל — מחמת דעם, שטרעבט ער צו האלטן ביי זיך קריסטלאכע ארבעטער, קריסטלאכע אנגעשטעלטע און ארייננצוגיין אין געשעפט װי װייט מעגלאך נאר מיט „גױים". פאר אידן האט ער נדבות און אמונה, „געשעפט" װיל ער אבער פירן נאר מיט קריסטן, אדער מיט אזױנע אידן־אסימילאטארן װי ער אליין.

דערפאר פארבייט ער טאקי אידישע ארבעטער אויף ניט אידי־שע, װי באלד ער װערט „גרויספאבריקאנט", ד. ה., װי באלד ער שטעלט ארײן ביי זיך א דאמף־מאשין. און דא נוצט ער אוים אלערליי פאר־װאנדן. ער איז בכלל א שונא פון אידישן ארבעטער, װערט ער נאך מער מלא רציחה, װען דער לעצטער דערלויבט זיך צו פראטעסטירן, אדער גאר סטרייקן. ער װיל בכלל ניט הערן פון אידישע ארבעטער, דערפאר טשע־פעט ער זיך צו צום שבת, אדער צו דער כלומרשטער ניט־דערפארנקייט און פיזישער שװאכקייט פון די אידישע ארבעטער. דאס אלץ מיינט ער גארניט ערנסט. ערנסט װיל ער פשוט פטור װערן פון אידן, פון דער אידישער סביבה, און װען אונזערע „איינציקע פארשטייער" מיט זייערע בירגערלאכע קרובים גלױבן דעם קאפיטאליסט אויף זיין נאמנות, אז ער מיינט ערנסט מיט׳ן שבת און מיט די סטרייקן — איז דאס נאר א באװייז, װי װייט קורצזיכטיק, װי אבערפלעכלאך זיי זיינען און װי װייט זיי שטייען פון דער אידישער װירקלאכקייט.

3

אלזא, װייסן מיר די אורזאכן פון חלאת, אבער װי אזוי זאל מען אים היילן? דא מוז זיך יעדער דענקנדער אידישער ארבעטער אפגעבן א קלארן דין וחשבון — װאס פאר א חלאת דארף ער היילן און אין װעלכן גראד ער דארף אויסגעהיילט װערן.

חלאת׳ן האבן מיר געזען ניט איינעם, נאר צװיי — די איזאלאצי־ציע און די ארויסשטויסונג, און היילן קען מען זיי אויך אויף צװיי אופנים: מ׳קען געברויכן „קאלטע רפואות", פאליאטיװן, „גיכע הילף" אדער מען קען זוכן א גרינדלאכע, ראדיקאלע, לאנג־דויערנדיקע היילונג.

װאס אנבאלאנגט די איזאלאציע, איז דאס א היסטארישע קרענק

פונ'ם אידישן פאָלק. אין איר איז שולדיק דער גלות, אונזער אָפּגעריסנ־קייט פון דער נאַטור, אונזער שטענדיקע עקאָנאָמישע אָפּהענגיקייט פון די אַרומיקע פעלקער, וועלכע מאָנאָפּאָליזירן דעם באָדן און די נאַטור און וועלן אונז ניט צולאָזן צו די דאָזיקע אורקוואַלן פון אַלע רייכטימער. קאַרל מאַקס פלעגט זיך באַרופן אויף דעם שפּרוך פון וויליאַם פעטי: „די ערד איז די מוטער און די אַרבעט — דער פאָטער פונ'ם רייכטום". אָט צו דער „מוטער" פונ'ם רייכטום קען דאָס אידישע פאָלק אין גלות בשום אופן ניט צוקומען, דאָס וועט מעגלאַך זיין נאָר ווען עס זאָל פאָרקומען אַ טיפע מהפכה אין אַלע ווירטשאַפטלאַכע יסודות פונ'ם אידישן לעבן, ווען דאָס אידישע פאָלק זאָל באַהערשן אַנ'אייגענעם באָדן אין זײַן אייגן לאַנד — קעגן דער איזאָלאַציע איז דאָ נאָר איין רפואה — דאָס איז דער ציוניזם; מיט פּאַליאַטיוון — אין די גלות לענדער וועט מען דאָ גאָרניט העלפן.

גאָר אַנדערש איז דאָס מיט דער אַרויסשטויסונג. דאָ וויל מען אונז באַרויבן יענע פּאָזיציעס, וואָס מיר האָבן זיך דערוואָרבן דאָ אין די גלות־לענדער מיט אונזער שוויים און בלוט, דאָ וויל מען אונז פאַרטרייבן פון דאָרט, וואוהין מיר זיינען אַריינגעדרונגען אַ דאַנק אונזער ענערגיע, מיט אונזער אייגענער קראַפט. דאָס טאָרן מיר ניט דערלאָזן. ווערן שוואַכער, איידער מיר זיינען געוועזן ביז אַהער — דאָס ווילן מיר ניט זיין און מיר וועלן זיך אַנטקעגנען דעם שיצן. האָבן מיר געקאָנט דערווערבן אונזערע פּאָזיציעס אינ'ם עקאָנאָמישן לעבן פון לאַנד, און ווי שוואַך די פּאָזיציעס זאָלן ניט זיין, דאַך האָבן מיר מסתמא די מיטלען זיך צו באַפעסטיקן אויף זיי. און מיר מוזן ברעכן די אידנפיינטלאַכע אַנטי־סעמיטישע כוונות פון אונזערע גבירים.

אַלזאָ, דאָ מוז זיך יעדער דענקנדער אידישער אַרבעטער אָפּשטעלן און אַ טראַכט־טאָן: וואָס ווילן מיר? צי ווילן מיר ה ע ל פ ן די אַרויס־געשטויסענע אידישע אַרבעטער, אָדער ווילן מיר די אַרויסשטויסונג ב אַ־ק ע מ פ ן, אומעגלאַך מאַכן? צי ווילן מיר ש נ ע ל ע ה י ל ף פאַר די אומגליקלאַכע, אָדער זוכן מיר אַ ראַדיקאַלן מיטל צו שטאַרקן אונ־זער ווירטשאַפטלאַכע לאַגע?

לעת עתה איז די שטימונג ביי די ברייטע מאַסן אַזוי געדריקט, אַז אַלע בענקען נאָך אַ קליין שטיקל ישועה, און דערפאַר געפינט ביי זיי אַ גינסטיקן באָדן די אַגיטאַציע פאַר „קאַלטע רפואות", פאַר קליינינקע אפילו דעמאָראַליזירנדיקע פּאַליאַטיוון, און פּאַליאַטיוון האָבן מיר כחול הים, פון אַלע זייטן קומען צו אונז רחמנים, באַגליקער צו ראַטעווען די אַרויסגעוואָרפענע אויפ'ן גאַס אידישע אַרבעטער. דאָ קומען די בירגער־לאַכע נאַציאָנאַליסטן מכל המינים מיט נאַציאָנאַל־פילאַנטראָפּישע המצאות און עס רייסן זיך אַריין אין טומל אויך בונדיסטישע אַפּוטרופּסים מיט סאָציאַל־פילאַנטראָפּישע דרשות. די נאַציאָנאַליסטן האַלטן אין מוסר'ן די פאַבריקאַנטן וואָס זיי זיינען שלעכטע אידן, וואָס זיי זיינען זיך ניט

מרחם אויף די אָרימע אידישע אַרבעטער, זיי אַפּעלירן צום נאַציאָנאַלן יושר פון די קאַפּיטאַליסטן, און „כלל־טוער" פּועלן אַנ'אַנדערש מאָל, אַז ביים בעל הבית זאָל „ווייכער" ווערן דאָס האַרץ און ער זאָל צוריקנעמען אַ פּאָר אידישע אַרבעטער. און די בונדיסטן מאַכן אַ כשר פּראָלעטאַריש פּנים און זאָגן מוסר די פּוילישע אַרבעטער, פאַר וואָס זיי זיינען שלעכטע מאַרקסיסטן, זיי אַפּעלירן צום סאָלידאַריטעטס־געפיל, שרייבן חניפה'דיקע בריוו צו די פּוילישע חברים, בעטן זיך ביי זיי קלאַסן־יושר און... פּועל'ן גאָרניט. און די טאַקטיק פוןביידע צדדים איז לעבערלאַך און שעדלאַך.

יאָ, העלפן — העלפט עס אַנ'אַנדערש מאָל, אויב מען שטיצט זיך אויף נאַציאָנאַלן רחמנות, אָדער אויף קלאַסן־פילאַנטראָפּיע. מוסר ווירקט אין אַ געוויסער מאָס אויף אַ געוויסער צייט. ווען דער פאַבריקאַנט ווערט נתפעל פון צייטונגס־דרשות און עס דערוועקט זיך אין אים „דאָס פּינטעלע איד", קען טרעפן, אַז ער זאָל צונעמען עטלאַכע אידישע אַרבעטער, נאָר ווי איז דעמאָלט די פּסיכאָלאָגיע פון אַרבעטער לגבי דעם בעל הבית? אין דעם פאַל איז דאָך דער בעל־הבית אַ „בעל־טובה". ער איז דער „שיינער", דער „ערלאַכער" איד — און דער אַרבעטער וועט אים שוין מוזן באַצאָלן טאַקע זיין יושר מיט ביטערע פּראָצענטן. דער אַרבעטער איז אַצינד שוין ניט קיין מענטש, וואָס איז שטאָלץ אויף זיין אַרבעט. ניין, ער איז אַנ'איינגעבעטער אורח, וועלכן מען האָט אריינגעלאָזן אויס רחמנות און דאָס רחמנות פונ'ם בעל הבית וועט זיין דאָס בעסטע מיטל צו ברעכן דעם מוט און די ענערגיע פון די אידישע אַרבעטער.

דורך סאָציאַליסטישן רחמנות קען מען אויך עפּעס פּועל'ן. אַזוי האָבן די אידישע וועבער אין ביאַליסטאָק געפּועל'ט ביי די קריסטלאַכע חברים — זיי זאָלן צוגעלאָזן ווערן אין די פאַבריקן. אָבער מיינט ניט, אַז מען האָט צוגעלאָזן אידן סתם, ניין, די קלאַסנרחמנות'דיקע פּוילישע אַרבעטער האָבן איינגעפירט פאַר אידן... אַ פּראָצענט נאָרמע. ביז אַהער האָבן מיר געהאַט אַ פּראָצענט נאָרמע פאַר אידן אין די שולן, מיר וועלן זיי האָבן אין דער שטאָטישער זעלבסטפאַרוואַלטונג, און די „קלאַסן־סאָלידאַריטעט", ווי די בונדיסטן פאַרשטייען זי, האָט אונז באַגליקט מיט אַ פּראָצענטנאָרמע אין די פאַבריקן... אַ גלענצנדער נצחון. און דער „איינציקער פאַרשטייער" האָט טאַקע מיט וואָס זיך צו רימען.

מיר מוזן פאַרשטיין איינמאָל פאַר אַלע מאָל, אַז ווער ס'האָט ניט קיין געפיל פון נאַציאָנאַלער זעלבסטווירדע, קען אויך ניט האָבן קיין אמת'ן חוש צו קלאַסנזעלבסטווירדע. יענער וואָס קלייבט נחת פון דעם גרויסן זיג, וואָס איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין ביאַליסטאָק און וואָס קען זיך דערנידעריקן צו בעטן זיך יושר ביי זיינע קלאַסנחברים (ווי די שוס־טער אין וואַרשע) — יענער איז ניט פייאיק צו פאַרטיידיקן זיין עהרע און האָט פאַרלאָרן יעדן מוט צום קאַמף פאַר זייע אינטערעסן. אָט דיזע דעמאָראַליזאַציע טראָגן אריין די „איינציקע פאַרשטייער" אין די אידישע אַרבעטער־מאַסן.

דריטע אָפּטיילונג:

וועלט-מלחמה און רעוואָלוציע

פֿאַרבאַמערקונג

די אַרבעטן, וואָ גייען אַריין אין דער אָפּטיילונג, קען מען אײַנטיילן אין דריי קאַטעגאָריעס.

אין דער ערשטער גייט אַריין בלויז די קליינע שריפֿט „די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פֿון אידישן פֿאָלק“, אַ מייסטער־ווערק פֿון קאָנצענטרירטקייט און סיסטעמאַטיק. די שריפֿט איז דער אָפּשלוס פֿון באָראָכאָוו׳ס טעאָרעטישער אַרבעט אויפֿ׳ן געביט פֿון דער אידישער עקאָנאָמיק. מען קען זי רואיק שטעלן אין איין שורה מיט די בעסטע טיילן פֿון „אונזער פּלאַטפֿאָרם“ און „די אידישע אַרבעטער־באַוועגונג אין ציפֿערן“.

אין דער צווייטער קאַטעגאָריע (זייט 203־273) גייט אַריין אַ קליינער טייל פֿון די צאָלרייכע אַרבעטן, וואָס באָראָכאָוו האָט געשריבן אינ׳ם קאַמף אַרום דעם אידישן קאָנגרעס אין אַמעריקע און אַרום די אידישע שלום־פֿאָדערונגען. הגם דער גרעסטער טייל פֿונ׳ם מאַטעריאַל פֿון דעם דאָזיקן אינטערעסאַנטן פּעריאָד האָט געמוזט אָפּגעלייגט ווערן פֿאַר אַ שפּעטערן באַנד, זיינען אָבער די געציילטע בלעטער, וואָס מיר דרוקן דאָ איבער, גענוג, כדי צו כאַראַקטעריזירן באָראָכאָוו׳ס ראָלע אין יענעם קאַמף אַלס דענקער און קעמפֿער, אַלס לערער און שטראָפֿער. מיט אַן אויסערגעוויינלאַכער בקיאות באַלויכט ער די פֿאַרפּלאָנטערטסטע שטאַטס־רעכטלאַכע פּראָבלעמען, וואָס זיינען פֿאַרבונדן מיט׳ן קאַמף פֿון די אידישע מאַסן אין אַלע לענדער פֿאַר נאַציאָנאַלע רעכט און אויטאָנאָמיע. און מיט אַ ברענענדיקן פּאַטאָס קעמפֿט ער פֿאַר די דאָזיקע רעכט, פּונקט ווי פֿאַר דער פֿאָדערונג פֿון אַ אידישער היים אין ארץ־ישראל. די פֿיילן פֿון זיין סאַרקאַסטישן שפּאָט שלײַדערט ער קעגן דער פּחדנות און האַלבקייט פֿון די אַמעריקאַניש־אידישע פּני און זייערע נושאי־כלים אין דער אַרבעטער־גאַס, וואָס שטעלן זיך אַנטקעגן דער דעמאָקראַטישער אָרגאַניזירונג פֿונ׳ם פֿאָלק און זוכן צו מינימאַליזירן זיינע פֿאָדערונגען און השגות. ס׳וועט געוויס ניט זיין קיין פֿאַרקלענערונג פֿון באָראָכאָוו׳ס ביז־דעמאָלטיקער באַדייטונג, אויב מיר וועלן זאָגן, אַז אין דעם דאָזיקן קאַמף איז באָראָכאָוו נאָך ווייט אויסגעוואַקסן און אַז זיינע אידעען זיינען נאָך מער פֿאַרפֿונדעוועט און פֿאַרטיפֿט געוואָרן. דעם העכסטן פּונקט האָט די דאָזיקע אַנטוויקלונג דערגרייכט אין זיין באַרימט־געוואָרענער רעדע אויפֿ׳ן פּועלי־ציוניסטישן צוזאַמענפֿאָר אין קיעוו (1917), אין וועלכער ער פּראָקלאַמירט פֿייערלאַך זיין באַגייטן און פֿאַרברייטערטן סאָציאַליסטישן און נאַציאָנאַלן אני־מאמין.

צום סוף (זייט 274־300) ברענגען מיר עטלאַכע אַרטיקלען, וואָס באַלויכטן די חילוקי־דעות צווישן באָראָכאָוו׳ן און דער פּאַרטיי־מערהייט אין אַמעריקע, וועלכע האָבן אין יאָר 1915 אַפֿילו געפֿירט צו אַ צייטווייליקן קאָנפֿליקט. די דאָזיקע אַרטיקלען ברענגען מיר אָן וועלכן ס׳איז שנוי. ווי ס׳איז צו זען אינ׳ם אַרטיקל „איבערגעשאַצט אַלע ווערטן“, האָט באָראָכאָוו — אַלנפֿאַלס שפּעטער — באַטראַכט די דאָזיקע חילוקי־דעות פֿאַר בלויז טאַקטישע, און אַפֿילו בנוגע דעם ציוניסטישן קאָנגרעס און שקל האָט ער זיך אַלס דיסציפּלינירטער סאָלדאַט אונטערגעוואָרפֿן דעם באַשלוס פֿון דער פּאַרטיי. (אין דעם דאָזיקן אַרטיקל, אין וועלכן באָראָכאָוו פֿירט שוין דאָ דעם קאַמף פֿון דער פּאַרטיי קעגן זיינעם אַ צו־„קאָנסעקווענטן“ אָנהענגער, האָבן מיר געקירצט עטלאַכע ווערטער, וואָס טראָגן אַ באַזונדערע שאַרפֿקייט קעגן דעם דיסקוסיע־פּאַרטנער און זיינען ניט עיקר׳דיק פֿאַר׳ן עצם ענין.) מיר האָבן נאָך צוגעגעבן גאַנץ צום סוף דעם אַרטיקל „פֿון באָסטאָן ביז פֿילאַדעלפֿיע“, וואָס וואַרפֿט אַ קלאָר ליכט אויף דער שטעלונג פֿון באָראָכאָוו׳ן, דעם אַנטי־קאָנגרעסיסט, צום בירגערלאַכן ציוניזם.

ב. ל.

די עקאָנאָמישע אַנטוויקלונג פון אידישן פאָלק.

1.

צוזאמען מיט'ן גאנצן איבערבוי פון דער וועלט ווירטשאפט איז אין משך פון לעצטן יאָר־הונדערט אָנגעגאנגען אויך אַ גוואַלטיקע רעוואָלוציע אינ'ם עקאָנאָמישן לעבן פון אידישן פאָלק. פון אַ פאַרמיטלער און הענדלער פאָלק וואַקסט אויס אַ פאָלק פון פראָדוקטיווע אַרבעטער און שאפער. די פראָדוקטיוויזירונג פון דער אידישער אַרבעט — דאָס איז דער אַלגע־מיינער לויף, די אויסגעשפּראָכענע טענדענץ פון דער אידישער עקאָנאָ־מיק.

נאָר לאָמיר קודם פעסטשטעלן, מיט וואָס דאָס עקאָנאָמישע לעבן פון די אידן צייכענט זיך אויס פון די אַלע אומות העולם, — לאָמיר פאָרמולירן און אויסטייטשן אין וואָס ס'באַשטייט די א נ אָ מ א ל י ע. די אומנאָרמאַלע לאַגע פון אידישן ווירטשאַפטס־לעבן. ס'לוינט זיך ניט צו פּאָלעמיזירן מיט יענע איינגע'עקשנ'טע גלות פאַרטיידיקער, וועלכע האַלטן אין איין פאַרמאַכן די אויגן אויף דער אומנאָרמאַלער לאַגע. מענ־טשען וואָס מאַכן זיך נישט זעענדיק און ניט הערנדיק די דייטלאַכע און די זיכערסטעווירקלאַכקייט, וועלן שוין קיינע אַרגומענטן נישט איבער־מאַכן. נאָר די שטימע פון די גלות־אָפּטימיסטן האָט שוין פאַרלאָרן איר אַמאָליקע פעסטקייט, און היינט צו טאָג געפינט זיך ניט קיין איינציקער ערנסטער באָאַבאַכטער פון אידישן לעבן, וועלכער זאָל ניט איינזען, אַז די עקאָנאָמישע יסודות פון דער אידישער עקזיסטענץ זיינען ניט נאָרמאַל.

אין וואָס באַשטייט די דאָזיקע אַנאָמאַליע, — דאָס איז נאָך ווייט ניט קלאָר פאַר די פאָרשער. ס'טרעפט, אַז אַ מענטש איז יאָרן־לאַנג קראַנק און ליידט פאַרשיידענע יסורים נאָר די דאָקטוירים קאָנען פאָרט ניט באַשטימען, וואו ליגט די סבה פון די קראַנקהאַפטע סימפּטאָמען. אַז מיר האָבן צו טאָן מיט אַ חולה, — איז קיין שום ספק, נאָר די קראַנק־הייט אַנטוויקעלט זיך, און דער אָרגאַניזם אַרבעט אויס אַליין פון זיך די לעבעדיקע זאַפטן, וואָס זאָלן די קראַנקהייט באַקעמפן. אַזוי ענדערט זיך וואָס אַ יאָר דאָס בילד פונ'ם חלאת. ס'בייטן זיך די סימפּטאָמען און די דאָקטוירים גיט זיך ניט איין אַוועקצושטעלן אַ באַשטימטע דיאַגנאָזע. אַזוי איז אויך מיט דעם אידישן פאָלקס־חולה, — ער איז ניט קיין פּאַסיווער אָפּהענטיקער קראַנקער, וואָס לאָזט זיך באַהערשן און פאַרניכטן פון דער חלאת. דאָס אידישע פאָלק האָט, פאַרקערט, פון זיך אַליין אַנטוויקלט

יענע אינערלאַכע כחות, וואָס שטרעבן צו באַזייטיקן די קראַנקהייט און צוריקברענגען דעם אָרגאַנישן גלייכגעוויכט. דערמיט דערקלערט זיך, פאַר וואָס דאָס בילד פון דער קראַנקהייט האָלט אין איין בייטן זיך, און וואָס די סאָציאַלע „דאָקטוירים“ פון אונזער פאָלק האָבן אין פאַרשידענע צייטן געשטעלט אַזוינע פאַרשידענע דיאַגנאָזן.

אַ יאָר דרייצן־פערצן צוריק איז ביי אַ טייל אידישע סאָציאַליסטן געווען אין דער מאָדע די אַזוי־גערופענע „ניט־פּראָלעטאַריזירונגס“־טעאָריע. די טעאָריע האָט אין זיך אַ קערנדל געזונטן אמת, נאָר אין איר אורשפּרינגלאַכער פאָרם האָט זי געהאַט אַ צו־פּרימיטיווען און האַמעטנעם אויסזען, מיט וועלכן זי האָט זיך ניט געקענט לאַנג האַלטן. פון אָנפאַנג האָט עס געהייסן, אַז „דער אידישער פּראָלעטאַריאַט קאָן זיך ניט פּראָלעטאַריזירן“. דער גרילצנדיקער ווידערשפּרוך, וואָס שטעקט אין די ווערטער גופא, האָט אין גיכן געבראַכט דערצו, אַז די פּועלי־ציון, וועלכע האָבן די ערשטע די טעאָריע אַרויסגעפונען, האָבן זיך פון איר באַלד אָפּגעזאָגט. פון אַלע פּראָלעטאַריש־ציוניסטישע ריכטונגען זיינען די ציוניסטן־סאָציאַליסטן (די „ס.־ס.“) לענגער פאַרבליבן ביי דער אומלאָגישער טעאָריע, נאָר אויך זיי האָבן געפּרואווט אָפּצושלייפן אירע שאַרפע עקן, אַזוי אַז זי איז עטוואָס לייטישער איבערגעניצעוועט געוואָרן אין דער „ניט אינדוסטריאַליזירונגס“ טעאָריע.

„דער אידישער אַרבעטער קאָן זיך ניט אינדוסטריאַליזירן“, — דאָס איז געווען די טעמע, אויף וועלכער דער טיפּסטער סאָציאַל־עקאָנאָמיסט פון די ס.־ס., יעקב לעשטשינסקי, האָט געשריבן זיין בוך „דער אידישער אַרבעטער אין רוסלאַנד“, אַ בוך פול מיט וויכטיקע געדאַנקען און ניט ווייניקער וויכטיקע פעלערן.*)

עס איז אָן אומזין צו זאָגן, אַז אידישע אַרבעטער אָדער פּראָלעטאַריער „פּראָלעטאַריזירן זיך ניט“. ממה נפשך: זיינען זיי שוין אַרבעטער, הייסט עס אַז זיי האָבן זיך נאָך פריער פּראָלעטאַריזירט, געוואָרן אויס אייגנטימער און אַוועק אויפ׳ן מאַרק פאַרקויפן זייער אַרבעטס־קראַפט; און אויב זיי קענען זיך ניט פּראָלעטאַריזירן, קאָנען זיי אויך קיין לוין־אַרבעטער ניט ווערן. אַ ווייטערדיקער אומזין איז, ווען אַ אידישע און סאָציאַליסטישע

*) דאָ איז דער אָרט צו באַמערקן, אַז דער ערשטער באַשאַפער פון דער „ניט פּראָלעטאַריזירונגס“ טעאָריע איז געווען — אין 1902 יאָר — דר. ה. ד. הורוויץ, וועלכער האָט זיך דערנאָך אָפּגעזאָגט פון איר, ווי אויך פונ׳ם ציוניזם בכלל. וועגן דער „אַרויסשטויסונג“ פון די אידן פון זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס האָט נאָך פאַר אים געשריבן ס. פּעווזנער אין דער „בודושטשנאָסט“. איך וועל דאָ אויך באַטאָנען, אַז איך האָב קיינמאָל ניט געהאַלטן פון דער דאָזיקער טעאָריע אין אַלע אירע שאַטירונגען; אַזוי ווייט, אַז ווען די רוסישע פּועלי־ציון האָבן זיך אַ קורצע צייט מיט איר אַרומגעטראָגן (אין 1903 ביז 1905) האָב איך זיך מחמת דעם גרונט דערווייטערט פון די פּועלי־ציון, וועלכע איך האָב אַליין געהאָלפן גרינדן אין 1900־1902 יאָר. יעדנפאַלס, האָט די משונה׳דיקע טעאָריע ניט געהאַט ביי די פּועלי־ציון קיין אָפיציעלן עקזיסטענץ־רעכט.

און אז ארבעטער־פארטיי דערקלערט, אז אירע אייגענע ארבעטער קאנען נים זיין קיין פראלעטאריער אינ'ם אייגנטלאכן און סאציאליסטישן זינען פון ווארט.

אומריכטיק איז עס ווען מען מיינט, אז די אידישע ארבעט קאן זיך נים „אינדוסטריאליזירן". דער באקאנטער, בכלל זייער ערנסטער עקאנאמיסט י. לעשטשינסקי, האט זיך באקלאגט אין זיין אויבן־דערמאנטן בוך, וועגן די אידישע ארבעטער (1906 יאר), אז אין 1897 יאר און אפשר אויך איצט איז אין גאנץ רוסלאנד נים געווען קיין איינציקע פאבריק, וואו עס זאלן זיין באשעפטיקט טויזנט אידישע ארבעטער. די דאזיקע טענה איז אבער נים באגרינדעט אויף די פאקטן: אין דעם זעלבן סטאטיסטישן זאמלבוך פון דער יק"א, אויף וועלכן י. לעשטשינסקי האט זיך מייסטנס געשטיצט, וואלט ער געקענט געפינען (ב. 2, ז. 77) א אידישע טאבאק־פאבריק אין גראדנע (שערעשעווסקי'ס פאבריק), וועלכע האט אין 1898־1899 יאר געציילט 1594 אידישע ארבעטער: די דאזיקע פאבריק האט געהאט א דאמף־מאשין פון 36 פערד־קרעפטן. אין דער רייכער און ווייט־פארצווייגטער ליטעראטור פון דער אידישער, ווי אויך פון דער אלגעמיינער רוסלענדישער ארבעטער־באוועגונג זיינען אין משך פון לאנגע יארן גע־דרוקט געווארן אויספירלאכע קארעספאנדענצן וועגן אומצייליקע סטרייקס פון אידישע ארבעטער אין דער רוסישער „טשערטא". שטודירנדיק די דאזיקע אומלעגאלע ליטעראטור טרעפט מען דארט אז אין די יארן 1900־1905 א מאסע גרויסע אידישע פאבריקן, נים ווייניקער ווי 50 גרויסע אונטערנעמונגען, וואו עס זיינען געווען באשעפטיקט נים ווייניקער ווי צו הונדערט אידישע ארבעטער אין איטלאכער פאבריק. אזוי ווערט דארט פארצייכנט: די אט ערשט דערמאנטע טאבאק־פאבריק אין גראדנע מיט כמעט 2000 ארבעטער, א גאלאנטעריי־פאבריק אין ווארשע מיט 1000 אר־בעטער, א טאבאק־פאבריק מיט 500 ארבעטער, א פארצעליי־פאבריק (אין שטעטל פאלאנאיע) מיט 400 אידישע ארבעטער, און אזוי ווייטער.

.2

עס איז קיין ספק נים, אז די עמיגראציע קיין אמעריקע האט געעפנט פאר דעם אידישן ארבעטער אין געוויסע הינזיכטן נאך ברייטערע פער־ספעקטיוון, איידער די אנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע אין דער אלטער היים. מיר האבן נים קיין סטאטיסטיק פון אידישע פאבריקן אין די פאראייניקטע שטאטן, נאר איין זאך וויסן מיר מיט זיכערקייט; הגם די אידישע ארבעט האט דא באקומען א פיל איינזייטיקערע אנטוויקלונג, ווי אין רוסלאנד, הגם די אידישע ארבעט איז דא קאנצענטרירט כמעט אויס־שליסלאך אין דער נאדל־אינדוסטריע, בעת אין רוסלאנד איז זי גלייכמעסיק פארטיילט איבער פארשידענע אינדוסטריעס, דאך האט זי אנגענומען א דייטלאכן גרויס־קאפיטאליסטישן כאראקטער. אין פעטערסאן, צ. ב.,

זיינען פֿאַראַן גרויסע וועבערייען מיט אידישע אַרבעטער. ראָזענוואַלד'ס באַקאַנטע ריזיקע קליידער־פֿאַבריק אין שיקאַגאָ ציילט עטלאַכע טויזנט אידישע אַרבעטער.

נאָר ניט קוקנדיק אויף די אַלע פֿאַקטן איז אויך ריכטיק, אַז די אידישע אינדוסטריעס אַנטוויקלען זיך ניט אַזוי אינטענסיוו, ווי די ניט־אידישע. דער פֿאַרנעם אַפילו פֿון דער גרעסטער אידישער פֿאַבריק קען זיך ניט פֿאַרגלייכן מיט די אונגעהויערע דימענסיעס פֿון די ניט־אידישע אונטערנעמונגען. אַזוינע גוואַלדיקע אונטערנעמונגען ווי דער פּוטילאָוו־זאַוואָד, קרופּ'ס און סקאַראַס אייזן־גיסערייען, פֿאָרד'ס פֿאַבריקן, זיינען ביי אידן ניט בנמצא. מיר קענען אַפילו ניט חלומ'ען וועגן עפּעס אַזוינס, און די אידישע אַרבעטער האָבן צו אַזוינע גראַנדיעזע אונטערנעמונגען דעם קנאַפּסטן צוטריט, אָדער גאָר קיין צוטריט ניט.

די אידישע מאַסן „פּראָלעטאַריזירן" זיך. די אידישע אַרבעט „אינדוסטריאַליזירט" זיך, נאָר דער טעמפּ איז ביי אונז אַ לאַנגזאַמער און די אַנטוויקלונג אַ באַשרענקטע און אַן איינזייטיקע.

אויסער דעם לאָזט זיך ניט לייקענען, אַז די אידישע אונטערנעמער האָבן אַ טענדענץ צו פֿאַרקלענערונג פֿון דער פּראָדוקציע, וואָס דער באַקאַנטער עקאָנאָמיסט מ. א. מאַרגאָלין האָט אָנגערופֿן די „אינדיווידואַליזאַציע" פֿון דער אינדוסטריע. אַ איד אַנטשליסט זיך צו ווערן אַ בעל־הבית פֿאַר זיך, ביי אַזעלכע מאָגערע מיטלען און ביי אַזעלכע אָרימע אויסזיכטן, ווען אַ קריסט וואָלט דאָס קיינמאָל ניט געוואַגט. מיט דעם נישטיקן „קאַפּיטאַל" עפֿנט אַ איד אַן אייגענע אונטערנעמונג און ווערט אַ „קאַפּיטאַליסט", בשעת אַ קריסטלאַכער אַרבעטער, וואָס האָט אפשר אָפּגעשפּאָרט מער פֿון אים, בלייבט זיין גאַנץ לעבן אַ שקלאַף פֿאַר אַן אַנדערן. דער איד פֿאַרמאָגט אַ שטאַרקן אונטערנעמונגס־גייסט, ער וויל ניט בלייבן קיין פּראָלעטאַריער און באַנוצט די מינדעסטע געלעגנהייט אַרויפֿצוקלעטערן העכער אויף דעם סאָציאַלן לייטער.

דער דראַנג אַרויף, כאַראַקטעריזירט די אידישע אַרבעטער־מאַסן. שניידער, שוסטער, ציגאַרן־מאַכער וואַרפֿן זייער מלאכה, און מיט די גרעסטע אָנשטרענגונגען, מיט די ביטערסטע קרבנות שטרעבן זיי צו „תכלית", צו ווערן פֿאַרזיכערונגס־אַגענטן, דענטיסטן, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטן, און נאָך אָפֿטער אייגענע "געשעפֿטסלייט„ פֿאַר זיך. עס פֿליסט און באַוועגט זיך כסדר דער מענטשלאַכער באַשטאַנד פֿון אידישן אַרבעטער־קלאַס: טויזנטער רייסן זיך אַרויס, נייע טויזנטער קומען אַריין. דאָס איז די פֿ ל ו ק ט ו א צ י ע פֿון אידישן אַרבעטער אין אַלע פֿאַכן און אין אַלע פֿאַראיינען.

אָט די אַלע אייגנאַרטיקע דערשיינונגען פֿון אידישן אַרבעטער לעבן האָבן זייערע וואָרצלען אין די אַלגעמיינע היסטאָרישע אייגנשאַפֿטן פֿון אונזער עקאָנאָמיק.

אין וואָס־זשע באַשטייט די אייגנאַרטיקייט פֿון דער אידישער עקאָ־

נאמיק? כדי צו פארמולירן די דאזיקע דערשיינונג דארפן מיר זיך ווענדן צו דער אלטער פועלי-ציוניסטישער ליטעראטור אין רוסלאנד מיט אריבער 10 יאר צוריק, אדער נאך בעסער און נאך עלטער, צום גרעסטן דענקער פונ׳ם גריכישן אלטערטום, — צו א ר י ס ט א ט ל. דער לעצטער איז ניט נאר געווען א גאונישער פילאזאף, נאר אויך א גרויסער פאליטיקער און א טיפזיניקער עקאנאמיסט. ניט אומזיסט ווערט אריסטאטל מיט אזא אכטונג ציטירט פון קארל מארקס. איך וויל דא אבער ציטירן אריסטאטל׳ס א געדאנק, וואס די מארקסיסטן האבן ביז איצט איגנאנצן פארגעסן און פארנאכלעסיקט, און דאס איז זיין לערע וועגן צוויי מינים פרנסה: ד י פ ר נ ס ה פ ו ן נ א ט ו ר (קטעסים קאטא פיסין) און די פ ר נ ס ה פ ו ן מ ע נ ט ש ן (קטעסים קאטא אפ׳ אנטהרא-פאן). דער אקערבויער, דער בערג-ארבעטער, דער פישער קריגן זייער חיונה פון דער נאטור; דער סוחר, דער באנקיר, דער מעדיקער, דער יוריסט קריגן זייער פרנסה פון מענטשן.

וואוהין געהערן די אידישע פרנסות? אריסטאטל׳ס קלארע צעטיילונג גיט אונז תיכף די תשובה: צום אונטערשייד פון אלע אנדערע פעלקער, וועמענס עיקר פרנסה איז פון דער נאטור, לעבן די אידן דורכאויס פון פ ר נ ס ו ת פ ו ן מ ע נ ט ש ן.

כדי דאס גענויער אויסצוטייטשן, וועלן מיר זיך נאך באנוצן מיט דער אינטערעסאנטער מאדערנער עקאנאמישער טעאריע פון א ט א ע פ ע ר ץ, וועלכער צעטיילט די מענטשלאכע פראדוקציע לויט דעם, וויפיל אין איר באטייליקן זיך ד ע ר ב א ד ן א ו ן ד י א ר ב ע ט. ווי שווער עס זאל ניט הארעווען דער פויער איבער זיין אקערפעלד, פארט וועט זיך דער באדן מער באטייליקן אינ׳ם פראדוקט, איידער די מענטשלאכע אר-בעט. די ארבעט באשטייט דא אין מיסטיקן, אויסבעסערן דעם באדן, אקערן אים און פארזייען די זריעה, דערנאך אראפנעמען די תבואה. די עיקר פראדוקציע פון דער תבואה ווערט אבער באזארגט פון דעם נאטיר-לאכן באדן גופא. און פארקערט, ווי קליין עס זאל ניט זיין די ארבעט פונ׳ם אידישן שניידער איבער׳ן שטיק וואלענע סחורה, פארט איז דא דער חלק פון דער מענטשלאכער ארבעט א סך גרעסער איידער דער חלק פונ׳ם באדן, פון דער נאטור: די נאטור האט פראדוצירט די שעפסן, די וואל אויף זיי, און דאס איבעריקע טוען שוין פארשידענע מענטשן. זיי שערן די שאף, באארבעטן די וואל, שפינען זי, פארבן און וועבן זי, ביז עס ווערט דערפון א שטיק שטאף. אין אט דעם שטיק סחורה ליגט שוין א מאסע מענטשלאכע ארבעט און גאר א קנאפער חלק פון דער נאטור. דערנאך קומט דער שניידער און נייט פון דער סחורה א מלבוש, אזוי אז אין דעם פארטיקן מלבוש שטעקט שוין נאר דער מינימאלסטער חלק פון באדן מיט א גרויסן טייל מענטשלאכער ארבעט.

נמצא, אז אין דער אידישער פראדוקציע איז דער חלק פון באדן, פון נאטור, פארשווינדנדיק קליין, בעת דער חלק פון מענטשלאכער

אַרבעט איז דאָ אָן אַן ערך גרעסער. ביי די אומות העולם, פאַרקערט, האָט דער באָדן אויך אַ גוואַלטיקן חלק אין דער פּראָדוקציע.

ניט אומזיסט האָט מען געזאָגט, אַז די אידישע ווירטשאַפט איז אַ „לופט-ווירטשאַפט" און דאָס אידישע לעבן — אַ „לופט-לעבן". דער שאַרפזיניקער מאַקס נאָרדוי האָט דעם אויסדרוק „לופט-מענטשן" אַריינגעבראַכט אין דער ליטעראַטור, און מיינען מיינט דאָס, אַז די אידישע אַרבעט איז דערוויטערט פונ'ם באָדן, פון דער נאַטור. אויך די אַרומיקע פעלקער לעבן ניט דורכאויס פון דער נאַטור. זייער פּראָדוקציע שטעלט זיך צונויף פוןביידע עלעמענטן — באָדן און אַרבעט, און וואָס מער עס אַנטוויקלט זיך די אינדוסטריע, אַלץ גרעסער ווערט דער חלק „אַרבעט" און בערכ'דיק אַלץ קלענער דער חלק „באָדן".

נאָר דער עלעמענט „באָדן" בלייבט אַ שטענדיקער עלעמענט אין דער ווירטשאַפט פון די אומות העולם, בשעת ביי די אידן איז אָט דער עלעמענט נאָך קיינמאָל ניטאָ, און די אידישע פּראָדוקציע באַשטייט אויסשליסלאַך פונ'ם עלעמענט „ אַ ר ב ע ט".

ווייטער צעטיילט זיך די אַרבעט גופא אויף צוויי עלעמענטן: האַנט-אַרבעט, אָדער גענויער, „ פ י ז י ש ע" אַ ר ב ע ט (מיט די הענט, מיט די פיס, מיט אַנדערע איברים), און קאָפּ-אַרבעט, אָדער גענויער „ג י י ס ט י ק ע" אַרבעט. עס איז אַ באַקאַנטע זאַך, אַז אין די אידישע פּרנסות פאַרנעמט די גייסטיקע אַרבעט אַ סך אַ ברייטערן פּלאַץ, איידער ביי אַנדערע פעלקער. אויך ביי די אומות העולם, וואָס מער עס אַנטוויקלט זיך די „קולטור" וואַקסט דער חלק פון גייסטיקער אַרבעט. אָבער קיינמאָל ניט אין אַזאַ גרויסער מאָס, ווי ביי די אידן.

דער קאַפּיטאַליסט לייגט אַריין אין זיין אונטערנעמונג בעיקר די „גייסטיקע" אַרבעט, ער אָרגאַניזירט דאָס געשעפט, שאַפט מיט אים. דער לוין-אַרבעטער לייגט אַריין אין דער פּראָדוקציע הויפּטזעכלאַך זיין „פיזישע" אַרבעט. און ווייל די אידן אַרבעטן גערן מיט'ן קאָפּ, דערפון שטאַמט טאַקע זייער אונטערנעמונגס-גייסט, וואָס טרייבט דעם אידישן אַרבעטער צו ווערן אַ קליינער געשעפטסמאַן פאַר זיך. דער אינדיווידואַליזם פון דער אידישער עקאָנאָמיק האָט אַלזאָ זיינע וואָרצלען אין אָט דער היסטאָרישער באָדנלאָזיקייט. האָבן מיר אַלזאָ ביי אידן צוויי וויכטיקע ערשיינונגען:

1) דעם איבערוואָג פון אַרבעט איבער דעם באָדן, און
2) דעם איבערוואָג פון „גייסטיקער" אַרבעט איבער דער פיזישער.

3.

איצט לאָמיר צעטיילן די צווייגן פון דער מענטשלאַכער פּראָדוקציע. קודם כל וועלן מיר זען, אַז מענטשן פּראָדוצירן דרייערליי זאַכן: 1) פּ ר אָ-ד ו ק צ י אָ נ ס-מ י ט ל ע ן, ד. ה. מאַשינען, רויע מאַטעריאַלן,

הילפס-מאַטעריאַלן, אינסטרומענטן; 2) פּ אַ ר ק ע ר ס - מ י ט ל ע ן, ד. ה. וועגן, באַנען, וואַגנס, שיפן, טעלעגראַף, טעלעפאָן; 3) ג ע-ב ר ו י כ ס - מ י ט ל ע ן, ד. ה. נאַרונג, קליידונג, הייזער, מעבל, געשיר, באַלייכטונג, ביכער, מוזיק-אינסטרומענטן, בילדער א. ד. גל. נאָך די דריי קאַטעגאָריעס לאָזן זיך טיילן נאָך ווייטער, לויט זייער נאָענטקייט אָדער ווייטקייט פון דער נאַטור. כדי, צום ביישפּיל, צו פּראָדוצירן אַ פּאָר שיך, מוז די מענטשלאַכע אַרבעט דורכגיין די פאַרשידנסטע שטאַפּלען פון אָנ-ווענדונג, דהיינו:

קודם אַרבעט דער פּויער, האָדעוועדיק די פיה אויף דער פּאַשע. — האָבן מיר לאַדווירטשאַפטלאַכע אור-פּראָדוקציע (ווײדנ-בוי און פיה-צוכט); דאַן קומט דער שוחט, וואָס שעכט די בהמות; דאַן דער נאַסער גאַרבער, וואָס ווייקט די פעל, און דער טרוקענער גאַרבער, וואָס באַאַרבעט זי. דערנאָך די פאַרשידענע פאַכן פון דער לעדער-אינדוסטריע, און ענדלאָך דער שוסטער, וועלכער לאָזט אַרויס אַ פּאַרטיקע פּאָר שיך.

לאָמיר איצט אָנרופן „ד י ע ר ש ט ע ס ט אַ ד י ע ס פ ו ן פּ ר אָ ד ו ק צ י ע“, יענע, וואָס שטייען צום נאָענטסטן צו דער נאַטור. דאָס וועלן זיין: אַקערבוי, גערטנעריי און פיה-צוכט. דאָ איז דער עלעמענט „באָדן“ דער גרעסטער און דער עלעמענט „אַרבעט“ זייער קליין אין פאַר-גלייך מיט'ן באָדן. שוין אַביסל ווייטער פון דער נאַטור שטייט „ד י א י נ-ד ו ס ט ר י ע ל ע א ו ר - פּ ר אָ ד ו ק צ י ע“, ד. ה. בערג-בוי, שטיין-אינדוסטריע, און וואַלד-ווירטשאַפט מיט זייערע ווייטערע צווייגן. דאָ איז שוין דער עלעמענט „אַרבעט“ גרעסער, ווי אין דער פריערדיקער קאַטעגאָריע. נאָך ווייטער פון דער נאַטור געפינען זיך די „ס ע ק ו נ-ד ע ר ע מיטעלע סטאַדיעס פון פּראָדוקציע“, דהיינו: מעטאַל-אינ-דוסטריע, וועבעריי, בוי-אינדוסטריע. שוין גאָר נאָענט צום פאַרברויכער און גאָר ווייט פון דער נאַטור וועלן זיין די „ט ע ר צ י ע ר ע מ י ט ע-ל ע ר ע ס ט אַ ד י ע ס“, וואוהין עס גייען אַריין אַזוינע באַקאַנטע אידישע מלאכות, ווי האָלץ-אינדוסטריע, כעמישע אינדוסטריעס, לעדער און פּאַפּיר-פּראָדוקציע. צולעצט קומען די „ל ע צ ט ע פּ ר אָ ד ו ק-צ י אָ נ ס - צ ו ו י י ג ן“, וואָס דינען דירעקט דעם פאַרברויכער, דאָס איז דער רוב מנין און רוב בנין פון טראַדיציאָנעלע אידישע פּרנסות: נאָדל אינדוסטריע, בעקעריי, טיפּאָגראַפישע און אַנדערע אַזוינע מלאכות, פון וועלכע דער עלעמענט „באָדן“ איז שוין אינגאַנצן ווי פאַרשוואונדן, און די גאַנצע פּראָדוקציע באַשטייט פונ'ם עלעמענט „אַרבעט“.

היינט וואָס זאָגט אונז די סטאַטיסטיק? אין דער טאַבעלע 1 (זע זייט 196) זיינען אויפ'ן גרונד פון דער רוסישער פאָלקס-ציילונג פון 1897 יאָר און פון דער עסטרייכישער פון 1900 יאָר, צעטיילט געוואָרן די אידישע פּרנסות ל ו י ט ז י י ע ר ד ע ר ו ו י י ט ע ר ו נ ג פ ו ן ד ע ר נ אַ ט ו ר און לויט דעם פּראָצענט, וואָס זיי פאַרנעמען צו דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג פון לאַנד.

טאבעלע 1

עס האבען זיך באשעפטיגט אלס בארופסטעטיגע:

פראדוקציאנס־צווייג	אין דער רוסישער משערטא: אידען	אין דער רוסישער משערטא: פראצענט פון גאנצען לאנד	אין גאליציען: אידען	אין גאליציען: פראצענט פון גאנצען לאנד
1, לאנדווירשאפטליכע אורפראדוקציאן:				
אקערבוי, גערטנעריי און פיהצוכט . .	35822	0,6	47996	1,5
2. אינדוסטריעלע אור־פראדוקציאן:				
. . בארגבוי, מינען	1006	1,8	1053	8,3
שטיינער און ערדען	5187	12,5	696	10,6
וואלד־ווירטשאפט	3200	12,4	928	10,6
ס"ה קלאס 2	8393	7,7	2677	9,5
3 סעקונדערע מיטעלערע סטאדיען.				
מעטאל־אינדוסטריע	40082	21,2	4410	15,9
טעקסטיל־אינדוסטריע	33200	19,0	1421	14,7
בוי־אינדוסטריע	37136	18,9	3110	13,0
ס"ה קלאס 3	110418	19,7	8941	14,5
4 טערציערע מיטעלערע סטאדיען:				
האלץ אינדוסטריע	41359	27,2	4229	18,1
כעמישע אינדוסטריען . . .	6514	34,1	1430	37,9
לעדער און פאפיר	20446	43,9	1938	39,2
ס"ה קלאס 4	68319	31,3	7597	23,7
5. לעצטע סטאדיען פון אינדוסטריע:				
נארונגס מיטעל אינדוסטריע . .	44797	34,8	11036	48,9
משקאות און טאבאק	23548	38,3	22981	70,8
קליידונגס און היגיענישע אינדוסטריען .	244534	48,1	20298	35,2
טיפאגראפישע און ענליכע אינדוסטריען .	18996	53,9	450	21,4
זייגערס און פרעציזיאנס אינסטרומענטען	5240	66,5		
ס"ה קלאס 5	337115	45,5	54765	47,7

טאבעלע 2.

הונדערט באשעפטיגטע (ערווערבסטעטיגע) אידען און ניט־אידען טהיילען זיך לויט זייער באשעפטיגונג ווי פאלגט:

ווירטשאפטס־צווייגען.	איטאליען אין 1901: אידען	איטאליען אין 1901: גאנצע באפעלק.	דייטשלאנד אין 1907: אידען	דייטשלאנד אין 1907: גאנצע באפעלק.	עסטרייך אין 1900: אידען	עסטרייך אין 1900: גאנצע באפעלק.	רוסלאנד (משערטא) אין 1897: אידען	רוסלאנד (משערטא) אין 1897: גאנצע באפעלק.	אמעריקא [פאר. שט.] אין 1900: אידען	אמעריקא [פאר. שט.] אין 1900: גאנצע באפעלק.
1) לאנדווירטשאפט . . .	0,3	53,3	1,3	33,1	12,8	58,1	2,5	53,0	10,0	35,7
2) אינדוסטריע . .	8,7	22,4	21,9	37,4	27,5	22,3	35,2	14,6	48,4	24,4
3) האנדעל און פארקער .	50,3	8,3	50,5	11,1	34,4	5,1	34,6	7,4	28,2	16,4
4) פריוואט־דינסט .	0,3	1,4	0,5	1,6	5,2	2,2	11,9	11,8	11,2	19,2
5] פרייע פראפעסיעס, געזעלשאפטליכער און מליכה־דינסט	18,7	6,4	6,5	5,7	8,3	4,5	7,2	8,2		
6) ראנטיערס, נים פראדוקטיווע און אומבאשטימטע פראפעסיעס	21,7	8,2	19,3	11,1	11,8	7,8	7,6	5,0		
סך הכל	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

די דאזיקע טאבעלע דערציילט אונז פאלגנדעס:

א) אז די אידישע ארבעט איז לחלוטין דערוויטערט פון דער נאטור. אין דער לאנדווירטשאפט בילדן די אידן עפעס מער ווי איין האלב פראצענט אין רוסלאנד, און אנדערטהאלב פראצענט אין גאליציע;

ב) אז דער פראצענט פון די אידישע פרנסות וואקסט אלץ מער און מער אין דעם מאס, ווי די פראדוקציע דערווייטערט זיך פונ'ם באדן. אין דער אינדוסטריעלער אור־פראדוקציע בילדן די אידן ס"ה 9—8 פראצענט צווישן די ניט-אידן: און די סעקונדערע מיטעלערע סטאדיעס הויבט זיך שוין דער אידישער פראצענט ביז 20—15, אין די טערציערע מיטעלערע סטאדיעס בילדן שוין די אידן א פערטל און אפילו א דריטל צווישן די ניט-אידן;

ג) אין די לעצטע סטאדיעס פון דער פראדוקציע בילדן שוין די אידן כמעט א העלפט צווישן די ניט-אידן, — ד. ה. גראד דארט, וואו מען האט שוין אבסאלוט ניט צו טאן מיט'ן באדן, וואו עס פעלט איטלאכע בארירונג מיט דער מוטער-נאטור;

ד) די גרויסע מערהייט ניט-אידן שעפט די חיונה פון דער נאטור (פון קלאס 1 און 2, ד. ה. פון דער אור־פראדוקציע אין לאנדווירטשאפט און אינדוסטריעס), און די גרויסע מערהייט אידן לעבט פון מענטשן. אין רוסלאנד און גאליציע זיינען 70 ביז 80 פראצענט פון אלע אידן פארנומען אין די לעצטע צוויי קלאסן, אין די פארלעצטע און לעצטע פראדוקציאנס-סטאדיעס. 70 ביז 80 פראצענט ניט-אידן מאכן א לעבן פון דער נאטור, בשעת 70 ביז 80 פראצענט אידן מאכן א לעבן פון מענטשן.

די ציפערן זיינען גענומען פון דער אפיציעלער מלוכה-סטאטיסטיק, וועלכע האט מסתמא ניט געהאט אין זינען קיין שום ציוניסטישע טעאריעס און בכלל ניט גע'דאגה'ט זיך וועגן אידישע פראבלעמען. די צעטיילונג אויף קלאסן האב איך דא געמאכט, און אזוי ווי מיין צעטיילונג איז א גאנץ אנדערע, ווי אין דער מלוכה-סטאטיסטיק, און חוץ דעם ווערן די פרנסות אין רוסלאנד אנדערש געטיילט ווי אין עסטרייך, זיינען אין געוויסע רובריקן אפטמאל אריינגעפאלן אויך אזוינע מלאכות, וואס גע-הערן לויט אונזער שטאנדפונקט צו אן אנדער קלאס. אט נעמט, למשל, די „מעטאל-אינדוסטריע", ווי זי ווערט פארצייכנט אין דער אפיציעלער סטאטיסטיק. דא ווערן אריינגערעכנט סיי די גרויסע מעטאלורגישע אינדוסטריע, וואס געהערט צום קלאס 3, סיי אויך די קליינע מעטאל-מלאכות, ווי שמידעריי, שלאסעריי, בלעכעריי וואס וואלטן גאר געדארפט גערעכנט ווערן צו קלאס 5.

ווען די אפיציעלע סטאטיסטיק וואלט ניט געווארפן אלצדינג אין איין בארג וואלט זיך די אידישע לאגע נאך קלארער אויסגעדריקט אין די ציפערן. נאר אזוי איז אויך די לאגע גאנץ קלאר: דער געזעץ פון דער אידישער עקאנאמיק שלאגט זיך מעכטיק אדורך, דורך די פארמישונגען פון דער אפיציעלער סטאטיסטיק, — דער געזעץ, אז וואס מער א געוויסע

פרנסה דערווייטערט זיך פון דער נאַטור, אַלץ מער קאָנצענטרירט זיך דוקא דאָרט די אידישע אַרבעט.

אַזוי ווי אַן עקשנות'דיגע היסטאָרישע בייטש וואָלט די אידן גע־טריבן אַלץ ווייטער און ווייטער פון ערד און נאַטור, אַלץ העכער און העכער אין דער שיטערער סאָציאַלער לופט; אַזוי ווי אַ ביטערע היס־טאָרישע פאַרשווערונג וואָלט האַלטן די אידישע מאַסן אין די קייטן פון עקאָנאָמישער באָדנלאָזיקייט, — טרייבן ווייטער, ווייטער פון באָדן...

די טרוקענע ציפערן פון טאַבעלע 1 מיינען צו זאָגן, אַז די אידן זיינען דערווייטערט גראָד פון די וויכטיקסטע, פון די זיכערסטע, פון די איינפלוסרייכסטע צווייגן אין פּראָדוקציע, — פון יענע צווייגן, אַרום וועלכע עס דרייט זיך דער ראָד פון דער געשיכטע. אַנשטאָט אַריינצור־דרינגען אינ'ם געזונטן, קרעפטיקן צענטער פון עקאָנאָמישן לעבן, פאַר־שפרייטן זיך די אידישע מאַסן אויף זיין פעריפעריע, אויף זיין אויבער־פלאַך... דער גורל פון דער געזעלשאַפט הענגט קיין ברעקל ניט אָפּ פון דער נאָדל־אינדוסטריע, פון דער בעקעריי, פון דער טאַבאַק־פּראָדוקציע. אַלע פעדים פון אַרבעט און אַנטוויקלונג ציען זיך פון די צענטראַלע מלאכות... פון לאַנדווירטשאַפט, פיה־צוכט, פון די מינען, אייזנבאַנען, ים־שיפעריי, — אַהין וויט צו דער אויבערפלאַך פון סאָציאַלן לעבן, צו דעם מאַרק פון די פאַרטיקע אינדוסטריע־פּראָדוקטן.

די טרוקענע ציפערן באַקלאָגן זיך, אַז די אידישע ווירטשאַפט מוז בלייבן אַן אָפּגעשטאַנענע, אַז די אידישע קולטור מוז בלייבן אין געפאַלנ־קייט, אַז דער פּאָליטישער גורל פון אידישן פאָלק מוז הענגען אין שטענ־דיקער אָפּהענגיקייט, — אַזוי לאַנג ווי דאָס אידישע פאָלק וועט לעבן וויט פון נאַטור און באָדן, וויט פון דער אור־פּראָדוקציע. די ציפערן זאָגן עדות, אַז דער אידישער סאָציאַליזם, דער אידישער קלאַסנקאַמף, די אידישע רעוואָלוציע וועלן שפּילן פונקט אַזאַ נישטיקע ראָל אינ'ם סאָציאַ־ליזם, קלאַסנקאַמף און רעוואָלוציע פון די אַרומיקע פעלקער, וויפיל די אידישע נאָדל, דער אידישער פּרעס־אייזן האָבן אַ ווערט אין פאַרגלייך מיט'ן ניט־אידישן אַקער־אייזן, מיט דער ניט־אידישער דאַמף־מאַשין, מיט'ן ניט־אידישן טראַנסאַטלאַנטיק.

אָט דאָס איז די היסטאָרישע קראַנקהייט פון דער אידישער עקאָנאָמיק, און פאַראייביקן די קראַנקהייט ווילן אַלע יענע, וועלכע שטרעבן צו־צו־שמידן דאָס אידישע פאָלק צו דער שיטערער לופט פון גלות, אַלע יענע, וואָס זוכן דאָס פאָלק איינצואוויגן מיט גלות־נגונים און גלות־האָפנונגען.

אָט דאָס איז די היסטאָרישע קראַנקהייט פון דעם אידישן ווירט־שאַפטס־לעבן, ווי מיר האָבן זי געפּרואווט אויסדריקן אין די מאָדערנע עקאָנאָמישע באַגריפן, נאָר לאָמיר נאָך פּרובירען צו באַלייכטען אָט די ערשיינונג מיט'ן ליכט פון דער מאַרקסיסטישער תורה.

.4

דעם גאנצן מאָדערנעם קאפּיטאל טיילט מארקס איין אין צוויי קאטעגאָריעס: 1) דער קאָנסטאנטער (שטענדיקער) קאפּיטאל, וואָס באשטייט פון פּראָדוקציאָנס-מיטלען, מאטעריאלן און ענלאכע אָביעקטיוון פּראָדוקציאָנס-אומשטאנדן, ווי באָדן-רענט, פאבריקס-געביידעס, פארקערס-מיטלען, רוי-מאטעריאלן, קוילן, מאשינען, אינסטרומענטן, א. ד. גל.; 2) דער וואריאבלער (פארענדערלאכער) קאפּיטאל, וואָס באשטייט פון דער מענטשלאכער ארבעטס-קראפט. ווען אן איינצלנער קאפּיטאליסט אינוועסטירט קאפּיטאל אין א געוויסער אונטערנעמונג, דארף מען, לויט קארל מארקס, דעם דאָזיקן קאפּיטאל באטראכטן אלס א סומע פון צוויי חלקים: וואָס דער אונטערנעמער אינוועסטירט אין רענטע, אין מאשינען, אין קוילן, אייזנבאן-פראכט א. ד. גל., דאָס אלץ איז דער קאָנסטאנטער טייל פונ׳ם אינוועסטירטן קאפּיטאל; און וואָס דער קאפּיטאליסט צאָלט אויס אין שכירות די ארבעטער און אָנגעשטעלטע, דאָס בילדעט דעם וואריאבלען טייל פונ׳ם אינוועסטירטן קאפּיטאל. דאָס זעלביקע מיט דער גאנצער סומע קאפּיטאלן, וואָס די גאנצע מענטשהייט אינוועסטירט אין אלע ווירטשאפטלאכע אונטערנעמונגען: דער גאנצער קאפּיטאל פון דער וועלט באשטייט פון א קאָנסטאנטן און א וואריאבלען חלק.

דער קאפּיטאל פאלט ניט אראָפּ פון הימל און וואקסט ניט פארטיקערהייט אויף בוימער, נאָר ווערט געשאפן דורך שווערער מענטשלאכער ארבעט. סיי דער קאָנסטאנטער, סיי דער וואריאבלער קאפּיטאל ווערן פּראָדוצירט פון מענטשן. היינט איז קלאָר, אז אידן פּראָדוצירן גאָר ניט קיין קאָנסטאנטן קאפּיטאל, ווייל זיי פּראָדוצירן ניט קיין געביידעס, מאשינען, פארקערס-מיטלען, קיין רוי-מאטעריאלן, א. ד. גל. די אידישע ארבעט באטייליקט זיך בכלל ניט אין דער שאפונג און אין דער פארטיילונג פונ׳ם קאָנסטאנטן קאפּיטאל. די גאנצע אידישע ארבעט ווערט אריינגעלייגט אין דער פּראָדוקציע פונ׳ם וואַריאבלען קאפּיטאל. און אויך דאָ האָבן די אידן אויסצושטיין די קאָנקורענץ פון די ניט-אידישע ארבעטער.

ווייטער מוז באמערקט ווערן, אזביידע חלקים פון קאפּיטאל האלטן אין איין וואקסן. נאָר דער קאָנסטאנטער קאפּיטאל וואקסט שנעלער פון דעם וואריאבלען. וואָס מער עס אנטוויקלט זיך די טעכניק, אלץ מער ווערט די ארבעט געטאָן דורך דער מאשין אנשטאָט דעם מענטשן. אמאָל האָט איין ארבעטער פּראָדוצירט אין דערזעלביקער צייט פינף, צען, צוואנציק מאָל ווייניקער ארבעט, איידער ער טוט דאָס איצט מיט דער הילף פון דער מאשין. היינט באגייט מען זיך ביי דער מאשין מיט א

קליינער צאָל ארבעטער דאָרט, וואו מען האָט אמאָל געברויכט צענדליקער אָדער הונדערטער ארבעטער. וואָס מער פּולקאָם די מאַשינען, אַלץ וויניקער מענטשן ברויכט מען צו זיי. עס וואַקסט די צאָל מאַשינען זייער שנעל, און אין פארגלייך דערמיט פארקלענערט זיך אַלץ מער די צאָל ארבעטער. נמצא, אַז דער קאָנסטאַנטער קאַפּיטאַל וואַקסט אויפ׳ן חשבון פונ׳ם וואַריאַבלען קאַפּיטאַל. דאָס איז איינער פון די וויכטיקסטע געזעצן פון קאַרל מאַרקס׳ס תורה.

קאַרל מאַרקס באַווייזט, ווי אַזוי די מאַשין שטויסט ארויס דעם ארבעטער, — און דער וואַריאַבלער קאַפּיטאַל ווערט ארויסגעשטויסן דורכ׳ן קאָנסטאַנטן קאַפּיטאַל. און אַזוי ווי מיר האָבן געזען, אַז די אידישע ארבעט איז אינגאַנצן פארטאָן אין פּראָדוצירן דעם וואַריאַבלען קאַפּיטאַל, איז דערפון געדרונגען, אַז די אידישע ארבעט ווערט וואָס ווייטער אַלץ מער ארויסגעשטויסן דורך דער ניט-אידישער ארבעט.

דאָס איז אַ קלאָרער לאָגישער שלוס פון מאַרקס׳עס עקאָנאָמישע אַנט-דעקונגען, און אויב אונזערע אָפיציעלע „מאַרקסיסטן" זעען דאָס ניט איין, איז עס בלויז דערפאַר, ווייל זיי איז אין דער ווירקלאַכקייט פרעמד יעדער וויסנשאַפטלאַכער בליק אויף דער אידישער עקאָנאָמיק.

די אידישע ארבעט ווערט ארויסגעשטויסן און מוז ארויסגעשטויסן ווערן מיט דעם פּראָגרעס פון דער טעכניק. די אידישע ארבעט מוז זיין טעכניש אָפּגעשטאַנען, ווייל די מאַשין איז איר גרעסטער שונא, און דאָס שטאַמט אַלץ פון דערזעלביקער סיבה — וואָס די אידן זיינען אָפּגעריסן פון דער נאַטור, פונ׳ם גרונט און באָדן.

די ארויסשטויסונג פון אידישער ארבעט איז, צום גליק, ניט קיין מאָמענטאַלער נאָר אַ פארצויגענער פּראָצעס. אידישע וועבער, שוסטער, מעבל-מאַכער, טאַבאַק-ארבעטער, נאַפט-גרעבער ווערן נאָר ביסלאַכווייז ארויסגעשטויסן אין אייראָפּע דורך ניט-אידישער ארבעט. אידישע וועבער זיינען אין לאָדז און ביאַליסטאָק שוין כמעט פארשוואונדן פון דער פּראָ-דוקציע דורך דעם, וואָס דער דאַמף-וועבער-שטול איז אַהין אריינגעדרונגען און געבראַכט מיט זיך קריסטלאַכע ארבעט אויפ׳ן פּלאַץ פון דער אידישער. די שוך-מאַכעריי אין וואַרשע און אָדעס האָט דורכגעמאַכט אַן ענלאַכע עוואָלוציע: דער איבערגאַנג פון האַנט ארבעט צו מאַשין ארבעט האָט אויך געבראַכט צום איבערגאַנג פון אידישער ארבעט צו קריסטלאַכער. די גרויסע טאַבאַק-פאַבריקן אין רוסלאַנד זיינען אריבער כמעט דורכאויס צו קריסטלאַכע ארבעטער. די אידישע ארבעטער זיינען פארטריבן געוואָרן פון די נאַפט-גריבער אין באָריסלאַוו, נעבן דראָהאָביטש, אין גאַליציע. נאָר גלייכצייטיק זוכן אויס די אידן נייע באַשעפטיקונגען, עמיגרירן צו דעם צוועק אין אַלע עקן וועלט און בויען דאָרט אויס נייע אינדוסטריעס.

אָבער אויך אין די נייע איינוואַנדערונגס-לענדער יאָגט אונז אָן דער אייגענער געזעץ פון אַרויסשטויסונג. מיר האָבן אין ענגלאַנד געשאַפן אַ גרויסע נאָדל-אינדוסטריע אויפ'ן פּרינציפּ פון „געטיילטער אַרבעט", און צום סוף ווערן דאָרט די אידישע אַרבעטער פאַרביטן דורך קריסטלאַכע מיידלאַך. אין אַמעריקע איז די גאַנצע נאָדל-אינדוסטריע אויסגעוואַקסן פון אידישן שווייס, און דער רעזולטאַט איז, וואָס זי גליטשט זיך שוין אַרויס אַלץ מער פון די אידישע הענט. פּאַמעלאַך, שריט ביי שריט ווערט אַלץ קלענער דער פּראָצענט אידישע אַרבעטער אין דער אַמעריקאַנער נאָדל-אינדוסטריע און עס וואַקסט די צאָל איטאַליענישע, פּוילישע, ליט-ווישע און סירישע אַרבעטער.

ביז איצט האָבן מיר געזען, אַז די אידישע עקאָנאָמיק ליידט פון אַ קראַנקהייט, — פון דער אָפּגעריסנקייט פון דער נאַטור. דאָס איז אַ היסטאָרישער און דעריבער אַ כראָנישער, שטילער חלאת. מיט אַ כראָנישן חלאת קאָן אַן אָרגאַניזם לעבן אַ לאַנגע צייט; דער אידישער פאָלקס-אָרגאַניזם האָט זיך ווי ניט איז איינגעלעבט מיט דער כראָנישער אַנאָמאַליע, וואָס מאַטערט אים שוין באַלד צוויי טויזנט יאָר. נאָר דער מאַרקסיסטישער אַנאַליז פון דער קראַנקהייט האָט אונז געבראַכט צו נאָך אַן ערגערן רע-זולטאַט. ער האָט אונז באַוויזן, אַז אין דער מאָדערנער **קאַפּיטאַליסטישער** אָרדנונג ווערט די אידישע קראַנקהייט נאָר קאָמפּליצירט, פאַרפלאָנטערט און פאַרערגערט דורך דער **אַרויסשטויסונג**. דער טויזנט-יאָריקער חלאת איז שוין מער ניט קיין שטילער און כראָנישער, נאָר אַ **שאַרפער** און **פיבערהאַפטער**.

די היסטאָרישע אוממעגלאַכקייט פון אידישן גלות-לעבן איז דער **עקסטעריטאָריאַליזם**, — דאָס פעלן פון אַ טעריטאָריע, די אָפּגעריסנקייט פון נאַטור און באָדן, און אָט די אייגנטימלאַכקייט און אומנאָרמאַלע, קראַנקהאַפטע דערשיינונג, האָט אין דער סביבה פון קאַ-פּיטאַליסטישער קאָנקורענץ געמוזט אָננעמען דעם כאַראַקטער פון אַ פיבערהאַפטן חלאת.

די טאַבעלע 2 (זע זייט 196) וועט אונז ציינן, ווי אַזוי דאָס אידישע פאָלק באַמיט זיך מיט זיינע אייגענע מיטלען בייצוקומען דעם דאָזיקן חלאת.

וואָס זאָגט אונז די דאָזיקע טאַבעלע?

איטאַליע, דאָס לאַנד וואָס האָט אַזאַ קנאַפּע צאָל אידן און וואו אידן שטייען אַזוי גוט עקאָנאָמיש, פּאָליטיש און קולטורעל, אפשר בעסער ווי אין אַלע אַנדערע לענדער פון גאָר דער וועלט; דאָס לאַנד פון אידן-מיניסטאָרן, אידן-געלערנטע און אידן — פּאָליטישע פירער, צייגט אונז די אומפּראָדוקטיווסטע, אומגלייכסטע צעטיילונג פון פּרנסות. מיט לאַנדווירטשאַפט האָבן דאָרט די אידן אַזוי גוט ווי גאָרניט געמיינזאַמס. פון אינדוסטריע לעבן קנאַפּע ניין פּראָצענט איטאַליענישע אידן, און דאָס אויך ניט אַלס אַרבעטער און אָנגעשטעלטע, נאָר בלויז אַלס רייכע אונטער-נעמער. אַ העלפט איטאַליענישע אידן מאַכן אַ לעבן פון מסחר. **כמעט**

אַלע איטאַליענישע אידן מאַכן אַ לעבן פון דעם, וואָס זיי עקספּלואַטירן פרעמדע אַרבעט, און דערצו עקספּלואַטירן זיי אויף אַ העכסט אומפּראָדוקטיוון אופן.

כמעט דאָס זעלביקע אין דייטשלאַנד. דאָ זיינען די אידן צוועלף מאָל גרעסער אין צאָל, איידער אין איטאַליע, און בכן אויף אַ סך וויניקער פריי, פאַרנעמען דורכאויס אַ נידעריקערן פּלאַץ אינ׳ם פּאָליטישן לעבן פון לאַנד. זעען מיר אָבער, אַז די דייטשע אידן זיינען שוין אין זייערע פּרנסות אַ סך מער פּראָדוקטיוו, איידער אין איטאַליע: 22 פּראָצענט דייטשע אידן לעבן פון אינדוסטריע. פּאָרט בלייבט די אידישע ראָל אין דייטשלאַנד די ראָל פון עקספּלואַטירנדיקן קאַפּיטאַל.

אין עסטרייך איז די צאָל אידן צוויי מאָל גרעסער ווי אין דייטשלאַנד: אין גאַליציע, בוקאָווינע און אין ווין וואוינען די אידן אין געדיכטע מאַסן. דאָ זעען מיר שוין דעם דייטלאַכן דראַנג פון די מאַסן צו מער פּראָדוקטיווע, מער נאַטור-נאָענטע פּרנסות. שוין מער ווי אַ פערטל אידן פאַרנעמען זיך אין דער אינדוסטריע, — אידן גיבן שוין אַ העכערן חלק אין דער אינדוסטריע, איידער די אַרומיקע באַפעלקערונג. און על פּי רוב זיינען עס ניט קיין קאַפּיטאַליסטן, נאָר האָרעפּאַשנע קליין בעלי-מלאכות און לוין-אַרבעטער. אַ גרויסע טייל עסטרייכישע אידן לעבן אינ׳ם שוויס פון זייער פּנים. כמעט דרייצן פּראָצענט אידן אין עסטרייך ציען זייער חיונה שוין פון דער לאַנדווירטשאַפט, ד. ה. מער ווי אַ צענט-חלק אידן איז אין דעם לאַנד אַריינגעדרונגען אין די ערשטע, נאַטור-נאָענטסטע, באָדן-פעסטע סטאַדיעס פון אור-פּראָדוקציע.

אין רוסלאַנד מערקן מיר אויך אַ דייטלאַכערן פּראָצעס, ווי די אידישע מאַסן שטרעבן צו פּראָדוקטיווער אַרבעט. בעת אין אַלע אַנדערע לענדער פון אייראָפּע לעבן אידן מער פון האַנדל, איידער פון אינדוסטריע, — איז אין רוסלאַנד דער היפּוך דערפון: דאָ זיינען שוין די אידן מער פאַרטאָן אין דער אינדוסטריע, ווי אין מסחר. און ניט קוקנדיק אויף די שרעקלאַכע רעכטלאַכע באַגרעניצונגען, אויף דער „טשערטאַ“, אויף דעם פאַרבאָט צו וואוינען אין די דערפער, מיען זיך די אידן פּאָרט דורכצושלאָגן זיך אַ וועג צו דער נאַטור, צו דער ערד.

אַ גוואַלדיקער פּראָצעס קומט פאָר ביי אידן. אַ לאַנגזאַמע עקאָנאָמישע רעוואָלוציע, — דער איבערגאַנג פון אונזערע מאַסן צו פּראָדוקטיווער און מער נאַטור-נאָענטער אַרבעט. דעם שפּיץ פון אָט דעם פּראָצעס זעען מיר אין דער עמיגראַציע. די ציפערן מכח אַמעריקע באַווייזן אונז, אַז דאָ אין לאַנד איז שוין די פּראָדוקטיווע אַרבעט געוואָרן כמעט דער גאַנצער יסוד פון אידישן לעבן, און דער אַרבעטס-פּראָלעטאַריער איז געוואָרן דער ריכטיקסטער פאַרטרעטער פון אידישן טיפּ.

מיר האָבן ניט קיין ציפערן מכח ארץ ישראל און אַרגענטינע, נאָר עס איז גאָר קיין ספק ניט, אַז דאָרט, אין די נייע אידישע קאָלאָניעס

און אין די שטעט, וואָס זיינען מיט די קאָלאָניעס פאַרבונדן, איז די אידישע אַרבעט נאָך פּראָדוקטיווער, נאָך נאָענטער געוואָרן צו דער נאַטור, נאָך פעסטער איינגעפונדעוועט און איינגעוואָרצלט אינ׳ם באָדן, איידער אין די פאַראייניקטע שטאַטן פון אַמעריקע. און עס איז ווייטער קיין ספק ניט, אַז אין ארץ ישראל זיינען די אידישע פּאָזיציעס נאָך פעסטער, נאַטירלאַכער, ווייניקער אָפּהענגיק פונ׳ם צופאַלס-שפּיל, איידער אַפילו אין אַרגענטינע, מיט איר פאַרדאָרבענער און אפשר שוין באַנקראָטירטער יק״א-קאָלאָניזאַציע.

דאָס אידישע פאָלק האָט אַ גאַנץ יאָרהונדערט בלינדערהייט געזוכט זיין וועג צוריק צו דער נאַטור, צוריק צום באָדן. און ענדלאַך האָט עס דעם וועג געפונען. דער ציוניזם איז דער וועג. דער ציוניזם איז דער לאָגישער, דער נאַטירלאַכער רעזולטאַט פון דער עקאָנאָמישער רעוואָלוציע, וואָס האַלט אָן שוין הונדערטער יאָרן אין די אידישע מאַסן. שוין אין גלות שטרעבט אונזער פאָלק מיט אַלע כחות צו דער פּראָדוקטיווירונג און נאַטוראַליזירונג פון זיין אַרבעט, פון זיינע פּרנסות. נאָר די סביבה אין גלות איז צו ענג, צו אומגינציק פאַר דעם דאָזיקן ראַדיקאַלן איבערבוי. דעריבער איז די שטרעבונג בלינד, סטיכייאיש, פול מיט אינערלאַכע סתירות, מיט שוואַנקונגען, מיט יסורים. אָט ווערט דער אימיגראַנט אַ פּראָדוקטיווער אַרבעטער, און אָט ציט אים ווידער צו זיין טראַדיציאָנעלן מסחר, צו פעדלעריי, צו לייכטן לעבן אויפ׳ן חשבון פון אַנדערע, צו עקאָנאָמישער בטלנות, צו עקספּלואַטאַציע.

דער ציוניזם איז די איינציקע באַוועגונג, וואָס איז בכח אַריינצוטראָגן אַהערצו ליכט פון באַוואוסטזיין, סיסטעם און פּלאַנמעסיקייט. דער ציוניזם איז די עקאָנאָמיש-היסטאָרישע נויטווענדיקייט פאַר׳ן אידישן פאָלק.

נאַציאָנאַלע אָנמאַכט און נאַציאָנאַלע זעלבסט־הילף

1.

די וויכטיקסטע פראַגע פון דעם היינטיקן היסטאָרישן מאָמענט פאַר׳ן אידישן אַרבעטער איז: ווי אַזוי צו פאַרזיכערן אונזער פאָלק נעגן דער ווידערהאָלונג פון אַזוינע שוידערלאַכע פאַרפאָלגונגען און טראַגישע סיטואַציעס, אין וועלכע ער פאַלט אַזוי אָפט אַריין אין פאַרשידענע לענדער?

לאָמיר קודם פאַרשטיין די באַזונדערקייט פון דער אידן־פראַגע. אַלע פעלקער ליידן מער אָדער ווייניקער פון פאַרשידענע טראַגישע אומשטענדן. די איטאַליענער זיינען קיינמאָל ניט געזיכערט נעגן שרעקלאַכע ערדציטער־נישן, די כינעזער נעגן פאַרפלייצונגען, די אינדיער נעגן אומגערעטעניש, כאָלערא און פעסט. דאָס זיינען אָבער קאַטאַסטראָפעס פון דער נאַטור, און נעגן זיי איז דאָ אַ מיטל: צו פאַרטיפן די מענטשלאַכע וויסנשאַפט און אויסנוצן אירע מעכטיקע מיטלען ניט פאַר בלוטפאַרגיסונג און אונ־טערדריקונג, נאָר פאַר קאַמף קעגן די בלינדע נאַטור־עלעמענטן.

אַ סך פעלקער ליידן פון דויערנדיקער אונטערדריקונג: אירלאַנד און אינדיען אונטער דעם בריטישן יאָך, גאַנץ רוסלאַנד אונטערן יאָך פון צאַריזם. אָבער די דאָזיקע ליידן קומען דערפון, וואָס די פעלקער זיינען דערוויילי ניט גענוג באַוואוסטזיניק און ניט סאָלידאַריש ביי זיך — קאָנען זיי זיך ניט אָוועקשטעלן מיט דערפאָלג קעגן די אונטערדריקער.

אייניקע פעלקער זיינען חרוב געוואָרן דורך דער היינטיקער וועלט־מלחמה, הגם זיי אַליין זיינען אין דער מלחמה ניט שולדיק און האָבן זי ניט געוואָלט. דאָס זיינען די סערבן, די בעלגיער, די פּאָליאַקן, לאַט־ווישן, אַרמענער. פונדעסטוועגן האָבן די דאָזיקע פעלקער אויך אַ גרויסן טרייסט אין זייערע יסורים. דער טרייסט איז אַ דאָפּלטער: ערשטנס, זיינען זיי ניט איינזאַם, ניט פון אַלעמען פאַרלאָזט און פאַרפאָלגט — נאָר זיי האָבן דעם אָדער יענעם צד, וואָס שטעלט זיך איין פאַר זיי. פאַר די סערבן האָט זיך אייגעשטעלט אַ האַלבע וועלט, פאַר די בעלגיער אויך, פאַר די אַרמענער שטעלט זיך כלומר׳שט רוסלאַנד איין. צווייטנס, און דאָס איז דער עיקר, האָבן די דאָזיקע פעלקער גרויסע אויסזיכטן, אַז זיי קאָנען סוף־כל־סוף קריגן אַ באַלוינונג און אַנטשעדיקונג פאַר זייערע קרבנות. זיי קעמפן פאַר זייער אייגע־נער נאַציאָנאַלער זאַד, און אויב אפילו זיי וועלן פאַר־לירן, איז דאָס אויך ניט אויף אייביק: ווייל זיי בלייבן דאָך אויף זייער אייגן לאַנד און קאָנען שטענדיק וואַרטן די געלעגנהייט צוריק צו דעראָבערן זייער רעכט.

מיט איין וואָרט, די פאַרשידענע יסורים פון אַנדערע פעלקער זיי־נען טראַגיש, אָבער ניט האָפנונגסלאָז. זייער טראַגעדיע איז אַ צייט־

ווייליקע, אָבער ניט קיין שטענדיקע. זיי קעמפן פאַר זייער איינענער זאַך און זיי ליידן פאַר זייערע אייגענע אינטערעסן.

די גלות-לאַגע פון אידישן פאָלק איז ניט נאָר טראַגיש, נאָר אויך האָפנונגס-לאָז. אונזער גלות-טראַגעדיע איז ניט קיין צייטווייליקע, נאָר אַ דויערנדיקע. מיר קעמפן ניט פאַר קיין איינענער אי-דישער זאַך און מיר ליידן פאַר פרעמדע אינטערעסן. מיר באַזיצן ניט קיין אוי-גענעם באָדן און זיינען איינזאַם אין דער קאַלאַסאַלער וועלט, וואָס האָט אירע אייגענע דאגות. מיר האָבן ניט קיין צד, מיט וועמען צו האַלטן אין דער מלחמה. די וועלט איז אָדער פיינטלאַך צו אונז, פירט אַ פאַרניכטונגס-קאַמף, אָן אויסראָטונגס-קאַמף קעגן אונז, — אָדער, אין בעסטן פאַל, איז די וועלט צו אונז גלייכגילטיק. אונזער שיקזאַל ווערט כסדר באַשטימט דורך דעם שיקזאַל פון אַנדערע פעלקער.

ווי גייט מען אַרויס פון אָט-דער אויסעראָרדנטלאַכער לאַגע? איז זי ווירקלאַך לחלוטין האָפנונגסלאָז, אָדער איז פאַראַן אַ האָפנונג און אַ וועג, ווי די האָפנונג צו פאַרווירקלאַכן?

דער אידישער אַרבעטער שטעלט זיך די פראַגע און באַקומט אויף איר גאַנץ פאַרשידענע תשובות. איין טייל אידישע סאָציאַליסטן לייגט זיין גאַנצע האָפנונג אויף דער אַסימילאַציע אָדער אויף דעם אַלמענטשלאַכן פּראָגרעס. אָן אַנדער טייל, — און דאָס זיינען מיר, די נאַציאָנאַלע סאָציאַליסטן, — זיינען איבערצייגט, אַז אונזער באַפרייאונג הענגט אָפּ קודם-כל פון דער נאַציאָנאַלער זעלבסטהילף פון די אידישע מאַסן. און די נייעסטע, שרעקלאַכסטע פון אַלע אידישע קאַטאַסטראָפעס האָט באַשטעטיקט אונזער בליק.

2.

אַסימילאַציע וואָלט געווען די ראַדיקאַלסטע רפואה, אַזוי ווי דער טויט און זעלבסטמאָרד זיינען די ראַדיקאַלסטע מיטלען קעגן איטלאַכער קראַנקייט. אַז ס'וואָלט קיין אידן ניט געווען, וואָלטן זיי פאַרשפּאָרט צו ליידן פון דער אידישער טראַגעדיע און הילפלאָזיקייט. פונדעסטוועגן האָט נאָך קיין מעדיקער אין דער וועלט ניט געהייסן היילן קראַנקע דורך פאַר'סמ'ען זיי. און קיין ערלאַכער פּאָליטיקער, קיין אידעאַליסט אין דער וועלט האָט נאָך ניט געפּרואווט צו לייזן, אַ שטייגער, די פּוילן-פראַגע דורך דעם, אַז דאָס פּוילישע פאָלק זאָל אויפהערן עקזיסטירן. און מיט וואָסערע אויגן וואָלטן די בעלגיער געקוקט אויף איינעם, וואָס וואָלט זיי איצט, אין זייער נאַציאָנאַלער נויט, געגעבן די גוטע עצה,

אַז זיי זאָלן זיך אויסמישן מיט די דייטשן און אויפהערן צו זיין אַ באַ-וונדער פאָלק?

נאָר ביי אונז אידן האָט מען די חוצפּה, די אומפאַרשעמטקייט צו פּרעדיקן נאַציאָנאַלן זעלבסטמאָרד פאַרן גאַנצן פאָלק. ס׳איז אונטער דעם כבוד, אונטער דער זעלבסטווירדע פון אונזער גרויסן העלדישן מאַר-טירער-פאָלק צו נעמען ערנסט די אסימילאַטאָרישע אוטאָפּיעס און די אסימילאַטאָריש-שקלאַפּערישע הכנעה. דאָס אידישע פאָלק לעבט און וועט לעבן. אַנדערע פעלקער קאָנען אונז ליב האָבן אָדער האַסן אונז, נאָר פאַרניכטן אונז האָט זיך קיינמאָל ניט איינגעגעבן, ניט דורך פאַר-פאָלגונג און ניט דורך אסימילאַציע.

פונדעסטוועגן וואָלט מען נאָך אפשר געקאָנט דיסקוטירן וועגן אסימי-לאַציע, אויב די לעצטע וואָלט געווען אַ מעגלאַכקייט. דער אמת איז אָבער, אַז די אסימילאַציע איז ניט מער, ווי אַ שעדלאַכע אוטאָפּיע. די ברייטע אידישע פאָלקסמאַסן אסימילירן זיך נאָר ביז אַ געוויסן גראַד, — זיי נעמען איבער העכסטנס די אויסערלאַכע איינגנ-שאַפטן פון די ארומיקע פעלקער: די מלבושים, די שפּראַך, געווי-סע מאכלים און אַנדערע מידות; בלייבן אָבער אין גייסט אינערלאַך פרעמד דער ארומיקער קולטור. אפילו די אסימילירטסטע אידן קאָנען זיך ניט אויסמישן מיט די שכנים, פירן שטענדיק אַ באַזונדער אידיש לעבן, בלייבן אָפּגעזונדערט.

און דאָס קאָן אַנדערש ניט זיין. כּל-זמן נאַציאָנען עקזיסטירן, וועט לעבן אויך דאָס אידישע פאָלק. אַ טייל פון דער אידישער אינטע-ליגענץ און אַ טייל פון דער אידישער גרויס-בורזשואַזיע מאַטערן זיך צו באַגיין נאַציאָנאַלן זעלבסטמאָרד. נאָר די אידישע פאָלקסמאַסן, דער אידישער אַרבעטער-קלאַס, און די פאָלקסמאַסן פון די ארומיקע פעלקער ווילן ניט און דערלויבן ניט, אַז די אידן זאָלן פאַרשווינדן אין די פרעמדע פעלקער און פרעמדע קולטורן.

3.

פּראָגרעס פון דער מענטשהייט איז אַ שיינע אידעע, נאָר מכּח איר פאַרווירקלאַכונג מוז מען שטענדיק קלאָר זיין אין איין זאַך: דהיינו, אַז ניט דער פּראָגרעס שאַפט דעם מענטשן, נאָר די מענטשהייט שאַפט דעם פּראָגרעס. דער פּראָגרעס אַנטשטייט ניט פון זיך אַליין, נאָר מוז אויף שריט און טריט אויסגע-קעמפט ווערן פון די פאָלקס-מאַסן. אמת, ס׳קומט פאָר אַ טעכנישער, אַ וויסנשאַפטלאַכער, אַן עקאָנאָמישער פּראָגרעס פון דער מענטשהייט, זי ווערט אַליץ קליגער, פלינקער און גענייטער אין דער באַהערשונג פון דער נאַטור. דאָס אַליין איז אָבער נאָך ניט גענוג, כּדי דער כּאַראַקטער זאָל ווערן מענטשלאַכער, די געפילן איידעלער און די מידות ריינער. די פּאָליטישע איינריכטונגען ווערן נאָך פון זיך אַליין ניט

פרייער, און די סאָציאַלע גערעכטיקייט וואַקסט נאָך ניט אויס דערפון אַליין.

די סאָציאַלע און פּאָליטישע גערעכטיקייט אַנטוויקלט זיך בלויז דורך ביטערן קאַמף, פון די קרעפטן-באַציאונגען. אונטערדריקונג הערשט אַזוי לאַנג, ווי די אונטערדריקטע האָבן ניט קיין מאַכט אַראָפּצוּוואַרפן דעם יאָך און איינצושטעלן אַ נייעם *גלייכגעוויכט פון קרעפטן*. דער מאָראַלישער פּראָגרעס פון דער מענטשהייט איז ניט מער, ווי אַ רעזולטאַט פון דעם ביטערן קאַמף פאַר דער גלייכגעוויכט פון קרעפטן. אומעטום, וואו ס'באַגעגענען זיך מאַכט און אָנמאַכט, וועט אומבאַדינגט אַנטשטיין אַ דרוק, אַ פאַרגוואַלטיקונג. דער איינציקער שוץ פאַר די שוואַכע, פאַר די, וואָס באַזיצן ניט, באַשטייט אין זייער אייגענער אָרגאַניזירונג, אינ'ם קאַמף פאַר די אייגענע אינטערעסן. דאָס געזעץ, די פּאָליציי, די יוסטיץ — שטעלן זיך איין, העכסטנס, פאַר אומשולדיק-ליידנדע *יחידים*, אָבער ניט פאַר גאַנצע אונטערדריקטע *גרופן און פעלקער*. איטלאַכער געזעץ, איטלאַכע יוסטיץ ווערט געמאַכט און קאָנטראָלירט פון די מעכטיקע, און זיי נוצן אויך אויס דעם טעכנישן פּראָגרעס פאַר זייערע הערשאַפט-צוועקן. די געזעצן, די רעכט און די יורידישע פּראַקטיק קאָנען פאַרבעסערט ווערן צו גונסטן פון די אונטערריאָכטע קלאַסן און פעלקער ניט אַנדערש, סיידן דורך זייער אייגענעם קאַמף.

די היינטיקע מלחמה האָט קלאָר דערוויזן, אַז די בעסטע מענטשן אין דער וועלט וועלן זיך ניט אָפּשטעלן פאַר דער אונטערדריקונג פון אַ שוואַכערן, אויב דאָס איז זיי נויטיק פאַר זייערע לעבנס-אינטערעסן. דאָס האָט באַשטעטיקט די האַלטונג פון דער דייטשער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, וועלכע האָט געגעבן איר הסכמה דערצו, אַז דאָס דייטשע מיליטער זאָל פאַרגוואַלטיקן די נייטראַליטעט פון לוקסעמבורג און פון בעלגיען. די דייטשע סאָציאַל-דעמאָקראַטן זיינען דאָך געווים גוטע סאָציאַליסטן און גוטע פרייהייטס-קעמפער. נאָר אַז ס'האָט זיך זיי אויסגעוויזן, אַז ס'איז נויטיק צו ברעכן די נייטראַליטעט פון די שוואַכע שכנים, האָבן זיי קיין איין מינוט ניט געשוואַנקט דאָס צו טאָן. ניט אַנדערש האָבן געהאַנדלט, אין תוך גענומען, די בעלגישע און פראַנצויזישע סאָציאַליסטן.

מיט איין וואָרט, דער שוואַכער עלעמענט, ווער ס'זאָל ניט זיין, אַ קלאַס, אָדער אַ פאָלק, טאָר זיך ניט פאַרלאָזן אויף דער הומאַניטעט, אויפן יושר פונם שטאַרקן. דאָס איז די וויכטיקסטע תורה פון סאָציאַליזם, אַז די באַפרייאונג פון דעם אַרבעטער מוז זיין דאָס ווערק פון זיינע אייגענע הענט, פון זיין אייגענעם קאַמף. אַ פיינעם פּנים וואָלטן די אַרבעטער געהאַט, ווען זיי זאָלן זיך פאַרלאָזן אויף דעם מאָראַלישן פּראָגרעס פון די קאַפּיטאַליסטן, אַז די לעצטע וועלן ביסלאַכווייז אויפהערן צו עקספּלואַטירן די אַרבעטער!

4.

און איז דען ניט נאַאיוו צו האָפן, אז די אידן וועלן אמאָל אויפ־הערן צו ליידן און וועלן געזיכערט ווערן קעגן קאַטאַסטראָפן, ווייל די אומות־העולם וועלן זיך אַלץ מער אויסמענטשלען און וועלן אַליין אויפ־הערן דעם אידן צו פאַרפאָלגן? ניין, מיר, אידן, טאָרן זיך אויף קיינעם ניט פאַרלאָזן, חוץ אויף זיך אַליין. די באַפרייאונג פונם אידישן פאָלק מוז זיין דאָס ווערק פון זיינע אייגענע הענט.

די איינציקע לייזונג פונם אידישן פּראָבלעם איז — צו שאַפן אַזאַ גלייכגעוויכט פון קרעפטן, ביי וועלכן אַנדערע פעלקער זאָלן ניט קאָנען מער אַזוי לייכט, אַזוי אומבאַשטראָפט אונז פאַרפאָלגן. די באַזונדערקייט פון דער אידישער טראַגעדיע שטאַמט דערפון, וואָס אידן האָבן ניט קיין אייגן לאַנד, און דעריבער ווערן די אידישע אינטערעסן און נויטן פון קיינעם ערנסט ניט רעספּעקטירט.

נעמט אַ קליינע מדינה, ווי סערביען, מיט אירע אָרימע פיר מיליאָן איינוואוינער, אָדער נעמט אַזאַ מיניאַטור־מלוכה, ווי מאָנטענעגראָ: סך־הכל זיינען דאָס אַ פערטל מיליאָן מענטשן, אָרימע, האַלב־ווילדע, אָן אַ ברעקל איינפלוס אויף דער וועלט־ציוויליזאַציע; און שטעלט אַוועק קעגן זיי דאָס אידישע פאָלק, אַ גרויסע אומה פון דרייצן מיליאָן קולטור־רעלע מענטשן, מיט אַ טויזנטיאָריקער הויכער גייסטיקער קולטור, אַ פאָלק פון גרויסע קאַפּיטאַליסטן און גרויסע רעוואָלוציאָנערן, פון ראָטשילדס, פּאָזנאַנסקים און שיפס, פון מאַרקסעס, לאַסאַלס און גערשונים; אַ פאָלק, וואָס האָט אומעטום מיסיאָנערן, פּאָליטיקער, זשורנאַליסטן, קינסט־לער, דיכטער, לערער און פירער; אַ פאָלק מיט גוואַלדיקע פעאיקייטן, מיט אַ גרויסאַרטיקן איינפלוס אויף דער ציוויליזאַציע פון דער גאַנצער וועלט...

מיט וועמעס אינטערעסן וועט מען זיך מער רעכענען, מיט די דרייצן מיליאָן הויך־קולטורעלע אידן, אָדער מיט דעם פערטל מיליאָן האַלב־ווילדע מאָנטענעגרינער? וועמעס קול וועט העכער קלינגען אינ׳ם קאָלאָסאַלן פרידנס־כאָר פון די פעלקער? די תשובה איז קלאָר: די מאָנטענעגרינער זיינען מער פעיאיק פאַר זיך צו קעמפן, איידער די אידן. מיט די מאָנטענעגרינער וועט מען זיך מער רעכענען.

דאָס איז דערפאַר, ווייל די מאָנטענעגרינער פאַרלאָזן זיך ניט אויף אַסימילאַציע און אַלמענטשלאַכן פּראָגרעס, נאָר אויף זייערע אייגענע קליינע כחות אין צוועקמעסיקן צוזאַמענהאַנג מיט די גרויסע קרעפטן־פאַרהעלטניסן אין דער וועלט. דאָס דאַרף אויך זיין דער לאָזונג פון די אידישע אַרבעטער אין זייער נאַציאָנאַלער פאָלקס־פּאָליטיק:

אָרגאַניזירטע נאַציאָנאַלע זעלבסט־הילף. פאַראייניקן זיך צום קאַמף פאַר אַן אייגענער אידישער צוקונפט.

(„אידישער קאָנגרעס“, ניו יאָרק, 6טן אויגוסט, 1915)

אין קאַמף פאַר אידישע רעכט

אַ בליק אין דער אידישער רעכטלאָזיקייט און אין דער געשיכטע פון דער אידישער עמאַנציפּאַציאָנס־באַוועגונג

פאָרוואָרט

די וועלט־מלחמה האָט אין זיך פאַרוויקלט אַ גאַנצע מאַסע אַנגע־ווייטאַקטע פראַגן, נאַציאָנאַלע, סאָציאַלע און וועלט־פּאָליטישע, וואָס האָבן שוין לאַנג געוואַרט אויף אַ געהעריקער לייזונג. ס'איז ניט אויסגעשלאָסן, אַז די גרויסע איבערקערענישן, וואָס מ'קען דערוואַרטן נאָך דער מלחמה, זאָלן ברענגען אַ טיילווייזע אָדער אפילו אַן ענדגילטיקע לייזונג פאַר אייניקע פון אָט־די פראַגן.

צווישן די פּראָבלעמען, וואָס האָבן שוין לאַנג געדאַרפט געלייזט ווערן און וואָס די מלחמה האָט מיט העלישן פייער באַלויכטן פאַר דער וועלט אין זייער גאַנצן טראַגישן ערנסט, פאַרנעמט די אידן־פראַגע איינעם פון די ערשטע פּלעצער. איינער פון די וויכטיקסטע מלחמה־טעאַטערס פאַר־שפּרייט זיך איבער אַ קאָלאָסאַלער טעריטאָריע, וואו אַ וויכטיקן טייל פון דער באַפעלקערונג בילדן די אידישע מאַסן. ניין מיליאָן אידן וואוינען אין יענע געגענדן פון רוסלאַנד, ליטא, קורלאַנד, פּוילן, פּרייסן, גאַליציען, בוקאָווינא, אונגארן און טערקיי, וואָס בילדן דעם מזרח־טעאַטער פון דער מלחמה. דער שווערסטער און קאַטאַסטראָפאַלסטער טייל פונ'ם וועלט־קריג שפּילט זיך פאַנאַנדער דירעקט אויף די פּלייצעס פון אידישן פאָלק. דער עקאָנאָמישער חורבן, די פּאָליטישע רעכטלאָזיקייט, די מיליטערישע הפקרות, אַלץ האָט זיך פאַראייניקט צו פאַרוואַנדלען דאָס לעבן פון די אידישע מאַסן אין אַן אמת'ן גהינם, פול מיט איבער־מענטשלאַכע יסורים, פיזישע און גייסטיקע.

קיינמאָל האָט נאָך די אומנאָרמאַלע לאַגע פון אידישן פאָלק ניט באַוויזן איר צעוואונדעוועטן פּנים מיט אַזאַ שרעקלאַכער אָפנקייט, ווי אין אָט די שוואַרצע יאָרן פון וועלט־שׂרפה, און קיינמאָל האָט נאָך די שוידערלאַכע אידן־פראַגע ניט אָנגענומען אַזאַ אויסגעשפּראָכענעם כאַראַק־טער פון אַ וועלט־פּראָבלעם, פון אַן אינטערנאַציאָנאַלן אומגליק, ווי אַצינד.

אויף די אידן פון די נייטראַלע לענדער, און באַזונדערס אויף די דריי מיליאָן אידן פון די פאַראייניקטע שטאַטן, איז איצט אויסגעפאַלן די אויפגאַבע ארויפצוברענגען דאָס אידישע פּראָבלעם אויף דער טאָגעס אָרדנונג פון דער וועלט־פּאָליטיק און צו פאַרלאַנגען פון דער מענטשהייט, אַז די אידן־פראַגע זאָל איין מאָל פאַר אַלע מאָל געלייזט ווערן אויפ'ן

מעגלאַכסט ראַדיקאַלן אופן. די אַמעריקאַנער אידן האָבן אויף זיך דעם גרויסן היסטאָרישן חוב צו זאָרגן דערפאַר, אַז דאָס אידישע פאָלק זאָל ענדלאַך באַפרייט ווערן פון זיין ביישפּיללאָזער אומנאָרמאַלער לאַגע: עס מוז ענדלאַך געשאַפן ווערן אַ גאַראַנטיע קעגן דעם, וואָס יעדע קאַטאַסטראָפע פון דער געשיכטע שטעלט אונזער פאָלק ביים ראַנד פון אונטערגאַנג און וואָס יעדעס מאָל ווערט אונזער פאָלק דערשיטערט טיפער און געפערלאַכער, ווי אַלע אַנדערע פעלקער.

צו דעם צוועק מוז דאָס אַמעריקאַנער אידענטום קודם כל האָבן אַ קלאָרעם בילד דער אידישער לאַגע אין די מלחמה-לענדער. און אַזוי ווי די אידן-פראַגע קען אוועקגעשטעלט ווערן אויף דער פּאָליטישער טאַגעס-אָרדנונג הויפּטזעכליך פון דער רעכטלאַכער זייט, מוז קודם כל באַלויכטען ווערן די רעכטלאַכע לאַגע פונ'ם אידישן פאָלק אין פאַרשידענע לענדער. דאָ שטויסן מיר זיך אָן אויף דער פילזייטיקער און פאַרשידנאַרטיקער רעכטלאָזיקייט פון אידישן פאָלק, און די ערשטע זאַך, וואָס מיר קענען מאָנען ביי די פעלקער פון דער ערד, איז, אַז די רעכטלאָזיקייט פון אונזער פאָלק זאָל אומעטום אָפּגעשאַפט ווערן. די אידן, אַלס פערזאָנען, די אידן, אַלס בירגער, און די אידן, אַלס פאָלק, מוזן אומעטום אַוועקגעשטעלט ווערן אין אַ גלייכער רעכטלאַכער לאַגע מיט אַלע אַנדערע פערזאָנען, בירגער און פעלקער.

דאָס קומט אונז, אַלס עלעמענטאַרער יושר. דאָס קומט אונז אַלס קאָמפּענסאַציע פאַר די קרבנות, וואָס מיר האָבן געבראַכט און וועלן נאָך ברענגען בעת מלחמה און נאָך איר פאַר דער מאַכט און דעם גליק פון אַלע לענדער. דאָס קומט אונז אין די אינטערעסען פון דער רעכטס-אָרדנונג פון יענע לענדער, וואו מיר וואוינען, — קומט אונז, ענדליך, אין די אינטערעסען פון דעם פּאָרטשריט פון דער גאַנצער מענטשהייט.

די דאָזיגע בראָשורע באַהאַנדלט די אידן-פראַגע אויסשליסלאַך פון איר רעכטלאַכער, יורידישער זייט. ניט ווייל מיר וואָלטן מבזה געווען די אַנדערע זייטן פון אונזער נאַציאָנאַלער עקסיסטענץ, ווי: די שווערע אַנאָמאַליען פון אונזער עקאָנאָמישן לעבן, די קולטורעלע חלאת'ן, די עמיגראַציע, דעם גנזעלשאַפטלאַכן אַנטיסעמיטיזם, די היסטאָרישע צוקונפטס-האָפנונגען פון אידישן פאָלק, אָדער דעם דירעקטן חורבן, וואָס די מלחמה האָט אונז געבראַכט. ניין, אָט די אַלע זייטן זיינען פאַר זיך ניט ווייניקער וויכטיק, איידער די רעכטלאַכע זייט. נאָר, ווי געזאָגט, קען פאַר די פעלקער היינט-צו-טאָג אוועקגעשטעלט ווערן הויפּטזאַכלאַך די רעכטלאַכע זייט פון אונזער פראַגע, און אין איר מוזן מיר הויפּטזאַכלאַך קלאָר ווערן...

נאָך אַ באַמערקונג, און מיר זיינען פּאַרטיק מיט דער הקדמה. דער אידיש-נאַציאָנאַלער אַרבעטער-פאַרבאַנד האָט אַ באַשטימטן קוק אויף דער צוקונפט פון דער גאַנצער מענטשהייט און פונ'ם אידישן פאָלק: דאָס איז די סאָציאַלע און אידיש-נאַציאָנאַלע וועלט-אַנשויאונג. אָבער די דאָזיגע בראָשורע איז געשריבן געוואָרן פאַר אַלע קלאַסן פון אידישן פאָלק מיט'ן

צוועק צו געבן זיי די נויטיקע פּאָליטישע א י נ פ אָ ר מ א צ י ע. בכן האָבן מיר זיך אָנטשלאָסן אין די אינפאָרמאַטיווע טיילן פון דער בראָשורע אויסצומיידן איטלעכע פּאַרטייאישע באַלייכטונג פון דעם ענין, אַזוי, אַז יעדער לעזער, אָן אונטערשייד פון פּאַרטיי, זאָל זיך קענען רואיק באַנוצן מיט די ידיעות, וואָס מיר ברענגען דאָ.

בלויז אין דעם נ אָ כ ו ו אָ ר ט, וואו מיר פאַרבינדן די פראַגן פון אידישער עמאַנציפּאַציע מיט אַ ווייטערער היסטאָרישער פּערספּעקטיווע, האָבן מיר זיך שוין ניט געקענט און ניט געטאָרט באַגיין אָן אונזערע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע פּרינציפּן.

רעכט און דער האַמף פאַר רעכט

די אידייען פון גערעכטיקייט און רעכט בייטן זיך איינאיינעם מיט די פאָרמען פון דער געזעלשאַפט. ניטאָ קיין רעכט פאַר זיך, קיין „נאַטירלעכעם“ און „אייביקער“ רעכט און קיין „לאָגישעם“ רעכט, וואָס זיינע וואָרצלען זאָלן ליגן אין דער „אייביקער נאַטור פונ׳ם מענטשן“. די פאָרמען פון רעכט זיינען אַזוי פאַרשידנאַרטיק, ווי די פאָרמען פון מענטשלעכע אינטערעסן — ווייל איטלעכס רעכט האָט דעם איינציקן צוועק צו רעגולירן די באַציאונגען פון די מענטשלעכע אינטערעסן און אויסצוגלייכן די קאָנפליקטן פון מענטשלעכע אינטערעסן.

דאָרט, וואו מענטשן האַרמאָנירן איינער מיט׳ן צווייטן אין זייערע אינטערעסן, ברויכט מען קיין רעכט ניט, ווייל דאָרט זיינען אַלע צופרידן. אַזוי לאַנג ווי לופט און זונען־ליכט איז פאַר אַלעמען גענוג געווען, איז קיינעם ניט איינגעפאַלן צו פאָדערן אַ רעכט אויף לופט, אַ רעכט אויף ליכט, — די מענטשלעכע אינטערעסן בנוגע צו לופט און ליכט זיינען געווען האַרמאָניש און ס׳איז ניט פאָרגעקומען קיין אינטערעסן־קאָנפליקטן אין דעם פּרט. היינט אָבער, ווען די קוביק־פוטן לופט אין די וואוינונגען זיינען געוואָרן אַלץ קנאַפּער און קנאַפּער פאַר די פאָלקסמאַסן, און די זונען־ליכט ווערט אַלץ מער פאַרשטעלט פון פילגאָרנדיקע הייזער, פונ׳ם רויך און גאַסן־שטויב, — אַנטשטייט שוין די פראַגע פון רעכט אויף לופט און רעכט אויף ליכט. אַזוי האָט אויך אַמאָל קיין רייך ניט געקאָנט זיין פון רעכט אויף ערד, אויף גרונט און באָדן, אַזוי לאַנג ווי די מענטשן האָבן נאָך ניט פאַרכאַפּט די ערד און ניט צוטיילט זי אין פּריוואַטע נחלאות.

פון די אויביקע ביישפּילן זעען מיר אָבער נאָך אַ צווייטע זייט פון רעכט: די פאַרווירקלאַכונג פון רעכט הענגט אָפּ פון די פאַקטישע מאַכט־פאַרהעלטניסן. ווער ס׳האָט מאַכט — אין פאָרם פון מזומנ׳ע געלט, — צו קריגן גענוג פרישע לופט און ליכט, דער וועט דערגרייכן זיין רעכט אויף אָט די קעגנשטאַנדן. קוים אָבער באַזיצט ער ניט די מאַכט, איז אויך זיין רעכט ווייניק וואָס ווערט אָדער גאָר ניט ווערט.

לאָמיר נעמען נאָך אַ וויכטיק רעכט, וואָס איז באַזונדערס אינטע־

רעספּאנט פאַר אונזער ענין. לויט די מאָדערנע באַגריפן האָט איטלעכער מענטש אַ „נאַטירלאַכעס און אומפאַרלעצלאַכעס" רעכט צו זיין געזיכערט מיט זיין לעבן קעגן יעדן אַטענטאַט מצד אַן אַנדער מענטשן. אין פלוג, וואָס קאָן זיין נאָך נאַטירלאַכער, לאָגישער און הייליקער פאַר אָט דעם רעכט, וועלכעס איז אַפילו פּראָקלאַמירט געוואָרן אין די עשרת הדברות העכער דריי טויזנט יאָר צוריק „לא תרצח"? די געשיכטע און די קעגנ־וואַרט באַווייזן אָבער, אַז דאָס הייליקע רעכט פון פּערזענלאַכער אומ־באַרירלאַכקייט הענגט לחלוטין אָפּ פון די אינטערעסן־קאָנפליקטן און פון די מאַכט־פאַרהעלטניסן.

געוועזן צייטן, און געדויערט האָבן זיי פילע טויזנטער יאָרן נאָכאַנאַנד, ווען דאָס מענטשלאַכע לעבן איז געלעגן אין רשות פון די געטער אָדער פון די הערשער. לויט'ן וואונש פון די געטער האָט מען זיי געמוזט ברענגען מענטשלאַכע קרבנות. אויפ'ן קאַפּריז פון אַ געקרוינטן מענטשן האָבן טויזנטער אַנדערע מענטשן געמעגט פאַרניכטעט ווערן אין איין מינוט אָן אַ פאַרוואָס. רייכע פּריצים פלעגן מיט'ן פלייש פון זייערע קנעכט האַדעווען זייערע געליבטע הויז־חיות. היינט וואָלטן מיר געוואָרן אויפגעבראַכט: ס'אַרא שרעקלאַכע רעכטלאָזיקייט, ס'אַרא באַרבאַריזם. נאָר אין יענע צייטן איז קיינעם ניט איינגעפאַלן צו זען אין דעם אַ פאַרברעכן קעגן רעכט. פּשוט דערפאַר, ווייל דעמאָלט האָט נאָר דער הערשער געמעגט האָבן אַנערקענטע אינטערעסן און דאָס לעבן פון זיינע שקלאַפן איז באַטראַכט געוואָרן אַלס זיין אינטערעס, און ניט אַלס זייער אינטערעס. די שקלאַפן אַליין האָבן געוואוסט, אַז אַזוי דאַרף עס זיין, זיי האָבן ניט פּראָטעסטירט קעגן דעם.

ערשט דעמאָלט, ווען יעדע פּערזאָן איז קלאָר געוואָרן, אַז איר לעבן איז איר פּערזענלאַכער אינטערעס און ניט יענעמס, ניט דער געטש־קעס און ניט דעם הערשערס, האָט געקאָנט אַנטשטיין די מצוה „לא תרצח" און דאָס רעכט אויף אומפאַרלעצלאַכקייט פון פּערזאָן. און זעען מיר דען ניט, אַז אַפילו היינטיקע צייטן, קוים דערוועקט זיך אין דער רעגירונג דער אינטערעס צו שאַפן זיך מיט'ן לעבן פון אירע אונטער־טאַנען, ווערט תיכף אָפּגעשאַפט דאָס רעכט אויף לעבן, און מענטשן ווערן געשיקט פאַרניכטן איינער דעם צווייטן? אין צייט פון מלחמה, פון גאַסן־אומרוען, פון רעוואָלוציעס וועגט איבער דער אינטערעס פון שטאַט די אינטערעסן פון יחיד, און עס ווערט אָפּגעשאַפט דאָס „נאַטירלאַכע, דאָס הייליקסטע" פון אַלע רעכט.

האָבן מיר, אַלזאָ, די פאָלגנדע אויספירונג מכח רעכט און רעכט־לאָזיקייט:

א. דאָס רעכט איז אַזאַ געזעלשאַפטלאַכער אינסטיטוט און אַזאַ פאָרם פון באַוואוסטזיין, וועלכע האָבן דעם צוועק צו רעגולירן די קאָנפליקטן צווישן מענטש־לאַכע אינטערעסן.

ב. די פאַרמען פון רעכט זיינען אָפּהענגיק פון די פאַרמען, אין וועלכע די מענטשלאַכע אינטערעסן קאָנען זיך צוזאַמענשטויסן. די פאַרמען און אידעען פון רעכט ענדערן זיך און אַנטוויקלען זיך צוזאַמען מיט דער אַנט־וויקלונג פון די מענטשלאַכע אינטערעסן און פון די געזעלשאַפטס־פאַרמען.

ג. די פאַרווירקלאַכונג פון איטלאַכן רעכט הענגט אָפּ פון דער מאַכט, וועלכע ס'באַזיצן די פאַראינטערעסיר־טע צדדים.

3. דאָס רעכט ווערט פאַרווירקלאַכט ניט דורך זיך אַליין, נאָר דורך אַ קאַמף פון אינטערעסן און פון געזעלשאַפטלאַכע כחות, דורך דעם קאַמף פאַר רעכט. און די מעטאָדן פונ'ם קאַמף פאַר רעכט אַנטוויקלען זיך צוזאַמען מיט דער אַנטוויקלונג פון די געזעלשאַפטלאַכע און פאָליטישע פאַרמען.

פאַראַן נאָך היינט צו טאָג אַזוינע לענדער, וואו ס'עקזיסטירט בכלל ניט קיין באַגריף פון מענטשן־רעכט, ד. ה. פון רעכט, וואָס געהערן דעם מענטשן, אַלס אַזעלכן, און טאָרן ניט פאַרלעצט ווערן. אַזוינע לענדער און שטאַטן, וואָס ווערן געוויינטלאַך גערופן „באַרבאַריש", ווערן רעגירט פון אַ געטלאַכן רעכט, פון אַ רעליגיעזן רעכט, פון אַ געוואוינהייטס־רעכט אָדער פונ'ם קאַפּריז פון די הערשער, נאָר קיין מענטש פאַרמאָגט דאָרט ניט קיין שום געזעצלאַך־גאַראַנטירטע רעכט. אין אַזוינע לענדער עקזיס־טירן, פאַרקערט, פּריווילעגיעס, באַזונדערע הנחות פאַר געוויסע קלאַסן פון דער באַפעלקערונג, נאָר ס'איז ניטאָ קיין שום באַגריף פון גלייכקייט פאַר'ן געזעץ. אַזוינע לענדער זיינען, צום ביישפּיל, אַביסיניען און מאַ־ראָקאָ.

דאָרט, אויב אַ מענטש מעג זיך פריי באַוועגן און קאָן זיך פילן מער־ווייניקער זיכער מיט זיין לעבן און אייגנטום, ווערט דאָס באַטראַכט ניט פאַר זיין אומבאַרירלאַכעס רעכט, וואָס געהערט צו אים, אַלס מענטשן און אַלס בירגער, נאָר פאַר אַ פּריווילעגיע, וואָס די געטלאַכע אָדער קייזער־לאַכע מאַכט האָט אים געגעבן צום אונטערשיד פון אַנדערע מענטשן. אין אַזוינע לענדער קאָן מען ניט ריידן וועגן רעכטס־באַשרענקונגען, נאָר בלויז וועגן פאַרפאָלגונגען און אויסנאַמס־געזעצן. ס'קאָן לייכט טרעפן, אַז אין אַזאַ לאַנד זאָלן דווקא די אידן קריגן געוויסע פּריווילעגיעס אַנטקעגן אַנדערע גרופּן פון דער באַפעלקערונג. נאָר על פי רוב ווערן דאָרט די אידן אונטערגעוואָרפן די ערגסטע פאַרפאָלגונגען און גזירות.

דאָס איז געווען דער יסוד פון דער רעכטלאַכער לאַגע פון די אידן אין מיטלאַלטער. פילע פון די מענטשלאַכע רעכט, וואָס מיר באַטראַכטן לעת עתה אַלס עפּעס זעלבסטפאַרשטענדלאַכעס, ווי צ. ב., דאָס רעכט אויף לעבן, איז אין מיטלאַלטער באַטראַכט געוואָרן גאָר אַלס פּריווי־לעגיע, און ווער ס'האָט ניט געהאַט די פּריווילעגיע, יענעמס לעבן איז

געווען הפקר לויט'ן דין. ווען די אידן פלעגן קומען אין א לאנד, פלעגן זיי זיך אויסווירקן פון דעם קעניג אָדער פירסט א פּריווילעגיע, וואו ס'איז בפירוש געזאָגט געוואָרן, צווישן אנדערע זאכן, אז פאר דער דער־מאָרדונג פון א אידן קומט א געוויסע מאָס שטראָף. די מענטשן זיינען ניט געווען גלייך פאר'ן געזעץ, און יעדער לעבן פלעגט זיך אויך אָפּשאַצן ניט גלייך. פאר דערמאָרדן א פּראָסטן פּויער האָט געקומט א קליינע שטראָף, פאר דערמאָרדן א פּריץ איז אוועקגעלייגט געוואָרן א גרויזאמע שטראָף. איז דאָס, פארשטייט זיך, באטראכט געוואָרן פאר א גרויסער פּריווילעגיע, ווען, צ. ב., די פּוילישע הערשער האָבן זיך פארפליכטעט פאר די אידן, אז דער מערדער פון א אידן וועט קריגן דיזעלביקע שטראָף, ווי דער מערדער פון אן אדעליקן.

נאָר דאָס אלגעמיינע בילד פונ'ם אידישן לעבן אין מיטלאלטער איז א בילד פון שטענדיקע פארפאלגונגען און גזירות. על פּי רוב זיינען זיי געווען רעכטלאָז אין פולן זינען פון וואָרט, און די גאנצע האָפנונג איז געווען אויף די פּריווילעגירטע הערשער פון די אומות העולם, טאָמער וועלן זיי געפינען פאר נויטיק איינצושטעלן זיך פאר'ן אידן. די אינ־טערעסן פון די אידן האָבן ניט עקזיסטירט פאר'ן געזעץ, און זיי זיינען באהאנדלט געוואָרן ווי דאָס אייגנטום פון דעם קעניג. די פינאנציעלע אינטערעסן פונ'ם קעניג זיינען געווען יענע מאכט, וואָס האָט דעם אידן געשיצט, דער וויכטיקסטער און אָפּטמאָל דער איינציקער קוואל פון אי־דישע רעכט.

ווי געזאָגט, הערשט נאָך היינט־צו־טאָג אזא צושטאנד אין מאראָקאָ און אין אביסיניען. די דאָרטיקע אידן זיינען אבסאָלוט רעכטלאָז. כמעט דאָסזעלביקע אויך אין אראביען און פּערזיען.

נאָר די פאָרמען פון די מענטשלאכע רעכט האָבן זיך ענטוויקלט צוזאמען מיט דער בירגערלאכער געזעלשאפט און דורך דעם האָט זיך אויך געמוזט ענדערן די רעכטלאכע לאגע פון די אידן. אין דער נייער צייט האָבן זיך נייע רעכט־פּרינציפּן דורכגעשלאָגן א וועג אין דער געזעצ־געבונג פון אייראָפּע און אמעריקע, און צוזאמען מיט זיי האָט געמוזט פריער אָדער שפּעטער קומען אויך די ענדערונג אין דער רעכטלאכער לאגע פון די אידן.

אויב דער רעכטלאכער יסוד פונ'ם מיטלאלטער איז באשטאנען אין פּריווילעגיעס און הנחות, האָט די מאָדערנע רעכטס־אָרדנונג פּראָקלאמירט אלס איר יסוד די גלייכקייט פון אלע מענטשן און ספּעציעל פון אלע בירגער פאר דעם געזעץ פון לאנד. זינט די אמעריקאנער „דעקלאריישאָן אָוו אינדעפּענדענס" און די פראנצויזישע „דעקלאראציע פון די רעכט פונ'ם מענטשן און בירגער" האָבן אָנגעקינדיקט אָט דעם נייעם פּרינ־ציפּ, איז די רעכטלאָזע לאגע פון די אידן געקומען אין ווידערשפּרוך מיט די נייע בירגערלאכע אינטערעסן און מאכט־פארהעלטניסן אינ'ם שטאט,

און ס'איז דערפון אנטשטאנען **דער קאמף פאר אידישע רעכט.**

אידן און ניט־אידן האבן זיך באטייליקט אין דעם קאמף, און ניט נאר זיינען געשטאנען אידן, פאדערנדיק זייער רעכט, קעגן די אויסער־לאכע כחות פון דער רעאקציע, נאר שטענדיק איז אויך געווען א טייל ניט־אידן, וואס האבן געשטיצט דעם אידישן קאמף, און א טייל אידן, פון דער אנדער זייט, וואס שטערן מיט אלע כחות דעם אידישן קאמף פאר רעכט.

היות אז רעכט ווערט פארווירקלאכט דורך מאכט, הייסט דאס אז **רעכטלאזיקייט באדייט מאכטלאזיקייט.** אין מיטלאלטער זיינען די אידן געווען אבסאלוט מאכטלאז, האבן ניט געהאט קיין דירעקטן איינפלוס אויף די געזעלשאפטלאכע כחות, און אין זייער קאמף פאר די אדער אנדערע פריווילעגיעס, קעגן די אדער אנדערע גזירות, האבן זיך די אידן ניט געקאנט באנוצן מיט קיין שום אנדער מיטל, חוץ שתדלנות ביי די מעכטיקע פון דער ערד. אין דער נייער צייט האבן זיך געמוזט ענדערן אויך די מעטאדן פון אידישן קאמף פאר רעכט. דעם פלאץ פון שתדלנות האט געמוזט פארנעמען דער פאליטישער קאמף, וועל־כער באנוצט דעם דירעקטן איינפלוס פון די אידן אויף די אינטערעסן פון די פארשידענע קלאסן אין דער געזעלשאפט.

דער ערשטער און נאענטסטער צוועק פונ'ם אידישן רעכטס־קאמף איז געווען די **בירגערלאכע עמאנציפאציע**, ד. ה. די דערגרייכונג פון גלייכע פערזענלאכע און בירגערלאכע רעכט. דער צוועק פונ'ם קאמף איז אלזא געווען, אז דער אלגעמיינער גרויסער פרינ־ציפ פון דעם היינטיקן רעכט, — די גלייכקייט פון אלע בירגער פאר דעם געזעץ, — זאל אויך אנגעווענדעט ווערן צו די אידן, עס זאלן אפגע־שאפט ווערן אלע רעשטן פון דער אמאליקער רעכטלאזיקייט, ד. ה. די אויסנאמס־געזעצן קעגן אידן.

און נאך דעם, ווי די אידן האבן אין זייער שטרעבן צו ליכט און פרייהייט שוין גובר געווען די אויסערלאכע און אינערלאכע מניעות, ווען די אידן האבן שוין געקראגן צוגעזאגט פולע רעכט, — ערשט דאן הויבט זיך אן א נייע סדרה פון קאמף פאר רעכט. שטיק נאך שטיק קומט אויס ארויסצורייסן ביי די הערשער די פארווירקלאכונג פון דער צוגע־זאגטער גלייכבארעכטיקונג; און ווי אפט טרעפט עס, אז דער צוזאג ווערט בטול ומבוטל, און די אידן פארבלייבן פאריער! און טאמער זיינען שוין אלע רעכטס־באשרענקונגען אפגעשאפט געווארן אין געזעץ, איז דערמיט נאך אויך דער קאמף ווייט־ווייט ניט פארענדיקט. דא דארף מען ערשט זארגן, אז דאס געזעץ זאל ווירקלאך אפגעהיט ווערן, זאל ניט אויסגעטייטשט ווערן קעגן די אידישע רעכט, ס'זאלן ניט אריינגע־בראכט ווערן נייע געפערלאכע דריידלאך און אינטערפרעטאציעס.

דער קאמף פאר אידישע רעכט אין מזרח־איירא̈פע

אין די קלאסישע לענדער פון אידישער רעכטלאזיקייט, אין רוס־לאנד (פוילן און פינלאנד איינגערעכנט) און רומעניע, ווערט געפירט א קאמף פאר אידישע רעכט, נאר ביז'ן היינטיקן טאג האט דער קאמף ניט געבראכט צו קיין שום פאזיטיווע רעזולטאטן.

א. פ ו י ל ן . ניט לאנג פאר דער צווייטער צעטיילונג פון פוילן (אין 1793 יאר) האט זיך דאס פוילישע פאלק געהאט אויפגעכאפט צו א ראדיקאלער ענדערונג און באנייאונג פון זיין פאנאנדערגעשאקלטן פאלי־טישן ארגאניזם. די בעסטע פוילישע פאטריאטן און הומאניסטן, ווי טשאצ־קי, בוטרימאוויטש און אנד., האבן זיך געמיט צו פארשפרייטן א גע־רעכטן קוק אויף דער אידן־פראגע, כדי דער סיים זאל זי באטראכטן און געבן איר א ראדיקאלע לייזונג, אויפ'ן יסוד פון גלייכע בירגערלאכע רעכט און אסימילאציע. זייער אגיטאציע פאר אידן־רעכט האט גע־פירט דערצו, וואס דער פוילישער סיים האט דעם 22טן יולי 1790 בא־שטימט א ספעציעלע קאמיסיע צו באטראכטן די רעכטלאכע לאגע פון די אידן. נאר קיין ווייטערע רעזולטאטן האט דאס ניט געהאט, און די פייערלאך־ליבעראלע קאנסטיטוציע פון 3טן מאי, 1791, האט מיט קיין איינציק ווארט ניט אנגערירט די אידישע רעכטלאזיקייט. די אידן, פון זייער זייט, האבן זיך געמיט צו פארדינען די עמאנציפאציע דורך דעם, וואס זיי האבן גענומען אן ענערגישן אנטייל אין דעם לעצטן קאמף פון אומאפהענגיקן פוילן: בערעק יאסעלעוויטש מיט זיין חייל און אנדערע אידישע רעוואלוציאנס־העלדן. נאר די טעג פון אומאפהענגיקן פוילן זיינען שוין געווען געציילטע, און די קאנסטיטוציע האט קיין קיום ניט געהאט. צוזאמען מיט'ן אומאפהענגיקן פוילן זיינען חרוב געווארן די ערשטע האפ־נונגען אויף דער אידישער עמאנציפאציע.

אין די קליינע רעשטן פון פוילישן קעניגרייך, וואס האבן שפעטער, בעת נאפאלעאנ'ס מלחמות און נאך דעם ווינער קאנגרעס, אויפגעלעבט אויף א קורצער צייט, ד. ה. אינ'ם ווארשעווער הערצאגטום און אינ'ם „פוילישן צארענרייך" זיינען די אידן באהאנדלט געווארן אויף דעם ערגסטן אופן. נאר דערביי האט זיי אבער די קאנסטיטוציע פון 1815 פארשפראכן, אז מיט דער צייט וועט זייער רעכטלאכע לאגע פארבע־סערט ווערן. די רעוואלוציאנערע רעגירונג פון רוסיש־פוילן פון 1864 יאר האט פראקלאמירט פולע בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג פאר אידן, נאר קיין וויכטיקע רעזולטאטן האט דאס ניט געקאנט האבן: די צארישע ארמייען האבן אינגיכן צעטראטן די צארטע בלום פון פוילישער פרייהייט.

נאך דעם איז פוילן געווארן א פראווינץ פון רוסלאנד, און די רעכט־לאכע לאגע פון די אידן איז געקומען אין ענגער פארבינדונג מיט דער פאליטיק פון דער רוסישער רעגירונג בנוגע צו די רוסישע אידן. פונ־דעסטוועגן האבן די אידן אין פוילן פאר דער וועלט־מלחמה געהאט עפעס

מער רעכט, איידער זייערע ברידער פון די רוסישע גובערניעס.

ביי יענע רעוואָלוציאָנערע פּוילישע פּאַרטייען, וואָס קעמפן פאַר דער פולער פּאָליטישער אומאָפּהענגיקייט פון פּוילן, פאַרנעמט די אידן־פראַגע אַ זייער חשוב'ן פּלאַץ אין זייער פּראָגראַם, און זיי האָבן שטענדיק געפאָדערט בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג פאַר די אידן. נאָר דערביי איז שטענדיק פאַראויסגעזעצט געוואָרן, אַז די עמאַנציפּאַציע דאַרף ברענגען צו פולשטענדיקער נאַציאָנאַלער אַסימילאַציע און די אידן מוזן זיך אינגאַנצן אָפּזאָגן פון זייערע נאַציאָנאַלע אייגנטימלאַכקייטן, אונטערגיין אין דער פּוילישער נאַציאָן. די בירגערלאַך־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי אין פּוילן איז צוערשט אויך געשטאַנען אויף דעם שטאַנדפּונקט, נאָר די רוסישע רעוואָלוציע האָט איר געגעבן אַ שטאַרקן שטויס צוריק, זי האָט זיך אָפּן פאַרוואַנדלט אין אַ רעאַקציאָנערער פּאַרטיי: מיר מיינען די זייער איינפלוסרייכע אַזוי גערופענע „נאַראָדאָווא דעמאָקראַציאַ“, וועלכע איז מיט אַ צייט צוריק געווען זייער ראַדיקאַל אין אַלע פראַגן, אויך אין דער אידישער, האָט אָבער פון יאָר 1905 קאַפּיטולירט פאַר דעם רוסישן צאַריזם. די נאַראָדאָווא דעמאָקראַציאַ איז מגולגל געוואָרן אין אַ פאַרביסן רעאַקציאָנערער און אַנטיסעמיטישער פּאַרטיי, זי האָט עס ארויסגערופן און אָרגאַניזירט דעם באַרימטן באָיקאָט קעגן אידן. פונדעסטוועגן האָט זי נאָך ביז איצט אָפיציעל ניט ארויסגעשטראָכן פון איר פּראָגראַם דעם פּונקט וועגן אידישער גלייכבאַרעכטיקונג, נאָר זי שטעלט די אידן אַ פאָדערונג: קודם אַסימילאַציע, און דערנאָך גלייכע רעכט.

אַזוי האָבן פאַר דער וועלט־מלחמה די גאַנצע פּוילישע געזעלשאַפט און אַלע פּאַרטייען געשטעלט אַ פאַרבינדונגס־צייכן צווישן אידישער עמאַנציפּאַציע און אידישער אַסימילאַציע. דער אונטערשייד צווישן די סאָציאַליסטישע און די בירגערלאַכע פּאַרטייען דערביי איז נאָר אין דעם, וואָס ביי די ערשטע קומט די עמאַנציפּאַציע פריער און די אַסימילאַציע אַלס אומבאַדינגטער רעזולטאַט, ביי די צווייטע אָבער איז די אַסימילאַציע דער אולטימאַטיווער תנאי, און די גלייכע רעכט וועלן אפשר קומען דערנאָך (דאָס אויך ווייט ניט זיכער...) *)

די וועלט־מלחמה האָט אַריינגעבראַכט אַ שרעקלאַכן פּלאָנטער אין דער אַזוי אויך קאָמפּליצירטער פראַגע וועגן דער אידישער עמאַנציפּאַציע

---

*) די גערעכטיקייט פאַרלאַנגט צו באַמערקן, אַז איינע פון די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען (פּויל. סאָצ. פּאַרטיי „פּראָלעטאַריאַט“) און איינע פון די בירגערלאַכע (די „פּראָגרעסיוו־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי“) האָבן געפאָדערט גלייכע רעכט פאַר אידען אונטער אַלע אומשטענדען און קיין שום באַדינגונגען וועגען אַסימילאַציע ניט געשטעלט. זיי זיינען אפילו געניגט געווען אָנצודערקענען די נאַציאָנאַלע אינדיווידואַליטעט פונ'ם אידישן פאָלק און דאָס רעכט, פון די פּוילישע אידן צו אַנטוויקלען זייער נאַציאָנאַלע אייגנטימלאַכקייט. נאָר ביידע פּאַרטייען זיינען געווען צו אומבאַדייטנד אין צאָל און ניט געהאַט קיין שום איינפלוס אויף די איריש־פּוילישע באַציאונגען.

אין פוילן. נאָר אויך צווישן די פּאָליאַקן שלאָגט זיך דורך ביסלאַכווייז די איינזעעניש, אַז צו דער קאָמפּליצירטער פראַגע קען מען ניט צוגיין מיט די פריערדיקע פּאַראַיינפאַכטע מעטאָדן, און אַז ס'איז ניטאָ קיין רעכטלאַכע פאַרבינדונג צווישן אַסימילאַציע און עמאַנציפּאַציע. אַ קלייַנער טייל פון די פּויליש־בירגערלאַכע פּאָליטיקער הויבט אָן צו רעכענען זיך מיט דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פון דער אידישער באַפעלקערונג.

די אידישע מאַסן אין פּוילן, אָנגעפירט הויפּטזאַכלאַך פון די אידיש־סאָציאַליסטישע פּאַרטייען („בונד און „פּועלי ציון") פאָדערן שוין איז משך פון די לעצטע פופצן יאָר פולע בירגערלאַכע און נאַציאָנאַלע גלייכבאַרעכטיקונג. די ברייטע שיכטן פון אידישער בורזשואַזיע שטיצן אונטער די דאָזיקע פאָדערונגען. נאָר אַ קליינער טייל פון פּוילישן אידנטום, נעמלאַך די פאַרטרעטער פון גרויסן קאַפּיטאַל, די וואָס רופן זיך „פּאָליאַקן פון משה רבינו'ס גלויבן", פירן אָן אַ פאַרביסענעם קאַמף קעגן די נאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון אידישן פאָלק. אין זייער שנאה צו דער נאַציאָנאַלער אינדיווידואַליטעט פון יענעם פאָלק, וועמען זיי פאַרדאַנקען זייער אייגענעם אורשפּרונג, זיינען זיי פאַרגאַנגען אַזוי ווייט, צו מאַכן יד אחת מיט די אַנטיסעמיטן: די מנהיגים פון דער אידישער קהלה אין וואַרשע האָבן געקעמפט אפילו קעגן דער בירגערלאַכער גלייכבאַרעכטיקונג. זיי האָבן געשיקט צו דער רוסישער מלוכה־דומע קיין פּעטערבורג ספּעציעלע שליחים צו פאָדערן ביי די רוסישע ליבעראַלן, אַז די לעצטע זאָלן איינגיין אויף נייע באַשרענקונגען פון די אידן אין דער שטאָט־פאַרוואַלטונג פון פּוילן. וועלכע ענדערונגען די מלחמה וועט אַריינברייגען אין זייער שטעלונג, איז נאָך שווער צו זאָגן.

ב. רוסלאַנד. די רוסישע רעוואָלוציאָנערן פון די דעקאַבריסטן (1825 יאָר) ביז דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ" (1878—1884 יאָר) האָבן זיך זייער ווייניק אָדער גאָר ניט אינטערעסירט מיט דער באַזונדערער לאַגע פון די אידן, נאָר זיי פלעגן זי פאַרענטפערן כלאחר יד דורך דער אַלגעמיינער פאָדערונג פון גלייכע בירגערלאַכע רעכט פאַר דער גאַנצער באַפעלקערונג. מ'מוז דאָ באַמערקן, אַז אפילו נאָך דער באַפרייאונג פון די פּויערים (אין 1861 יאָר) איז רוסלאַנד פאַרט געבליבן ביי דער מיטלאַלטערלאַכער אָרדנונג פון שטאַנד־פּריווילעגיעס. ביז דער רעוואָלוציע פון 1905 יאָר זיינען די צענדליקער מיליאָנען רוסישע פּויערים און פאַבריק־אַרבייטער אַלץ געבליבן בירגער פון דריטער קלאַס אָן די רעכט פון אַנדערע קלאַסן (פון די שטאָט־בירגער, „מיעשטשאַניעס", און פּריצים, „דוואָריאַניעס"). די רוסישע פּויערים ווערן נאָך עד היום געהאַלטן אין רעכטלאָזיקייט און געפינען זיך אונטער דער ברוטאַלער השגחה פון די פּריצים. צוזעענדיק די רעכטלאָזיקייט פון זייער אייגענעם פאָלק, האָבן די רוסישע רעוואָלוציאָנערן, נאַטירלאַך, ניט געקענט שענקען די געהעריקע

אויפמערקזאמקייט דער אידישער רעכטלאזיקייט, בפרט נאך ווען די רו־סישע פרייהייטס־קעמפער פון יענע צייטן זיינען אליין נאך געווען פול מיט טראדיציאנעלע פאראורטיילן קעגן אידן: געקוקט אויף די אידן, ווי אויף די „עקספלואטאטארן" און „פאראזיטן". נאך אין 1881 יאר האט א גרופע פון דער סאציאליסטיש־רעוואלוציאנערער פארטיי „נאראדנאיא וואליא" ארויסגעלאזט אן אויפרוף צום רוסישן פאלק, אז ער זאל מאכן פאגראמען אויף גלחים, פריצים און אידן, — און אנהויבן זאל זיך דער פאגראם פון די אידן.

ביי אזא באציאונג מצד אפילו די בעסטע עלעמענטן אין לאנד, פון די אינטעליגענטן און פרייהייטס־מארטירער, האבן די אידן, נאַ־טירלאך, ניט געקאנט און ניט געוואגט צו ריידן וועגן גלייכע רעכט. חוץ דעם איז צווישן די אידן גופא נאך א לאנגע צייט ניט געווען קיין אייניקייט אין אט דער פראגע. אזוי ווי די גלייכבארעכטיקונג איז פארבונדן געווען מיט אייראפעאיזאציע און אויפקלערונג, מיט „אפיקורסות", פלעגן די רעליגיעזע עלעמענטן, באזונדערס די חסידישע רביים, הארט־נעקיק קעמפן קעגן דער אידעע פון גלייכע רעכט און פרייהייט. און בעת די ערשטע רוסיש־אידישע משכילים האבן זיך אין צייט פון קייסער אלעק־סאנדער דעם ערשטן משתדל געווען וועגן דער פארבעסערונג פון דעם רעכטלאכן מצב פון די אידן, האבן, פארקערט, די חסידישע קרייזן ארום שניאור־זלמן ליאדיער אנגעווענדעט זייער שתדלנות ביי די רעגירונגס־אר־גאנען, אז קיין האר זאל ניט געמינערט ווערן פון דער אידישער רעכט־לאזיקייט.

די ערשטע קעמפער פאר אידישע רעכט זיינען געווען די ערשטע משכילים, און זיי האבן געגלויבט באמונה שלמה, אז די אידישע רעכט־לאזיקייט שטאמט דערפון, וואס די רעגירונג פאראכט די אידן פאר זייער אומווויסנקייט. קוים וועלן די אידן אראפווארפן פון זיך די פארשימלטע מיטלאלטערלאכע מנהגים, די קאמישע קליידונג, די „נאַ־רישע" אפגעזונדערטקייט און וועלן ווערן „מלא דעה" דורך דער „השכלה בת השמים", וועט די רעגירונג און די געזעלשאפט פון די ארומיקע פעל־קער באלד איינזען, אז די אידן זיינען געווארן צו מענטשן גלייך, און ממילא וועלן שוין אפגעשאפן ווערן די באשרענקונגען פון די אידישע רעכט.

די דאזיקע אידעע פון ע מ א נ צ י פ א צ י ע ד ו ר ך ה ש כ ל ה ציט זיך אין דער געשיכטע פון די רוסישע אידן אין משך פון כמעט אכציק יאר, אנהויבנדיק פון נעוואכאוויטש (דעם מחבר פונ'ם „וויי־געשריי פון דער טאכטער פון יהודה" אין רוסיש, — דעם ערשטן אויפרוף צו אידישער „אויפקלערונג" און צו דער „פארבעסערונג פונ'ם אידישן מצב") און ווייטער דורך ריב"ל (יצחק־בער לעווינזאן), מ. ליליענ־טאל, ל. מאנדעלשטאם, א. ארשאנסקי, ביז די „משכילים" פון די 70־ער יארן, ווי י. ל. גארדאן, ל. לעוואנדא, ליליענבלום, פינסקער און אנדערע.

די איינצלנע פראָגרעסיווע רוסן, וואָס האָבן געשענקט מער אויפמערק־זאַמקייט דער אידן־פראַגע, ווי אַלעקסאַנדער דעם ערשטנס בעל־יועץ ספּע־ראַנסקי, גראַף סאָוואָראָוו, פּיראָגאָוו און אַנדערע זיינען אויך אינגאַנצן געשטאַנען אויף אָט־דעם שטאַנדפּונקט פון עמאַנציפּאַציע דורך אויפקלע־רונג פון די אידן גופא.

די רעגירונג האָט זיך פון צייט צו צייט אויך גענייגט צו אָט דעם שטאַנדפּונקט, נאָר על פי רוב פלעגט זי נאָר אויסנוצן די נאַאיווע איבערגעבנקייט פון די אידישע משכילים, כדי נאָך פעסטער צו פאַר־ציען דעם שטריק אויפ׳ן אידישן האַלז. ענדלאַך האָבן די משכילים פאַר־שטאַנען, אַז די צאַרישע רעגירונג איז אַן אייביקער שונא פון אידישן פאָלק, און פון די זעכציקער יאָרן הויבט אָן אַריינצודרינגען אין דער אידישער אינטעליגענץ די נייע אידעע, אַז די גלייכבאַרעכטיקונג קאָן קו־מען בלויז אַלס רעזולטאַט פון דער אַלגעמיינער באַפרייאונג פון רוס־לאַנד. *) פון אָנהויב איינצלנע מענטשן, און וואָס ווייטער אַלץ מער האָבן פאַרשטאַנען, אַז כדי צו דערגרייכן גלייכע רעכט, מוזן זיך די אידן באַטייליקן אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, העלפן אַראָפוואַרפן דעם צאַריזם.

די רעגירונג האָט זיך אַליין צוגעאײַלט אָט די אידעע צו באַ־שטעטיקן, ווען, נאָך די פּאָגראָמען פון די אַכציקער יאָרן און די נייע גרושים און באַשרענקונגען פון וואוין־רעכט, האָט זי נאָך אַרויסגעלאָזט אירע „צייטווייליקע רעגלען“ וועגן דער פּראָצענט־נאָרמע פאַר אידן אין די לער־אַנשטאַלטן. פאַרווערנדיק דער אידישער יוגנט דעם צוטריט צו דער בילדונג, האָט די רעגירונג בפירוש באַוויזן, אַז אויפקלערונג אַליין איז גאָר ניט קיין סגולה צו עמאַנציפּאַציע, און אַז פאַר דעם אויפגעקלערטן אידן האָט זי נאָך מער מורא, ווי פאַר דעם ניט־געבילדעטן.

בכלל האָבן די פּאָגראָמען און די רדיפות פון די אַכציקער יאָרן אויף לאַנג אָפּגעשטעלט דעם קאַמף פאַר אידישע רעכט, און ערשט די אַרבייטער־באַוועגונג פון די 90ער יאָרן נעמט ווידער אויף דעם קאַמף. דער אין 1897 יאָר געגרינדעטער „בונד“ („אַלגעמיינער אידישער אַרביי־טער בונד אין ליטא, פוילן און רוסלאַנד“) האָט דער ערשטער פּראָ־קלאַמירט די פאָדערונג פון גלייכע רעכט פאַר אידן, — צוערשט בלויז פון בירגערלאַכע רעכט, שפּעטער האָט דער „בונד“ צוגעגעבן אויך די פאָדערונג פון נאַציאָנאַלע רעכט. חוץ די אַלע אַנדערע היסטאָרישע פאַרדינסטן, וואָס דער „בונד“ האָט אין יענע יאָרן געהאַט פאַר דעם אידישן פאָלק און פאַר׳ן אידישן אַרבייטער־קלאַס, קומט דעם „בונד“ נאָך די אַנערקענונג, וואָס ער האָט דער *ערשטער* אַרויסגערופן די אידישע מאַסן אין קאַמף פאַר *בירגערלאַכער* און *נאַציאָנאַלער עמאַנציפּאַציע*. ס׳מוז אָבער אויך באַמערקט ווערן, אַז דער

*) דאָס איז געווען די גרונט־אידעע פון א. אָרשאַנסקי, ווייטער אַנט־וויקלט אין די זשורנאַלן „ראַזסוויעט“ און „וואָסכאָד“.

„בונד“ האט זייער אומגערן אויפגענומען די פאדערונג פון נאציאנאל ע רעכט און בכלל האט ער זיך צו איר קיינמאל ניט באצויגן מיט דעם גאנצן ערנסט און מיט דער נויטיקער קאנסעקווענץ.

די רעוואלוציאנערע טעטיקייט פון „בונד“ האט נאך געהאט א צווייטע גינציקע ווירקונג אויף דעם אידישן קאמף פאר רעכט אין רוסלאנד: צוזעענדיק דעם בריטן שוואונג און דעם קאמפס־מוט פונ׳ם אידישן פראָ־לעטאריאט, האבן די רוסישע רעוואלוציאנערן און אפילו די בירגערלאכע ליבעראלן אליין געמוזט ענדערן זייער באציאונג צום אידישן פאלק. זיי האבן שוין מער ניט געקאנט בלייבן גלייכגילטיק צו דער אידן־פראגע, זיי האבן גענומען א מער ענערגישע שטעלונג קעגן דער אי־דישער רעכטלאזיקייט. די רעוואלוציאנערע ארויסטרעטונגען פון „בונד“ האבן געצוואונגען די רוסישע פרייהייטס־קעמפער אוועקצושטעלן די אידן־פראגע אויף דער פאליטישער טאגעס־ארדנונג. אבער נאך מער האט אין דער ריכטונג געווירקט די רעגירונג גופא, וועלכע האט מיט׳ן גרוי־זאמען פאגראם אין קישינעוו (אפריל 1903) געעפנט א נייע פארבינדונג צווישן דער אידן־פראגע און דעם אל־רוסישן פרייהייטס־קאמף. פאר די רדיפות פון די אכציקער יארן האט די רעגירונג געהאט אן אויסרייד, אז די אידן זיינען „עקספלואטאטארן“, „בלוט־צאפערס פון דער איינגעוואָרצל־טער באפעלקערונג“. פון קישינעוו אן בייט זי שוין אירע תירוצים, זי זאגט, אז די אידן זיינען א רעוואלוציאנערער עלעמענט, וועלכער שטערט די ארדנונג אין דער מלוכה.

דורך דער סיסטעמאטישער און גוט־ארגאניזירטער אידן־העצע מיט זיך די רעגירונג צו קאמפראמיטירן די פרייהייטס־באוועגונג ביי די גרוי־סע מאסן פון רוסישן פאלק, פארצושטעלן אלע פרייהייטס־פאדערונגען און באוועגונגען, אלס א „אידישן אויפטו“. די אידן זוכן, הייסט דאס, אראפצוואורפן די היסטארישע מאכט פון צאריזם, כדי צו פארכאפן אין זייערע אידישע הענט די „ממשלה איבער דעם רוסישן פאלק“. מיט אט דער פאליטיק האט די רעגירונג געצוואונגען אלע פרייהייטלאכע עלע־מענטן אין רוסלאנד פאנאנדערצובינדן דעם קנויל פון רעאקציע און אידן־האס, אויפצוקלערן דעם רוסישן פאלק דעם „אמת וועגן די אידן“ און מאכן די אידישע זאך פאר זייער אייגענער זאך.

פאר דער רעוואלוציע פון 1905—1906 יאר איז, אלזא, די אידן־פראגע געווארן איינער פון די וויכטיקסטע שיידונגס־פונקטן צווישן דער רעאקציע און דער רעוואלוציע. אלע סאציאליסטישע פארטייען פון אי־דישן ארבייטער־קלאס, „בונד“, „פועלי ציון“, „ס. ס.“ און „סערפ“ האבן געקעמפט פאר בירגערלאכער און נאציאנאלער גלייכבארעכטיקונג פון אידישן פאלק, און די קאמף־מעטאדע זייערע איז געווען: די פאר־בינדונג פון די אידישע פאדערונגען מיט דער רעוואלוציאנערער באווע־גונג פון ארבייטער־קלאס פון גאנץ רוסלאנד. די „פועלי ציון“, וועלכע זיינען ענטשטאנען שפעטער פאר׳ן „בונד“, האבן מיט מער אנטשלאסנ־

קייט פֿאַר אים אַנטוויקלט די נאַציאָנאַלע זייט פֿון דער גלייכבאַרעכטיקונג. אַנשטאָט ענגער „קולטור־אויטאָנאָמיע“ פֿון „בונד“, האָבן זיי פֿאַרלאַנגט אַ ברייטע „נאַציאָנאַל־פּאָליטישע אויטאָנאָמיע“ אין א ל ע נאַציאָנאַלע ענינים, סיי קולטורעלע, סיי אויך פּאָליטישע און סאָציאַל־עקאָנאָמישע (ווי די רעגולירונג פֿון דער עמיגראַציע, פֿאַרזיכערונג קעגן פּאָגראָמען א. ד. גל׳), און, חוץ דעם, קהלה־אויטאָנאָמיע און פֿולע נאַציאָנאַלע גלייכבאַרעכטיקונג. די בירגערלאַכע גרופּן פֿון אידישן פֿאָלק האָבן אין 1905 יאָר געבילדעט אַ „פֿאַרבאַנד פֿאַר דער דערגרייכונג פֿון פֿולבאַרעכטיקונג“, וועלכער האָט זיך אין פּאָליטישע פֿראַגן געשטעלט אין פֿאַרבינדונג מיט דער רוסישער קאָנסטיטוציאָנעל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און מיט אַנדערע נאָך ראַדיקאַלערע פּאַרטייען פֿון רוסישן פֿאָלק, נאָר ניט מיט די סאָציאַ־ליסטן. דאָס פּראָגראַם פֿונ׳ם „פֿאַרבאַנד פֿאַר פֿולבאַרעכטיקונג“ האָט אַנטהאַלטן די פֿאָדערונגען פֿון בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער גלייכבאַ־רעכטיקונג און נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע.

די דאָזיקע פֿאָדערונגען זיינען אויך אויפֿגענומען געוואָרן פֿון די רוסישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, נאָר די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט זיך נאָך ביז׳ן היינטיקן טאָג ניט אַנטשלאָסן אָפֿן צו פֿאָרמולירן די נאַציאָנאַלע פֿאָדערונגען און ספּעציעל אַנצואווענדן זיי צו די אידן. די סאָציאַליסטיש־רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי, פֿאַרקערט, האָט שטענדיק ענערגיש אונטערשטיצט די נאַציאָנאַלע פֿאָדערונגען פֿון אידישן אַרביי־טער־קלאַס.

נאָך אַ וויכטיקע ספּעציפֿיש־רוסישע זייט פֿון אידישן רעכטס־קאַמף מוז דאָ דערמאָנט ווערן: דאָס איז דער **באוואפנטער זעלבסט־שוץ קעגן פּאָגראָמען**. אין די פּאָגראָמען פֿון די אַכציקער יאָרן האָט זיך די רעגירונג לפֿנים געהאַלטן „אומפּאַרטייאיש“: זי פֿלעגט דעם פּאָגראָם בשתיקה אָרגאַניזירן, נאָר אַליין באַהאַלטן זיך הינטער די פּאָגראָמשטשיקעס און דערנאָך אין אַ געוויסער צייט, פֿון איין ביז דריי טאָג, פֿלעגט זי אַרויסשיקן מיליטער קעגן די רויבער־באַנדעס און אפֿילו באַשטראָפֿן זיי. נאָכ׳ן קישינעווער פּראָגראָם האָט זי זיך שוין אפֿילו ניט געפּרואווט צו פֿאַרבאַהאַלטן: ביים סאַמע אָנהויב פּאָגראָם פֿלעגט זי שיקן מיליטער צו באַוואַכן און באַשיצן די רויבער. דאָס האָט גע־צוואונגען די אידישע רעוואָלוציאָנערן אַליין איבערצונעמען דעם שוץ פֿון דער אידישער באַפֿעלקערונג. די ערשטע „סאַמאָ־אָבאָראָנע“ פֿון דעם מין איז געגרינדעט געוואָרן בשעת דעם קליינעם פּאָגראָם אין יעקאַטע־רינאָסלאַוו אין אַפּריל 1901, פֿון דער דאָרטיקער סאָציאַליסטישער אָרגאַ־ניזאַציע פּועלי־ציון, נאָר די גאַנצע פּאָליטישע באַדייטונג פֿון אידישן זעלבסט־שוץ, אַלס פֿאָרם פֿון רעוואָלוציאָנערן קאַמף, איז קלאָר אַרויסגע־

---

*) די פּאַרטיי ס. ס. אין רוסלאַנד האָט קיין נאַציאָנאַלע רעכט פֿאַר אידן אין גלות ניט אָנערקענט. די אידעע פֿון נאַציאָנאַל־פּאָליטישער אויטאָנאָמיע האָט צום שטאַרקסטן באַטאָנט און פּראָפּאַגירט די פּאַרטיי „סערפּ“.

קומען ערשט אין סעפּט. 1903, בשעת די האָמעלער אָרגאַניזאַציאָן פון „בונד" האָט געשטעלט אַ ווידערשטאַנד קעגן די רויבער־באַנדן און סאָל־דאַטן.

בעת די קאָלאָסאַלע פּאָגראָמען פון אָקט. 1905 האָט די סאַמאָ־אָבאָראָנע געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין אַ סך שטעט און שטעטלאַך. חוץ די סאָציאַליסטיש־אידישע פּאַרטייען (בונד, פּועלי־ציון, ס. ס.) האָבן זיך אויך קריסטלאַכע רעוואָלוציאָנערן טיילווייז באַטייליקט אינ'ם שוץ פון די אידן.*)

דער מאַניפעסט פון 17 (30) אָקט. 1905, האָט, צווישן אַנדערע קאָנסטיטוציאָנעלע פרייהייטן, צוגעזאָגט אויך גלייכע רעכט פאַר אַלע פעלקער און רעליגיעזע פרייהייט. ניקאָלאַי דער צווייטער האָט קיינ־מאָל ניט דערפילט זיין פאַרשפּרעכן, נאָר די ערשטע צייט נאָך דעם האָבן די אידן גלייך דערפילט אַ סעריע דערלייכטערונגען: די גירושים האָבן אויפגעהערט, די אידן האָט מען געלאָזט וואוינען מחוץ דער „טשער־טאַ", די פּראָצענט־נאָרמע פאַר דער שטודירנדיקער יוגנט איז ניט אָפּגעהיט געוואָרן א. ד. גל. נאָר דער שטאַטס־שטרייך פון דער צאַרישער רע־גירונג דעם 3טן יוני 1907 האָט געמאַכט אַ סוף צו אָט דער „פאַרנאַכ־לעסיקונג פון געזעץ". נאָך אַ קורצער הפסקה איז ווידער אַוועק אַ „הבה נתחכמה" קעגן די אידן אין די רעגירונגס־ספערן אויף אַלע שטופן פונ'ם ביוראָקראַטישן לייטער, פון אויבן ביז די סאַמע נידעריקסטע באַאַמטע. די אידישע לאַגע איז וואָס אַ טאָג געוואָרן אַלץ מער אומדערטרעגלאַך.

בעת דער רעוואָלוציע האָט מען פעסט געגלויבט, אַז די קאָנסטיטו־אירנדע פאַרזאַמלונג פון דער גאַנצער מלוכה וועט מיט אַמאָל אָפּשאַפן די גאַנצע אידישע רעכטלאָזיקייט. נאָך דעם זיג פון דער רעאַקציע איז דאָס געוואָרן אוממעגלאַך, און זינט יענער צייט באַמיען זיך די אידישע דומאַ־דעפּוטאַטן, אונטערגעשטיצט פון די סאָציאַליסטן און קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָקראַטן, אָפּצושאַפן לכל הפחות איינציקווייז די ערגסטע און וויכ־טיקסטע רעכט־באַשריינקונגען. די אידישע דומאַ־דעפּוטאַטן (2 אין דער דריטער דומע און 3 אין דער פערטער) מאַכן פון צייט־צו־צייט אינטער־פּעלאַציעס צו דער רעגירונג מכח די באַזונדערס חוצפּה'דיקע רדיפות קעגן אידן, און עטלאַכע מאָל האָבן זיי געפּרואווט אַוועקצושטעלן אויף דער טאָגעס־אָרדנונג די פראַגע וועגן אָפּשאַפן די „טשערטאַ", נאָר אַלעמאָל האָט די רעאַקציאָנערע דומאַ־מערהייט ברוטאַל נידערגעשטימט די אידישע

*) מיר דערמאָנען דאָ נאָך דעם טראַגישן טויט פונ'ם רוסישן סטודענט בלינאָוו אין דער זשיטאָמירער סאַמאָאָבאָראָנע, די גרוזינישע סטודענטן אין דער סאַמאָאָבראָנע בעת'ן פּאָגראָם אין אָדעס, די טעראָריסטישע אַקטן פון אייניקע רוסישע רעוואָלוציאָנערן קעגן די הויכגעשטעלטע אָרגאַניזאַטאָרן פון אידישע פּאָגראָמען. אין פּאָלטאַווע האָט אַ וואָך פון סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אייזנבאַן־אַרבייטער צוזאַמען מיט דעם זעלבסטשוץ פון די „פּועלי ציון" איינגאַנצן פאַר־היט די שטאָט פון אַ פּאָגראָם אין אָקטאָבער, 1905.

פראָטעסטן און פאָדערונגען.

די אידישע דומא־דעפוטאַטן האָבן אַנטוויקלט אַן אינטענסיווע טעטיקייט, באַקעמפענדיק דעם באַקאַנטן געזעץ־פּראָיעקט פון דער רעגירונג אַריינצופירן שטאָטישע זעלבסט־פאַרוואַלטונג אין פּוילן. די רעגירונג האָט די אידן געגעבן אַ באַשרענקטע פאַרטרעטערשאַפט אין די פּוילישע מוניציפּאַליטעטן: אין יענע שטעט, וואו אידן בילדן אַ מערהייט פון 60 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, זאָלן זיי האָבן אין דער פאַרוואַלטונג בלויז 20 פּראָצענט פון די שטימען, און אין די איבעריקע שטעט בלויז 10 פּראָצענט פון די שטימען. ווייטער טאָרן די אידן ניט ווערן געוויילט אויף פאַראַנטוואָרטלאַכע שטעלן. קיינע פּראָטעסטן האָבן אָבער ניט געהאָלפן, די פּוילישע „קאָלאָ" אין דומע איז געגאַנגען האַנט־אין־האַנט מיט דער רעגירונג, און די שענדלאַכע באַשרענקונגען פאַר די אידן זיינען אָנגענומען געוואָרן פון דער דומאַ.

גאָר אומגעריכטערהייט איז אין דער רוסישער דומע דורכגעגאַנגען אַ געזעץ, וועלכעס איז דוקא גינציק אויך פאַר די אידן און גראָד פאַר זייער נאַציאָנאַלער אַנטוויקלונג. דאָס געזעץ דערלויבט אַלע נאַציאָנאַליטעטן צו גרינדן פאָלקסשולן, וואו כמעט אַלע למודים קומען פאָר אין דער מוטער־שפּראַך פון יעדער נאַציע. אָט דער שולן־געזעץ איז אריין אין קראַפט סאַמע ערב דער היינטיקער מלחמה, און פון אים וועלן, צוגלייך מיט אַלע פעלקער פון רוסלאַנד, אויך די אידן עפּעס פּראָפיטירן.

אַ נייע ווענדונג האָט די באַוועגונג פאַר אידישער עמאַנציפּאַציע גענומען ביים ביילים פּראָצעס, וועלכער איז אויף אַזאַ מיטעל־אַלטערישן און סקאַנדאַליעזן אופן אָרגאַניזירט געוואָרן פון דער רעגירונג. מיט דעם בלוט־בלבול זוכט די רעגירונג צו קרוינען איר פּאָליטיק פון פאַרלוימדן און פאַרהעצן די אידן און דורך דעם צו פאַרלוימדן די פרייהייטס־באַוועגונג פון רוסישן פאָלק. נאָר דער עפעקט פון ביילים־פּראָצעס איז געווען פונקט דער היפוך דערפון, וואָס די רעגירונג האָט געצילט. אַנשטאָט צו פאַרלוימדן די אידן פאַר'ן רוסישן פאָלק, האָבן די נידערטרעכטיקע און אומגעלומפּערטע מאַכינאַציעס פון דעם באַשולדיגונגס־צד אַנטפּלעקט פאַר'ן רוסישן פאָלק די גאַנצע צעפוילטקייט און אויסגעלאַסנקייט פון דער רעגירונג. אַנשטאָט צו שאַפן באַרוהיקונג ביי די ברייטע פאָלקס־שיכטן, האָט דער ביילים פּראָצעס גראָב באַליידיקט דאָס געוויסן פון דעם רוסישן פאָלק און ארויסגערופן די גרעסטע אויפרעגונג. די ליבעראַלע רוסישע פּרעסע האָט נאָך קיינמאָל ניט געהאַט אַזאַ פאַרגרעסערטע צירקולאַציע, ווי ביי דעם ביילים פּראָצעס. דאָרפישע דינסט־מיידלאַך, דוואָרניקעס („דזשעניטאָרס") און מאַרק־הענדלער, פון פאַבריקס־אַרבעטער שוין גאָר אָפּגערעדט, האָבן מיט אומגעהויערן אימפּעט פאַנאַנדערגעכאַפּט די „עקסטראַס" און זייערע פּנים'ער האָבן געשיינט פאַר פרייד, ווען די עקסטראַס האָבן דערציילט, אַז ביילים איז פריי־געשפּראָכן.

און, ענדלאַך, אַנשטאָט ריינצוואַשן די רוסישע רעגירונג פאַר דער

ציוויליזירטער עפנטלאַכקייט פון איירָאָפּא און אמעריקא, האָט דער ביילים־פּראָצעס אָראָפּגעריסן די לעצטע מאַסקע פון דער רוסישער הויף־קאַמאַריליע און געוויזן אַלע אָנשטענדיקע מענטשן אין דער וועלט, וואָס פאַר א סכנה פאַר דער מענטשלאַכער קולטור ס׳שטעקט אין די רוסישע רעגירונגס־מעטאָדן. די גרעסטע אָנטריסטונג האָט געהערשט אין אַלע עקן וועלט, און די אידן־פראַגע האָט באַקומען די באַדייטונג פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער אָנגעלעגנהייט.*)

די צו־גוט באַקאַנטע אויסראָטונגס־פּאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג קעגן די אידן האָט אָבער דערגרייכט די העכסטע מדרגה אין דער וועלט־מלחמה, און דערמיט נאָך פאַרגרעסערט די אינטערנאַציאָנאַלע באַדייטונג פון דער אידן־פראַגע אין רוסלאַנד. אויף דער רוסישער רעגירונג גופא איז ניטאָ און קען ניט זיין קיין שום האָפנונג. אַזוי לאַנג, ווי דער צאַריזם בלייבט הערשן, וועט די אידישע רעכטלאָזיקייט ניט אויפהערן און וועט אפילו ניט געלינדערט ווערן אויף קיין האָר. דאָס זעט מען אפילו פון דער מעטאָדע, מיט וועלכער די רעגירונג האָט מסכים געווען אויף דער כלומרשט׳ער פאַרברייטערונג פון דער „טשערטא“, נאָך דעם ווי די דייטשע עראָבערונג האָט די טשערטא סיי־ווי פאַקטיש אָפּגעשאַפט. דאָס האָט אויך אָפן מודה געווען דער אינערן מיניסטער מאַקלאַקאָוו אין געשפרעך מיט א אידישער דעפּוטאַציע. „איך ווייס, האָט ער געזאָגט, אַז די אידישע רעכטלאָזיקייט איז א צעפוילטע וואָנט, זי מוז פריער אָדער שפּעטער איינפאַלן, — נאָר איך וויל זי ניט לאָזן פאַלן, ווייל זי וועט מיך באַגראָבן אונטער אירע חורבות“. דאָס איז א ציניש־אָפענע באַשטעטיקונג, אַז דער צאַריזם שטיצט זיך אויף דער שרעקלאַכער טראַגעדיע פון די רוסישע אידן.

ג. אנדערע לענדער פון מזרח־איירָאָפּע. אַ זאָנדערבאַרן פאַל פון אידישער רעכטלאָזיקייט שטעלן מיט זיך פאַר די מער־פרייהייטלאַכע לענדער פינלאַנד און רומעניען. צום שפּאָט קעגן איר אייגענעם נאַציאָנאַלן אומגליק, אין שווידערלאַכן ווידערשפּרוך צו איר פרייהייטלאַך־דעמאָקראַטישער קאָנסטיטוציע, האַלט פינלאַנד די אידן אין דער ביטערסטער פאַרשקלאַפונג. אין לאַנד, וואו עס הערשט דאָס אַלגעמיינע גלייכע און פּראָפּאָרציאָנעלע וואַלרעכט, מיט אַלע „לעצטע אימפּרואוומענטס“, מיט פרויען־שטימרעכט, מיט א גרויסער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי, ווערן די אידן לויט׳ן געזעץ באַהאַנדלט ניט ווי בירגער, ניט ווי מענטשן, נאָר ווי שעדלאַכע חיות. די קליינע צאָל אידן, וואָס וואוינען דאָרט פון דורי דורות, טאָרן זיך ניט באַוועגן איבער׳ן לאַנד, זי איז פאַרשפּאַרט אין די געטאָס, קיין נייע אידן ווערן ניט צוגעלאָזן,

*) כאַראַקטעריסטיש איז די שטעלונג, וואָס די לאָנדאָנער „טאַימז“ האָט פאַרנומען צום ביילים־פּראָצעס. די דאָזיקע רוסן־פריינטלאַכע ציימונג האָט אָפן געפּרעגט, אויב ענגלאַנד קאָן נאָך אָנהאַלטן דיפּלאָמאַטישע פריינדשאַפט מיט דער רוסישער רעגירונג, וואָס בלאָמירט זיך אויף אַזאַ מיטל־אַלטערלאַכן אופן.

און דאס איינציקע מיטל פון פרייהייטס־קאמף, וואס בלייבט דעם הייפל פאריער, זיינען פעטיציעס צום פארלאמענט („לאנדטאג"). נאר דער פאר־לאמענט מאכט זיך סיסטעמאטיש ניט וויסנדיק פון דער אידישער לאגע. טרויעריק איז געווען דאס בילד, ווען די רוסישע שווארצע מאה האט אריינ־געלייגט די טומאה אין דער יראה און איינגעשטעלט זיך פאר דער אידישער קריוודע אין פינלאנד (אין יאר 1909). אבער אויך דער פאטש אין פנים האט ניט אויסגעניכטערט דאס פינישע פאלק.

אין רומעניען ווערן די אידן אויך באטראכט פאר ניט קיין בירגער, נאר אויסלענדער, און דערצו נאך אויסלענדער אן פרעמדן שוץ. די אידן אליין זיינען צו אנמעכטיק צו קעמפן קעגן דער רעכטלאזיקייט. די אריינמישונג פון דער אינטערנאציאנאלער עפנטלאכקייט (דורך דעם בער־לינער טראקטאט 1878 יאר) איז ניט געגאנגען ווייטער פאר פאפירענע רעזאלוציעס. דאס רומענישע פאלק גופא איז כמעט איינשטימיק אין זיינע פיינטלאכע געפילן צו די אידן. דיזעלביקע געוועזענע „סאציאליסטן", ווי צ. ב. דער סאציאליסטן־פירער נאדעזשדא, וואס האבן נאך א געוויסע צייט אגיטירט פאר די אידן, זיינען שפעטער אליין געווארן די פאר־ביסנסטע אנטיסעמיטן. די „קאנסערוואטיווע" פארטיי פרעטענדירט כלומרשט צו באשיצן די אידן, נאר קוים באקומט זי די מאכט, האלט זי ניט איין אירע פארשפרעכונגען. די „ליבעראלע" פארטיי „פון די דריי ברידער" (בראטיאנו) איז אויסגעשפראכן אידן־פיינטלאך.

די אידן האבן זיך ארגאניזירט אין א „פארבאנד פון איינגעווארצלטע אידן" („אוניונע יעווריילאר פאמינטעני"), וואס פירט אן אן אגי־טאציע פאר דער אידישער גלייכבארעכטיקונג. זיין פאדערונג איז, אז א געזעץ זאל ערקלערן אלע אידן פאר רומע־נישע בירגער. זיין אגיטאציע פירט דער פארבאנד אן דורך די קנאפע פראגרעסיוו־רומענישע בלעטער („אדעווירול"), דורך דעמאנסטרא־ציעס און פעטיציעס צום פארלאמענט. זי ווערט אונטערשטיצט פון דער נייער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי.—נאר די גרעסטע שטערונג בא־שטייט אין דעם, וואס די רומענישע עפנטלאכקייט אינטערעסירט זיך ניט מיט די פראגן פון אידישע רעכט. א געוויסן שטוים צו הויבן אזא אינטערעס האט אין יאר 1913 געגעבן דער סקאנדאל ארום דעם אנדענקען פון ראנעטי־ראמאן*). בעת דער מאביליזאציע אינ׳ם צווייטן באלקאן־קריג קעגן בולגאריען האט די רעגירונג געלאזט דורך אירע אפיציעלע צייטונגען א ניט־אפיציעלן קלאנג, אז די מאביליזירטע אידישע סאלדאטן וועלן

*) ראנעטי־ראמאן איז געווען א גרויסער רומענישער דיכטער, א איד. נאך זיין טויט האט מען ביי א יאר צייט אויפגעפירט זיין פארטיידיקונגס פיעסע פאר אידן „מנשה", און געוואלט שטעלן אים א דענקמאל אין בוקארעשט. קעגן דעם האבן די אנטיסעמיטן אויפגעהויבן א סעריע סקאנדאליעזע דעמאנ־סטראציעס, און די אנגלעגנהייט האט אויף א געוויסער צייט געהויבן דעם עפנטלאכן אינטערעס צו דער אידן־פראגע.

נאַטוראַליזירט ווערן און קריגן בירגער־רעכט. נאָר צום סוף פון דער מלחמה איז די לאַגע געבליבן ווי געווען, און אפילו די בולגארישע אידן, וואָס זיינען צוזאמען מיט דער פּראָווינץ דאָברודזשא אריבער אונטער רומע־ניען׳ס הערשאפט, האָבן דורך דעם פאַרלאָרן זייערע פריערדיקע בירגער־רעכט.

דער אידישער רעכטס־קאַמף אין גאַליציען געהערט ניט צום פּרק פון בירגערלאַכער עמאַנציפּאַציע, ווייל בירגערלאַכע רעכט זיינען דאָרט פאַר די אידן גאַראַנטירט דורך דער קאָנסטיטוציע פון דער גאַנצער עסט־רייכישער מלוכה. דער קאַמף דאָרט שטעלט זיך דעם צוועק פון נאַציאָ־נאַלער עמאַנציפּאַציע און וועט ארומגערעדט ווערן אין דעם שייכות׳־דיקן קאַפּיטל.

אין דער טערקיי האָבן די אידן באַקומען גלייכע רעכט, פּער־זענלאַכע, מענטשלאַכע און נאַציאָנאַלע, כמעט פולשטענדיקע גלייכ־באַרעכטיקונגען נאָך מיט הונדערטער יאָרן צוריק און אָן שום אָנשטרענ־גונג אָדער קאַמף פון זייער זייט. דורך דער קאָנסטיטוציע האָבן זיי געקראָגן אויך פולע בירגערלאַך־פּאָליטישע רעכט.

רעכט און דער קאַמף פאַר רעכט

אין עסטרייך זיינען זינט 1867 יאָר אַלע בירגער גלייכבאַרעכטיקט און קיין שום באַשרענקונגען פאַר אידן, אַלס אַזעלכע, עקזיסטירן ניט אינ׳ם געזעץ. אידן געניסן פולע פּערזענלאַכע פרייהייטן און בירגערלאַך־פּאָליטישע רעכט צוגלייך מיט אַלע אנדערע בירגער פון לאַנד.

פּאַקטיש האָט דער אַנטיסעמיטיזם באַוויזן צוריק צו באַשרענקען די אידישע רעכט אין געוויסע פּרטים, באַזונדערס אין דער שטאָט ווין און אין דער פּראָווינץ גאַליציען; פּאַקטיש האָט די אידן־פיינטלאַכע פּראַקטיק פון דער גאַליצישער אַדמיניסטראַציע אין די לעצטע צען־פופצן יאָר געבראַכט די אידן אָן א שיעור שאָדן און זיי אָפּטמאָל עקאָנאָמיש רואינירט, קולטורעל דערנידעריקט און פּאָליטיש באַשרענקט. נאָר אינ׳ם געזעץ אַלס אַזעלכן בלייבן די אידן, ווי פריהער, גלייכ־באַרעכטיקט. בלויז איינמאָל איז געמאַכט געוואָרן א פאַרזוך אויך אָפן־יורידיש צו באַגרעניצן די אידישע רעכט: סך הכל מיט אכט יאָר צוריק האָט דער אַנטיסעמיטישער דעפּוטאַט פון רייכסראַט (רייכס־פאַרלאַ־מענט) שמידט אריינגעבראַכט דעם פאָרשלאַג איינצופירן א פּראָצענט־נאָרמע פאַר דער אידישער שול־יוגנט. דער פאָרשלאַג איז שיער ניט אָנגענומען געוואָרן. נאָר איין קלייניקייט האָט געפעלט, אז עסטרייך זאָל מאַכן אַן אָנהויב און נאָכמאַכן די רוסישע „פּאָריאַדקעס": בלויז מיט א פּאָר שטימען מערהייט איז גערעטעט געוואָרן דער פּרינציפּ פון אידישער גלייכבאַרעכטיקונג. דערוויל געניסן די אידן, אַלזאָ, גלייכע בירגערלאַכע רעכט.

דערפאַר אָבער ליידן אידן אין עסטרייך פון נ א צ י אָ נ א ל ע ר ר ע כ ט ל אָ ז י ק י י ט. אין אָט דעם לאַנד, וועמעס פּאָליטיק שטעלט פאַר א קלאַסישן ביישפּיל פון נאַציאָנאַלע קאָנפליקטן, —וואו ניין פאַר־שידענע פעלקער האַלטן אין איין רייסן זיך, שוין באַלד זיבעציק יאָר, פאַר נאַציאָנאַלע רעכט, נאַציאָנאַלע פּריווילעגיעס און איינפלוס, איז דאָס אידישע פאָלק, צום אונטערשייד פון אַלע אַנדערע, ניט פאַררעכנט פאַר קיין פאָלק און טאָר ניט פּרעטענדירן אויף דער באַפרידיקונג פון זיינע אינטערעסן. נאָר לאָמיר קודם זען, ווי אזוי די נאַציאָנאַלע פראַגע ווערט בכלל פאַרענטפערט אינ׳ם עסטרייכישן געזעץ.

אין דער „אָקטראאירטער" קאָנסטיטוציע פון 7 מערץ 1849, וועלכע איז שפּעטער געוואָרן די גרונטלאַגע פון דער עסטרייכישער מלוכה, ווערט, אגב, פּראָקלאַמירט: „אַלע פאָלקסשטאַמען זיינען גלייכבארעכטיקט און יע־דער פאָלקסשטאַם האָט אַן אומפאַרלעצלאַכעס רעכט אויפצוהאַלטן און צו אַנטוויקלען זיין נאַציאָנאַליטעט און שפּראַך". אָט אָ די ווערטער זיינען אריין אין דער היינטיקער קאָנסטיטוציע, אין פּאַראַגראַף 19 פונ׳ם „שטאַטס־גרונד־געזעץ איבער די רעכט פון די שטאַטס־בירגער". אינטערעסאַנט איז אָבער, וואָס ביז איצט איז נאָך ניט געלונגען אָט דעם שיינעם פּאַראַגראַף 19 צו פאַרוואַנדלען אין א ווירקלאַכן סיסטעם פון נאַציאָנאַלע באַציאונגען. פאַקטיש איז נאָך אין עסטרייך אַלץ ניטאָ קיין פולע נאַציאָנאַלע גלייכ־בארעכטיקונג, אַלע פעלקער ווערן דאָרט מער אָדער ווייניקער באַשרענקט, און דאָס אידישע פאָלק איז, אין שרייענדיקן ווידערשפּרוך צו דער קאָנ־סטיטוציע, אינגאַנצן בארויבט פון זיינע נאַציאָנאַלע רעכט.

עסטרייך איז צעטיילט אין אויטאָנאָמע פּראָווינצן („קרוינלענדער"), יעדע פּראָווינץ געניסט ברייטע זעלבסטפאַרוואַלטונג אין די ענינים פון פאָלקס־בילדונג און קולטור, פון לאָקאַלער־ווירטשאַפט, ווי צ. ב. די באַנוצונג פון וועלדער און בערג, די דורכפירונג פון וועגן און אייזנבאַנען, פון קאַנאַלן א. אז. וו. אָן דער שפּיץ פון יעדער פּראָווינציעלער פאַר־וואַלטונג שטייט א געזעצגעבערישער לאַנדטאַג, גלייך ווי די לעדזשיסלייר־טשורס פון יעדן שטאַט אין אַמעריקא, און א שטאַטהאַלטער מיט זיינע אונטערבאַאַמטע. דער לאַנדטאַג ווערט געקליבן פון דער באַפעלקערונג דורך א פאַרפלאָנטערטן און העכסט אַנטי־דעמאָקראַטישן וואַהל־סיסטעם, און דער שטאַטהאַלטער ווערט פונ׳ם קייסער באַשטימט. בכלל איז נאָך דער פּאַרלאַמענטאַריזם אין עסטרייך זייער שוואַך אַנטוויקלט, און דאָס אַלגעמיינע וואַלרעכט איז דערווייל דורכגעפירט געוואָרן בלויז אינ׳ם צענטראַלן פּאַרלאַמענט, דעם „רייכסראַט". די עסטרייכישע דעמאָקראַטיע געפינט זיך נאָך אין די וויקעלאַך, און די פּראָווינציעלע אויטאָנאָמיע האָט דאָרט מיט דער דעמאָקראַטיע נאָך גאָר ניט צו טאָן. אין אַלע פּראָווינצן געהערט די הויפּט־מאַכט צו די פריצים (לאַנדבאַזיצער) און צו די העכערע גלחים, זיי בילדן די מערהייט אין די לאַנדטאַגן, און די שטאַטהאַלטערס ווערן אויך שטענדיק באַשטימט פון זייער מיט.

ס'פארשטייט זיך ממילא, אז אט־די פארעלטערטע ארדנונג גיט די מעגלאכקייט דער נאציאנאלער מערהייט פון איטלאכער פראווינץ צו אונ־טערדריקן די נאציאנאלע מינדערהייט, און ס'באקומט זיך א שרעקלאכער פלאנטער פון נאציאנאלע תביעות און סכסוכים, ווייל גראד א פאלק, וואס האט די מאכט אין איין פראווינץ, איז צופעליק א מינדערהייט אין דער צווייטער פראווינץ. אזוי ווערן די דייטשן אונטערדריקט אין טשעכיען, און די טשעכן, צוריק, פון די דייטשן אין נידער־עסטרייך; די פאליאקן הערשן אין גאליציען און ווערן בע'עול'ט אין שלעזיען; די איטאליענער הערשן אין דאלמאציען (דוקא איבער א פויערשער מערהייט פון סלאווענער) און ליידן צרות פון די דייטשן אין טיראל. און דער גאנצער מיש־מאש פון די פראווינציעלע פארלאמענטן טראגט זיך אריבער אינ'ם צענטראלן פארלאמענט. דאס שאפט אומאויפהערלאכע שטערונגען פאר דעם גאנצן לעבן פון דער מלוכה און פאראליזירט אפטמאל דאס צענטראלע סיסטעם פון דער פאליטיק אין עסטרייך. כדי צו באַ־רואיקן די נאציאנאלע אפעטיטן ווארפט צו די צענטראל־רעגירונג פון צייט צו צייט א הנחה דער אדער יענער נאציאנאלער גרופע. איין נאציע קריגט אן אוניווערסיטעט, אדער זי קומט אפ בלויז מיט א צוזאג פון אן אוניווערסיטעט אויף לעתיד לבוא, א צווייטע נאציע קריגט אירן א מיניס־טער אין קאבינעט, אירן א שטאטהאלטער אין דער פראווינץ א. ד. גל. דאס דעמאראליזירט נאך מער די פאליטישע מדות פון לאנד, ווייל דאס פירט צו א שטענדיקן שאכער־מאכער צווישן דער רעגירונג און די בירגערלאך־נאציאנאלע פארטייען.

אזוי איז דאס, פארשטייט זיך, אויך אין די „אידישע“ פראווינצן, ווי גאליציען און בוקאווינע: צוזאמען מיט די ברייטע שיכטן פון דער אלגעמיינער באפעלקערונג זיינען אויך די אידישע מאסן בארויבט פון ווארעכט און האבן ניט קיין ברעקל איינפלוס אויף דער לאנד־פאר־וואלטונג. די קליינע הייפל אידישע קאפיטאליסטן און גרונדבאזיצער, וועלכע איז אויסגעקנעפלט מיט די קריסטלאכע פריצים, געניסט אויך איר חלק פון די פריצישע און קאפיטאליסטישע פריווילעגיעס און קאן אזוי אדער אנדערש פארטיידיקן אירע אינטערעסן.

מיט איין ווארט, אויב די אידישע מאסן אין עסטרייך זיינען פאקטיש בארויבט פון פאליטישע רעכט, איז דאס בלויז א רעזולטאט פון דער אלגעמיינער פאליטישער רעכטלאזיקייט פון די גרויסע פאלקס־מאסן, און דאס האט ניט צו טאן מיט קיין שום ספעציעלער אידישער לאגע.

אין עסטרייך איז אבער נאך ביז'ן היינטיקן טאג ניטא קיין פול־שטענדיקע רעליגיאנס־פרייהייט. ס'זיינען נאך עד היום פארבאטן גע־מישטע חתונות פאר מיטגלידער פון פארשידענע רעליגיעזע גרופן: עס איז פארבאטן א געמישטע הייראט צווישן קריסטן און אידן, קריסטן און מוסולמאנער א. אז. וו. דערפאר אבער איז אנערקענט דאס רעכט ארויסצוטרעטן פון איטלאכער רעליגיעזער געמיינשאפט און צו דערקלערן

זיך פאַר „קאָנפעסיאָנסלאָז“, ד. ה. ניט רעליגיעז. א סך וויכטיקער איז אָבער, וואָס די קאַטוילישע קירך האָט א גאַנצע סעריע פּאָליטישע פּריווי־לעגיעס אין פאַרגלייך מיט אנדערע רעליגיעס: די קאַטוילישע בישאָפן און ערציבישאָפן קריגן א באַזונדערע פאַרטרעטונג אין דער אויבערשטער געזעצגעבונגס־קערפּערשאַפט פון דער אימפּעריע (אינ׳ם „הערען־הויז“) און אין די פּראָווינציעלע לאַנדטאַגען. די אידישע רעליגיע געניסט ניט פון דער פּריווילעגיע. אין די אוניווערסיטעטן זיינען פאַראַן ספּע־ציעלע קאַטויליש־טעאָלאָגישע פּאַקולטעטן, אויסגעהאַלטן פון דער רעגירונג, בעת די אידיש־טעאָלאָגישע לער־אַנשטאַלט ווערט בלויז אין א קליינער מאָס סובסידיעס פון דער רעגירונג.

נאָר דאָס וואָלט שוין געווען פון די קליינקייטן, ווען די אידישע נ אַ צ י ע וואָלט אַנערקענט געוואָרן, אַלס אַזעלכע, צוגלייך מיט אַלע אַנדערע פעלקער. דער באַגריף „אידישעס פאָלק“, „אידישע שפּראַך“, „אידישע קולטור“ עקזיסטירט ניט פאַר׳ן עסטרייכישן געזעץ, וועלכעס רעכנט זיך דאָך מער אָדער ווייניקער מיט אַלע אַנדערע שפּראַכן און קולטורן. די אידן ווערן מיט גוואַלט צוגערעכנט צו אַנדערע נאַציאָנען, און ספּעציעל צו יענע, וואָס האָבן די מאַכט אין דער אָדער יענער פּראָווינץ. פאַר יעדער פּראָווינץ ווערן אַנערקענט צו צוויי אָדער דריי „לאַנדעס־איבליכע שפּראַכן“. די מייסטע אידן וואוינען אין גאַליציען, בוקאָווינע און ווין. אין גאַליציען זיינען „לאַנדעס־איבליך“ די פּוילישע און די אוקראַינישע (רוטענישע) שפּראַך, אין בוקאָווינע די דייטשע, די רומענישע, די פּוילישע און די אוקראַינישע, אין ווין בלויז די דייטשע. אידיש ווערט אין ערגעץ ניט אַנערקענט פאַר „לאַנדעס־איבליך“, ד. ה. אָנגענומען אינ׳ם געברויך פון דער פּראָווינץ.

צווישן אַלע ניין פעלקער פון עסטרייך פאַרנעמען די אידן לויט זייער צאָל (א מיליאָן מיט א פערטל) דעם פינפטן פּלאַץ, א סך א גרעסערן פּלאַץ ווי די איטאַליענער, רומענער און סלאָווענען, נאָר קיינער רעכנט זיך ניט דערמיט. יעדע „לאַנדעס־איבליכע“ שפּראַך האָט גרע־סערע אָדער קלענערע רעכט אין דער פאָלקס־שול, אין עפנטלאַכער פאַר־וואַלטונג, אין געריכט. די אידישע שפּראַך איז רעכטלאָז. דאָקומענטן אין אידיש (און העברעאיש) האָבן ניט קיין שום יורידישע קראַפט, א וועקסל, געשריבן אין אידיש, ווערט אַבסאָלוט ניט אַנערקענט. אַלע שטאַטס־פאַראָרדנונגען אין גאַליציען, צ. ב. ווערן פאַרעפנטלאַכט אין פּויליש און אוקראַיאיניש, און א איד, וועלכער קאָן ניט לעזען קיין אַנדער שפּראַך, חוץ אידיש, קאָן די פאַראָרדנונגען ניט פאַרשטיין. יעדע נאַציע דאַרף לויט׳ן געזעץ קריגן א געוויסע פּראָפּאָרציע צווישן די באַאַמטע פון לאַנד: עס מוזן זיין פּוילישע און אוקראַינישע באַאַמטע, נאָר ניט קיין אידישע, ווייל די אידן זיינען דאָך קיין נאַציע ניט. ווען א איד ווערט געשטעלט צו געריכט, מוז ער אָפּגעבן זיין פאַרטיידיקונג אין א פרעמדער שפּראַך, ניט אין אידיש, בעת אַן אוקראַינער, א רומענער, א סלאָווענער קאָנען

זיך פאַרטיידיקן אין זייער מוטער־שפּראַך. ס'איז לייכט זיך פאָרצושטעלן, ווי שעדלאַך דאָס רופט זיך אָפּ אויף די אינטערעסן פון א אידישן אָנגע־קלאָגטן, ווען ער מוז זיך פאַרשטענדיקן מיט די ריכטער אין א פרעמדער, אומגעוואוינטער און ניט־היימישער שפּראַך, בשעת זיין קעגנער אין דעמ־זעלביקן געריכט קאָן פריי אויסדריקן זיינע געדאַנקען אין דער היימישער שפּראַך.

א דאַנק דער נאַציאָנאַלער פאַרשידנאַרטיקייט פון דער באַפעלקע־רונג שפּילט אין עסטרייך א גרויסע ראָלע די רובריק פון „אומגאַנגס־שפּראַך" ביי דער פאָלקס־ציילונג. אלגעמיינע פאָלקס־ציילונגען ווערן געמאַכט אַלע צען יאָר, און שטענדיק זיינען די אידן געצוואונגען אָנ־צוגעבן א פרעמדע שפּראַך, — פאַרשטייט זיך, די שפּראַך פון דער הער־שענדיקער מערהייט. די אַכט הונדערט טויזנט אידן פון גאַליציען ווערן מיט אמאָל „פּאָליאַקן", און ד'ערמיט ווערט געפעלשט דער גאַנצער פאַקטישער צושטאַנד פון דער פּראָווינץ. באמת'ן וואוינען אין גאַליציען אוקראַינער כמעט אזוי פיל, וויפיל פּאָליאַקן. נאָר אז מ'רעכנט צו אַלע אידן צו די פּאָליאַקן, קומט דעמאָלט אויס, אז די פּאָליאַקן זיינען די מערהייט, און זיי קומען גרעסערע פּריווילעגיעס, קריגן די פּאָליאַקן שוין „על פּי יושר" די מערהייט שטימען אין דער רעגירונג. אזוי ווערן די אידישע מאַסן באַנוצט פון די שטאַרקע און פּריווילעגירטע, כדי נאָך מער צו אונטערדריקן די שוואַכערע פעלקער. אין מעהרען ווערן די אידן צוגערעכנט צו די דייטשן, כדי צו באַשרענקען די רעכט פון די טשעכן. און דאָס גיט צו נייעם שטאָף פאַר אנטיסעמיטישע העצעס.

ניט האָבנדיק קיין אייגענעם זעלבסטשטענדיקן נאַציאָנאַלן ווערט, פאַרוואַנדלען זיך די אידן ממילא אין אַן אנטינאַציאָנאַלן מיטל פאַר אונטערדריקונג. און דורך דעם ווערט פאַרשאַרפט די באַציאונג צווישן אידן און ניט־אידן, דער אנטיסעמיטיזם שעפּט נייע שפּייז פון אָט דער אומגעזונטער לאַגע. די אידן ווערן אַן אביעקט פון אַלגעמיינער שנאה און פאַראַכטונג.

אין א לאַנד, וואו די לופט איז אָנגעזאַפּט מיט נאַציאָנאַלע געפילן און מיט נאַציאָנאַלע טענות, האָט בירגערלאַכע גלייכבארעכטיקונג אליין בלויז א בעשרענקטן ווערט. א בירגער קאָן ניט האָבן די אמת'ע ווערדע פון א בירגער, ווען ער געהערט צו א פאָלק, וואָס האָט ניט קיין פולע ווערדע פון א פאָלק. אויב זיינע פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט זיינען ניט באַשרענקט טעאָרעטיש אויפ'ן פּאַפּיר, ווערן זיי באַשרענקט פּראַקטיש אין לעבן. און דער טרויעריקער אמת איז, אז די אידן אין עסטרייך ווערן, ניט קוקנדיק אויף בירגערלאַכער עמאַנציפּאַציע, דאַך אַלץ פאַרפאָלגט סיי פון דער רעגירונג, סיי נאָך א סך מער פון דער אָרטיקער אדמיניסטראַציע און פון דער קריסטלאַכער באַפעלקערונג.

די אַנטיסעמיטישע אַדמיניסטראַציע פון נידער־עסטרייך, האָט אין לויף פון יאָרן דורך דראַסטישע צירקולאַרן געמאַכט א תל פון א גאַנצער

סעריע אידישע פּרנסות, דאָס לעבן פון טויזנטער אידישע פאַקטרעגער („הויזירער“) איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַן אומענדלאַכן גיהנום; די אידישע שטאָט־באַאמטע זיינען אַלע אָפּגעזאָגט געוואָרן פון זייערע שטעלעס, די פּראָסטע אידישע אַרבעטער ביי די אייזענבאַנען, און ביי די עלעקטרישע שטאָט־טראַמווייען זיינען אַלע אַרויסגעוואָרפן געוואָרן אויפ'ן גאַס; נייע שטרענגע געזעצן וועגן אָבליגאַטאָרישע פאַך־געגנאָסנ־שאַפטן („צעכן“) ווערן באַנוצט, כדי צו שטערן די אידן דאָס רעכט צו פאַרנעמען זיך מיט האַנדל און מלאכה. אידן ווערן ניט צוגעלאָזט צום מאָנאָפּאָליזירטן טאַבאַק־האַנדל א. אז וו.

אין גאַליציען אונטערשטיצט דער סעים (לאַנדטאַג) מיט פינאַנציעלע מיטלען (וואָס ווערן גענומען אויך פון די אידישע שטייער צאָלער) א גאַנצע סעריע אַנטיסעמיטישע קאָאָפּעראַטיוון, וועלכע שטרעבן אַרויסצושטופּן דעם אידן פונ'ם האַנדל. דער קרעדיט אין דער רעגירונגס־באַנק איז ברייט אָפן פאַר יעדער אַנטיסעמיטישער אונטערנעמונג און פאַרשלאָסן פאַר די אידן. דער סעים האָט אין יאָר 1910 פּלוצלונג צוגענומען ביי טויזנטער אידן די „פּראָפּינאַציע“, ד. ה. די פאַטענטן צו האַנדלען מיט בראַנפן און אָפּגעגעבן עס צו זייערע קריסטלאַכע קאָנקורענטן. אין יאָר 1913 האָט דער סעים פּלוצלונג קאָנפיסצירט ביי די הענדלער (ד. ה. בעיקר ביי די אידן) דעם גאַנצן פאָרראַט שוועבעלאַך, אויף דעם ווערט פון עטליכע מיליאָן קראָנען: דער אויסרייד איז געווען, אַז די דאָזיקע שוועבעלאַך זיינען שעדלאַך פאַר'ן געזונט. די שטרענגע געזעצן וועגן זונטיק־רו ווערן באַנוצט, כדי צו שעדיקן די אידישע הענדלער און בעלי־מלאכות. — מיט איין וואָרט, ניט האַבנדיק קיין מאַכט צו באַשרענקען על פּי געזעץ די פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט פון די אידן, מיען זיך די פּוילישע הערשער פון גאַליציען דורך פּאָליציייאישער פּראַקטיק צו רואינירן די אידן עקאָנאָמיש און צו דערנידעריקן זיי מאָראַליש.

דאָס לאַנד מיניסטעריום פון פאָלקס־בילדונג (לאַנדעס־אויסשוס) אין גאַליציען פאַרשפּרייט אין די שולן אַזוינע לערביכער, וואָס אַנטהאַלטן אַנטיסעמיטישע העצעס און אָנצוהערענישן, שטעלט אָן אַנטיסעמיטן פאַר לערער אין די שולן. קאַטוילישע מאָנאַכן גנב'ען צו אידישע קינדער, פאַרשפאַרן זיי אין די קלויסטערס און שמד'ן זיי דאָרט אָפּ. אַזוינע פאַלן טרעפן כמעט יעדע וואָך, און לית דין ולית דיין. ס'העלפט ניט קיין קלאָגן זיך פון די עלטערן, אבי די גלחים דערקלערן, אַז דאָס קינד האָט זיך גע'שמד'ט מיט זיין גוטן ווילן... געריכטלאַכע פּראָצעסן מיט עלילת דם זיינען אויך ניט אומבאַקאַנט אין עסטרייך: גענוג נאָר צו דערמאָנען דעם שענדלאַכן פּראָצעס אין פּאָלנא, וואו דער איד הילזנער איז צוויי מאָל פאַראורטיילט געוואָרן צו טויט־שטראָף.

און קיינער איז ניטאָ אין לאַנדטאַג און אין צענטראַלן פאַרלאַמענט, ווער ס'זאָל זיך פאַר די אידן איינשטעלן. די אַסימילאַטאָרישע אידן האָבן אפילו שוין פון לאַנג א פאַרבאַנד פאַר רעכט־שוץ, „די עסטרייכיש־

איזראַעליטישע אוניאָן", נאָר די לעצטע האָט ניט דערגרייכט קיין שום ווילכטיקע רעזולטאַטן, ווייל ז האָט מורא צו באַטאָנען די נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע זייט פון דער אידן־פראַגע. אַזוי ווי די אידן ווערן פאַררעכנט צו די אַנדערע פעלקער, וואָלטן על פי יושר געדאַרפט אָט די פעלקער זיך איינ־שטעלן פאַר זייערע אידן. איז אָבער די צרה, וואָס סיי דער פוילישער קלוב, סיי דער דייטש־נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד אין פאַרלאַמענט זיינען איינער דעם צווייטן ווערט מיט זייער אַנטיסעמיטיזם. די רעגירונג, צוריק, רעכנט זיך ניט מיט קיין שום אָנפראַגע און פאָדערונג, וואָס ווערט ניט אונטערשטיצט פון אַ באַדייטנדער פאַרטיי אין פאַרלאַמענט. בלייבט, אַלזאָ, די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פאַרטיי. די לעצטע איז ניט אַנטיסעמיטיש, חלילה, זי איז נאָר אַזוי זיך אָנגעהויבט פון אידן־פאַראַכטונג. זי דערקלערט, אַז זי ווייל ניט ווערן קיין „שוץ־טרופע פאַר אידן"... אינ'ם געזעץ־פראָיעקט, וואָס איז אַריינגעבראַכט געוואָרן פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פאַרלאַ־מענטס־פראַקציע צו געבן רעגירונגס־שטיצע פאַר די מינאָריטעטס־שולן (אין יאָר 1912), זיינען אויסגערעכנט געוואָרן ביים נאָמען אַלע פעלקער, נאָר בכיון ניט די אידן. די אָפיציעלע פירער פון דער עסטרייכישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האַלטן ניט די אידן פאַר קיין נאַציע.

קיין חידוש ניט, וואָס אידן ווערן ניט אָנערקענט ביי די פּראָווינציעלע וואַל־רעפאָרמען, וואָס ווערן געמאַכט אין משך פון די לעצטע צען יאָר. אין יאָר 1907 האָט מען אין מעהרען געבילדעט צוויי וואַל־קוריעס, אַ דייטשע און אַ טשעכישע, וואו יעדע נאַציע מוז באַזונדער אויסוויילן אירע דעפּוטאַטן אין לאַנדטאַג. די ציוניסטן האָבן פאַרלאַנגט אַ אידישע קוריע, נאָר מ'האָט זיי אָנטזאָגט, און די אידן מוזן שטימען אין דער דייטשער קוריע.

אין בוקאָווינע וואוינען פינף נאַציאָנען, און פון זיי זיינען די אידן די דריטע לויט דער צאָל, אַ סך מער, איידער דייטשן און פּאָליאַקן. ביי דער וואַל־רעפאָרם צום בוקאָווינישן סעים אין יאָר 1909 האָט דער סעים אַליין באַשלאָסן, אַז צווישן די נאַציאָנאַלע קוריעס זאָל אויך זיין אַ אידישע. נאָר די אידישע אַסימילאַטאָרן האָבן זיך משתדל געווען אין ווין ביי דער צענטראַלער רעגירונג, אַז די לעצטע זאָל ניט צולאָזן קיין אידישע קוריע, און די רעגירונג האָט זיי געפאָלגט: די אידן ווערן אין דער בוקאָווינע צוגערעכנט צו די דייטשן. דאָס איז אפילו שעדלאַך פאַר די דייטשן גופא, ווייל זיי ווערן אין דער „דייטשער" קוריע איינפאַך בטל בששים צווישן די אידן, און כמעט אַלע דעפּוטאַטן ווערן גע־ווײלט פון די אידן. נאָר אפילו די דייטשע פּראָטעסטן העלפן ניט: ווין ווייל ניט אָנערקענען קיין אידישע נאַציע.

די ערשטע וואָס האָבן פאַרשטאַנען דעם צוזאַמענהאַנג צווישן דער נאַציאָנאַלער און דער בירגערלאַכער גלייכבאַרעכטיקונג, זיינען געווען אין עסטרייך די פּועלי־ציון („די אידישע סאָציאַליסטישע אַרבייטער־פאַרטיי פּועלי־ציון"). מיט צוועלף יאָר צוריק האָבן זיי די ערשטע פאָרמולירט

די פאָדערונגען פון נאַציאָנאַלער גלייכבארעכטיקונג און נאַציאָנאַלער אויטאָ־נאָמיע. ערשט שפּעטער זיינען די פאָדערונגען אויפגענומען געוואָרען אָפיציעל פון די אַלגעמיינע ציוניסטען און נאָך אַלץ ניט אָפיציעל און ניט קאָנסעקוועגט פון דער „איד. סאָצ.־דעמ. פּאַרטיי" (דעם גאַליצישן „בונד"). בשעת דער וואַל־רעפאָרם צום פּאַרלאַמענט אין יאָר 1905 און 1906 האָבן די פּועלי־ציון אויפגעהויבן אַ ברייטע פאָלקס־באַוועגונג אין גאַליציען צו פאַרלאַנגען פּראָפּאָרציאָנעלעם וואַל־רעכט פאַר די אידן. ווען דער אַסי־מילאַטאָרישער פּירער ע. ביק האָט אַראָנזשירט אין לעמבערג אַ צוזאַמענ־פאָר צו באַקעמפן די אידישע פאָדערונגען, זיינען די פּועלי־ציון באַפאַלן דעם פאַרזאַמלונגס־זאַל און געצוואונגען שליסן דעם צוזאַמענפאָר. באַלד נאָך דעם האָבן זיי אין פאַרבינדונג מיט די ציוניסטן צונויפגערופן אין איין אוונט 250 פאָלקס־פאַרזאַמלונגען איבער גאַנץ גאַליציען, און 250 פּעטיציעס זיינען געשיקט געוואָרען קיין ווין צו פאָדערן אַ אידישע פאַר־טרעטערשאַפט אין פּאַרלאַמענט.

אַ געוויסן דערפאָלג האָט די באַוועגונג דאָך געהאַט: די רעגירונג איז געצוואונגען געווען אויסצוטיילן אין גאַליציען זעקס וואַל־קרייזן מיט אַ אידישער מערהייט, און ביי די נעקסטע וואַלן זיינען אויסגעקליבן געוואָרן דריי ציוניסטן. צוזאַמען מיט׳ן דעפּוטאַט פון טשערנאָוויץ, בענאָ שטרויכער, האָבן זיי געבילדעט דעם ערשטן „נאַציאָנאַלן אידישן קלוב" אין פּאַרלאַמענט. ביי די צווייטע וואַלן אין פיר יאָר אַרום האָט די רעגירונג געשלאָסן אַ געהיימען אָפּמאַך מיט די פּוילישע סאָציאַל־דעמאָ־קראַטן צום צוועק צו פאַרניכטן די אידיש־נאַציאָנאַלע קאַנדידאַטן. דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז אַלע ציוניסטן זיינען דורכגעפאַלן ביי די וואַלן, אַ דאַנק דעם אומגעהערטן טעראָריזם פון דער אַדמיניסטראַציע און די וואַל־פעלשונגען, און דער שפּיץ פון טעראָריזם איז דערגרייכט געוואָרן ביי דעם באַקאַנטן בלוטבאָד אין דראָהאָביטש. (בעת די וואַלן, 1911. ב. ל.).

ביי דער לעצטער פאָלקס־ציילונג פון 1910 יאָר האָבן די פּועלי־ציון אויפגעהויבן אַ גרויסע פאָלקס־באַוועגונג, צו פאַרשרייבן אין די סטאַ־טיסטישע בויגנס די אידישע „אומגאַנגס־שפּראַך". צו די פּועלי־ציון זיינען אין דעם פּרט צוגעשטאַנען אויך די בונדיסטן און די ציוניסטן, און הונדערטער טויזנטער אידן האָבן געפאָלגט דעם רוף. נאָר די גאַלי־צישע רעגירונג האָט אָנגענומען די שאַרפסטע מיטלען צו צווינגען די אידן, זיי זאָלן זאָגן אַ ליגן און אָנגעבן פּויליש אַלס זייער שפּראַך. יעדן אידן, וואָס האָט אָנגעגעבן „אידיש". האָט מען באַשטראָפט מיט 40 קראָ־נען אָדער מיט 4 טאָג אַרעסט, און די רעגירונגס־באַאַמטע האָבן סיסטע־מאַטיש מיט די אייגענע הענט אויסגעשטראָכן „אידיש" פון די ליסטן און פאַרביטן אויף „פּויליש".

ביי דער וואַל־רעפאָרם צום גאַליצישן סעים אין די לעצטע פאַר יאָר פאַר דער מלחמה האָבן די פּועלי־ציון און די ציוניסטן אַרויסגע־שטעלט די פאָדערונג פון אַ באַזונדערער אידישער קוריע, ווייל די רעפאָרם

האט אורשפרינגלאך געזאלט שאפן בלויז צוויי קוריעס, די פוילישע און די אוקראינישע און די אידן צורעכענען צו די פאליאקן. קעגן דער פאדערונג פון א אידישער קוריע זיינען ארויס די אסימילאטארן און די בונדיסטן. אבער דער פראיעקט פון קוריעס בכלל איז אינגיכן פאר־ווארפן געווארן, און די אידישע באוועגונג האט אנגעווארן איר לאזונג און איר קראפט ביי אט דעם פונקט. דער רעזולטאט איז, וואס מ'האט אויסגעטיילט צוויי סארטן נאציאנאלע וואל־קרייזן: פוילישע וואל־קרייזן מיט א פוילישער מערהייט און רוטענישע וואלקרייזן מיט א רוטענישער מערהייט. פאר די אידן איז מען יוצא געווען דערמיט, וואס מ'האט אויסגעטיילט זעקס אידישע שטעט, און אויך דארט געמאכט דאס וואל־סיסטעם אזוי, אז די אסימילאטארישע קאפיטאליסטישע „משה רבינו'ס פאליאקן" זאלן פארווארנט ווערן מיט זייערע ביז־איצטיקע פריווילעגיעס.

ס'איז נאך נויטיק צו געבן אן אלגעמיינע שילדערונג פון דער אידי־שער קהלה־ארדנונג אין עסטרייך.

אלע רעליגיעס ווערן געזעצליך קאנסטיטואירט אויפ'ן יסוד פון קהלה־אויטאנאמיע. יעדע קהלה („קולטוס־געמיינדע") האט דאס רעכט אויסצואַרבעטן פאר זיך אירע אייגענע ארדנונגען, און די לעצטע דארפן באשטימט ווערן פון דער רעגירונג. די קהלות געניסן פולע רעכט פון צוואנג בנוגע צו זייערע מיטגלידער. ביסטו א איד, מוזטו געהערן צו דער אידישער קהלה פון דיין שטאט, און די קהלה לייגט אויף דיר ארויף שטייערן, וועלכע ווערן אויפגעמאנט דורך די רעגירונגס־ארגאנען. די אי־דישע קהלה ווערט פארוואלטעט פון א געווילטן קאמיטעט („קולטוס־פאר־שטאנד"), און די קהלה קאן ביי זיך איינפירן אפילו אלגעמיינעם וואלרעכט, דעמאקראטישע ארדנונגען און פראגרעסיווע שטייער אויף די הכנסות.

די קהלה באזירט אויף ריין רעליגיעזע יסודות, נאר, אויב זי וויל, מעג זי אויף זיך נעמען דעם פולן קאנטראל איבער גרויסע סאציאלע און נאציאנאלע באדערפעניש. זי קאן איבערנעמען די צדקה־אנשטאלטן פאר אירע מיטגלידער, די קולטורעלע און דערציאונגס־ארבעט, די רעגו־לירונג פון דער עמיגראציע, די גרינדונג פון „עמפלאימענט־אפיסעס" (צו זוכן ארבעט פאר ארבעטסלאזע), די פארמיטלונג אין קאנפליקטן צווישן קאפיטאליסטן און ארבעטער, די גרינדונג פון קאאפעראטיווע געזעלשאפטן, סטאטיסטישע פארשונגען א. אז. וו. נאך מער. די קהלות פון אלע שטעט האבן דאס רעכט צו פאראייניקן זיך אין איין פארבאנד פאר דער גאנצער עסטרייכישער אימפעריע. הקצור, דאס געזעץ גיט די אידן די מעגלאכ־קייט צו שאפן זיך פריי מיט אלע זייערע נאציאנאלע ענינים, עס דארף בלויז טראגן דעם נ א מ ע ן פון רעליגיעזע ענינים. ווען די מנהיגים פון עסטרייכישן אידענטום וואלטן נאר געוואלט, האבן זיי די פולע מעג־לאכקייט צו שאפן א נאציאנאל־אויטאנאמען פארבאנד פון אלע אידן אין לאנד, אויף סאציאלע, נאציאנאלע און דעמאקראטישע יסודות. די רעגירונג וואלט דאס, אפשר, ניט דערלויבט. דערווייל אבער פלעגט זי נאך

ניט שטעלן קיין מניעות פאַר דער אַנטוויקלונג פון אידישן קהלה־לעבן.

אַזוי איז דאָס געזעץ. פּאַקטיש אָבער איז די לאַגע פּונקט דער היפּוך. די אַסימילאַטאָרישע און קאַפּיטאַליסטישע „פירער" פון עסטרייכישן אידענטום זיינען אויך פּאַקטיש די גאַנצע דעה־זאָגער פון דער קהלה־פאַרוואַלטונג. זיי האָבן אין אַלע קהלות איינגעפירט וואַל־פּריווילעגיעס פאַר די רייכע און האָבן צוגענומען דאָס וואַל־רעכט ביי די ברייטע פאָלקס־מאַסן. קיין שום נאַציאָנאַלע טעטיקייט לאָזן זיי ניט צו, זייער גאַנצע אַרבעט טראָגט אַ קאַזיאָנעם, ביוראָקראַטישן כאַראַקטער און באַשרענקט זיך מיט „רעליגיאָן" און „פילאַנטראָפּיע". די נאַציאָנאַלע באַוועגונג צווישען די אידן אין עסטרייך האָט אין זינען אויך צו רעפאָרמירן די קהלה: דאָס עסטרייכישע געזעץ גיט די מעגלאַכקייט דאָס צו טאָן, נאָר די פירער פון דער קהלה האַלטן די מאַכט זייער פעסט און לאָזן ניט אויסנוצן דאָס געזעץ לטובת די נאַציאָנאַל־אידישע באַדערפעניש. די אידישע סאָציאַליסטן פון אַסימילאַטאָרישער און בונדיסטישער שאַטירונג גייען אויך אין דעם פּרט האַנט־ביי־האַנט מיט די קאַפּיטאַליסטישע אַסימילאַטאָרן און שטערן יעדן פאַרזוך צו דעמאָקראַטיזירן די אידישע קהלה.

אינ'ם פּראָגראַם און קאַמף פון די פּועלי ציון און ציוניסטן אין עסטרייך, פאַרנעמט די רעפאָרם פון דער קהלה אַ חשוב'ן פּלאַץ, און ווען זייערע פאָדערונגען זאָלן פאַרווירקלאַכט ווערן, וואָלט די קהלה געוואָרן דער גרונט־שטיין, אויף וועלכן עס זאָל אויסוואַקסן די געביידע פון נאַציאָנאַל־אידישער אויטאָנאָמיע, די פרייע אומגעשטערטע און ווירדיקע נאַציאָנאַלע אַנטוויקלונג פון די אידישע מאַסן.

* * *

אין באָסניען־הערצאָגאווינא ווערן געזעצלאַך בכלל קיינע נאַציעס ניט אַנערקענט, דערפאַר אָבער געניסן די פיר רעליגיעזע גרופּן פון דער באַפעלקערונג, די מוסעלמאַנען, די גריכיש־אָרטאָדאָקסן, די אידן און קאַטאָליקן, פּאָליטישע גלייכבאַרעכטיקונג און זיי בילדן באַזונדערע „רעליגיעזע קוריעס" ביי די וואַלן צום לאַנדטאַג. באָסניען־הערצאָגאווינא איז, בזה האופן, דאָס איינציגע לאַנד אין דער וועלט, וואו דער פּרינציפּ פון אַ אידישער וואַל־קוריע איז דורכגעפירט געוואָרן אין געזעץ. חוץ דעם זיינען די אידן בכלל גלייכבאַרעכטיקטע בירגער פון לאַנד. די אַלע רעכט און פּריווילעגיעס שטאַמען נאָך פון דער מערקישער עפּאָכע, ווען באָסניען און הערצאָגאווינא האָבן געהערט צו דער טערקיי (ביז 1878 יאָר).

ווענן אונגאַרן מיט איר גרויסער אידישער באַפעלקערונג (אַ מיליאָן אידן, וואָס בילדן אַזאַ גרויסן פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג, ווי אין עסטרייך און אין רוסלאַנד) איז כמעט ניטאָ וואָס צו זאָגן. פאַר־יענלאַכע און בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג האָבן דאָרט די אידן זינט 1868 יאָר, אַ רעגירונגס־אַנטיסעמיטיזם לאָזט זיך דערווייל ווייניק־וואָס

פילן, קיין נאַציאָנאַלע רעכט פאַרלאַנגען די אידן ניט, דאָס אינערלאַכע לעבן איז ביי זיי פרימיטיוו, און רעליגיעזע אויטאָנאָמיע האָבן זיי אין פולן מאָס. נאָר אַ סך סמנים באַווייזן, אַז פריער אָדער שפּעטער וועט פאָרקומען אַן ענדערונג, אַז די לאַגע אין אונגאַרן וועט ווערן ענלאַך צו דער לאַגע אין עסטרייך (אונגאַרן איז אויך אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, מיט אַלע וואַקסנדיקע סמנים פון נאַציאָנאַלן קאַמף), און די לאַגע אין די גע־דיכט־אידישע פּראָווינצן, מאַרמאַראָש. טראַנסילוואַניען, וועט ענלאַך ווערן צו דער לאַגע אין גאַליציען.

בירגערלאַכע גלייכבאַרעכטיקונג

לאָמיר רעזומירן די פאַרשיידענע פאָרמען פון רעכטס־באַשרענקונגען, פון וועלכע די אידן ליידן אין די פאַרשיידענע לענדער.

פאַראַן לענדער, וואו די אידן זיינען באַשרענקט אפילו אין די עלעמענ־טאַרסטע מענטשלאַכע רעכט, וואו לויט'ן געזעץ אָדער לויט די אָנגענומע־נע מדות פון געוואוינהייטס־רעכט („קאַמאַן לאָאַ“) מעג מען דעם אידן באַהאַנדלען ווי אַ רעכטלאָזע חיה, זיין לעבן און זיין פאַרמעגן ווערן אַב־סאָלוט ניט געשיצט פונ'ם געזעץ. אַזוי איז דאָס אין מאַראָקאָ, אַביסיניען, אַראַביען און פּערסיען. אַביסל העכער איז די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין פינלאַנד און רומעניען, וואו אונזערע ברידער דאַרפן, לויט'ן געזעץ, באַהאַנדלט ווערן אַלס מענטשן, דאָס לעבן און אייגנטום פונ'ם אידן ווערט אָפיציעל געשיצט פון געזעץ גלייך, ווי דאָס לעבן און אייגנ־טום פון אַלע מענטשלאַכע וועזנס. נאָר די אידן ווערן ניט אָנערקענט פאַר בירגער פון לאַנד און האָבן, אַלזאָ, אַבסאָלוט קיינע בירגער־רעכט ניט. ניט קוקנדיק דערויף, וואָס זיי טראָגן אויף זיך אַלע בירגער־פליכטן, ווי די שטייערן און מיליטער־פליכט. חוץ דעם זיינען די פינלענדישע און רומענישע אידן באַשרענקט אין וויכטיקע מענטשלאַכע רעכט, ווי דאָס רעכט אויף בילדונג און אויף פרייער באַוועגונג און באַשעפטיקונג.

אַביסל העכער, ווי אין רומעניען, איז טעאָרעטיש די רעכטלאַכע לאַגע פון די אידן אין רוסלאַנד. דאָ ווערן שוין די אידן, על פי געזעץ, אָנער־קענט אי פאַר מענטשן, אי פאַר בירגער אפילו. און דאָס רוסישע גרונט־געזעץ זאָגט בפירוש, אַז „פאַר'ן געזעץ זיינען אַלע בירגער גלייך“, נאָר דאָס מיינט מען נאָר דאָס קרימינעלע געזעץ: על פי דין דאַרף דאָס לעבן און אייגנטום פון די אידן געשיצט ווערן פונקט אַזוי, ווי דאָס לעבן און אייגנטום פון אַלע אַנדערע מענטשן.*) אַ טייל בירגערלאַכע רעכט האָבן די

---

*) מיר מוזן נאָך אַמאָל באַטאָנען, אַז לויט'ן בוכשטאַב פון געזעץ טאָר מען אפילו אין רוסלאַנד ניט מאַכן קיין פּאָגראָמען אויף אידן פונקט, ווי מ'טאָר בכלל קיין פּאָגראָמען ניט מאַכן. דער אומגליק איז נאָר, וואָס דאָס געזעץ בלייבט אַ טויטער בוכשטאַב...

אידן יאָ אין רוסלאַנד, נעמלאַך דאָס וואַל־רעכט צו דער שטאַטס־דומע, און אפילו אַ שטיקל נאַציאָנאַלע רעכט אין אַ קאָפּויערדיקן זין, נעמלאַך, די אי־דישע וואַל־קוריע פון געווּיסע שטעט א. ד. גל. נאָר דאָס געזעץ באַטראַכט אידן פאַר בירגער פון צווייטן קלאַס און באַשרענקט זיי אין כמעט אַלע בירגערלאַכע און אפילו פּערזענלאַכע רעכט, ווי די וואוינונגס־ און באַוועגונגס־פרייהייט, דאָס רעכט אויף בילדונג און פרייער באַשעפטיקונג.

אין עסטרייך, צוריק, זיינען די אידן, לויט'ן געזעץ, בירגערלאַך גלייכבאַרעכטיקט, זיינען אָבער אינגאַנצן באַרויבט אפילו פון יענע נאַציאָנאַלע רעכט, וואָס זיינען שוין אַנערקענט פאַר אַנדערע פעלקער פון לאַנד. אין דער טערקיי האָבן אידן פולע מענטשלאַכע, פולע בירגערלאַכע און אין אַ גרויסן מאָס אויך נאַציאָנאַלע רעכט, נאָר די לעצטע זיינען ניט אַזוי ברייט, ווי ביים הערשנדיקן פאָלק פון לאַנד.

פון דער איבערזיכט זעען מיר, אַז די אידישע רעכטלאָזיקייט, אויף וויפל זי איז אַנטהאַלטן טעאָרעטיש אינ'ם געזעץ גופא, האָט פאַרשיידענע פאָרמען און קאָן גרופּירט ווערן אין דריי הויפּט־קאַטעגאָריעס:

א. די באַשרענקונגען פון מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט.

ב. די באַשרענקונגען פון בירגערלאַכע אָדער פּאָליטישע רעכט, און

ג. די באַשרענקונגען פון נאַציאָנאַלע רעכט.*)

א. מענטשלאַכע און פּערזענלאַכע רעכט

די געזעצגעבונג פון אַלע מאָדערנע לענדער, וואו די שקלאַפעריי איז שוין אָפּגעשאַפט געוואָרן דורכ'ן געזעץ, אַנערקענט אַז אַלע מענטשן זיינען גלייך פאַר דעם קרימינעלן געזעץ. די הויפּט־פּרינציפּן פון קרימינאַל־

*) די טערמינאָלאָגיע איז אפילו אין דער יורידישער וויסנשאַפט נאָך ניט גאַנץ פעסטגעשטעלט, כל שכן אין דער פּאָליטישער פּובליציסטיק. פאַר מענטשן, וואָס זיינען מער־ווייניקער באַהאַוונט אין דער רעכטס־וויסנשאַפט, מוזן מיר דאָ מאַכן אַ פּאָר באַמערקונגען. דעם אויסדרוק „פּערזענליכע רעכט" אין מערצאָל דאַרף מען ניט פאַרמישן מיט דעם באַגריף „פּערזענליכעס רעכט" אין איינצאָל, דאָס דייטשע „רעכטע" מיט — „רעכט". „פּערזענלאַכע רעכט" הייסט אַזוינע רעכט, וואָס געהערן דער פּערזאָן, אַלס פּערזאָן און ניט אַלס בירגער פון אַ שטאַט אָדער אַלס מיטגליד פון אַ נאַציע. אַזוינע פּערזענלאַכע רעכט קאָנען זיין אי „פּערזענלאַך" אי „זאַכלאַך", און זייער גוט טוען יענע יוריסטן, וואָס געברויכן אַנשטאָט „פּערזענלאַכעס און אָביעקטיוועס רעכט" די מער באַשטימטע אויסדרוקן „סוביעקטיוועס און אָביעקטיוועס רעכט". ווייטער, דער אונטערשייד צווישן פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע (פּאָליטישע) רעכט איז, אייגנטלאַך דערזעלביקער, ווי דער אונטערשייד צווישן־פּריוואַט־רעכטלאַכע און עפנטלאַך־רעכטלאַכע באַציאונגען. אין טעקסט גופא וועלן מיר דערקלערן, פאַרוואָס מיר מאַכן ניט קיין אונטערשייד צווישן בירגערלאַכע און פּאָליטישע רעכט. און ענדלאַך, וואָס אַנבאַלאַנגט די בירגערלאַכע רעכט, דאַרף מען זיי ניט פאַרוועקסלען מיט'ן ציוויל־רעכט (אַזאַ פאַרוועקסלונג קומט אָפט פאָר אין די ראָמאַנישע און סלאַווישע שפּראַכן) און די נאַציאָנאַלע רעכט מיט'ן שטאַטס־רעכט.

רעכט זיינען: איין מענטש טאָר דעם צווייטנס לעבן און געזונטקייט ניט שעדיקן דורך דירעקטע האַנדלונגען, טאָר אים ניט פאַרשאַפן קיין קער־פערלאַכע שמאַרצן, טאָר ניט שטעלן אין געפאַר אָדער פאַרניכטן דאָס לעבן פון אַן אַנדער מענטשן, טאָר ניט באַליידיקן דעם ערן־געפיל פון אַ צווייטן, טאָר אים ניט פאַרשקלאַפן, באַשרענקען זיין געזעצלאַכע האַנד־לונגס־פרייהייט און באַוועגונגס־פרייהייט, און יעדער מענטש מוז רעספּעק־טירן דאָס פריוואַט־אייגנטום פון אַ צווייטן.

אין אַלע אייראָפּעאישע און אַמעריקאַנישע לענדער אַן אויסנאַם ווערן אַט די רעכט אַנערקענט פאַר אַלע מענטשן, קיין חילוק, אויב בירגער אָדער אויסלענדער, אייגענע אָדער פרעמדע. אין די דאָזיקע עלעמענטאַרע רעכט ווערן די אידן באַשרענקט לויט׳ן געזעץ בלויז אין מאַראָקאָ, אַבי־סיניען, פערזיען און אַראַביען, — און דאָס. אויך ניט לויט׳ן געשריבענעם געזעץ פון קאָראַן (אָדער עוואַנגעליום אין אַביסיניען), וועלכער פריידיקט מענטשלאַכע רעכט פאַר אַלעמען, נאָר לויט דעם ניט געשריבענעם געוואוינ־הייטס־רעכט, ד. ה. לויט די טראַדיציאָנעלע מידות, וועלכע באַהאַנדלען די אידן אַלס נידעריקערע וועזנס.

נאָר אויב ניט נאָכ׳ן געזעץ, ווערן אָבער אונזערע ברידער פּאַקטיש באַרויבט פון זייערע מענטשלאַכע רעכט דורך דער רעגירונג אין אַזוינע לענדער, ווי רוסלאַנד און רומעניען. די פאָדערונג פון גלייכע מענטשלאַכע רעכט באַציט זיך ניט נאָר צו די באַרבאַרישע לענדער פון אַפריקא און אַזיען, נאָר אויך צו די אויביקע בלומרשט „ציוויליזירטע“ לענדער פון אייראָפּע. דורך זייער פּראַקטיק דערלויבן אַט די רעגירונגען זייערע אונ־טערטאַנען צו פאַרניכטן די אידישע לעבנס, צו פאַרגוואַלטיקן די אידישע ערע (אין פּאָגראָמען), צו רויבן אידישעס אייגנטום, און דורך בלוט־בלבולים, צו באַליידיקן דעם אידישן נאָמען.

אַן אַנדער זאַך איז אָבער, ווען די רעגירונגס־אָרגאַנען, אַלס אַזעלכע, באַשרענקען די פרייהייט פון זייערע אונטערטאַנען, ווי אין רומעניען, פינלאַנד און רוסלאַנד ווערט באַשרענקט די באַוועגונגס־פרייהייט, די באַ־שעפטיקונגס־ און בילדונגס־פרייהייט פון די אידן. דאָ האָבן מיר שוין צו טאָן ניט מיט די קרימינעלע באַציאונגען פון מענטש צו מענטש, נאָר מיט יורידישע באַציאונגען פון די רעגירונגס־אָרגאַנען צו די איינצלנע פערזאָנען. אַזוינע רעכט רופן זיך דעריבער פ ע ר ז ע נ ל א כ ע רעכט. אין אַ ציוויליזירטן שטאַט קאָן קיין מענטשלאַכעס רעכט ניט באַשרענקט ווערן. פּאָגראָמען, בלוט־בלבולים קאָנען, דעריבער, אויך ניט אָנגערופן ווערן „באַשרענקונגען“: זיי זיינען, פאַרקערט, דירעקטע פאַרברעכנס, פ א ר ־ ל ע צ ו נ ג ע ן פון מענטשלאַכע רעכט, און יענע רעגירונג, וואָס דער־לויבט דאָס, שטעלט זיך דערמיט אַליין אויסערהאַלב יעדן געזעץ. דאָס עלעמענטאַרע גערעכטיקייטס־געוויסן פון אונזער צייט פאַרלאַנגט, אַז אַזאַ רעגירונג זאָל אָראָפּגעזעצט און באַשטראָפט ווערן.

בנוגע צו פערזענלאַכע רעכט, ווי די באַוועגונגס־פרייהייט א. ד. גל., קאָן יאָ זיין אַ רייד וועגן באַשרענקונגען; די „טשערטאַ“, די פּראָצענט־

נאַרמע, די פאַרשיידענע געזעצן קעגן אידן זיינען, אַלזאָ, באַשרענקונגען פון זייערע פּערזענלאַכע רעכט. דאָס כאַראַקטעריסטישע פון די פּערזענ־לאַכע רעכט באַשטייט אין דעם, וואָס אַזוי לאַנג ווי זיי זיינען ניט באַ־שרענקט דורך די רעגירונגס־אָרגאַנען, קאָנען זיי אויך ניט פאַרלעצט ווערן. אין דעם מאָמענט, ווי די „טשערטאַ" ווערט אָראָפּגענומען, וועט קיינער ניט קאָנען פאַרוואָרן אַ אידן צו וואוינען וואו ער וויל. ווערט אָפּגעשאַפט די פּראָצענט־נאָרמע, וועט קיין רעגירונגס־שול ניט קאָנען פאַרהאַקן אירע טירן פאַר אידישע קינדער מחמת דעם אייניציקן גרונט, וואָס זיי זיינען אידן.

פון דער פּאַקטישער אומפאַרלעצלאַכקייט פון די פּערזענלאַכע רעכט נעמט זיך זייער צווייטע וויכטיקע אייגנשאַפט: די **פּערזענלאַכע רעכט זיינען די גאַראַנטיע פאַר די מענטש־לאַכע רעכט**, און, פאַרקערט, די באַשרענקונגען פון פּערזענלאַכע רעכט ברענגען צו פאַרלעצונגען פון די מענטשלאַכע רעכט. דאָס פּער־זענלאַכע רעכט פון אַ מענטשן איז אַ באַשטעטיקונג, אַז ער איז אַ **פּער־זאָן**, אַ סוביעקט פון רעכט, און אַז דאָס געזעץ אַליין באַטראַכט אים פאַר אַזעלכן. קיינער קאָן ניט זיין זיכער מיט זיינע מענטשלאַכע רעכט אַזוי לאַנג, ווי ער ווערט ניט באַטראַכט פאַר אַ גלייכבאַרעכטיקטער פּערזאָן. ספּעציעל איז דאָס ריכטיק, ווען אַ געוויסע **גרופּע** פון דער באַפעלקערונג אָדער **אַ גאַנץ פאָלק** ווערט דורך דעם געזעץ באַהאַנדלט, ווי אַ גרופּע פון צווייטן ראַנג, ווען דאָס געזעץ זאָגט אָפּ אַ נאַנצן פאָלק אין די אַלגעמיינע פּערזענלאַכע רעכט. דערקלערנדיק די אידן פאַר ניט קיין גלייכבאַרעכטיקטע בירגער, גיט דאָס געזעץ דערמיט אָנצו־הערעניש, אַז אויך אַלס מענטשן שטייען די אידן נידעריקער פאַר דער גאַנ־צער באַפעלקערונג. די רעכטס־באַשרענקונגען האָבן אַ דעמאָראַליזירנדיקע ווירקונג אויף דער ארומיקער באַפעלקערונג: רעספּעקטירנדיק דאָס געזעץ, מוז די באַפעלקערונג ממילא פאַראַכטן יענע מענטשן, וועלכע ווערן פונ'ם געזעץ פאַראַכטעט.

די רעכטס־באַשרענקונגען קעגן אידן דערציען אין דער ארומיקער באַ־פעלקערונג אינסטינקטן פון האַס און אומטאָלעראַנץ און געוואוינען זי צו צום געדאַנק, אַז מיט דעם אידן מעג מען טאָן אַלצדינג, אַז דער איד איז „פויגל־פריי", ער ווערט פונ'ם געזעץ ניט געשעצט און ניט גע־שיצט. דאָס שאַפט אַ גינציקן באָדן פאַר פּאָגראָם־אַגיטאַציע און בלוט־בלבולים, ווי בכלל פאַר אַלע אַנטי־סאָציאַלע אויסערונגען פון אַנטיסעמי־טישע געפילן.*)

*) זאָל מען אונז ניט פאַלש אויסטייטשן: מיר ווילן ניט זאָגן, אַז דער האַס צו אידן שטאַמט פון דער אידישער רעכטלאָזיקייט. ס'פאַרשטייט זיך, אודאי, די רעכטלאָזיקייט שטאַמט פונ'ם האַס און איז אַ פאָלגע פון אים. נאָר מיר ווילן בלויז זאָגן, אַז די פאָלגע ווירקט אַליין אויף איר אורזאַך און פאַרשטאַרקט זי נאָך מער: די רעכטלאָזיקייט סאַנקציאָנירט דעם האַס און די פאַראַכטונג צו אידן.

בכן איז אונזער ערשטע און עלעמענטאַרסטע פאָדערונג צו די רעגירונגען פון די רעכטלאָזע לענדער: עס זאָלן אָפּגעשאַפט ווערן אַלע יענע באַשרענקונגען פון פערזענלאַכע רעכט, וועלכע זיינען געריכטעט קעגן אידן און ניט טיילווייז, נאָר אַלע מיט אַמאָל זאָלן די באַשרעקונגען בטל ווערן. ווייל דער עיקר איז ניט נאָר דער דירעקטער שאָדן, וואָס אידן ליידן פון דער געבונדנקייט און פון די קייטן, נאָר אויך דער מאָראַלישער שאָדן: אפילו די קלענסטע רעכטס־באַשרענקונג דעמאָראַליזירט די אַרומיקע באַפעלקערונג און שפּייזט די פאַראַכטונג צו אידן און די הפקרות.

ב. בירגערלאַכע רעכט

אויב קיין ציוויליזירטע לאַנד פאַרדינט ניט דעם נאָמען אַזוי לאַנג, ווי ס'ווערן דאָרט באַשרענקט די פערזענלאַכע רעכט פון גאַנצע גרופּן פון דער באַפעלקערונג, איז אַ קאָנסטיטוציאָנעלע לאַנד ניט מעגלאַך אַזוי לאַנג, ווי דאָרט באַזיצן ניט אַלע בירגער קיין גלייכן אַנטייל אין דער פּאָליטיק פון לאַנד. לויט דעם מאָדערנעם דעמאָקראַטישן רעכטס־באַגריף איז דער בירגער אַן אָרגאַנישער טייל פון שטאַט. דער שטאַט דאַרף ניט האָבן קיין אַנדער אויפגאַבע, ווי צו רעגולירן און צו שיצן די געזעצלאַכע אינטערעסן פון אַלע בירגער. דער בירגער איז בזה האופן ניט קיין פּאַסיווער אָביעקט פון דער שטאַטלאַכער טעטיקייט, נאָר איר אַקטיווער סוביעקט, ער באַטייליגט זיך אין דער טעטיקייט פונ'ם שטאַט אויף גלייכע יסודות מיט אַלע אַנדערע בירגער.*) גלייכע רעכט און גלייכע פליכטן פאַר אַלע בירגער, איז דער פּרינציפּ פון מאָדערנער געזעלשאַפטלאַכקייט. דערביי מאַכט דאָס געזעץ נאָר אַן אויסנאַם פאַר ניט פּאָליטישפייאיקע עלעמענטן: ד. ה. פאַר קינדער, שוואַכזיניקע, פאַרברעכער; און אין דער מערהייט לענדער ווערן גרייסע אויסנאַמען און רעכטס־באַשרענקונגען נאָך געמאַכט פאַר פרויען.

בירגערלאַכע (אָדער פּאָליטישע) רעכט באַטייטן אַלזאָ דאָס רעכט אויף פּאָליטישער און געזעלשאַפטלאַכער טעטיקייט: דאָס רעכט צו וויילן און געוויילט צו ווערן אין אַלע פאַרטרעטונגס־קערפּערשאַפטן פון לאַנד, און צו פאַרנעמען אַלע עפנטלאַכע עמטער און רעגירונגס־שטעלן. חוץ דעם, האָט יעדער בירגער דאָס רעכט באַשיצט צו ווערן אין אַ פרעמדן לאַנד דורך די פאַרטרעטער פון זיין רעגירונג. — כדי צו געניסן אָט די

*) דאָ איז ניט דער פּלאַץ פאַר אַ ויכוח מיט יענע רעאַקציאָנערע אָדער האַלב־רעאַקציאָנערע, האַלב־קאָנסטיטוציאָנעלע יוריסטן, וואָס באַטראַכטן דעם שטאַט פאַר אַ מין לויתן, וועלכער דאַרף איינשלינגען אַלע בירגער און באַציען זיך צו זיי, ווי צו פּאַסיווע אָביעקטן פון זיין סואווערענעם ווילן. אפילו אַזוינע טעאָרעטיקער פון שטאַטס־רעכט לייקענען ניט, אַז דער שטאַט דאַרף גלייך באַהאַנדלען אַלע זיינע בירגער.

אלע רעכט, מוז מען זיין א בירגער פון לאנד: אויסלענדישע שטאטס־בירגער קאנען ניט קריגן אזוינע רעכט, סיידן אין אן אויסנאמס־פאל, אלס א באזונדערע פריווילעגיע. דעריבער הייסן אט די רעכט — בירגערלאכע. צום אונטערשייד פון די מענטשלאכע רעכט און פערזענלאכע פרייהייטן: מענטשלאכע רעכט טארן בכלל ביי קיינעם ניט פארלעצט ווערן, ס׳מעג זיין א בירגער אדער אן אויסלענדער, און פערזענלאכע רעכט קאנען אין דער מאדערנער פראקטיק באשרענקט ווערן בלויז פאר אויסלענדער.*)

אויך דא איז כדאי צו באטאנען אז די מענטשלאכע און פערזענלאכע רעכט זיינען ביי דעם היינטיקן פרינציפ פון גלייכקייט פאר׳ן געזעץ ענג פארבונדן מיט בירגערלאכע רעכט. די אומגלייכקייט פון בירגערלאכע רעכט טיילט די באפעלקערונג אין בירגער פון פארשיידענעם ראנג און דעמאראליזירט זי, דערציט הכנעה אדער אומצופרידנקייט ביי די בירגער פון נידעריקערן ראנג און הפקרות ביי די פריווילעגירטע עלעמענטן. די בירגערלאכע (אדער פאליטישע) גלייכבארעכטיקונג איז דערמיט א גאראנטיע פאר די מענטשלאכע און פערזענלאכע רעכט, און די לעצטע בלייבן אן דער ערשטער א ווייניק־וואס רעספעקטירטער אדער סתם טויטער בוכשטאב. די בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג פאר אידן וועט צוגעוואוינען די ארומיקע באפעלקערונג און אויך די רעגירונגס־ארגאנען צו אכטן דעם אידן, ווייל דער איד ווערט געאכטעט פונ׳ם געזעץ.

די אידעע פון „מענטשלאכע און בירגערלאכע רעכט“ איז צוערשט דעפינירט געווארן אין דער אמעריקאנער „דעקלארייישאן אוו אינדעפענדענס“ און אין דער פראנצויזישער „דעקלאראציע פון די רעכט פון מענטשן“. די לעצטע האט אבער שטארק פארמישט די באגריפן „מענטש“ און „בירגער“, און אין לויף פון דער ווייטערדיקער פאליטישער אנטוויקלונג פון אייראפא איז געשאפן געווארן דער ניט־קלארער טערמין „בירגערלא־

*) לויט דער מאדערנער יורידישער פראקטיק דערלויבן זיך אפילו די פרייסטע לענדער צו באשרענקען די פערזענלאכע פרייהייטן פון אויסלענדער, צ. ב., די איינוואנדערונגס־געזעצן אין אמעריקע אנטהאלטן אין זיך זייער שטרענגע באשרענקונגען פון פערזענלאכע רעכט, אבער בלויז פאר אויסלענדער. דערפאר קאן מען דאס ניט פארגלייכן מיט דער רוסישער „טשערטא“, ווייל אמעריקע האט דאס רעכט אנצונעמען געזעצן קעגן אויסלאנד, און קעגן אייגענע בירגער טאר מען אזוינע געזעצן (ווי די „טשערטא“) ניט שאפן. בנוגע צו די פערזענלאכע רעכט פון אויסלענדער ווערט אפט פראקטיצירט דער פרינציפ פון קעגנזייטיקייט („רעסיפראסיטי“): אויף וויפל דו באשרענקסט מיינע בירגער ביי זיך אדער דו גיסט זיי פרייהייט, אויף אזוי פיל וועל איך ביי מיר באשרענקען דיינע בירגער אדער זיי פרייהייט לאזן. פון אט די באמערקונגען קאנען מיר שוין באגרייפן דעם גאנצן יעזואיטיזם פון רומעניען, ווען זי האט דערקלערט אידן פאר „אויסלענדער“ און באהאנדלט זיי לויט׳ן פרינציפ פון „רעסיפראסיטי“: וואס די רומענער מעגן טאן אינ׳ם אידישן לאנד, דאסזעלביקע מעגן די אידן אין רומענישן לאנד...

כע גלייכבארעכטיקונג", וועלכער נעמט ארום אלע דריי קאטעגאריעס: די מענטשלאכע רעכט, וואס געהערט צו אלעמען, סיי בירגער, סיי אויסלענדער; די פערזענלאכע פרייהייטן, וואס געהערן צו אלע בירגער (יעדנפאלס, אין פרינציפ) און אפטמאל אויך צו אויסלענדער; און די בירגערלאכע רעכט, וואס געהערן, אין פרינציפ, צו אלע פאליטיש-פייאיקע בירגער און נאר צו זיי.

אינ'ם קאמף פאר אידישער עמאנציפאציע האט מען שטענדיק געהאט צו טאן מיט באשרענקונגען פון בירגערלאכע און פערזענלאכע רעכט, ווייל די פערזענלאכע רעכט ווערן דאך ממילא ניט באשרענקט דארט, וואו ס'איז אנערקענט די בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג. אין אלע לענדער האבן די אידן געליטן אונטער באשרענקונגען ניט נאר פונ'ם רעכט צו פארנעמען עפנטלאכע עמטער, נאר אויך פונ'ם רעכט אויף באוועגונג, באשעפטיקונג און בילדונג.

פילנדיק, אז דא איז פאראן א רעכטלאכער אונטערשייד און ניט קאנענדיק אים יורידיש פארמולירן, האבן די פובליציסטן זיך אנגעכאפט פאר דעם יורידישן אויסדרוק „פאליטישע רעכט". דערפון איז ארויסגעקומען דער אונטערשייד, וואס מ'מאכט געוויינטלאך צווישן בירגערלאכע און פאליטישע רעכט. דאס איז אבער א גרייז: צווישן די בירגערלאכע און פאליטישע רעכט איז קיין שום חלוק ניטא, דאס איז איינס און דאסזעלביקע: ווייל „בירגער" איז דאך, קודם כל, א פאליטישער באגריף. דערווירקלאכער אונטערשייד ליגט צווישן די בירגערלאכע און פערזענלאכע רעכט.*)

הכלל, מיר דארפן ביי די רעגירונגען פון די רעכטלאזע לענדער פאדערן גלייכע און פולע בירגערלאכע רעכט פאר אידן. געוויינטלאך ווערן דאס פארמולירט אין די גרונט-געזעצן, אין דער קאנסטיטוציע פון לאנד, דורך דער דערקלערונג, אז קיין בירגער קאן ניט אויסגעשלאסן ווערן פונ'ם רעכט צו פארנעמען עפנטלאכע עמטער א. א. וו., בלויז אויף דעם איינציקן גרונט פון זיין רעליגיע אדער פון זיין פאלקס-שטאם.

ס'דארף נאך באמערקט ווערן, אז יורידיש און פאקטיש טאר מען ניט פארמישן די באגריפן „בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג" און „רעליגיאנס-פרייהייט", הגם בנוגע צו אידן ווערן זיי אפט פארמישט, און מיר

*) ווען פרויען-בירגערינס, צ. ב., ווערן אויסגעשלאסן פון ירושה-רעכט, הייסט עס, אז זיי זיינען באשרענקט אין זייערע פערזענלאכע (אביעקטיווע) רעכט. ווען די זעלביקע פרויען-בירגערינס ווערן אבער אויסגעשלאסן פון וואל-רעכט, הייסט עס, אז זיי זיינען באשרענקט אין זייערע בירגער-רעכט: זיי געניסן ניט די פולע בירגער-רעכט, נאר בלויז א קליינעם טייל פון זיי. בכן האט ניט קיין זינען צו פאנאנדערטיילן בירגערלאכע און פאליטישע רעכט, סיידן ווען מ'באטראכט די פאליטישע רעכט אלס א ט י י ל פון די בירגער-רעכט, ווי די יוריסטן טוען אפטמאל. הכלל, פאדערנדיק פולע בירגערלאכע רעכט פאר אידן, פאדערן מיר שוין ממילא דורך דעם אליין אויך די פאליטישע רעכט, און ס'איז ניט נויטיג דאס אויסצוטיילן.

האָבן געזען ביישפּילן, ווען די רומענישע רעגירונג, א שטייגער, האָט געפּרואווט צו נאַרן די עפנטלאַכע מיינונג, אז ביי איר איז פולע רעליגיאָנס־פרייהייט ובכן האָבן זיך די אידן ניט וואָס צו באַקלאָגן. רעליגיעזע פרייהייט געהערט נאָר צו די פּערזענלאַכע רעכט, און ניט צו די בירגערלאַכע, דערצו איז דאָס ניט מער ווי א י י נ ס פון די פּערזענלאַכע רעכט. היינטיקע צייטן קאָן מען געניסן פולע רעליגיאָנס־פרייהייט אין א רעכט־לאָזן לאַנד און דאַך באַהאַנדלט ווערן ווי א פּאַריער. אזוי איז עס טאַקע מיט די אידן אין רומעניען און אין פינלאַנד.

די פאַרוועקסלונג שטאַמט פון דער פעאָדאַלער צייט, ווען די רעליגיע איז געווען א הערשנדיקע מאַכט אין פּאָליטישן לעבן, און יעדע אמונה איז געווען פּאָליטיש אָרגאַניזירט אין א קירך. די היינטיקע קאָנסטיטוציאָנעלע אָרדנונג אָנערקענט אָבער דעם גלויבן פאַר א סוביעקטיוון צושטאַנד פון פּערזענלאַכן געוויסן, אָדער פאַר א געוויסער קאָמבינאַציע פון גלייכגעזאָנענע פּערזאָנען אין פאָרם פון א רעליגיעזער געמיינדע. ביי אידן איז אין דער פעאָדאַלער צייט די רעליגיע געווען דער סימן פון זייער נאַציאָנאַליטעט. היינט האָט די אידישע נאַציאָנאַליטעט אַנדערע סמנים. און דאָ קומען מיר צום באַגריף פון נאַציאָנאַלע רעכט.

נאַציאָנאַלע פראַגע און נאַציאָנאַלע רעכט

וועגן פּערזענלאַכע און בירגערלאַכע רעכט איז ניט געווען קיין סך צו זאָגן, ווייל ביידע באַגריפן האָבן שוין אליין לאַנג געקראָגן בירגער־רעכט אי אין דעם פּאָליטישן לעבן אי אין דער יורידישער וויסנשאַפט. די אידעע אָבער פון נאַציאָנאַלע רעכט איז א גאַנץ נייע, א סך פּראָגרע־סיווע פּאַרטייען און מענטשן ווייסן נאָך גאָר ניט פון איר וויכטיקייט, און מיר דאַרפן זיך אויף איר גענויער אָפּשטעלן.

ווי מיר האָבן געזען, דינט דאָס רעכט צו רעגולירן די קאָנפליקטן צווישן אינטערעסן. דאָס רעכט דערגרייכט דעם צוועק דערמיט, וואָס עס ג ר ע נ י צ ט ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ א נ א נ ד ע ר און צייכנט אָן פאַר יעדן אינטערעס די גרעניצן פון זיין קאָמפּעטענץ, וואָס ווייטער פון זיי טאָר דער אינטערעס ניט גרייכן. יעדע פאַרלעצונג פון א רעכט איז א הסגת גבול, אַן איבערשרייטונג פון די גרעניצן. די מענטש־לאַכע רעכט גרעניצן פאַנאַנדער די אינטערעסן פון איינצלנע פּערזאָנען. די פּערזענלאַכע רעכט לייגן א גרעניץ צווישן דער קאָמפּעטענץ פון שטאַט און די פרייהייטן פון פּערזאָנען. די בירגערלאַכע רעכט גרעניצן פאַנאַנ־דער די פּאָליטישע אינטערעסן און די פּאָליטישע טעטיקייט פון די ביר־גער.

ד י נ אַ צ י אָ נ אַ ל ע ר ע כ ט ש אַ פ ן א ג ר ע נ י ץ צ ו ו י ש ן ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ ו ן ש ט אַ ט א ו ן ד י א י נ ט ע ר ע ס ן פ ו ן א נ אַ צ י ע.

כדי צו פאַרשטיין די זאַך, דאַרפן מיר אַלזאָ קלאָר ווערן, וואָס הייסט נאַציאָנאַלע אינטערעסן. אַ נאַציע איז אַ היסטאָריש־אויסגעביל־דעטער קבוץ מענטשן, וואָס האָבן אַ געמיינזאַמע פאַרגאַנגענהייט, וועמעס עקאָנאָמישעס לעבן האָט זיך אַנטוויקלט אונטער געמיינזאַמע פּראָדוקציאָנס־באַדינגונגען און וועמעס גייסטיקעס לעבן האָט דעריבער אָנגענומען די גע־שטאַלט פון אַ געמיינזאַמער קולטור.*) די אינטערעסן פון אַ נאַציע קאָנען זיין דעריבער פונקט אַזוי פאַרשיידנאַרטיק, ווי די אינטערעסן פון אַ יחיד: אַ נאַציע קאָן האָבן עקאָנאָמישע, קולטורעלע און פּאָליטישע אינטערעסן. אַ נאַציע קאָן פונקט אַזוי באַזיצן אַ קאָלעקטיוועס פאַר־מעגן, ווי אַ יחיד זיין פּריוואַט־פאַרמעגן. נאָר פונקט ווי אַ יחיד דער־קענט מען ניט נאָך זיינע מאַטעריעלע רייכטימער, נאָר דורך די קערפּער־לאַכע און גייסטיקע אייגנשאַפטן זיינע, אַזוי ווערט אויך אַ נאַציע דער־קענט דורך אירע אַנטראָפּאָלאָגישע און גייסטיקע אייגנטימלאַכקייטן. די סמנים פון אַ יחיד זיינען: זיינע געזיכטס־שטריכן, זיין וואוקס, מאַנירן, כאַראַקטער, זיין אינטעליגענץ, פייאיקייטן א. ד. גל. די סמנים פון אַ נאַציע זיינען אירע פיזישע אייגנשאַפטן (פאַרב פון הויט און האָר, דורכ־שניטלאַכער וואוקס, קראַניאָמעטרישע פּראָפּאָרציעס א. ד. גל.) און די גייסטיקע אייגנשאַפטן — שפּראַך, מדות, קולטור־אוצרות.

בכן איז פאַלש צו מיינען, אַז נאַציעס האָבן בלויז קולטורעלע אינ־טערעסן. די קולטור איז נאָר דער דייטלאַכסטער און בכן דער וויכטיק־סטער סימן פון אַ נאַציע, אָבער ווייט ניט דער גאַנצער אינהאַלט פון איר לעבן. נאַציאָנאַלע אינטערעסן זיינען אַלע יענע אינטערעסן, וועלכע טיילן אָפּ איין נאַציע פון דער צווייטער. אויב די נאַציע פאַרמאָגט אַן אייגענע טעריטאָריע, האָט זי טעריטאָריאַלע אינטערעסן. אויב זי האָט קיין טעריטאָריע ניט, אָדער די אייגענע קלעקט ניט פאַר איר, און זי שטרעבט צו פאַרשאַפן זיך אַ נייע טעריטאָריע, דאַן האָט זי קאָלאָ־ניזאַציאָנס־אינטערעסן, אָדער, יעדנפאַלס עמיגראַציאָנס־אינטערעסן. נאָר אַזוי ווי דער דייטלאַכסטער סימן פון אַ נאַציע איז איר שפּראַך און קולטור, דעריבער פאַרנעמען די קולטורעלע און שפּראַכלאַכע אינטערעסן דעם אויבן־אָן אין'ם נאַציאָנאַלן לעבן פון אַ פאָלק.

די אינטערעסן פון אַ יחיד האָבן אַ רעכטלאַכע ווערדע בלויז דאַן, ווען דער יחיד איז בנוגע צו די דאָזיקע אינטערעסן באַוואוסטזיניק. אַן אַמאָליקער שקלאַף האָט אודאי געהאַט אַ סך באַדערפעניש, וואָס ניט די הערשער זיינע, ניט ער אַליין האָבן געוואוסט דערפון. האָבן זיינע אינ־טערעסן ניט געהאַט קיין רעכטלאַכע קראַפט. דאָסזעלביקע מיט אַ נאַ־ציע: אַזוי לאַנג, ווי זי האָט אַבסאָלוט ניט דאָס באַוואוסטזיין פון אירע באַדערפענישן, קאָן קיין רעדע ניט זיין מכח נאַציאָנאַלע אינטערעסן און

*) ז׳ ב. באָראָכאָוו „קלאַסן־אינטערעסן און נאַציאָנאַלע פראַגע", פּועלי־ציון שריפטן, ערשטעס בוך, און אָטאָ בויער, „די נאַציאָנאַליטעטן־פראַגע און די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע", ווין 1907.

נאַציאָנאַלע רעכט. ניט מיט אמאָל קומט אַ יחיד צום באוואוסטזיין פון זיינע אינטערעסן; ער הויבט אָן צוביסלאַכוויז פארשטיין צוערשט די דייטלאַכסטע אינטערעסן זיינע, יענע, וואָס לאָזן זיך שארפער פילן, און מיט דער צייט ווערט דער קרייז פון זיינע אינטערעסן אַלץ ברייטער און אָנגעשפּאנטער. אָט אזוי איז עס אויך מיט אַ נאַציע: צוערשט קומט אַ קליינער טייל פון איר, די אינטעליגענטסטע און עמפינדלאַכסטע שיכט אירע צום באוואוסטזיין פון די נאַציאָנאַלע באַדערפענישן, און דערוויל נאָך ניט פון אַלע, נאָר בלויז פון אַ טייל באַדערפענישן, פון די וויכטיקסטע, פון די, וואָס לאָזן זיך שטארקער פילן. ערשט כוואַליעסוויז פארשפרייט זיך דאָס נאַציאָנאַלע באוואוסטזיין צווישן די קינדער פון פאָלק, זייערע נאַציאָנאַלע אינטערעסן ווערן אַליין אויך אַלץ רייכער, ברייטער און אינטענסיווער.

ווען אַ נאַציע, אָדער לפּחות אַ באַדייטנדיקער טייל פון איר, שטרעבט צו באַפרידיקן אירע נאַציאָנאַלע אינטערעסן, און ווען דאָס רופט אַרויס קאָנפליקטן מיט אַנדערע נאַציעס אָדער מיט דער מלוכה, — אין אַזאַ פאַל אַנטשטייט אַ *נאַציאָנאַלע פראַגע*. יענע טעטיקייט, די אינערלאַכע (צווישן די אייגענע מיטגלידער) און די אויסערלאַכע, וואָס די נאַציע אַנטוויקלט, כדי צו באַפרידיקן אירע אינטערעסן, רופט זיך אָן — *נאַציאָנאַלע פּאָליטיק*. ווען די נאַציאָנאַלע פּאָליטיק שטויסט זיך אָן אויף דער פּאָליטיק פון שטאַט, קומט דערפון אַרויס דער *קאַמף פאַר נאַציאָנאַלע רעכט*.

בנוגע צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע דאַרף מען אונטערשיידן דריי קאַטעגאָריעס פון שטאַטן: *נאַציאָנאַל־שטאַטן*, *נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן* און *נאַציאָנאַל־אינדיפערענטע שטאַטן*.

אויב אונטער אַ שטאַט לעבט בלויז איין איינציקע נאַציע, רופט מען אַזאַ שטאַט — *נאַציאָנאַל־שטאַט*. אויב אָבער אונטער איין שטאַט לעבן עטלאַכע נאַציעס און ס'אַנטשטייט דורך דעם אַ נאַציאָנאַלע פראַגע, רופט מען עס *נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט*. נאַציאָנאַל־שטאַטן זיינען, צ. ב., פראַנקרייך, איטאַליען, בולגאַריען, שפּאַניען, האָלאַנד, די דריי סקאַנדינאַווישע מלוכות. נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן זיינען, צ. ב., ענגלאַנד, רוסלאַנד, דייטשלאַנד, עסטרייך־אונגאַרן, טערקיי, בעלגיען, קענעדע. אויב פּוילן זאָל צוריק ווערן אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה, וועט זי זיין אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, ווייל דאָרט לעבן, חוץ די פּאָליאַקן, אויך אידן, ליטווינער, אוקראַינער, דייטשן.*)

אַ מלוכה, וועלכע איז אַ לאַנגע צייט געווען אַ רייגער נאַציאָנאַל־שטאַט, קאָן אָבער שנעל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, אויב זי נעמט אין זיך אַריין, דורך אַ גליקלאַכער מלחמה, נייע פּראָווינצן מיט אַ פרעמדער באַפעלקערונג. אַזוי איז רומעניען, צ. ב., ביז'ן יאָר 1913 געווען אַ נאַציאָנאַל־שטאַט; נאָך דעם אָבער, ווי זי האָט איינגענומען די בולגאַרישע דאָברודזשאַ, איז

אין א נאציאנאל־שטאט הערשט פולע הארמאניע צווישן די אינטערעסן פון דער נאציע און פון שטאט, ווייל דער שטאט איז דאך איר שטאט און זי קאן אים צופאסן צו אירע נאציאנאלע אינטערעסן. אין א נאציאנאליטעטן־שטאט געפינט זיך דער שטאטס־מעכאניזם געוויינטלאך אין רשות פון איין פאלק, — דעם *הערשנדיקן* פאלק, און די איבעריקע פעלקער זיינען מער אדער ווייניקער אפגעשטויסן פון דער מאכט און פונ׳ם איינפלוס אויפ׳ן שטאטס־מעכאניזם. דאס הערשנדיקע פאלק איז, פארשטייט זיך, יענעס, וואס האט אלע איבעריקע פעלקער איינגענומען, און אין לויף פון א לאנגער געשיכטע אויסגעבויט דעם שטאט איבער די רוקנס פון אלע פעלקער פון לאנד.

אין די נאציאנאל־שטאטן איז קיין נאציאנאלע פראגע ניטא און קאן ניט זיין. אין די נאציאנאליטעטן־שטאטן דריקט דער פאליטישער מעכאניזם, אין די אינטערעסן פון דער הערשנדיקער נאציע, אויף די אינטערעסן פון די איבעריקע פעלקער. דערפון אנטשטייט א נאציאנאלע פראגע און א קאמף פאר נאציאנאלע רעכט. ס׳זיינען אבער אויך פאראן שטאטן, וואו ס׳לעבן א סך פעלקער, נאר זיי האבן ניט קיין נאציאנאלע אינטערעסן, ד. ה. זיי זיינען ניט באוואוסטזיניק אין זייערע נאציאנאלע באדערפענישן, און דערפאר איז דארט קיין נאציאנאלע פראגע ניטא. לאמיר אנרופן אזוינע שטאטן *נאציאנאל־אינדיפערענטע שטאטן*. א ביישפיל דארף מען ניט וויט זוכן: *די פאראייניקטע שטאטן פון אמעריקע*. דא וואוינען אויסגעמישט צענדליקער פארשיידענע פעלקער־גרופן, נאר מחמת די ספעציעלע באדינגונגען פון איינוואנדערונג באגעגענען זיי דא שוין א פארטיקע און מעכטיקע קולטור, די אמעריקאנישע קולטור, צו וועלכער זיי פאסן זיך אלע צו מיט דער גרעסטער גרייטוויליקייט. בכן איז אין אמעריקע ניטא קיין נאציאנאלע פראגע און קיין נאציאנאלע פאליטיק, און דא קאן קיין רייד דערוויל ניט זיין פון נאציאנאלע רעכט.*)

די פראגע פון פערזענלאכער און בירגערלאכער גלייכבארעכטיקונג האט צו טאן מיט אלע לענדער און אלע שטאטן, די נאציאנאלע רעכט אבער האבן צו טאן בלויז מיט נאציאנאליטעטן־שטאטן. און אויב מיר ריידן

רומעניען פארוואנדלט געווארן אין א נאציאנאליטעטן־שטאט. דאס אומגעקערטע קאן אויך טרעפן מיט דייטשלאנד אדער ענגלאנד, זיי זאלן ווערן פון נאציאנאליטעטן־שטאטן צוריק נאציאנאל־שטאטן, אויב פון זיי זאלן אפפאלן אלע פרעמד־שטאמיקע פראווינצן.

*) אויב דאס וועט שטענדיק אזוי בלייבן, איז ניט דא דער פלאץ פאר נביאות. פאראן א מיינונג, אז אמעריקע וועט מיט דער צייט ווערן א נאציאנאליטעטן־שטאט, אזוי ווי ס׳איז אויך פאראן א מיינונג, אז אין דער ווייטער צוקונפט וועלן גאר אלע שטאטן פון דער גאנצער וועלט ווערן נאציאנאל־אינדיפערענט.

ספּעציעל וועגן אידן, מוזן מיר דאָס אַזוי פאָרמולירן: אידן נויטיקן זיך אין גלייכע נאַציאָנאַלע רעכט אין אַלע יענע שטאַטן, וואו די נאַציאָנאַלע פראַגע שטייט אויף דער טאַגעס־אָרדנונג פון דער שטאַטס־פּאָליטיק, און וואו די אידן וואוינען אין אַ באַדייטנדיקער צאָל. אַזוינע לענדער זיינען: רוסלאַנד, פּוילען, עסטרייך, אונגאַרן, טערקיי, און אפשר אויך רומעניע.

אַלע אַנדערע פאָרמולירונגען פון נאַציאָנאַלע רעכט פאַר אידן דער־גרייכן ניט דעם צוועק פון קלאָרקייט. ווען מ'זאָגט, צ. ב., „נאַציאָנאַלע רעכט פאַר אידן אין אַזוינע לענדער, וואו נאַציאָנאַלע רעכט ווערן בכלל אַנערקענט“, האָט עס צו טאָן בלויז מיט עסטרייך, טערקיי און בעלגיען; רוסלאַנד און, מעגליך, פּוילן אַנערקענען ניט קיין נאַציאָנאַלע רעכט. זאָגט מען ווידער, „אין אַזוניע לענדער, וואו נאַציאָנאַלע רעכט ווערן אָדער דאַרפן ווערן אַנערקענט“, אַנטשטייט ערשט די פראַגע, וואו זשע דאַרפן די נאַצ. רעכט אַנערקענט ווערן און ווער דאַרף זאָרגן פאַר זייער אַנערקענונג? די גאַנצע פראַגע באַציט זיך בלויז צו די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, און דער גאַנצער קאָנפליקט קומט גראָד דערפון, וואָס אַזוינע שטאַטן ווילן ניט אַנערקענען קיין נאַציאָנאַלע רעכט.*)

נאָך די גרויסע בירגערלאַכע רעוואָלוציעס האָבן זיך אַלע שטאַטן נעבויט לויט איין און דעמזעלביקן פּרינציפּ פון צענטראַליסטישן ליבעראַ־ליזם, וועלכער באַהאַנדלט דעם בירגער, אַלס אַן אַטאָם, אַ יש פאַר זיך, און בינדט צונויף מעכאַניש אַלע אַטאָמען אין איין צענטרום: דער רעגירונג.

---

*) ווען די דאָזיקע בראָשורע האָט זיך שוין געפונען אין דרוק, האָט אַ טייל אַמעריקאַנער אידן, וואָס קעמפט קעגן די נאַציאָנאַל־אידישע פאָדערונגען, זיך פאַראייניקט אין אַ „קאָנפערענץ פון אַמעריקאַנער אידישע אָרגאַניזאַציעס“ און אינ'ם פּראָגראַם פון אידישע פאָדערונגען האָט די קאָנפערענץ (אין האָטעל אַסטאָר אין ניו יאָרק, דעם 16טן יולי, 1916) אַריינגעשטעלט אַ פּונקט פון „גרופּן־רעכט פאַר אידן אין אַזוינע לענדער, וואו די גרופּן־רעכט זיינען אַנער־קענט פאַר אַנדערע פעלקער און וואו די אידן פאַרלאַנגען דאָס פאַר זיך“. אַזאַ פאָרמולע איז די אומגעראָטנסטע און אומלאָגישסטע, וואָס מ'קאָן זיך נאָר פאָר־שטעלן. וואָס הייסט „גרופּן“ און וואָס מיינט „גרופּן־רעכט“, און וואָס פאַר אַ שייכות האָט דאָס מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן און מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע? קיין יוריסט און קיין פּאָליטיקער וועט דאָס ניט אויסטייטשן. אַנ־שטאָט לאָגיק און אויפריכטיקייט, איז דער קאָמישער באַגריף „גרופּן־רעכט“ פול מיט פּאָליטישער היפּאָקריזיע און דינט בלויז צו פאַרטונקלען די קלאָרע פּאָליטישע פראַגן. דאָס איז ניט קיין פּאָליטישער באַגריף און ניט קיין יורי־דישער, נאָר אַ מה־יפית'דיקער. זיין פּאָליטישער ווערט איז גלייך נול, פּונקט ווי דער פּאָליטישער ווערט פונ'ם רוסישן אויסדרוק „קאָנסטיטוציאָנעלע זעלבסט־הערשאַפט“, און דער גייסט פון אומוויסנהייט, פון אומזיניקן קאָמפּראָמיס און פּאָליטישן דאָפּל־שפּיל שטעקט אין אַ גלייכער מאָס ביי די אויטאָרן פון „קאָנסטי־טוציאָנעלער סאַמאָדערזשאַוויע“, סיי ביי די דערפינדער פון אידישע „גרופּן־רעכט“.

דאָס לעבן פון שטאַט דריקט זיך אויס אין זיין פאַרוואַלטונג: ער פאַרוואַלטעט איבער די בירגער דירעקט און פאַרטראָגט ניט קיין אַנדער מאַכט צווישן זיך און דעם בירגער. די ליבעראַלע שטאַטס־אידעע האָט נאָר אויף אַזוי ווייט געמאַכט הנחות דעם בירגער, אַלס אַטאָם, אַלס אָפּגעזונדערטער שטויבעלע, וואָס זי האָט אים דערלויבט צו פאַרבינדן זיך מיט אַנדערע אַזוינע שטויבעלאַך און קערפּערשאַפטן, ווירטשאַפטלאַכע, רעליגיעזע, פּאַרטייאישע. אין די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן האָט אָבער די ליבעראַלע אידעע דעם העלפאַנט ניט באַמערקט, אָדער געמאַכט זיך ניט זעענדיק אים: דער העלפאַנט איז די נאַציִע, וואָס פאַרקניפּט די בירגער־שטויבעלאַך אין לעבעדיקן היסטאָרישן אָרגאַניזם. אפילו דער ליבעראַלער נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט האָט איגנאָרירט די נאַציאָנאַלע באַדערפענישן פון די בירגער; אַ פּשיטא שוין אַזאַ באַרבאַרישער נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט, ווי רוסלאַנד. דער שטאַט האָט פאַרגעסן, אַז דער אָרגאַניזם פון אַ נאַציע איז פיל לעבעדיקער, נאַטירלאַכער, פעסטער, ווי דער מעכאַניזם פון שטאַט; אַז שטאַטן קאָנען קינסטלאַך און שנעל צוזאַמענגעשטוקעוועט ווערן, ווי, אַ שטייגער, דורך שדוכים פון זייערע הערשער, דורך ירושה, דורך דעראָבערונג, און קאָנען פּונקט אַזוי שנעל און קינסטלאַך צעשמעטערט ווערן, דורך מלחמות, דורך רעוואָלוציעס, אָדער דורך אַ פּשוט'ן אָפּמאַך צווישן די אַרומיקע שכנים. אָט איז, צ. ב., דאָס קעניגרייך פּוילן צונויפגעשטעלט געוואָרן דורך אַ שדוך פון אַ פּוילישער פּרינצעסין מיט אַ ליטווישן פירשט, און צעבראָכן געוואָרן דורך אַן אָפּמאַך צווישן רוסלאַנד, פּרייסן און עסטרייך. אַ נאַציע אָבער לעבט מיט אירע אינערלאַכע קאָלעקטיווע כחות, קאָן ניט קינסטלאַך אויפגעריכט ווערן און ניט קינסטלאַך פאַרניכטעט ווערן, און עס טוט שמערצלאַך ווי דעם צאַפּלדיקן אָרגאַניזם פון אַ נאַציע, ווען מ'צעשניידט זי אויף שטיקער אָדער מ'צעשטויבט זי אין איינציקווייזע בירגער־אַטאָמען.

די לעבעדיקע כחות פון די נאַציעס האָבן ענדלאַך רעוואָלטירט קעגן דער ברוטאַלער צענטראַליסטישער פּאָליטיק פון שטאַט, און ס'האָט זיך פאַנאַנדערגעפלאַקערט אין בעלגיען און אירלאַנד, אין עסטרייך און אונגאַרן, אין רוסלאַנד און טערקיי אַ ביטערער נאַציאָנאַלער שטרייט, וועלכער שטערט די פּאָליטישע אַנטוויקלונג פון דער גאַנצער מלוכה, דעמאָראַליזירט די פאַרוואַלטונגס־מאַשין און פלאַנצט אַ ווילדע העצע צווישן פאַרשידענע פעלקער פון לאַנד. די אונטערדריקטע פעלקער זיינען אַרויס קעגן דעם הערשנדיקן פאָלק און געריסן זיך אויך צווישן זיך איינער מיט'ן צווייטן. דאָס אַליץ האָט ענדלאַך געצוואונגען די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, מער פאַר אַליץ בעלגיען און עסטרייך, צו שטעלן זיך אויפ'ן וועג פון נאַציאָנאַלע רעפאָרמען.*)

*) די טערקיי איז לכתחילה געווען פריי פון צענטראַליזם, ווייל איר שטאַטס־אָרדנונג איז בכלל אַן אַנדערע, פון איין זייט פּראָגרעסיווער, פון דער אַנדער זייט פּרימיטיווער, אוידער אין אייראָפּע.

די אנטוויקלונג פון די נאַציאָנאַלע רעפאָרמען גייט אין דריי ריכטונגען: אין דער ריכטונג פון פּראָווינציעלער זעלבסט־פּאַרוואַלטונג, אין דער ריכטונג פון גלייכבארעכטיקונג פון שפּראַכן, און אין דער ריכטונג פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע. אַזוי ווי די טעטיקייט פון שטאַט דריקט זיך אויס אין דער פּאַרוואַלטונג, איז די ערשטע פאָדערונג פון אַ נאַציע, וועלכע פירט נאַציאָנאַלע פּאָליטיק: אָפּצוגרעניצן די פּאַרוואַלטונג פון שטאַט און איבערגעבן אַ טייל פּאַרוואַלטונג צו דער נאַציע. נעמלאַך, יענעם טייל, וואָס האָט צו טאָן מיט די נאַציאָנאַלע אינטערעסן פון די בירגער, און קודם כל מיט זייער שפּראַך, דערציאונג און קולטור. די פּאַרוואַלטונג איבער אָט די אנגעלעגנהייטן דאַרף איבערנעמען אָדער די נאַציאָנאַלע פּראָווינץ, אויב אַזאַ איז פאַראַן (ד. ה. אויב די גאַנצע נאַציע וואוינט איינע אַליין אין אַ באַשטימטער פּראָווינץ: דאָס פּאַסירט זייער זעלטן); אָדער די רעגירונג אַליין דאַרף אָנשטעלן אין איר פּאַרוואַלטונג באַאַמטע פון פאַרשיידענע נאַציעס און באַנוצן אין פּאַרוואַלטונג, אין געזעצגעבונג און אין געריכט אַלע שפּראַכן פון אירע בירגער; אָדער די פּאַרוואַלטונג פון די נאַציאָנאַלע אינטערעסן דאַרף איבערנעמען די נאַציע גופא, אַלס אַן עפנטלאַך־רעכטלאַכע קערפּערשאַפט, אַ פאַרבאַנד פון אַלע קינדער פון פאָלק. און דאָס לעצטע רופט זיך נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע.

אין עסטרייך, און נאָך מער אין דער שווייץ איז ברייט דורכגעפירט דער פּרינציפּ פון פּראָווינציעלער זעלבסט־פּאַרוואַלטונג, אין בעלגיען דער פּרינציפּ פון שפּראַכן־גלייכבארעכטיקונג, און אין טערקיי — דער פּרינציפּ פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע.*) וואו וואָסער אַ פּרינציפּ דאַרף מער אָנגעווענדט ווערן, — אויף דעם איז קיין כלל נאָך ניטאָ, ווייל די גאַנצע פּראַגע איז נאָך גאַנץ יונג. איין זאַך קאָן אָבער פעסטגעשטעלט ווערן מיט זיכערקייט, אַז דאָרט, וואו פאַרשידענע נאַציעס זיינען צווישן זיך שטאַרק אויסגעמישט און וואוינען ניט אין קיין שאַרף אָפּגעגרעניצטע פּראָווינצן, וועט די פּראָווינציעלע זעלבסטפּאַרוואַלטונג אָן נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע זיין אַ זיכערער דורכפאַל. דאָס האָט אומצווייפלהאַפט באַוויזן די געשיכטע פון עסטרייך.

---

*) אָט די פּאַקטישע ביישפּילן באַווייזן, אגב, ווי אומבאַגרינדעט איז די טענה פון אַלע צענטראַליסטישע פּאָליטיקער, אַז ס'טאָר און ס'קאָן ניט זיין קיין נאַציאָנאַלע זעלבסטפּאַרוואַלטונג, ווייל זי וואָלט געווען „אַ שטאַט אין אַ שטאַט" און „אַ נאַציע אין אַ נאַציע". דאָס וואָרט „נאַציע" האָט צוויי באַדייטונגען: די עלטערע, די ענגליש־פראַנצויזישע (נאַציאָן) מיינט די שטאַטליך־אָרגאַניזירטע באַפעלקערונג פון דער גאַנצער מלוכה; די מאָדערנע מזרח־אייראָפּעאישע מיינט יעדעס פאָלק, אַלס אַ היסטאָרישן אָרגאַניזם. אין טערקיש ווערן ביידע באַדייטונגען דייטליך פאַנאַנדערגעשיידט: „דעוולעט" הייסט נאַציע־שטאַט, און „מילעט" — נאַציע־פאָלק. אונטער איין אָסמאַנישן „דעוולעט" לעבן, אויף ברייטע אויטאָנאָמישע יסודות, עטלאַכע „מילעטען", און די איינהייט פון דער גאַנצער מלוכה ליידט פון דעם אויף קיין האָר ניט. אויב די טערקיי איז שטאַרק

בנוגע צו די אידישע רעכט (אין די גלות־לענדער) קאָן, פאַרשטייט זיך, קיין רעדע ניט זיין מכח פּראָווינציעלער זעלבסטפאַרוואַלטונג; בלייבן, הייסט דאָס, פאַר אונז די גלייכבאַרעכטיקונג פון שפּראַכן און די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע.

די גלייכבאַרעכטיקונג פון שפּראַכן

אַלע געזעצן און פאַראָרדנונגען, און בכלל אַלע אָפיציעלע אַקטן פון דער רעגירונג ווערן באַקאַנט געמאַכט דער באַפעלקערונג אין אַלע שפּראַכן פון לאַנד; די רעגירונג ביי זיך באַנוצט זיך מיט דער שפּראַך פון דער מלוכה, ד. ה. פון דער הערשנדיקער מערהייטס־נאַציע (אין רוסלאַנד איז די מלוכה־שפּראַך רוסיש, אין פּוילן — פּויליש, אין עסטרייך — דייטש, אין אונגאַרן — מאַדיאַריש, אין אָסמאַניען — טערקיש), נאָר צו דער באַפעלקערונג דאַרף די רעגירונג ריידן אין דער מוטער־שפּראַך פון דער באַפעלקערונג.

די פאַרהאַנדלונגען אין געריכט ווערן געפירט אין דער שפּראַך פון די צדדים, וואָס באַטייליקן זיך אין פּראָצעס.

די באַאַמטע מוזן קענען די שפּראַכן פון דער באַפעלקערונג פון זייער געגנד.

חוץ דעם קומען נאָך די פּערזענלאַכע שפּראַך־פרייהייטן, וואָס אַלע בירגער מעגן זיך פריי באַנוצן מיט זייער שפּראַך אין פּריוואַט־פאַרקער, מינדלאַך, שריפטלאַך אָדער טעלעגראַפיש, אין עפנטלאַכע פאַרזאַמלונגען און אין דער פּרעסע.

צו דער נאַציאָנאַלער גלייכבאַרעכטיקונג געהערט נאָך די איינפירונג פון נאַציאָנאַלע וואַל־קוריעס, וואו יעדע נאַציע זאָל, לויט דער צאָל פון אירע מיטגלידער, באַזונדער וויילן אירע דעפּוטאַטן און רעגירונגס־באַאַמטע. אַזוינע קוריעס עקזיסטירן אין איניקע פּראָווינצן פון עסטרייך, נאָר ס'איז נאָך דערווייל אַן אָפענע פראַגע, אויף וויפיל דאָס איז צוועקמעסיג.

אין אַלע נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן מוזן אַלזאָ די אידן פאַרלאַנגען גלייכבאַרעכטיקונג און פרייהייט פאַר זייער מוטער־שפּראַך, ד. ה. פאַר דער אידישער שפּראַך.

די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע

יעדע נאַציע ווערט קאָנסטיטואירט אין אַ פאַרבאַנד, וואָס פאַרוואַלטעט זעלבסט זיינע אינערלאַכע ענינים און באַזיצט די רעכט פון אַ יורידישער פּערזאָן, ד. ה. דער נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד קאָן דערווערבן אייגנטום,

---

צעריסן געוואָרן און פאַרלאָרן גאַנצע פּראָווינצן, איז דערין שולדיק גאָר ניט די נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע פון אירע פעלקער, נאָר אויסשליסלאַך די אינטער־נאַציאָנאַלע אינטריגן פון די אייראָפּעיאישע גרויסמעכטע.

שאפן זיך מיט אים, קאן שליסן קאנטראקטן מיט אנדערע יורידישע און פריוואט פערזאנען, קאן פירן פראצעסן אין זיין אייגענעם נאמען, פאר־טיידיקנדיק די אינטערעסן אדער דעם כבוד פון דער נאציע.

יעדער בירגער פון לאנד מוז געהערן, לויט זיין אייגענעם פרייען אויסקלייב, צו וועלכן ניט איז נאציאנאלן פארבאנד, און מוז צאלן דעם פארבאנד יענע שטייערן, וואס דער פארבאנד לייגט אויף אים ארויף.

אלע מיטגלידער פון נאציאנאלן פארבאנד, וואס זיינען רייף דערצו, אן אונטערשייד פון געשלעכט, מוזן האבן גלייכעס שטים־ און וואל־רעכט אין אלע אנגעלעגנהייטן פון זייער נאציע, וועלכע זיי האבן זיך פרייוויליק אויסגעקליבן. יעדער בירגער האט דאס רעכט ארויסצוטרעטן פון זיין נאציאנאלן פארבאנד און אריינטרעטן אין א צווייטן, אויב מ'נעמט אים אריין אהין.

דער נאציאנאלער פארבאנד פארוואלטעט די נאציאנאלע שולן, עלעמענטארע, מיטעלע און העכערע, ביבליאטעקן, מוזעען א. אז. וו., שטיצט טעאטערן און אנדערע קולטורעלע אונטערנעמונגען, פירט א נאציאנאלע סטאטיסטיק, באזארגט די צדקה־אנשטאלטן פון זיין נאציע, רעגולירט די אויסוואנדערונג און פארטרעט די אינטערעסן פון דער נאציע פאר דעם שטאט.

קיין שום אנדערע און ברייטערע פונקציעס קאן דער נאציאנאלער פארבאנד ניט האבן, ער געפינט זיך אונטער דער השגחה פון שטאט, דאס געריכט געפינט זיך אין די הענט פון שטאט, גלייך ווי די פאסט, דאס געלט־סיסטעם א. אז. וו. דאס פאליטישע,ווירטשאפטלאכע לעבן פון לאנד און די אינטערנאציאנאלע באציאונגען צו אנדערע לענדער מוזן פאר־שטייט זיך, געהערן צום שטאט און נאר צו אים.

אט דאס איז דער אינהאלט פון דער נ א צ י א נ א ל ־ פ א ל י ט י ש ע ר א ו י ט א נ א מ י ע, אזוי ווי זי איז פארמולירט געווארן צוערשט פון'ם עסטרייכיש־אידישן פאליטיקער און רעוואלוציאנס־פירער, א ד א ל ף פ י ש ה א ף און גענוי באגרינדעט געווארן פון'ם עסטרייכישן סאציאל־דעמאקראט ק א ר ל ר ע נ נ ע ר (געשריבן אונטער די פסעוודאנימען סינאפטיקוס און רודאלף שפרינגער). די פרטים פון דער נאצ. אויטאנאמיע זיינען נאך ניט אויסגעארבעט, אבער אין פרינציפ איז זי שוין אריינ־גענומען אין די פראגראמען פון דער עסטרייכישער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי, פון דעם אידישן „בונד“ אין רוסלאנד, פון די פועלי־ציון אין רוסלאנד און עסטרייך, פון דער רוסישער פארטיי סאציאליסטן־רעוואלו־ציאנערן און פון איר אידישער אפטיילונג „סערפ“. די פאדערונג פון נאציאנאלער אויטאנאמיע ווערט ארויסגעשטעלט אויך פון דער אלגעמיין ציוניסטישער פארטיי אין רוסלאנד און עסטרייך, פון די דעמאקראטישע און רעוואלוציאנערע פארטייען ביי די רוסישע אוקראאינער, גרוזינער, ארמעניער און אנדערע פעלקער.

ביז איצט האבן מיר אויסגעטייטשט אין יורידישע טערמינען, וואס

עם הייסט „**נאציאנאלע זעלבסטבאשטימונג**“ און מיר ווילן דאס איצט אנווענדן צו די אידן. אין יענע לענדער, וואו פארשיידענע פעלקער פירן א נאציאנאלע פאליטיק און קעמפן פאר נאציאנאלע רעכט, האט די בירגערלאכע גלייכבארעכטיקונג אליין פאר זיך זייער א קנאפע באדייטונג. דארט באשטייט די ווערדע פונ׳ם מענטשן שוין ניט מער אין זיינע „סיטיזן פייפערס“, נאר אין דעם כח פון זיין פאלק. א קינד פון א רעכטלאזן פאלק וועט ניט קאנען אויסנוצן זיינע רעכט, און וועט ניט קאנען געשיצט ווערן אקעגן רעכט פארלעצונגען, אויב נאר זיין פאלק האט ניט די מאכט צו דריקן אויף דער רעגירונג, אז די לעצטע זאל זיך רעכענען מיט אים. דעם בעסטן באווייז האבן מיר שוין געזען אין דער אידישער לאגע אין עסטרייך. זייענדיק דארט יורידיש בארויבט פון נאציאנאלע רעכט, האבן זיי אויך פאקטיש זייער ווייניק פון די פערזענלאכע און בירגערלאכע רעכט, וואס זיינען אזוי פייערלאך אויסגעשטעלט אויפ׳ן פאפיר, אין דער טעאריע. כדי צו צווינגען די באפעלקערונג און די אדמיניסטראציע צו רעכענען זיך מיט די אידישע אינטערעסן, בלייבט דאס איינציקע מיטל: אוועקצושטעלן דאס אידישע פאלק אין אזא רעכטלאכער לאגע, ווי די איבעריקע פעלקער. דאס הייסט, מיט אנדערע ווערטער, אז **אין די נאציאנאליטעטן־שטאטן איז די נאציאנאלע גלייכבארעכטיקונג א גאראנטיע פאר בירגערלאכע, פערזענלאכע און מענטשלאכע רעכט.**

אבער אויך דירעקט לײדן די אידישע מאסן אומצייליקן שאדן פון זייער נאציאנאלער רעכטלאזיקייט. זיי דינען, א דאנק איר, אלס אן אונטערדריקונגס־מיטל אין די הענט פון די הערשנדיקע נאציעס, שפילן אן אומסימפאטישע ראלע אין די קאנפליקטן צווישן די שכנ׳ישע פעלקער, ווערן קולטורעל פארנאכלעסיקט, מאראליש דעגראדירט, בלייבן אין אומוויסנקייט, האבן דורך דער אומוויסנקייט גרויסע שוועריקייטן אינ׳ם עקאנאמישן קאמף פאר דער עקזיסטענץ. די שטייערן, וואס זיי צאלן, ווערן אינגאנצן פארווענדט אויף צו שפייזן פרעמדע קולטורן; די אידישע שול, טעאטער, ליטעראטור ווערן ניט אונטערגעשטיצט און דערהויבן, ווי ביי אנדערע פעלקער, נאר זיי פירן אן עלנטע עקזיסטענץ און דערנידעריקן דעם קולטורעלן מצב פון פאלק. דאס אידישע פאלק דארף האבן דאס רעכט זיך קולטורעל אויסלעבן און אויפהויבן אין זיין אייגענער שפראך, אין אידיש, פונקט ווי אלע אנדערע פעלקער. די גרויסע פינאנציעלע מיטלען, וואס ס׳פארמאגן די פארמעגלאכע אידישע עלעמענטן, דארפן באנוצט ווערן אין די קולטורעלע אינטערעסן פון זייער אייגענעם פאלק, אויף וויפיל זיי האבן זייער פארמעגן פון זייער ארבעט געמאכט. די געוואלטיקע אידישע עמיגראציע גייט סטיכייאיש, ווי א פארניכטנדיקער שטורם, און קיינער זארגט ניט זי איינצואורדנען און פראדוקטיוו צו מאכן. קומט א פאגראם, א בלוט־בלבול, איז ניטא קיין אינסטיטוט

וועלכער זאָל האָבן די גנזעצלאַכע פולמאַכט צו ריידן אין נאָמען פון אידישן פאָלק צו מאָנען דעם שאָדן פאַר די ליידנדיקע אידן, צו פאַר־טיידיקן דעם כבוד פון אידישן נאָמען.

דאָס אַלעס קאָן טאָן בלויז אַן אויטאָנאָמער נאַציאָ־נאַלער אינסטיטוט, וואָס איז אנערקענט פונ׳ם שטאַט און פאַרטרעט דאָס אידישע פאָלק פאַר׳ן שטאַט. זאָל ער הייסן אידישער נאַציאָנאַלער סעים אָדער אידישער נאַציאָנאַל־ראַט, דער עיקר איז, אַז ער זאָל גניסן אַ טייל פון דער אָפיציעלער קאָמפּעטענץ פון שטאַט, זאָל קאָנען ארויפלייגן אָבליגאַטאָרישע שטייערן אויף זיינע מיטגלידער, אויס־האַלטן שולן, רעגולירן די עמיגראַציע א. אז. וו. די אונטערשטע אָרטיקע זיילן פון אַזאַ אינסטיטוט דאַרפן זיין נאַציאָנאַל־אידישע קהלות, וואָס טראָגן ניט קיין רעליגיעזן נאָר אַ נאַציאָנאַלן כאַראַקטער.

און כדי דאָס פאָלק זאָל ווירקלאַך גניסן פון זיין אויטאָנאָמיע, מוז זי געבויט ווערן אויף דעמאָקראַטישע יסודות: אַ דעמאָקראַטישע נאַציאָ־נאַלע קהלה און אַ דעמאָקראַטישער נאַציאָנאַלער פאַרבאַנד אויפ׳ן יסוד פון אַלגעמיינעם וואַלרעכט.

צו אַלע נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן, וואו אידן וואוינען אין געדיכטע מאַסן, שטעלן מיר אָט די פאָדערונג. און אויב פּוילן וועט צוריק ווערן אַ זעלבסטשטענדיקע מלוכה, וואָס מיר ווינטשן דעם פּוילישן פאָלק פון גאַנצן הארצן, אפילו ווען פּוילן קריגט נאָר אויטאָנאָמיע, פאַר־לאַנגען מיר אין פּוילן אידיש־נאַציאָנאַלע רעכט. קיין ערנסטער אידישער פּאָליטיקער האָט ניט געוואגט צו ריידן וועגן אַ „יודעאָ־פּאָלאָניא“, ווי די פּוילישע אַנטיסעמיטן ווארפן אונז פאָר, — מיר ווילן, אַז פּוילן זאָל זיין זעלבסטשטענדיק און די רעגירונגס־שפּראַך אין פּוילן קאָן ניט זיין קיין אַנדערע, ווי פּויליש. נאָר אין אירע באַציאונגען צו דער אי־דישער באַפעלקערונג דאַרף זי זיך באַנוצן מיט דער אידישער שפּראַך, די אידישע שפּראַך דאַרף זיין די אונטעררייכטס־שפּראַך אין אַלע אידישע שולן. מיר קאָנען ניט אָנפאַרטרויען די באַיקאָטיסטן, זיי זאָלן זיך שאַפן מיט אונזערע אינערלאַכע נאַציאָנאַלע ענינים. די אינטערעסן פון גאַנצן לאַנד, די אינטערעסן פון דעם אידישן פאָלק און די פּרינציפּן פון דעמאָ־קראַטיע פאַרלאַנגען, אַז די אינערלאַכע אידישע אנגעלעגנהייטן זאָלן פאַר־וואַלטעט ווערן פון אַ נאַציאָנאַל־אידישן אינסטיטוט.

נאָכוואָרט

די געשיכטע פונ׳ם עמאַנציפּאַציאָנס־קאַמף האָט אונז באוויזן, אַז די אידישע עמאַנציפּאַציע איז ניט קיין איינציקער אַקט פון געזעצגעבונג און אפילו ניט קיין סעריע פון אַקטן, נאָר קודם כל, אַ לאַנגער און פאַרוויקל־טער היסטאָרישער פּראָצעס. די רעטכלאַכע לאַגע פון די אידן אין פאַר־שיידענע לענדער האָט אונז געלערנט, אַז די דעמאָקראַטישע פרייהייטן פון

אַ לאַנד זיינען אַליין פאַר זיך ניט גענוג, אום אידן זאָלן דאָרט זיין גלייכבאַרעכטיקט. מיר האָבן געזען, אַז דאָס העכסט דעמאָקראַטישע פינלאַנד איז צו אונז ברוטאַל, און די מאָנאַרכיסטישע טערקיי איז דאָס קלאַסישע לאַנד פון אידישער גלייכהייט און פרייהייט. מיר האָבן געזען צוויי שכנים־לענדער פון גלייכער פּאָליטישער אַנטוויקלונג, אונגאַרן און רומעניע: דאָס ערשטע — אַ לאַנד פון אידישער גלייכהייט, דאָס צווייטע — דער שוידערלאַכסטער גיהנם פאַר אונזערע ברידער. אויך האָבן מיר געזען, אַז אונזערע האָפנונגען קאָנען מיר ניט בויען אויסשליסלאַך אויף דער פרייהייטלאַכער טראַדיציע פון אַ לאַנד: וואָס דאַרף מען שוין מער מענטשלאַך און רעכטלאַך, ווי די היסטאָרישע טראַדיציע פון דער באַציאונג פון פּוילישן שטאַט צו די אידן — און היינט איז פּוילן דער שרעקן־סימבאָל פאַר'ן אידישן פאָלק! *)

די היסטאָרישע דערפאַרונג ווייזט אונז' אַלזאָ, אַז די ערשטע זאַך — איז אונזער אייגענער קאַמף פאַר אונזערע רעכט. און אַז אין דעם קאַמף קאָנען מיר נאָר טיילוויז רעכענען אויף די גערעכטיקייטס־געפילן ביי די פעלקער. אַ סך מער דאַרפן מיר זיך שטיצן אויף די אינטערעסן פון די אומות העולם, און די קעמפער פאַר אַ מאָדערנעם שטאַט זיינען פאַראינטערעסירט אין דער גלייכהייט פון אַלע בירגער פאַר'ן געזעץ. ווייטער, קאָנען אונז באַהילפיק זיין די אינטערנאַציאָנאַלע אינטערעסן, ספּעציעל נאָך דער היינטיקער וועלט־מלחמה. אין אונזער קאַמף פאַר רעכט אין רוסלאַנד וועט אונז גרינגער זיין צו פאַראינטערעסירן די עפנטלאַכע מיינונג פון דער וועלט, ווייל די רוסישע רעגירונג האָט אַליין געזאָרגט דערפאַר, אַז די אידן־פראַגע זאָל פון אַן אינערפּאָליטישער אַנגעלעגנהייט ווערן אַן אינטערנאַציאָנאַלער סקאַנדאַל און אַ סכנה פאַר דער גאַנצער ציוויליזאַציע. די פּאָגראָמען, די סטיכייאישע עמיגראַציע, דער ביילים־פּראָצעס און, ענדלאַך, די מיליטערישע פאַרניכטונג פון גאַנצע אידישע קהלות האָבן כסדר געווירקט אין אָט דער ריכטונג. די פּוילן־פראַגע איז אַליין פאַר זיך געוואָרן אַ ברענענדיקער אינטערנאַציאָנאַלער ענין, און דאָס לאָזט אונז האָפן, אַז די פּויליש־אידישע באַציאונגען וועלן געפינען אַ געהעריקע אויפ־

---

*) אַ רירנדע לעגענדע דערציילט, אַז ווען די ערשטע אידישע קאָלאָניסטן זיינען געקומען קיין פּוילן, האָבן זיי געפרעגט ביי דעם סעים, אויב מ'וועט זיי ניט מאָרדן, ווי אין אַנדערע לענדער. אַן ענטפער האָט מען זיי געגעבן — „פּאָלסקאַ שליאַכטאַ ניע מאָרדויע" (די פּוילישע שליאַכטע מאָרדעט ניט). געפרעגט האָבן זיי ווייטער, אויב מ'וועט ביי זיי ניט רויבן זייער גוטס, און דער ענטפער איז געווען: „פּאָלסקאַ שליאַכטאַ ניע ראַבויע". ווייטער דערציילן אונז פאָלקס־לעגענדן, אַז אידן פלעגן שפּילן אַ גרויסע ראָלע אין דער רעגירונג פון פּוילן, און אפילו אויסגעקליבן געוואָרן אויף דעם פּוילישן קעניגס־טראָן. די לעגענדן זיינען היסטאָריש ניט ריכטיק, נאָר דערפאַר זייער כאַראַקטעריסטיש פאַר דער גליקלאַכער לאַגע פון די אידן אינ'ם אַמאָליקן פּוילן.

מערקזאַמקייט בעת די פרידנס־אונטערהאַנדלונגען.

מיר האָבן געזען, אַז דאָס מיטלאַלטער האָט געהאַט זיין פאָרם פון פאַרטיידיקן די אידישע אינטערעסן: דאָס איז געווען שתדלנות — די פאָרם אַנגעמאַסטן צו דער דעמאָלטיקער וועלט פון פריווילעגיעס און הנחות. אין דער היינטיקער וועלט פון גלייכהייט פאַר'ן געזעץ איז שתדלנות ניט מער, ווי אַ ירושה פון מיטלאַלטער. זי ווערט ביי אונז פּראַקטיצירט נאָר פון די אָפּגעלעבטע און רעאַקציאָנערע שיכטן. דאָס מאָדערנע מיטל צו פאַרטיידיקן אונזערע אינטערעסן איז — פּאָליטישער קאַמף און אַ ברייטע דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציע פון אידישן פאָלק. דאָס מיינט אַן אַלוועלטלאַכן אידישן קאָנגרעס אויף דעמאָקראַטישע יסודות.

מיר דאַרפן זיין גרייט און אָרגאַניזירט צו זאָגן אונזער וואָרט מיט דער נויטיקער פעסטקייט אין דער ריכטיקער צייט, און צו אונטערשטיצן דיזעס וואָרט דורך מאַסן־דעמאָנסטראַציעס. מיר דאַרפן שטיין אויף דער וואַך, אַז ס'זאָל זיך ניט ווידערהאָלן דער סקאַנדאַל מיט'ן בערלינער טראַקטאַט אין רומעניען, וואו דורך יעזואיטישע דריידלאַך איז בטל געוואָרן די אינטערנאַציאָנאַלע אַריינמישונג צו אונזער טובה. מיר דאַרפן זיין אָרגאַניזירט ניט אויף אַ ווײַלע, נאָר אויף שטענדיק, ווייל דער קאַמף פאַר רעכט איז ניט קיין קאַמף אויף אַ ווײַלע, נאָר אויף שטענדיק, און אין פּראָצעס פון קאַמף וואַקסן אונזערע אינטערעסן, עס פאַרברייטערן זיך אונזערע רעכטס־פאָרלאַנגען, ס'עפענען זיך פאַר אונז אַלץ נייע און נייע פּערספּעקטיוון. ס'איז ניט גענוג אויסצוקעמפן זיך דאָס רעכט אין טעאָריע, מ'מוז אים אויף שריט און טריט נאָך אויסקעמפן, פאַרווירקלאכן, פאַרטיידיקן אין דער פּראַקטיק. דער קאַמף פאַר אידישע רעכט פאָרלאַנגט אַ פּערמאַנענטע אָרגאַניזאַציע פון'ם אידישן פאָלק.

אין דער פּראַקטיק איז אַ רעכט געזיכערט בלויז דאַן, ווען אויסערהאַלב אָט דעם רעכט זיינען פאַראַן געוויסע גאַראַנטיעס. מיר האָבן געזען, אַז די מענטשלאַכע רעכט ווערן גאַראַנטירט דורך פּערזענלאַכע רעכט; אַז די פּערזענלאַכע רעכט ווערן גאַראַנטירט דורך בירגערלאַכע רעכט; אַז אין די נאַציאָנאַליטעטן־שטאַטן ווערן די בירגערלאַכע און אַנדערע רעכט גאַראַנטירט דורך נאַציאָנאַלע רעכט. נאָר מיר האָבן אויך געזען, אַז רעכטלאָזיקייט שטאַמט פון מאַכטלאָזיקייט, און מיר קאָנען זיין זיכער, אַז אפילו די נאַציאָנאַלע אַנערקענונג און נאַציאָנאַלע עמאַנציפּאַציע וועלן אונז ניט געבן די פולע גאַראַנטיע אַזוי לאַנג, ווי דאָס אידישע פאָלק איז מאַכטלאָז אין דער וועלט, און פאַרמאָגט ניט קיין איינן לאַנד, קיין איינענעם שטיצפּונקט אויף דער ערד־קוגל אַזוי לאַנג, ווי מיר זיינען אַ באָדנלאָזע אויסנאַם צווישן אַלע פעלקער.

די אידישע רעכטלאָזיקייט וועט ניט אָפּגעשאַפט ווערן

ענדגילטיק און פולשטענדיק אַזוי לאַנג, ווי עס וועט פאַרבלייבן די אידישע ה י י מ ל אָ ז י ק י י ט.

אָט די אַלע פראַגן, די אַלע פאַזן פון אידישער עמאַנציפּאַציע שטייען אויף דער טאַגעס־אָרדנונג אינ׳ם היינטיקן שיקזאַל־שווערן היסטאָרישן מאָמענט, אינ׳ם מאָמענט, ווען די צייט איז טראַגעדיק מיט נייע וועלטן און גרייט זיך זיי צו געבוירן אין איבערמענטשלאַכע יסורים. אַלע אָט די פאַזן פון בירגערלאַכער און נאַציאָנאַלער רעכטלאָזיקייט, פראַגן פון אונזער געפאַלנקייט און היימלאָזיקייט שטייען און מוזן שטיין אויף דער טאַגעס־אָרדנונג פון דער אידישער אָרגאַניזאַציאָנס־באַוועגונג און פונ׳ם אידישן קאָנגרעס.

נאָר מיר האָבן אויך געזען, אַז שטענדיק, אין אַלע פאַזן פון אונזער הונדערט־יאָריקן קאַמף פאַר רעכט, שטענדיק האָבן זיך אין אונזער אייגענער מיט, צווישן דעם אידישן פאָלק, געפונען גאַנצע שיכטן פון אינערלאַכע פיינט, און זיי האָבן מיט אַלע מיטלען געקעמפט קעגן די רעכט פון זייער פאָלק, מיט אַלע מיטלען געשטערט אונזער עמאַנציפּאַציאָנס־קאַמף. אידישע רעאַקציאָנערן האָבן די אידישע באַוועגונג געשעדיקט אין יענער צייט, ווען אונזער פאָלק האָט געקעמפט פאַר בירגערלאַכער עמאַנציפּאַציע. און היינט שטעלן זיך אויף די אינערלאַכע קעגנער פון אונזער פאָלק און אָרגאַניזירן זיך צו שטערן דעם היינטיקן שטרייט פאַר נאַציאָנאַלער עמאַנציפּאַציע און פאַר אַן אייגענער היים.

אַזוי היסטאָריש שריט ביי שריט ווערט דער אידישער עמאַנציפּאַציאָנס־קאַמף ברייטער אין פּערספּעקטיוון, און אַלץ אויף נייע פּאָזיציעס קלייבן זיך אַריבער די אינערלאַכע פיינט פון אידישער פרייהייט און גלייכהייט.

אונזער עמאַנציפּאַציע דאַרף אויסגעקעמפט ווערן ניט נאָר אין דרויסן, נאָר אויך אינווייניק, אינ׳ם אידישן פאָלק גופא: איצט, אַזוי ווי אין די אַמאָליקע צייטן. דער קאַמף פון אידישע רעכט ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ לאַנגן און שווערן קאַמף קעגן אַסימילאַציע און קעגן הפקרות. דער קאַמף פאַר רעכט ווערט פאַרוואַנדלט אינ׳ם קאַמף פאַר נאַציאָנאַלן שטאָלץ און נאַציאָנאַלער אומאָפּהענגיקייט.

מיט'ן פּנים צו דער ווירקלעכקייט

דער ציוניזם שטייט מיט דעם פּנים צו דער ווירקלעכקייט, בשעת די שונאי ציון קערן זיך אָפּ פון איר מיט'ן רוקן.

וואָס מיר האָבן פאָראויסגעזאָגט מיט פופצען, מיט צוועלף און מיט צען יאָר צוריק, און באַזונדערס ביים אָנהויב פון דער וועלט־מלחמה, איז איצט געוואָרן אַ פאַקט: אַ געזיכערטע אייגענע היים פאַר'ן אידישן פאָלק אין ארץ ישראל איז *אַוועקגעשטעלט געוואָרן אויף דער טאָגעס־אָרדנונג פון דער וועלט פּאָליטיק*. דאָס איז דערווייל אַלץ, ניט מער, נאָר אויך ניט ווייניקער.

דאָס איז אונזער זיג, אַן אומצווייפלהאַפטער זיג. *אונזערער*, פון אַלע ציוניסטן, ווייל ווען ניט די צוואַנציק־יאָריקע אינטענסיווע פּראָפּאַגאַנדע פון ציוניזם, און ווען ניט די צען־יאָריקע פּראַקטישע רעוואָלוציאָנס־אַרבעט פון ציוניזם אין ארץ ישראל, וואָלט די פראַגע קיינמאָל ניט באַטראַכט געוואָרן ערנסט און וואָלט ניט אויפגעקומען אויף דעם גרינעם טיש פון די דיפּלאָמאַטן. בלויז מענטשן מיט אַ קינדערשן בליק אויף וועלט־געשעענישן און אויף פּאָליטישע פראַגן קאָנען זיך מאָלן, אַז די פראַגע וואָלט אַרויפגעבראַכט געוואָרן, ווען עס וואָלט ניט געווען קיין ברייטע ציוניסטישע באַוועגונג. פאַרקערט, די ציוניסטישע באַוועגונג האָט אין דער פראַגע ניט קיין קלענערן חלק, איידער אַפילו דער בריטישער מאַרש אין ארץ ישראל. עס וועט זיין זעהר גוט, ווען אונזערע פריינט וועלן דאָס ניט פאַרגעסן, און עס וואָלט זיכער ניט געשאַדט, אַז אונזערע ניט־פאַרגינער זאָלן דאָס אויך פאַרשטיין.

קיין רעכט־פראַגע וועט קיינמאָל ניט אויפגעהויבן ווערן, אַזוי לאַנג ווי די אוממיטלבאַר פאַראינטערעסירטע פאַרלאַנגען עס ניט. אַזוי איז עס אויך מיט די אידישע רעכט. די גאַנצע געשיכטע באַווייזט אונז, אַז די אידן האָבן געקראָגן רעכט נאָר דאַן, ווען זיי האָבן עס פאַרלאַנגט, און נאָר אין דער מאָס, אין וועלכער זיי האָבן פאַר די רעכטן געקעמפט. די ענגלישע און האָלענדישע רעוואָלוציעס פון 17טן יאָרהונדערט האָבן ניט געבראַכט קיין גלייכע רעכטן פאַר אידן, ווייל זיי האָבן עס ניט פאַרלאַנגט. די ערשטע פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט קיין פולע גלייכבאַרעכטיקונג פאַר אידן ניט געבראַכט, ווייל זיי האָבן זיך צו־שפּעט געכאַפּט צו מאָנען, וואָס זיי קומט. פאַר דער רעוואָלוציע פון 1848־טן יאָר איז אייראָפּע איז ביי אידן די עמאַנציפּאַציאָנס־באַוועגונג געווען זייער שוואַך, און דערפאַר האָט יענע רעוואָלוציע טאַקע ניט געבראַכט קיין גרויסע

דערלייכטערונגען פאַר אידן.

אויב די גרויסע רוסישע רעוואָלוציע האָט תיכף אָראָפּגעריסן די קייטן פון דעם אידישן פאָלק, איז דאָס דערפאַר, ווייל עס איז פאַרגאַנגען פופציק יאָר פון אידישער עמאַנציפּאַציאָנס־באַוועגונג.

די רוסישע אידן האָבן אין זייער היינטיקער פרייהייט ניט קיין קלענערן חלק איידער די רעוואָלוציע אליין. אויב אונזערע הערצער זיינען פול מיט דאַנק צום רוסישן פאָלק, צום רוסישן ארבעטער־קלאַס פאַר דעם עמאַנציפּאַציאָנס־אַקט, דאַרפן מיר ניט פאַרגעסן, אז אַ גלייכער באַגייסטערטער דאַנק און אַנערקענונג קומט די אידישע משכילים פון די 60ער און 70ער יאָרן, און שפּעטער דעם „בונד" און די ציוניסטישע סאָציאַליסטן, וועלכע האָבן מיט זייער קאַמף ערשט מעגלאַך געמאַכט אָט דעם ליכטיקן רעזולטאַט.

איך גיי נאָך ווייטער. די אויסערלאַכע ענדערונגען און געשעענישן קאָנען אַמאָל האָבן נאָך אַ קלענערן ווערט, איידער דער קאַמף פון די פאַראינטערעסירטע גופא. יעדע באַפרייאונג איז קודם כל די זאַך פון די פאַרשקלאַפטע גופא. אזוי איז דאָס מיט'ן ארבעטער־קלאַס, און ניט ווייניקער איז עס אויך מיט די אונטערדריקטע פעלקער. די בירגערלאַך־אידישע גלייכבארעכטיקונג אין צענטראַל אייראָפּע אין 1867־1870 יאָרן איז געקומען נאָר אָן אַ רעוואָלוציע, נאָר אַלס רעזולטאַטן פון האַרטנעקיגן קאַמף פאַר רעכט, צוגלייך מיט דער באַפעסטיקונג פון די קאָנסטיטוציאָנעלע פּרינציפּן אין עסטרייך, אונגאַרן און דייטשלאַנד.

גלייך ווי עס איז געווען מיט דער אַנערקענונג פון די בירגערלאַכע רעכטן פון די אידן, אזוי איז עס אויך און וועט זיין מיט דער אַנערקענונג פון די נאַציאָנאַל־פּאָליטישע רעכטן פון אידישן פאָלק אויף ארץ ישראל און מיט די נאַציאָנאַל־אויטאָנאָמע רעכטן פון די אידישע מאַסן אין די גלות־לענדער. צו ערוואַרבן אָט די רעכטן, איז, נאַטירלאַך, נויטיק אַ גינציקע אויסערלאַכע סיטואַציע, — אָבער קודם כל, אַ שטאַרקע באַוועגונג ביי די אידן גופא, וועלכע זאָל וועקן דאָס אידישע פאָלק, ווי אויך דאָס געוויסן און די אינטערעסן פון די אומות העולם; אַ באַוועגונג, וועלכע זאָל אויסנוצן איטלאַכע גינציקע לאַגע פון די אָרומיקע כחות און איטלאַכע פאַסיקע קאָמבינאַציע פון פרעמדע אינטערעסן.

די פּראָפּאַגאַנדע אליין איז אין פּאָליטישער הינזיכט אַ סך ווייניקער פּראָדוקטיוו, איידער פּראַקטישע מעשים. שאַפט פאַקטן, פאַקטן און אָבער אַ מאָל פאַקטן — דאָס איז דער ווינקלשטיין פון פּאָליטישער ווייזהייט. פאַקטן איבערצייגן בעסער ווי געדאַנקען. מעשים ווירקן שטאַרקער פאַר לאָזונגען. קרבנות אַגיטירן בעסער איידער רעזאָלוציעס. דערפאַר איז זיכער, אז למשל דער „בונד" האָט אין דער עמאַנציפּאַציע פון די רוסישע אידן אַ גרעסערן חלק, איידער די גאַנצע אַגיטאַציאָנס־ליטעראַטור פאַר אידישע רעכטן, וועלכע איז אין משך פון פופציק יאָר געשאַפן געוואָרן פון די בירגערלאַכע „דערגרייכער". דער „בונד" האָט זיך ניט באַנוגנט

מיט די רייד, נאָר ער האָט געקעמפט און געבראַכט קרבנות, — דאָס הייסט, ער האָט געשאַפן פּאָליטישע פאַקטן, קליינע, אינדיווידועלע, יעדער איינער פאַר זיך אָן פּאָליטישן ווערט, נאָר צוזאַמען בילדן זיי איין גרויסן פאַקט, וואָס האָט איצט געבראַכט זיין פּרוכט.*)

אַזוי איז אויך מיט'ן ציוניזם. די פּראַקטישע קאָלאָניזאַציאָנס־אַרבעט אין ארץ ישראל מיט אירע ערפאָלגען, אומפאַרמיידלאַכע פעלערן און קרבנות האָבן געשאַפן יענע פּאָליטישע **פאַקטן**, וועלכע האָבן צוגעגרייט דעם היינטיקן רעזולטאַט. ווי קליין און שוואַך עס זאָלן דערוויילע ניט זיין די אידישע קאָלאָניעס, ווי פעלערהאַפט די סיסטעמען פון קאָלאָני־זאַציע, און ווי יונג די ציוניסטישע אינסטיטוטן דאָרט, האָבן זיי דאָך אַ סך מער אויפגעטאָן פאַר דער אויפקלערונג פון אידישן פאָלק און פון דער גאַנצער וועלט, איידער טויזנטער שיינע פּראָגראַמען און דיפּלאָמאַטישע פאַרהאַנדלונגען. איין געפאַלענער וועכטער האָט אין דער פאַרווירקלאַכונג פון ציוניזם אַ גרעסערן חלק, איידער אַלע אונזערע דעקלאַראַציעס.

די בעסטע גאַראַנטיע פון דעם ציוניזם ליגט פאָרט אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, און ניט אין אַ טשאַרטער. די גאַראַנטיע ליגט, קודם כל, אין דער אָרגאַניזאַציע פונ'ם אַלגעמיינעם ציוניזם און פונ'ם סאָציאַליסטישן ציוניזם. דאָס האָב איך געזאָגט מיט פופצען און צוועלף יאָר צוריק; און איך וועל ניט מיד ווערן עס איבער'חזר'ן אפילו היינט, ווען דער עולם ווערט אַזוי שווין צו־שטאַרק באַגייסטערט פון די פּאָליטישע און דיפּלאָ־מאַטישע נייס. איך האָב ניט מורא פאַר דער באַגייסטערונג, און אפילו ניט פאַר דער אַנטוישונג, וואָס קען שפּעטער קומען, — נאָר שעדלאַך איז די פאַרמישונג פון די יוצרות, מען זאָל ניט פאַרזען די בוימער מחמת דעם וואַלד. דער שיינער וואַלד פון פּאָליטישע פערספּעקטיוון פאַר דעם ציוניזם האָט נאָר אַ קיום דורך זיינע בוימער — דורך די פּראַקטישע מעשים פון דער ציוניסטישער באַוועגונג.

דערוויילע איז דער ערפאָלג נאָך ניט קיין רעאַלער, ער איז אייגנטלאַך

---

*) ריידנדיק פון „בונד", מיין איך, נאַטירלאַך, נאָר דעם **פּאַזיטיוון** טייל פון זיין **אַמאָליקער** טעטיקייט. דער היינטיקער „בונד" איז פּונקט אַזוי וויט פון דעם אַמאָליקן, און פּונקט אין דערזעלבער ריכטונג וויט, ווי דער היינטיקער „פאָרווערטס" פונ'ם אַמאָליקן. אויב אב. קאַהאַן מעג ניט מערקן זיין ירידה, מעג דאָס אַ בונדיסטישער „בן־יחיד" אויך. אָבער אויך אַמאָל איז דער „בונד" ניט געווען כלו קאַמף, ניט כלו אידעאַליזם. דער עלעמענט פון ענגהאַרציקייט און אויבערפלעכלאַכקייט האָט אויך דעמאָלט געגעבן אים וויט ניט קיין פיינעם ריח. נאָר דער **היסטאָרישער** פאַרדינסט מוז דעם „בונד" צוגעגעבן ווערן אין פולער מאָס. **דעם** פאַרדינסט האָבן מיר, איבעריגענס, אים מודה געווען נאָך מיט פופצען יאָר צוריק. אין 1906 האָב איך, צ. ב., געשריבן: „דער אידישער אַרבעטער־קלאַס וועט אַוועק־שטעלן דעם „בונד" פאַר זיינע פאַרדינסטן אַ פּראַכטפולן דענקמאָל — אין ירושלים."

נאָר אין דער מחשבה. איך וויל דאָ זאָגן און טאַקע אונטערשטרייכן אַ זעלבסטפאַרשטענדלאַכקייט: מיר האָבן נאָך ניט ארץ־ישראל. אַלע פאַרשטייען עס, נאָר ס'שאַדט ניט צו דערמאָנען. מיר האָבן נאָך אַפילו ניט קיין אָפיציעלן צוזאָג צו געבן אונז ארץ ישראל. נאָר עס איז שוין קאָלאָסאַל דער פאַקט אַליין, וואָס דער ציוניזם איז ענדלאַך געוואָרן אַן ערנסטער ענין פאַר דער גרויסער פּאָליטיק אין דער וועלט. דאָס, אַליין פאַר זיך, איז אַזאַ זיג פאַר דער ציוניסטישער באַוועגונג, וואָס וועט ברענגען זיינע גוטע פּאָליטישע פּראָצענטן אין דער צוקונפט, ווען אַפילו דערוויי׳ל זאָל זיך אויסלאָזן, חלילה, אַ מיסערפאָלג. די ערשטע רוסישע רעוואָלוציע איז געווען אַ שמערצלאַכער דורכפאַל, אָבער אירע פרוכט האָט זי געבראַכט שפּעטער, און ווי געבראַכט. דעם אמת'ן טויט־קלאַפּ דעם צאַריזם האָט זי געגעבן, יענע טראַגישע רעוואָלוציע מיט איר טראַגישער אַנטוויקלונג. און דעם גרעסטן טויט־קלאַפּ דער גאַנצער גלות־אידעאָלאָגיע, דעם רעאַקציאָנערן אַנטי־ציוניזם, דער בלינדער, וויסטער הפקרות פון די שונאי ציון האָט געבראַכט אָט דער לעצטער זיג אונזערער.

די שנאה צום ציוניזם איז מאָראַליש דערשלאָגן געוואָרן אויף אייביק. איצט זעט די גאַנצע וועלט, אַז זי האָט מער ניט קיין געזונטן פּסיכאָלאָגישן און סאָציאַלן יסוד, אַז זי איז צופוילט דורך און דורך, אַז זי איז — די רעאַקציע און דער אָבסקוראַנטיזם אין דער אידישער וועלט. די שונאי־ציון, וועלכע האָבן זיך מיט אַזוי פיל חוצפה אוועקגעשטעלט מיט'ן רוקן צום לעבן, צו דער פרייהייט, זעען ניט, מיען זיך ניט צו זען, אַז דאָס לעבן האָט זיי געענטפערט מדה כנגד מדה: האָט זיך מיט'ן רוקן אָפּגעקערט פון זיי, ווי פון אָפּגעשמיסענע הושענות.

און אָט דער רעזולטאַט, זאָג איך, וועט בלייבן אַפילו ווען די היינטיקע דיפּלאָמאַטישע סיטואַציע זאָל ניט ברענגען צו קיין פּאָזיטיוון רעזולטאַט.

לאָמיר האָפן, אַז די געשעענישן וועלן זיך אַנטוויקלען אַזוי, ווי עס פאָדערן די העכסטע אינטערעסן פון דער מענטשהייט און פונ'ם אידישן פאָלק און די לאָגיק פון דער מלחמה. די וועלט־מלחמה גייט איצט אַריבער פון איר אימפּעריאַליסטישער סטאַדיע אין איר לעצטער, רעוואָלוציאָנערער סטאַדיע. און בכן לאָמיר האָפן, אַז זי וועט זיך אויסלאָזן ניט מיט קיין ווייטערער אונטערדריקונג, נאָר מיט דער באַפרייאונג פון אַלע פעלקער. עס איז כמעט ווי זיכער, אַז די ענגלענדער וועלן נאָך האָבן גענוג צייט איינצונעמען ארץ ישראל, מעסאָפּאָטאַמיע און סיריע. עס איז כמעט ווי זיכער, אַז אַ רעוואָלוציע וועט אַראָפּשלײדערן די האָהענצאָלערנס, די האַבסבורגס און צענטראַליסטישע יונג־טערקן. און אויב אַזוי וועט שוין מיט מאַטעמאַטישער זיכערקייט קומען אויך די אידישע רעפּובליק אין ארץ ישראל.

אָבער, ווער ווייסט! עס איז נאָך אַלץ ניט אויסגעשלאָסן, אַז דער ראָד פון דער געשיכטע זאָל זיך ווידער קרום אַ דריי טאָן, און דעמאָלט

וועט, צוגלייך מיט אַ סך אַנדערע רעוואָלוציאָנערע טרוימען, אויך דער ציוניזם איבערלעבן אַן אַנטוישונג. און צוזאַמען מיט אַ סך אַנדערע פינסטערלינגען און רעאַקציאָנערן, וועלן אויך די ריטער פון אידישער אַסימילאַציע און פון גלות־אַפּאָרטוניזם נאָך אַמאָל ארויפכאַפּן זיך אויפ'ן זאָטל. נאָר איין פּאָזיטיווער רעזולטאַט וועט שוין בלייבן אויף דער צו־קונפט: איינמאָל געשטעלט אויף דער טאָגעס־אָרדנונג פון דער וועלט־פּאָליטיק, וועט די ארץ ישראל פראַגע פון דאָרט שוין ניט אַראָפּגיין. און די ציוניסטישע באַוועגונג, ווערנדיק אַלץ ברייטער און טיפער, וועט מיט אירע פּראַקטישע מעשים טרייבן די פראַגע אַלץ מער און מער צו איר ענדגילטיקער לייזונג, צו דער געזיכערטער אייגענער היים פאַר'ן אידישן פאָלק אין ארץ ישראל.

דער ציוניזם איז אַ היסטאָרישע נויטווענדיקייט אין אידישן לעבן; ער וועט קומען — דורך דער ציוניסטישער באַוועגונג, דורך דער ציוניס־טישער אָרגאַניזאַציע, דורך דעם פּועלי־ציוניזם, דורך אונזערע אינסטיטוטן, אונזער אַרבעט און אונזער קאַמף.

ארץ־ישראל אַלס אַ לאַנד פאַר אידישע מאַסן

צווישן די אידישע ארבעטער ווערט אַלץ מער און מער פאַרשפּרייט דער געדאַנק, אַז דאָס אידישע פאָלק נויטיקט זיך אין אַן עקאָנאָמיש און פּאָליטיש זעלבסטשטענדיקן צענטר און כמעט אַלע גיבן צו, אַז אויב אַ אידישער צענטער — וואָלט ער באַדאַרפט זיין אין ארץ־שיראל.

אָבער נאָך ניט אַלע זיינען איינפאַרשטאַנען, אַז די טערטאָריאַלע לעזונג פון דער אידן פראַגע איז אויך מעגלאַך, אַז זי קען זיך פאַרוואַנדלען פון א וואונש אין אַ פאַקט. אָפטמאָל קומט אויס צו הערן אַזוינע רייד: יאָ, מיר זיינען מסכים, ארץ־ישראל איז נויטיק פאַר'ן אידישן פאָלק, אָבער צו קענען מיר קריגן ארץ־ישראל, און אויב יאָ, ווי אַזוי וועלן מיר זי קריגן?

מ'קען באַטראַכטן די דאָזיגע פראַגע פון צוויי זייטן, ווייל דער אויסדרוק „קריגן ארץ ישראל" האָט צוויי באַדייטונגען. ערשטנס, הייסט דאָס, באַקומען דאָס אָפיציעלע רעכט צו באַזעצן דאָס לאַנד און צו שאַפן דאָרט אַן אייגענע פּאָליטיש־זעלבסטשטענדיקע אידישע געזעלשאַפט. צווייטנס, הייסט דאָס, פּאַקטיש באַזעצן גרויסע אידישע מאַסן אין ארץ־ישראל און בילדן אַ אידישע מערהייט אין לאַנד, צוויי פראַגן זיינען דאָס: צי איז מעגלאַך רעכטלאַך צו באַקומען ארץ־ישראל, אַז די מלוכות זאָלן איבערגעבן דאָס לאַנד אין רשות פון אונזער פאָלק? און צו איז מעגלאַך פאַקטיש צו עראָבערן ארץ־ישראל דורך אַ ברייטער אידישע קאָלאָניזציע

די רעכטלאַכע פראַגע, וועלכע הענגט אָפּ פון דער וועלט־פּאָליטישער לאַגע און פון אויסגאַנג פונ'ם קריג, דאַרף באַטראַכט ווערן באַזונדער. אין דער היינטיגער אָפּהאַנדלונג וועלן מיר זיך באַשרענקן מיט דער צווייטער פראַגע, ווי ווערט ארץ־ישראל קענען ווערן אַ היים פאַר אידישע פאָלקסמאַסן.

ארץ־ישראל איז ניט אַזאַ גרויס לאַנד, ווי דייטשלאַנד אָדער פראַנקרייך, למשל: פונדעסטוועגן קען זי דאָך אריינגעמען אַ גרויסע באַפעלקערונג. דאָס לאַנד איז אין שטח אַזוי גרויס, ווי בעלגיע, ווי די אינזל האַאיטי. אין בעלגיע וואוינען כמעט אכט מיליאָן מענטשן, אויף האַאיטי צוויי מיליאָן, און אין ארץ־ישראל סך הכל זעקס אָדער זיבן הונדערט טויזנט. ווען די אידן זאָלן זיך דערהויבן צו דער זעלבער מדרגה פון קולטור, ווי די בעלגיער, קענען מיר אריינברענגען אין דעם קליינעם לאַנד נאָך די גרויסע מערהייט פון אונזער צוזייטן פאָלק, אַלע רוסישע און עסטרייכישע אידן צוזאַמען. אויב די אידן זאָלן זיך אַראָפּלאָזן צו יענער

מדרגה פון קולטור, אויף וועלכער ס'שטייען די האַאיטישע נעגערס און מולאַטן, קענען מיר נאָך באַזעצן אין דעם לאַנד אַלע אידן פון די צוראָבירטע פּראָווינצן פון פּוילן און גאַליציען.

און ווען מיר זאָלן באַקומען די עפנטלאַך־רעכטלאַכע מעגלאַכקייט, צו קאָלאָניזירן ניט ארץ־ישראל אַליין, נאָר אויך אירע נאַכבאַר־לענדער, מעסאָפּאָטאַמיען און על־עריש, קענען מיר, באַ דער קולטור, אינטעליגענץ און ארבעטספּייאיגקייט פון נעגערס אָדער מאָנטענעגרינער, געפינען דאָרט גענוג פּלאַץ פאַר דעם גאַנצן אידישן פאָלק מיט אַלע קינדס־קינדער אין משך פון הונדערטער יאָרן.

די נאַטירלאַכע באַדינגונגען פון קלימאַט און באָדן אין פּאַלעסטינאַ, זיינען לויט דער מיינונג פון די בעסטע ספּעציאַליסטן, ווי פּראָפ. אָטאָ וואַרבורג, אוהאַגען און פילע אַנדערע — זייער גינציק פאַר אַ גרויסע מאַסן־קאָלאָניזאַציע. דער קלימאַט פון לאַנד איז אין אַלגעמיין אַ געזונטער, נאָר ער ווערט געשטערט דורך געוויסע אָרטיגע קראַנקהייטן. דאָס זיינען אָבער שטערונגען, וואָס קענען און ווערן שוין איצנד סיסטעמאַטיש באַזייטיקט דורך ציוויליזאַטאָרישע און סאַניטאַרישע אונטערנעמונגען. אַ סך קאָלאָניעס אין ארץ־ישראל, וואָס זיינען געווען זומפּן מיט דרייסיק יאָר צוריק, זיינען אַ דאַנק אַזוינע מיטלען געוואָרן בליענדע גערטנער און קור־אָרטן. וואָס דער מענטשלאַכער שכל האָט געקאָנט דערגרייכן אין שטאַט פלאָרידאַ, אויף דער קובאַ־אינזל, אין בראַזיליען, אין פּאַנאַמאַ, וואו ס'פלעגן אויך הערשן מאַלאַריאַ מיט אַנדערע מגפות, דאָס וועלן אויך די אידן קענען באַווייזן.

דער באָדן אין פּאַלעסטינאַ איז בטבע אַ רייכער און אַ פרוכטבאַרער, ווי דאָס באַווייזט דער פאַקט, אַז בעת דער אידישער זעלבסטשטענדיקייט פלעגן זיך אין לאַנד מפרנס זיין עטלאַכע מיליאָן נפשות. דאָס לאַנד איז איצט אָבער אויך שטאַרק פאַרלאָזט און פאַר'יתום'ט. דאָ דאַרף קומען די מאָדערנע וויסנשאַפט מיט אירע וואונדערבאַרע מיטלען צו באַפרוכטפערן אַ פאַר'יתום'טן באָדן. דורך באַוואַסערונג, פרוכט־וועקסל. אויך דער באָדן פון איטאַליע און די באַלקאַן־לענדער איז געלעגן פאַרוויסט הונדערטער יאָרן, ביז די מענטשן האָבן זיך פאַר אים גענומען און אין לויף פון עטלאַכע צענדליגער יאָרן פאַרוואַנדלט די וויסטענישן אין וועלדער, פעלדער און בליענדע שטעט.

דאַן, די אינדוסטריע, וואָס קען רייך מאַכן אפילו די אָרימסטע, פאַרוואָרפנסטע ווינקלאַך! אינדוסטריע הענגט אָפּ סיי פון די אָרטיקע נאַטור־באַדינגונגען, סיי פון דעם אונטערנעמונגס־גייסט ביי דער באַפעלקערונג. ס'זיינען שוין דאָ אייניקע אייזנבאַנען אין לאַנד, נאָר די אידישע קאָלאָניזאַציע וועט דאָרט ערשט אויפבויען אַ געדיכטן נעץ פון באַנען. ס'איז אַ סברה, אַז אין לאַנד געפינען זיך באַגראָבן אונטער דער ערדפלאַך אַ סך וויכטיקע מעטאַלן און מינעראַלן. אויב אָבער אין ארץ־ישראל אי זאָפילו ניטאָ קיין קוילן אָדער קיין נאַפט (געלאָגן זאָגן, אַז ס'איז

יא פאראן) — האבן מיר דאך דעם ביישפיל פון איטאליע און די באל־קאן־לענדער, וואס באזיצן אויך ניט קיין אייגענע קוילן און נאפט, דאך אנטוויקלען זיי אן אייגענע אינדוסטריע. ווייטער, באזיצט ארץ־ישראל א גרויסע קראפט פונ׳ם וואסער־שטראם פון ירדן, וואס קען פארזארגן מיט ענערגיע דאס גאנצע לאנד.

צווישן די באדינגונגען פון אידישער קאלאניזאציע איז באזונדערס וויכטיק דער פאקט, וואס ארץ־ישראל איז ענג פארבונדן מיט׳ן וועלט־מארק: פון אלע טערקישע פראווינצן איז דאס די לעבעדיקסטע אין זינען פון וועלט־האנדל, פון ארויספיר און אריינפיר. דאס קומט פון דער אידישער קאלאניזאציע. פאר אלץ, וואס אידן פראדוצירן אין ארץ־ישראל, האבן זיי א פארטיקן מארק אין די גלות־לענדער. און דורך די פארמיט־לונג פון די אידן אין די גלות־לענדער קענען די פראדוקטן פון ארץ־ישראל גלייך ארייננדרינגען אינ׳ם מארק פון פרעמדע פעלקער, ווי מיר זעען דאס שוין איצט מיט די פראדוקטן, וואס אידן פירן ארויס פון ארץ־ישראל (אראנזשן, כרמל־וויין).

ארץ־ישראל פירט אריין צו זיך פון פרעמדע לענדער א סך אזוינע סחורות, וואס אידן וואלטן געקאנט צום בעסטן באזארגן אויפ׳ן ארט. זי פירט אריין קליידער פון ווין, בעת די אידן זיינען די בעסטע שניידער אין דער וועלט און וואלטן אליין געקענט פארזארגן מיט מלבושים אי ארץ־ישראל אי דעם גאנצן אריענט. ארץ־ישראל פירט אריין ציגארעטן פון מצרים, שיך פון עסטרייך, קאפעליושן פון איטאליע, כעמישע שטאפן פון מצרים און פון איטאליע, זייגערס פון דייטשלאנד און דער שווייץ. בעת אידן זיינען די בעסטע מייסטער פאר אזוינע מלאכות.

גאנצע שטעט אין ארץ־ישראל קענען אויסגעבויט ווערן פון אידישע פאבריקן מיט אידישע ארבעטער.

דאס זיינען דערווייל נאר מעגלאכקייטן. וואס פון דעם וועט פאר־ווירקלאכט ווערן, — דאס ווענדעט זיך אן דער ענערגיע, וואס דאס אי־דישע פאלק, און גאנץ ספעציעל די אידישע ארבעטער וועלן ארויסווייזן אין דער קאלאניזאציע. מיר וועלן אבער ניט באדארפן צו בויען אלצדינג פון ס׳ניי אויף א ווילד־פרעמדן באדן, ווייל אין ארץ־ישראל איז שוין א סך אויפגעבויט געווארן אין לאנד דורך דער דרייסיק־יאריקער ארבעט פון פיאנערן. דאס איז דער נייער ישוב איז די קאלאניעס און אין די שטעט.

די פיאנערן האבן אונטער די שווערסטע, שרעקלאכסטע באדינגונגען אויפגעבויט א אידישן ישוב, וואס איז נאך ניט געזיכערט פאליטיש, האט נאך ניט קיין רעכטלאכע גאראנטיעס, שטעלט מיט זיך אבער שוין פאר א הויכן עקאנאמישן און קולטורעלן ווערט: דער קליינער ישוב, וואס מיר האבן שוין אין לאנד, איז פאקטיש אויטאנאם, אומאפהענגיק סיי פון טער־קיי, סיי פון דער אראבישער באפעלקערונג, אין זיין קולטורעלער און געזעלשאפטלאכער אנטוויקלונג. דאס איז אונזער אידישע באלעבאטיש־

קייט, — א קליינע באלעבאטישקייט, נאר א זעלבסטשטענדיקע. אזא קולטורעלע און עקאנאמישע זעלבסטשטענדיקייט געניסן מיר אין ערגעץ ניט, אפילו ניט אין די פרייסטע לענדער פון דער וועלט.

דאס האבן געקענט אין ארץ־ישראל שאפן איינזאמע פיאנערן מיט זייערע באשרענקטע מיטלען און אן שום ערפארונג. וואס'זשע וועט קענען דארט שאפן דאס גאנצע געאייניקטע און ארגאניזירטע אידישע פאלק?

אין משך פון די לעצטע צענדליקער יארן זיינען אנטשטאנען גרויסע קאלאניעס אין די אמאליקע וויסטע לענדער. די „וועסט" אין די פאר־אייניקטע שטאטן, בראזיליע, ארגענטינע, דרום־אפריקע, עגיפטן — זיי־נען געווארן בליענדע מדינות א דאנק דער סיסטעמאטישער ארבעט פון פעלקער און רעגירונגען. אויך אין פאלעסטינע קען אנטשטיין א רייכער שטאט מיט א וויכטיקער נאציאנאלער ווירטשאפט. דערצו זיינען נויטיק ארגאניזירטע פאלקס־קרעפטן. מיר האבן א פאלק אן א לאנד און א לאנד אן א פאלק. לאמיר זיי צונויפברענגען צוזאמען!

באדענקט דאס אידישע ארבעטער, איר וועט איינזען, אז ארץ־ישראל אלס א לאנד פאר די אידישע פאלקס־מאסן איז ניט קיין חלום, נאר א גרויסע היסטארישע מעגלאכקייט. באטראכט דאס, חברים ארבעטער, און איר וועט פארשטיין, פארוואס מיר ווילן א אידישן קאנגרעס מיט דער פלאטפארם פון א פאליטיש־זעלבסטשטענדיקער אידישער היים אין ארץ־ישראל.

(„אידישער קאנגרעס", 13טן אויגוסט, 1915.)

דער טעראָריסט און דער וועכטער

(צום דערשיינען פון זאַמל־בוך „יזכור")

א מיטל־געוואַקסענער פויערל מיט א צעשויבערט בערדל און קליינע הכנע'דיקע גרויע אויגן, וואָס דערציילן פון שווערער פראַצע אָן א האָפנונג און פון באַהאַלטענעם פראָטעסט, זיצט איינגעבויגן אויפ'ן בעטל פון געפענגניש, טראַכט, מסתמא, זיין בלייערנע מחשבה וועגן ערד און פריי־הייט. פלוצלונג, רופט ער זיך אָפּ צו מיר — איך „זיץ" מיט אים און נאָך אנדערע „גוים" אין איין קאַמער, פאַר פּאָליטישע פאַרברעכנס, אין א תפיסה פון דרום־רוסלאַנד — קערט ער זיך צו מיר צו:

— זאָגט־זשע, פּאַניטשו, וועט מען יענע צוויי נייע געפאַנגענע הענגען?

— כ'ווייס ניט, מסתמא הענגען, — שליינט זיך ארויס פון פאַרקלעמ־טער ברוסט אן ענטפער, אָן מיין ווילן און אָן מיין הסכמה.

— ווי־זשע איז דאָס, פּאַניטשו, זיי האָבן זיך דאָך פאַר אונז אַלעמען איינגעלייגט, קלעקט אונז קיין ערד ניט, דער גובערנאַטאָר האָט אונז אַלעמען געשמיסן, מיר האָבן אַלע זיי געבענטשט, אַז זיי האָבן דעם גובער־נאַטאָר געשאָסן — פאַרוואָס־זשע וועט מען זיי הענגען און אונז ניט? פּאַניטשו, איז דאָס יושר?

זיצט ער ווייטער אָן באַוועגונג, און איך קנעט אַפּאַטיש געפענגניש־דאַמקעס פון קאַזיאָנעם שוואַרץ־ברויט, צו שפּילן דאַמקעס מיט דעמזעלביקן פויער.

— איז זיינען זיי דאָך אונזערע העלדן! — פאַרענדיקט פלוצלינג דער פויער זיין דערשראָקענעם געדאַנק, און די אויגן ווערן מיטאַמאָל גרעסער, די גאַנצע וואַכעדיקע פיגור פונ'ם דאָרפישן „בונטאָווששיק" נאָך קלענער, נאָך מער צוזאַמענגעקאָרטשעט.

„זיינען זיי דאָך אונזערע העלדן". דער גוי האָט צום ערשטן מאָל פאַרשטאַנען דאָס מאָדנע וואָרט. „טאַק וואָני־זשע נאַשי העראָאי". איצט ערשט ווערט אים קלאָר דאָס פרעמדע וואָרט „העראָאי", וואָס ער האָט ערגעץ געהערט קלינגען, נאָר ס'האָט זיך ניט געקלעפּט צו זיין וואָכעדי־קער דערפאַרונג.

דער נאַאיווער און פרומער אויסרוף פון יענעם פויער שוועבט די גאַנצע צייט אין מיין זכרון ווען איך קאָרטשע זיך אריין אין דעם פּראַכטפול־שוידערלאַכן בוך, אין דעם „יזכור"־בוך, וואו איטלאַכע שורה און איטלאַך בילד זאָגט דיר מוסר, וואָס „יענע זיינען אונזערע העלדן"

און פארוואס זיי פאלן א קרבן פאר אונז.

פון יענע צוויי העלדן, וואס מען האט זיי געזאלט הענגען אלס קרבן פאר די געשמיסענע פויערים, איז איינער א אידישער בחור געווען. זיין יוגנטלאכן ענטוזיאזם, זיין דורשט מפקיר צו זיין זיך פאר דעם כלל — האט ער אפגעגעבן דעם פרעמדן פאלק, זיין לעבן האט ער איינגעזעצט פאר פרעמדע ערד און פרייהייט. קיין טיפער „טעארעטיקער" איז ער נים געווען, אין קיין געהיימע דיסקוסיאנס־פארזאמלונגען פלעגט ער נים ארויסטרעטן; ארויסגעווארפן אין שטרענגער „קאנספיראטיווער"־פארגעסנ־הייט זיין אייגענעם נאמען, האט ער געטראגן פרעמדע קריסטלאכע נעמען, אין יעדער שטאט אן אנדער נאמען. איך וויים נאך עד־היום נים זיין אידישן נאמען, פאר וועלכן ער האט אזוי מורא געהאט, נאר געקענט האב איך אים נאך „אויף דער פרייהייט" און פלעג אמאל פארקניפן מיט אים א געשפרעך מכח דער אידישער לאגע.

— עי, איר שאוויניסטן, בורזשואס, איר פארשטייט נים, אז אלצדינג קערט זיך אן דער אגראר־פראגע. גיט דעם רוסישן פאלק זיין ערד און זיין פרייהייט, וועט קיין אידן־פראגע מער נים זיין.

דער איבערצייגטער ענטפער פלעגט אפקלינגען מיט גוטמוטיקער פעסטקייט. ער האט געבליקט אויף מיר, ווי איינער, א רייכער מנדב, קוקט אויף א פארשייטן ארימאן, וועלכער איז אים מוחל די נדבה; און פון זיינע אויגן האט ארויסגעשיינט א שטומער פארוואורף:

איך וויל דאך אפגעבן מיין לעבן פאר דער ערד און פרייהייט פאר אלעמען גלייך, פאר די פויערים און פאר דיר, און דו, נארישער שאוויניסט, ווילסט אפילו מיין קרבן נים צונעמען!

ניין, איך האב זיין קרבן ריכטיק אפגעשאצט און די קרבנות פון הונדערטער אנדערע אזוינע אידישע בחורים ווי ער, וואס האבן זייער פאר'־חלום'טן קאפ אפגעגעבן פאר יענעם. נאר איך בין נים געווען באפרידיקט דערמיט. דאס זיינען נים אונזערע העלדן.

און אויסגעשטארבן איז דער וואונדערבארער דור פון יענע עטנוזיאסטן, אויסגעלאזט זיינע אטעמס אונטער די הענט פון דעם צאר'ס תלינים. די פארבליבענע האבן זיך מישב געווען אויף א קליגערער זאך: אפגעקומען אונזער חלק עולם־הבא, היינט לאמיר געניסן פון עולם־הזה. די געוועזענע אידישע רעוואלוציאנערן זיינען קאריעריסטן געווארן.

נאר דער דארשטיקער גייסט פון אונזער אידישער יוגנט איז נים דערשטיקט געווארן אין דער אלגעמיינער יאגעניש נאך פארגעניגן און קאריערע. געבליבן איז נאך וואר־נים־וואו דער אידעאליזם, געלעבט האט נאך אין די פארבארגענע טיפענישן פונ'ם פאלקס־גייסט דער דראנג נאך גרויסע היסטארישע מעשים. דאס נאציאנאלע געפיל האט אנגעהויבן צו פלאקערן מיט הייליקע פונקען פון התלהבות. און אויפ'ן ארט פון זייערע העלדן זיינען געקומען אונזערע איינענע, וואס לייגן איין זייער לעבן פאר אידישער ערד און אידישער פרייהייט.

דער הינגעריכטעטער אידישער טעראָריסט האָט געפונען א ווירדיקן נאָכפאָלגער אינ׳ם אידישן וועכטער, א ווירדיקערן נאָך פאַר דעם ערשטן. דער ערשטער האָט זיין אידישן נאָמען פאַרלייקנט און מיט א קריסטלאַכן „לייבל״ אויפ׳ן שטערן צו דער תליה געגאַנגען, און דער נאָכפאָלגער זיינער האָט זיין וואַכעדיקן געטאָ־נאָמען פאַרביטן אויף א נאַציאָנאַלן, מיט היסטאָרישע רמזים און האָפנונגען פאַרבונדן.

ז י י ע ר ע העלדן האָבן זיך פון וועלוועלס און בערלס אין אַנטאַניס און קאָנדראַטים איבערגעדרייט: די נייע העלדן, אונזערע, די ארץ־ישראל׳דיקע זיינען מיט נייע נעמען ארויס, מיט נעמען פאַר איינענער ערד און פרייהייט: שמואלי, אחדותי, ראובני — הייסן זיי.

אין די הונדערטער ציילן זיי היינט און אין די טויזנטער וועלן זיי מאָרגן ציילן, ווייל א טייל פון זיי האָט שוין אָפגעגעבן זייערע קערפּערס צו באַפרוכפּערן די אידישע ערד, מאַכן זי פעט מיט יונג בלוט און מיט יונגע מוסקולן, אז פון איר זאָל אויסשפּראָצן דער פרישער בוים פון אידישער פרייהייט.

דאָס זיינען די פאַרקעמפּער פון די אידישע פעסטונגען אין ארץ־ישראל, די וועכטער פון אידישן פאָלקס־פאַרמעגן. און א טייל פון זיי איז געפאַלן, דערפילנדיק די פרייוויליקע פליכט.

דער טעראָריסט איז לכתחילה געגאַנגען אויף מאָרד און זעלבסט־מאָרד, ווייל פאַרמאַסטן האָט ער זיך מיט זיין גליענדן האַרץ אונטערצוצינדן דעם גאַנצן בנין פון הונדערט־יאָריקן דעספּאָטיזם, צו ברעכן מיט זיין איינענעם קאָפּ די אַזיאַטישע מויערן פון שקר און פינסטערניש. דער היינטיקער אידישער קעמפּער אין ארץ־ישראל גייט אָבער אַהין ניט צו צושטערן, נאָר צו בויען, ניט צו מאָרדן און געמאָרדערט צו ווערן, נאָר צו באַפרוכפּערן די ערד דורך פרידלאַכער, ברכה־ברענגענדיקער ארבעט. נאָר די ווילדע צושטאַנדן אינ׳ם פאַרנאַכלעסיקטן לאַנד זיינען פיינטלאַך צו זיין פרידלאַכער ארבעט, און ער איז געצוואונגען צו באַוואָפנען זיך קעגן די האַלב־ווילדע מענטשן. אונזערע אידישע העלדן זיינען דער היפוך פון טעראָריזם, נאָר זיי פאַלן א קרבן מיט׳ן פולן באַוואוסטזיין פון דער נויטיקייט און אומפאַרמיידלאַכקייט פון זייער שיקזאַל.

א נייע פראַכטפולע תפלה האָט די הינגע אידישע יוגנט פאַרפאַסט אויף די קברים פון די געפאַלענע אידישע ארבעטער און וועכטער אין ארץ־ישראל, א תפלה פון פרייהייט און האָפנונג, פון שטאָלץ און איבער־צייגונג און געלאַזט די תפלה אין דער גרויסער וועלט אין דער מאָדערנער פאָרם פון א בוך. „יזכור״ הייסט דאָס בוך, דאָס שוואַרצע בוך פון זכרונות און פאַקטן. דער נייער „יזכור״ וויינט ניט אויף די „קדושים״, ער ברעכט ניט די הענט אין אוממעכטיקן טרויער פון אל מלא רחמים, נאָר מיט יראת־הכבוד איז ער מזכיר נשמות, ווי דאָס טוען קעמפּער, באַוואונדערנדיק די מעשים פון זייערע מיטקעמפּער. ניט ווי אבלים און יתומים זיינען זיי מתפלל, די אויטאָרן פונ׳ם זאַמלבוך, נאָר ווי שטרייטער,

וואָס ליגן אַפּ אַ פייערלאַכע שבועה אויפ׳ן קבר פון זייערע ברידער.

און דעם זונטיק וועלן זיך אויפזאַמלען די געבליבענע אַרבעטער און וועכטער. און דאָרט וועט פאַרטיילט ווערן דאָס שוואַרץ־געהילטע בוך צוזאַמען מיט דער איינציקער ירושה פון די פאַרשטאָרבענע: מיט זייער אידעאַליזם, וואָס זיי האָבן, אויסלאָזנדיק דעם אָטעם, אַנפאַרטרויט צו די לעבן געבליבענע.

מיר וועלן זיך אויפזאַמלען און דערמאָנען די נעמען פון יענע יונגע־לייט, וואָס זיינען געלאָפן פון די דושנע שטעט און אָרימע שטעטלאַך אין די רייכע בערג און פרייע וויסטעניש פון ארץ־ישראל. און איבער אונזערע קעפּ וועט אויף שטילע פליגלען שוועבן דער אומשטערבלאַכער גייסט פון די אוועקגעגאַנגענע — דער גייסט פון פרייער אַרבעט אויף דער באַ־פרייטער ערד.

(„וואַרהייט“, ניו יאָרק, 1916.)

ארץ ישראל אין אונזער פראָגראַם און טאַקטיק

„נייע צייטן — נייע פויגלען, נייע פויגלען — נייע לידער" — האָט דער דיכטער געזאָגט. אויך אויף אונז איז די צייט ניט אריבער אָן ווירקונג, און זי האָט געמוזט ביי אונז ארויסרופן אויך נייע ווערטער און נייע מעשים. מיט 12 יאָר צוריק זיינען מיר ארויסגעטראָטן צום ערשטן מאָל אויף דער אידישער גאַס, ווי אַן אָרגאַניזירטע פּאַרטיי. פון דאַן אָן האָט זיך שטאַרק אַנטוויקלט און רייף געוואָרן דער פּראָלעטאַריאַט בכלל, אין משך פון דער צייט איז אויך שטאַרקער און רייפער געוואָרן דער אידישער פּראָלעטאַריאַט.

אַמאָל האָט דער פּראָלעטאַריאַט געשטרעבט בלויז אָפּצושאַפן די מניעות אויף זיין וועג, איצט אָבער וויל ער אויך שאַפן, בויען אַ ניי לעבן. אויך אונזערע שטרעבונגען זיינען גרעסער געוואָרן, און מיר מוזן דעריבער אויך ברייטער מאַכן אונזער פּראָגראַם.

מיר ווילן אויך רייכער און בויגזאַמער מאַכן אונזער טערמינאָלאָגיע. אַמאָל האָבן מיר נאַאיוו־רעאַליסטיש געקוקט אויפ'ן לעבן, און בלויז פון דער רעאַלער זייט האָבן מיר אויך פאַרמולירט אונזערע פאָדערונגען. איצט האָבן זיך אָבער ביי אונז באַוויזן אויך קולטורעל־עסטעטישע באַדערפנישן, און אויך פאַר זיי ווילן מיר געפינען אַן אויסדרוק.

לאָמיר נעמען דעם סאָציאַליזם. ער האָט זיינע פאַרשידענע מאָמענטן. עקאָנאָמיש הייסט עס: סאָציאַליזאַציע: פאַרגעזעלשאַפטלאַכן די פּראָדוקציאָנס־מיטלען. פּאָליטיש: די דיקטאַטור פון די אַרבעטענדיקע מאַסן. ער האָט אָבער אויך אַ געפילס־מאָמענט. ער וויל אָפּשאַפן די ממשלה פון עגאָאיזם, מאַכן אַ סוף צו דעם תוהו ובוהו, צו דער הפקר'דיקער אַנאַרכיע פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג.

דיזעלביקע דריי מאָמענטן געפינען מיר אויך אין ציוניזם.

עקאָנאָמיש הייסט עס: די קאָנצענטראַציע פון די אידישע מאַסן אין ארץ ישראל. פּאָליטיש: באַקומען פאַר דעם אידישן פאָלק אין ארץ ישראל אַ טעריטאָריאַלע אויטאָנאָמיע. און אויף דער געפילס־שפּראַך: די שטרעבונג צו אַן אייגענער היים.

אַט די באַדערפניש צו געבן אַן אויסדרוק אויך אונזערע געפילן איז ביי אונז פאַר דער לעצטער צייט שטאַרק אויסגעוואַקסן, און מיר שעמען זיך מיט איר ניט. דער חשש פון „למה יאמרו הגוים" קימערט אונז מער ניט...

מיט 12 יאָר צוריק האָבן מיר זיך געהאַלטן אָן דעם געווויסן ווערטל פון פּראָסטן המון, וועלכער זאָגט: „בעסער אַ איד אָן אַ באָרד, איידער אַ באָרד אָן אַ אידן". מיר האָבן דאַן ניט געהאַלטן פון ראָמאַנטיק, אָרנאַ־

מענטן און באַפּוצונג. עס האָט אויך דאָן געמוזט זיין אַזוי. מיר האָבן דאָן געפירט אַ מלחמה אויף צוויי פראָנטן: קעגן „בונד“ פון איין זייט און קעגן די ציוניסן פון דער אַנדער זייט. און כדי מען זאָל אונז ניט פאַרבייטן מיט די לעצטע, האָבן מיר זיך געמוזט שטאַרק באַמיען אויך צו זיין שטאַרק אָפּגעהיט מיט אונזער טערמינאָלאָגיע. דאָך מוז איך זאָגן, אַז באמת האָבן מיר אויך דאָן ניט שטאַרק מורא געהאַט פאַר די כלומר׳שט טריפה ווערטער, און אויך אין אונזער פּראָגראַם, וואָס איז דאָן אויסגעאַרבעט געוואָרן, וועט איר געפינען אומעטום די ווערטער: „דאָס אידיש פאָלק“.

פון דעמאָלט אָן האָט זיך אָבער אַ סך געענדערט. דער חילוק צווישן אונז און די אַנדערע פּאַרטייען איז גענוג קלאָר און בולט געוואָרן. קיינער וועט אין אונז מער קיין טעות ניט האָבן. איצט איז אַלזאָ געקומען די באַדערפעניש צו ריידן אין אַ נייער, רייכערער טערמינאָלאָגיע. מיר מעגן און מיר דאַרפן איצט אויך געברויכן די געפילס־שפּראַך, איצט קאָנען מיר און דאַרפן זאָגן: ארץ ישראל, אַ אידישע היים!

נאָר סוף כל סוף איז דאָס אַלץ ניט אַזוי וויכטיק. דער עיקר איז אונזער פּראָגראַם, און דאָ בלייבט אַלץ ווי געוועזן. אונזער אויסגאַנגס־פּונקט בלייבן אַלץ די קלאַסן־אינטערעסן פון אידישן פּראָלעטאַריאַט, דער צוועק צו וועלכן מיר שטרעבן — דער סאָציאַליזם, דער ציוניזם — דער מאַקסימאַלער פּונקט פון אונזער מינימום־פּראָגראַם. און דער וועג צו פאַר־ווירקלאַכן אונזער פּראָגראַם — דער קלאַסן־קאַמף.

אונזער קלאַסן־קאַמף איז אָבער אַן אויסערגעוויינלאַכער און אומ־נאָרמאַלער. אים שטערן די אַלגעמיינע באַדינגונגען, אין וועלכע עס גע־פינט זיך די גאַנצע נאַציע. אים שטערט דער נאַציאָנאַלער קאַמף, וועלכער שטעלט מיט זיך פאָר, ווי מיר האָבן שוין אַמאָל געזאָגט, אַ צוזאַמענשטוים פון די פּראָדוקציאָנס־כחות פון דער נאַציע און די פּראָדוקציאָנס־באַדינ־גונגען, אין וועלכע זי געפינט זיך.

שוואַך איז אַמאָל געווען דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער פּראָלעטאַריאַט. זיין קאַמף איז באַשטאַנען בלויז פון רעגוליאַטיווע, באַ־פרייענדיקע מאָמענטן. ער האָט זיך ניט אינטערעסירט ניט מיט דער דיפּלאָמאַטיע, ניט מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע. וואָס זעען מיר אָבער איצט? דער קאַמף אַרום דער סאָציאַליסטישער קאָנפערענץ אין צימער־וואַלד, אַרום דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער קאָנפערענץ אין שטאָקהאָלם ווייזט אויף אָן אָנהויב פון אַ נייער תקופה אינ׳ם קאַמף פון אַלוועלטלאַכן פּראָלעטאַריאַט. און אָט אין דעם מאָמענט קומט דער אידישער אַרבעטער מיט זיין גרויסער התלהבות, מיט זיין געוואַלטיקער רעוואָלוציאָנערער ענערגיע. אָבער זיין ווירקונג איז און מוז בלייבן קליין, ווייל ער איז פאַרצאַמט אין ענגע ראַמען. ער איז ווי דער פּראָמעטעאוס, וועלכער איז צוגעשמידט צום פעלז... און אָט די טראַגעדיע ברענגט דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט צו פילן די נויטווענדיקייט פון אַ לאַנד פאַר׳ן

אידישן פאָלק. זי דאַרף דינען פאַר׳ן אידישן אַרבעטער־קלאַס ווי אַ סטראַ־טעגישע באַזע אין זיין קאַמף, — ניין, נאָכמער: אַ באַזע פאַר זיין שאַפן.

אַמאָל האָבן מיר אַלץ געזאָגט: דער ציוניזם איז אַ סטיכישער פּראָ־צעס: מיר דאַרפן בלויז אָפּשאַפן די מניעות אויף זיין וועג, און אַזוי אַרום האָבן מיר געלאָזן די גאַנצע שאַפנדיקע אַרבעט בלויז דער בורזשואַזיע.

עס זיינען אָבער דאָ מעכאַנישע און אָרגאַנישע סטיכישע פּראָצעסן. און ווען מיר האָבן אַמאָל געזאָגט, אַז עס האָט זיך שוין אָנגעהויבן די סטי־כישע עמיגראַציע — איז עס ניט געווען אמת. פאַרלויפיק האָט זיך בלויז אָנגעהויבן די אָרגאַנישע אַרבעט. אין דער הינזיכט זיינען די ציוניסטן געווען גערעכטער פאַר אונז.

מיר פאַרשטייען אויך, פון וואַנען עס האָבן זיך גענומען אונזערע דאַמאָלסדיקע מיינונגען. דאָס איז געווען אַ גרויסע רעאַקציע קעגן דער מיינונג, וואָס האָט דאַן געהערשט צווישן די ציוניסטן. אַז אַלץ איז אָפּ־הענגיק בלויז פון ווילן פון פאָלק.

דער נסיון פון דער אַרבעט אין ארץ ישראל האָט אונז אָבער גע־בראַכט צו גאַנץ אַנדערע געדאַנקען. די קאָלאָניזאַציע איז בכלל זייער אַ שווערע אויפגאַבע, און אין באַזונדערס שווערע באַדינגונגען געפינט זיך די קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל. און דאָך זעען מיר, אַז נאָך אַלע מניעות און די פעלערן, וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן, שטאַרקט זי זיך וואָס ווייטער אַלץ מער, און אויך אירע מעטאָדן ווערן אַלץ פולקומער, זיי דערנענטערן זיך צום סאָציאַליסטישן אידעאַל. איך מיין דאָ די קאָ־אָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע בכלל, און בפרט די, וועלכע ווערט אָנגעפירט אין ארץ ישראל, לויט אָפּענהיימער׳ס סיסטעם. די דאָזיקע קאָלאָניזאַציע, אין וועלכער דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שפּילט זייער אַ גרויסע ראָלע, איז אויך דער וועג צו סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט אין ארץ ישראל. אמת, דאָס איז ניט סאָציאַליזם, און אויך ניט דער וועג צו אים. דאָס איז אָבער פאַר׳ן אידישן פּראָלעטאַריאַט אַ שול פון זעלבסט־הילף.

דאָרטן אין ארץ ישראל איז שוין איצט דאָ אַ אידיש אויטאָנאָם לעבן. דער קליינער אידישער ישוב דאָרטן האָט שוין אפילו זיין משפט, זיין פּאָסט און אויך זיינע מטבעות. אין דעם דאָזיקן קליינעם אויטאָנאָמען ישוב האָט זיך ביסלאַכוויז איינגעוואָרצלט אונזער אַרבעט. דאָרטן איז שוין איצט דאָ, אמת, אַ קליינער אידישער אַרבעטער־קלאַס, אָבער, ווי איך האָב שוין דערמאָנט, ער שפּילט דאָרטן אַ גרויסע ראָלע. אַן עדות זיינען די אָרגאַניזאַציעס און אַנשטאַלטן, וועלכע ער האָט דאָרטן געשאַפן, און וועלכע ווערן אַנערקענט פון אַלעמען, למשל, דער „השומר“ און דער „פּאַלעסטינע־אַרבעטער־פאָנד“.

עס האָט אויך זייער אַ גרויסע באַדייטונג פאַר אונז דאָס, וואָס ארץ ישראל איז אַ האַלב אַגראַר לאַנד, און זי איז דעריבער צוגעפּאַסט פאַר׳ן אידישן עמיגראַנט, וועלכער איז אַ שטאָטישער איינוואוינער. ארץ ישראל שטייט אויך, אויב מען קען אַזוי זאָגן, אינ׳ם צענטער פון דער

אידישער עפנטלאַכקייט. אַלץ וואָס עס ווערט דאָרט געמאַכט — ציט צו צו זיך די אויפמערקזאַמקייט סיי פון פריינט, סיי פון געגנער. דאָס איז דאָך דער בעסטער קאָנטראָל איבער דער ארבעט.

מען ווייזט אָבער אָן אויף די מגיעות, וועלכע די אידישע קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל האָט באַגעגנט: די טערקישע געזעצגעבונג, ארץ ישראל איז בכלל צו קליין, און דערצו קומט צו די מאָדערנע באַשולדיקונג: מיר ווילן אונטערדריקן, פאַרטרייבן די אַראַבער.

ערשטנס, וויל איך אָנווייזן, אַז לויט די נייע אויספאָרשונגען, למשל פון ח' בן צבי, פאַרמאָגט ארץ ישראל אין אירע ברייטערע גרענעצן ביז 80-90 טויזנט קוו. קילאָמעטער. דאָרטן קאָן לעבן אַ באַפעלקערונג פון צענדליקער מיליאָן איינוואוינער. נאָר אַפילו אין אירע ענגערע גרעניצן פאַרמאָגט אויך ארץ ישראל ביז 27 טויזנט קוו. קילאָמעטער, וואו עס קאָנען לעבן ביז 9 מיליאָן מענטשן, בעת איצט געפינט זיך דאָרט קוים אַ האַלבער מיליאָן.

פאַרשטייט זיך, אַז אויך די איצטיקע טערקישע געזעצגעבונג, בכלל, די איצטיקע אָרדנונגען דאָרטן, וועלן ניט ווייטער בלייבן. נאָך דער מלחמה וועלן זיי זיך מוזן ענדערן.

ווען עס וועט אויך באַארבעט ווערן, ווי מיר האָפן, די ערד, וואָס איז איצט וויסט, און עס וועלן איינגעפירט ווערן נייע אַרבעטס-מעטאָדן און עס וועלן אויך באַזייטיקט ווערן די אַנדערע מניעות, וועלכע מיר האָבן דערמאָנט, וועט גענוג פּלאַץ זיין סיי פאַר אונז, סיי פאַר די אַראַבער. צווישן די אידן און די אַראַבער מוזן און וועלן דאַן זיין נאָרמאַלע באַציאונגען.

איך אונטערשטרייך נאָכאַמאָל: מיר מוזן זעלבסטשטענדיק אָנהויבן אַרבעטן אין ארץ ישראל. ניט אַזוי ווי איצט: די בירגערלאַכע ציוניסטן וועלן אַרבעטן און מיר באַנוגענען זיך בלויז מיט קאָנטראָלירן.

מען מוז אויך באַשטימען אונזערע באַציאונגען צו די פאַרשידענע אנשטאַלטן. מיר זיינען קעגן אַנטיילנעמען אין ציוניסטישן קאָנגרעס, וויל דאָס איז אַ פּאַרטיי-טריבונע. מיר ווילן און וועלן זיך אָבער באַטייליקן אין אַלוועלטלאַכן אידישן קאָנגרעס, וויל דאָס איז אַ פאָלקס-טריבונע. ער וועט אויך זיין כמעט אַ צוואַנגס-אינסטיטוט.

צום נאַציאָנאַל-פאָנד פאַרהאַלטן מיר זיך מיט סימפּאַטיע. מיר קענען אים אויך פּריוואַט אונטערשטיצן. דאָס איז אָבער ניט אונזער אינסטיטוט. אונזער אינסטיטוט איז דער „פּאַלעסטינע-אַרבעטער-פאָנד". אים דאַרפן מיר שטיצן מיט אַלעם מעגלאַכן, ווי אויך די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע.

מיט איין וואָרט: מיר דאַרפן אָנהויבן אַ סאָציאַליסטישע אויפבויאונגס-טעטיקייט אין ארץ ישראל, און דאַן וועט דער אידישער אַרבעטער — דער פּראָמעטעאוס, וועלכער איז צוגעשמידט צום פעלז, זיך באַפרייען פון די רויב-פויגל, וועלכע פייניקן און פּיקן אים, און וועט ערשט אַרונטערנעמען דאָס ליכט פון הימל פאַר זיך — פאַר'ן אידישן פאָלק.

צוויי שטרעמונגען אין פּועלי-ציוניזם

.1

אין דער היינטיקער אויפגערעגט־נאַציאָנאַליסטישער צייט מוז יעדן באַוואוסטזיניקן אַרבעטער און סאָציאַליסט אינטערעסירן די פראַגע: ווי אַזוי באַציען זיך איינע צו דער אַנדערער די צוויי גרויסע באַפרייאונגס־אידעען פון אונזער צייט — *די סאָציאַלע באַפרייאונג* פון דער אַרבעטנדער מענטשהייט און די *נאַציאָנאַלע באַפרייאונג* פון די אונטערדריקטע פעלקער. ניט דאָ איז דער פּלאַץ אַרומצורעדן די פראַגע אין איר גאַנצער ברייט. מיר ווילן זי בלויז גענוי אילוסטרירן אויף דעם קאָנקרעטן בײַשפּיל פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.

צווישן דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט עקזיסטירט אַ פּאַרטיי, וואָס שטעלט זיך גלייכצייטיק בײדע אויפגאַבן אין אַ זייער ראַדיקאַלער פאָרם. דאָס איז דער *פּועלי־ציוניזם*, אָדער פּראָלעטאַרישער ציוניזם, וואָס וויל פאַרענטפערן די סאָציאַלע פראַגע דורך סאָציאַליזם און די אידישע פראַגע דורך ציוניזם. אונטער „סאָציאַליזם" פאַרשטייט מען די פאַר־געזעלשאַפטלאַכונג פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען פון פּריוואַט־אייגנטום און די איינריכטונג פון קאָלעקטיוון, געזעלשאַפטלאַכן אייגנטום אויף ערד און קאַפּיטאַל. די ווייטערע פּרטים פון דער צוקונפטיקער געזעלשאַפטס־אָרדנונג זיינען פריי פאַר יעדן איינצעלנעם פּועל־ציון: איינער מעג זיין אַ קאָלעקטיוויסט און גלויבן, אַז די ערד און פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלן געהערן צו אַ גרויסן שטאַט, און אַ אַנדערער מעג זיין אַן אַנאַרכיסט און גלויבן, אַז די פּראָדוקציאָנס־מיטלען וועלן געהערן צו פרייע פאַר־איינִיקונגען פון די אַרבעטער, אָן שום צוואַנג און אָן פּאָליטישער אָר־גאַניזאַציאָנס־מאַכט.

איך פערזענלאַך בין *אין דער דאָזיקער פראַגע* אַן *אַנאַרכיסטישער סאָציאַליסט*. איך האַלט די שטאַטס־פּאָליטיק און די צוואַנגס־אָרגאַניזאַציע פאַר אַ שוץ־פאָרם פון פּריוואַט־אייגנטום, וואָס וועט ממילא אָפּגעשאַפט ווערן ביי אַ קאָלעקטיווער אָר־גאַניזאַציע פון דער אַרבעט. איך בין אַ מאַרקסיסט אָן דעם „צוקונפטס־שטאַט". יעדנפאַלס באַטראַכט איך אָבער די דאָזיקע חלוקי דעות צווישן אַנאַרכיסטן און סאָציאַליסטן פאַר „צוקונפטס־מוזיק", פאַר אַ פראַגע פון אַ גאַנץ ווייטער צוקונפט, און צוליב דער פראַגע לוינט זיך ניט צו שפּאַלטן די היינטיקע אַרבעטער־באַוועגונג. די גאַנצע שפּאַלטונג צווישן סאָציאַליזם

און אַנאַרכיזם איז, גלויב איך, דער גרעסטער אומגליק פון דער סאָציאַלער באַוועגונג, די גרעסטע מניעה פאַר'ן פּראָגרעס פון רעוואָלוציאָנערן קאַמף. דער סאָציאַליזם האָט פאַרכאַפּט אַלע אָרגאַניזאַציאָנס־פייאיקע עלעמענטן, און דער אַנאַרכיזם — אַלע קאַמף־און־איניציאַטיוו־לוסטיקע אינדיווידן. דערפון זיינען ביידע באַוועגונגען געוואָרן איינזייטיק און אומפייאיק צו שטירצן די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. אַ דאַנק דער אומזעליקער שפּאַלטונג זיינען ביידע צדדים געצוואונגען צוצופּאַסן זיך צו דער עקזיסטירנדיקער אָרדנונג. און ביידע צדדים זיינען גלייך שולדיק אין דעם, וואָס מיר זיינען איצט ווייטער פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, איידער ס'איז געווען דער ערשטער אַרבעטער־אינטערנאַציאָנאַל.

גלייך אַזוי ניט וויכטיק פאַר'ן פּועלי־ציוניזם זיינען די פילאָזאָפישע חלוקי־דעות צווישן פאַרשיידענע רעוואָלוציאָנערן. איינער מעג זיין אַ מאַטעריאַליסט, דער אַנדערער אַ קאַנטיאַנער, איינער אַ מאַרקסיסט, דער צווייטער אַ קריטישער עמפּיריקער. איך פערזענלאַך בין אַ קריטישער עמפּיריקער, האַלט ניט פון מאַטעריאַליזם און פון אידעאַליזם אויך ניט, לייקן אָפּ איטלאַכע רעליגיע, מעג דאָס זיין אין אָן אָפענער אָדער פאַר־שטעלטער פאָרם, און לאַך זיך אויס פון איטלאַכער מעטאַפיזיק, אפילו ווען די לעצטע באַהאַלט זיך אונטער די אומשולדיקסטע „וויסנשאַפטלאַכע" מאַסקעס. מיט אַנדערע ווערטער, איך בין אַ מאַרקסיסט אָן „מאַטעריע". נאָר דאָס האָט ניט קיין דירעקטע שייכות צו דער סאָציאַלער באַוועגונג, און מיינעטוועגן מעגן אַלע פילאָזאָפישע פראַגן רואיק דרעמלען ביז נאָך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

אַזוי אַרום קומט אויס, אַז צום פּועלי־ציוניזם מעגן געהערן אי סאָציאַ־ליסטן, אי אַנאַרכיסטן, אי סינדיקאַליסטן, אי אי־דאַבליו־ניקעס; מאַטעריאַליסטן, קאַנטיאַנער, עמפּירישע רעאַליסטן, רעוואָלוציאָנערן פון מאַרקס'עס, קראָפּאָטקינ'ס און ישעיה הנביא'ס חדר, — אַלע מעגן זיך פאַראייניקן אין איין פּאַרטיי. דער עיקר איז נאָר, אַז זיי זאָלן אַקטיוו שטרעבן צו דער אָפּשאַפונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג און פון איטלאַכן פּריוואַט־אייגנטום אויף ערד און פּראָדוקציאָנס־מיטלען.

די זעלביקע פרייהייט הערשט ביי אונז אויך בנוגע צום ציוניזם: אויך דאָ זיינען פאַראַן אַ סך נגונים פון „צוקונפטס־מוזיק", וואָס האָבן ניט קיין שייכות צו די פּראַקטישע פראַגן פון דער באַוועגונג. איינער מעג מיינען, אַז דער קומענדיקער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל וועט אָננעמען די פאָרם פון אַ זעלבסטשטענדיקן שטאַט („אידנשטאַט"), דער צווייטער מעג זיך דאָס פאָרשטעלן, אַלס עקאָנאָמיש, פּאָליטיש און קולטורעל אויטאָנאָמע געזעלשאַפט. איינער מעג זיך פאָרשטעלן די טעריטאָריע פון ארץ־ישראל באַגרענעצט אויף פּאַלעסטינע אַליין, דער צווייטער מעג טרוימען וועגן אימפּעריאַליס־טישער עקספּאַנסיאָנס־פּאָליטיק אויף די „נאָכבאַר־לענדער", אַריינגערעכנט

מעסאפאטאמיע ביז די „הרי חושך“, אזש ביז דעם טייך סמבטיון מיט דעם לויתן און שור הבר.

דער עיקר בלייבט, אזש ס'זאל ווערן געשאפן אן אייגענע היים פאר'ן אידישן פאלק אין ארץ ישראל.

מיט איין ווארט, דער פועלי־ציוניזם שטרעבט צו סאציאליזם, ד. ה., אפשאפונג פון פריוואט־אייגנטום אויף די פראדוקציאנס־מיטלען (באדן אריינגערעכנט), און צו ציוניזם, ד. ה., שאפונג פון א נאציאנאלער אידישער היים אין ארץ־ישראל. אלע אנדערע פילאזאפישע און צוקונפט־פרטים ווערן דערקלערט פאר א פריוואט־זאך.

.2

ס'זיינען אבער פאראן אויך א סך פראגן פון אלגעמיינער וויכטיקייט, וואס קענען ניט פריינעלאזט ווערן פאר יעדן איינעם, אלס זיין פריוואט־זאך. דאס איז קודם כל, די פראגע, ווי אזוי צו פארבינדן דעם סאציאליזם און דעם ציוניזם, אז צווישן זיי זאל קיין ווידערשפרוך ניט זיין, און אז ביידע גרויסע אויפגאבן זאלן הארמאניש אונטערשטיצן איינע די צווייטע?

דאס פראבלעם איז: דער סאציאליזם קען פארווירקלאכט ווערן נאר דורך קלאסנקאמף; דער ציוניזם קען פארווירקלאכט ווערן נאר דורך דעם נאציאנאלן קאמף פונ'ם גאנצן אידישן פאלק. ווי־זשע בינדן זיך ביידע ליניען פון קאמף? דא גייען זיך פאנאנדער צוויי הויפט־שטרעמונגען אינ'ם אלוועלטלאכן פועלי־ציוניזם. איין שטרעמונג רופט זיך „סאציאליסטיש“, די צווייטע — „סאציאל־דעמאקראטיש“.

די „סאציאליסטישע“ פועלי־ציון לייזן דעם פראבלעם דורך דעם, וואס זיי טראגן אריין נאציאנאלע אחדות אין סאציאליזם; זיי ווילן פארווירקלאכן דעם סאציאליזם אן קלאסנקאמף.

די „סאציאל־דעמאקראטישע“ פועלי־ציון לייזן דעם פראבלעם דורך דעם, וואס זיי טראגן אריין דעם קלאסנקאמף אינ'ם ציוניזם; זיי ווילן פארווירקלאכן דעם ציוניזם צוזאמען מיט'ן גאנצן אידישן פאלק, נאר דערביי אויף איין מינוט ניט אפזאגנדיק זיך פונ'ם קלאסנקאמף געגן דער בורזשואזיע.

ביידע שטרעמונגען קוקן דעריבער גאנץ פארשיידן סיי אויף דעם סאציאליזם, סיי אויף דעם ציוניזם, סיי אויף דער ארבעט אין גלות. ווי געזאגט, מיין איך דא ניט פילאזאפישע חלוקי דעות וועגן אלגעמיינע און צוקונפטס־פרינציפן. דאס איז, פארקערט, א שטרייט וועגן פראקטישע ארבעטס־מעטאדן, וואס האט עטלאכע מאל שיער ניט געשפאלטן דעם וועלט־פארבאנד פועלי־ציון און האט דא ניט לאנג שיער ניט געבראכט

צו א שפאלטונג ביי די אמעריקאנער פועלי־ציון, וואס איז נאר מיט גרויסע שוועריקייטן אויסגעמיטן געווארן. פון דעם שטרייט הענגט אפ די גאנצע צוקונפט פון פראלעטארישן ציוניזם און זיין איינפלוס אויף די ברייטע ארבעטער־מאסן.

איך געהער צו דער „סאציאל־דעמאקראטישער" ריכטונג אינ׳ם פועלי־ציוניזם. מיט א קורצער צופעליקער אונטערברעכונג (אין 1904־1905טן יאר) שטיי איך אין די רייען פונ׳ם סאציאל־דעמאקראטישן פועלי־ציוניזם שוין פופצען יאר צייט. פונקט אזוי לאנג עקזיסטירט אויך דער „סאציאליסטישער" פועלי־ציוניזם, וואס איז צוערשט באגרינדעט געווארן פון נ. סירקין און דערנאך פון די עסטרייכישע פועלי־ציון, ש. קאפלאנסקי, ל. כאזאנאוויטש און אנדערע. די „סאציאל־דעמאקראטישע" אנשויאונגען האבן באקומען א קלארע, אומצווייסדייטיקע פארמולירונג אינ׳ם פראגראם און ליטעראטור פון די רוסישע פועלי־ציון, און די דאזיקע שטרעמונג איז די גאנצע פופצען יאר פעסט געבליבן ביי אירע הויפט־פרינציפן. די „סאציאליסטישע" ריכטונג, פארקערט, צייכנט זיך אוים מיט איר פארשוואומענקייט, שטענדיקע שטארקע שוואנקונגען אין פארשידענע זייטן, און דורך גרויסע חלוקי דעות אין אירע אייגענע רייען.

איך בין טיף איבערצייגט, אז איצט, אין דער פארפלאנטערט־טראגישער מלחמה־צייט, איז געקומען דער מאמענט פאר דער ענדגילטיקער זעלבסט־באשטימונג פונ׳ם פועלי־ציוניזם, ספעציעל דא אין אמעריקע. ס׳מוז ענדלאך פעסטגעשטעלט ווערן זיין גייסטיקע פיזיאנאמיע, כדי די ברייטע אידישע ארבעטער־מאסן זאלן איין מאל פאר אלע מאל אנטשיידן, צי זיי נעמען אריין דעם ציוניזם אין זייערע אידעאלן. די וויכטיקסטע אויפגאבע פון מאמענט איז פאר די הינע פועלי־ציון: די דעראבערונג פון די ארבעטער־מאסן פאר דעם ציוניסטישן אידעאל. דערפאר טאר די דיסקוסיע ניט בלייבן מער אין די ענגע ראמען פון דער קליינער פארטיי, וואס עקזיסטירט דא. די פירער פון דער פארטיי האבן אנגעווענדעט אלע מיטלען, אפילו די אויסשליסונג פון גאנצע פאראיינען און פון אקטיווע פארטיי־טוער, כדי נאר צו דערשטיקן די דיסקוסיע. דעריבער מוזן מיר פאראינטערעסירן אין די דאזיקע פראגן די ברייטע עפנטלאכקייט: נאר אזוי קען מען צווינגען די קאנסערוואטיווע פארטיי־פירער צוצוהערן זיך צו אונזערע טענות און צו ענדערן זייער טאקטיק, — יענע טאקטיק, וואס האט זיך ביז איצט אויסגעלאזט מיט דער טרויעריקסטער אומפרוכטבארקייט.

יא, אומפרוכטבארקייט! טוט נאר א קוק ארום, ווי דער ב י ר ג ע ר־ל א כ ע ר ציוניזם בליט איצט דא אין לאנד! און ווי שוואך, אומבאדייטנד דער פועלי־ציוניזם איז . . . אין איין קורצן שפאן צייט האבן זיך דערקלערט פאר ציוניסטיש די גרעסטע בירגערלאכע ארדנס: אינד. ארדער ברית אברהם, אינ. ארדער ברית שלום, גאליציאנער פארבאנד, רומענישער פארבאנד, און א וו., א. א. וו. האט איר געהערט, אז ס׳זאלן זיך האבן

דערקלערט פאר פועלי־ציוניסטיש דער ארבעטער־רינג, די קלאוקמאכער־יוניאן, די „אמאלגאמייטעד“, א' א. וו.?

און זאל מען ניט ענטפערן, אז דעם פועלי־ציוניזם שטערט די שטארקע מאשין פון „פארווערטס“. אויך דער בירגערלאכער ציוניזם האט געהאט זיינע גרויסע שטערונגען מצד דער „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע“, — נאר ווען ס'איז געקומען די שעת הכושר פאר'ן ציוניזם, איז דער איינפלוס פון דער „דזשואיש קאמיטע“ פארשוואונדן ווי רויך. ווען־זשע וועט קומען די שעת הכושר פאר'ן פראלעטארישן ציוניזם, אויב ניט איצט, ניט אין צייט פון וועלט־מלחמה, פון נאציאנאלער איבערשאצונג פון אלע שאצונגען? און אויב דער היגער פועלי־ציוניזם איז ניט בכח אויסצונוצן אפילו אזא מאמענט, ווי דער היינטיקער, איז וואס איז ער בכלל פייאיק אויסצונוצן און וואס איז ער בכלל אימשטאנד צו טאן?

א סך פון מיינע פארטיי־חברים וועלן אויף מיר זיין מלא חמה פאר אט די פראגן. נאר אויך צווישן זיי וועלן זיך געפינען אזוינע, וואס וועלן זיך ערנסטער באציען צו זייערע פליכטן און וועלן פארשטיין, אז נאר איצט און ניט שפעטער איז די צייט צו שטעלן די דאזיקע פראגן. דער אמת דארף שטיין העכער פאר פארטייאישע ריקזיכטן און „דיפלאמאטיעס“. און דער אמת איז: לא זה הדרך!

זאל זיך יעדער פון מיינע פארטיי־חברים שטעלן די פראגע: פון וואנען נעמט זיך אט די וואונדערלאכע שוואכקייט פונ'ם היגן פועלי־ציוניזם אפילו אין אזא וואונדערלאד־גינציקער צייט? און זאל ער זיך ניט באַרואיקן מיט די פוילע תירוצים: „ווייניק כחות, ווייניק געלט, ווייניק געארבעט.“ ס'דארף זיין א סבה אויך דערצו, פ א ר ו ו א ס מ'האט אזוי ווייניק כחות, פארוואס מ'האט אזוי ווייניק געארבעט.

די סבה איז, וואס דער היגער „סאציאליסטישער“ פועלי־ציוניזם איז ניט ערנסט אין זיין סאציאליזם און איז ווייט פון דעם אידישן ארבעטער־קלאס. דער היגער פועלי־ציוניזם איז פרעמד דעם געדאנק און דער פראקטיק פון קלאסנקאמף. און דערפאר איז דער ארבעטער־קלאס אזוי גלייכגילטיק צום ציוניזם.

איצט איז די צייט צו ענדערן די טאקטיק; דאס פארלאנגט די „סאציאל־דעמאקראטישע“ שטרעמונג. גענוי וועגן דעם אין די ווייטער־דיקע ארטיקלען. דער איינציקער צוועק פון מיינע ארטיקלען איז: צו ווייזן דעם וועג, ווי אזוי דער פראלעטארישער ציוניזם קען ווערן א מ א כ ט. דערווייל איז ער אבער נאר א קלייזל. און אויב צו דעם צוועק איז נויטיק, אז דעם קלייזל זאל אנהויבן ווי טאן; און ער זאל פארלירן זיין זעלבסט־צופרידנקייט, וועל איך זיך דערפאר ניט אפשרעקן. אויך האב איך ניט מורא דערפאר, וואס מיינע אייגענע חברים וועלן מיר ענטפערן מיט באיקאט און פראטעסטן, און וואס די געגנער פון פועלי־ציוניזם וועלן שלאגן קאפיטאל פון אונזער אינערלאכער מחלוקת.

(„פרייע ארבעטער־שטימע“, ניו יארק, 10טן יולי, 1915.)

דער סאָציאַליזם פון די היגע פּועלי־ציון

.1

די אָרגאַניזאַטאָרישע שוואַכקייט פון די היגע אָפיציעלע פּועלי־ציון שטאַמט מער פון אַלץ פון זייער אויבערפלעכלאַכער באַציאונג צום סאָציאַליזם.

זיי זיינען סאָציאַליסטן, נאָר דער סאָציאַליזם זייערער איז ניט פאַרבונדן מיט קלאַסנקאַמף. אין׳ם אָפיציעלן פּאַרטיי־פּראָגראַם רעדט זיך אַפילו פון קלאַסנקאַמף, אָבער זייער ווייניק און פאַרשוואומען. אין׳ם אַלטן פּראָגראַם פון 1905טן יאָר איז געשטאַנען: „אַלס סאָציאַליסטן נעמען מיר אַנטייל אין אַלץ, וואָס פירט צו דער באַפרייאונג פון די אַרבעטער־מאַסן און גייען צוזאַמען מיט אַלע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס אַזוי לאַנג, ווי זיי ווידערשפּרעכן ניט אונזערע נאַציאָנאַלע שטרעבונגען.“ אין די אָנמערקונגען דערצו שטייט, אַז „נאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט... פאַרלייכטערט דעם קלאַסנקאַמף“ (?!) און אַז „די פּועלי־ציון... שטרעבן פון איין זייט איינצופליסן אין די אידישע אַרבעטער־מאַסן זייער קלאַסן באַוואוסטזיין און פון דער אַנדער זייט צו דערוועקן אין זיי דעם נאַציאָנאַלן באַוואוסטזיין.“ אין׳ם נייעם פּראָגראַם פון 1909־טן יאָר רעדט זיך וועגן קלאַסנקאַמף נאָר אין די פאָלגענדע קורצע ווערטער: „די פּאַרטיי אָרגאַניזירט דעם אידישן אַרבעטער־קלאַס צוליב דעם פּראָפעסיאָנעלן און פּאָליטישן קאַמף געגן דעם קאַפּיטאַליזם.“

נאָר נעמט, צום ביישפּיל, ב. צוקערמאַנ׳ס בראָשור „דער פּועלי־ציוניזם“; דאָרט ווערט דאָס וואָרט „סאָציאַליזם“ געבויגן און געקנאַטן אויף אַלע מעגלאַכע אופנים, דער סאָציאַליזם ווערט געהויבן ביז׳ן הימל, אַלס הייליקער אידעאַל, וואָס איז איינגעבאַקן אין האַרצן ביי אַלע אידישע אַרבעטער, — נאָר אין דער גאַנצער בראָשור ווערט מיט קיין איין וואָרט ניט דערמאָנט וועגן קלאַסנקאַמף; עס קומט אויס, אַזוי ווי עס וואָלטן גאָרניט עקזיסטירט קיין אַנטאַגאָניזמען צווישן קאַפּיטאַל און אַרבעט. איך ווייס, ב. צוקערמאַנ׳ען איז יאָ באַקאַנט די דערשיינונג פון קלאַסנקאַמף און ער קען אָפּשאַצן איר באַדייטונג; נאָר בעת ער רעדט וועגן פּועלי־ציוניזם, פאַרגעסט ער דערפון, דעמאָלט עקזיסטירט פאַר אים נאָר אַבסטראַקטער „סאָציאַליזם“ און קאָנקרעטער „ציון“. ביי אים זיינען קלאַסנקאַמף און פּועלי־ציוניזם צוויי פאַרשידענע

זאכן. און אזוי איז די גאנצע „סאציאליסטישע" שטרעמונג אינ׳ם פועלי־ציוניזם.

ווי־זשע שטעלן זיי זיך פאר די פארווירקלאכונג פון סאציאליזם? מכח דעם סאציאליזם אין דער גאנצער וועלט, ביי אלע פעלקער און ביי די אידן אין די גלות־לענדער — וועגן דעם מיידן זיי אוים צו ריידן, דאס איז ניט קיין פאפולערע טעמע ביי די „סאציאליסטישע" פועלי־ציון. דערפאר אבער ריידן זיי זייער גערן וועגן סאציאליזם אין ארץ ישראל. דאס איז אזא מין וואונדערלאכער סאציאליזם, וואס ווערט פארווירקלאכט מיט פרידלאכע מיטלען און דורך סאלידארישער צוזאמענארבעט מיט דער בורזשואזיע. די מיטלען צו דערגרייכן א סאציאליסטישע ארדנונג אין ארץ ישראל זיינען: דער שקל, דער ציוניסטישער קאנגרעס, דער בירגערלאך־סאציאליסטישער נאציאנאל־פאנד און פארשידענע ארבעטער־קאאפעראציעס, ווי די „אחוה" און פראנץ אפענהיימער׳ס „זידלונגס־געגאסנשאפטן", ד. ה. קאאפעראטיווע אגראר־אינדוסטריעלע קאלאניעס און גארטן־שטעט. נו, און וואס הערט זיך מיט׳ן קלאסנקאמף? ענטפערט אונז נ. סירקין, אז „מיר קאנען ניט ערלויבן קיין קלאסנקאמף אין דעם צוקונפטיקן ישוב אין ארץ ישראל": אין ארץ ישראל דארף תיכף ומיד איינגעארדנט ווערן א גן עדן פון „סאציאלער גערעכטיקייט".

דערמיט האט נ. סירקין שטארק אויסגענומען ביי די באלעבאטישע דעלעגאטן צו דער באסטאנער ציוני־קאנווענשאן, נאר איך בין שטארק מסופק, צי מען קאן דערמיט אויסנעמען ביי פארנינפטיקע קלאסן־באוואוסטע ארבעטער. נאר דער גאנצער גאנג פון די אמעריקאנער פועלי־ציון צווינגט זיי צו גיין האנט אין האנט מיט דעם באלעבאטישן ציוניזם, כדי צו געווינען אים פאר די שיינע סאציאל־קאלאניזאטארישע פלענער. דא אנטוויקלען די „סאציאליסטישע" פועלי־ציון צוויי מערקווירדיקע טעאריעס: ערשטנס, אז אן די בירגערלאכע ציוניסטן קאן דער פועלי־ציוניזם אליין גארניט אדער זייער ווייניק אויפטאן אין ארץ ישראל, און, צווייטנס, אז דעריבער מוזז די פועלי־ציון זיך באמיען „ארייצוטראגן דעם סאציאלן גייסט אין דער אלגעמיין־ציוניסטישער באוועגונג."

ביידע טעאריעס מאכן אייגנטלאך און לחלוטין ניט נויטיק די עקזיסטענץ פון א באזונדערער סאציאליסטיש־ציוניסטישער פארטיי. אויב דער ארבעטער־קלאס קען אליין אזוי ווייניק אויפטאן אין דער ציוניסטישער קאלאניזאציע, און אים קומט אוים צו קנעלן „סאציאלע גערעכטיקייט" מיט די קאפיטאליסטן, — איז דאך די גלייכסטע זאך, אז די פועלי־ציון זאלן זיך אויפלייזן, אלס פארטיי, און זאלן אלע אריינטרעטן, אלס אן איינפאכע ראדיקאלע פראקציע, אין דעם בירגערלאכן ציוניזם. דעמאלט איז דאך ווירקלאך ניטא קיין חילוק צווישן „פועלי־ציון" און „מזרחי": ביידע זיינען איינפאכע טייל פונ׳ם בירגערלאך־ציוניסטישן גאנצן, פראסטע פראקציעס, די „פועלי־ציון" מיט א ראדיקאלן פראגראם און די „מזרחי" מיט אן ארטאדאקסישן. מיר קערן זיך גליקלאך אום צוריק צו

נ. סירקין'ס אורשפּרינגלאַכע אידעען, וואָס ער האָט אַנטוויקלט נאָך מיט פופצען און צוועלף יאָר צוריק: אַז די ציוניסטן־סאָציאַליסטן דאַרפן געהערן גלייכצייטיק צו צוויי פאַרשידענע פּאַרטייען — פאַר'ן סאָציאַליזם דאַרפן זיי אַרבעטן אין די געוויינלאַכע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, און פאַר'ן ציוניזם — אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

פאַקטיש איז דאָס טאַקע אַזוי: די „סאָציאַליסטישע" פּועלי־ציון באַטראַכטן זיך אַלס ט י י ל פון'ם אַלגעמיינעם ציוניזם; זיי באַציען זיך צו איטלאַכן בירגערלאַך־ציוניסטישן אויפטו, ווי צו זייער אייגענער זאַך, זיי פילן זיך איינס מיט דעם אַלגעמיינעם ציוניזם, אידענטיפיצירן זיך מיט זיינע אינסטיטוטן. און וואָס לאָזט זיך אויס פון דער גרויס־אַרטיקער טעאָריע, אַז די פּועלי ציון דאַרפן „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אין דעם אַלגעמיינעם ציוניזם"? פינ'ם „סאָציאַלן גייסט" ביי די באַלע־באַטישע ציוניסטן לאָזט זיך אויס אַ נעבעכיקער טאָג: אַ העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים! אַ „גאָלדענער בוך" פון נאַציאָנאַל־פאָנד, וואו איטלאַכער עקספּלואַטאַטאָר קאָן פאַראייביקן זיין נאָמען אין זכרון פון פאָלק!

לאָמיר זיך אָבער גענויער אָפּשטעלן אויף דער טעאָריע פון'ם „סאָציאַלן גייסט".

די „סאָציאַליסטישע" פּועלי ציון ווייזן אָן מיט שטאָלץ אויף אייניקע כלומר'שטע ערפאָלגן פון זייער „סאָציאַלער" קנעלונג מיט די באַלעבאַטישע „געזינונגס־גענאָסן". אויב מען זאָל זיי גלויבן אויפ'ן וואָרט, האָבן זיי דורכגעפירט אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע פאָלגענדע „סאָציאַלע רעפאָרמען": ערשטנס, האָט דער ציוניסטישער קאָנגרעס אין פּרינציפּ אָנגענומען אָפּענהיימער'ס פּלאַן פון קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע, האָט צוליב דעם געשאַפן אַ באַזונדערן פאָנד און געשענקט נאַציאָנאַל־פאָנד־ערד פאַר אַזוינע קאָלאָניעס (די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע „מרחביה" און אַנדערע). צווייטנס, האָט מען אויף נאַציאָנאַל־פאָנד־ערד געבויט אַרבעטער־הייזער. דריטנס, האָט מען גע'פּועל'ט, אַז דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל זיך אָפּזאָגן פון זיין פריערדיקער טאַקטיק, צו אונטערשטיצן מיט קרעדיט פּריוואַט־קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמער און צו באַשעפטיקן ניט־אָרגאַני־זירטע אַראַבישע סטרייק־ברעכער, אַנשטאָט אָרגאַניזירטע אידישע אַרבעטער.

די פּועלי־ציון ריידן זיך איין, אַז ז י י האָבן דאָס אַלץ גע'פּועל'ט. נאָר דאָס איז אַ גרויסער טעות. גע'פּועל'ט האָבן דאָס ניט די פּועלי־ציון, אַלס אָרגאַניזאַציע און אַלס פּאַרטיי, נאָר אייניקע פּריוואַט־פּערזאָנען, סאָציאַל־רעפאָרמער צווישן די ציוניסטן, ווי פראַנץ אָפּענהיימער, דר. פּאַסמאַניק און דער פּועלי־ציוניסט ש. קאַפּלאַנסקי. אַזוינע פּריוואַטע סאָציאַל־רעפאָרמער זיינען אומעטום פאַראַן געווען, און זיי נויטיקן זיך אַבסאָלוט ניט אין דער באַזונדערער פּאַרטיי פּועלי־ציון. ווען קיין פּועלי־ציון פּאַרטיי וואָלט גאָרניט געווען, אָדער ווען זיי וואָלטן ניט געהאַט

קיין שום מגע ומשא מיט דעם ציוניסטישן קאָנגרעס, וואָלט דער „סאָציאַ־לער גייסט“ ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן געווען ניט ווייניקער שטאַרק, ווי ער איז איצט.

אויב דער נאַציאָנאַל־פאָנד און דער פּאַלעסטינע־אַמט רעכענען זיך אַלץ מער און מער מיט די פאָדערונגען פון די ארבעטער, איז דאָס גאָרניט דערפאַר, וואָס די פּועלי ציון שרייען „הידד“ און זינגען „התקוה“ אין איינעם מיט די באַלעבאַטים; ניט דערפאַר, ווייל די פּועלי ציון באַ־טראַכטן זיך אַלס אָרגאַנישער טייל פון דעם אַלגעמיינעם ציוניזם; ניט דערפאַר, ווייל זיי באַגייסטערן זיך פאַר׳ן נאַציאָנאַל־פאָנד און פאַר׳ן שקל. די ווירקלאַכע סבה איז גאָר אַן אַנדערע: דאָס איז דער העפטיקער קאַמף, וואָס די אידישע ארבעטער אין ארץ־ישראל האָבן מיט שטייפקייט און ענטוזיאַזם געפירט ביז׳ן היינטיקן טאָג, און וועלן נאָך ווייטער פירן, ניט קימערנדיק זיך וועגן נ. סירקין׳ס „נבי׳אישע“ דרשות וועגן קלאַסנקאַמף אין ארץ ישראל.

אידישע ארבעטער אין ארץ ישראל האָבן געסטרייקט און געקעמפט, זיינען אויסגעשטאַנען האַרטנעקיגע לאַקאַוטס מצד די באַלעבאַטים, האָבן זיך אָרגאַניזירט אין פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און קאָאָפּעראַציעס, האָבן געשאַפן אַן אייגענע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּרעסע, און, אחרון אחרון חביב, האָבן אויפגעבויט די קאַמף־אָרגאַניזאַציע פון קאָלאָניאַל־וועכטער „השומר“. דער „השומר“ קעמפט ניט נאָר קעגן די ניט־אָרגאַניזירטע אַראַבישע פּויערים, נאָר אויך קעגן די אידישע באַלעבאַטים מיט זייערע קליין־קרעמערישע און קליין־פּריצישע אינטערעסן. ווען ניט אַט דער אָנגעשטרענגטער לאַנג־יעריקער קאַמף פון די ארבעטער־מאַסן אין ארץ־ישראל, וואָלטן גאָרניט געהאָלפן ניט ש. קאַפּלאַנסקי׳ס דיפּלאָמאַטישע רעדעס און ניט נ. סירקין׳ס נביאישע פּלענער.

און דער וויץ איז, וואָס אונטער דעם תירוץ פון „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אין דעם בירגערלאַכן ציוניזם“, טראָגט מען גאָר אַריין... — בירגערלאַכן גייסט אין דעם פּראָלעטאַרישן ציוניזם!

ווען דער ארבעטער־ציוניסט פאָלגט די „פירער“ און באַטראַכט דעם שקל, דעם נאַציאָנאַל־פאָנד, די קאָלאָניאַל־באַנק, די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק אין ירושלים, דעם חיפה׳ר פּאָליטעכניקום, און כ׳ווייס וואָס, אַלס זיינע אייגענע סאָציאַליסטישע (!) אינסטיטוציעס — ווערט דערמיט אַריינ־געבראַכט דער שעדלאַכסטער פּלאָנטער אין זיין סאָציאַליסטישן קלאַסן־באַוואוסטזיין. דאָ פאַרשווינדט די מחיצה צווישן ארבעטער און קאַפּיטאַ־ליסט, און דער פּועלי־ציוניסט לערנט זיך אויס צו טאַנצן אַזוי, ווי דער בירגערלאַכער ציוניסט פייפט. דעם בולט׳סטן אויסדרוק באַקומט דאָס אין די אומצייליקע קאָלעקשאָנס פאַר די כל׳ערליי פאָנדן, וואָס די בירגער־לאַכע ציוניסטן האָבן אַזוי ליב צו מאַכן אַלע מאָנטיק און דאָנערשטיק. דאָ פילט זיך דער כשר׳ער פּועלי־ציון, ווי ביי דער הייליקסטער צערעמאָניע:

ער ארבעט אויף אַלע כלים, ווערט אויסגעריסן, זאַמלענדיק נדבות, און באַגייסטערט זיך אין איינעם מיט די באַלעבאַטישע ציוניסטן און פאַרגעסט ממילא אַן סאָציאַליזם, אַן קלאַסנקאַמף.

קיין וואונדער ניט, וואָס אָרגאַניזירטע און קלאַסן־באַוואוסטע אַר־בעטער באַציען זיך גלייכגילטיק אָדער פיינטלאַך צו אַזאַ מין „סאָציאַליזם". זיי פילן, אַז דאָ איז דער סאָציאַליזם אַ פראַזע, אָן ערנסטן אינהאַלט. זיי פאַרשטייען, אַז דער „סאָציאַליסטישער" פּועל־ציון איז ניט אויסגעהאַלטן אין זיין סאָציאַליזם. און אַ סך פּועלי־ציון לייקענען דאָס גאָרניט. איך האָב אַליין געהערט אַ סך פּועלי־ציון זאָגנדיק: מיר זיינען קודם כל ציוניסטן, און דערנאָך סאָציאַליסטן; מיר זיינען אויף 85 פּראָצענט ציוניסטן, און סך הכל אויף 15 פּראָצענט סאָציאַליסטן.

אַזוי לאַנג ווי די פּועלי־ציון וועלן זיך באַטראַכטן פאַר אַן אָרגאַנישן טייל פון דעם אַלגעמיינעם ציוניזם; אַזוי לאַנג, ווי זיי וועלן באַטראַכטן די בירגערלאַך־ציוניסטישע אינסטיטוטן און פאָנדן פאַר זייערע אייגענע אינסטיטוטן; אַזוי לאַנג, ווי זייער „סאָציאַליזם" איז ניט פאַרבונדן מיט'ן געדאַנק און מיט דער פּראַקטיק פון לעבעדיקן קלאַסנקאַמף — אַזוי לאַנג וועלן פּועלי־ציון שטענדיק בלייבן אַ קליין קלייזל, אַן געזעלשאַפטלאַכער מאַכט און אָן איינפלוס אויף די ברייטע אידישע אַרבעטער־מאַסן.

ניט נאָר דער „פאָרווערטס", ניט נאָר דער „קאָסמאָפּאָליטיזם", ניט נאָר די אַסימילאַציע זיינען שולדיק אין דעם. די היגע פּועלי־ציון זיינען אַליין אויך שולדיק, וואָס די אידישע אַרבעטער זיינען אַזוי פרעמד דעם ציוניזם און דער נאַציאָנאַלער באַפרייאונגס־אידעע פון אידישן פאָלק. דאָס איז דער ביטערער אמת, וואָס איך וויל עפנטלאַך זאָגן מיינע חברים: דאָס איז אויך אייער שולד. וואַרפט ניט די גאַנצע שולד אויף די קעגנער. קוקט זיך אַרום אויף זיך אַליין, און אויב איר ווילט נאָר, הערט מיך אויס.

אויב איר וועט אויסהערן, וועט איר אפשר פאַרשטיין, אַז דאָס איז אַ **געזונטער אינסטינקט** ביים אַרבעטער, וואָס ער וויל ניט געטרויען זיין באָס. דער אַרבעטער איז גערעכט, ווען ער דערווייטערט זיך פון אַזוינע מענטשן, וועלכע פירן שטענדיקע ענגע חבר'שאַפט מיט זיינע באָסעס. דער אַרבעטער, וואָס האָט אויף זיין לייב געפילט דעם טעם פון שקלאַפעריי אין שאַפּ, פון סטרייק, פון געדונגענע געננגסטערס, וועט אייך ניט געטרויען אַזוי לאַנג, ווי איר וועט האַלטן אין דעמאָנסטרירן אייער סאָלידאַריטעט מיט די בירגערלאַכע ציוניסטן. דער בירגערלאַכער ציוניזם איז נויטיק פאַר אונזער פאָלק — נאָר לאָזט אים איבער פאַר די בירגער. אייער אויפגאַבע איז דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם; און אים דאַרפט איר אַנטוויקלען ניט ביי די פלאַג־דעיס, ניט ביי די בלומען־טעג און ניט ביי די ציון־קאָנווענשאָנס, נאָר אומעטום דאָרט, וואו דער אַרבעטער ליידט און קעמפט.

.2

די צוויי ריכטונגען אין פועלי־ציוניזם, וועגן וועלכע איך האָב גערעדט אין די פריערדיקע אַרטיקלען — די „סאָציאַליסטישע" ריכטונג און די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" — גייען זיך פאַנאַנדער אין זייער קוק אויף דעם סאָציאַליזם, אויף דעם ציוניזם, אויף דער אַרבעט אין גלות און אויף די פאָרמען פון פאַרטיי־אָרגאַניזאַציע און פאַרטיי־דיסציפּלין. די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" ריכטונג הערשט איז רוסלאַנד און טיילווייז אין עסטרייך און ארץ ישראל. די „סאָציאַליסטישע" — אין אַמעריקע און טיילווייז אין אַנדערע לענדער. דאָ אין לאַנד עקזיסטירט אויך אַ „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" שטרעמונג, און ביי דעם גוטן ווילן פון ביידע זייטן קאָנען ביידע שטרעמונגען פרידלאַך און סאָלידאַריש אַרבעטן אין איין פאַרטיי, אַזוי ווי דאָס איז ביז איצט געווען דער פאַל.

די „סאָציאַל־דעמאָקראַטישע" פועלי־ציון שטייען פעסט אויף דעם שטאַנדפּונקט, אַז קיין שום סאָציאַליזם און קיין שום פרייהייטס־באַוועגונג איז ניט מעגלאַך אַנדערש, ווי אויפ'ן יסוד פון קלאַסנקאַמף. אין דעם גייען זיי זיך צונויף מיט די רעוואָלוציאָנערע סאָציאַליסטן און מיט די אַנאַרכיסטן און סינדיקאַליסטן פון אַלע פעלקער. זיי אַנערקענען אויך מער אָדער ווייניקער פרידלאַכע פאָרמען פון אַרבעטער־באַוועגונג, נעמלאַך, די פאַרלאַמענטאַרישע טעטיקייט און די קאָאָפעראַטיווע אָרגאַניזאַציע. נאָר זיי באַשטייען דורכאויס אויף דעם, אַז די דאָזיקע פרידלאַכע פאָרמען קאָנען העכסטענס דערלייכטערן, גרינגער מאַכן דעם קלאַסן־קאַמף, דינען אַלס הילפס־מיטלען פאַר'ן עקאָנאָמישן קאַמף און פאַר דירעקטער פאָליטישער אַקציע. די פרידלאַכע פאָרמען טאָרן אָבער בשום אופן ניט פאַרבייטן דעם דירעקטן קאַמף.

און די דאָזיקע אַנשויאונג ווענדן זיי אָן אויך צום ציוניזם. אינ'ם ציוניזם גופא קומט פאָר אַ שאַרפער קאַמף פון קלאַסן, און וועט געדויערן אַזוי לאַנג, ווי דער אַרבעטער־קלאַס וועט זיך ניט באַפרייען פונ'ם קאַפּיטאַליסטישן יאָך דורך דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. כדי דאָס גענויער אויסצוטייטשן, מוזן מיר דערקלערן, ווי אַזוי די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן" שטעלן זיך פאָר דעם ציוניזם און די אידישע פראַגע בכלל. דאָ קאָנען מיר דאָס מאַכן נאָר בקיצור; גענויער וועט עס דער לעזער געפינען אין ר. קענדזשערסקי'ס בראשור „די גרונדלאַגן פון פועלי־ציוניזם", און אין מיינע בראָשורן און אַרטיקלען זינט דעם 1905־טן יאָר.

ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן און ביי די „סאָציאַליסטישע" פועלי־ציון איז ניטאָ קיין קלאָרע תשובה אויף דער פאָלגנדער קאַרדינאַלער פראַגע: ווערן דורך דעם ציוניזם געלייזט די

גאנצע אידן־פראגע און אלע פראבלעמען פון אידישן לעבן, אדער נאר א טייל פון זיי? די בירגערלאכע ציוניסטן מיידן אויס א באשטימטן ענטפער, נאר זייער גאנצע פסיכאלאגיע זאגט עדות, אז פאקטיש זעען זיי אינ'ם ציוניזם די ענדגילטיקע און פולע לייזונג פון אלע אידישע פראגן. זיי ווילן אין גאנצן פארניכטן דעם גלות און קאנצענטרירן דאס גאנצע אידישע לעבן אין ציון. די „סאציאליסטישע" פועלי־ציון האבן נאך ווייניקער באשטימט־קייט אין דעם פונט, נאר אין אלגעמיינעם נייגן זיי זיך צו דער מיינונג, אז אין ציון וועלן פארענטפערט ווערן אלע נויטן און אלע ליידן פון אידישן פאלק.

די „סאציאל־דעמאקראטן", פארקערט, געפינען, אז דער ציוניזם לייזט נאר איין באשטימטן טייל פון די אידישע פראגן, נעמלאך, די פראגע פון דער אידישער היימלאזיקייט און באדנלאזיקייט. עס איז פאראן א גאנצע אומגעהויערע מאסע פון אידישע פראגן, און די פראגן בייטן זיך מיט דער צייט. איין טייל פון זיי זיינען די גלות־פראגן, וויל, ווי ווייט דער ציוניזם זאל זיך ניט פארווירקלאכן, וועט דאך א גרויסער טייל פון אידישן פאלק און, מעגלאך, די מערהייט פון פאלק, שטענדיק בלייבן אין דער צעשפרייטונג צווישן אנדערע פעלקער. און די דאזיקע גלות־פראגן געפינען זייער פארענטפערונג אין די פארשידענע אופנים אויסערהאלב דעם ציוניזם.

די אידן־פראגע איז זייער פארפלאנטערט, און קאן ניט געלייזט ווערן מיט איין איינציקן קורצן רעצעפט, ווי די קאלאניזאציע אין ארץ־ישראל. די אויפגאבע פון פראלעטארישן ציוניזם איז: אויסצוקעמפן גע־זונטע אנטוויקלונגס־ און לעבנס־באדינגונגען פאר'ן אידישן פאלק. דאס אידישע פאלק לעבט אומנארמאל, עס ליידט דערפון, וואס עס באזיצט ניט אין ערגעץ קיין פאליטיש־זעלבסטשטענדיקע היים. שטרעבן מיר אים צו פארשאפן אזא היים, און א גאנצע רייע היסטארישע, קאלאניזאטארישע און פראקטישע טעמים פירן אונז צו דער איבערצייגונג, אז די אייגענע היים קאן אונזער פאלק האבן נאר אין ארץ־ישראל. דאס הייסט אבער בשום אופן ניט, אז מיר ווילן דאס גאנצע פאלק אומקערן אהיים. דאס איז אי ניט מעגלאך, אי גארניט ווינשנסווערט. אלע פעלקער פארמאגן אן אייגענע היים: אפילו די אונטערדריקטע פעלקער האבן אן אייגענע היים, הגם זיי זיינען ניט קיין פולע באלעבאטים ביי זיך אין דער היים. אבער אלע פעלקער, ארויסגייענדיק פון זייער אייגענער טעריטאריע, האבן זיך צעזייט און צעשפרייט איבער דער גאנצער וועלט. די מאכט פון א פאלק באשטייט פון צוויי מאמענטן: פון זיין קאנצענטראציע ביי זיך אין דער היים און פון דער צעשפרייטונגס־קראפט, וואס טרייבט אים אין אלע עקן וועלט. ווען דאס אידישע פאלק וואלט געהאט א פאליטיש־זעלבסטשטענדיקן צענטער אין ארץ ישראל און שטארקע קאלאניעס פארשפרייט איבער

דער גאַנצער וועלט, וואָלט אונזער פאָלק געוואָרן איינע פון די שטאַרקסטע און געזונטסטע נאַציעס.

מיט איין וואָרט, די אידן־פראַגע קאָן געלייזט ווערן נאָר דורך דער פאַרבינדונג פון געזונטן גלות־לעבן מיט אַ געזונטן צענטער אין דעם אייגענעם לאַנד. דער ציוניזם פאַרענטפערט, אַלזאָ, נאָר טיילווייז די אידישע פראַגן. דער איבעריקער טייל ווערט פאַרענטפערט דורך דער נאַציאָנאַלער באַפעסטיקונג אין גלות גופא. אָן ציוניזם איז ניטאָ קיין געזונטע נאַציאָנאַלע אַנטוויקלונג, אָבער אָן דעם גלות אויך ניט. מיר ווילן אַ פעסטן ציון און אַ פעסטן גלות — דאָס איז די פאַראַלע פונ׳ם „סאָציאַל־דעמאָקראַטישן“ פועלי־ציוניזם.

צווישן יענע פראַגן, וואָס דער ציוניזם, אַלס אַזעלכער, קאָן לייזן נאָר טיילווייז, געפינט זיך אויך די אידישע אַרבעטער־פראַגע. דורך דער שאַפונג פון אַן אייגענער היים פאַר׳ן פאָלק וועט אויך די לאַגע פון אונזערע אַרבעטער ווערן אַ סך נאָרמאַלער און דער קלאַסנקאַמף אויף דער אידישער גאַס וועט קריגן אַ סך געזונטערע פאָרמען. אין די גלות־לענדער זיינען פאַר דער אידישער אַרבעט פאַרשלאָסן אַ סך וויכטיקע אינדוסטריעס, ווי די קוילן־גרובן, מעטאַלורגיע, די אייזנבאַנען א. ד. גל., ווי אויך די לאַנדווירטשאַפט; די אידישע אַרבעט טראָגט אַ ספּעציפישן כאַראַקטער, זייענדיק קאָנצענטרירט אין די שוואַכסטע אינדוסטריעס, ווי די נאָדל־אַרבעט, די שוך־פּראָדוקציע, טאַבאַק־אינדוסטריע א. ד. גל. דאָס רויבט אוועק ביי דעם אידישן אַרבעטער די פייאיקייט ברייט פאַנאַנדערצו־וויקלען און אויסצונוצן זיין רעוואָלוציאָנערע ענערגיע, זיין קלאַסנקאַמף איז דערפאַר באַשרענקט און ניט גענוג פּראָדוקטיוו. די דאָזיקע אַנאָמאַליעס וועלן פאַרשווינדן אין ארץ ישראל, וואו דער אידישער אַרבעטער וועט אַריינדרינגען אין אַלע יענע פּראָדוקציאָנס־צווייגן, וואָס זיינען ביז איצט פאַר אים פאַרשלאָסן.

אָבער די עקספּלואַטאַציע אַליין, דער קאַמף צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן, וועט אין ארץ־ישראל בלייבן אין פולער מאַכט אַזוי לאַנג, ווי עס עקזיסטירט די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג. עס איז אַ שעדלאַכע אוטאָפּיע צו רעכענען, אַז גראָד ארץ ישראל וועט זיין אַן אויסנאַם פון אַלע לענדער, און אַז דוקא דאָרט וועט זיך איינגעבן אַזאַ קאָלאָניזאַציע, וואָס זאָל זיין פריי פון קאַפּיטאַליסטישע יסודות. דאָס איז די פאַנטאַזיע פון אַ סך „סאָציאַליסטישע“ פועלי־ציון. מיר, די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, געפינען, אַז די אַרבעטער־פראַגע, אויך אין ארץ ישראל, קען און וועט געלייזט ווערן בלויז דורך דעם קלאַסנקאַמף, און מיר שטרעבן דעריבער צו אָרגאַניזירן די אַרבעטער גאַנץ באַזונדער פון דער בורזשואַזיע אפילו אינ׳ם ציוניזם גופא.

דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם האָט זיין גאַנץ באַזונדערע אַרבעט, און ער פאַרשפּאַרט אָנצוקומען צו די בירגערלאַך־ציוניסטישע אינסטיטוטן פאַר זיינע אייגענע צוועקן. די „סאָציאַליסטן“ טענה׳ן, אַז די אַרבעטער

קענען זעלבסטשטענדיק ניט אויפטאָן פיל אין ארץ ישראל. דאָס איז אמת אזוי לאַנג, ווי דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם האָט ניט געַנוג כחות. און כחות וועט ער באַזיצן ווייניק אזוי לאַנג, ווי ער וועט זיך מתחתן זיין מיט דעם בירגערלאַכן ציוניזם. שטייענדיק אויף זיינע אייגענע פיס, וועט דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם סוף כל סוף צוציען אויף זיין זייט די גרויסע אָרגאַניזירטע אידישע אַרבעטערשאַפט, און דעמאָלט וועט ער האָבן געַנוג כחות צו דערפילן זיינע אייגענע אויפגאַבן.

אנשטאָט דער טעאָריע פון די „סאָציאַליסטן“, אַז פּועלי־ציון מוזן כלומר׳שט „אַריינטראָגן סאָציאַלן גייסט אינ׳ם אַלגעמיינעם ציוניזם“, — שטעלן אַרויס די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“ אַ גאַנץ אַנדערע טעאָריע: אַז די **פּועלי־ציון מוזן אַריינטראָגן נאַציאָנאַלן און ציוניסטישן גייסט אין דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג.** מיר באַטראַכטן דעם פּועלי־ציוניזם אַלס טייל און פּראַקציע ניט פונ׳ם אַלגעמיינעם ציוניזם, נאָר פון דער אַלגעמיינער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבעטער־באַוועגונג.

דעריבער שאַצן מיר אויך גאַנץ אַנדערש אָפּ די אַרבעט אין די גלות־לענדער. די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון נאַרן זיך אַליין, ווען זיי ריידן וועגן „גלייכבאַרעטיקונג“ פון ציון און גלות, פון העברעאיש און אידיש. אין דער ווירקלאַכקייט שטייט ביי זיי ציון אַ סך העכער, איידער דער גלות, און העברעאיש אַ סך העכער, איידער אידיש. איך רייד שוין ניט פון אַזוינע פאַרביסענע העברעאיסטן און גלות־פאַראַכטער, ווי נ. סירקין, נאָר אפילו די אָפיציעלע וואָרט־פירער פון די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון באַטראַכטן די גלות־אַרבעט אין בעסטן פאַל אַלס **אַ מיטל און פאַר־באַרייטונג** פאַר׳ן ציוניזם (אזוי שטייט עס בפירוש, צ. ב. ש., אין ב. צוקערמאַנ׳ס בראָשור). גלות־אַרבעט אַ מיטל, אפילו ניט דער וויכטיקסטער מיטל, נאָר בלויז איינער פון די מיטלען; דער צוועק בלייבט דורכאויס ציון. עס פאַרשטייט זיך ממילא, אַז ביים בעסטן ווילן קען מען צו אַ מיטל ניט פילן די אַכטונג, וואָס מען פילט צום צוועק. דערפון שטאַמט עס, וואָס בעת די „סאָציאַליסטישע“ פּועלי־ציון גיבן זיך אָפּ אזוי וואַרים מיט נאַציאָנאַל־פּאָנד־אַרבעט, מיט קאָאָפּעראַציעס אין ארץ־ישראל א. ד. גל., באַהאַנדלען זיי די גלות־פראַגן און אַרבעטן כלאחר יד. אפילו אין די נאַציאָנאַל־ראַדיקאַלע שולן, זייער וויכטיקסטן פּאָזיטיוון אויפטו אויפ׳ן פעלד פון גלות־אַרבעט, גיבן זיי אָפּ צופיל פּלאַץ דער העברעאישער ליטעראַטור.

פאַר אונז, „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, האָט די אַרבעט אין גלות ניט קיין קלענערן ווערט אַליין פאַר זיך, אַלס זעלבסטשטענדיקער צוועק, איידער די אַרבעט פאַר ציון. דער גלות און דער ציון זיינען ביידע אַ צוועק פאַר זיך, און ביידע קאָנען נוצן אַלס מיטלען איינער פאַר׳ן צווייטן. געזונטער גלות־לעבן, געזונטע זעלבסטשטענדיקייט אין ארץ־ישראל, געזונטע אַר־בעטער־באַוועגונג — דאָס איז דער אידעאַל פון די „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“.

און ווען די „סאָציאַליסטישע“ זיינען זיך מודה, אַז ביי זיי איז 85 פּראָ־צענט ציוניזם און בלויז 15 פּראָצענט סאָציאַליזם, דערווידערן מיר: ביי אונז, „סאָציאַל־דעמאָקראַטן“, איז גאַנצע 100 פּראָצענט סאָציאַליזם און גאַנצע 100 פּראָצענט ציוניזם.

(„פרייע אַרבעטער־שטימע“, 17 און 24 יולי, 1915.)

ציוניסטן און פועלי-ציוניסטן

בעת ס'קומען פאַר די ציוניסטישע קאָנפערענצן אין באָסטאָן, איז כדאי זיך אָפּצושטעלן אויף אייניקע פראַגן פון ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און באַוועגונג.

ס'איז אַ גרויסער טעות, אויב אייניקע מיינען, אַז די ציוניסטן בילדן אַ פּאָליטישע פּאַרטיי. אַ פּאָליטישע פּאַרטיי איז אַזאַ אָרגאַניזאַציע, וואָס פאַרענטפערט אויף איר שטייגער אַלע וויכטיקע לעבנס־פראַגן פון איר פאָלק. ניט אַלע פּאַרטייען האָבן באַשטימטע אידעאַלן און קלאָר־פאָרמולירטע פּראָגראַמען. אַנדערע בייטן זייערע פּראָגראַמען און פאָדע־רונגען פון פאַל צו פאַל. פאַראַן אויך פּאַרטייען, וואָס ווערן געשאַפן צוליב איין צופעליקער אויפגאַבע אויף אַ קורצער צייט. נאָך מער, ס'טרעפן פּאַרטייען, וואָס דינען די קאַריעריסטישע אָדער הערשאַפט־אינטערעסן פון אַ קליינעם הייפל פּאָליטיקער. נאָר איין זאַך מוז האָבן איטלעכע פּאַרטיי: אַן ענטפער אויף אַלע אַקטועלע פּאָליטישע פראַגן אין דעם געגעבענעם מאָמענט.

אַז אויסגעצייכנטן מוסטער פון פּאָליטישע פּאַרטייען בילדן די פּאַר־טייען אין אַמעריקע: סיי די דעמאָקראַטן, סיי די רעפּובליקאַנער, די פּראָגרעסיסטן און די פּאָפּוליסטן, — אַלע האָבן אין דעם געגעבענעם מאָמענט אַ באַשטימטן קוק אויף די פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע פראַגן. נאָך אַ שענערן מוסטער פון אַ פּאַרטיי שטעלט מיט זיך פאָר די סאָציאַ־ליסטישע אַרבעטער־באַוועגונג אין אַלע לענדער: זי האָט אומעטום אַ באַשטימטן פּראָגראַם, און אין דעם סאָציאַליסטישן פּראָגראַם געפינט מען אַן ענטפער אויף אַלצדינג, וואָס רירט אָן דאָס געזעלשאַפטלעכע לעבן. מאַנכע פּאַרטייען פאַרענטפערן ריכטיק די פראַגן פון לעבן, מאַנכע — אומריכטיק, נאָר ניט אין דעם ווענדט זיך די עקזיסטענץ פון אַ פּאַרטיי. דער עיקר איז, אַז זי זאָל זיך מיט אַלצדינג אינטערעסירן, וואָס ס'האָט נאָר צו טאָן מיט פּאָליטיק און פּאָליטישן קאַמף.

דערפאַר בילדן די אַנאַרכיסטן ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. זיי האָבן אַ אידעאַל, פאַרמאָגן אָבער ניט קיין פּראָגראַם, וואָס זאָל האָבן אין זינען אַלע פראַגן און אַלע זייטן פון פּאָליטישן לעבן. דערפאַר זיינען אויך די ציוניסטן ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. דער ציוניזם האָט אין זינען נאָר דעם ציון, ארץ־ישראל: מער אינטערעסירט אים גאָרניט.

יעדער איינציקער ציוניסט קען זיך געהערן צו וועלכער פּאַרטיי ער וויל: ער מעג זיין אַ דעמאָקראַט, אַ רעפּובליקאַנער, אַ בול־מוז'ניק, אַ רעאַק־ציאָנער און ראַדיקאַל, — דאָס שטערט אים ניט צו זיין אַ גוטער ציוניסט און צו אַרבעטן אינאיינעם מיט זיינע פּאַרטיי־קעגנער פאַר דער צוקונפט פון אידישן פאָלק אין ארץ־ישראל.

אויך אין אידישע פראַגן, אויסער דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל, האָט דער ציוניזם ניט קיין אויסגעשפּראָכענע שטעלונג. דאָס אידישע גלות־לעבן אינטערעסירט אים ניט. די קולטור־פראַגע אין די גלות־לענדער פאַרענטפערט ער דורך די העברעאישע שולן אין ארץ־ישראל. די עקאָנאָ־מישע פּראָבלעמען פון קאַפּיטאַל און אַרבעט גייען אים בכלל ניט אָן. דער ציוניזם איז אַ פאָלקס־באַוועגונג, אָבער ניט קיין פּאָליטישע פּאַרטיי. און אויב ער איז שוין אַ פּאַרטיי, איז לכל־הפּחות ניט קיין פּאָליטישע.

ווי זאָל זיך, אַלזאָ, דער אידישער אַרבעטער־קלאַס שטעלן צום ציוניזם? דאָס איז די פראַגע, וואָס טיילט פאַנאַנדער ניט נאָר די אַסי־מילאַטאָרישע מיט די גלות'יסטישע סאָציאַליסטן, פון איין זייט, און די פּועלי־ציון, פון דער אַנדערער זייט, נאָר אויך די פּועלי־ציון גופא. ביי די פּועלי־ציון זיינען פאַראַן צוויי פאַרשיידענע שטרעמונגען אין אָט־דער וויכטיקער פראַגע, און הגם ביידע שטרעמונגען וואָלטן געוויינלאַך אונטער איין דאַך, פונדעסטוועגן זיינען די חלוקי־דעות אַזוי שאַרף, אַז זיי קענען גרינג פירן צו שפּאַלטונגען.

די געגנאָסן מכל המינים האָבן שוין לאַנג אָפּגעפּסק'נט, אַז דער ציוניזם איז אַ „בירגערלאַכע" (בורזשואַזנע) באַוועגונג. זיי מיינען, אַז דער אַרבעטער־קלאַס דאַרף בכלל ניט טראַכטן פון קיין פאָטערלאַנד. פאָטערלאַנד, טעריטאָריע — איז אַן עסק פאַר קאַפּיטאַליסטן. און אַזוי ווי דער ציוניזם וויל שאַפן אַ פאָטערלאַנד פאַר'ן אידישן פאָלק, איז דאָס שוין אַביסל טריף־פּסול. ניט דאָ איז דער פּלאַץ צו קריטיקירן דעם דאָזיקן שטאַנדפּונקט: געגוג צו באַמערקן, אַז אין אים דריקט זיך אויס ניט סאָציאַליזם, נאָר שקלאַפערישער מה־יפית־גייסט. די סאָציאַליסטן פון די אומות־העולם פילן גוט, וואָס אַ פאָטערלאַנד באַדייט, נאָר אונזערע אידישע „געגנאָסן" קומען אויס אָן דעם.

דער ציוניזם אַליין פאַר זיך איז ניט בירגערלאַך און ניט פּראָלע־טאַריש. ער איז איינפאַך אידיש. איז די פראַגע: צי קענען, צי דאַרפן די בירגערלאַכע אידן און די פּראָלעטאַרישע אידן, וואָס געהערן צום ציוניזם, בילדן איין באַוועגונג, איין אָרגאַניזאַציע, אָדער זיי דאַרפן האָבן צוויי גאַנץ פאַרשיידענע אָרגאַניזאַציעס? אָט דאָס איז דער שטרייט־פּונקט צווישן די פּועלי־ציון פון פאַרשיידענע ריכטונגען.

דער טראַדיציאָנעלער קוק פון די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון איז, אַז די אַרבעטער־ציוניסטן דאַרפן טאַקע בילדן אַ באַזונדערע פּאַרטיי, נאָר די דאָזיקע פּאַרטיי (איד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי פּועלי־ציון) דאַרף זיך באַ־טייליקן אין דעם אַלגעמיין־ציוניסטישן קאָנגרעס און אין יענע ציוניסטישע

אינסטיטוטן, וואָס פירן אַן אַרבעט אין ארץ־ישראל. די רוסישע פּועלי־ציון באַטראַכטן זיך פאַר אַ גאַנץ באַזונדערער פּראָלעטאַרישער אָרגאַניזאַציע און דעם ציוניסטישן קאָנגרעס מיט זיינע אינסטיטוטן פאַר אַ ריין־ביר־גערלאַכער אָרגאַניזאַציע. זיי געפינען, אַז ניט נאָר אין די גלות לענדער, נאָר אויך אין דער אַרבעט פאַר ארץ־ישראל גופא מוזן די אַרבעטער־ציוניסטן גיין זייער אייגענעם וועג און שאַפן זייערע אייגענע סאָציאַ־ליסטישע אינסטיטוציעס.

דאָס איז ניט די פראַגע וועגן באַטייליקן זיך אין ציוניסטישן קאָנ־גרעס. אפילו ווען דער קאָנגרעס איז אַ בירגערלאַכער, קענען די פּועלי־ציון געפינען פאַר נויטיק צו גיין אַהין, מחמת טאַקטישע טעמים — כדי דעם בירגערלאַכן ציוניזם צו באַאיינפלוסן. די דאָזיקע פראַגע וועגן ציוניסטישן קאָנגרעס איז ניט מער, ווי אַ פּרט. אַ סך וויכטיקער און פּרינציפּיעלער איז די אַלגעמיינע פראַגע: ווי זאָלן זיך די פּועלי־ציון שטעלן צו דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע — פאַר אַ בירגערלאַכער אָדער פאַר אַן אַלגע־מיין־אידישער, וואָס נעמט אַרום אַלע קלאַסן פון אידישן פאָלק? פּראָלע־טאַריער קענען זיך באַטייליקן אויך אין געוויסע בירגערלאַכע אָרגאַניזאַ־ציעס, ווען דאָס קען ברענגען נוצן דעם אַרבעטער־קלאַס. נאָר דער גרויסער חילוק איז, אויב זיי באַטראַכטן די אָרגאַניזאַציע פאַר אַ פרעמדע און בירגערלאַכע אָדער פאַר אַן אייגענע און אַלגעמיינע.

דאָס הענגט אָפּ פון דעם קוק אויף דער ראָל פון קלאַסן און קלאַסן־קאַמף. די אַמעריקאַנער פּועלי־ציוניסטן זיינען סאָציאַליסטן, נאָר זייער סאָציאַליזם איז ניט פאַרבונדן מיט דעם געדאַנק פון קלאַסן־קאַמף. זיי שטעלן זיך פאָר, אַז געוויסע אייגנצלהייטן פון סאָציאַליסטישער אָרדנונג קענען דערגרייכט ווערן אָן דעם קאַמף צווישן אָרגאַניזירטע אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן. אַזוי מיינען די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון, אַז שוין איצט איז מעגלאַך אַ קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל אויף דירעקט־סאָציאַליסטישע יסודות. זיי גלויבן, אַז פראַנץ אָפּענהיימער׳ס פּלענער פון קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניעס קענען לייזן די פראַגע פון קאַפּיטאַל און אַרבעט אויף אַ פריד־לאַכן וועג. זיי האַלטן בכלל זייער פיל פון קאָאָפּעראַציע, און אייניקע פון זיי זיינען פאַר קאָאָפּעראַציעס נאָך מער באַגייסטערט, איידער די רוסישע פּועלי־ציון פאַר קלאַסן־קאַמף. פיל פון זיי באַטראַכטן אויך דעם נאַציאָנאַל־פאָנד פאַר אַ סאָציאַליסטישע אינסטיטוציע. און מאַנכע מיינען אפילו, אַז ווער ס׳ווערט ניט באַגייסטערט פאַר׳ן „סאָציאַליזם" פון נאַציאָנאַל־פאָנד, קען גאָר קיין פּועלי־ציון ניט זיין.

צווישן די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון געפינט זיך אָבער איצט אַ שטאַר־קער ראַדיקאַלער פליגל, וועלכער טיילט ניט אָפּ סאָציאַליזם פון קלאַסן־קאַמף. ער שטיצט זיך ניט אויף שיינע פּלענער, נאָר אויף די שטרענגע פאַקטן פון לעבן. און איינער פון די וויכטיקסטע לעבנס־פאַקטן איז דער קאַמף צווישן קלאַסן, צווישן אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן. די באַפרייאונג פון דער גאַנצער מענטשהייט קען געשען ניט דורך פרידלאַכע פּלענער

און געדאַנקען, נאָר דורך ביטערן קאַמף. דאָסזעלביקע אויך די נאַציאָנאַלע באַפרייאונג. אין'ם ציוניזם גופא זיינען פאַראַן קלאַסן, און צווישן זיי מוז אַנגיין אַ שטענדיקער שטרייט, כּל־זמן ס'עקזיסטירט די קאַפּיטאַלי־סטישע אָרדנונג. דער ציוניזם איז ניט קיין פּאַרטיי, נאָר אַ באַוועגונג פון אידישן פאָלק. און ווי אין אַלע פראַגן פון פאָלקס־לעבן, מוזן אויך אין ציוניזם שאַרף זיין אָפּגעטיילט די פּראָלעטאַרישע עלעמענטן פון די בירגערלאַכע. זיי קענען אַמאָל זיך פאַרבינדן צוליב געמיינזאַמע צוועקן אויף אַ געוויסער צייט, נאָר דערביי וועלן זיי בלייבן יעדער צד ביי זיינע באַזונדערע אידעאַלן און באַזונדערע מעטאָדן. דער בונד צווישן בירגער־לאַכע און פּראָלעטאַרישע ציוניסטן קען זיין בלויז אויף אַ ווײַלע.

זיי באַטראַכטן די קאָאָפּעראַציע פאַר אַ גוטע זאַך, אָבער אויף קאָאָפּע־ראַציע שטייט ניט די וועלט. זיי געפינען, אַז קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע איז אַ גוטע מעטאָדע, אָבער ניט די איינציקע און יעדנפאַלס ניט קיין סאָציאַליסטישע. זיי רעספּעקטירן דעם נאַציאָנאַל־פאָנד און אונטערשטיצן אים גערן פאַר זיינע גרויסע נאַציאָנאַלע צילן און פאַר זיין פאָלקסטימלא־כער ארבעט; אָבער זיי ווייסן, אַז טראָצדעם בלייבט דער נאַציאָנאַל־פאָנד אַ בירגערלאַכע אינסטיטוציע און בשום אופן ניט קיין סאָציאַליסטישע. פאַר זייערע אייגענע באַטראַכטן זיי נאָר יענע פאָנדן און אינסטיטוציעס, וואָס געפינען זיך אין רשות פונ'ם ארבעטער־קלאַס. אַזאַ פאָנד איז דער פּאַלעסטינע־ארבעטער־פאָנד, וואָס איז געשאַפן געוואָרן פון ארבעטער און געהערט דורכאויס צו די ארבעטער.

די אָפיציעלע פּועלי־ציון באַגריסן די באַסטאָנער קאָנווענשאָן, ווי זייער אייגענע זאַך. די ראַדיקאַלע פּועלי־ציון, וואָס רופן זיך „סאָציאַל־דעמאָקראַטיש", באַגריסן אויך דעם גרויסן יום־טוב פון די אַמעריקאַנער ציוניסטן, נאָר זיי באַגריסן אין דעם אַ גרויסע, ניצלאַכע און נויטיקע בירגערלאַכע באַוועגונג, וואָס טוט באַזונדערע בירגערלאַך־ציוניסטישע אַר־בעט. מיט אַנדערע ווערטער: די אָפיציעלע פּועלי־ציון אידענטיפיצירן זיך מיט די בירגערלאַך־ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס, פילן זיך איינס מיט זיי, האַנדלען ווי אַ טייל פון זיי. די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּועלי־ציון סימפּאַטיזירן בלויז מיט דער ארבעט פון בירגערלאַכן ציוניזם, נאָר גרע־ניצן זיך גלייכצייטיק אָפּ פון איר, ווייל זיי האָבן זייער אייגענע ארבעט און אַן אייגענע אָרגאַניזאַציע.

דער בירגערלאַכער ציוניזם איז געוואָרן אַ קאָלאָסאַלע מאַכט. זאָל ער באַגליקן אין זיין וועג. זאָל דאָס גאַנצע אידישע בירגערטום צו אים צושטיין. דער פּראָלעטאַרישער ציוניזם איז דערווייל אַן אָנהויב: ער וועט ווערן אַ מאַכט, ווען ער וועט זיך מתחתן זיין ניט מיט דעם בירגער־לאַכן קלאַס, נאָר מיט די מעכטיקע אָרגאַניזאַציעס פון אידישן ארבעטער־קלאַס.

(„וואָרהייט", 1915.)

„איבערגעשאַצט אַלע ווערטן“

(אַן ענטפער צו חבר קענדזשערסקי *)

. . . אַלזאָ, אין וואָס בין איך פאָרט איינפאַרשטאַנען מיט חבר קענדזשערסקי? פונקט איינס, אין דעם, אַז דאָס פּראָגראַם פון די אַמעריקאַנער פּועלי־ציון (דאָס שיקאַגער פּ אַ ר א י י נ י ק ו נ ג ס ־ פּ ר אָ ג ר אַ ם פון 1909־טן יאָר) איז פאַר די זיבן יאָר שוין געוואָרן אַלט און ניט ריכטיק, און דאַרף געענדערט ווערן, כדי אים צוצופּאַסן צו די נייע באַדערפנישן פון דער פּאַרטיי. אַ פאַראייניקונגס־פּראָגראַם קען בכלל ניט זיין אויסגעהאַלטן און מוז שנעל פאַרעלטערט ווערן. ביישפּילן האָבן מיר געזען אין דייטשלאַנד און עסטרייך. די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט איר פאַראייניקונגס־פּראָגראַם אין גאָטא געמוזט פאַרבייטן שוין איז פופצן יאָר אַרום אויף דעם נייערן און קאָנסעקווענטערן ערפורטער פּראָגראַם. די עסטרייכישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט אויך אָנגעהויבן מיט

---

*) ר. קענדזשערסקי, אַן אָנפירנדיקער חבר פון דער דעמאָלטיקער „סאָציאַל־דעמאָקראַטישער“ גרופּע אין דער אַמעריקאַנער פּועלי־ציון־פּאַרטיי, האָט אין יאָר 1916 פּובליקירט אין „אידישן קעמפער“ אַ סעריע אַרטיקלען, „וואָס וויל דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּועלי־ציוניזם“, אין וועלכער ער האָט אויפגעהויבן שווערע באַשולדיקונגען קעגן דער פּאַרטיי און איר טעטיקייט.

באָראָכאָוו, וועלכער האָט מיט פופצן חדשים פריער אַליין אַזוי שאַרף קריטיקירט סיי די טעאָרעטיש־פּרינציפּיעלע יסודות, סיי די אַרבעט פון דער פּאַרטיי, האָט איצט געהאַלטן פאַר זיין חוב, אַרויסצוטרעטן קעגן קענדזשערסקי׳ס אָנגריפן. אין יענער צייט האָט זיך שוין שטאַרק געהאַט פאַנאַנדערגעפלאַקערט דער קאַמף אַרום דעם אידישן קאָנגרעס, אין וועלכן די פּאַרטיי האָט געשפּילט אַזאַ אַנטשיידנדיקע ראָלע, און באָראָכאָוו איז געווען איינער פון די ערשטע אין דעם דאָזיקן קאַמף. קענענדיק בעסער דאָס אַמעריקאַנער לעבן און באַקענענדיק זיך אויך נענטער מיט די שטימונגען און געדאַנקען פון די חברים, האָט ער אין באַדייטנדן מאָס רעווידירט זיין שאַרפן אורטייל פון איבער אַ יאָר פריער, און אויך די חילוקי־דעות, וואָס זיינען פאַרבליבן, האָט ער געהאַלטן פאַר ווייניקער וויכטיק, ווי דעם געמיינזאַמען קאַמף און די געמיינזאַמע קאָנקרעטע טאַט.

און ס׳איז ווידער אַ סימן פון באָראָכאָוו׳ס אמת־פאַנאַטיזם און פון זיין פּאַרטיי־איבערגעגעבנקייט, וואָס קיין פּרעסטיזש־מאָמענטן האָבן אים ניט אָפּגעהאַלטן פון דעם דאָזיקן אַרויסטריט.

אין דעם אַרטיקל איז אויסגעלאָזט דער באַזונדערס שאַרפער פּאָלעמישער אָנהויב און עטלאַכע ווייטערע שורות.

ב. ל.

א פאַראייניקונגס־פּראָגראַם (אין האינפעלד), און שוין אין ניין יאָר אַרום האָט זי דאָס פּראָגראַם שטאַרק געמוזט אַמענדירן (אין ברין), נאָך אין זעקס יאָר צייט אים שוין אינגאַנצן ענדערן (אין ווין). און דערביי באַדענקט נאָר, זיינען ניט פאָרגעקומען אַזוינע געוואַלדיקע ענדערונגס־פּראָצעסן, ווי אַ מאַסן־איינוואַנדערונג און אַ וועלט־מלחמה; ביי אונז, פּועלי־ציון, איז אָבער פאַר די זיבן יאָר זינט שיקאַגאָ פאָרגעקומען אַ גאַנצע רעוואָלוציע: אַ דאַנק דער איינוואַנדערונג און דער וועלט־מלחמה, איז די פּאַרטיי אונזערע אויסגעוואַקסן פון אַ קלייזל אין אַ גרויסער פאָלקס־באַוועגונג, פון אַ גרופּע אידעאַליסטן אין אַ פּאָליטישער פּאַרטיי. איז דאָך קלאָר לכתחילה, אַז דאָס פּראָגראַם פון פאַר זיבן יאָרן קאָן מער ניט טויגן פאַר דער פּאַרטיי, און איך בין אויך איינפאַרשטאַנען מיט הבר קענדזשערסקי, אַז דער גרעסטער חסרון פון יענעם פּראָגראַם באַשטייט אין דעם, וואָס דאָרט איז ניטאָ קיין אָרגאַנישע פאַרבינדונג צווישן די טיילן: דער סאָציאַליזם איז דאָרט לחוד, דער ציוניזם לחוד און די אויפלעבונג אין גלות ווידער לחוד.

אונזער אָרגאַניש־אַנטוויקלטע פּאַרטיי־טעטיקייט פאָדערט פון אונז אַן אָרגאַניש־אַנטוויקלטע פּראָגראַם.

נאָר אין וואָס איך בין דערביי מיט חבר קענדזשערסקי אַבסאָלוט ניט מסכים איז, וואָס ער וויל, אַז אַ פּראָגראַם רעוויזיע זאָל שוין איצט געמאַכט ווערן. קאַטאַסטראָפן זיינען לחלוטין ניט קיין צייט פאַר פּראָגראַם־דיסקוסיעס און פּראָגראַם־רעוויזיעס. מען דאַרף איבערוואַרטן ביז דעם סוף פון דער מלחמה, אַז ס'וועט זיך איינאָרדענען אַ ביסל די אידישע לאַגע און די פּאָזיציע פון'ם אַרבעטער־קלאַס אין דער וועלט; דעמאָלט וועלן מיר זען אויף וועלכער וועלט מיר זיינען, אַלס אידן און אַלס סאָציאַליסטן, און די צייט וועט רייף ווערן צו נעמען זיך מיט רואיקייט, מיט ישוב הדעת צו פאָרמולירן אַ נייעם מער אָרגאַנישן און מער סינטעטישן פּראָגראַם.

די קומענדע קאָנווענשאָן אין באָסטאָן האָט גאָר אַנדערע ברענענדע אויפגאַבן; זי טאָר ניט אָפּגעבן איר טייערע צייט אויף אַ טעאָרעטישער דעבאַטע.

איך זע פאָראויס, די חברים וועלן מיר דערמאָנען, אַז פופצען חדשים צוריק האָב איך אַליין געוואָלט אויך, אַז דאָס פּאַרטיי־פּראָגראַם זאָל באַלד רעווידירט ווערן. אמת. נאָר פאַר די פופצען חדשים איז אַ סך וואַסער אַוועקגערונען אין אונזער לעבן, און אין דער צייט איז די פּאַרטיי נאָך מער און שנעלער געוואַקסן, איידער די זעקס יאָר בעפאָר. העכער אַ יאָר צייט האָט אויסגעבראָכן אַ שאַרפער קאָנפליקט צווישן דעם צ. ק. און חבר קענדזשערסקי, און איך וויל דאָ זיין אינגאַנצן אָפן: פאַר די פופצען חדשים גרויסאַרטיקער פּאַרטיי־באַוועגונג, האָט דער צ. ק. פאַרשטאַנען, אַז ער האָט פיל וויכטיקערע אויפגאַבן, איידער דיסציפּלינאַריש רעאַגירן אויף חבר קענדזשערסקי: און איך, פון מיין זייט, האָב אויך

פאַרשטאַנען, אַז איך האָב אין דער פּאַרטיי עפּעס וויכטיקערס צו טאָן, איידער איינצושטעלן זיך פאַר חבר קענדזשערסקי...

מיט איין וואָרט, איך בין ניט צופרידן מיט'ן פּראָגראַם, נאָר מיינע תביעות וועל איך ניט פאָרברענגען אַזוי לאַנג, ווי עס געדויערט די וועלט־קאַטאַסטראָפע. דערווייל איז פאַר מיר גענוג, וואָס די פּאַרטיי גייט פּראַקטיש אויף דעם ריכטיקן וועג, וואָס זי ווערט די גייסטיקע פירערין פון פאָלק אין דער טראַגישער צייט, און וואָס עס עפנט זיך פאַר איר אַ גלענצנדע צוקונפט. פאַר מיר איז גענוג, וואָס די טעטיקייט פון דער פּאַרטיי ווערט איצט אַלץ מער אָרגאַניש און סינטעטיש. איך וועל מוחל זיין טויזנט שענסטע פּראָגראַמען אין דער וועלט פאַר איין איינציקער פּראַקטיק אַזאַ, ווי מיר האָבן געפירט אין די לעצטע צוויי יאָרן.

פּונקט צוויי. איך בין איינפאַרשטאַנען מיט חבר קענדזשערסקי, אַז אונזער פּאַרטיי דאָ אין לאַנד האָט נאָך מיט אַ פּאָר יאָר צוריק ניט גע־טריבן קיין אויסגעהאַלטענע פּראָלעטאַרישע פּאָליטיק, און דערמיט האָט זי פאַר זיך שווער געמאַכט דעם צוטריט צו דער היגער אַרבעטער־באַוועגונג. איך בין אין דעם פּונקט נאָך פיל „ראַדיקאַלער" פאַר חבר קענדזשערסקי. איך האַלט, אַז מיר האָבן גאָרניט צו טאָן ביי די בירגערלאַכע ציוניסטן מיט זייער אָרגאַניזאַציע; איך האַלט, אַז דער בירגערלאַכער ציוניזם איז אינגאַנצן באַנקראָט אין דער אידישער פּאָליטיק און, וואָס דער ציוניזם האָט פאַרפעלט דאַרף ערשט דער פּועלי־ציוניזם אַליין ממלא זיין. איך בין אפילו געגן דער באַטייליקונג אין ציוניסטישן קאָנגרעס, בשעת חבר קענדזשערסקי איז פאַר דעם אַנטייל אין קאָנגרעס. נאָר ערשטנס, ווייל איך זיין אַ דיסציפּלינירטער פּאַרטיי־חבר און פּינקטלאַך אויספאָלגן אַלע פּאַרטיי־באַשלוסן, ווען איך בין אפילו מיט זיי ניט איינפאַרשטאַנען, דאַרים נעם איך אַ שקל און שטיץ דעם נאַציאָנאַל־פאָנד אַזוי לאַנג ווי די פּאַרטיי פאַרלאַנגט ניט פון מיר צו אַגיטירן קעגן מיין געוויסן. קיין עפנטלאַכן ליגן קעגן מיין געוויסן וועל איך ניט זאָגן, אפילו ווען די פּאַרטיי זאָל דאָס ברויכן (אגב, איז דאָס לעצטע געווען איינע פון די סבות פון מיין אָפּאָזיציע פאַר־אַ־יאָרן). און צווייטנס, איז חבר קענדזשערסקי אַבסאָלוט אומגערעכט, ווען ער וואַרפט אונז פאָר, אַז מיר זיינען גלייכגילטיק צו דער היגער אַרבעטער־באַוועגונג און „האָבן זיך נאָך ניט פּרובירט פאַר־בינדן מיט דעם פּראַקטישן אַרבעטער־קאַמף". אדרבא, פאַרקערט, ווער האָט עס נאָך אַזויפיל „געפּרובירט". ווי מיר, — נאָר פּרוביר היינט, פּרוביר מאָרגן, אַז די „געגנאָסן" זיצן פעסט אין זאָטל ווי כשר'ע שומרים פון דער מאַשין, און פאַרהאַקן פאַר אונז די טירן, וואו מיר טוען זיך נאָר אַ קער.

מיר זעען, אַלזאָ, ווען חבר קענדזשערסקי זאָגט שוין ארוים אַ ריכטיקן געדאַנק, איז דאָס אויך נאָר אויף אַ העלפט, און די צווייטע העלפט גיט ער צו פון זיך — און פאַלט אריין אין אַ טעות. נאָך ערגער איז אָבער מיט אַלע אַנדערע געדאַנקען זיינע, וואָס ער האָט אַרויסגעזאָגט אין די

אַרטיקלען: דאָ ווערט ער שוין פּשוט ניט אויסצוהאַלטן.

וואָס איז דאָס, ווען אַ חבר שרייבט, אַז ביי די הינגע פּועלי־ציון איז „דער גאַנצער ציוניזם ניט מער, ווי אַ קאָמערציעלער פּלאַן. זיי גלויבן, אַז דער ציוניזם וועט אויסגעפירט ווערן ווען פּאַלעסטינע וועט אָפּגעקויפט ווערן פון אירע איצטיקע באַזיצער... די אידן־פראַגע איז ביי זיי אַ געלט־פראַגע, ניט קיין מענטשן־פראַגע“? אַפילו צום ערגסטן קעגנער דאַרף מען דאָך זיין אָביעקטיוו, בפרט נאָך צו אייגענע חברים. ווען האָבן די הינגע פּועלי־ציון אַזוינס געטראַכט, געזאָגט אָדער כאָטש געטאָן אין אַזאַ קאָמער־ציעלן גייסט? איך קריטיקיר אויך די באַציאונגען פון דער הינגער פּאַרטיי צום ציוניזם, איך האַלט די באַציאונג אירע פאַר ניט ריכטיק. אָבער לייטיש, אידעאַליסטיש, און סאָציאַליסטיש איז דאָך אונזער פּאַרטיי; יעדנפאַלס, ניט קרעמעריש, ניט קאָמערציאַנטיש. איך האָב קריטיקירט די פּאַרטיי (אין דער „פרייער ארבעטער שטימע“), וואָס זי שטרעבט אריינ־צוטראָגן דעם סאָציאַלן גייסט אין דעם בירגערלאַכן ציוניזם. איך מיין, עס איז אוממעגלאַך, אַז אַרויסגעוואָרפענע ארבעט, און שעדלאַך דערצו, ווייל דורך דעם ווערט נאָר אריינגעטראָגן דער בירגערלאַכער גייסט אין פּראָלעטאַרישן ציוניזם. דאָס איז אַ פראַגע פון פּרינציפּ, חבר קענ־דזשערסקי, אָבער ניט פון קראָם, ווי איר האָט עס פאַרשטאַנען. דאָס איז אַ פראַגע פון פּראָלעטאַרישער טאַקטיק, וואָס קען זיין ריכטיק אָדער פאַלש, נאָר קען ניט זיין סוחר׳יש.

אומגערעכט איז אויך קענדזשערסקי׳ס פּאַרוואורף, אַז ביי די הינגע חברים „גלויבט מען ניט, אַז דאָ, אין גלות, האָבן מיר אויך אַ נאַציאָנאַלע צוקונפט, מען גלויבט, אַז דאָס אידישע פאָלק מוז דאָ נאַציאָנאַל פאַרשווינדן.“ איך גיב צו, צווישן אונזערע חברים זיינען פאַראַן אייניקע אַזוינע, וואָס באַציען זיך פּעסימיסטיש צום גלות און צו אונזערע גלות־פאָדערונגען. נאָר, איך פאַרשפּאַר צו באַטאָנען, אַז די מאָטיוון זייערע, פון די אייניקע חברים, זייערע אידעאַליסטישע מאָטיוון. זייער ליידנשאַפט צו זען אונזער פאָלק געזונט, נאָרמאַל און שעפעריש, — אָט די מאָטיוון זיינען טויזנט מאָל העכער פאַר קענדזשערסקי׳ס קליינלאַכער קריטיק, וועלכער טשעפּעט זיך צום אויסדרוק, און מיידט אוים די נשמה. און דער עיקר: די פּאַרטיי, אַלס גאַנצע, נעמט אויף די גלות־ארבעט מיט דעם גרעסטן ענטוזיאַזם, זי איז דאָך די שטאַרקסטע און קאָנסעקווענטסטע קעמפּפעריין פאַר דער נאַציאָנאַלער אידישער צוקונפט אין אַלע לענדער.

קענדזשערסקי טשעפּעט זיך צום אויסדרוק „אמת׳עם פאָלק“, „אמת׳ע פּראָלעטאַריער“. נאָר, רבונו דעלמא כולה, ווי מעג מען זיך אַזוי לייכטזיניק שפּילן אין ווערטער? די פּאַרטיי אַנערקענט דאָס אידיש פאָלק פאַר אַן אמת פאָלק, ניט פאַר קיין „גרופּע“ רחמנא לצלן, ווי קענדזשערסקי׳ס פאַרערטע „געגאָסן“; דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט אַנערקענט זי פאַר אַן אמת׳ן רעוואָלוציאָנערן קלאַס, ניט פאַר קיין בינטל־„משה׳ן“, ווי די זעלביקע געגאָסן. אלא וואָס, די פּאַרטיי זאָגט, אונזער פאָלק איז ניט

נאָרמאַל, אונזער ארבעטער־קלאַס ניט נאָרמאַל, — איז אדרבא, אפשר וועט זיך קענדזשערסקי שטעלן קעגן דעם? אפשר וויל ער האָבן, אַז מיר זיינען יאָ אַ נאָרמאַלעס פאָלק מיט אַ נאָרמאַלער סאָציאַלער סטרוקטור, מיט אַ נאָרמאַלן פּראָלעטאַריאַט, — וואוהין־זשע איז אהינגעקומען קענ־דזשערסקי'ס ציוניזם, הויב איך ניט אָן צו פאַרשטיין!

איך וויל מער ניט מאריך זיין. בלויז אַ פּאָר באַמערקונגען. ווען חבר קענדזשערסקי דערציילט אונז, „די ארבעטער־באַוועגונג ביי אַלע פעלקער (??—ב. ב.) האָט אין די לעצטע יאָרן דורכגעמאַכט אַזעלכע ראַדיקאַלע ענדערונגען, וועלכע האָבן געביטן איר גאַנצן כאַראַקטער“, — איז דאָס אַ בלויזער פּראָדוקט פון זיין פאַנטאַזיע. וואו, ביי וועלכע פעלקער, אויסער דעם סינדיקאַליזם און אַ קליינעם טייל פראַנצויזישע און איטאַ־ליענישע סאָציאַליסטן, האָט די ארבעטער־באַוועגונג געביטן איר טעאָריע, איר פּראַקטיק און איר אָרגאַניזאַציע? טאַקע וואו? אין דייטשלאַנד אפשר? אין רוסלאַנד? אין אַמעריקע?

איך חזר איבער, — איך בין ניט צופרידן מיט אַ סך זייטן פון אונזער היגער פּראָגראַם און טאַקטיק. נאָר אויב באַשולדיקן, דאַרף מען ארויס־ברענגען עפּעס פּראַקטישעס, און ניט פאַנטאַסטישע באַשולדיקונגען. און טאָ־מער באַשולדיקט מען שוין יאָ, דאַרף מען ציינגן אָן אַנדערן, אַ בעסערן וועג. דאָס האָט קענדזשערסקי ניט געטאָן: צוגעזאָגט האָט ער אונז עפּעס אַ גוואַלדיקע „איבערבויאונג פון אונזער גאַנצער פּאַרטיי... און איבערשאַצונג פון אַלע ווערטן“, אויסגעלאָזט האָט זיך אָבער, אַז דער באַרג האָט געבוירן אַ מויז.

ווען חבר קענדזשערסקי וואָלט קריטיקירט די אָרגאַניזאַציע פון דער פּאַרטיי, אָדער איר פּאָליטיק אין היינטיקן מאָמענט, וואָלט עס געווען אין פּלאַץ, ווייל דיזע פראַגן זיינען איצט אַקטועל און שטייען אין סדר־היום. נאָר קריטיקירן טעאָרעטישע פּרינציפּן פון דער פּאַרטיי — היינט, אין אַזאַ אָנגעשטרענגטער פּראַקטישער צייט, הייסט עס פשוט, שטויסן וואַסער... אַ שעדלאַכע באַשעפטיקונג!

(„איד. קעמפּער“, 15טן סעפּטעמבער, 1916.)

פון באָסטאָן ביז פילאַדעלפיע

(צו דער קומענדער ציוניסטישער קאָנווענשאָן)

די באַלדיקע נײַנצענטע יערלאַכע קאָנווענשאָן פון דער ציוניסטישער פעדעראַציע אין פילאַדעלפיע וועט, וואַרשײַנלאַך, טראָגן אַ מער געשעפטס־מעסיקן און פּראַקטישן כאַראַקטער, אײדער די פאָראַיאָריקע קאָנווענשאָן אין באָסטאָן. אַ סך סמנים רײדן דערפאַר, אַז דער ענטוזיאַזם פון פאָראַיאָרן, די קאָלאָסאַל־געהויבענע שטימונג פון יענער קאָנווענשאָן — וועלן זיך דאָס מאָל ניט איבער׳חזר׳ן. דער ציוניסטישער עולם פאָדערט איצט פּראַקטישע מעשים און לעבנס־פעיִקע באַשלוסן. — דערפון נעמט זיך, מסתמא, די מערקווירדיקע קאַלטקייט, וואָס הערשט אין די היגע ציוני־סטישע קרײַזן פאַר דער קאָנווענשאָן.

ווי־ווער, מיר זעען דערין אַ גינציקן סימן. די התלהבות פון פאָראַיאָרן איז געווען אין פּלאַץ, ווען דער היגער ציוניזם האָט אָפּגעריסן מיט זײַן פּאַסיווער, אומבאַדײַטנדער פאַרגאַנגענהייט און האָט פּלוצלינג דערפילט, אַז ער איז אויסגעוואַקסן צו אַ מאַכט. כדי צו פאַרשטיין יענע התפעלות, דאַרפן מיר וואַרפן אַ בליק אויף דער געשיכטע פון ציוניזם אין אַמעריקע. ביז מיט עטלאַכע יאָר צוריק איז נאָך די אידישע באַפעלקערונג פון דעם לאַנד באַשטאַנען כמעט דורכאויס פון אַרבעטער־אימיגראַנטן, קײן אידישע בורזשואַזיע האָט נאָך אַזוי גוט ווי ניט עקזיסטירט; מיר מײנען די אײַנגעפונדעוועטע בעלי־בתים, וואָס זאָלן זיך האָבן דערשלאָגן צו אַ מער־ווייניקער געזיכערטער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ. די צאָל ביזנעסלײט איז געווען באַשרענקט, און דער אידישער באַלעבאָס האָט זיך נאָך געפילט הענגענדיק אין דער לופט. אויף אַזאַ באָדן האָט זיך דער אַלגעמײנער ציוניזם ניט געקאָנט פאַנאַנדערבליִען.

דער קאַמפער מיטלקלאַס בײַ אידן, די אומבאַדײַטנדע „אינטעליגענץ" פון יענער צײַט איז אײנפאַך בטל בששים געוואָרן צווישן די בײדע הערשנדע כחות אין דער היגער אידישער באַפעלקערונג: פון אײן זײַט די אַנטי־נאַציאָנאַלע און ספּעציעל אַנטי־אידישע „ראַדיקאַלאַכץ", וואָס האָט זעלבסטהערשעריש געבאַלעבאַטעוועט איבער די אַרבעטער־מאַסן, און פון דער צווייטער זײַט די ניט־ווייניקער אַסימילאַטאָרישע און אַנטי־אידישע יאַהודים. די עם־האַרצ׳ישע „ראַדיקאַלעכץ" און דער פילאַנ־טראָפּישער „אַמעריקאַניזם" — צווישן אָט־די בײדע זומפּן האָט זיך פאַרבלאָנדזשעט דער אָקאָרשט אויפגעקומענער אידישער ביזנעסמאַן. רײדנ־

דיק הויך־לשון, באַדאַרף מען זאָגן, אַז דאָס אַמעריקאַנער אידנטום איז נאָך ניט געווען גענוג דיפערענציר ט אין זיין סאָציאַלער סטרוקטור, כדי דער בירגערלאַכער ציוניזם זאָל דאָ באַקומען אַ מערקלאַכן קיום.

דער איינציקער מין פון ציוניזם, פאַר וועלכן דער באָדן איז געווען מער־ווייניקער צוגעפּאַסט, איז דער פּראָלעטאַרישער, די פּועלי־ציון. די היגע פּועלי־ציון האָבן פאַרטיפט, אויפגעקלערט און געלייטערט דעם נאַציאָנאַלן אינסטינקט פונ'ם אידישן אַרבעטער, זיי האָבן געקעמפט צו באַפרייען אים פון „ראַדיקאַל־קאָסמאָפּאָליטישן" גלות, ד. ה., פון עם־הארצות און הפקרות, פונ'ם געלן, קאַזיאָנעם, גערדאַנקענלאָזן בויך־ און געשלעכטס־„סאָציאַליזם".

אַזוי לאַנג ווי דער אידישער באַלעבאָס איז געווען פאַרוואָגלט צווישן דער ראַדיקאַלעכץ און אַמעריקאַניזאַציע, איז ער געווען אָדער סתם אַן „אָלרייטניק", אָדער ער האָט זיך נאָך אַרומגעטראָגן מיט רעשטלאַך און ברעקלאַך פון זיין אַמאָליקער ראַדיקאַלעכץ. ווען ער האָט נאָך אַליין געשקלאָפט אין שאָפּ, האָבן די פירער געפּיטערט זיין מח מיט „אידעען" פון קאָסמאָפּאָליטיזם און שנאה צו אַלץ וואָס טראָגט אַ אידישן נאָמען. זיי האָבן אַהין אפילו נאָך איינגעפּלאַנצט קערנדלאַך פון ליבע — צום סאָציאַליזם, צו גענזעלשאַפטלאַכן יושר. נאָר, ווי דער שטייגער, וועפּן זיך אויס די עלעמענטן פון ליבע אַ סך שנעלער, ווי די עלעמנטן פון שנאה: דער האָס האָט פעסטערע נעגל. איז דער אויפגעקומענער ביזנעס־מאַן געבליבן ביי זיין פאַראַכטונג צי אידישקייט ביי זיין הפקרות צו אַלע אידעאַלן, ביי זיין בטול און שונד־סקעפּטיציזם צו אַלע „באַוועגאַכצן": און זיין איינציקער אידעאַל איז געוואָרן: „אָל־רייט".

פאַר די לעצטע עטלאַכע יאָר האָט זיך די לאַגע באַדייטנד געענדערט: ס'איז אויסגעוואַקסן אַ צאָלרייכער מיטלקלאַס ביי אידן, ער האָט זיך דערפילט מער זעלבסשטענדיק: זיין „איך" האָט זיך גענומען אַרויסשיילן פון די פרעמדע שאָלאַכצן. אַנגעזעטיקט אַביסל זיין אויסגעהונגערטן גוף, וואָס איז אין די מאָגערע צייטן געלעגן צוואַנציק קלאַפטער אין דער אדמה, האָט זיך גענומט סוף־כל־סוף דערוועקן אויך דער גייסט. דער אידישער ביזנעסמאַן קומט צו זיך און ווערט אַ מענטש. ער דערשפּירט זיין „איך" — זיין פּערזענלאַכקייט, זיין סאָציאַלע שטעלונג, זיין מאַכט אין דער געזעלשאַפט און — זיין נאַציאָנאַלן, זיין אידישן „איך".

ביסלאַכווייז איז אָט־די לייטערונג פון אונזער מיטלקלאַס אָנגעגאַנגען נאָך פאַר דער מלחמה, נאָר די לעצטע האָט אים געגעבן אַ מעכטיקן שטויס. אַזוי, אַז מיר האָבן זיך מיט פאַרוואונדערונג אַרומגעקוקט, ווי פאַר אונזערע אויגן איז אויסגעוואַקסן אַ נייער אידישער קלאַס, אַ נייער כח אין לאַנד, אַ נייער טרעגער פאַר נאַציאָנאַלע אידעאַלן.

ערב דער באָסטאָנער קאָנווענשאָן האָט זיך דער נס אַנטפּלעקט פאַר דער אידישער וועלט: די קאָנגרעס־באַוועגונג, די קאָנווענשאָנס פון די

אַרדערם אַן פּערזענליכער פּאָליטישער, וועלכע האָבן מיט ענטוזיאַזם אָנגענומען דעם באַזעלער פּראָגראַם און אינדאָרסירט דעם שקל מיט׳ן נאַציאָנאַל־פּאָנד. דער אַלגעמיינער ציוניזם איז געוועזן אין׳ם האָניק־חודש פון זיין צוזאַמענ־לעבן מיט אַמעריקע, און דערפון — די מעכטיקע, וואָלקאַנישפּאָרנדיקע התלהבות פון פּאָראַיאָרן. ווי דער מנהג אין אַמעריקע, האָט זיך אויך יענע שמחה, יענע יום־טוב׳דיקייט אויך געמוזט קאָנצענטרירן אַרום אַ פּערזאָן, און די פּערזאָן האָט זיך געפונען — לואיס ד. בראַנדייס. ניט די פּערזאָנען מאַכן געשיכטע און ניט זיי ברענגען אַרויס די באַוועגונג, נאָר די לעצטע זאַמלט זיך אַרום זיי, זי מאַכט זייער נאָמען פאַר אַ פאָן און פאַר אַ שבועה. אַזוי איז דאָס אומעטום, באַזונדערם מיט די בירגערלאַכע באַוועגונגען, און ספּעציעל, טאָקע מער ווי אומעטום, איז דאָס אין אַמע־ריקע. בכן האָט זיך אַרום בראַנדייס׳עס פּערזאָן אויפגעזאַמלט דער גאַנ־צער ענטוזיאַזם פון דער יונגער דערפאַלגרייכער ציוניסטישער באַוועגונג.

נאָר מיט ענטוזיאַזם אַליין ווערן קיין באַוועגונגען ניט געמאַכט, די התלהבות מוז זיך אויסוועפּן, און אויב די באַוועגונג האָט אַ זכות הקיום, מוז זי אַרונטערשטייגן צו ניכטערער פּראַקטיק. דער יום־טוב גייט פאַריבער, אינדערוואָכנס מוז מען אַ ר ב ע ט ן. דער בירגערלאַכער ציוניזם דאַרף אַצינד פאַרווערטן און רעאַליזירן דעם אָנגעזאַמלטן קאַפּיטאַל פון דער ציוניסטישער שטימונג אין פאָלק, ער מוז אינוועסטירן דעם קאַפּיטאַל אין פּראַקטישע אונטערנעמונגען. דאָס דאַרף טאָן די קומענדיקע קאָנווענשאָן אין פילאַדעלפיע.

פאַר דער באָסטאָנער קאָנווענשאָן האָבן די היגע ציוניסטן קיין פירער ניט געהאַט, ווייל ס׳איז קיין ריכטיקע באַוועגונג נאָך ניט געווען. ניט לאַנג פאַר יענער קאָנווענשאָן זיינען נייע פירער צוגעקומען: בראַנדייס, שמריהו לעווין און פיל אַנדערע. די אַנטפּלעקונג פון נייע פירער האָט אויך בייגעטראָגן צו דעם גרויסן ענטוזיאַזם אין באָסטאָן. די היינטיקע קאָנווענשאָן מוז שאַפן ענגערע פאַרבינדונגען און אַ נאָענטערע פאַר־שטענדניש צווישן די פירער און דער באַוועגונג, צווישן דער באַוועגונג און דעם גאַנצן אידישן מיטלקלאַס.

דער שרייבער פון אָט־די שורות געהערט צו אַן אַנדער קלאַסן־באַווע־גונג, צו דער פּראָלעטאַרישער. ער קען די שוואַכקייטן פון׳ם מיטלקלאַס בכלל און פון׳ם אידישן בפרט. דערפאַר שטעלט ער ניט צו דער אַלגעמיינ־ציוניסטישער באַוועגונג קיין שום איבערטריבענע פאָדערונגען און לייגט אויף איר ניט קיין צו־גרויסע האָפנונגען. מיר ריידן זיך ניט איין, אַז דער מיטלקלאַס קען דורכגעדרונגען ווערן מיט׳ן סאָציאַלן גייסט, מיט דער ענערגיע פון „אַקטיוויזם". פאַר אונז וועט זיין גענוג, אויב די פילאַ־דעלפיער קאָנווענשאָן וועט געפינען אין זיך גענוג ניכטערקייט צו פאַר־ווערטן און פאַרמערן דעם נאַציאָנאַל־אידעאַלן קאַפּיטאַל, וואָס זי האָט באַקומען בירושה פון באָסטאָן. מיט אָט־דעם וואונש שיקן מיר אַ האַרציקע באַגריסונג צו דער קאָנווענשאָן. („וואָרהייט", 29טן יוני, 1916.)

וויכטיקע טעות'ן

זייט	שורה		אַנשטאָט	דאַרף זיין
10	16	פון אויבן	אויבן־בנין	אויבער־בנין
38	8	" "	זוו	זי
55	16	" "	פאָרגעקומענע	פאָרקומענדע
65	9	" "	די	דעם
74	1	פון אונטן	אַריבערגעטראָגן אַלס לעצטע שורה אויף זייט 112	
75			טאַבעלע, לעצטע שורה, צווייטער קאָלום לינקס	844
81	18	פון אויבן	אַרויסגעוואָרפן):	אַרויסגעוואָרפן): (זע טאַבעלע זייט 82)
87	3	" "	1,8%	0,8%
103	13	" "	רוח	ריוח
112				זע קאָרעקטור זייט 74
120	8	פון אונטן	אָנגעגרייט	אָנגעדייט
138	18	" "	וואָלט זיין אַ ברעקל קאָנסעקווענטער	„דעמאָקראַטישע עמיגראַציאָנס־
149	3	" "	ער	ז י
162	1	פון אויבן		אויסמעקן
169	8	פון אונטן	אינטערגראל	אינטעגראַל
175	2	פון אויבן	אַזוי	אַ ז ו י
188	9	" "	(זייט 203-273)	(204-274)
"	6	פון אונטן	שוין דאָ	שוין
"	5	" "	ווערטער	ערטער
192	9	פון אויבן	סקאראס	סקאָדאס
227	17	" "	רעכט און דער קאַמף פאַר רעכט	די אידישע רעכט־לאַגע אין עסטרייך
235	18	" "	באַשטימט	באַשטעטיקט
238	9	פון אונטן	אָביעקטיווען	זאַכלאַכעם
243	9	" "	(אָביעקטיווע)	(סוביעקטיווע)